ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ιστορικά & Αναπτυξιακές προοπτικές του μικρού νησιού της Θάσου

Επιμέλεια:
ΚΑΛΕΝΤΖΗ ΟΡΧΑΝ

Επιβλέπων:
ΠΟΛΥΖΟΣ ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ΒΟΛΟΣ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2015

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.:	13949/1
Ημερ. Εισ.:	24-05-2017
Δωρεά:	Συγγραφέας
Ταξιθετικός Κωδικός:	ΠΤ – ΜΧΠΠΑ
	2015
	ΚΑΛ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α΄ ΜΕΡΟΣ 1
Θεωρητικό πλαίσιο 1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ 3
1.1 Ανισότητες 3
1.1.1 Έννοια ανισοτήτων 3
1.1.2 Βασικές θεωρίες και προσεγγίσεις ανισοτήτων 3
1.2 Παράγοντες που επηρεάζουν τις ανισότητες 5
1.3 Η εξέλιξη των περιφερειακών ανισοτήτων 9
1.3.1 Επίπεδα έκφρασης των ανισοτήτων 9
1.3.2 Οι ανισότητες στην Ευρωπαϊκή Ένωση 10
1.3.3 Οι ανισότητες στην Ελλάδα 12
1.4 Περιφερειακή πολιτική 15
1.4.1 Αναγκαιότητα και κριτήρια άσκησης περιφερειακής πολιτικής 15
1.4.2 Επίπεδα άσκησης περιφερειακής πολιτικής 16
1.4.3 Στόχοι της περιφερειακής πολιτικής 17
1.4.4 Μέσα άσκησης περιφερειακής πολιτικής 18
1.4.5 Άλλες πολιτικές 18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: Κατηγορίες και μορφές σχεδιασμού 20
2.1 Η έννοια του σχεδιασμού 20
2.2 Μορφές σχεδιασμού 21
2.3 Στρατηγικός σχεδιασμός 22
2.4 Ο στρατηγικός σχεδιασμός ως εργαλείο τοπικής ανάπτυξης 24
Η ανάλυση SWOT 25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ 27
3.1 Η έννοια του αναπτυξιακού προγράμματος 27
3.2 Οικονομική ανάπτυξη 28
Προσεγγίσεις της έννοιας ανάπτυξη 28
Οι έννοιες της οικονομικής μεγέθυνσης και της οικονομικής ανάπτυξης 30
Οι έννοιες: ποιότητα ζωής και όριο φτώχειας 32
3.3 Η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης 34

Ιστορική αναδρομή 34
Ορισμός της «Βιώσιμης (ή αειφόρου) Ανάπτυξης» 35
Στόχοι της βιώσιμης ή αειφορικής ανάπτυξης είναι: 37
Οι προϋποθέσεις της βιώσιμης ανάπτυξης είναι: 37
Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Βιώσιμη ανάπτυξη 38
Η Εθνική Στρατηγική για την Βιώσιμη ανάπτυξη 40
Η Αξιοβοίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη 42
3.4 Φυσικοί πόροι και ανάπτυξη 42
Ορισμός και γενικές έννοιες 42
Φυσικοί πόροι και οικονομική ανάπτυξη 43
Δύο βασικά ερωτήματα αναφορικά με τη σχέση πόρων και περιφερειακής ευημερίας : 44
3.5 Πράσινη Ανάπτυξη 47
Τουρισμός, Καινοτομία, Τεχνολογία & Ανθρώπινο Κεφάλαιο 49
Μετανάστευση & μειονότητες 50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: Στρατηγική ανάπτυξης, Ιστορική Αναδρομή και νέο Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ 2014-2020) 51
«Ευρώπη 2020» 51
Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013 53
Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020 55
Άξονες Προτεραιότητας (ΑΠ) και Θεματικοί Στόχοι του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΠΕΠ) Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης 2014-2020: 57
Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ ΑΜΘ) 2014- 2020 57
Ειδικοί στόχοι από το ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης για την περίοδο 2014-2020 60
Β΄ ΜΕΡΟΣ 61
Υφιστάμενη Κατάσταση Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, Νομός Καβάλας, Δήμος Νήσου Θάσου 61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΑΒΑΛΑΣ – ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΝΗΣΟΣ ΘΑΣΟΥ 63
1.1 Ευρύτερος Χώρος - Βασικά Χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης 63
1.2 Φυσιογνωμία, Θέση και Ρόλος Π.Ε. Καβάλας & Δήμου Θάσου 67

Μορφολογία - Γενικά Στοιχεία 67
Θέση & ρόλος 67
Νήσος Θάσος 68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^{Ο}: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΘΑΣΟΥ 72
2.1 Ιστορική και πολιτιστική σημασία της Π.Ε. Καβάλας 72
2.2 Ιστορική και πολιτιστική σημασία της Θάσου 72
2.3 Επιλογή θέσης οικισμών 76
2.4 Η σημερινή κατάσταση των οικισμών 77
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^{ο}: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΠΑΜΘ, ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΑΒΑΛΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΘΑΣΟΥ 78
3.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ 78
3.1.1 Γενικά Στοιχεία 78
3.1.2 Κύρια Χαρακτηριστικά 80
Δημογραφική ανάλυση ανά Περιφέρεια 86
Πληθυσμός και πληθυσμιακή μεταβολή ανά Νομό (Περιφερειακή Ενότητα) 88
Πληθυσμός και πληθυσμιακή μεταβολή αστικών κέντρων 96
3.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ – ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ 101
Μέγεθος της οικονομίας – ΑΕΠ 101
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ 102
Διάρθρωση του ΑΕΠ 108
Ανεργία 111
Συμπεράσματα 117
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^{ο}: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΠΑΜΘ & ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΘΑΣΟΥ 118
4.1 Αποτελέσματα προηγούμενων αναπτυξιακών πολιτικών στην ΑΜΘ 118
4.2 Ο εθνικός χωροταξικός σχεδιασμός 119
4.3 Πρωτογενής Τομέας 121
Υφιστάμενη κατάσταση ΠΑΜΘ 121
Χαρακτηριστικά προβλήματα και τάσεις ΠΑΜΘ 123
Πρωτογενής τομέας νήσου Θάσου 124
4.3.1 Βασικά χαρακτηριστικά 124

4.3.2 Αγροτική Δραστηριότητα 128
4.3.3 Κτηνοτροφία – Ζωική παραγωγή 132
4.3.4 Αλιεία 133
4.3.5 Δασοπονία 136
4.3.6 Συμπεράσματα 147
4.4 Δευτερογενής Τομέας 148
Υφιστάμενη Κατάσταση ΠΑΜΘ 148
Δευτερογενής τομέας νήσου Θάσου 155
Συμπεράσματα – Προοπτικές 159
4.5 Τριτογενής Τομέας 162
Υφιστάμενη Κατάσταση ΠΑΜΘ 162
Χαρακτηριστικά προβλήματα και τάσεις ΠΑΜΘ 166
Τριτογενής τομέας νήσου Θάσου 168
Βασικά χαρακτηριστικά 168
Υποδομές υποστήριξης τουρισμού (λιμένες σκαφών αναψυχής, συνεδριακά κέντρα, κέντρα ενημέρωσης επισκεπτών οικοτόπων, ορειβατικά καταφύγια, χιονοδρομικά κέντρα, κ.α.) 186
Οικοανάπτυξη & Οικοτουρισμός 206
Οικοτουριστικες δραστηριότητες (ειδικές μορφές αναψυχής - συγκριτικά πλεονεκτήματα) 208
Πεζοπορία – Περίπατοι 209
Θεματικές διαδρομές 211
Σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος 212
Μοναστήρια, θρησκευτικός τουρισμός 213
Συμπεράσματα – Προοπτικές 214
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^{Ο}: ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ 216
5.1 Ορισμός της Επιχειρηματικότητας 216
5.2 Φορείς Επιχειρηματικότητας ΠΑΜΘ 216
Χαρακτηριστικά προβλήματα και τάσεις Πρωτογενούς Τομέα ΠΑΜΘ 217
Χαρακτηριστικά προβλήματα και τάσεις Δευτερογενούς Τομέα ΠΑΜΘ 221
Συγκριτικά Αναπτυξιακά Πλεονεκτήματα - Δυνατότητες 224
Χαρακτηριστικά προβλήματα και τάσεις Επιχειρηματικών Τομέων Νήσου Θάσου 225

Επιχειρηματική Εξέλιξη ΠΑΜΘ 227
Επιχειρηματική Μεταβολή Ζώνης IV & ΠΑΜΘ 2005-2010 230
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΗΣ ΠΑΜΘ & ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΘΑΣΟΥ 240
6.1 Υφιστάμενη κατάσταση στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης..... 240
Εμπορευματικές Μεταφορές 246
Οδικές Υποδομές 247
Σιδηροδρομικές Υποδομές 248
Λιμενικές Υποδομές 252
Υποδομές Ανώτατης Εκπαίδευσης (Πανεπιστημιακών & Τεχνολογικών Ιδρυμάτων) 254
Υποδομές Ενέργειας 259
Υποδομές Υγείας 262
Υποδομές διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων 263
Συμπεράσματα 263
6.2 Υφιστάμενη κατάσταση στη νήσο Θάσο 264
Τεχνικές Υποδομές- Δίκτυα συγκοινωνιών και μεταφορών 264
Παραγωγικές Υποδομές 268
Κοινωνικές Υποδομές 268
Υποδομές εξυπηρέτησης Δικτύων και Περιβαλλοντικές Υποδομές 271
Συμπεράσματα 273
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7Ο : ΦΥΣΙΚΟ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ 274
7.1 Φυσικό & Πολιτισμικό Περιβάλλον της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης..... 274
7.1.1 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ..... 274
Γεωλογία. 277
Γεώτοποι 278
Κλίμα.....279
7.1.2 Οικοσυστήματα, βιότοποι και δάση..... 280
Περιοχές φυσικού περιβάλλοντος ειδικής προστασίας..... 280
Υφιστάμενη κατάσταση 281
Χαρακτηριστικά Προβλήματα – Τάσεις 285
Συγκριτικά Αναπτυξιακά Πλεονεκτήματα – Δυνατότητες..... 286

7.1.3 Υδατικοί Πόροι 287
Υφιστάμενη κατάσταση 287
Υπόγειοι Υδατικοί Πόροι 287
Καταναλώσεις Υδατικών Πόρων – Επάρκεια 289
Χαρακτηριστικά Προβλήματα - Τάσεις 289
7.1.4 Ορυκτός πλούτος 290
Υφιστάμενη κατάσταση 290
Βιομηχανικά Ορυκτά 292
Διακοσμητικά και Αδρανή υλικά 292
Μαγγανιούχα και Σιδηρομαγγανιούχα κοιτάσματα 292
Πολύτιμα μέταλλα (Χρυσός Au – Άργυρος Ag) 292
Πλατινοειδή 293
Σπάνιες Γαίες 293
Μεταλλεύματα που στερούνται οικονομικής σημασίας 293
Λιγνίτης..... 293
Ουράνιο U 293
Χαρακτηριστικά Προβλήματα 294
Συγκριτικά Αναπτυξιακά Πλεονεκτήματα – Δυνατότητες 295
Γεωθερμικά πεδία 295
7.1.5 Περιβάλλον & Ρύπανση.....296
7.1.6 Πολιτισμός.....300
Πολιτιστικοί πόροι 300
Αξιολόγηση πολιτιστικών πόρων ως τουριστικούς πόλους έλξης 302
7.1.7 Παραδοσιακοί οικισμοί 302
7.1.8 Πολιτιστικές Διαδρομές 303
7.1.9 Πολιτιστικές-καλλιτεχνικές-αθλητικές εκδηλώσεις & δραστηριότητες (φεστιβάλ, πανηγύρια, αγώνες) 305
Τα συγκριτικά Πλεονεκτήματα της ΑΜΘ 306
7.2 Φυσικό & Πολιτισμικό Περιβάλλον της Νήσου Θάσου 307
7.2.1 Περιβάλλον 307
7.2.2 Κλιματολογικά στοιχεία 311

7.2.3 Σεισμικότητα 312
7.2.4 Προστατευόμενες περιοχές 314
7.2.5 Υπαρκτές εν δυνάμει απειλές στο περιβάλλον 321
7.2.6 ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ 324
Ιστορικοί – Πολιτιστικοί πόροι 324
Σημαντικοί θρησκευτικοί χώροι 326
Πολιτιστική Κληρονομιά 326
Πολιτιστικές Εκδηλώσεις – Δραστηριότητες 327
Πολιτιστικοί Σύλλογοι 328
Παραδοσιακοί Οικισμοί 330
Συμπεράσματα - Προοπτικές 333

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο: Συγκριτική Αξιολόγηση (BENCHMARKING) 334
8.1 Ορισμός Benchmarking 334
8.2 Δεδομένα Ελλάδας και Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης 334
Πληθυσμιακά δεδομένα 334
Αγορά Εργασίας 337
Ανεργία 343
Συνθήκες διαβίωσης 345
Υγεία - Πρόνοια 348
Εκπαίδευση 351
Ευρυζωνική διείσδυση 353
Έρευνα και Τεχνολογία 355
Πρωτογενής Τομέας 356
Μεταποίηση 358
Εμπόριο 360
Οικοδόμηση 361
Μεταφορές 363
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9Ο: SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ 365
9.1 Ορισμός της SWOT ανάλυσης 365
9.2 SWOT Ανάλυση για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης 370

9.3 SWOT Ανάλυση για τη Νήσο Θάσο 382

Αξιολόγηση της οργάνωσης και λειτουργίας του Δήμου και ιεράρχηση των κρίσιμων ζητημάτων εσωτερικής ανάπτυξης 389

ΚΕΦΑΛΑΙΟ $10^{Ο}$: ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΑΠΟ ΥΠΕΡΚΕΙΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ 396

10.1 Ο βαθμός αποτελεσματικότητας του Χωροταξικού Σχεδιασμού 396

10.2 Κομβικές χωρικές ενότητες της ΠΑΜΘ 397

Χωροταξική οργάνωση 400

Πρότυπο χωρικής ανάπτυξης 406

Ενεργοποίηση του Ρόλου της Περιφέρειας 407

Γ΄ ΜΕΡΟΣ 407

ΚΕΦΑΛΑΙΟ $Γ_1$: ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΜΘ 408

1.1 Η Τρέχουσα Οικονομική Κρίση και η Δυνατότητα Άσκησης Περιφερειακής Αναπτυξιακής Πολιτικής 408

Η Ευρωπαϊκή Αναπτυξιακή Πολιτική 409

1.2 Ο βαθμός αποτελεσματικότητας του Χωροταξικού Σχεδιασμού στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης 411

Υφιστάμενη Κατάσταση 411

Κύρια Χαρακτηριστικά ΠΑΜΘ 411

Όραμα και Στρατηγικές ανά Τομέα 419

Οικονομία και Τομείς Παραγωγής 419

Πρωτογενής Τομέας 419

Δευτερογενής Τομέας 423

Εμπόριο – Υπηρεσίες 426

Τουρισμός - Πολιτισμός 428

Κοινωνία 433

Υποδομές Υγείας - Πρόνοιας 433

Απασχόληση και κοινωνική συνοχή 434

Εκπαίδευση και Δια βίου μάθηση 437

Φυσικό Περιβάλλον – Τεχνικές Υποδομές 437

Περιοχές εκτεθειμένες σε κινδύνους – Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής 440

Μεταφορές 442

Ενέργεια. 445

Χωρική Διάσταση 446

ΚΕΦΑΛΑΙΟ $Γ_2$: ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΝΗΣΟΥ ΘΑΣΟΥ 450

2.1 Συνοπτική Αξιολόγηση από αναφορές φιλελλήνων..... 450

Προβλήματα - συγκρούσεις - ευαίσθητες περιοχές..... 451

Συγκριτικά πλεονεκτήματα λόγω του φυσικού πλούτου του νησιού..... 453

2.2 Γενική διάγνωση των χαρακτηριστικών και των προοπτικών της νήσου Θάσου.... 454

Το όραμα και οι αρχές του Δήμου: 454

Στο Εσωτερικό Περιβάλλον..... 455

Ευρύτερο Περιβάλλον..... 456

Στόχοι & Προοπτικές των κοινωφελών & δημοτικών επιχειρήσεων του Δήμου Θάσου:. 457

Αγροτουρισμός..... 473

Περιεχόμενα Πινάκων

Πίνακας 1. 1 : Δημογραφικά χαρακτηριστικά Δήμου και κατανομή πληθυσμού ανά ηλικιακή ομάδα 69
Πίνακας 3. 1 : Πληθυσμιακή εξέλιξη 1971-2011 (Μόνιμος πληθυσμός κατοίκων) 81
Πίνακας 3. 2 : Ποσοστιαία μεταβολή ανά δεκαετία 81
Πίνακας 3. 3 : Πληθυσμιακές μεταβολές ανά φύλο σε επίπεδο χώρας 83
Πίνακας 3. 4 : Ηλικιακής Διάθρωσης ανά Φύλο 83
Πίνακας 3. 5 : ΠΑΜΘ 2011 (Άνδρες – Γυναίκες) 84
Πίνακας 3. 6 : Πληθυσμιακή μεταβολή ανά φύλο και περιφέρεια 85
Πίνακας 3. 7 : Πληθυσμός Θάσου ανά φύλο 85
Πίνακας 3. 8 : Μεταβολή μόνιμου πληθυσμού ανά Περιφέρεια της Ζώνης IV, 2001-2011 87
Πίνακας 3. 9 : Μεταβολή μόνιμου πληθυσμού ανά Νομό της Ζώνης IV, 2001-2011 89
Πίνακας 3. 10 : Μεταβολή μόνιμου πληθυσμού ανά Δήμο της Ζώνης IV, 2001-2011 92
Πίνακας 3. 11 : Απογραφή πληθυσμού – Κατοικιών 2011, Μόνιμος Πληθυσμός 94
Πίνακας 3. 12 : Μεταβολή μόνιμου πληθυσμού αστικών κέντρων Ζώνης IV, 2001-2011 96
Πίνακας 3. 13 : Απογραφή Πληθυσμού 2011, Μόνιμος Πληθυσμός κατά φύλο, ομάδες ηλικιών και επίπεδο εκπαίδευσης 100
Πίνακας 3. 14 : Εξέλιξη ΑΕΠ 101
Πίνακας 3. 15 : Ευρωπαϊκές Οικονομικές προβλέψεις Άνοιξη 2015 101
Πίνακας 3. 16 : Εξέλιξη ΑΕΠ σε σε €, σε ΜΑΔ: PPS (Purchasing Power Parity) και κ.κ ΑΕΠ102
Πίνακας 3. 17 : Πραγματική αύξηση του ΑΕΠ, 2003-2013 103
Πίνακας 3. 18 : Μέγεθος Αγοράς των Ελληνικών Περιφερειών σε Ευρώ και ΜΑΔ το 2011 ... 105
Πίνακας 3. 19 : Ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ σε € και ΜΑΔ, σε επίπεδο νομών 106
Πίνακας 3. 20: Ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ σε € και ΜΑΔ, σε επίπεδο νομών 108
Πίνακας 3. 21 : Τομεακή Σύνθεση Απασχόλησης ανά Περιφέρεια 109
Πίνακας 3. 22 : Τομεακή Σύνθεση Απασχόλησης ανά Περιφέρεια 110
Πίνακας 3. 23 : Ποσοστά συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό 111
Πίνακας 3. 24 : Ποσοστά ανεργίας στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης 112
Πίνακας 3. 25 : Ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας 115
Πίνακας 4. 1 : Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά κλάδο (εκ. €) 124
Πίνακας 4. 2 : Συνοπτική αποτύπωση στοιχείων Δήμου Θάσου 125
Πίνακας 4. 3 : Τοπική οικονομία και απασχόληση – Πρωτογενής Τομέας 127
Πίνακας 4. 4 : Κατανομή αρδευόμενων και ξηρικών εκτάσεων 129
Πίνακας 4. 5 : Κατανομή εκτάσεως νήσου Θάσου (σε στρέμματα) κατά μορφή χρήσης και ιδιοκτησιακή κατάσταση 137
Πίνακας 4. 6 : Κατανομή των διαχειριστικών κλάσεων σε στρέμματα 138
Πίνακας 4. 7 : Οικονομική και παραγωγική δραστηριότητα: τομέας Ενέργειας στη Θάσο – 2011 151
Πίνακας 4. 8 : Χορηγήσεις αδειών λειτουργίας εργοστασίων ανά περιφέρεια 154
Πίνακας 4. 9 : Οικονομική και παραγωγική δραστηριότητα: τομέας Μεταποίησης στη Θάσο 156
Πίνακας 4. 10 : Οικονομική και παραγωγική δραστηριότητα: τομέας Βιομηχανίας στη Θάσο 157
Πίνακας 4. 11 : Συνεδριακά Κέντρα ΠΑΜΘ 187

Πίνακας 4. 12 : Αριθμός ημερών λειτουργίας ανά περίοδο εναέριου αναβατήρα Χιονοδρομικού Κέντρου Φαλακρού 189
Πίνακας 4. 13 : Μορφές τουρισμού 190
Πίνακας 4. 14 : Κατανομή ξενοδοχειακών μονάδων - καταλυμάτων & κλινών ανά κατηγορία 195
Πίνακας 4. 15 : Παροχές εναλλακτικού Τουρισμού, Υπηρεσίες & υποδομές 198
Πίνακας 5. 1: Αριθμός & Κύκλος Εργασιών Επιχειρήσεων ανά Περιφέρεια, 2010 229
Πίνακας 5. 2: Αριθμός, Τζίρος και Μέσο Μέγεθος Επιχειρήσεων ΠΑΜΘ, 2010 230
Πίνακας 5. 3: Εξέλιξη Αριθμού Επιχειρήσεων, 2005-2010 232
Πίνακας 6. 1 : Κύριοι φορείς εκτέλεσης ερευνητικής δραστηριότητας - 2003 255
Πίνακας 6. 2 : Εθνική Οδός και Επαρχιακό Δίκτυο νήσου Θάσου 265
Πίνακας 6. 3 : Δομές Κοινωνικής στήριξης – Υγεία και Πρόνοια 269
Πίνακας 6. 4 : Υποδομές Εκπαίδευσης & Δια Βίου Μάθησης 270
Πίνακας 6. 5 : Αθλητικές Υποδομές 271
Πίνακας 6. 6 : Υποδομές εξυπηρέτησης δικτύων νήσου Θάσου 271
Πίνακας 6. 7 : Υποδομές διαχείρισης καθαριότητας στη νήσο Θάσο 272
Πίνακας 7. 1 : υπολογισμός δεικτών Κλιματικής κατάταξης της Ελλάδας κατά Koppen-Geiger 280
Πίνακας 7. 2 : Μικροί Νησιωτικοί Υγρότοποι στην ΑΜΘ 283
Πίνακας 7. 3 : Τόννοι αζώτου και φωσφόρου από τη γεωργία που επιβαρύνουν τους επιφανειακούς υδατικούς πόρους ετησίως. 298
Πίνακας 7. 4 : Παραδοσιακοί οικισμοί ΠΑΜΘ 303
Πίνακας 7. 5: Οι τέσσερις προστατευόμενες περιοχές Natura 2000 315
Πίνακας 7. 6 : Φυσικού Πόροι Νήσου Θάσου 320
Πίνακας 7. 7 : Αιτίες Ρύπανσης 323
Πίνακας 7. 8 : Πολιτιστική Υποδομή και Δραστηριότητες 329
Πίνακας 7. 9 : Παραδοσιακοί Οικισμοί 331
Πίνακας 8. 1 : Φυσική κίνηση Πληθυσμού 335
Πίνακας 8. 2 : Προσδοκόμενη ζωή κατά τη γέννηση σε Ευρωπαϊκό επίπεδο 336
Πίνακας 8. 3: Εργατικό Δυναμικό 337
Πίνακας 8. 4 : Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κατάσταση απασχόλησης 339
Πίνακας 8. 5 : Μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργίας 343
Πίνακας 8. 6 : Ποσοστό ανεργίας στην ΑΜΘ, ανά Περιφερειακή Ενότητα (2005-2011) 343
Πίνακας 8. 7 : Ποσοστό ανεργίας σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης 344
Πίνακας 8. 8: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών νοικοκυριών, κατά αστικές & αγροτικές περιοχές 345
Πίνακας 8. 9 : Σχετικός κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις 346
Πίνακας 8. 10 : Δημόσια Υγεία 348
Πίνακας 8. 11: Δαπάνες κοινωνικής προστασίας και ασφαλισμένοι 350
Πίνακας 8. 12 : : Σχολικές μονάδες, ιδρύματα, διδακτικό προσωπικό, μαθητές, σπουδαστές - φοιτητές, κατά βαθμίδα εκπαίδευσης 351

Πίνακας 8. 13 : Αριθμός νοικοκυριών με πρόσβαση στο διαδίκτυο από την κατοικία, κατά τύπο σύνδεσης: 2012 & 2013 355
Πίνακας 8. 14 : Εκμεταλλεύσεις και χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση σε χιλ. στρέμ.: 2009 356
Πίνακας 8. 15 : Κτηνοτροφική παραγωγή σε χιλιάδες τόνους 357
Πίνακας 8. 16 : Στοιχεία διάρθρωσης επιχειρήσεων στον τομέα της μεταποίησης σε εκατ. ευρώ 358
Πίνακας 8. 17 : Τελική κατανάλωση ενέργειας σε επίπεδο Ε.Ε 359
Πίνακας 8. 18 : Ενδοκοινοτικό εμπόριο - Αφίξεις και αποστολές σε επίπεδο χωρών (Ε.Ε 28). 360
Πίνακας 8. 19 : Δημόσια και ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα σε επίπεδο περιφερειών 361
Πίνακας 8. 20 : Δημόσια και ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα σε επίπεδο χωρών 362
Πίνακας 8. 21 : Χερσαίες – Θαλάσσιες και Αεροπορικές Μεταφορές σε επίπεδο χώρας 363
Πίνακας 8. 22 : Δείκτες κύκλου εργασιών στον τομέα των μεταφορών 364
Πίνακας 8. 23 : Αφίξεις μη κατοίκων στην Ελλάδα, κατά μέσο ταξιδιού 364
Πίνακας 9. 1: Βασικές διαστάσεις της ανάλυσης SWOT 366
Πίνακας 9. 2 : Στατική και Δυναμική Ανάλυση SWOT 369
Πίνακας 9. 3 : Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT) 371
Πίνακας 9. 4 : Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT) 372
Πίνακας 9. 5 : Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT) 373
Πίνακας 9. 6: Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT) 374
Πίνακας 9. 7: Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT) 375
Πίνακας 9. 8: Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT) 376
Πίνακας 9. 9: Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT) 377
Πίνακας 9. 10: Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT) 378
Πίνακας 9. 11: Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT) 379
Πίνακας 9. 12: Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT) 380
Πίνακας 9. 13: Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT) 381
Πίνακας 9. 14: Θεματικός Τομέας 1 - Περιβάλλον & Ποιότητα Ζωής 383
Πίνακας 9. 15: Κρίσιμα Ζητήματα Τοπικής Ανάπτυξης Θεματικού Τομέα 1 384
Πίνακας 9. 16 : Θεματικός Τομέας 2- Κοινωνική Πολιτική, Παιδεία, Πολιτισμός & Αθλητισμός 385
Πίνακας 9. 17 : Κρίσιμα Ζητήματα Τοπικής Ανάπτυξης Θεματικού Τομέα 3 386
Πίνακας 9. 18 : Θεματικός τομέας 3 – Τοπική Οικονομία & Απασχόληση 387

Πίνακας 9. 19: Κρίσιμα Ζητήματα Τοπικής Ανάπτυξης Θεματικού Τομέα 3 388
Πίνακας 9. 20 : Θεματική Ενότητα 1α – Δραστηριότητες & Διαδικασίες 390
Πίνακας 9. 21 : Θεματική Ενότητα 1β - Δραστηριότητες & Διαδικασίες 391
Πίνακας 9. 22 : Θεματική Ενότητα 1γ - Δραστηριότητες & Διαδικασίες 392
Πίνακας 9. 23 : Κρίσιμα Ζητήματα Θεματικής Ενότητας 1 393
Πίνακας 9. 24: Θεματική Ενότητα 2 – Οργάνωση & Συνεργασίες 394
Πίνακας 9. 25 : Κρίσιμα Ζητήματα Θεματικής Ενότητας 2 395
Πίνακας 10. 1 : FUAs 406
Πίνακας Γ. 1 : Εμβληματικές Πρωτοβουλίες και Θεματικές Ενότητες «Ευρώπη 2020» 413
Πίνακας Γ. 2 : Υποδομές Πολιτισμού στην ΑΜΘ 432
Πίνακας Γ. 3 : Αθλητικές Υποδομές στην ΠΑΜΘ 433
Πίνακας Γ. 4 : Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης 439
Πίνακας Γ. 5 : Περιοχές ΠΑΥ (Περιοχές Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών)ΥΔ 12& παράκτια ΥΣ 471
Πίνακας Γ. 6 : Κωδικοποίηση Στρατηγικού Σχεδίου – Άξονας 1, Περιβάλλον & Ποιότητα ζωής 478
Πίνακας Γ. 7 : Κωδικοποίηση Στρατηγικού Σχεδίου – Άξονας 1, Περιβάλλον & Ποιότητα ζωής 479
Πίνακας Γ. 8 : Κωδικοποίηση Στρατηγικού Σχεδίου – Άξονας 2, Κοινωνική πολιτική, Υγεία, Εκπαίδευση, Πολιτισμός & Αθλητισμός 480
Πίνακας Γ. 9 : Κωδικοποίηση Στρατηγικού Σχεδίου – Άξονας 3, Τοπική Οικονομία και Απασχόληση 481
Πίνακας Γ. 10 : Κωδικοποίηση Στρατηγικού Σχεδίου – Άξονας 4, Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας & Οικονομικής κατάστασης Δήμου 482

Περιεχόμενα Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 3. 1 : Πληθυσμιακή εξέλιξη ανά δεκαετία (%) 81
Διάγραμμα 3. 2 : Ποσοστιαία πληθυσμιακή μεταβολή ανά δεκαετία 82
Διάγραμμα 3. 3: Ελλάδα 2011 (Άνδρες – Γυναίκες) 82
Διάγραμμα 3. 4 : Πληθυσμός ανά φύλο σε επίπεδο Περιφερειών 84
Διάγραμμα 3. 5 : Επίπεδο εκπαίδευσης – ποιότητα ανθρώπινου δυναμικού (σε χιλιάδες) 98
Διάγραμμα 3. 6 : ποσοστά εκπαίδευσης στην ΠΑΜΘ σε σχέση με τα αντίστοιχα της χώρας 98
Διάγραμμα 3. 7 : Ποσοστό ανεργίας στην ΠΑΜΘ, ανά Π.Ε 114
Διάγραμμα 3. 8 : Κίνδυνος φτώχειας ανά κατηγορία πληθυσμού 116
Διάγραμμα 4. 1 : Απασχόληση κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης, 2008-2011 (άτομα) 120
Διάγραμμα 4. 2 : Ποσοστό απασχολουμένων ανά τομέα παραγωγής στη Θάσο 128
Διάγραμμα 4. 3 : Ποσοστιαία κλαδική διάρθρωση του συνόλου απασχολούμενων στην περιφέρεια 148
Διάγραμμα 4. 4 : Τάσεις κλάδων απασχόλησης β΄τομέα κατά τα έτη 2000-2008 149

Διάγραμμα 4. 5 : Μεταβολή Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στον τριτογενή τομέα και στο σύνολο της οικονομίας για την ΑΜΘ και τη χώρα, 2005-2009 163
Διάγραμμα 4. 6 : Τάσεις μεταβολής των κλάδων παραγωγής του τριτογενή τομέα, κατά τα έτη 2000 - 2008 164
Διάγραμμα 4. 7 : Μεταβολή ποσοστού συμμετοχής παραγωγικών τομέων στην απασχόληση, κατά τα έτη 2008 – 2009 & 2011 165
Διάγραμμα 4. 8 : Μεταβολή ποσοστού συμμετοχής παραγωγικών τομέων στην απασχόληση, κατά τα έτη 2008 – 2009 & 2011 168
Διάγραμμα 4. 9 : Κατανομή ξενοδοχειακών μονάδων ανά Π.Ε. – 2012 & (β) Κατανομή ξενοδοχειακών κλινών ανά Π.Ε. – 2012 171
Διάγραμμα 4. 10 : Κατανομή ξενοδοχειακών μονάδων ανά κατηγορία (2012) & (β) Κατανομή κλινών ανά κατηγορία (2012) 172
Διάγραμμα 4. 11 : Ποσοστιαία κατανομή ξενοδοχειακών κλινών ανά κατηγορία στις Περιφέρειες (2012) 173
Διάγραμμα 4. 12 : Εξέλιξη συνόλου διανυκτερεύσεων (κατοίκων και μη κατοίκων) σε ξενοδοχειακά καταλύματα 2000-2011 174
Διάγραμμα 4. 13 : Διανυκτερεύσεις ημεδαπών & αλλοδαπών σε ξενοδοχειακά καταλύματα (2009-2011) 176
Διάγραμμα 4. 14 : Διανυκτερεύσεις ημεδαπών & αλλοδαπών σε κάμπινγκ 2009-2011 176
Διάγραμμα 4. 15 : Συνολικές αφίξεις σε τουριστικά καταλύματα της ΠΑΜΘ (1996-2011) 177
Διάγραμμα 4. 16 : Αφίξεις ημεδαπών & αλλοδαπών σε τουριστικά καταλύματα της ΠΑΜΘ, έτη 1996-2011 178
Διάγραμμα 4. 17 : Αφίξεις τουριστών ανά μήνα στις Π.Ε. της Περιφέρειας ΑΜΘ (2009) 179
Διάγραμμα 4. 18 : Αφίξεις επιβατών με πτήσεις εξωτερικού στα αεροδρόμια Καβάλας και Αλεξανδρούπολης 1994-2012 185
Διάγραμμα 4. 19 : Κατανομή κλινών ξενοδοχ. μονάδων - καταλυμάτων ανά κατηγορία, 2011 ..... ,195
Διάγραμμα 5. 1: Εξέλιξη Αριθμού Επιχειρήσεων 231
Διάγραμμα 6. 1 : Χρήση Ηλεκτρονικά Διαθέσιμων Υπηρεσιών, ανά περιφέρεια 258
Διάγραμμα 6. 2 : Θεραπευτήρια κατά Γεωγραφικό Διαμέρισμα 262
Διάγραμμα 6. 3 : Εκπαιδευτικές Μονάδες Νήσου Θάσου 270
Διάγραμμα 8.1: Πυκνότητα μόνιμου πληθυσμού της Ελλάδος ανά km2, Απογραφή 2011.....334
Διάγραμμα 8. 2 : Παραγωγικότητα της εργασίας στην ΑΜΘ (2000- 2009) 340
Διάγραμμα 8. 3 : Επίπεδο Εισοδηματικής φτώχειας στην Ε.Ε. – 27 (2010-2011) 347
Διάγραμμα 8. 4 : Νοσοκομειακές κλίνες ανά 100.000 κατοίκους (2009) 349
Διάγραμμα 8. 5 : Ιατροί και νοσηλευτικό προσωπικό ανά 100.000 κατοίκους (2009) 349
Διάγραμμα 8. 6 : Ποσοστό μεταβολής σχολικών μονάδων (2006-2011) 352
Διάγραμμα 8. 7 : Ευρυζωνική διείσδυση (2011) 353
Διάγραμμα 8. 8 : Πλήρης ηλεκτρονική διαθεσιμότητα 20 Υπηρεσιών 354

Διάγραμμα 8. 9 : Χρήση ηλεκτρονικού Υπολογιστή - διαδικτυακή πρόσβαση, Α΄ τρίμηνο 2009 – 2013, σε επίπεδο χώρας 354
Διάγραμμα 8. 10: Δείκτης βιομηχανικής παραγωγής (2005=100,0) 358

Περιεχόμενα Χαρτών

Χάρτης 1. 1 : Διοικητική οργάνωση 66
Χάρτης 3. 1 : Ποσοστιαία μεταβολή μόνιμου πληθυσμού ανά Περιφέρεια, 2001-2011 88
Χάρτης 3. 2 : Ποσοστιαία μεταβολή μόνιμου πληθυσμού ανά Νομό της Χώρας, 2001-2011 90
Χάρτης 3. 3 : Ποσοστιαία μεταβολή μόνιμου πληθυσμού ανά Νομό της Χώρας, 2001-2011 91
Χάρτης 3. 4 : Ποσοστιαία μεταβολή μόνιμου πληθυσμού ανά Δήμο, 2001-2011 95
Χάρτης 3. 5 : Ποσοστιαία μεταβολή μόνιμου πληθυσμού αστικών κέντρων, 2001-2011 97
Χάρτης 3. 6 : Κατά κεφαλήν ΑΕΠ και Ποσοστό Ανεργίας 104
Χάρτης 3. 7 : Μέγεθος αγοράς νομών – ΑΕΠ σε εκατ. Μονάδων Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ) 107
Χάρτης 4. 1 : Εδαφική κάλυψη – Δασοκάλυψη Νήσου Θάσου 142
Χάρτης 4. 2 : Περίμετροι 4 πυρκαγιών στη Θάσο 143
Χάρτης 4. 3 : Όρια Σημαντικής Περιοχής για τα Πουλιά 144
Χάρτης 4. 4 : Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία και κάμπινγκ σε περιφέρειες NUTS 2 της ΕΕ .. 175
Χάρτης 4. 5 : Ύδατα κολύμβησης Υδατικών Διαμερισμάτων Αν. Μακεδονίας & Θράκης 181
Χάρτης 4. 6 : Ακτές με «Γαλάζια Σημαία» (2010) σε σχέση με τις προστατευόμενες περιοχές Natura και τα Εθνικά Πάρκα, και σε σχέση με σημεία εξαιρετικής ποιότητας υδάτων κολύμβησης. 182
Χάρτης 4. 7 : Περιοχές υδατοκαλλιεργειών σε σχέση με τις ακτές που έχουν «Γαλάζιες Σημαίες» και εξαιρετική ποιότητα νερών κολύμβησης. 183
Χάρτης 4. 8 : Ευρωπαϊκό μονοπάτι Ε6 188
Χάρτης 4. 9 : Θέσεις Κάμπινγ & Αθλητικών δραστηριοτήτων 196
Χάρτης 4. 10 : Τοποθεσίες Δημόσιων κτιρίων & Λιμανιών 200
Χάρτης 4. 11 : Παραλίες Νήσου Θάσου 201
Χάρτης 4. 12 : Πυκνότητα ακτών κολύμβησης & αναψυχής Νήσου Θάσου 202
Χάρτης 4. 13 : Αξιοθέατα & Σημεία ενδιαφέροντος 208
Χάρτης 4. 14 : Τοποθεσίες εκκλησιών 213
Χάρτης 5. 1: Αριθμός Επιχειρήσεων ανά περιφέρεια, 2010 233
Χάρτης 5. 2: Συνολικός κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων ανά Περιφέρεια (σε εκατ. €, 2010) 234
Χάρτης 5. 3: Ποσοστό μεταβολής του αριθμού των επιχειρήσεων ανά Περιφέρεια, 2005-2010 235
Χάρτης 5. 4: Ποσοστό μεταβολής του αριθμού των επιχειρήσεων ανά Περιφέρεια, 2009-2010 236
Χάρτης 5. 5: Αριθμός επιχειρήσεων ανά Νομό, 2010 237

Χάρτης 5. 6: Ποσοστό μεταβολής του αριθμού των επιχειρήσεων ανά Νομό για την περίοδο 2005-2010 238
Χάρτης 5. 7: Ποσοστό μεταβολής του αριθμού των επιχειρήσεων ανά Νομό για την περίοδο 2009-2010 239
Χάρτης 6. 1 : Διαγραμματική απεικόνιση της θέσης της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης στον ευρύτερο Ευρωπαϊκό χώρο 240
Χάρτης 6. 2 : Μελέτη Δεικτών Προσπελασιμότητας περιοχών Ειδικού Ενδιαφέροντος και Μέσων Μαζικής Μεταφοράς στη Ζώνη των περιφερειών Διέλευσης της Εγνατίας Οδού – Θέσεις των τόπων Ειδικού ενδιαφέροντος στην ΠΑΜΘ 242
Χάρτης 6. 3 : Κόμβοι και τμήματα Εγνατίας Οδού 243
Χάρτης 6. 4 : Οδικό Δίκτυο με Εγνατία & Κάθετους Άξονες – Ολοκληρωμένο 244
Χάρτης 6. 5 : Εκτιμούμενη μείωση της χρονοαπόστασης (Από τα Ιωάννινα προς όλα τα σημεία προορισμού μέσω της Εγνατίας Οδού) 245
Χάρτης 6. 6 : Ευρωπαϊκοί Διάδρομοι Μεταφορών στη Διασυνοριακή Ζώνη Διερεύνησης Επιδράσεων της Εγνατίας Οδού 247
Χάρτης 6. 7 : Κάθετος άξονας Κομοτηνή – Σύνορα 248
Χάρτης 6. 8 : Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών (TEN- T), Κεντρικό και εκτεταμένο Δίκτυο-Οδικό Δίκτυο, Λιμάνια, οδικοί – σιδηροδρομικοί κόμβοι και αεροδρόμια 253
Χάρτης 6. 9 : Διαδριατικός Αγωγός φυσικού αερίου (Trans Adriatic Pipeline - TAP) 260
Χάρτης 6. 10 : Κοιτάσματα αργού στην περιοχή Πρίνου και η πιθανή διαδρομή αγωγού για την έγχυση ΦΑ στην υπό σχεδίαση υπόγεια αποθήκη του πεδίου Νότιας Καβάλας 261
Χάρτης 7. 1 : Γεωμορφολογικός χάρτης Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης όπου απαριθμούνται τα κυριότερα πεδινά τμήματα 275
Χάρτης 7. 2 : Γεωλογικός χάρτης Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 277
Χάρτης 7. 3 : Κλιματική κατάταξη της Ελλάδας κατά Koppen-Geiger 279
Χάρτης 7. 4 : Περιοχές Natura 2000 - Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (SCI) 281
Χάρτης 7. 5 : Περιοχές Natura 2000 - Ζώνες Ειδικής Προστασίας (SPA) 282
Χάρτης 7. 6 : Περιοχές Προστασίας (Εθνικά Πάρκα, δίκτυο Natura) 282
Χάρτης 7. 7 : Ορυκτός πλούτος στην περιοχή Μακεδονίας - Θράκης 291
Χάρτης 7. 8: Ετήσια φορτία αζώτου από τη γεωργική δραστηριότητα στο ΥΔ 12 (ανά ΤΚ ή ΔΚ) 297
Χάρτης 7. 9 : Ετήσια φορτία φωσφόρου από τη γεωργική δραστηριότητα στο ΥΔ 12 297
Χάρτης 7. 10 : Γεωθερμικών Πεδίων στην περιοχή του Υ.Δ. Θράκης (Αρβανίτης Απ., ΙΓΜΕ – 2008). 300
Χάρτης 7. 11: Γεωλογικός χάρτης του νησιού 313
Χάρτης 7. 12 : Γεωγραφικά σημεία των 7 υγροτόπων που προσδιορίστηκαν κατά την διάρκεια της επισκόπησης 318
Χάρτης 7. 13 : Τοποθεσίες αρχαιολογικού ενδιαφέροντος 325
Χάρτης 7. 14 : Τοποθεσίες Εκδηλώσεων & Πολιτιστικών Δρώμενων 330
Χάρτης 7. 15 : Παραδοσιακοί Οικισμοί 332

Χάρτης 8. 1 : Τομεακή σύνθεση απασχόλησης ανά Περιφέρεια, 2011 341
Χάρτης 8. 2 : Απασχόληση σε εμπορικές δραστηριότητες και μεταφορές ανά Περιφέρεια, 2011 342
Χάρτης 10. 1 : Χωρικές επιπτώσεις των πολιτικών (εθνικού και περιφερειακού επιπέδου) – Αξιολόγηση προβλημάτων 399
Χάρτης 10. 2 : Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Λιμένα Θάσου 404
Χάρτης Γ. 1 : Πλημμυρικοί χάρτες υδατικών διαμερισμάτων Ανατολικής Μακεδονίας (GR11) και Θράκης (GR12) 443
Χάρτης Γ. 2 : Χωρικές Επιπτώσεις των Πολιτικών (εθνικού και περιφερειακού επιπέδου) – Αξιολόγηση Προοπτικών 452
Χάρτης Γ. 3 : Λατομεία στο ΥΔ 12 463
Χάρτης Γ. 4 : Χ.Υ.Τ.Α. & Χ.Α.Δ.Α. Υ.Δ. 12 465
Χάρτης Γ. 5 : Σημεία υδροληψίας ύδατος που προορίζεται για ανθρώπινη κατανάλωση 466
Χάρτης Γ. 6 : Εκτρεφόμενα αιγοπρόβατα και ποιμνιοστάσια στο ΥΔ 12 (ζώα ανά ΤΚ ή ΔΚ). 468
Χάρτης Γ. 7 : Εκτρεφόμενα βοοειδή στο ΥΔ 12 (ζώα ανά ΤΚ ή ΔΚ) 468
Χάρτης Γ. 8 : Εκτρεφόμενες όρνιθες σε συστηματικά πτηνοτροφεία στο ΥΔ 12 469
Χάρτης Γ. 9 : Ενεργές υδατοκαλλιέργειες και εκμεταλλεύσεις λιμνοθαλασσών 470
Χάρτης Γ. 10 : Προτεινόμενες περιοχές προστασίας ειδών με οικονομική σημασία 471

Περιεχόμενα Εικόνων

Εικόνα 3. 1 : Περιοχές NUTS και διοικητικές υποδιαιρέσεις της Ελλάδος.....87

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται την αναφορά και ανάλυση στα ***«Ιστορικά & Αναπτυξιακές προοπτικές του μικρού νησιού της Θάσου».*** Η δομή της αποτελείται από 3 μέρη.

Στο Α΄ Μέρος υπάρχουν τέσσερα κεφάλαια. Στο 1^{ο} αναλύεται το θεωρητικό υπόβαθρο και οι διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις που αφορούν στην ανάγνωση του χώρου, στις ανισότητες και στους παράγοντες που τις επηρεάζουν. Το δεύτερο πραγματεύεται τις κατηγορίες και τις μορφές σχεδιασμού. Στο τρίτο παρουσιάζεται η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης και παράλληλα, η οικονομική ανάπτυξη, οι φυσικού πόροι καθώς και η Πράσινη Ανάπτυξη με στοιχεία σχετικά με τον τουρισμό, την καινοτομία και το ανθρώπινο κεφάλαιο. Το Α' Μέρος κλείνει με τη Στρατηγική της Ανάπτυξης, ενώ γίνεται μια ιστορική αναδρομή σε αυτή καταλήγοντας στις πιο πρόσφατες μορφές, που είναι η Στρατηγική «Ευρώπη 2020», το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2014-2020) και το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πλαίσιο (ΠΕΠ) της ευρύτερης περιοχής μελέτης, που είναι η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης (ΠΕΠ ΠΑΜΘ 2014-2020).

Το Β' Μέρος εστιάζει στην λεπτομερή καταγραφή στοιχείων της υφιστάμενης κατάστασης της ΠΑΜΘ, στο Νομό Καβάλας και στην περίπτωση μελέτης, τη Νήσο Θάσο. Αποτελείται από δέκα κεφάλαια.

Το πρώτο αναφέρεται στην χωροταξική ένταξη του Νομού Καβάλας και τη Θάσο. Στο δεύτερο, πραγματοποιείται μια ιστορική επισκόπηση στην Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας με κύρια έμφαση στο νησί της Θάσου και ακολουθεί το τρίτο κεφάλαιο που είναι το κοινωνικο-οικονομικό προφίλ της περιοχής μελέτης. Το τέταρτο περιγράφει την διάρθρωση κι εξέλιξη της παραγωγής της ΠΑΜΘ και της Θάσου, με ανάλυση των παραγωγικών τομέων, ενώ στο 5^{ο} και 6^{ο} κεφάλαιο παρουσιάζονται η επιχειρηματικότητα και οι υποδομές αντίστοιχα, ως καθοριστικοί παράγοντες για τη διερεύνηση κι αξιοποίηση των δυναμικών της ευρύτερης περιοχής. Ακολουθεί η παρουσίαση του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος στο 7^{ο} κεφάλαιο, ενώ στο 8^{ο} πραγματοποιείται συγκριτική αξιολόγηση (benchmarking) με βάση τα δεδομένα και τις προοπτικές ανάπτυξης της περιοχής, σε περιφερειακό κι εθνικό επίπεδο, αλλά και παράλληλα η θέση της χώρας στην ευρύτερη Ευρωπαϊκή οικονομία. Το 9^{ο} κεφάλαιο αποτελείται από την ανάλυση SWOT για την Περιφέρεια και τη Νήσο Θάσο.

Το Β' Μέρος ολοκληρώνεται με το 10^{ο} κεφάλαιο που αφορά στις κατευθύνσεις από υπερκείμενα σχέδια και προγράμματα, επισημαίνοντας το βαθμό αποτελεσματικότητας του Χωροταξικού Σχεδιασμού σε περιφερειακό επίπεδο στην Ανατολική Μακεδονία – Θράκη, απεικονίζοντας ταυτόχρονα τις κομβικές χωρικές ενότητες της περιφέρειας, την ανάπτυξη του αντίστοιχου χωρικού προτύπου καθώς και τη σημασία της ενεργοποίησης του ρόλου της περιφέρειας προκειμένου να ενισχύσει περαιτέρω τη θέση της συνοριακά με θετικές επεκτάσεις και στη Θάσο.

Τέλος, στο Γ' Μέρος προσδιορίζεται το μελλοντικό επιδιωκόμενο αναπτυξιακό επίπεδο της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης και κυρίως της νήσου Θάσου, μέσω της κατάλληλης εκμετάλλευσης και ανάδειξης των προοπτικών της μέσα από στρατηγικούς στόχους και πολιτικές ανάπτυξης.

Α΄ ΜΕΡΟΣ

Θεωρητικό πλαίσιο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1°: ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

1.1 Ανισότητες

1.1.1 Έννοια ανισοτήτων

Η έννοια των ανισοτήτων, στο εσωτερικό μιας περιοχής, αναφέρεται στην ύπαρξη διαφοροποιήσεων τέτοιων, που έχουν αρνητικές επιπτώσεις, διότι αν αυτές δεν έχουν αρνητικές συνέπειες τότε αναφερόμαστε σε ανομοιογένεια και όχι σε ανισότητες. Οι ανισότητες μπορούν να αφορούν οικονομικά μεγέθη (π.χ. κατά κεφαλήν εισόδημα, ανεργία) ή τα χαρακτηριστικά του ίδιου του χώρου όπως για παράδειγμα κατανομή πλουτοπαραγωγικών πόρων, ύπαρξη υποδομών, ύπαρξη δυναμικών πόλεων κ.α. (Οικονόμου, 2007).

1.1.2 Βασικές θεωρίες και προσεγγίσεις ανισοτήτων

Το πρόβλημα των ανισοτήτων απασχολεί κυρίως την οικονομική επιστήμη για αρκετές δεκαετίες. Η συστηματική ενασχόληση οδήγησε στη συγκρότηση επιμέρους κλάδων, όπως η αστική και περιφερειακή οικονομική, η περιφερειακή ανάπτυξη και η περιφερειακή πολιτική. Παρά την δημιουργία των επιμέρους κλάδων και τον πλούτο των προσεγγίσεων, δεν έχει επιτευχθεί μια ενιαία και καθολικά αποδεκτή θεωρία για τις περιφερειακές ανισότητες.

Οι θεωρίες που αναφέρονται στις περιφερειακές ανισότητες μπορούν να καταταγούν σε δύο βασικές προσεγγίσεις (Πετράκος & Ψυχάρης 2004):

I. <u>Η οικονομική της συσσώρευσης:</u>

Υποστηρίζει την άποψη ότι οι δυνάμεις της αγοράς δημιουργούν εσωτερικές και εξωτερικές οικονομίες κλίμακας, και συνεπώς ενισχύουν τις τάσεις συγκέντρωσης των δραστηριοτήτων στο χώρο. Αυτό, στο επίπεδο της πολιτικής, συνεπάγεται δύο πράγματα: α) υποδηλώνει μια αναγκαιότητα σχεδιασμού αναπτυξιακών πολιτικών για τις περιοχές σε υστέρηση και β) θεωρεί απαραίτητο αυτές οι πολιτικές να ακολουθούν ένα συνολικό σχεδιασμό και να έχουν ένα κρίσιμο μέγεθος, ώστε να μπορέσουν να αντισταθμίσουν τις δυνάμεις της αγοράς και να δώσουν την αναγκαία ώθηση στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές.

II. <u>Η νεοκλασσική προσέγγιση:</u>

Δομήθηκε σταδιακά και δεν ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τα αίτια των διαφορών στα επίπεδα

ανάπτυξης. Αντίθετα, ασχολήθηκε με τους μηχανισμούς ισορροπίας, προβλέποντας πως υπάρχουν τρεις τουλάχιστον μηχανισμοί στην οικονομία, που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε εξάλειψη των περιφερειακών ανισοτήτων.

α) Ο πρώτος μηχανισμός έχει σχέση με *την τεχνολογία της παραγωγής*, η οποία σε πλήρως ανταγωνιστικές αγορές, υποχρεωτική υπόθεσή για το νεοκλασσικό υπόδειγμα, χαρακτηρίζεται από σταθερές αποδόσεις κλίμακας (μια ταυτόχρονη αύξηση εργασίας και κεφαλαίου κατά 1% οδηγεί σε μια ισόποση αύξηση του προϊόντος κατά 1%).

β) Ο δεύτερος μηχανισμός σύγκλισης στηρίζεται στο *διαπεριφερειακό εμπόριο* (αναπτύχθηκε από τους Hekscher και Ohlin). Η βασική ιδέα είναι ότι, δύο περιφέρειες που συνάπτουν εμπορικές σχέσεις εξειδικεύονται σε προϊόντα τα οποία κάνουν εντατική χρήση του συντελεστή παραγωγής, τον οποίο διαθέτουν σε σχετική αφθονία. Το υπόδειγμα επεκτάθηκε από το Samuelson, που υποστήριξε ότι το διαπεριφερειακό εμπόριο οδηγεί σε εξίσωση των αμοιβών της εργασίας και του κεφαλαίου μεταξύ των περιφερειών.

γ) Ο τρίτος μηχανισμός σύγκλισης στηρίζεται στην *κινητικότητα της εργασίας στο χώρο*, δηλαδή στη *μετανάστευση*. Σύμφωνα με τη νεοκλασσική προσέγγιση, στο βαθμό που η κινητικότητα της εργασίας είναι απρόσκοπτη, το εργατικό δυναμικό θα τείνει να μετακινείται από περιοχές με χαμηλές αμοιβές εργασίας σε περιοχές με υψηλές αμοιβές εργασίας. Στο βαθμό που οι μισθολογικές διαφορές μεταξύ περιφερειών εξακολουθούν να υπάρχουν, η μετανάστευση θα συνεχίζεται οδηγώντας τελικά σε σύγκλιση τις αμοιβές.

Ως η σημαντικότερη διαφορά, μεταξύ των δύο παραπάνω προσεγγίσεων, είναι η οπτική γωνία της καθεμίας σε σχέση με τη δυνατότητα άσκησης πολιτικής (Πετράκος & Ψυχάρης 2004). Η νεοκλασσική προσέγγιση περιγράφει τους μηχανισμούς που, κάτω από κάποιες προϋποθέσεις, θα οδηγήσουν σε ισόρροπη ανάπτυξη, ενώ η οικονομική της συσσώρευσης επικεντρώνει την προσοχή της στα μέτρα πολιτικής, που θα επιτρέψουν τις περιοχές με υστέρηση να αναπτυχθούν. Θεωρήθηκε ότι, η έλλειψη ρεαλισμού σε πολλές βασικές υποθέσεις της νεοκλασσικής προσέγγισης έχει οδηγήσει πολλούς ερευνητές στην απόρριψη της και παράλληλα στην αποδοχή της οικονομικής της συσσώρευσης (Armstrong & Taylor 2000).

Σύμφωνα με την άποψη του Λαμπριανίδη (2005), οι θεωρίες αυτές είναι βαθύτατα επηρεασμένες από τις θεωρίες ανάπτυξης – υπανάπτυξης των χωρών και εντάσσονται σε δύο βασικές ομάδες: i) της αυτοεξισσορόπησης - ανάπτυξης και ii) της ανισορροπίας – υπανάπτυξης.

i. <u>Οι θεωρίες της αυτοεξισσορόπησης – ανάπτυξης</u>: υποστηρίζουν ότι οι αυτόματοι

μηχανισμοί της «ελεύθερης» αγοράς τείνουν να προκαλέσουν τόσο εξισορρόπηση όσο και μείωση των ανισοτήτων στο χώρο. Στις θεωρίες αυτές εντάσσονται: θεωρία σταδίων ανάπτυξης, διαπεριφερειακού εμπορίου, εξαγωγικής βάσης, έλλειψης - αφθονίας πόρων, δυϊσμού και τομεακής διάρθρωσης.

ii. Οι θεωρίες ανισορροπίας - υπανάπτυξης: υπήρξαν η αντίδραση στις θεωρίες αυτοεξισσορόπησης - ανάπτυξης. Οι θεωρίες αυτές υποστηρίζουν ότι οι περιφερειακές ανισότητες είναι βαθιά ριζωμένες στο καπιταλιστικό σύστημα και τείνουν να διευρύνονται όσο η οικονομία αφήνεται να λειτουργεί στα πλαίσια της ελεύθερης αγοράς. Η κρατική παρέμβαση είναι απαραίτητη για τη μείωση των ανισοτήτων και την προώθηση της ανάπτυξης στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές. Στις θεωρίες αυτές εντάσσονται: θεωρία σωρευτικής αιτιότητας, πόλων ανάπτυξης, εσωτερικής αποικίας, φαύλων κύκλων, εξάρτησης και συνάρθρωσης τρόπων παραγωγής.

1.2 Παράγοντες που επηρεάζουν τις ανισότητες

Ένα σύνολο παραγόντων που έχουν επηρεάσει ή εξακολουθούν να επηρεάζουν τις ανισότητες, έχουν συμβάλλει στη διαμόρφωση του φαινομένου στα σημερινά επίπεδα. Οι κυριότεροι από αυτούς είναι οι εξής: (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004)

- **Οικονομίες κλίμακας και συγκέντρωσης:** Είναι γεγονός ότι υπάρχουν περιοχές που προσελκύουν περισσότερες δραστηριότητες και αναπτύσσονται πιο γρήγορα συγκριτικά με κάποιες άλλες. Οι περιοχές που φιλοξενούν μεγάλα αστικά κέντρα επωφελούνται από την ύπαρξη οικονομιών κλίμακας και συγκέντρωσης και δύναται να προσφέρουν σημαντικά κοστολογικά πλεονεκτήματα εγκατάστασης σε νέες επιχειρήσεις. Διαθέτουν το μέγεθος ώστε να εξασφαλίσουν την τοπική κατανάλωση μεγάλου μέρους της παραγωγής των επιχειρήσεων πετυχαίνοντας έτσι την μείωση του κόστους μεταφοράς. Λογικό επακόλουθο είναι, οι επιχειρήσεις να τείνουν να εγκαθίστανται στα μεγάλα αστικά κέντρα επωφελούμενες από τα πλεονεκτήματα τους, αυξάνοντας ακόμη περισσότερο το μέγεθος και την ελκτικότητα των μεγάλων πόλεων και οδηγώντας σε αύξηση των ανισοτήτων, καθότι η επιλογή αυτή δυσχεραίνει την ανάπτυξη των υπόλοιπων περιοχών. Προφανές είναι ότι η ύπαρξη ενός μεγάλου αστικού κέντρου, σε μια περιφέρεια ή περιοχή, δεν «επιτρέπει» την ανάπτυξη άλλου αντίστοιχου σε κοντινή απόσταση για δύο (2) πολύ βασικούς λόγους: α) είτε γιατί δεν υπάρχει ο απαιτούμενος

πληθυσμός για να τα στηρίξει, είτε β) γιατί και τα δύο απευθύνονται στις ίδιες εθνικές ή περιφερειακές αγορές.

- **Διεθνοποίηση οικονομικών δραστηριοτήτων:** Τα τελευταία 20 χρόνια, η αυξανόμενη διεθνοποίηση των οικονομικών σχέσεων έχει οδηγήσει στην επέκταση των διεθνών ανταλλαγών και στην απελευθέρωση του εμπορίου. Ωστόσο, η αυξανόμενη διεθνοποίηση δεν έχει σαν αποτέλεσμα την ανάπτυξη όλων των περιοχών. Ο βασικός λόγος είναι ότι, οι περιοχές που η χώρα τους διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα (εξειδίκευση σε προϊόντα ή κλάδους) ωφελούνται περισσότερο, καθώς επεκτείνουν τις εξαγωγές και αυξάνουν την απασχόληση. Οι περιοχές, όμως, που έχουν συγκριτικό μειονέκτημα (εξειδικεύονται σε κλάδους στους οποίους οι άλλες χώρες έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα), δέχονται έντονες πιέσεις από τις εισαγωγές που συχνά οδηγούν σε διαρθρωτικές κρίσεις, αποβιομηχάνιση και ανεργία. Συνοψίζοντας, η διεθνοποίηση των οικονομικών σχέσεων, στηριζόμενη στους μηχανισμούς της αγοράς και τον ανταγωνισμό, εντείνει τις ανισότητες μεταξύ των περιοχών.

- **Χωρικές επιπτώσεις της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης:** Οι βασικές πολιτικές οι οποίες προωθούν την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, είναι η πολιτική της ενιαίας αγοράς και η πολιτική της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης. Ωστόσο, οι δύο αυτές πολιτικές, θεωρείται ότι θα επιδράσουν αρνητικά στη συνοχή του Ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου και θα οξύνουν τις ανισότητες. Οι δύο αυτές πολιτικές είναι:
  - ✓ *η πολιτική της ενιαίας αγοράς*, η οποία καταργεί κάθε μορφή προστατευτικών μέτρων στις ανταλλαγές, δημιουργεί ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα για τις πλέον ανεπτυγμένες περιφέρειες της ΕΕ οι οποίες φιλοξενούν τις μεγαλύτερες, εμπειρότερες και τεχνολογικά πιο εξελιγμένες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.
  - ✓ *η πολιτική της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης*, η οποία επιδιώκοντας δημοσιονομική σταθερότητα με τη μείωση των δημοσίων ελλειμμάτων, του πληθωρισμού και των επιτοκίων, θέτει αυστηρούς περιορισμούς, στην άσκηση δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής, οι οποίοι καθίστανται δυσβάστακτοι σε χώρες και περιφέρειες με σοβαρές ελλείψεις σε κοινωνικές και παραγωγικές υποδομές.

Είναι λοιπόν προφανές ότι, η διαδικασία της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης δημιουργεί πρόσθετα και σοβαρά προβλήματα στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες και περιφέρειες, ενώ φαίνεται να ευνοεί τις ήδη ανεπτυγμένες περιφέρειες της ΕΕ.

- **Μεταβαλλόμενη γεωγραφία της ανάπτυξης.** Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, οι περιφερειακές ανισότητες δεν εμφανίζονται μόνο με τον παραδοσιακό τρόπο κέντρου - περιφέρειας. Οι νέου τύπου ανισότητες δημιουργούνται καθώς, μια σειρά από ανεπτυγμένες βιομηχανικά περιοχές του κέντρου εισέρχονται σε μια παρατεταμένη φάση αποβιομηχάνισης και παρακμής. Η βασική αιτία, αυτού του φαινομένου, είναι η κρίση που υφίσταται το κυρίαρχο μοντέλο οργάνωσης της βιομηχανικής παραγωγής, το οποίο στηριζόταν σε μεγάλες και σταθερές αγορές, μεγάλο κύκλο ζωής προϊόντων, ρύθμιση της συνολικής ζήτησης (κατανάλωσης και επένδυσης) μέσω κεϋνσιανών πολιτικών δημοσίων δαπανών, καθώς και σε σταθερές εργασιακές σχέσεις. Η κρίση του παραγωγικού μοντέλου οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη δραματική βελτίωση των εισοδημάτων που οδήγησαν στην αποβολή της μαζικής καταναλωτικής κουλτούρας και επέβαλλαν την ανάγκη διαφοροποίησης των προϊόντων, μέσω των νέων τεχνολογιών και τον ανταγωνισμό του Τρίτου Κόσμου, ο οποίος άρχισε να διεκδικεί (λόγω χαμηλού κόστους εργασίας) σημαντικά μερίδια των τυποποιημένων κλάδων παραγωγής ή των κλάδων εντάσεως εργασίας.

Έτσι, την ίδια στιγμή που νέες περιοχές εκτός κέντρου, ή στην περίμετρο του κέντρου, αναδεικνύουν κάποιο δυναμισμό και επιχειρούν να συγκλίνουν προς τις ανεπτυγμένες βιομηχανικά περιοχές, μια σειρά από τις τελευταίες δοκιμάζονται από έντονη ανεργία και αποβιομηχάνιση.

- **Επίδραση των οικονομικών κύκλων.** Οι περιφερειακές ανισότητες επηρεάζονται, όπως υποστηρίζεται από πολλούς ερευνητές, από τις διακυμάνσεις της οικονομίας και από τους οικονομικούς κύκλους. Παρατηρείται ότι οι περιφερειακές ανισότητες σε περιόδους υψηλής ανάπτυξης τείνουν να αυξάνονται, ενώ σε περιόδους ύφεσης μειώνονται. Η αιτία αυτού του γεγονότος είναι ότι, οι ήδη ανεπτυγμένες περιοχές έχουν περισσότερες δυνατότητες να εκμεταλλευτούν τις συγκυρίες ενός ευνοϊκού οικονομικού περιβάλλοντος από τις λιγότερο ανεπτυγμένες.

- **Παραγωγική διάρθρωση και ανθρώπινοι πόροι.** Σημαντικούς παράγοντες για την ύπαρξη ανισοτήτων μεταξύ διάφορων περιοχών αποτελούν, η παραγωγική διάρθρωση και οι ανθρώπινοι πόροι. Οι προοπτικές ανάπτυξης της κάθε περιοχής, επηρεάζονται σημαντικά από την παραγωγική διάρθρωση. Περιοχές οι οποίες διαθέτουν σημαντική παρουσία του δευτερογενή και τριτογενή τομέα παραγωγής και εξειδίκευση σε κλάδους εντάσεως κεφαλαίου και

τεχνολογίας, αναμένεται να έχουν ευνοϊκότερες προοπτικές ανάπτυξης. Αντίθετα, περιοχές με μεγάλη εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα και ασθενή παρουσία του δευτερογενή και του τριτογενή, ή περιοχές με εξειδίκευση σε παραδοσιακούς βιομηχανικούς κλάδους, αναμένεται να βρεθούν αντιμέτωπες με δυσμενέστερες προοπτικές ανάπτυξης.

Εξίσου σημαντική είναι, η ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού σε όρους εκπαίδευσης και εξειδίκευσης. Περιοχές που συγκεντρώνουν σημαντικά μεγέθη επιστημονικού δυναμικού (μηχανικοί, μάνατζερ κτλ.) και καταρτισμένου εργατικού δυναμικού, καθώς και ανώτατα εκπαιδευτικά ή ερευνητικά ιδρύματα, διαθέτουν ένα συγκριτικό πλεονέκτημα όσον αφορά την προσέλκυση ή ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων και την ταχύτερη προσαρμογή στα μεταβαλλόμενα δεδομένα της οικονομίας.

- **Τριτογενοποίηση της οικονομίας.** Τα τελευταία 10 χρόνια έχει παρατηρηθεί σημαντική μεταβολή στη διάρθρωση της οικονομίας των ανεπτυγμένων χωρών. Η σημαντική αύξηση της συμμετοχής του τριτογενή τομέα, στη διαμόρφωση του συνολικού προϊόντος και της συνολικής απασχόλησης, αποτελεί την κύρια μεταβολή. Ο τριτογενής τομέας, ο οποίος αναδεικνύεται πλέον στο σημαντικότερο τομέα της οικονομίας, τουλάχιστον από άποψη μεγέθους, απαρτίζεται πέρα από το δημόσιο τομέα και τους παραδοσιακούς κλάδους, όπως το εμπόριο και ο τουρισμός, από τις σύγχρονες υπηρεσίες, οι οποίες συχνά αναφέρονται ως ο «νέος τριτογενής» τομέας. Ο «νέος τριτογενής» τομέας περιλαμβάνει δυναμικούς και ταχέως αναπτυσσόμενους κλάδους, όπως τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι οργανισμοί, οι χρηματιστηριακές εταιρίες, οι εταιρίες παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών προς τη βιομηχανία (φορολογικά και νομικά θέματα, εξαγορές, συγχωνεύσεις, διεθνείς μεταβιβάσεις, αγορά ακινήτων), οι εταιρείες διαχείρισης χαρτοφυλακίου, οι εταιρίες συμβούλων ανάπτυξης, οι εταιρίες παροχής υπηρεσιών σε θέματα τεχνογνωσίας κτλ. Το κύριο χαρακτηριστικό του, είναι ότι, για να υπάρξει και να αναπτυχθεί, απαιτεί ένα σχετικά μεγάλο και άμεσα προσπελάσιμο κρίσιμο μέγεθος αγοράς και ποικιλίας δραστηριοτήτων. Είναι λοιπόν προφανές ότι, έλκεται σχεδόν αποκλειστικά από μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα μέσω της λειτουργίας σημαντικών οικονομιών αστικής κλίμακας, οι οποίες όμως εισάγουν μια αντίθεση στο χώρο και εντείνουν τις περιφερειακές ανισότητες.

- **Αλληλοσυσχέτιση των χωρικών επιπέδων.** Ένας ακόμη παράγοντας που επηρεάζει τις χωρικές ανισότητες, είναι η αλληλοσυσχέτιση των επιπέδων στα οποία αυτές εκφράζονται. Συγκεκριμένα, η θέση και η πορεία μιας χώρας διεθνώς, είναι δυνατόν να επηρεάσει προς τη μια

ή την άλλη κατεύθυνση τις διαφορές και τις ανισότητες μεταξύ των διάφορων περιοχών στο εσωτερικό της.

Εκτός από τους προαναφερθέντες, διάφοροι άλλοι παράγοντες (π.χ. ιστορικοί, πολιτικοί, γεωμορφολογικοί) μπορεί να ευθύνονται για την ύπαρξη ανισοτήτων σε διάφορες περιοχές.

1.3 Η εξέλιξη των περιφερειακών ανισοτήτων

1.3.1 Επίπεδα έκφρασης των ανισοτήτων

Η ύπαρξη ανισοτήτων, αποτελεί ιστορική βεβαιότητα, σε όλα τα γεωγραφικά επίπεδα. Οι ανισότητες ενυπάρχουν μεταξύ ηπείρων, χωρών, ομάδων χωρών, καθώς και στο εσωτερικό των χωρών μεταξύ περιφερειών, νομών, επαρχιών κτλ.

Η ύπαρξη διαφορετικών ρυθμών ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία του *«περιφερειακού προβλήματος»*. Ως *«περιφερειακό πρόβλημα»* ορίζεται, η ύπαρξη χωρικής ασυμμετρίας στην αναπτυξιακή διαδικασία μιας χώρας ή ενός ευρύτερου γεωγραφικού χώρου (π.χ. Ευρωπαϊκή Ένωση) και η επακόλουθη περιφερειακή, οικονομική και κοινωνική, ανισορροπία. Βασικό στοιχείο της οικονομικής ανάπτυξης, πέραν του ποσοτικού μεγέθους, αποτελεί ο όρος *«ισόρροπη ανάπτυξη»*. Με τον όρο *«ισόρροπη ανάπτυξη»* νοείται εκείνη που δεν κατευθύνει τις ανεπτυγμένες περιφέρειες να αναπτύσσονται με ρυθμούς ταχύτερους από εκείνους των λιγότερο ανεπτυγμένων. Αντιθέτως, βοηθά τις περιφέρειες που βρίσκονται σε δυσχερέστερη θέση, να βελτιώσουν τους σχετικούς δείκτες με ρυθμό μεγαλύτερο από εκείνου των ανεπτυγμένων.

Παρά την πρόοδο της παγκόσμιας οικονομίας τις μεταπολεμικές δεκαετίες, η άνιση χωρική κατανομή εισοδήματος, ευκαιριών και οικονομικών δραστηριοτήτων σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο εξακολουθεί να αποτελεί θεωρητικό και πρακτικό ζήτημα. Το περιφερειακό πρόβλημα στη διεθνή βιβλιογραφία αναφέρεται κυρίως σε τρεις περιπτώσεις:

1. Στην άνιση ανάπτυξη που υπάρχει σε όλο τον κόσμο (π.χ. άνιση ανάπτυξη μεταξύ των δυτικών χωρών και των χωρών του «Τρίτου Κόσμου»)
2. Στην άνιση ανάπτυξη που υπάρχει σε ενότητες ή οικονομικές ενώσεις χωρών (π.χ. ανισότητες μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης)
3. Στην άνιση ανάπτυξη των περιφερειών μιας χώρας, όπου τα κριτήρια προσδιορισμού της έννοιας «περιφέρεια» μπορούν να ποικίλουν (π.χ. έντονες κοινωνικές και οικονομικές

ανισότητες μεταξύ περιφερειών ή μεταξύ αστικών και μη αστικών περιοχών). (Πολύζος Σεραφείμ, Περιφερειακή Ανάπτυξη: 2011: 45-46).

Η θέση την οποία κατέχει μια περιοχή στο συνεχές αυτό της ανάπτυξης (πολύ υπανάπτυκτη έως πολύ αναπτυγμένη) δεν είναι κάτι δεδομένο ή σταθερό, αλλά μεταβάλλεται στο πέρασμα του χρόνου. Έτσι, στο πέρασμα της ιστορίας υπήρξαν χώρες, αλλά και περιοχές, που ήταν πολύ αναπτυγμένες και στη συνέχεια πέρασαν από κρίση που τις οδήγησε στην υπανάπτυξη, ενώ αργότερα κάποιες επανέκαμψαν πάλι. (Λαμπριανίδης, 2005)

1.3.2 Οι ανισότητες στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Οι ανισότητες μεταξύ των χωρών - μελών της ΕΕ έχουν περάσει από διάφορα στάδια (Armstrong & Taylor 2000). Στις δεκαετίες του '50 και του '60 υπήρξε σύγκλιση, ενώ μεταξύ 1975 και 1985 οι ανισότητες διευρύνθηκαν. Ωστόσο, τις τελευταίες δύο δεκαετίες, οι ανισότητες άρχισαν πάλι να περιορίζονται. Κατά τους Barrios και Strobl (2005) και Petrakos et.al. (2003) θεωρείται ότι το επίπεδο των ανισοτήτων μεταξύ των χωρών-μελών της ΕΕ επηρεάζεται από τις διακυμάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας, με τέτοιο τρόπο, ώστε να έχουμε διεύρυνση των ανισοτήτων σε περιόδους οικονομικής άνθησης και σύγκλιση σε περιόδους ύφεσης.

Ένα πρότυπο περιφερειακών ανισοτήτων, έχει διαμορφωθεί ιστορικά, μεταξύ των περιφερειών σε επίπεδο ΕΕ, όπως αναφέρεται από τους Πετράκος και Rodriguez-Pose (2003), το οποίο έχει χαρακτηριστεί κατά καιρούς ως πρότυπο «κέντρου-περιφέρειας», ή πρότυπο «Βορρά-Νότου», και το οποίο παραμένει αναλλοίωτο τις τελευταίες δεκαετίες. Το χαρακτηριστικό αυτού του προτύπου ανάπτυξης είναι, ότι οι πλέον ανεπτυγμένες περιοχές βρίσκονται σε μεγάλο βαθμό συγκεντρωμένες σε έναν άξονα, που ξεκινάει από το Λονδίνο στο Βορρά και καταλήγει στη Βόρειο Ιταλία στο Νότο, περιλαμβάνοντας τις δυναμικές βιομηχανικές και μητροπολιτικές περιφέρειες της Ολλανδίας, του Βελγίου και της Γερμανίας.

Στον αντίποδα αυτού του άξονα, βρίσκονται οι λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες της ΕΕ, οι οποίες εμφανίζουν μια ποικιλία προβλημάτων και εμπίπτουν σε μια ή περισσότερες από τις κατηγορίες που ακολουθούν (Πετράκος & Ψυχάρης, 2004):

- ✓ είτε είχαν αναπτύξει κάποτε έντονη βιομηχανική δραστηριότητα, αλλά η αποβιομηχάνιση κατέβασε το επίπεδο ανάπτυξης και δημιούργησε οικονομικό μαρασμό και αστική υποβάθμιση,

- ✓ είτε είναι λιγότερο εκβιομηχανισμένες και βασίζονται κυρίως στο γεωργικό τομέα και την αλιεία,
- ✓ είτε ανήκουν στις συνοριακές περιφέρειες που συνήθως βρίσκονται μακριά από τα κέντρα οικονομικής δραστηριότητας.

Γενικότερα, στην ΕΕ επικρατεί το φαινόμενο όπου τάσεις σύγκλισης και απόκλισης συνυπάρχουν στα διάφορα γεωγραφικά επίπεδα της ΕΕ. καθώς είναι δυνατόν μεταξύ των κρατών να παρατηρούνται φαινόμενα σύγκλισης, αλλά μεταξύ των περιφερειών να συμβαίνει το αντίθετο. (Baldwin et.al. 2001, Κότιος 2002)

Η κατάσταση γίνεται ακόμη πιο σύνθετη με τις τελευταίες διευρύνσεις, όπως αναφέρεται στο επίσημο site http://europa.eu/, το 2004 προσχωρούν στην ΕΕ οι Εσθονία, Κύπρος, Λεττονία, Λιθουανία, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία, Σλοβενία, Τσεχική Δημοκρατία, το 2007 οι Βουλγαρία, Ρουμανία καθώς και το 2013 η Κροατία, μια πρωτοφανή πρόκληση για την ανταγωνιστικότητα και την εσωτερική συνοχή της Ένωσης. Όπως καταδεικνύεται στην 3η Έκθεση, για την οικονομική και κοινωνική συνοχή (2004), η διεύρυνση θα μεγαλώσει το χάσμα στην οικονομική ανάπτυξη, θα μετατοπίσει γεωγραφικά προς ανατολάς το πρόβλημα των ανισοτήτων και θα επιδεινώσει την κατάσταση στην απασχόληση. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα τη μεγέθυνση των ανισοτήτων στο χώρο της ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004α).

Οι διαφορές στο βιοτικό επίπεδο οδήγησαν την ΕΕ στην θεσμοθέτηση των *χρηματοδοτικών μέσων*, με βασικό τους στόχο την ανάπτυξη κάθε χωρικού τμήματος των περιφερειών της ΕΕ, στοχεύοντας στην μείωση των ανισοτήτων και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου στις φτωχότερες περιφέρειες. Ποσοστό μεγαλύτερο του 35% του προϋπολογισμού χρησιμοποιείται για τη στήριξη των οικονομιών των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών. Τα κύρια χρηματοδοτικά μέσα είναι:

- ➢ Τα *διαρθρωτικά ταμεία*, αποτελούν τους κυριότερους μηχανισμούς παρέμβασης που διαθέτει η ΕΕ για την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής καθώς και της περιφερειακής ανάπτυξης. Συμβάλλουν στη δημιουργία θέσεων εργασίας καθώς και στην υλοποίηση επενδύσεων σε μέσα υποδομής και πραγματοποίηση ενεργειών κατάρτισης στις λιγότερο ευνοημένες περιφέρειες.
- ➢ Το *Ταμείο Συνοχής*, παράλληλα με τα διαρθρωτικά ταμεία, στηρίζει διαρκώς την ανάπτυξη των περιφερειών της Ένωσης, συμβάλλοντας στην σύγκλιση του βιοτικού

επιπέδου σε επίπεδο κρατών.

- Η *Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων*, είναι το χρηματοπιστωτικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χρηματοδοτώντας έργα που προάγουν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και την ισόρροπη ανάπτυξη μιας οικονομίας.

Η ασκούμενη περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιδιώκει την επίτευξη οικονομικής αλληλεγγύης και οικονομικής ολοκλήρωσης. Η αλληλεγγύη επιδιώκει απτά οφέλη για τους πολίτες και τις περιφέρειες που υστερούν, ενώ η συνοχή βασίζεται στην αρχή ότι η μείωση των διαφορών εισοδήματος και πλούτου είναι προς όφελος όλων. Τα αποτελέσματα της πολιτικής αυτής θα αξιολογηθούν ύστερα από μερικά χρόνια. (Πολύζος Σεραφείμ, Περιφερειακή Ανάπτυξη: 2011: 221).

1.3.3 Οι ανισότητες στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, οι περιφερειακές ανισότητες αποτελούν σοβαρό θέμα. Το πρόβλημα αφορά κυρίως το είδος και το ύψος των ανισοτήτων που υπάρχουν στη χώρα μας, καθώς και κατά πόσο υπάρχει σύγκλιση ή απόκλιση διαχρονικά.

Κάποιοι μελετητές (Λιαργκόβας 2003, κ.α.) θεωρούν ότι υπάρχει μια μικρή τάση διαχρονικής σύγκλισης στα επίπεδα ευημερίας των περιφερειών, αντίθετα κάποιοι άλλοι (Siriopoulos & Asteriou 1998, Tsionas 2001) διαπιστώνουν σαφείς τάσεις αύξησης των ανισοτήτων τις τελευταίες δεκαετίες. Οι Petrakos και Saratsis (2000) ισχυρίζονται ότι, και στην περίπτωση της Ελλάδας, οι περιφερειακές ανισότητες ακολουθούν τους οικονομικούς κύκλους: αυξάνονται σε περίοδο έντονης ανάπτυξης και μειώνονται σε περίοδο ύφεσης.

Τα βασικά χαρακτηριστικά του περιφερειακού προβλήματος στην Ελλάδα μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

- *Κατά κεφαλήν εισόδημα*, το επίπεδο ευημερίας, οι ευκαιρίες οικονομικής προόδου και οι επιλογές του τρόπου ζωής των κατοίκων εμφανίζουν μεγάλες ανισότητες μεταξύ των νομών και των περιφερειών μιας χώρας. Ειδικά το επίπεδο και οι ευκαιρίες της παρεχόμενης εκπαίδευσης, η υγεία, η κοινωνική πρόνοια, οι πολιτιστικές και άλλες κοινωνικές υπηρεσίες εμφανίζουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο μεγάλων αστικών κέντρων, Αθήνας και Θεσσαλονίκης, και των άλλων νομών.

- *Συγκέντρωση,* το 50% του πληθυσμού καθώς και το 60-65% των οικονομικών και του μεγαλύτερου ποσοστού των πολιτιστικών δραστηριοτήτων στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα.
- *Περιβαλλοντικά προβλήματα,* δημιουργούνται λόγω καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος σε περιοχές υψηλής ζήτησης για οικοδομήσιμη γη (πυρκαγιές, αυθαίρετη δόμηση). Συγχρόνως οι συνθήκες διαμονής και εργασίας χειροτερεύουν, οι καθημερινές μετακινήσεις και οι μεταφορές γίνονται προβληματικές, το φυσικό, ιστορικό και πολιτιστικό περιβάλλον καταστρέφεται ή υποβαθμίζεται σημαντικά, με αποτέλεσμα το επίπεδο διαβίωσης και η αποτελεσματικότητα της οικονομικής δραστηριότητας να επηρεάζονται δυσμενώς.
- Η έλλειψη της *Δημογραφικής βάσης,* στις λιγότερες ανεπτυγμένες περιοχές, απαραίτητη για την αυτοδύναμη οικονομική τους ανάπτυξη, την αξιοποίηση των φυσικών τους πόρων και την δημιουργία των προϋποθέσεων ικανοποιητικού επιπέδου κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής. Ειδικότερα η πληθυσμιακή συρρίκνωση ορισμένων περιοχών ορεινών, ημιορεινών, νησιωτικών, συνοριακών δίνει την διάσταση του εθνικού κινδύνου στο περιφερειακό πρόβλημα με εμφανή την υπό-ανάπτυξη στις μη κεντρικές περιφέρειες της χώρας.
- *Εθνική συνεκτικότητα,* μειωμένη λόγω των διαφορών στην ποιότητα ζωής ανάμεσα στις περιφέρειες, το αίσθημα της αδικίας και η αποδιοργάνωση στην οικονομική, πολιτιστική και κοινωνική δομή ορισμένων αγροτικών περιφερειών.
- *«Κοινωνικός μισθός»*, η μείωση του για τους κατοίκους των λιγότερων ανεπτυγμένων περιοχών, η διατήρηση των εισοδηματικών ανισοτήτων, των ευκαιριών επιλογής τρόπου ζωής και η αύξηση του κοινωνικού κόστους της οικονομίας λόγω της άνισης κατανομής των αποτελεσμάτων της ανάπτυξης.
- Η *«κατεύθυνση των επενδύσεων»*, δεν είναι η αναμενόμενη και σύμφωνη με τις επιδιώξεις που απεικονίζονται στη σχετική νομοθεσία όπως π.χ.: αναπτυξιακός νόμος, με αποτέλεσμα την περιορισμένη χρησιμοποίηση των ανθρώπινων και φυσικών πόρων και της υπάρχουσας κοινωνικής υποδομής σε ορισμένες περιφέρειες. (Πολύζος Σεραφείμ, Περιφερειακή Ανάπτυξη: 2011: 47-48).

Το βασικό πρόβλημα των περισσότερων μελετών είναι ότι χρησιμοποιούν το κατά κεφαλήν

ΑΕΠ σαν δείκτη μέτρησης των ανισοτήτων. Σύμφωνα με τους Πετράκο και Ψυχάρη (2004), όταν η μέτρηση των ανισοτήτων στην Ελλάδα γίνεται με βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, οδηγεί σε σοβαρές υποεκτιμήσεις του περιφερειακού προβλήματος της χώρας, λόγω των ιδιομορφιών που παρουσιάζει η χωρική του κατανομή, αλλά και το ίδιο το ΑΕΠ σαν δείκτης. Ας πάρουμε για παράδειγμα το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Αττικής, παρά το γεγονός ότι ο νομός είναι κατά τεκμήριο ο πλέον ανεπτυγμένος της χώρας (μαζί με την Κεντρική Μακεδονία παράγουν το 50% της Καθαρής Προστιθέμενης Αξίας και συγκεντρώνουν το 50% των επενδύσεων και το 75% των επιχειρήσεων), διαπιστώνουμε ότι δεν βρίσκεται ποτέ στην πρώτη θέση της κατάταξης, αλλά μεταξύ πέμπτης και δέκατης θέσης (ανάλογα με το έτος σύγκρισης). Αυτή η κατάσταση εξηγείται από το γεγονός ότι, στις τελευταίες δύο δεκαετίες, η Αττική, για λόγους που έχουν να κάνουν με την εφαρμογή των αποκεντρωμένων οικονομικών πολιτικών, έχει εξαγάγει ένα σημαντικό μέρος των βιομηχανιών της στο Ν. Βοιωτίας και στο Ν. Κορινθίας (Petrakos και Psycharis 2006, Michailidis et.al. 2006α) .

Προκειμένου να αξιολογήσουν το επίπεδο των ανισοτήτων στην Ελλάδα, οι Πετράκος και Ψυχάρης (2004) χρησιμοποίησαν ένα Σύνθετο Δείκτη Ευημερίας και Ανάπτυξης (ΣΔΕΑ) και κατέληξαν στα εξής συμπεράσματα:

- ✓ η εικόνα της εξέλιξης των περιφερειακών ανισοτήτων στη χώρα μας δεν είναι ευνοϊκή καθώς χαρακτηρίζονται από μια διαχρονική σταθερότητα σε μεγάλα ύψη
- ✓ έντονη κυριαρχία του μητροπολιτικού κέντρου της χώρας, όχι μόνο σε όρους πληθυσμού, αλλά και σε όρους επιπέδου ευημερίας και ανάπτυξης.
- ✓ σαφής υπεροχή του ανατολικού τμήματος της χώρας (ευρισκόμενου επί του ΠΑΘΕ) καθώς και του νησιωτικού έναντι του δυτικού και της βόρειας συνοριακής ζώνης

Συμπερασματικά μπορούμε να τονίσουμε ότι, η διατήρηση των ανισοτήτων σε υψηλά επίπεδα δημιουργεί μια σειρά από ερωτηματικά, τόσο για τους λόγους που τις διατηρούν ή τις ενισχύουν όσο και για την αδυναμία των περιφερειακών πολιτικών να επιτύχουν ένα καλύτερο αποτέλεσμα. Οι λόγοι που επιβάλλουν την περιφερειακή (ισόρροπη) ανάπτυξη στην Ελλάδα δεν είναι μόνο οικονομικοί. Υπάρχουν λόγοι όπως είναι, η ανάγκη διατήρησης της κοινωνικής και εθνικής συνοχής με άμβλυνση εισοδηματικών και παραγωγικών αντιθέσεων καθώς και η συγκράτηση του πληθυσμού της υπαίθρου από την εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση. (Πολύζος Σεραφείμ, Περιφερειακή Ανάπτυξη: 2011: 48-49).

1.4 Περιφερειακή πολιτική

Η πολιτική της περιφερειακής ανάπτυξης, περιλαμβάνει το σύνολο των γεωγραφικά διαφοροποιημένων αναπτυξιακών μέτρων, αποσκοπώντας στην επίτευξη ισόρροπης ανάπτυξης μεταξύ των περιοχών. Ο όρος «περιφερειακή» δε σημαίνει ότι έχει ως αντικείμενο την ανάπτυξη μόνο των περιφερειών με τη στενή έννοια του όρου, αλλά αναφέρεται κυρίως στο ότι η πολιτική δεν αφορά το σύνολο της επικράτειας αλλά εξειδικεύεται σε συγκεκριμένες χωρικές ενότητες (Οικονόμου, 2007).

1.4.1 Αναγκαιότητα και κριτήρια άσκησης περιφερειακής πολιτικής

Η άσκηση περιφερειακής πολιτικής θεωρείται αναγκαία για τη μείωση των ανισοτήτων και την αντιμετώπιση των διαφορών στα επίπεδα ευημερίας μεταξύ περιοχών μιας χώρας ή μιας ευρύτερης περιοχής (Barrios & Strobl 2005, Μούσης 2005).

Ωστόσο, σύμφωνα με τους Πετράκο και Ψυχάρη (2004), η άσκηση περιφερειακής πολιτικής με οποιονδήποτε τρόπο, συνήθως οδηγεί σε σπατάλη σημαντικών χρηματικών πόρων της οικονομίας, οι οποίοι θα μπορούσαν να είχαν διατεθεί γι' άλλους σκοπούς. Συνεπώς, ένα κρίσιμο ερώτημα το οποίο τίθεται, είναι με ποια μέθοδο θα αξιολογούμε κάθε φορά την αναγκαιότητα άσκησης περιφερειακής πολιτικής. Δηλαδή, ποια κριτήρια θα πρέπει να ικανοποιεί μια πολιτική για να θεωρείται ότι είναι αναγκαία και επιθυμητή, και συνεπώς το κοινωνικό σύνολο να είναι διατεθειμένο να καταβάλει το κόστος υλοποίησης της. Τα κριτήρια αυτά είναι δύο:

i. *το κριτήριο της αποτελεσματικότητας*, επιδιώκει τη μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας με δεδομένους παραγωγικούς πόρους και τεχνολογία και
ii. *το κριτήριο της ισότητας*, επιδιώκει τη μείωση των περιφερειακών διαφορών στους δείκτες ευημερίας για δεδομένο συνολικό επίπεδο εισοδήματος.

Μια πολιτική θεωρείται ότι ικανοποιεί το κριτήριο της αποτελεσματικότητας εάν αυξάνει τη συνολική ευημερία, και το κριτήριο της ισότητας, εάν μειώνει τις περιφερειακές ανισότητες στα επίπεδα ευημερίας. Τα δύο αυτά κριτήρια δεν βρίσκονται κατ' ανάγκη σε ανταγωνιστική σχέση. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η μείωση των έντονων διαφορών στα επίπεδα ανεργίας η οποία μπορεί να συμβάλει στην απορρόφηση χωρικά προσδιορισμένων, αλλά αδρανών παραγωγικών πόρων, και στην αύξηση του προϊόντος. Αυτό μάλιστα μπορεί να γίνει χωρίς

αύξηση του μέσου κόστους παραγωγής, από υπερβάλλουσα ζήτηση στις αγορές εργασίας και γης των περιοχών με υψηλά ποσοστά απασχόλησης. Σε αυτή την περίπτωση, οι στόχοι της βελτίωσης της συνολικής αποτελεσματικότητας και της μεγαλύτερης ισότητας μεταξύ των περιφερειών είναι συμβατοί και συμπληρωματικοί. Σε άλλες περιπτώσεις, όμως, αυτό δεν είναι δυνατό. Για παράδειγμα, η μεταφορά πόρων από εύπορες περιοχές υψηλής απόδοσης, σε πτωχές περιοχές χαμηλής απόδοσης, ευνοεί ενδεχομένως την ισότητα, αλλά δεν συμβάλλει στη συνολκή αποτελεσματικότητα της οικονομίας (Πετράκος & Ψυχάρης, 2004).

1.4.2 Επίπεδα άσκησης περιφερειακής πολιτικής

Μια πολύ σημαντική παράμετρος που σχετίζεται με την περιφερειακή πολιτική αφορά τα επίπεδα άσκησής της. Δύο είναι τα βασικά ζήτημα:

α) κατά πόσο η περιφερειακή πολιτική της ΕΕ θα πρέπει να αντικαταστήσει τις επιμέρους περιφερειακές πολιτικές των κρατών-μελών καθώς και

β) αν η περιφερειακή πολιτική θα πρέπει να ασκείται ολοκληρωτικά από την κεντρική κυβέρνηση ή να μεταβιβάζονται αρμοδιότητες στις περιφερειακές και τοπικές αρχές.

Σχετικά με το πρώτο ζήτημα, οι Armstrong και Taylor (2000) υποστηρίζουν ότι η άσκηση περιφερειακής πολιτικής από την ΕΕ έχει σημαντικά οφέλη για τα κράτη-μέλη:

- ✓ μεταβίβαση πόρων από τις φτωχές στις πλούσιες χώρες,
- ✓ ύπαρξη μηχανισμών ελέγχου για την επιτυχία της περιφερειακής πολιτικής
- ✓ βελτίωση του συντονισμού της περιφερειακής πολιτικής, που ασκεί η ίδια με τις αντίστοιχες των κρατών - μελών και
- ✓ διάχυση των ωφελειών, από την άσκηση της περιφερειακής πολιτικής σε ένα κράτος, και σε άλλες χώρες.

Σοβαρό μειονέκτημα αποτελεί:

- ✓ η ολοκληρωτική άσκηση περιφερειακής πολιτικής από την ΕΕ. Ο ουσιαστικός έλεγχος θα πρέπει να διατηρηθεί, σε θέματα περιφερειακής πολιτικής, από τα κράτη-μέλη καθώς έχουν καλύτερη γνώση των περιφερειακών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν.

Σχετικά με το δεύτερο ζήτημα, απαραίτητος θεωρείται ο έλεγχος της κεντρικής κυβέρνησης, προκειμένου να εξασφαλιστεί το γεγονός ότι η περιφερειακή πολιτική ασκείται με τέτοιο τρόπο ώστε να ενισχύονται οι περιοχές που βρίσκονται σε υστέρηση. Συγχρόνως όμως, η συμμετοχή

των περιφερειακών και τοπικών αρχών κρίνεται αναγκαία, καθότι η τοπική γνώση και εμπειρία αποτελούν σημαντικά προτερήματα στη διαμόρφωση της περιφερειακής πολιτικής και στη δημιουργία προγραμμάτων ανάπτυξης (Armstrong & Taylor, 2000).

1.4.3 Στόχοι της περιφερειακής πολιτικής

Ο προσδιορισμός, με σαφήνεια, των στόχων της περιφερειακής πολιτικής δεν είναι πάντα ένα εύκολο εγχείρημα. Κάποιοι μελετητές θεωρούν ότι η περιφερειακή πολιτική δε θα πρέπει να θέτει πολλαπλούς στόχους αφού έτσι μπορεί να χαρακτηριστεί από έλλειψη συγκεκριμένου χαρακτήρα (Armstrong & Taylor 2000), ενώ μια άλλη άποψη αναφέρει ότι η περιφερειακή πολιτική θα πρέπει να έχει σαν διπλό στόχο, την οικονομική ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο και τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων (Μούσης, 2005).

Οι Πετράκος και Ψυχάρης (2004) ισχυρίζονται ότι η επιλογή πολλαπλών στόχων βρίσκεται πιο κοντά στις ανάγκες της σύγχρονης πραγματικότητας και είναι πιο αποτελεσματική, εφόσον είναι εκ των προτέρων σαφής η σχέση και η αλληλεξάρτηση τους. Έτσι, κατηγοριοποιούμε τις περιοχές σε ύφεση σε εκείνες με:

(α) χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης,

(β) βιομηχανική παρακμή και

(γ) πληθυσμιακά και παραγωγικά κορεσμένες περιοχές,

Συγχρόνως, λαμβάνουμε υπ'όψιν ότι υπάρχουν, διαφοροποιήσεις στην ένταση των περιφερειακών προβλημάτων ανάλογα με τα στάδια ανάπτυξης που διανύει μια περιοχή, θα μπορούσαμε να ταξινομήσουμε σε τέσσερις κατηγορίες τους στόχους της περιφερειακής πολιτικής, μια αναλυτική προσέγγιση, η οποία όμως δεν αποτελεί μια ολοκληρωμένη λίστα στόχων, δεν εξαντλεί τις δυνατότητες παρέμβασης και δεν υπονοεί ότι οι ασκούντες την πολιτική θα πρέπει κάθε φορά να επιλέγουν έναν από τους παρακάτω στόχους:

1. Οικονομικοί στόχοι
2. Περιβαλλοντικοί στόχοι
3. Κοινωνικοί στόχοι
4. Πολιτικοί στόχοι

1.4.4 Μέσα άσκησης περιφερειακής πολιτικής

Μια σειρά από μέσα ή εργαλεία που είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν, στα πλαίσια άσκησης περιφερειακής πολιτικής, προκειμένου να συμβάλλουν στη μείωση των ανισοτήτων και στην ανάπτυξη των περιοχών που βρίσκονται σε υστέρηση είναι τα ακόλουθα:

- Δημόσιες δαπάνες.
- Υποδομές.
- Αναπτυξιακά κίνητρα.
- Έλεγχοι και περιορισμοί.
- Ενίσχυση της κινητικότητας εργασίας και κεφαλαίου και ενίσχυση της ευελιξίας.
- Πολιτικές ενίσχυσης μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Αποκέντρωση δημόσιου τομέα.
- Πολιτικές ανθρώπινου δυναμικού.
- Πολιτικές άυλων υποδομών.
- Εγκατάσταση επιστημονικών ιδρυμάτων.
- Πολιτικές διασυνοριακής συνεργασίας.
- Πολιτικές αντιμετώπισης της βιομηχανικής παρακμής.

Τα χαρακτηριστικά της ίδιας της περιοχής, η σωστή διάγνωση των προβλημάτων, η κατανόηση των κινδύνων και των ευκαιριών που παρουσιάζονται στην περιοχή καθώς και η αξιοποίηση ή η ενεργοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της, είναι κάποιες βασικές παράμετροι που λαμβάνονται υπ'όψιν και θα οδηγήσουν στον κατάλληλο συνδυασμό και κατ'επέκταση στην επιλογή των κατάλληλων μέσων και των αναλογιών αυτών, ώστε να επιτευχθεί η ανάπτυξη της εκάστοτε περιοχής που βρίσκεται σε ύφεση. (Πετράκος & Ψυχάρης 2004)

1.4.5 Άλλες πολιτικές

Εκτός από την περιφερειακή πολιτική, υπάρχουν και άλλες παράπλευρες πολιτικές που δεν έχουν άμεση περιφερειακή διάσταση, αλλά έχουν σαφή χωρική αναφορά και επιδιώκουν έμμεσα την επίτευξη ισόρροπης ανάπτυξης μεταξύ των περιοχών. Αυτές οι πολιτικές είναι:

- ✓ *η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ)*: που αποσκοπεί στην ανάπτυξη και στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών συμβάλλοντας στη διατήρηση και

δημιουργία απασχόλησης στις περιοχές αυτές,

- ✓ *η πολιτική για τα διευρωπαϊκά δίκτυα*: που στοχεύει στη δημιουργία και στην επέκταση των διευρωπαϊκών δικτύων στους τομείς των μεταφορών, των τηλεπικοινωνιών και της ενέργειας,
- ✓ *η πολιτική έρευνας, τεχνολογίας και ανάπτυξης*: που έχει σαν βασική της επιδίωξη τη διάδοση της γνώσης και της τεχνολογίας, την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής,
- ✓ *η ενεργειακή πολιτική*: που αποσκοπεί στην οικονομική ανάπτυξη και στην ευημερία των πολιτών κτλ. (Μούσης, 2005).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^{ο}: Κατηγορίες και μορφές σχεδιασμού

2.1 Η έννοια του σχεδιασμού

Οι όροι *σχεδιασμός* και *προγραμματισμός* παραπέμπουν στη διαδικασία προσδιορισμού των αναγκαίων παρεμβάσεων σε κάποιο πεδίο της πραγματικότητας στο πλαίσιο της επιδίωξης συγκεκριμένων στόχων για την αλλαγή της. Ενίοτε ο όρος «προγραμματισμός» χρησιμοποιείται σε συνάρτηση με την ανάπτυξη (αναπτυξιακός προγραμματισμός, οικονομικός προγραμματισμός) ενώ ο όρος «σχεδιασμός» σε συνάρτηση με το χώρο (χωροταξικός σχεδιασμός, πολεοδομικός σχεδιασμός), αλλά αυτό δεν είναι απόλυτο και συχνά χρησιμοποιούνται χωρίς ιδιαίτερη διάκριση μεταξύ τους. Άλλωστε, υπάρχουν και σχεδιασμοί α-χωρικοί (π.χ. ο «σχεδιασμός της εκπαιδευτικής πολιτικής») (Οικονόμου, 2007:13).

Ο Λουκίσσας (2001:13) ορίζει το σχεδιασμό ως «μια κοινωνική και οργανωτική δραστηριότητα για την ανάπτυξη της βέλτιστης στρατηγικής με σκοπό την εκπλήρωση των επιθυμητών στόχων» αλλά και σαν «μία μέθοδο που προσδιορίζει τα μέσα για την επιτυχία των στόχων».

Ο σχεδιασμός, αποτελεί μια συνεχής διαδικασία μέσω της οποίας προσδιορίζονται στόχοι, ενώ παράλληλα αναγνωρίζονται και αξιολογούνται μέθοδοι για την επίτευξη τους (Κοκκώσης - Τσάρτας, 2001: 250-251). Ο σχεδιασμός ορίζεται ως, μια ορθολογική διαδικασία συγκρότησης πολιτικής σε διάφορα επίπεδα, διοίκησης, τοπικό, περιφερειακό, εθνικό με ανάλογη συμμετοχή και διαφόρων φορέων του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα στο πλαίσιο του δημοκρατικού προγραμματισμού. (Κοκκώσης και Τσάρτας (2001:254)). Τα χαρακτηριστικά που περιγράφουν το σχεδιασμό είναι:

- ✓ *"Σύνθετος"*: επιδίωξη πολλαπλών στόχων που οδηγούν στην ανάπτυξη
- ✓ *"Ορθολογικός"*: βασίζει τις δράσεις σε στόχους που υιοθετεί εκτιμώντας τα χαρακτηριστικά, τα προβλήματα και τις προοπτικές της ανάπτυξης
- ✓ *"Διαδικασία"*: συνεχής προσαρμογή των στόχων και των δράσεων με βάση μεταβολές στα προβλήματα και τις προοπτικές της ανάπτυξης
- ✓ *"Συγκρότηση πολιτικής"*: λαμβάνονται αποφάσεις για δράσεις (μέτρα και έργα), ώστε να επιτευχθούν συγκεκριμένοι στόχοι που προκύπτουν μετά από ανάλυση των προβλημάτων και των δυνατοτήτων

Βασικό χαρακτηριστικό του σχεδιασμού αποτελεί η έννοια της *"πρόληψης"*, η οποία στοχεύει στην εκ των προτέρων δράση για την αντιμετώπιση ενδεχόμενων προβλημάτων. Επιπλέον, χαρακτηρίζεται από τη συνεργασία των φορέων άσκησης πολιτικής, για τους στόχους και τις δράσεις, σε διάφορα διοικητικά επίπεδα και τη συνεκτίμηση των προτεραιοτήτων και των ενδιαφερόντων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και της κοινωνίας γενικότερα (Κοκκώσης - Τσάρτας, 2001: 254).

2.2 Μορφές σχεδιασμού

Ο *"κλασσικός"* σχεδιασμός, τα βασικά στάδια του οποίου είναι, η λεπτομερής αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης, η διαμόρφωση όλων των πιθανών εναλλακτικών σεναρίων ανάπτυξης, η διερεύνηση της διαθεσιμότητας των πόρων και η κατάληξη στο βέλτιστο και επιθυμητό σενάριο, προσκρούει σε δύο βασικούς εξωτερικούς παράγοντες (Μιχαηλίδης (2003:36)):

i. Στην έλλειψη επαρκών δημόσιων πόρων, οι οποίοι δύνανται ενδεχομένως να μοχλεύουν διαθέσιμους ιδιωτικούς πόρους
ii. Στους καταναγκασμούς που προκύπτουν από το εντονότατα ανταγωνιστικό εξωτερικό οικονομικό περιβάλλον.

Ως αποτέλεσμα, ο *"κλασσικός"* σχεδιασμός αντικαταστάθηκε από τον *"στρατηγικό"* σχεδιασμό, όπου τα βασικά στάδιά του δεν συμπεριλαμβάνουν αναγκαστικά νέες πρωτότυπες αναλύσεις της υφιστάμενης κατάστασης ούτε και εξαρχής ανακαλύψεις νέων αναπτυξιακών δυνατοτήτων.

Σε συνάρτηση με το χωρικό σχεδιασμό, μια σημαντική διάκριση είναι αυτή μεταξύ *"στρατηγικού"* (χωρικού) σχεδιασμού και *"φυσικού"* σχεδιασμού. Ο *"φυσικός"* σχεδιασμός, παραπέμπει σε παρεμβάσεις που τροποποιούν την υλική ή φυσική (physical) μορφή και οργάνωση του χώρου, με λεπτομερειακές παρεμβάσεις στις περιοχές και βρίσκει εφαρμογή σε έργα σχετικά μικρής κλίμακας και βραχυχρόνιου ορίζοντα. Ο *"στρατηγικός"* σχεδιασμός, αναφέρεται όχι στην υλική μορφή του χώρου αλλά στις βαθύτερες δομές και δυνάμεις που διαμορφώνουν την υλική μορφή του, και εφαρμόζεται συνήθως σε μεγαλύτερες γεωγραφικές κλίμακες και με μέσο- ή μακροχρόνιο ορίζοντα. Ο *"φυσικός"* σχεδιασμός συνδέεται συνήθως με την πολεοδομία, αλλά αυτό δεν είναι απόλυτο αφού υπάρχουν και στρατηγικές μορφές πολεοδομίας (Οικονόμου, 2007: 13-14).

Δυο άλλα είδη σχεδιασμού, που διαφοροποιούνται από τον *"στρατηγικό"* σχεδιασμό κυρίως ως προς το χρονικό ορίζοντά τους και την λεπτομέρειά τους, είναι ο *"τακτικός"* σχεδιασμός και τα *"σχέδια εφαρμογής"* (Lee, 1994 στο Λουκίσσας, 2001:8-9). Ενώ ο *"στρατηγικός"* σχεδιασμός αναφέρεται σε μακροπρόθεσμα σχέδια και επιλύει τα θέματα-κλειδιά, τα δύο αυτά σχέδια έχουν μικρότερη διάρκεια εφαρμογής και είναι πιο συγκεκριμένα. Ιδίως τα σχέδια εφαρμογής τα οποία φροντίζουν για την επίλυση άμεσων προβλημάτων και απαιτούν μεγάλο βαθμό λεπτομέρειας. Ενώ, *"τακτικός"* σχεδιασμός, επιδιώκει την αξιολόγηση προγραμμάτων και την επιλογή μεταξύ εναλλακτικών λύσεων, και βρίσκεται από άποψη χρόνου υλοποίησης και από πλευράς προσέγγισης, ανάμεσα στα δύο άλλα είδη σχεδιασμού.

Είναι προφανές, πως για να επιτευχθεί η μέγιστη αποτελεσματικότητα στο σχεδιασμό, θα πρέπει και οι τρεις προαναφερθέντες τύποι να συμβαίνουν ταυτόχρονα και να υπάρχει ανταπόκριση μεταξύ τους. Ο *"στρατηγικός"* σχεδιασμός πρέπει να εξετάζει τις επιπτώσεις των σημερινών εφαρμογών στο μέλλον και συγχρόνως να λαμβάνει υπ'όψιν τις επιλογές του *"τακτικού"* σχεδιασμού. Συνεπώς, ένας σωστός *"στρατηγικός"* σχεδιασμός θα πρέπει να γίνεται αρκετά εγκαίρως ώστε να μη χρειάζεται να ανατρέπει παρούσες αποφάσεις, αλλά και να ανανεώνεται τακτικά για να μπορεί να παραμένει πάντα επίκαιρος (Lee1994, στο Λουκίσσας, 2001:8-9).

2.3 Στρατηγικός σχεδιασμός

Ο *"στρατηγικός"* σχεδιασμός έχει ορισθεί σαν μια διαδικασία προσδιορισμού μακροπρόθεσμων στόχων και στρατηγικών υλοποίησης και ως κύρια χαρακτηριστικά έχει τα εξής: α) εστιάζει την διαδικασία σε συγκεκριμένα θέματα που έχουν επιλεγεί ως τα σημαντικότερα, β) εξετάζει διαθεσιμότητα πόρων χρηματοδότησης και επίδραση εξωτερικών παραγόντων, γ) αξιολογεί πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της περιοχής μελέτης και δ) προσανατολίζει προς συγκεκριμένες δράσεις που οδηγούν σε πρακτικά αποτελέσματα (Λουκίσσας, 2001:57).

Τα βασικά στάδιά του "*στρατηγικού*" σχεδιασμού είναι: (Μιχαηλίδης, 2003:36)

- Αξιολόγηση επιπτώσεων των προηγούμενων καθώς και των τρεχουσών πολιτικών και προγραμμάτων
- Ανάλυση των νέων δεδομένων που καθιστούν αναγκαία την επιλογή νέων αξόνων ανάπτυξης

- Προσδιορισμός, ιεράρχηση και εξειδίκευση νέων στρατηγικών στόχων
- Σύνθεση ενιαίου σχεδίου επενδύσεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα
- Επιλογή των στρατηγικών αναπτυξιακών παρεμβάσεων που κρίνονται απαραίτητες για την υλοποίηση της στρατηγικής
- Προσδιορισμός των αναγκαίων όρων υλοποίησής του

Δύο παραδείγματα στρατηγικών σχεδίων του χώρου είναι τα *στρατηγικά σχέδια* ανάπτυξης και τα *ρυθμιστικά σχέδια. Τα στρατηγικά σχέδια* ανάπτυξης πρώτης γενιάς, ξεκίνησαν μετά το 1970, σαν λύση στα αδιέξοδα των πόλεων που προέρχονταν από την πετρελαϊκή κρίση και τα περιβαλλοντικά προβλήματα (Γετίμης, 2000: 468-482). Τα διέπνεε το πνεύμα του νεοφιλελευθερισμού, με πολύ θετικά αποτελέσματα, τουλάχιστον από οικονομικής άποψης. Σε αυτά αποδόθηκε ένα μέρος ευθύνης, τόσο για την αποξένωση των κατοίκων στις πόλεις όσο και για τη συμβολή τους σε μια περισσότερο άνιση κατανομή του πλούτου (Γετίμης, 2000:479 - 481). Αντίθετα, τα *Ρυθμιστικά Σχέδια,* ξεκίνησαν να υλοποιούνται μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, πέτυχαν την χωρική οργάνωση των μεγάλων πόλεων και έδωσαν διεξόδους με τις αναπλάσεις και τον σχεδιασμό των χρήσεων. Ωστόσο, η επικράτηση του νεοφιλελευθερισμού σε ιδεολογικό επίπεδο μείωσε την βαρύτητα τέτοιων σχεδίων, τα τελευταία χρόνια, και μετατόπισε το ζητούμενο από τον σχεδιασμό των κρατικών πολιτικών για κοινωνικές αλλαγές, στην συνεργασία του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα (Λουκίσσας, 2001:43 - 44).

Οι βασικές διαφορές των *στρατηγικών σχεδίων* από τα *ρυθμιστικά σχέδια* είναι:

α) καλύπτουν μεγαλύτερο πεδίο θεμάτων και δίνουν μεγαλύτερη έμφαση σε οικονομικά ζητήματα, στην ανταγωνιστικότητα, στη διεθνή δικτύωση κ.λ.π.,

β) παρά το μεγαλύτερο πεδίο δεν επιδιώκουν πλήρη κάλυψη όλου του φάσματος των θεμάτων, αλλά εντοπίζουν ορισμένα θέματα-κλειδιά ,

γ) προτιμούν πιο ευέλικτες επιλογές, και

δ) δίνουν καθοριστική σημασία στη διαδικασία εφαρμογής, ως συστατικό στοιχείο της οποίας θεωρούν τη συμμετοχή και τη συναίνεση των βασικών παραγόντων επίδρασης στην αστική ανάπτυξη (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Α).

2.4 Ο στρατηγικός σχεδιασμός ως εργαλείο τοπικής ανάπτυξης

Η διεθνής εμπειρία καταδεικνύει συνεχώς, με βασική αιτία τις δραστικές επιδράσεις που προκαλούν οι αλλαγές και οι εξελίξεις μιας περιοχής σε άλλες, γειτονικές ή μη, ότι η διαδικασία της "ανάπτυξης" σε τοπικό επίπεδο στηρίζεται πλέον στο στρατηγικό σχεδιασμό.

Ο στρατηγικός σχεδιασμός είναι μια πειθαρχημένη προσπάθεια που αποσκοπεί στη λήψη θεμελιωδών αποφάσεων και δράσεων, οι οποίες διαμορφώνουν και κατευθύνουν το τί είναι ένας οργανισμός (ή κάποια άλλη οντότητα), τί κάνει και γιατί το κάνει (Bryson 1988; Olsen and Eadie 1982, στο Bryson J. and Einsweiler R., 1988: 1). Η μέθοδος του στρατηγικού σχεδιασμού προέρχεται από τον εταιρικό σχεδιασμό που εφαρμόζεται στον προγραμματισμό των επιχειρήσεων (Bryson J & Einsweiler R 1988, στο Λουκίσσας, 2001:57). Ωστόσο, οι ρίζες του στρατηγικού σχεδιασμού είναι βαθιές, αλλά λιγοστές. Στο δημόσιο τομέα, ο στρατηγικός σχεδιασμός πρωταρχικά βρήκε εφαρμογή σε στρατιωτικούς σκοπούς και στη δεξιότητα για άσκηση πολιτικής σε ευρεία κλίμακα (Quinn 1980; Bracker 1980, στο Bryson J. & Einsweiler R. 1988:1). Παρόλα αυτά, οι περισσότερες προσπάθειες για την εφαρμογή του στρατηγικού σχεδιασμού, στον αιώνα που διανύουμε, έχουν επικεντρωθεί στην εφαρμοσιμότητά του στους κερδοσκοπικούς οργανισμούς, αν και δύναται να εφαρμοστεί επίσης για μη κερδοσκοπικούς σκοπούς, στο στρατό, στην εξωτερική πολιτική μιας χώρας ή ακόμα και για διπλωματικούς σκοπούς (Bryson J. & Einsweiler R. 1988:1).

Ο στρατηγικός σχεδιασμός προσδιορίζεται με βάση τρεις αλληλένδετες παραμέτρους: οργανωμένη προσπάθεια, δημιουργία εναλλακτικών σεναρίων και επίτευξη επιδιωκόμενων συγκεκριμένων στόχων (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Α).

Ο στρατηγικός σχεδιασμός αποτελεί μια διαδικασία καθορισμού μακροπρόθεσμων στόχων και επιλογής πολιτικών υλοποίησης, η οποία βασίζεται στην επιστημονική ανάλυση, τη διεθνή εμπειρία, τις συμμετοχικές διαδικασίες και τις ειδικές συνθήκες που επικρατούν στην οικονομία, την κοινωνία και τις υποδομές κάθε περιοχής (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Β).

Το πεδίο θεμάτων που καλύπτουν τα στρατηγικά σχέδια, είναι ιδιαίτερα ευρύ και επικεντρώνεται κυρίως σε οικονομικά ζητήματα και στην ανταγωνιστικότητα της τοπικής οικονομίας. Ωστόσο, δεν επιδιώκουν πλήρη κάλυψη όλου του φάσματος των θεμάτων, αλλά δίνουν έμφαση σε αυτά τα οποία θεωρούνται ως καθοριστικής σημασίας για την περιοχή. Συνεπώς, ο στρατηγικός σχεδιασμός έχει κατά βάσει έναν επιλεκτικό χαρακτήρα, ο οποίος

προκύπτει από την ιεράρχηση των προβλημάτων και των στόχων ανάπτυξης, και δεν χαρακτηρίζεται από καθολικότητα. (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Β)

Ένα επιτυχημένο στρατηγικό σχέδιο προϋποθέτει την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων τα οποία, με το σωστό συνδυασμό των ευκαιριών και την αντιμετώπιση επερχόμενων απειλών, θα εκπληρώσουν το σύνολο των στόχων που έχουν τεθεί. (Λουκίσσας, 2001: 57)

Σκοπός των στρατηγικών σχεδίων ανάπτυξης σε επίπεδο νομού είναι η ανάλυση και αξιολόγηση των κοινωνικών, οικονομικών και αναπτυξιακών δεδομένων του και η κατάθεση μιας συγκεκριμένης πρότασης για την ολόπλευρη και ισόρροπη ανάπτυξή του, η οποία θα περιλαμβάνει συγκεκριμένους στόχους και μέσα υλοποίησης. Δηλαδή, η βασική του αποστολή είναι να αποτελέσει ένα στρατηγικό εργαλείο σχεδιασμού, που συμβάλλει στη βιώσιμη και μακροχρόνια ανάπτυξη. (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Β).

Η ανάλυση SWOT

Τα περισσότερα σχέδια ανάπτυξης χρησιμοποιούν την ανάλυση SWOT, η οποία αρχικά χρησιμοποιήθηκε στη στρατηγική των επιχειρήσεων, ενώ στη συνέχεια επεκτάθηκε για αξιολόγηση μακροοικονομικών αποφάσεων στον εθνικό και στον περιφερειακό σχεδιασμό. Αποτελεί μια αποτύπωση των συνθηκών που επικρατούν «σήμερα» σε μια περιφέρεια. Οι μεταβολές όμως των συνθηκών, τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού περιβάλλοντος, επιβάλλουν την ανά τακτά χρονικά διαστήματα αναθεώρηση της SWOT ανάλυσης, ώστε να συνυπολογίζονται οι νέες συνθήκες και τα δεδομένα που δημιουργούνται. Ως εργαλείο, η SWOT ανάλυση δεν αποτελεί μια πλήρη μελέτη ενός υπό εξέταση θέματος, αλλά είναι ένα χρήσιμο και συμπληρωματικό μέσο για την προκαταρκτική εξέταση και εξαγωγή βασικών συμπερασμάτων. Εφαρμόζεται συνήθως κατά τα πρώτα στάδια σχεδιασμού, της αξιολόγησης ή των προσπαθειών επίλυσης συγκεκριμένων τοπικών και περιφερειακών προβλημάτων και στοχεύει στη δημιουργία ενός συνεκτικού πλαισίου λήψης αποφάσεων και ανάληψης δράσεων. Πραγματοποιείται τόσο από την εσωτερική θεώρηση όσο και από τη θεώρηση των «ανταγωνιστριών» περιφερειών. (Πολύζος Σεραφείμ, Περιφερειακή Ανάπτυξη: 2011).

Είναι μια μεθοδολογία διάγνωσης τόσο του εσωτερικού (internal situation audit) όσο και του εξωτερικού περιβάλλοντος (extemal situation audit) μιας περιοχής. Η λέξη SWOT αποτελεί

συντομογραφία των αγγλικών λέξεων, Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats (Δυνατότητες, Αδυναμίες, Ευκαιρίες, Απειλές). Αφορά στην ανάλυση που λαμβάνει χώρα στο εσωτερικό περιβάλλον του νομού και επιδιώκει τη διάγνωση των δυνατοτήτων και των αδυναμιών του, ενώ λαμβάνει ταυτόχρονα υπόψη της, τις ευκαιρίες και τις απειλές, οι οποίες προέρχονται από το άμεσο εξωτερικό περιβάλλον. (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Β) Αναφερόμενοι στα *δυνατά* και *αδύνατα* σημεία του εσωτερικού περιβάλλοντος μιας περιοχής εννοούμε τα γενικά χαρακτηριστικά της, όπως ύπαρξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων, ύπαρξη ανθρώπινου δυναμικού υψηλού επιπέδου, ελκυστικότητα της περιοχής για εγκατάσταση επιχειρήσεων, υψηλά επίπεδα παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας της τοπικής οικονομίας κ.λ.π. Αντίθετα, οι *ευκαιρίες* και οι *απειλές* αντανακλούν μεταβλητές του εξωτερικού περιβάλλοντος. Ως *απειλές* μπορούν να χαρακτηριστούν, οι δυσοίωνες εξελίξεις στην εθνική οικονομία που σχετίζονται με την παραγωγική ειδίκευση της περιφέρειας, η ταχύτερη ανάπτυξη ανταγωνιστριών περιφερειών, η συρρίκνωση των αγορών και της ζήτησης των παραγόμενων από την περιφέρεια προϊόντων, οι τεχνολογικές αλλαγές που απειλούν ή ακυρώνουν την υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής κ.λ.π. Τέλος, ως *ευκαιρίες* παρουσιάζονται, η δημιουργία υποδομών που ευνοούν την περιφέρεια, στο άνοιγμα νέων αγορών, στην προοπτική εγκατάστασης νέων επιχειρήσεων, στις τεχνολογικές αλλαγές που ευνοούν την τοπική οικονομία κ.λ.π. (Πολύζος Σεραφείμ, Περιφερειακή Ανάπτυξη: 2011: 656-662).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^{ο}: ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

3.1 Η έννοια του αναπτυξιακού προγράμματος

Το αναπτυξιακό πρόγραμμα αποτελεί ένα προγραμματισμένο σύνολο δραστηριοτήτων, περιλαμβανομένης και της χρήσης πόρων, που προσπαθούν να επιτύχουν καθορισμένους στόχους μέσα σε κάποια όρια χρόνου και κόστους (Λαμπριανίδης 2002: 231-232).

Για λειτουργικούς λόγους κάθε πρόγραμμα σχεδιάζεται ως σειρά από επιμέρους ενότητες, που περιλαμβάνουν καθορισμένες δραστηριότητες για καθορισμένους στόχους:

i. Πρόγραμμα,
ii. Υποπρογράμματα,
iii. Μέτρα και Έργα /δράσεις

Η σύνταξη ενός προγράμματος μπορεί να διακριθεί στα ακόλουθα στάδια: 1) ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης σε μια περιοχή (επισήμανση συγκριτικών πλεονεκτημάτων – μειονεκτημάτων), 2) διατύπωση εναλλακτικών σεναρίων ανάπτυξης, 3) επιλογή ενός σεναρίου, 4) καθορισμός και ιεράρχηση στόχων του επιλεγμένου σεναρίου, 5) διαθέσιμοι χρηματικοί πόροι, 6) χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του προγράμματος, 7) εύρεση φορέων υλοποίησης των έργων και ενεργειών του προγράμματος, 8) καθορισμός κριτηρίων αξιολόγησης της επιτυχίας του προγράμματος, 9) παρακολούθηση εφαρμογής του προγράμματος, 10) αξιολόγηση επιμέρους αποτελεσμάτων, 11) ανατροφοδότηση, 12) απαραίτητες διορθωτικές επεμβάσεις, 13) συνολική αξιολόγηση του προγράμματος.

Τα προγράμματα θα πρέπει:

- να είναι ***ολοκληρωμένα*** (integrated), δηλαδή να λαμβάνουν πλήρως υπόψη τους τη σχέση μεταξύ οικονομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών, χωροταξικών και περιβαλλοντικών παραγόντων καθώς επίσης και των διαφόρων διαδικασιών ανάπτυξης.
- να χαρακτηρίζονται από ***συμπληρωματικότητα***, τα έργα ή οι δράσεις ενός προγράμματος πρέπει να αλληλοσυμπληρώνονται έτσι ώστε το ένα να συμπληρώνει τα αποτελέσματα και τις επιπτώσεις των άλλων και αντίστροφα.
- να χαρακτηρίζονται από ***συνοχή*** και ***επικουρικότητα*** δράσεων ώστε με λιγότερη προσπάθεια να προκύπτουν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα.

3.2 Οικονομική ανάπτυξη

Προσεγγίσεις της έννοιας ανάπτυξη

Ο όρος ανάπτυξη, έχει χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει έννοιες όπως η κοινωνική, η πολιτιστική, η τεχνολογική καθώς και η οικονομική. Οι περισσότερες αναφορές σχετίζονται με την οικονομική ανάπτυξη, η οποία συνδέεται και αλληλοεπηρεάζεται από τις υπόλοιπες μορφές ανάπτυξης, ενώ ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος που κάθε θετική της μεταβολή, «παρασύρει» τις υπόλοιπες μορφές με ανάλογη μεταβολή. (Πολύζος Σεραφείμ, Περιφερειακή Ανάπτυξη: 2011: 35).

Ο όρος ανάπτυξη αναφέρεται σε ένα κοινωνικό φαινόμενο που διενεργείται από ανθρώπους μέσα σε ένα κοινωνικό σχηματισμό. Κατά συνέπεια η διερεύνηση του προϋποθέτει τη γνώση των χαρακτηριστικών του ανθρώπου ως ενεργούμενο και της κοινωνίας μέσα στην οποία ενεργεί. (Ρέππας 1991)

Όλες οι οικονομικές θεωρίες και ιδιαίτερα οι αναπτυξιακές, αποδέχονται ορισμένες αξιωματικές υποθέσεις για τη φύση του ανθρώπου και τους σκοπούς που επιδιώκει ή που πρέπει να επιδιώκει, μέσα στην κοινωνία στην οποία ζει. Με βάση αυτές τις αξίες για τη φύση και τις επιδιώξεις του ανθρώπου ορίζονται και τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία μία κοινωνία θεωρείται «καλή», με την έννοια ότι, επιτρέπει ή δημιουργεί, διευκολύνει και διασφαλίζει την επιδίωξη και την πραγμάτωση των στόχων που θέτουν οι άνθρωποι. (Ρέππας 1991)

Ένας νέος επαναπροσδιορισμός της οικονομικής ανάπτυξης επέκτεινε το περιεχόμενο της σε ζητήματα, κοινωνικής, πολιτιστικής, περιβαλλοντικής, ακόμα και πολιτικής υφής, όχι μόνο σε εθνικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Αναλυτικότερα, η διαδικασία, που υπονοείται με τον όρο οικονομική ανάπτυξη, ξεπέρασε τα στενά όρια της μεγέθυνσης του Α.Ε.Π. και άρχισε να διευρύνεται, να συμπεριλαμβάνει και να συνυπολογίζει όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής, όλες τις κοινωνικές ομάδες και τάξεις, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Το κύριο χαρακτηριστικό των νέων θεωριών και των στρατηγικών που άρχισαν να αναπτύσσονται με βάση το νέο προσδιορισμό του όρου οικονομική ανάπτυξη είναι η έννοια της ισότητας των οικονομικών, πολιτικών, πολιτιστικών και λοιπών σχέσεων σε εθνικό, σε διεθνές και σε επίπεδο γενεών (Ρέππας 2001).

Οι νέες αυτές απόψεις εκφράζονται μέσα από διάφορα προγράμματα και αποφάσεις

οργάνων των Ηνωμένων Εθνών. Η UNESCO, το Οικονομικό & Κοινωνικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών, αποτελεί την πιο επίσημη αποδοχή αυτών των νέων αντιλήψεων, στην οποία συναντάται ένας νέος ορισμός της οικονομικής ανάπτυξης, που διαμορφώνεται σε τρία επίπεδα: (Alechina Iraida 1982: στο Ρέππας 2001)

- *Η ανάπτυξη είναι ολοκληρωμένη*: είναι μία οργανική διαδικασία η οποία εμπλέκει έναν αριθμό οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών παραγόντων που επικαλύπτονται και συνεχώς επηρεάζουν ο ένας τον άλλο.
- *Η ανάπτυξη είναι ενδογενής*: κάθε χώρα αναλαμβάνει την ανάπτυξη της σύμφωνα με τις δικές της επιλογές και σε αναλογία με τις πραγματικές αξίες, φιλοδοξίες και επιδιώξεις του λαού της.
- *Η ανάπτυξη είναι παγκόσμια*: οι στόχοι της και τα προβλήματα της καθορίζονται σε σχέση με τα παγκόσμια προβλήματα και αντικατοπτρίζουν τη γενική φύση της ανάπτυξης. Η κοινωνία στην οποία επιτελείται η ανάπτυξη δεν είναι απομονωμένη, αλλά αποτελεί μέρος του δικτύου των σχέσεων και δυνάμεων που καλύπτει ολόκληρο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένων των οικονομικά πιο αναπτυγμένων κοινωνιών καθώς επίσης και εκείνων οι οποίες, από οικονομική άποψη, είναι πιο «περιορισμένες».

Η ανάπτυξη με οικονομικά κριτήρια, θεωρείται, η ικανότητα μιας οικονομίας να παράγει ένα διαρκώς αυξανόμενο όγκο αγαθών και υπηρεσιών. Με την ευρεία έννοια η ανάπτυξη κατανοείται ως μια πολυδιάστατη διαδικασία, η οποία δεν ταυτίζεται με την επιδίωξη στενών χρηματικών και υλικών απολαβών αλλά ενσωματώνει ως συστατικά της στοιχεία την ανάπτυξη νέων, ανώτερων πολιτιστικών αντιλήψεων και αξιών. (Λαμπριανίδης 2002: 225)

Οι Στόχοι της οικονομικής ανάπτυξης είναι:

α) η εξασφάλιση ενός ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης ή, αντίστοιχα, η εξάλειψη της μαζικής φτώχειας και του υποσιτισμού,

β) η δημιουργία συνθηκών απασχόλησης για όλο το εργατικό δυναμικό της χώρας. Η απασχόληση δεν πρέπει να νοείται ως ενδιάμεσο στάδιο, δηλαδή ως μέσο το οποίο στοχεύει στην εξεύρεση εισοδήματος. Αντίθετα, αποτελεί από μόνη της στόχο, διότι είναι συνυφασμένη με την αξιοπρέπεια και τον αυτοσεβασμό του ανθρώπου. Η ανεργία (και ιδίως η παρατεταμένη) δημιουργεί αισθήματα ανασφάλειας, έλλειψης αυτοπεποίθησης, νωθρότητας και πλήξης.

Η οικονομική ανάπτυξη, ως έννοια της διεύρυνσης της κοινωνικής δικαιοσύνης, περιλαμβάνει «τη βελτίωση της υλικής ευημερίας, ιδίως των ατόμων που έχουν τα χαμηλότερα εισοδήματα, την εξάλειψη της πενίας των μαζών και των φαινομένων που τη συνακολουθούν, δηλαδή του αναλφαβητισμού, των ασθενειών και των πρώιμων θανάτων τη μεταβολή της συνθέσεως των εισροών και εκροών, η οποία γενικά συμπεριλαμβάνει και μετατοπίσεις της διαρθρώσεως της παραγωγής από τις γεωργικές προς τις μεταποιητικές δραστηριότητες, την οργάνωση της οικονομίας κατά τέτοιο τρόπο, ώστε η παραγωγική απασχόληση να είναι καθολική στον πληθυσμό εργασιακής ηλικίας, αντί να αποτελεί κατάσταση μιας προνομιούχου μειονότητας και την αντίστοιχα μεγαλύτερη συμμετοχή ομάδων ευρύτερης βάσεως στη λήψη αποφάσεων ως προς τις κατευθύνσεις, οικονομικές ή άλλες, προς τις οποίες πρέπει να στραφούν για να βελτιώσουν την ευημερία τους». (Kindleberger & Herrick 1977:1-2, στο Λαμπριανίδης 2002: 225)

Αντίθετα, η οικονομική ανάπτυξη ως αύξηση του συνολικού εισοδήματος, είναι «η μακροχρόνια διαδικασία κατά την οποία μια οικονομία ως σύνολο πραγματοποιεί αύξηση και διαφοροποίηση του αποτελέσματος της παραγωγικής ικανότητας της, σε συνδυασμό με τις διαρθρωτικές μεταβολές στην δομή της, με συσσωρευτική και αυτοσυντηρούμενη αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλήν εισοδήματος επί του αυξανομένου πληθυσμού». (Κανελλόπουλος 1967:86 στο Λαμπριανίδης 2002: 225)

Οι έννοιες της οικονομικής μεγέθυνσης και της οικονομικής ανάπτυξης

Η οικονομική ανάπτυξη (economic development) δε σημαίνει απλώς παραγωγή περισσότερου προϊόντος με μεγέθυνση της παραγωγικής ικανότητας της οικονομίας μιας περιφέρειας/χώρας (οικονομική μεγέθυνση - economic growth). Η οικονομική ανάπτυξη πολλές φορές ταυτίζεται με την οικονομική μεγέθυνση αν και υπάρχει σαφής διάκριση (Πολύζος Σεραφείμ, Περιφερειακή Ανάπτυξη: 2011: 35):

Η οικονομική μεγέθυνση δείχνει μια θετική μεταβολή στα οικονομικά μεγέθη μιας περιφέρειας, και κυρίως αύξηση του παραγόμενου προϊόντος, εν ολίγοις, σημαίνει απλά περισσότερο παραγόμενο προϊόν. Προσδιορίζεται κυρίως από τη μεταβολή του παραγόμενου προϊόντος ή του εισοδήματος μιας περιφερειακής ή εθνικής οικονομίας. Συνήθως η ευκολότερα προσδιοριζόμενη μεταβλητή που χρησιμοποιείται για την ποσοτική έκφρασή της μεγέθυνσης

είναι το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), ενώ για τον υπολογισμό της μεγέθυνσης χρησιμοποιείται η πραγματική τιμή του ΑΕΠ, η οποία προκύπτει εάν από την ονομαστική τιμή αφαιρέσουμε τον πληθωρισμό. (Πολύζος Σεραφείμ, Περιφερειακή Ανάπτυξη: 2011: 35-36).

Η *οικονομική μεγέθυνση* δεν συνεπάγεται και εξασφάλιση της οικονομικής ευημερίας. Συνήθως, η οικονομική πρόοδος και η συνακόλουθη αύξηση του εισοδήματος και του ατομικού πλούτου βελτιώνουν το επίπεδο ευημερίας. Όμως, η αύξηση του εισοδήματος μπορεί να οδηγήσει σε υπερκατανάλωση, σε σπατάλη φυσικών πόρων, ρύπανση του περιβάλλοντος και τελικά σε υποβάθμιση του πραγματικού επιπέδου ζωής. Είναι φανερό, λοιπόν, ότι πέραν του εισοδήματος, υπάρχουν και άλλοι ποιοτικοί κυρίως παράγοντες, που θα πρέπει να συνυπολογιστούν για τον προσδιορισμό του επιπέδου ευημερίας. (Πολύζος Σεραφείμ, Περιφερειακή Ανάπτυξη: 2011: 37).

Η *οικονομική ανάπτυξη* διαφέρει από την οικονομική μεγέθυνση, διότι δεν εξαρτάται μόνο από την παραγωγή περισσότερου προϊόντος. Αποτελεί μια πολυσύνθετη διαδικασία, η οποία εκτός από την αύξηση της παραγωγής, περιλαμβάνει διαρθρωτικές οικονομικές αλλαγές μονιμότερου χαρακτήρα, αλλά και αλλαγές στο θεσμικό, τεχνολογικό, κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο, εντός των οποίων παράγεται και διανέμεται το προϊόν. Ως τέτοιες μεταβολές αναφέρονται η σχετική μείωση της συμμετοχής του αγροτικού τομέα με παράλληλη σχετική αύξηση της συμμετοχής των κλάδων της μεταποίησης και των υπηρεσιών στο εθνικό προϊόν, η εισαγωγή αποτελεσματικότερων τεχνικών και μεθόδων παραγωγής, η βελτίωση της ποιότητας ζωής, η βελτίωση των όρων διανομής του εισοδήματος, η συμμετοχή του πληθυσμού στις διαδικασίες της οικονομικής ανάπτυξης, κ.λ.π. Οι αλλαγές αυτές οδηγούν σε βελτίωση της αποτελεσματικότητας της οικονομίας, σωρευτική και αυτοσυντηρούμενη αύξηση του κατά κεφαλήν πραγματικού εισοδήματος. Καταλήγοντας, η οικονομική ανάπτυξη αναφέρεται στη δημιουργία οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών που επιτρέπουν την ολοκλήρωση της προσωπικότητας του ατόμου και των συλλογικών δραστηριοτήτων μιας κοινωνίας. (Πολύζος Σεραφείμ, Περιφερειακή Ανάπτυξη: 2011: 37-38).

Με βάση αυτούς τους ορισμούς, ο όρος οικονομική ανάπτυξη είναι ευρύτερος του όρου οικονομική μεγέθυνση. Γενικά, δεν μπορούμε να υποστηρίζουμε ότι έχουμε οικονομική ανάπτυξη χωρίς ταυτόχρονη αύξηση του προϊόντος. Επιπλέον διαφοροποίηση μεταξύ των δύο όρων είναι ο χρονικός ορίζοντας στον οποίο αναφέρονται. Ο σχεδιασμός και η επίτευξη της οικονομικής μεγέθυνσης, με τη έννοια της απλής αύξησης, μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα σε

πολύ λίγο χρονικό διάστημα, π.χ. ένα μήνα ή ένα χρόνο. Αντίθετα, για να πραγματοποιηθεί οικονομική ανάπτυξη απαιτούνται πολύ μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα επειδή ο όρος αναφέρεται σε διαρθρωτικές αλλαγές, όπως για παράδειγμα η μεταβολή της τομεακής διάρθρωσης της παραγωγής.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι, η ταύτιση της ανάπτυξης μόνο με την οικονομική μεγέθυνση δεν μπορεί να προσφέρει πλέον σύγχρονες λύσεις. Οδήγησε σε οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες που είναι υπεύθυνες για εντάσεις που εκδηλώνονται σε τοπικό ή περιφεριακό επίπεδο αλλά και για ανισορροπίες που προκαλούν ιδιαίτερα διεθνή προβλήματα. Οι υψηλοί ρυθμοί οικονομικής μεγέθυνσης έχουν ως ζητούμενο να διατηρηθούν και να αυξηθούν χωρίς όμως να διαταραχθεί ο κοινωνικός ιστός και χωρίς να υποβαθμιστεί το περιβάλλον. Αν, αυτές οι δύο συνιστώσες, δεν ληφθούν σοβαρά υπ' όψιν, θα οδηγήσουν σε συγκρούσεις και θα αποτελέσουν σημαντικό παράγοντα επιβράδυνσης οποιασδήποτε οικονομικής μεγέθυνσης. (www.spyridon.gr)

Οι έννοιες: ποιότητα ζωής και όριο φτώχειας

Γενικότερα, η έννοια της ανάπτυξης δεν είναι ουδέτερη, ούτε εκφράζει αφηρημένα νοήματα, τα οποία αφορούν μια συγκεκριμένη οικονομική ή κοινωνική δραστηριότητα. Είναι μια έννοια δυναμική και όχι στατική. Έχει διαφορετικό νόημα ανάλογα με την εποχή, την περιοχή ή τη χώρα, τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούν, ή ακόμα με την αντίληψη του καθενός ξεχωριστά για την κοινωνία και την θέση του ατόμου σε αυτή.

Η επιλογή των αξιών που καθορίζουν την έννοια και το περιεχόμενο της ανάπτυξης συναρτώνται από τις εκάστοτε ανθρώπινες ανάγκες και τα κριτήρια που επιλέγονται για την αξιολόγηση των αναγκών και είναι πολλές φορές υποκειμενικά. Ο χαρακτηρισμός μιας περιφέρειας ως «αναπτυγμένης» γίνεται με διαφορετικά κριτήρια σήμερα σε σχέση με τα κριτήρια και τους δείκτες που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν πριν από 50 ή 100 χρόνια. Οι έννοιες, *ποιότητα ζωής* και *όριο φτώχειας* έχουν διαφορετικό νόημα σήμερα και μετριούνται με διαφορετικά κριτήρια από ό,τι πριν από κάποιες δεκαετίες.

Η *ποιότητα ζωής*, είναι ένα νέο στοιχείο που εμφανίζεται πλέον ως συστατικό της περιφερειακής ή γενικότερα της ανάπτυξης, και δεν συμβαδίζει απαραίτητα με τα ποσοτικά της

χαρακτηριστικά. Η ανάπτυξη μιας περιοχής δεν πρέπει να προσανατολίζεται μόνο στην αύξηση του εισοδήματος παραμελώντας στοιχεία όπως φθορά του φυσικού, οικολογικού, πολιτιστικού και κοινωνικού περιβάλλοντος. Μια τέτοια θεώρηση της ανάπτυξης και η σύνδεσή της με ποσοτικά στοιχεία, αγνοεί και υποβαθμίζει τα «ποιοτικά» δεδομένα, τα οποία είναι δυνατόν να μειώσουν σημαντικά ή να εξαλείψουν το όφελος που θα επιφέρει η βελτίωση κάποιων ποσοτικών δεικτών, όπως αύξηση προϊόντος, αύξηση εισοδήματος, αύξηση κατανάλωσης κ.λ.π.

Ο καθορισμός του *ορίου της φτώχειας*, με βάση την απόλυτη έννοια του όρου, χρησιμοποιείται σπάνια όταν πρόκειται για ανεπτυγμένες χώρες. Ο ορισμός που υιοθετείται πλέον από τους διεθνείς οργανισμούς, όπως ο ΟΟΣΑ (Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη) και η Eurostat (Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία), είναι ο ορισμός της *σχετικής φτώχειας*. Η αναγκαιότητα να εκτιμηθεί το εύρος της φτώχειας στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οδήγησε στην υιοθέτηση ενός κοινού ορισμού του *ορίου της φτώχειας* που αποτελεί το 60% του διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος. Περιγράφεται από δύο βασικές έννοιες:

i. *απόλυτη φτώχεια*: η κατάσταση κατά την οποία ένα άτομο στερείται βασικών αγαθών πρώτης ανάγκης απαραίτητων για την επιβίωσή του, π.χ. κατάσταση πείνας, έλλειψη πόσιμου νερού, στέγης, ένδυσης, φαρμάκων κ.λ.π. συνθήκες που τις συναντάμε κυρίως στις υποανάπτυκτες και αναπτυσσόμενες χώρες.
ii. *σχετική φτώχεια,* η κατάσταση κατά την οποία ο τρόπος διαβίωσης και το εισόδημα ορισμένων ατόμων υπολείπεται κατά πολύ του γενικού επιπέδου διαβίωσης της χώρας όπου ζουν τα άτομα αυτά, με αποτέλεσμα τα άτομα αυτά να μην μπορούν ναν εξασφαλίσουν μια κανονική ζωή με συμμετοχή στις τρέχουσες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες.

Είναι εμφανές ότι παρουσιάζονται διαφορές μεταξύ των χωρών που οφείλονται στο επίπεδο διαβίωσης της πλειονότητας των κατοίκων της κάθε χώρας. Η έννοια της σχετικής φτώχειας είναι πιο διευρυμένη, καθώς εκτός από τις βιολογικές ανάγκες ενσωματώνει και τις κοινωνικές και πολιτιστικές, δίνοντας έτσι έμφαση στην οικονομική ανισότητα ενώ αντίθετα η έννοια της απόλυτης φτώχειας εστιάζει κυρίως στην οικονομική ανεπάρκεια. Σύμφωνα με την ΕΣΥΕ (2010β) και τα αποτελέσματα της δειγματοληπτικής Έρευνας εισοδήματος και συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών (European Union – Statistics on Income & Living Conditions) του

έτους 2008, το 20% του ελληνικού πληθυσμού αποτελείται από τη φτώχεια, όταν το όριο κινδύνου φτώχειας ανά άτομο είναι 6.480€ και του νοικοκυριού με δύο ενήλικες και δύο εξαρτώμενα παιδιά 13.608€. (Πολύζος Σεραφείμ, Περιφερειακή Ανάπτυξη: 2011: 38-40).

3.3 Η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Ιστορική αναδρομή

Είναι γνωστό ότι για πολλές δεκαετίες πριν από την εμφάνιση των σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων (φαινόμενο θερμοκηπίου, μείωση του όζοντος, αποδάσωση κλπ), τόσο σε τοπικό επίπεδο όσο και σε πλανητικό, ο χωρικός σχεδιασμός είχε ως κυρίαρχο στόχο την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, διευκολύνοντας την υλοποίηση των σχετικών προγραμμάτων. Τα ζητήματα αυτά ήλθαν στο προσκήνιο της καθημερινότητας, με τον πιο άμεσο και επιτακτικό τρόπο, όταν η υποβάθμιση του περιβάλλοντος άρχισε να απειλεί την υγεία και την παραγωγική ζωή του ανθρώπου. Οι ανθρώπινες δραστηριότητες καθώς και ο τρόπος με τον οποίο επιδιώχθηκε η οικονομική ανάπτυξη συνέβαλαν στην επιβαρυντική για το περιβάλλον εξέλιξη (Ρέππας 1991). Μεταπολεμικά η κατάσταση αλλάζει με την εισαγωγή στην αναπτυξιακή διαδικασία της περιβαλλοντικής διάστασης, η οποία τα τελευταία χρόνια γίνεται κυρίαρχη ενσωματώνοντας τους οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους (Μπεριάτος, 2006: 57-58).

Η πρώτη μεγάλης σημασίας διεθνής αναγνώριση του περιβαλλοντικού ζητήματος έγινε το 1972 στη Στοκχόλμη όπου, με την πρώτη παγκόσμια διακήρυξη του ΟΗΕ, περιβάλλον και ανάπτυξη θεωρούνται ως διαφορετικές όψεις του ίδιου νομίσματος. Στη διάσκεψη αυτή αναδεικνύεται το γενικότερο περιβαλλοντικό ζήτημα, ως κοινωνικό πλέον πρόβλημα που δεν αφορά απλά κάποιες οργανώσεις, αλλά τη διεθνή κοινότητα σε επίπεδο κυβερνήσεων και διεθνών οργανισμών και δεν αναφέρεται απλά στην προστασία κάποιων συγκεκριμένων ζώων άλλα ολόκληρου του φυσικού περιβάλλοντος. Επιπλέον, τέθηκαν τα θεμέλια της διεύρυνσης του εννοιολογικού περιεχομένου της ανάπτυξης ώστε, μέσα στους στόχους και τις πολιτικές της, να συνυπολογίζονται πλέον παράγοντες που αναφέρονται και στο οικολογικό περιβάλλον (Ρέππας 1991). Η νέα αντίληψη είναι ότι η περιβαλλοντική προστασία επιτυγχάνεται μέσα από τη σωστή διαχείριση των φυσικών πόρων που σημαίνει ότι, η ανανεωσιμότητα και αντικατάστασή τους λαμβάνεται υπ'όψιν κατά τη διαδικασία της εκμετάλλευσης, τόσο από τεχνική όσο και από

οικονομική άποψη. Επαναβεβαιώνεται η θέση ότι το περιβάλλον είναι ένα από τα βασικά προβλήματα της οικονομικής ανάπτυξης της παγκόσμιας κοινότητας και ότι η ανάπτυξη δεν αφορά μόνο οικονομικές μεταβλητές, καθώς και ότι η οικονομική ανάπτυξη θα πρέπει να σχεδιάζεται και να επιδιώκεται με βασικό σημείο αναφοράς τη συσχέτιση και την αλληλεξάρτηση οικονομικών, κοινωνικών-πολιτιστικών, πολιτικών και περιβαλλοντικών παραγόντων, όχι μόνο σε εθνικό αλλά σε παγκόσμιο επίπεδο και με χρονικό ορίζοντα που να συμπεριλαμβάνει τις μελλοντικές γενιές.

Ορισμός της «Βιώσιμης (ή αειφόρου) Ανάπτυξης»

Η αρχή αυτή βρίσκει την ιδεολογική, πολιτική και φιλοσοφική της έκφραση μέσα από τη νέα ορολογία που εισάγει το 1988 η επιτροπή του ΟΗΕ για το περιβάλλον και την ανάπτυξη: ***«Βιώσιμη (ή αειφόρος) Ανάπτυξη»*** (Sustainable Development), η οποία στην έκθεση της G. H. Brundtland στον ΟΗΕ το 1991, αναφέρεται ως «η ανάπτυξη που εξασφαλίζει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να εκπληρώσουν τις δικές τους ανάγκες», (Ρέππας 1991). Στα άρθρα της «Διακήρυξης για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη», της συνόδου του Ρίο το 1992, διατυπώνονται 27 αρχές που πρέπει να διέπουν τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Με βάση τον παραπάνω ορισμό και τις ποικίλες ερμηνείες του, αναγνωρίζονται τρεις αναγκαίες και αδιαχώριστες μεταξύ τους διαστάσεις της αειφορικής ανάπτυξης: η περιβαλλοντική (οικολογική), η οικονομική και η κοινωνική διάσταση. Είναι και οι τρεις εξίσου ουσιώδεις και σημαντικές για μακρόχρονη αειφορία, καλύπτουν δε ευρύ φάσμα αρχών (Κουτσούρης και Σιάρδος, 2004: 87). Συμπεραίνεται λοιπόν ότι, για να πραγματοποιηθεί η βιώσιμη ανάπτυξη θα πρέπει να συνδυαστεί η κοινωνική πρόοδος, που θα αναγνωρίζει και θα λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες όλων των πολιτών, η αποτελεσματική περιβαλλοντική διαχείριση και η διατήρηση υψηλών ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης και απασχόλησης (www.spyridon.gr).

Η διατύπωση της έννοιας της διατηρήσιμης ή αειφόρου ανάπτυξης (Sustainable Development) και η μελέτη των προϋποθέσεων για την επίτευξη της, επιχειρούν μια σφαιρική αντιμετώπιση του προβλήματος της μακροχρόνιας κοινωνικής ευημερίας σε συνάρτηση με τη στενότητα των φυσικών πόρων και τη φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντος. (Βλάχου 2001: 313)

Ο ορισμός αυτός, όμως, της διατηρήσιμης ανάπτυξης είναι αρκετά ευρύς ώστε να επιδέχεται αρκετές ερμηνείες. Εντούτοις, πολλοί αναλυτές συμφωνούν ότι, η δυνατότητα διατηρήσιμης ανάπτυξης είναι υπαρκτή, καθόσον υπάρχουν ανανεώσιμοι πόροι, συμπεριλαμβανομένων και των ανανεώσιμων ενεργειακών πόρων, και η φύση έχει τη φέρουσα ικανότητα για την αποδόμηση μιας ορισμένης ποσότητας ρύπανσης. Τα πεπερασμένα αποθέματα των μη ανανεώσιμων πόρων είναι εκείνα που θέτουν το σοβαρότερο πρόβλημα για την επίτευξη της διατηρήσιμης ανάπτυξης, για το οποίο το οικονομικό σύστημα θα πρέπει να αναζητήσει τρόπους αντιμετώπισης. (Βλάχου 2001: 318)

Τρεις βασικοί τρόποι αντιμετώπισης:

α) Ο ρυθμός ή η ταχύτητα εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων από τον άνθρωπο δεν θα πρέπει να υπερβαίνει την ταχύτητα της φυσικής τους ανανέωσης.

β) Θα πρέπει να επιδιώκεται ελαχιστοποίηση της χρήσης των μη ανανεώσιμων (εξαντλήσιμων) φυσικών πόρων και προσπάθεια αντικατάστασής τους με ανανεώσιμους.

γ) Η εναπόθεση αποβλήτων στο περιβάλλον δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τη δυνατότητα απορρόφησής τους από αυτό. (Πολύζος Σεραφείμ, Περιφερειακή Ανάπτυξη: 2011: 538-539)

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, η έννοια και η αρχή της "αειφορίας" δεν είναι εύρημα της εποχής μας. Είχε δημιουργηθεί από πολύ παλιότερα και μάλιστα σ' αυτήν βασίζεται η θεωρητική θεμελίωση της δασοπονικής επιστήμης από τις αρχές του 18^{ου} αιώνα. Το πρόβλημα που έπρεπε να λυθεί τότε ήταν, η διάσωση και η διατήρηση των δασικών πόρων, καθώς η παραγωγή του ξύλου ήταν η κύρια πηγή ενέργειας για την κάλυψη των κυριότερων αναγκών της εποχής (κατασκευές, θέρμανση, βιοτεχνία). Η δασοπονία επομένως δημιουργήθηκε ως η επιστήμη και τεχνική της ανανεωσιμότητας των δασικών πόρων και ο όρος αειφορία στη γερμανική του εκδοχή διατυπώθηκε για πρώτη φορά το 1713 από τον von Carlovitsch στο έργο του Selvicoltura Economica (Μπεριάτος, 2006: 58-59).

Η σημερινή επανεμφάνιση της έννοιας αυτής δεν περιορίζεται στην διαχείριση ενός μόνου φυσικού και ανανεώσιμου πόρου, αλλά γενικεύεται σε όλο το φάσμα των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και της αναπτυξιακής διαδικασίας, από τη τοπική μέχρι τη πλανητική κλίμακα (Μπεριάτος, 2006: 59).

Η αειφορική ανάπτυξη χαρακτηρίζεται ως «... η εξακολουθητική δυναμική διαδικασία των συνεχών επιτυχών αποτελεσμάτων των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων» (IDMC, 1987,

Κουτσούρης & Σιάρδος, 2004). Ο συγκεκριμένος ορισμός χρησιμοποιείται συνήθως ως βάση, καθότι περικλείει οικονομικούς, τεχνολογικούς, κοινωνικούς και οικολογικούς παράγοντες (Κουτσούρης & Σιάρδος, 2004: 134).

Λόγοι που οδήγησαν τις τοπικές και περιφερειακές πολιτικές και θεωρίες προς την βιώσιμη ανάπτυξη:

α) η ανάγκη εξεύρεσης οικονομικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων οι οποίες λαμβάνουν σε μεγάλο βαθμό υπ'όψιν τους την περιβαλλοντική ισορροπία,

β) η επιθυμία χωρικών και κοινωνικών οργανισμών να ελαχιστοποιήσουν την μη αναγκαία και «ακριβή» ανεξέλεγκτη χρήση των πλουτοπαραγωγικών πηγών και

γ) τα κέρδη που προκύπτουν από την συνεργασία επιχειρήσεων, κοινωνικών θεσμών και χωρικών στοιχείων, που σαν σκοπό έχουν να προάγουν και να συνδυάσουν την περιβαλλοντική ευθύνη με τον κοινωνικό προγραμματισμό και την τοπική ανάπτυξη. (www.spyridon.gr)

Στόχοι της βιώσιμης ή αειφορικής ανάπτυξης είναι:

- ✓ η διαφύλαξη του περιβάλλοντος, των φυσικών πόρων, της ενέργειας και ο περιορισμός της μόλυνσης, ιεραρχούνται σαν στόχοι πρώτης προτεραιότητας
- ✓ ενώ ως τελικός αντικειμενικός σκοπός είναι, η επίτευξη μιας επιθυμητής ποιότητας ζωής η οποία απαιτεί ισορροπία οικονομικής, κοινωνικής και οικολογικής επιτυχίας, ποιότητας ζωής μοναδικής στο άτομο και με κοινά στοιχεία για το ανθρώπινο είδος (Κουτσούρης & Σιάρδος, 2004 : 98).

Στην έκθεση της G. H. Brundtland, στον ΟΗΕ το 1991, ετέθησαν ορισμένες προϋποθέσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

***Οι προϋποθέσεις της βιώσιμης ανάπτυξης είναι*:**

1. Ένα πολιτικό σύστημα που να εξασφαλίζει την ουσιαστική δημοκρατία και την αποτελεσματικότερη και ουσιώδη συμμετοχή και έλεγχο των πολιτών στην λήψη των αποφάσεων. Για τον αποτελεσματικότερο έλεγχο, αλλά και την καλύτερη συμμετοχή των πολιτών οι αποφάσεις θα πρέπει να λαμβάνονται στο μικρότερο δυνατό επίπεδο πριν από όλα δηλαδή σε τοπικό επίπεδο.
2. Ένα οικονομικό σύστημα το οποίο να είναι ικανό να δημιουργεί πλεονάσματα και

τεχνική γνώση σε μία αυτοδύναμη και διαρκή βάση.

3. Ένα κοινωνικό σύστημα το οποίο θα προνοεί για την δίκαιη αναδιανομή του οικονομικού πλεονάσματος, θα αντιμετωπίζει τις κοινωνικές εντάσεις και θα ενσωματώνει τους περιθωριοποιημένους πολίτες.
4. Ένα παραγωγικό σύστημα που θα σέβεται τις υποχρεώσεις προς το περιβάλλον και την κοινωνία.
5. Ένα τεχνολογικό σύστημα το οποίο θα δύναται να ερευνά συνεχώς για νέες λύσεις.
6. Ένα αποκεντρωμένο διοικητικό σύστημα.
7. Ένα διεθνές πλαίσιο το οποίο θα ανέχεται και θα ενθαρρύνει βιώσιμα πρότυπα στην οικονομία και το εμπόριο.

Η θεωρία όμως και οι πρακτικές για την τοπική βιώσιμη ανάπτυξη δεν διαφέρουν μόνο στην ιεράρχηση των στόχων της περιβαλλοντικής ισορροπίας. Παραδοσιακές πολιτικές που μέχρι τώρα ακολουθούσαν πεπατημένες οδούς επανεξετάζονται κάτω από τις νέες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και τους δίνεται ένα νέο περιεχόμενο. (www.spyridon.gr).

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Βιώσιμη ανάπτυξη

Αειφόρος ανάπτυξη σημαίνει ότι, οι ανάγκες της παρούσας γενιάς καλύπτονται χωρίς να υποθηκεύεται η ικανότητα των επόμενων γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες. Πρόκειται για πρωταρχικό στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος περιλαμβάνεται και διέπει όλες τις πολιτικές και τις δραστηριότητες της Ένωσης. Αποσκοπεί στη διασφάλιση της ικανότητας της γης να ευνοεί όλες της μορφές ζωής και βασίζεται στις αρχές της δημοκρατίας, της ισότητας των φύλων, της αλληλεγγύης, του κράτους δικαίου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μεταξύ άλλων της ελευθερίας και της ισότητας ευκαιριών για όλους. Αποβλέπει στη συνεχή βελτίωση της ποιότητας ζωής και των συνθηκών διαβίωσης στη Γη προς όφελος τόσο της παρούσας όσο και των μελλοντικών γενεών. Προς τούτο, προωθεί μια δυναμική οικονομία με πλήρη απασχόληση, υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, προστασία της υγείας, κοινωνική και εδαφική συνοχή και προστασία του περιβάλλοντος σε έναν ειρηνικό και ασφαλή πλανήτη, ο οποίος σέβεται την πολιτιστική ποικιλομορφία.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ (2001) θέσπισε την πρώτη στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης το 2002 προσέθεσε στην

στρατηγική αυτή εξωτερική διάσταση ενόψει της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο Γιοχάνεσμπουργκ (2002). Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν αρνητικές τάσεις και να εμφανίζονται νέες προκλήσεις όσον αφορά: την αλλαγή του κλίματος, τη χρήση ενέργειας, τις απειλές κατά της δημόσιας υγείας, τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, τη δημογραφική πίεση και τη γήρανση του πληθυσμού, τη διαχείριση των φυσικών πόρων, την απώλεια βιοποικιλότητας, τη χρήση της γης και τις μεταφορές. Επειδή οι αρνητικές αυτές τάσεις δημιουργούν την αίσθηση του επείγοντος, απαιτείται η ανάληψη βραχυπρόθεσμης δράσης ενώ παράλληλα θα διατηρηθεί και η μακροπρόθεσμη προοπτική. Κύρια πρόκληση είναι η σταδιακή αλλαγή των μη βιώσιμων καταναλωτικών και παραγωγικών προτύπων και της μη ολοκληρωμένης προσέγγισης για τη χάραξη πολιτικής. Σε αυτήν τη συνάρτηση, ολοκληρώνοντας την επανεξέταση της στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη που ξεκίνησε η Επιτροπή το 2004 και με βάση την ανακοίνωση της Επιτροπής «Σχετικά με την επανεξέταση της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη - Πλαίσιο δράσης» του Δεκεμβρίου 2005 καθώς και τις συνεισφορές του Συμβουλίου, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής και άλλων, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε μια φιλόδοξη και σφαιρική ανανεωμένη στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη στη διευρυμένη ΕΕ, η οποία βασίζεται στην στρατηγική που θεσπίστηκε το 2001.

Γενικός στόχος της ανανεωμένης στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη είναι ο προσδιορισμός και η ανάπτυξη δράσεων που θα επιτρέψουν στην ΕΕ να επιτύχει συνεχή βελτίωση της ποιότητας ζωής τόσο της σημερινής γενιάς όσο και των επόμενων γενεών, μέσω της δημιουργίας βιώσιμων κοινοτήτων ικανών για αποτελεσματική διαχείριση και χρησιμοποίηση των πόρων και αξιοποίησης του δυναμικού οικολογικής και κοινωνικής καινοτομίας προκειμένου να εξασφαλίζεται ευημερία, προστασία του περιβάλλοντος και κοινωνική συνοχή. (Βασίζεται στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2006), 'Επανεξέταση της στρατηγικής της ΕΕ για την Αειφόρο ανάπτυξη - Ανανεωμένη στρατηγική , Βρυξέλες)

Βασικοί στόχοι

Προστασία του περιβάλλοντος

Διατήρηση, της ικανότητας της γης να ευνοεί τη ζωή σε όλη της την ποικιλία, τήρηση των ορίων των φυσικών πόρων του πλανήτη και εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας και

βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος. Πρόληψη και μείωση, της ρύπανσης του περιβάλλοντος και προώθηση αειφόρων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής, ώστε να αποσυνδεθεί η οικονομική μεγέθυνση από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος .

Κοινωνική δικαιοσύνη και συνοχή

Προώθηση μιας δημοκρατικής, υγιούς, ασφαλούς και δίκαιης κοινωνίας, που βασίζεται στην κοινωνική ένταξη και τη συνοχή, σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και την πολιτιστική ποικιλομορφία, διασφαλίζει την ισότητα ανδρών και γυναικών και καταπολεμά κάθε μορφή διάκρισης.

Οικονομική ευημερία

Προώθηση μιας ακμάζουσας, καινοτόμου, πλούσιας σε γνώσεις, ανταγωνιστικής και οικολογικά αποτελεσματικής οικονομίας, που εξασφαλίζει υψηλό επίπεδο ζωής, πλήρη απασχόληση και ποιότητα της εργασίας σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση .

Ανάληψη των διεθνών ευθυνών μας

Ενθάρρυνση της εφαρμογής, σε παγκόσμιο επίπεδο, δημοκρατικών θεσμών βασιζόμενων στην ειρήνη, την ασφάλεια και την ελευθερία και προάσπιση της σταθερότητας των θεσμών αυτών. Ενεργός προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης σε ολόκληρο τον κόσμο και μέριμνα ώστε οι εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμβιβάζονται με την παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη και με τις διεθνείς δεσμεύσεις της.

Η Εθνική Στρατηγική για την Βιώσιμη ανάπτυξη

Σε ακολουθία των προτεραιοτήτων που θέτει η Ευρωπαϊκή Στρατηγική και υπό το πρίσμα της ελληνικής ιδιαιτερότητας, η Εθνική στρατηγική Βιώσιμης ανάπτυξης, θέτει τους ακόλουθους στόχους (ΥΠΕΧΩΔΕ 2002 & Αναθεωρημένη Εθνική Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη, 2010):

Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής: Ο στόχος αυτό απορρέει από την εφαρμογή των αρχών της πρόληψης και της συνευθύνης. Στο βαθμό που το πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής αποτελεί μια από τις σοβαρότερες απειλές για την επιβίωση στον πλανήτη, η συμμετοχή της Ελλάδας στην παγκόσμια προσπάθεια είναι επιβεβλημένη, πολύ περισσότερο που το μερίδιο ευθύνης της ανά κάτοικο, αν και προς το παρόν χαμηλό, τείνει να εξισωθεί με εκείνο των άλλων

ανεπτυγμένων χωρών.

Μείωση αέριων ρύπων: Ο στόχος αυτός συνδέεται με την ανάγκη προστασίας της δημόσιας υγείας, δεδομένου ότι έχει πλέον πλήρως τεκμηριωθεί η σαφής συσχέτιση των αυξημένων συγκεντρώσεων των ατμοσφαιρικών ρύπων με σοβαρά προβλήματα υγείας. Παράλληλα, η μείωση των ρύπων θα συμβάλλει στην προστασία των φυσικών οικοσυστημάτων αλλά και των μνημείων της πολιτιστικής μας κληρονομιάς από τις δυσμενείς επιπτώσεις της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Μείωση και ορθολογική διαχείριση στερεών αποβλήτων: Ο στόχος αυτός επιβάλλεται από την αρχή της αποφυγής, όπως αυτή συμπληρώνεται με το τρίπτυχο Αποφυγή- Επαναχρησιμοποίηση-Ανάκτηση. Η μείωση και σωστή διαχείριση των στερεών αποβλήτων, από τα νοικοκυριά και την παραγωγική διαδικασία, μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικές εξοικονομήσεις πρώτων υλών και ενεργειακών πόρων, σε περιορισμό του κόστους τελικής διάθεσης, ενώ θα ελαχιστοποιήσει τους κινδύνους υποβάθμισης του εδάφους καθώς και των επιφανειακών και υπόγειων υδάτινων πόρων.

Ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων: Ο στόχος αυτός, επικεντρώνεται κυρίως στην ποσοτική διάσταση της διαχείρισης, αποσκοπώντας στην προστασία των διαθέσιμων αποθεμάτων και στη διασφάλιση μιας γεωγραφικά και διαχρονικά ισότιμης πρόσβασης σε αυτά όλων των πολιτών της χώρας. Παράλληλα, η έγκαιρη πρόληψη από τους κινδύνους της ποιοτικής υποβάθμισης των υδάτινων συστημάτων, επιφανειακών, υπόγειων και θαλάσσιων, έχει ιδιαίτερη σημασία, τόσο για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας, όσο και για τη διατήρηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος που διαθέτει η χώρα ως προς την προσέλευση τουριστών.

Πρόληψη της ερημοποίησης: Η πρόληψη και η καταπολέμηση της εδαφικής διάβρωσης και της ερημοποίησης, έχουν ως στόχο τον περιορισμό της υπερεκμετάλλευσης των εδαφικών και των υδάτινων πόρων, της χλωρίδας, καθώς και την εφαρμογή συστημάτων αειφόρου διαχείρισης των φυσικών αυτών πόρων. Ο στόχος της πρόληψης της ερημοποίησης συνδέεται στενά, αν και όχι αποκλειστικά, με την ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων και τις χρήσεις γης. Ο αναπροσανατολισμός της γεωργία, της κτηνοτροφίας και της δασοπονίας (της γεωργικής, κτηνοτροφικής και δασοπονικής δραστηριότητας)προβάλλει ως, η βασική προϋπόθεση για την

μείωση των πιέσεων στους εδαφικούς πόρους.

Προστασία βιοποικιλότητας και οικοσυστημάτων: Ξεπερνώντας την χρησιμοθηρική προσέγγιση άλλων εποχών, η αυταξία της βιοποικιλότητας και του τοπίου έχουν αναγνωριστεί σε διεθνές επίπεδο, μέσα από διακηρύξεις αρχών και πληθώρα δεσμευτικών συμφωνιών. Παράλληλα, η ανάγκη προστασίας της βιοποικιλότητας προκύπτει και από την αρχή της πρόληψης, λόγω της περιπλοκότητας των αλληλεπιδράσεων των οικοσυστημάτων με τους πόρους που είναι απαραίτητες για την ανθρώπινη επιβίωση. Τέλος, τα τελευταία χρόνια έχει εκτιμηθεί η μέγιστη οικονομική αξία των «δωρεάν» υπηρεσιών και αγαθών που προσφέρουν τα φυσικά οικοσυστήματα στις ανθρώπινες κοινωνίες, παρέχοντας και ποσοτικά εργαλεία αιτιολόγησης.

Η Αξιοβοίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη

Ως Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη, ορίζεται ταυτόχρονα και διαχρονικά, σε πλανητικό, υπερεθνικό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, οικονομική, κοινωνική, πολιτική, πολιτισμική και τεχνική / τεχνολογική «ανάπτυξη», η οποία μπορεί να υπάρξει, μόνο όταν τελείται σε διαλεκτική αρμονία και με σεβασμό πάντα στον άνθρωπο, τις προαιώνιες ευγενείς του αξίες και το «όλο» φυσικό και πολιτισμικό του περιβάλλον, στο οποίο αυτός εντάσσεται ειρηνικά και δημιουργικά ως αναπόσπαστο και όχι κυρίαρχο μέρος του (Ρόκος 2001)

3.4 Φυσικοί πόροι και ανάπτυξη

Ορισμός και γενικές έννοιες

Η φύση αποτελεί, κατά την οικονομική θεωρία, παραγωγικό συντελεστή. Καθετί που υπάρχει στη φύση, και είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί από τον άνθρωπο για άμεση χρήση ή κατανάλωση, καθώς και για την παραγωγή άλλων καταναλωτικών αγαθών, ονομάζεται *φυσικός πόρος*. Κάθε φυσικός πόρος, σε συνεργασία με τους άλλους παραγωγικούς συντελεστές, είναι δυνατόν να παράγει αγαθά τα οποία είναι απαραίτητα για την ανθρώπινη ζωή και ευημερία. Ως βασικοί φυσικοί πόροι μπορούν να αναφερθούν: το νερό, το έδαφος, τα δάση, τα μέταλλα και τα μη μεταλλικά ορυκτά, η χλωρίδα, η πανίδα, τα ορυκτά καύσιμα, οι κλιματολογικές συνθήκες, η φυσική ομορφιά, η ηλιακή, η αιολική, η γεωθερμική και η υδροηλεκτρική ενέργεια. (Πολύζος Σεραφείμ, Περιφερειακή Ανάπτυξη: 2011: 537).

Οι *φυσικοί πόροι* μπορούν να διακριθούν με βάση την *ποσότητα* σε:

Ανανεώσιμους: ανανεώνονται με φυσικές ή τεχνικές διεργασίες, π.χ. τα δέντρα, κόβονται για να ληφθεί η πρώτη ύλη (ξυλεία) αλλά μπορούν να αντικατασταθούν με φυσική ή τεχνητή αναδάσωση.

Μη ανανεώσιμους: δεν ανανεώνονται με φυσικές ή τεχνικές διεργασίες (τουλάχιστον στο ορατό μέλλον), αλλά απλά υπάρχουν σε κοιτάσματα (φυσικά αποθέματα) που καταναλώνονται και εξαντλούνται κάποτε. Μερικές φορές τα προϊόντα τους μπορούν να ανακυκλωθούν για να καθυστερήσουν την επικείμενη εξάντληση των κοιτασμάτων τους (π.χ. τα μέταλλα) ή να δημιουργηθούν με τεχνητό τρόπο από άλλες φυσικές πρώτες ύλες (π.χ. το πετρέλαιο), αλλά αυτό δεν τα καθιστά ανανεώσιμα.

Δυνητικά ανανεώσιμους: από τη φύση τους είναι ανανεώσιμοι, αλλά η υπερκατανάλωσή τους τους κάνει μη ανανεώσιμους, π.χ το γλυκό νερό, ο καθαρός αέρας, η βιοποικιλότητα. (http://el.wikipedia.org/ wiki/Φυσικοί_πόροι)

Οι *φυσικοί πόροι* μπορούν να ταξινομηθούν με βάση την άμεση ή έμμεση συμβολή τους στην οικονομική ανάπτυξη, στις ακόλουθες κατηγορίες: α) γεωργικούς, β) δασικούς, γ) παράκτιες περιοχές, δ) ορυκτό πλούτο και υδατικό δυναμικό και ε) πολιτιστικούς πόρους. (Πολύζος Σεραφείμ, Περιφερειακή Ανάπτυξη: 2011: 542-543).

Φυσικοί πόροι και οικονομική ανάπτυξη

Σε πολλές παραδοσιακές θεωρίες καθώς και υποδείγματα περιφερειακής ανάπτυξης, η συμβολή των φυσικών πόρων θεωρείται καθοριστική για την οικονομική ανάπτυξη των περιφερειών και αναφέρεται ως ένας από τους βασικούς παράγοντες πρόκλησης περιφερειακών ανισοτήτων. Οι κλασσικές και νεοκλασσικές θεωρίες, αναφέρουν ως παράγοντες δημιουργίας, προϋποθέσεων οικονομικής ανάπτυξης, τα γενικότερα φυσικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά των περιφερειών και την ανισοκατανομή των φυσικών πόρων, όπως το κλίμα, η γεωλογία, οι πρώτες ύλες κ.λ.π.

Οι φυσικοί πόροι που αποκαλούνται και «δώρα της φύσης» (natural endowment) δημιουργούν συγκριτικά πλεονεκτήματα στις περιοχές που τους κατέχουν και λειτουργούν ενισχυτικά στη διαδικασία ανάπτυξης των περιοχών αυτών. Είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν είτε άμεσα, με την πρωτογενή εκμετάλλευσή τους για παραγωγή τελικών αγαθών, είτε έμμεσα

με την προσέλκυση μεταποιητικών δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στη δευτερογενή εκμετάλλευση των πόρων. (Πολύζος Σεραφείμ, Περιφερειακή Ανάπτυξη: 2011: 539).

Δύο βασικά ερωτήματα αναφορικά με τη σχέση πόρων και περιφερειακής ευημερίας :

α) η ικανότητα των φυσικών πόρων να αντισταθμίσουν επαρκώς τα μειονεκτήματα μιας περιοχής και να δημιουργήσουν προϋποθέσεις για σχετικά ικανοποιητικό επίπεδο ανάπτυξης
β) ο βαθμός αξιοποίησης των φυσικών πόρων από τις περιοχές που τους κατέχουν και η πιθανή μεταφορά της εκμετάλλευσής τους σε άλλες περιφέρειες (Πολύζος Σεραφείμ, Περιφερειακή Ανάπτυξη: 2011: 541).

Σε ορισμένες περιοχές της γης, η οικονομική ανάπτυξη περιορίζεται σοβαρά λόγω των πολύ δυσμενών συνθηκών του φυσικού περιβάλλοντος. Έτσι, η οικονομική ανάπτυξη είναι αδύνατη στις πολικές περιοχές και στις έρημους. Κατ'εξαίρεση εμφανίζονται ορισμένες δραστηριότητες τοπικού χαρακτήρα ή εξειδικευμένες, όπως π.χ. πετρελαιοπηγές. Στο μεγαλύτερο μέρος των αναπτυσσόμενων χωρών όμως δεν υπάρχει τέτοια προφανής έλλειψη φυσικών πόρων που να αποτελεί ανυπέρβλητο εμπόδιο για την οικονομική τους ανάπτυξη.

Οι σήμερα αναπτυγμένες χώρες δεν θεωρούνταν πλούσιες, σύμφωνα με τα σύγχρονα κριτήρια και παραμείναν στην κατάσταση της υπανάπτυξης μέχρι πριν λίγα σχετικά χρόνια, καθώς οι φυσικοί τους πόροι αναπτύχθηκαν σε σχετικά βραχεία και πρόσφατη χρονική περίοδο της ιστορίας. Χώρες που στο παρελθόν προηγούνταν στον τομέα της ανάπτυξης έχασαν αργότερα την οικονομική τους υπεροχή και μεταπήδησαν στις τάξεις των φτωχών χωρών. Περιοχές της Νότιας Ευρώπης και της λεκάνης της Μεσογείου αποτελούν τέτοια παραδείγματα. Επιπρόσθετα, ορισμένες χώρες που κατέχουν σήμερα μεγάλες ποσότητες φυσικών πόρων βρίσκονται στην περιοχή των υπανάπτυκτων χωρών, ενώ ορισμένες αναπτυγμένες χώρες χαρακτηρίζονται από την ανεπάρκεια φυσικών πόρων μέσα στην επικράτειά τους. Πολλές χώρες της Μέσης Ανατολής, για παράδειγμα, που παράγουν και πωλούν στο εξωτερικό μεγάλες ποσότητες πετρελαίου, βρίσκονται σε χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης, ενώ η Ιαπωνία, η Αγγλία και άλλες χώρες που έχουν ανεπάρκεια πετρελαίου και άλλων βιομηχανικών πρώτων υλών είναι πολύ αναπτυγμένες. Είναι λοιπόν προφανές, ότι οι φυσικοί πόροι είναι ένας συντελεστής η έλλειψη του οποίου δεν παρεμποδίζει πάντοτε την οικονομική ανάπτυξη. (Σκούντζος 2001)

Σήμερα, οι αναπτυγμένες χώρες είτε διαθέτουν ορισμένους βασικούς φυσικούς πόρους

στην επικράτεια τους ή εκμεταλλεύονται τέτοιους πόρους σε άλλες χώρες ή μπορούν να τους προμηθευτούν από τις διεθνείς συναλλαγές. Η οικονομική εκμετάλλευση των πόρων αυτών έγινε δυνατή με τη χρησιμοποίηση τεχνικών και οργανωτικών γνώσεων, κεφαλαίου και εργασίας. (Σκούντζος 2001)

Η οικονομική σημασία των φυσικών πόρων δεν εξαρτάται μόνον από τις φυσικές τους ιδιότητες, αλλά και από την ύπαρξη των συμπληρωματικών συντελεστών της παραγωγής και τους όρους κάτω από τους οποίους αυτοί είναι διαθέσιμοι. Σημαντικό ρόλο κατέχει επίσης, η ύπαρξη αγορών για τη διάθεση των παραγόμενων προϊόντων (προσφορά) και την ζήτηση αυτών. (Σκούντζος 2001)

Οι οικονομικές προοπτικές μιας χώρας επομένως δεν μπορεί να αξιολογηθούν με βάση την απαρίθμηση των φυσικών πόρων μόνο. Η καταγραφή των ποσοτήτων των πόρων μιας χώρας είναι σχετικά εύκολο έργο, αλλά οι προοπτικές οικονομικής τους εκμετάλλευσης καθορίζονται σημαντικά και από τις ποσότητες και τις τιμές των συμπληρωματικών συντελεστών της παραγωγής, καθώς επίσης και από τις αγορές στις οποίες πρόκειται να διατεθούν τα παραγόμενα προϊόντα.. Ακόμα και αν πραγματοποιηθεί η καταγραφή των φυσικών πόρων με βάση τις πιο σύγχρονες τεχνικές και οικονομικές γνώσεις, μπορεί να είναι ανακριβής και πρακτικά απαρχαιωμένη αμέσως μετά την περάτωση της, καθώς οι τιμές των συμπληρωματικών συντελεστών και των παραγόμενων αγαθών μεταβάλλονται. (Σκούντζος 2001)

Η οικονομική αξία των φυσικών πόρων εξαρτάται από τους συμπληρωματικούς συντελεστές της παραγωγής, τις ανθρώπινες γνώσεις, την ανθρώπινη προσπάθεια και το κεφάλαιο, καθώς χρησιμοποιούνται από κοινού για τη βελτίωση και αύξηση της παραγωγικότητας των φυσικών πόρων, όπως είναι οι γεωργικές εκτάσεις, τα ποτάμια κλπ. Έτσι, η αγροτική παραγωγή σε πολλές περιοχές του κόσμου εξαρτάται από την κατασκευή και συντήρηση των εγγειοβελτικών έργων (έγγειες βελτιώσεις, που σημαίνει βελτιώσεις του εδάφους: όπως έργα άρδευσης, αντιπλημμυρικά έργα, αποξηραντικά έργα, αναδασώσεις, ισοπεδώσεις/συστηματοποίηση εδαφών, κ.λ.π.). Με την αναδάσωση επαναφέρεται στο έδαφος η ικανότητα να συγκρατεί το νερό, η εξαντλούμενη γονιμότητα του εδάφους αντικαθίσταται με τη χρησιμοποίηση χημικών λιπασμάτων, το πόσιμο νερό μπορεί να παραχθεί με αφαλάτωση με τη χρησιμοποίηση κεφαλαίου και ενέργειας κλπ.

«Οι άνθρωποι δεν χρειάζονται πετρέλαιο, κάρβουνο ή ουράνιο, αλλά φως θέρμανση κι έναν τρόπο να κινούν τις μηχανές τους, το πώς είναι θέμα αποφάσεων και τεχνολογίας.» (Ευθυμιόπουλος 1998: 15 στο Μοδινός & Ευθυμιόπουλος 1998). Η διαμόρφωση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος κάθε περιοχής συναρτάται κυρίως με την επιστημονική γνώση, το επίπεδο της εφαρμοζόμενης τεχνολογίας, την ποιότητα εργασίας, τις οικονομίες κλίμακας και τον παραγωγικό δυναμισμό της. Η επιστημονική γνώση που συναρτάται με την ύπαρξη εξειδικευμένων δεξιοτήτων, εφαρμοσμένης τεχνολογίας και υποδομών, αποτελεί τον κύριο συντελεστή ανταγωνισμού και ανάπτυξης, του οποίου η σχετική σπουδαιότητά του αυξάνεται ταχύτατα. (Πολύζος Σεραφείμ, Περιφερειακή Ανάπτυξη: 2011: 540).

Καταλήγοντας, συμπεραίνουμε ότι:

- Μια χώρα δεν μπορεί να θεωρηθεί πλούσια ή φτωχή σε φυσικούς πόρους απόλυτα. Αυτό οφείλεται στο ότι οι φυσικοί πόροι επηρεάζονται από τις μεταβολές ποικίλων παραγόντων, όπως μεταβολές τεχνολογίας, προσφορά - ζήτηση, ανθρώπινο κεφάλαιο κλπ.
- Οι προοπτικές ανάπτυξης μιας χώρας με αφθονία φυσικών πόρων είναι ευνοϊκότερες από τις προοπτικές μιας άλλης χώρας που χαρακτηρίζεται από ανεπάρκεια ή έλλειψη πόρων. Εντούτοις, μια χώρα μπορεί να ξεπεράσει την ανεπάρκεια των φυσικών πόρων με επίτευξη ανώτερου τεχνολογικού επιπέδου, και υποκατάσταση των φυσικών πόρων με εργασία και κεφάλαιο, αλλά και με εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών. Με τις εξαγωγές γίνεται δυνατή η προμήθεια των προϊόντων των φυσικών πόρων από τις χώρες που τους κατέχουν. (Σκούντζος 2001).

3.5 Πράσινη Ανάπτυξη

Υπάρχει κάποια απόσταση μεταξύ *αειφορίας* και *πράσινης ανάπτυξης*. Η έννοια της πράσινης ανάπτυξης δεν έχει ακόμα αποκτήσει διεθνώς μια σαφώς καθορισμένη σημασία. Χαρακτηριστικό είναι το ζήτημα της ενεργειακής στρατηγικής. Η *αειφόρος ανάπτυξη* θεωρείται συμβατή με κάθε πηγή ενέργειας που εξασφαλίζει περιβαλλοντική προστασία, όπως π.χ. η χρήση ορυκτών καυσίμων με αποθήκευση του παραγόμενου διοξειδίου του άνθρακα ή, ακόμα και η παραγωγή ηλεκτρισμού από πυρηνικά εργοστάσια αν είναι επαρκή τα μέτρα ασφαλείας. Αντίθετα, η *πράσινη ανάπτυξη* προωθεί κυρίως την παραγωγή από ανανεώσιμες πηγές και την εξοικονόμηση ενέργειας. (*Πράσινη Ανάπτυξη*: Κ. Χατζημπίρος, από το: Δ. Ξενάκης (επιμ.) *Κατευθύνσεις Προοδευτικής Διακυβέρνησης,* εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2009)

Η *πράσινη ανάπτυξη* βασίζεται σε ενεργειακές πηγές χαμηλής ή μηδενικής περιεκτικότητας σε άνθρακα, ενώ η βιομηχανική ανάπτυξη βασίζεται στην οικονομία του άνθρακα. (Πράσινη Χημεία στην Πράσινη Ανάπτυξη: Παναγιώτης Α. Σίσκος Διαλέξεις, Αθήνα, 2011). Οπωσδήποτε όμως χαρακτηρίζεται από κάποιες αναγκαίες και αλληλένδετες προϋποθέσεις, όπως είναι η αποσύνδεση, η εξοικονόμηση, η αξιοποίηση της τεχνολογίας, η δημιουργία απασχόλησης και ο παρεμβατισμός.

- ✓ *Αποσύνδεση (decoupling)*: επιτυγχάνεται όταν η ανάπτυξη απεξαρτάται από τις εισροές ενέργειας και πρώτων υλών. Θεωρείται ισχυρή όταν δεν επέρχεται καθόλου αύξηση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, πράγμα που έχει παρατηρηθεί σε χώρες του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας & Ανάπτυξης) στις περιπτώσεις εκπομπών πολλών αέριων ρύπων.
- ✓ *Εξοικονόμηση*: Επιδίωξη η συγκράτηση της σπάταλης/υπερβολικής κατανάλωσης πόρων. Όπως η μείωση της σπατάλης νερού και ενέργειας ή της αλόγιστης χρήσης του ιδιωτικού αυτοκινήτου. Επιτακτική ανάγκη θεωρείται: *η Μηδενική επιβάρυνση υδατικών πόρων*, όπου η εξοικονόμηση, σε συνδυασμό με την ανακύκλωση του χρησιμοποιημένου νερού, μπορούν να μειώσουν σημαντικά την κατανάλωση υδατικών πόρων. Κύριος στόχος η μηδενική κατανάλωση όχι μόνο μη ανανεώσιμων αλλά και ανανεώσιμων υδατικών πόρων (zero-water). Η εξοικονόμηση του νερού που καταναλώνεται για την βιομηχανία, την γεωργία, τον τουρισμό, τις πόλεις πρέπει να συνδυάζεται με παραγωγή του στο μέγιστο δυνατό ποσοστό, ώστε να ελαχιστοποιείται η απόληψη από υδατικούς πόρους.

Παραγωγή νερού με υπάρχουσα τεχνολογία και αποδεκτό κόστος είναι σήμερα δυνατή μέσω της αφαλάτωσης θαλάσσιου ή υφάλμυρου νερού, κατά προτίμηση με ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές. Συμπληρωματικά, μπορεί να είναι σκόπιμη η κατασκευή ταμιευτήρων για την δέσμευση ορισμένων υδάτινων απορροών.

- ✓ *Αξιοποίηση της τεχνολογίας*: Η τεχνολογία μπορεί να μετατραπεί από σημαντικό μέρος του προβλήματος σε καθοριστικό στοιχείο της λύσης. Η πράσινη ανάπτυξη δεν χρειάζεται λιγότερη ή πιο πρωτόγονη τεχνολογία. Οι περισσότερες από τις παλιές τεχνολογίες δεν είναι περιβαλλοντικά φιλικές, αφού υστερούν στην εξοικονόμηση πόρων και στην αποσύνδεση.
- ✓ *Δημιουργία απασχόλησης*. Αναφέρεται για πρώτη φορά στο Λευκό Βιβλίο, που συντάχθηκε με πρωτοβουλία του προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής J. Delors. Κεντρική διαπίστωσή του ότι το αναπτυξιακό μοντέλο βασίζεται σε μη βέλτιστη χρήση των βασικότερων οικονομικών συντελεστών, δηλαδή της εργασίας και των φυσικών πόρων, με αποτέλεσμα αυξημένη ανεργία και υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Η πρόκληση ήταν και παραμένει να αυξηθεί η απασχόληση μέσω των δραστηριοτήτων προστασίας του περιβάλλοντος και να μειωθεί η χρήση ενέργειας και άλλων φυσικών πόρων. Η βιώσιμη διαχείριση των αστικών υγρών και στερεών αποβλήτων (με την ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση υλικών διαχείρισης των δεύτερων) αποτελεί αναγκαιότητα για το περιβάλλον και, παράλληλα, οικονομικό τομέα που δημιουργεί απασχόληση.
- ✓ *Παρεμβατισμός*: Η διαμορφούμενη παγκοσμιοποιημένη αγορά παρουσιάζει διάφορες ανεπάρκειες και, ειδικότερα, αδυναμία να εξασφαλίσει ταυτόχρονα οικονομική ανάπτυξη, πλήρη απασχόληση και περιβαλλοντική προστασία. Χρειάζονται λοιπόν διορθωτικές παρεμβάσεις, με δράσεις του δημόσιου τομέα. Η ολοκληρωμένη περιβαλλοντική πολιτική, με νομοθετική, διοικητική, επιστημονική/τεχνολογική, οικονομική και ιδεολογική διάσταση, απαιτεί δημόσια παρέμβαση, από το κράτος ή διακρατικούς οργανισμούς αλλά και από την κοινωνία των πολιτών. Τα **οικονομικά εργαλεία** αποτελούν σημαντικό τρόπο παρέμβασης για την προώθηση της πράσινης ανάπτυξης αλλά και της απασχόλησης. (*Πράσινη Ανάπτυξη*: Κ. Χατζημπίρος, από το: Δ. Ξενάκης (επιμ.) *Κατευθύνσεις Προοδευτικής Διακυβέρνησης,* εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2009)

Τουρισμός, Καινοτομία, Τεχνολογία & Ανθρώπινο Κεφάλαιο

Σε χώρες με δυνητικά υψηλή ποιότητα περιβάλλοντος όπως η Ελλάδα, δημιουργούνται ιδιαίτερα ευνοϊκές προοπτικές για την ανταγωνιστικότητα σημαντικών παραγωγικών τομέων, π.χ. ο τουρισμός. Η πράσινη ανάπτυξη με μηδενική περιβαλλοντική επιβάρυνση είναι βεβαίως ακριβότερη, αλλά το επιπλέον κόστος μειώνεται με την μαζική παραγωγή των καινοτόμων τεχνικών, αλλά και λόγω του οφέλους από την αυξημένη ανταγωνιστικότητα.

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, οφείλουμε να υιοθετήσουμε ένα νέο πρότυπο ανάπτυξης για τη χώρα. Ένα πρότυπο ανάπτυξης που υπηρετεί τον άνθρωπο και τις πραγματικές του ανάγκες. Η πράσινη ανάπτυξη, αυτή που σέβεται το περιβάλλον και το αντιμετωπίζει ως αναπτυξιακό απόθεμα, είναι η μόνη εφικτή και βιώσιμη λύση για τον τόπο.

Στην σελίδα του ΥΠΕΚΑ για την *πράσινη ανάπτυξη* (http://www.ypeka.gr/) αναφέρεται ως χαρακτηριστικό παράδειγμα «η προστασία του πάρκου της Ζακύνθου από την αυθαίρετη δόμηση όχι μόνο για την προστασία της χελώνας Carreta Carreta αλλά και του νησιού ως πρότυπο τουριστικού προορισμού, διασφαλίζοντας υψηλό εισόδημα για τους κατοίκους της».

Οι αλλεπάλληλες κρίσεις – επισιτιστική, ενεργειακή, χρηματοπιστωτική, εντείνονται ενώ παράλληλα εξελίσσεται και η περιβαλλοντική κρίση. Η αντιμετώπισή της μπορεί να αποτελέσει διέξοδο και από την κοινωνικοοικονομική κρίση, επιδιώκοντας την ανασυγκρότηση της παραγωγικής βάσης της χώρας, την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη καθώς και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Όλα αυτά δεν μπορεί να γίνουν χωρίς επένδυση στην παιδεία, τη γνώση, την καινοτομία και τις νέες τεχνολογίες. Η ανάδειξη αυτού του νέου αναπτυξιακού προτύπου ανοίγει νέες δυνατότητες από τον αγροτικό μέχρι τον τουριστικό τομέα, δημιουργώντας νέες προοπτικές στον κλάδο της μεταποίησης, στον κατασκευαστικό τομέα, στον τομέα της ενέργειας.

Προτεραιότητες αποτελούν το κλίμα και η ενέργεια, η αναδιάρθρωση στους παραγωγικούς τομείς και η εξοικονόμηση των φυσικών πόρων. Η εξοικονόμηση και η ορθή διαχείριση της ενέργειας αποτελούν το πιο σημαντικό, οικολογικά βέλτιστο, εγχώριο «κοίτασμα» ενέργειας της χώρας μας. Γι' αυτό, η εξοικονόμηση της ενέργειας (π.χ. *εγκατάσταση αιολικών πάρκων*) και η προώθηση των ΑΠΕ, με παράλληλη ανάπτυξη τεχνογνωσίας και τεχνολογίας και με προϋπόθεση την αύξηση της απασχόλησης και της προστιθέμενης αξίας στην οικονομία μας, αποτελούν προτεραιότητες.

Στον τομέα της διαχείρισης των φυσικών πόρων, προτεραιότητα δίνεται στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και στη διαχείριση των υδάτινων πόρων. Επιπλέον οι πολιτικές για

τα δάση αφορούν στη διαφύλαξή τους, αλλά και στην ανάπτυξή τους. Συνετή διαχείριση των δασών της χώρας μας, θα επιφέρει αποτελέσματα για μια ανάπτυξη συμβατή με το περιβάλλον ειδικότερα στις γεωγραφικά αποκλεισμένες περιοχές, όπου τα οφέλη της ανάπτυξης θα διαχέονται σε όλο τον τοπικό πληθυσμό.

Η πράσινη ανάπτυξη εμπεριέχει τον στόχο της ελεύθερης και δωρεάν απόλαυσης του δημόσιου αγαθού από τον χρήστη, αλλά με την υποχρέωση σεβασμού των αυστηρών κανόνων που είναι απαραίτητοι για την διατήρησή του. Η προστασία και σωστή διαχείριση των βιοτόπων, όπως του δικτύου Natura 2000, των περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και άλλων προστατευτέων περιοχών αποτελεί προτεραιότητα της πράσινης ανάπτυξης.

Τα πλεονεκτήματα της πράσινης ανάπτυξης, όπως τα προστατευτικά μέτρα, έχουν σκοπό να διασώσουν τα τοπία και τα απειλούμενα οικοσυστήματα, καθώς και να προστατεύσουν και να αναδείξουν την πολιτιστική κληρονομιά και τους οικισμούς. Είναι άκρως ενδιαφέροντα και ελκυστικά για μικρούς και απομονωμένους τόπους, όπως τα νησιά και οι ορεινές περιοχές. Ο τουρισμός π.χ. είναι μια δραστηριότητα που οι προοπτικές της στηρίζονται κατά μεγάλο μέρος στην καλή κατάσταση του περιβάλλοντος. (http://www.ypeka.gr/)

Μετανάστευση & μειονότητες

Η κοινωνική ένταξη όλων των κοινωνικών ομάδων και η ικανοποιητική διαχείριση της μετανάστευσης αποτελούν σημαντικές διαστάσεις της πράσινης ανάπτυξης. Η μετανάστευση δύναται να γίνει είτε εκούσια είτε ακούσια. Εκούσια μετανάστευση θεωρείται όταν το άτομο ή μια ομάδα πληθυσμού, μετακινείται προκειμένου να βελτιώσει την ποιότητα ζωής, αναζητώντας μια καλύτερη τύχη. Σε αντίθεση με την ακούσια μετανάστευση, που είναι αποτέλεσμα ανωτέρας βίας, όπως ύπαρξη πολέμου στην περιοχή καθώς και οι βίαιες ανταλλαγές πληθυσμού εν καιρώ πολέμου ή σε περίοδο εκεχειρίας, που δημιουργούν τις μειονότητες.

Οι κατάλληλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες, μεταξύ των οποίων τα προγράμματα εκπαίδευσης σε θέματα περιβάλλοντος και πολιτιστικής κληρονομιάς, συντελούν στην μέριμνα όλων για το περιβάλλον και ταυτόχρονα αποτελούν αξιόλογα εργαλεία για μια ουσιαστικότερη κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών μεταναστών και των οικογενειών τους.

Καταλήγοντας, η πράσινη ανάπτυξη αναδεικνύεται ως νέο μοντέλο με εφαρμογή σε όλους τους τομείς της κοινωνίας. Είναι ταυτόχρονα ένας πολυδιάστατος στόχος για το μέλλον, για το σύγχρονο τοπίο που διαμορφώνεται. Απαιτείται άμεσα η στροφή προς την πράσινη κατεύθυνση για να πετύχουμε τη βελτίωση της ποιότητας ζωής αλλά και για να έχουμε βιώσιμη αναπτυξιακή πορεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: Στρατηγική ανάπτυξης, Ιστορική Αναδρομή και νέο Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ 2014-2020)

«Ευρώπη 2020»

Η πρόσφατη οικονομική κρίση ανέδειξε αδυναμίες, οι οποίες υπέβοσκαν όλα τα προηγούμενα χρόνια της ανάπτυξης. Παρατηρήθηκε σφοδρότατη μείωση στα γενικά κέρδη σε σχέση με τις προηγούμενες δεκαετίες καθώς και δραματική αύξηση της ανεργίας. Το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 4% το 2009, η βιομηχανική παραγωγή επέστρεψε στα επίπεδα της δεκαετίας του 1990, και 23 εκατομμύρια πολίτες ή το 10% του πληθυσμού της Ευρώπης είναι σήμερα άνεργοι.

Η Ευρώπη καλείται να ανταπεξέλθει στις τρέχουσες ανάγκες και να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τη φάση μετασχηματισμού της οικονομίας, λαμβάνοντας υπόψη τον διεθνή ανταγωνισμό - παγκοσμιοποίηση, την έλλειψη ρευστότητας και την αντιμετώπιση γενικότερων προβλημάτων, όπως η γήρανση του πληθυσμού.

Με αφορμή τις τρέχουσες ανάγκες, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκδίδει το Μάρτιο του 2010 τη Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, «**Ευρώπη 2020**», με χρονικό διάγραμμα υλοποίησης της στρατηγικής, το έτος 2020. Το μείζον θέμα εξακολουθεί να είναι η έξυπνη ανάπτυξη, η βιωσιμότητά της και η διάχυσή της με τρόπο τέτοιο, ώστε να εξαλείφονται οι οποιουδήποτε είδους αποκλεισμοί, κοινωνικοί και οικονομικοί, ως απόρροια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Οι πρωταρχικοί στόχοι που θέτει η ΕΕ είναι οι ακόλουθοι:

1) 75% του πληθυσμού μεταξύ 20-64 ετών πρέπει να έχει απασχόληση.

2) 3% του ΑΕΠ της ΕΕ πρέπει να επενδύεται σε Έρευνα και Ανάπτυξη.

3) Οι στόχοι του «20/20/20» ως προς το κλίμα/την ενέργεια πρέπει να έχουν επιτευχθεί. Αυτοί αφορούν: α) μείωση των **εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου** κατά 20% σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990, β) ποσοστό 20% της συνολικής ενεργειακής κατανάλωσης από **ανανεώσιμες πηγές ενέργειας** και γ) αύξηση της **ενεργειακής απόδοσης** κατά 20% (http://ec.europa.eu/clima/citizens/eu/index_el.htm)

4) Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο πρέπει να είναι μικρότερο από 10% και τουλάχιστον 40% των νέων πρέπει να είναι πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

5) Ο αριθμός των ατόμων που κινδυνεύουν από φτώχεια πρέπει να μειωθεί κατά 20 εκατομμύρια.

Για την επίτευξή τους πρέπει να υπάρχει σαφής συνεργασία και ανάθεση αρμοδιοτήτων, σε επίπεδο κρατών - μελών καθώς και σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο σε κάθε χώρα. Οι εμπλεκόμενοι φορείς είναι:

i. το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το οποίο κατευθύνει τη στρατηγική,
ii. το Συμβούλιο Υπουργών, με αρμοδιότητα την εφαρμογή του προγράμματος «Ευρώπη 2020»,
iii. η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με την παρακολούθηση της κατάστασης σε ετήσια βάση με μια σειρά δεικτών προόδου,
iv. το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ως κινητήρια δύναμη για την κινητοποίηση των πολιτών και των εθνικών κοινοβουλίων,
v. οι εθνικές - περιφερειακές και τοπικές αρχές καθώς και οι διάφοροι κοινωνικοί εταίροι – ενδιαφερόμενοι φορείς και εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών.

Με αυτό τον τρόπο, οι προτεραιότητες και οι στόχοι της Ευρώπης μετατρέπονται στη συνέχεια σε Εθνικούς με την ιδιαιτερότητα, τις ανάγκες και τις δυνατότητες που χαρακτηρίζουν κάθε τόπο, να συνιστούν την αφετηρία εκκίνησης των μεταρρυθμίσεων.

Περνώντας στον ελλαδικό χώρο, η ανάγνωση και κατανόηση της υφιστάμενης κατάστασης έχει να κάνει με τις επικρατούσες οικονομικές δραστηριότητες των τελευταίων δεκαετιών και τη συμβολή της κρίσης, που έπληξε σφοδρά την ελληνική οικονομία, έχοντας άμεσο αντίκτυπο και στους τρεις παραγωγικούς τομείς (πρωτογενή, δευτερογενή, τριτογενή). Αυτό αποδεικνύει την επιρροή της σχέσης της χώρας με τις μακροοικονομικές εξελίξεις σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, καταδεικνύοντας τη σαφή κατάρρευση του ισχύοντος οικονομικού μοντέλου.

Η γρήγορη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας τη δεκαετία του 1990 σταμάτησε το 2009, χρονιά κατά την οποία η παγκόσμια οικονομική κρίση έκανε την εισαγωγή της πλήττοντας όχι μόνο οικονομικά αλλά και κοινωνικά τη χώρα. Ένας από τους κυριότερους λόγους ήταν ο χαρακτήρας της τοπικής οικονομίας όπου εστίαζε στην αύξηση της κατανάλωσης και της επένδυσης στην εγχώρια αγορά ακίνητης περιουσίας, ενώ παραμελούσε τις εξωτερικές και ανταγωνιστικές επενδύσεις όπως και τη μείωση των υπαρχόντων ανισοτήτων σε περιφερειακό επίπεδο (με τον υδροκεφαλισμό των δύο μεγάλων αστικών κέντρων Αθήνας και Θεσσαλονίκης), με αποτέλεσμα τη δημιουργία εσωτερικών κι εξωτερικών ελλειμμάτων τέτοιου μεγέθους, το οποίο δεν ήταν πλέον διαχειρίσιμο.

Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε ως στόχο να κατευθύνει τα κράτη-μέλη και τις περιφέρειές τους προκειμένου να ενισχυθούν οι συνέργιες μεταξύ της πολιτικής συνοχής, των εθνικών και περιφερειακών προτεραιοτήτων και της στρατηγικής της Λισσαβόνας.

Η στρατηγική και οι χρηματοδοτικοί πόροι της πολιτικής συνοχής αναδιαρθρώθηκαν σε τρεις στόχους προτεραιότητας, οι οποίοι είναι (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004β):

- ✓ Σύγκλιση και Ανταγωνιστικότητα
- ✓ Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση.
- ✓ Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία.

Ο στόχος της **Σύγκλισης** αναφέρεται στις περιφέρειες με υστέρηση ανάπτυξης με σκοπό να επιταχύνει την οικονομική σύγκλιση των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών, με επιλέξιμες αυτές στις οποίες το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ήταν κάτω του 75% του κοινοτικού μέσου όρου καθώς και με προσωρινή ενίσχυση σε αυτές, στις οποίες το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ήταν πάνω από το 75% του μέσου όρου της διευρυμένης Ένωσης, μικρότερο όμως του 5% του μέσου όρου της Ένωσης των 15, τις αποκαλούμενες «περιφέρειες σταδιακής εξόδου».

Ο στόχος **Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση** περιελάμβανε δράσεις για την αντιμετώπιση σημαντικών προκλήσεων που αφορούσαν όλα τα κράτη - μέλη, όπως είναι οι ταχείες οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές και αναδιαρθρώσεις, με επιλέξιμες τις περιφέρειες «σταδιακής εισόδου».

Τέλος, ο στόχος **Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία** περιλαμβάνει την ενδυνάμωση της συνεργασίας σε τρία επίπεδα, διασυνοριακά, διακρατικά και στα δίκτυα συνεργασίας και ανταλλαγής εμπειριών σε όλη την Ένωση, ενισχύοντας την ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη της Ευρώπης. Η εδαφική συνοχή και συνεργασία συνιστούν στοιχεία ιδιαίτερης έμφασης στις κατευθυντήριες γραμμές που διαρθρώνονται σε τρεις πρωταρχικούς στόχους:

I. Να καταστεί η Ευρώπη ελκυστικότερος τόπος επενδύσεων και εργασίας,
II. Γνώση και καινοτομία για την ανάπτυξη,
III. Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας.

Οι Χωρικές Προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής που αφορούν στη:

- Βιώσιμη αστική ανάπτυξη
- Ανάπτυξη της υπαίθρου

- Διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία

Ειδικότερα, η ευρύτερη περιοχή μελέτης της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης (ΠΑΜΘ), χαρακτηρίζεται, σε εθνικό επίπεδο, από χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, δομή παραγωγής με αγροτικό προσανατολισμό και συσσώρευση επενδυμένου κεφαλαίου.

Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης (Προγραμματική περίοδος 2007-2013), εστίαζε στην χαμηλή ανταγωνιστικότητα της περιοχής και στην εύρεση στόχων και λύσεων που να κατευθύνουν τις δυνάμεις με παραδοσιακή δομή προς ένα σύστημα που θα ενέτασσε και θα χρησιμοποιούσε τις νέες τεχνολογίες καθώς και στην οργάνωση της παραγωγής με νέες, εξελιγμένες και ανταγωνιστικές μεθόδους, προσανατολισμένο στη διεθνή ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών.

Επομένως, τέθηκαν οι γενικοί στόχοι της συγκεκριμένης χωρικής ενότητας που εστίαζαν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του παραγωγικού συστήματος, στην αξιοποίηση της θέσης της στο χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και στην ισόρροπη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη στο πλαίσιο της αειφορίας.

Οι άξονες προτεραιότητας αφορούσαν στις: α) υποδομές και την προσπελασιμότητα, β) την ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα, γ) την αειφόρο ανάπτυξη και την ποιότητα ζωής και δ) την τεχνική υποστήριξη καθώς αποτελεί περιφέρεια αμιγούς στόχου σύγκλισης.

Το πρόγραμμα ΕΣΠΑ 2007-2013 είχε ως βασικό στόχο την εξομάλυνση των χωρικών ανισοτήτων, με κύρια χαρακτηριστικά: (α) την μονοκεντρικότητα η οποία εξακολουθεί να υφίσταται στην Αττική και σε μικρότερο βαθμό στη Θεσσαλονίκη, (β) την αστική διάχυση, όπου σε περίοδο κρίσης συνεπάγεται πολλαπλασιασμό των στενώσεων και των προβληματικών ζωνών στον αστικό και περιαστικό χώρο, ενώ στην περίοδο της μεγέθυνσης είχε οδηγήσει σε πολλαπλασιασμό των χρηματοδοτικών αναγκών λόγω της κατά κύματα επέκτασης του αστικού ιστού, (γ) την εκτεταμένη αποβιομηχάνιση και υποκατάσταση των παραγωγικών τομέων από τις κατασκευές και τον τουρισμό, που οδηγούν σε αποδιάρθρωση των τοπικών και περιφερειακών παραγωγικών συστημάτων, (δ) τις ενδοπεριφερειακές ανισότητες που οδηγούν σε έξαρση προβλημάτων σε επίπεδο Περιφερειακών Ενοτήτων, Δήμων & Δημοτικών Διαμερισμάτων και (ε) την επιμονή παραδοσιακών ανισοτήτων που σχετίζονται με τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά (νησιωτικές, ορεινές, απομακρυσμένες και αραιοκατοικημένες περιοχές) αλλά προσλαμβάνουν και νέα χαρακτηριστικά εκεί όπου οι χωρικές ανισότητες συνδυάζονται με ειδικές προκλήσεις σε ειδικές ομάδες πληθυσμού.

Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020

Το προαναφερθέν Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007 – 2013, μεγάλο μέρος του οποίου συνέπεσε με την κρίση, παρουσίασε κάποια κρίσιμα σημεία που βοηθούν στην κατανόηση της τρέχουσας κατάστασης. Αυτά εντοπίζονται :

- Στην *έλλειψη ρευστότητας*, λόγω της διακοπής δανειοδότησης από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα
- *Αδυναμία* της άμεσης, αποτελεσματικής και ολοκληρωμένης *εφαρμογής διοικητικών μεταρρυθμίσεων* (ενδεικτικά Καλλικράτης)
- *Διαχείριση Προγραμμάτων*, από *ενδιάμεσους φορείς*, όσον αφορά στην ενίσχυση Περιφερειών
- *Ανεπάρκεια Δημόσιας Διοίκησης*, σε τομείς που άπτονται της οικονομικής ανασυγκρότησης και μη εξάλειψη γραφειοκρατικών καθυστερήσεων που αφορούν σε μεταρρυθμίσεις, χρηματοδοτήσεις κ.ά.

Η νέα αναπτυξιακή στρατηγική που διέπει το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020, συνάδει απόλυτα τόσο με τις ανάγκες και τις δυνατότητες της χώρας, όσο και με τα διαλαμβανόμενα στο Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο (ΚΣΠ), στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, το «Νέο Εθνικό Αναπτυξιακό Πρότυπο για την Ελλάδα 2021» που υιοθετήθηκε και από το EUROGROUP, τις Ειδικές Συστάσεις του Συμβουλίου για τη χώρα, καθώς και με τους στόχους για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη της ευρωπαϊκής στρατηγικής Ε2020.

Ο αναπτυξιακός σχεδιασμός για την Ελλάδα του 2020 αποβλέπει *«στην αναγέννηση της ελληνικής οικονομίας με ανάταξη και αναβάθμιση του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της χώρας και τη δημιουργία και διατήρηση βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, έχοντας ως αιχμή την εξωστρεφή, καινοτόμο και ανταγωνιστική επιχειρηματικότητα και γνώμονα την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της αρχές της αειφόρου ανάπτυξης».*

Εύκολα διαπιστώνεται ότι, οι προαναφερθείσες γενικές κατευθύνσεις εξακολουθούν να έχουν εξέχουσα σημασία και στο νέο Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης, ΕΣΠΑ 2014-2020. Σε αυτό τίθενται οι ακόλουθοι Θεματικοί Στόχοι:

- ✓ **Θεματικός Στόχος 1**: Ενίσχυση της Έρευνας, της Τεχνολογικής Ανάπτυξης και της Καινοτομίας

- ✓ **Θεματικός Στόχος 2**: Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και της ποιότητάς τους
- ✓ **Θεματικός Στόχος 3**: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων συμπεριλαμβανομένων και αυτών του γεωργικού τομέα (Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης - ΕΓΤΑΑ) και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας (Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας - ΕΤΘΑ)
- ✓ **Θεματικός Στόχος 4**: Υποστήριξη της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς
- ✓ **Θεματικός Στόχος 5:** Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης των κινδύνων
- ✓ **Θεματικός Στόχος 6:** Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων
- ✓ **Θεματικός Στόχος 7**: Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων
- ✓ **Θεματικός Στόχος 8**: Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων
- ✓ **Θεματικός Στόχος 9**: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης. Στο σημείο αυτό να τονιστεί το μεγάλο κοινωνικό πρόβλημα της αύξησης του πληθυσμού που βρίσκονται σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Το ποσοστό μάλιστα στην Ελλάδα είναι το τέταρτο μεγαλύτερο στην ΕΕ, μετά τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και τη Λετονία.
- ✓ **Θεματικός Στόχος 10**: Επένδυση στην εκπαίδευση και κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και στη δια βίου μάθηση
- ✓ **Θεματικός Στόχος 11**: Ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας των δημόσιων υπηρεσιών και των φορέων, καθώς και της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης.

Περνώντας πάλι σε περιφερειακό επίπεδο, η ΠΑΜΘ χαρακτηρίζεται ως Περιφέρεια έντασης του πρωτογενούς τομέα με διαρθρωτική αδράνεια ή/και αποβιομηχανοποίηση. Η ενδεδειγμένη στρατηγική κατεύθυνση είναι ένας συνδυασμός, της ανάκτησης του χαμένου εδάφους και της υποστήριξης του κοινωνικού - οικονομικού μετασχηματισμού. Η έλλειψη αποτελεσματικής πολιτικής αντιμετώπισης των διαρθρωτικών προβλημάτων, η οποία δεν επέφερε τις αναμενόμενες αλλαγές και την μείωση των ανισοτήτων, οδήγησε στο αναπτυξιακό όραμα και

στις ακόλουθες προτεραιότητες που αφορούν στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης.

Το αναπτυξιακό όραμα της περιφέρειας για το 2020 διατυπώνεται ως η *«ανασυγκρότηση του παραγωγικού προτύπου της Περιφέρειας ώστε, να μετασχηματιστεί σε τουριστικό προορισμό αριστείας και σημαντικό βιομηχανικό πόλο, αξιοποιώντας το συγκριτικό της πλεονέκτημα στο αγροδιατροφικό σύμπλεγμα, το πλούσιο ενδογενές της δυναμικό, τη γεωγραφική της θέση και προωθώντας την κοινωνική συνοχή με την κινητοποίηση υφισταμένων αλλά και νέων κοινωνικών συλλογικοτήτων»* (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης 2014-2020).

Άξονες Προτεραιότητας (ΑΠ) και Θεματικοί Στόχοι του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΠΕΠ) Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης 2014-2020:

- ✓ ΑΠ1: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της τοπικής οικονομίας
- ✓ ΑΠ2: Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας ως τόπου εγκατάστασης επιχειρήσεων και ατόμων
- ✓ ΑΠ3: Υποδομές Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού και Ενίσχυσης Κοινωνικής Συνοχής
- ✓ ΑΠ4: Ανάπτυξη Ανθρώπινων Πόρων και Κοινωνική Συνοχή διότι παρατηρείται μια ανησυχητική αύξηση των ρυθμών φτωχοποίησης του πληθυσμού.
- ✓ ΑΠ5: Τεχνική βοήθεια από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)
- ✓ ΑΠ6: Τεχνική βοήθεια από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)

Σημείωση: Όπως έχει προαναφερθεί ήδη (στην σελ. στο 1^{ο} Κεφάλαιο του Ά Μέρους), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) μαζί με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) αποτελούσαν, για την περίοδο 2007-2013, τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Εκ των δύο αυτών, το μεν ΕΚΤ επενδύει στον άνθρωπο, το δε ΕΤΠΑ επενδύει κυρίως σε υποδομές και εξοπλισμό. *Κοινός στόχος,* των δύο Ταμείων, είναι η μείωση των ανισοτήτων που παρουσιάζονται στα κράτη μέλη και τις περιφέρειες της ΕΕ ως προς το επίπεδο διαβίωσης, την ανάπτυξη και την οικονομική και κοινωνική ευημερία.

Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ ΑΜΘ) 2014- 2020

Θεματικός Στόχος 1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας

Θεματικός Στόχος 2: Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών, των πληροφοριών και των επικοινωνιών

Θεματικός Στόχος 3: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Θεματικός Στόχος 4: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών CO2 σε όλους τους τομείς

Θεματικός Στόχος 5: Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, πρόληψη και διαχείριση κινδύνων

Θεματικός Στόχος 6: Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων

Θεματικός Στόχος 7: Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και της άρσης των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων

Θεματικός Στόχος 8: Προώθηση της διατηρήσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και στήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού

Θεματικός Στόχος 9: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης

Θεματικός Στόχος 10: Επένδυση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση.

Για την στρατηγική του ΠΕΠ 2014-2020, ελήφθησαν υπόψη ο αναπτυξιακός σχεδιασμός της ΠΑΜΘ, οι προτεραιότητες της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», οι διατάξεις του Κοινού Στρατηγικού Πλαισίου (ΚΣΠ), το Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης (ΕΣΠΑ 2014-2020) και το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ), οι συστάσεις της Επιτροπής (Position Paper), η εθνική στρατηγική για την κοινωνική ένταξη, η οποία βρίσκεται σε διαδικασία εξειδίκευσης, η εκτενής διαβούλευση που προηγήθηκε και η εκ των προτέρων αξιολόγηση. Η στρατηγική του παρουσιάζει υψηλό βαθμό συσχέτισης με τους γενικούς και ειδικούς στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και ειδικότερα οι παρεμβάσεις στα επίπεδα:

- *της οικονομίας*, βρίσκονται σε συνάφεια τόσο με το στόχο της «Έξυπνης Ανάπτυξης» (smart growth) όσο και με τον στόχο της «Διατηρήσιμης Ανάπτυξης» (sustainable growth) και εξυπηρετούνται κύρια από τον ΑΠ1,
- *των υποδομών και περιβάλλοντος*, βρίσκονται σε συνάφεια με τον στόχο της «Διατηρήσιμης Ανάπτυξης» (sustainable growth) και εξυπηρετούνται κύρια από τον

ΑΠ2 και

- *του κοινωνικού τομέα*, βρίσκονται σε συνάφεια με το στόχο της «Ανάπτυξης χωρίς Αποκλεισμούς» (inclusive growth) και εξυπηρετούνται κύρια από τους ΑΠ3 & ΑΠ4.

Επιπλέον γίνεται αναφορά σε μία ολοκληρωμένη χωρική προσέγγιση (ΟΧΠ) με στόχο την ισόρροπη ανάπτυξη (η οποία συνιστά στόχο υψηλής προτεραιότητας, στον οποίο βασίζεται ο σχεδιασμός του ΠΕΠ) προκειμένου να αμβλυνθούν οι ενδοπεριφερειακές και τοπικές αναπτυξιακές ανισότητες. Έτσι μπορεί να βελτιωθεί η κατάσταση στην Καβάλα, η οποία παρουσιάζει δυναμική ανάπτυξης στο δευτερογενή τομέα (υψηλό τμήμα του περιφερειακού ΑΕΠ, περίπου 27%).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι περιοχές με ειδικές ανάγκες, που χαρακτηρίζονται από έντονη φτώχεια και αποτελούνται από κοινωνικές ομάδες που αντιμετωπίζουν πρόβλημα επιβίωσης και κοινωνικού αποκλεισμού. Σε αυτές περιλαμβάνονται και ομάδες μειονοτήτων (Ρομά). Η περιφερειακή ενότητα Καβάλας που αποτελεί τμήμα της μελέτης, παρουσιάζει μεγάλες αντιθέσεις με την πλειονότητα των περιοχών της πάνω από το όριο φτώχιας, μολονότι, η «φτωχότερη» περιοχή της ΠΕ Καβαλάς είναι ο ορεινός Κεχρόκαμπος με μέσο φορολογητέο εισόδημα 9.474 €. Θύλακες φτώχιας παρατηρούνται πλέον και μέσα στον αστικό ιστό. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι μεταξύ 2011-2013, τα επιδόματα έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης αυξήθηκαν στην Αλεξανδρούπολη κατά 450%, στην Καβάλα κατά 400%, ενώ στην Κομοτηνή το πρόγραμμα δωρεάν διανομής τροφίμων σημείωσε αύξηση 240%.

Όσον αφορά τον τουριστικό τομέα, συνεχίζει να υφίσταται η ανάγκη βελτίωσής του με ταυτόχρονη ανάδειξη του πολιτισμού, προκειμένου να αυξηθεί η προσφορά και να ισορροπήσει η χωρική και χρονική κατανομή, καθώς κατά την διάρκεια των θερινών μηνών, παρατηρείται από τη μία πλευρά, κορεσμός στη Θάσο και στην παραλιακή ζώνη της Καβάλας, και συγχρόνως έλλειψη προσφοράς στο εσωτερικό. Η στρατηγική στην ΠΑΜΘ στοχεύει στο μετασχηματισμό της περιφέρειας σε «τουριστικό προορισμό αριστείας» βελτιώνοντας κατά 20% τους βασικούς δείκτες επίδοσης, εκμεταλλευόμενη τις ανερχόμενες αγορές (όπως Ρωσία και Βαλκανική) επενδύοντας σε δυναμικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ). Καταλήγοντας, για πληρέστερη κατανόηση, παρατίθενται οι ειδικοί στόχοι του ΠΕΠ.

Ειδικοί στόχοι από το ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης για την περίοδο 2014-2020

Ειδικός Στόχος 1: Αύξηση των επιχειρηματικών επενδύσεων στην Έρευνα και Καινοτομία για την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών στους τομείς προτεραιότητας της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3).

Ειδικός Στόχος 2: Ενίσχυση της συνεργατικής έρευνας μεταξύ ερευνητικών, ακαδημαϊκών φορέων και επιχειρήσεων στους τομείς προτεραιότητας της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3).

Ειδικός Στόχος 3: Ενίσχυση της προσφοράς ψηφιακού περιεχομένου σε τομείς της Περιφερειακής Διοίκησης, του Πολιτισμού και του Τουρισμού.

Ειδικός Στόχος 4: Αύξηση των Νέων Επιχειρήσεων Εντάσεως Έρευνας και Τεχνολογίας (NEET) στους τομείς προτεραιότητας της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3).

Ειδικός Στόχος 5: Αύξηση της αποδοτικότητας και της παραγωγικότητας των ΜΜΕ.

Ειδικός Στόχος 6: Αύξηση της εξωστρέφειας των ΜΜΕ.

Ειδικός Στόχος 7: Αύξηση χρήσης της γεωθερμίας για θερμικές εφαρμογές.

Ειδικός Στόχος 8: Εξοικονόμηση ενέργειας σε δημόσιες υποδομές.

Ειδικός Στόχος 9: Μείωση της επικινδυνότητας και των επιπτώσεων από φυσικούς κινδύνους και καταστροφές.

Ειδικός Στόχος 10: Υποστήριξη της ολοκληρωμένης και βιώσιμης διαχείρισης απορριμμάτων στην ΠΑΜΘ.

Ειδικός Στόχος 11: Αποδοτική χρήση υδάτινων πόρων.

Ειδικός Στόχος 12: Ανάδειξη φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, περιλαμβανομένης μεταξύ άλλων και της Θάσου

Ειδικός Στόχος 13: Προστασία του οικολογικού αποθέματος.

Ειδικός Στόχος 14: Βελτίωση της ελκυστικότητας των αστικών κέντρων.

Ειδικός Στόχος 15: Βελτίωση της σύνδεσης της ΠΑΜΘ με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών.

Ειδικός Στόχος 16: Βελτίωση της συνδεσιμότητας δυσπρόσιτων - νησιωτικών περιοχών για την αντιμετώπιση κοινωνικών - αναπτυξιακών προβλημάτων.

Ειδικός Στόχος 17: Αύξηση της διείσδυσης του φυσικού αερίου.

Β΄ ΜΕΡΟΣ

Υφιστάμενη Κατάσταση Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, Νομός Καβάλας, Δήμος Νήσου Θάσου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^{ο}: ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΑΒΑΛΑΣ – ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΝΗΣΟΣ ΘΑΣΟΥ

1.1 Ευρύτερος Χώρος - Βασικά Χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

Η Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης (ΠΑΜΘ) βρέχεται από το Αιγαίο πέλαγος, βρίσκεται στην βορειοανατολική πλευρά της Ελλάδας, ανάμεσα σε πολύ σημαντικές αναπτυξιακά αλλά και πολιτισμικά πόλεις, τη Θεσσαλονίκη και την Κωνσταντινούπολη.

Διοικητικά οργανώνεται στις εξής Περιφερειακές Ενότητες (Π.Ε): Δράμας, Καβάλας, Θάσου, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου. Πρωτεύουσά της είναι η Κομοτηνή και μεγαλύτερη πόλη η Αλεξανδρούπολη. Αποτελεί την περιφέρεια με τη μεγαλύτερη παρουσία στρατού, λόγω της γειτνίασης με την Τουρκία. Μια ακόμα ιδιαιτερότητά της είναι πως συμπεριλαμβάνει συμπαγείς κοινότητες Τουρκογενών, Πομάκων και μουσουλμάνων Ρομά. Οι τρεις αυτές ομάδες συγκροτούν από κοινού τη Μουσουλμανική Μειονότητα Ελλάδος, τη μόνη αναγνωρισμένη μειονότητα στη χώρα. Ο ακριβής αριθμός των μελών της δεν είναι γνωστός, αφού οι τελευταίες απογραφές έπαυσαν να περιλαμβάνουν το θρήσκευμα, αλλά υπολογίζεται μεταξύ 100-150.000 κατοίκων. Ο μουσουλμανικός πληθυσμός της διαμένει κατά κύριο λόγο στα ορεινά των περιφερειακών ενοτήτων Ξάνθης, Ροδόπης και στο δυτικό τμήμα της περιφερειακής ενότητας Έβρου.

Γεωγραφικά χαρακτηρίζεται από έναν δυϊσμό ορεινών και παραθαλάσσιων περιοχών ο οποίος διαμορφώνεται από τον ορεινό όγκο της νότιας Ροδόπης, τα όρη της Λεκάνης και το Παγγαίο. Σχηματίζονται, έτσι, εσωτερικές πεδιάδες και λεκάνες (Τενάγη Φιλίππων και Λεκάνη της Δράμας) καθώς και παραθαλάσσιες πεδινές περιοχές. Η Περιφέρεια «φιλοξενεί» τις εκβολές σημαντικών ποταμών όπως ο Νέστος, ο Έβρος και τμήμα του Άρδα, που πηγάζουν από την Βουλγαρία. Στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης δεν υπάρχουν πολλές λίμνες, σε αντίθεση με τις άλλες περιφέρειες της Βόρειας Ελλάδας. Η κυριότερη είναι η λιμνοθάλασσα της Βιστωνίδας και οι γειτονικοί υδροβιότοποι και οι λιμνοθάλασσες του Δέλτα του Έβρου, καθώς και οι τεχνητές λίμνες του ποταμού Νέστου, Θησαυρού και Πλατανόβρυσης. Η διάταξη αυτή που ακολουθεί τον άξονα ανατολής - δύσης, συμπληρώνεται και με τον άξονα Βορρά - Νότου,

στον οποίο επαναλαμβάνεται το σχήμα που έχει περιγραφεί προηγούμενα, αλλά με όρια τα σύνορα και το γεωγραφικό τους ορόσημο τον Έβρο.

Διαμορφώνονται, έτσι, τρία γεωγραφικά υποσυστήματα:

- οι παραθαλάσσιες πεδιάδες, οι εσωτερικές πεδιάδες και οι κοιλάδες των ποταμών και των παραποτάμων που αποτελούν το πρώτο σύστημα,
- οι λοφώδεις περιοχές (γιακάδες) το δεύτερο, και τέλος
- ο καθ' αυτό ορεινός χώρος.

Χαρακτηριστικό στοιχείο του συστήματος αυτού αποτελεί η εξαιρετικά πλούσια *πανίδα και χλωρίδα,* η οποία από τους παραθαλάσσιους βιοτόπους μέχρι τα ορεινά και τις κοιλάδες των ποταμών παρουσιάζει ιδιαίτερα σημαντικές αλλαγές κινούμενη από τα μεσογειακά οικοσυστήματα μέχρι τα αντίστοιχα της κεντρικής Ευρώπης.

Στην Περιφέρεια περιλαμβάνονται, ακόμα, *δύο νησιά η Θάσος και η Σαμοθράκη*, τα οποία εκτός από το ιδιαίτερα ενδιαφέρον περιβάλλον τους αποτελούν σημαντικό πόλο έλξης τουριστών το πρώτο και αναδυόμενο τουριστικό προορισμό το δεύτερο. (Έγκριση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης, ΦΕΚ Β' 1471, 09-10-2003)

Η αξιολόγηση της θέσης και των προοπτικών της Περιφέρειας ΑΜΘ υπογραμμίζει το εξής:

Με κριτήριο την απόστασή της από τα μητροπολιτικά κέντρα της χώρας, την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, αλλά και από τον "παραδοσιακό" αναπτυξιακό άξονά της, συνιστούσε μέχρι πρότινος ακριτική Περιφέρεια. Την τελευταία δεκαετία μετασχηματίζεται από *«ακριτική περιφέρεια»* σε *«πύλη της χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης»*, στα πλαίσια της ιδέας για την προώθηση περιφερειών, όπως του διπόλου Κομοτηνής - Αλεξανδρούπολης και του τριπόλου Καβάλας – Δράμας - Ξάνθης.

Κύριοι παράγοντες που συντελούν προς την κατεύθυνση αυτή είναι η ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού και των Καθέτων Αξόνων και η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε γειτονικά κράτη όπως είναι η Βουλγαρία και η Ρουμανία.

Η χώρα μέσω αυτής της στρατηγικής θέσης στη Βόρεια Ελλάδα, δύναται να εκμεταλλευτεί τα χερσαία σύνορά της προκειμένου να συνδεθεί περαιτέρω δυναμικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση καθιστώντας την ευρύτερη περιοχή γεωπολιτικό και οικονομικό κέντρο. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι *υποδομές*, όπως οι *λιμενικές και οι αεροπορικές*. Η ευρύτερη περιοχή διαθέτει

τρία μεγάλα λιμάνια, της Θεσσαλονίκης, της Καβάλας και της Αλεξανδρούπολης και επτά μικρότερα (Σταυρού, Πόρτο - Λάγους, Κεραμωτής, Ελευθερών, Θάσου, Λιμεναρχείων Θάσου, Καμαριώτισσας, Σαμοθράκης). Τα *λιμάνια* της Αλεξανδρούπολης και της Καβάλας έχουν κριθεί εθνικής σημασίας και κατέχουν εξέχουσα θέση στη διακίνηση εμπορευμάτων και επιβατών. Το δεύτερο, εκτελεί δρομολόγια προς Θάσο, και προκειμένου να αξιοποιηθεί περαιτέρω, απαιτείται η υλοποίηση έργων υποδομής καθώς και προμήθεια εξοπλισμού. Το *αεροδρόμιο* της Καβάλας «Μέγας Αλέξανδρος» χαρακτηρίζεται ως «Ευρύτερης Περιφερειακής Σημασίας». Αντίστοιχα, το Αεροδρόμιο της Αλεξανδρούπολης «Δημόκριτος» έχει χαρακτηρισθεί με Κοινή Υπουργική Απόφαση ως γενικότερης σημασίας, με μελλοντικό στρατηγικό στόχο την ένταξή του στα Αεροδρόμια «Κοινοτικού Ενδιαφέροντος», ώστε να λειτουργήσει ως «πύλη της χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Το αεροδρόμιο της Αλεξανδρούπολης εξυπηρετεί σχεδόν αποκλειστικά επιβατική κίνηση εσωτερικού, ενώ το αεροδρόμιο της Καβάλας εξυπηρετεί διαχρονικά σημαντική κίνηση εξωτερικού λόγω της διεθνούς τουριστικής έλξης της Θάσου.

Σχετικά με τον δυναμικό τομέα του *τουρισμού* σε εθνικό επίπεδο, έμφαση δίνεται στην άμβλυνση της χωρικής ανισοκατανομής δυνατοτήτων και προοπτικών, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη τα ειδικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά κάθε χωρικής ζώνης εντός της περιφέρειας, ώστε να μεταβληθεί σε διάρκεια ο εποχικός τουρισμός γενικά αλλά και ειδικά στη Θάσο, που κατέχει αυξημένο ποσοστό του τουρισμού της ΠΑΜΘ.

Χάρτης 1. 1 : Διοικητική οργάνωση

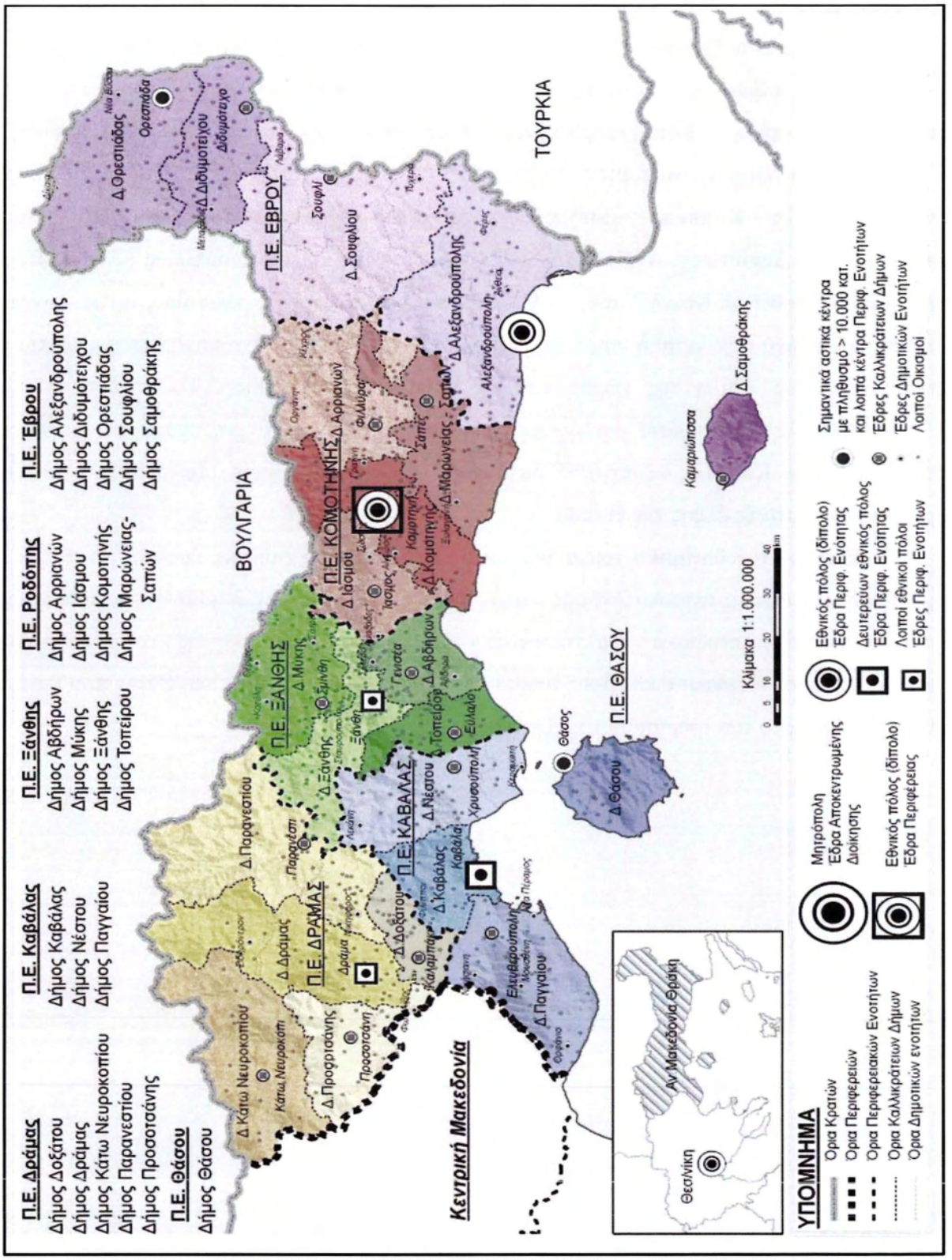

Πηγή: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ, ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ & ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΟΥ Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ Α.Μ.Θ.

1.2 Φυσιογνωμία, Θέση και Ρόλος Π.Ε. Καβάλας & Δήμου Θάσου

Μορφολογία - Γενικά Στοιχεία

Ο νομός Καβάλας βρίσκεται ανάμεσα στους ποταμούς Νέστο και Στρυμόνα, οι οποίοι αποτελούν και τα φυσικά όριά του. Η θέση του αυτή, δίπλα στη θάλασσα και πάνω στη διαδρομή που ένωνε την Ανατολή με τη Δύση, την καθιστά κομβικό σημείο επικοινωνίας λαών και πολιτισμών. Έχει έκταση 2.109 τ. χλμ. (που ισοδυναμούσε με το 1,6% της έκτασης της χώρας) και συνορεύει με τους νομούς Ξάνθης (ανατολικά), Δράμας (βόρεια) και Σερρών (δυτικά). Ο νομός Καβάλας είναι ο μόνος μη συνοριακός νομός της Περιφέρειας ΑΜΘ και ο νομός με το μεγαλύτερο ανάπτυγμα θαλάσσιου μετώπου στον ηπειρωτικό χώρο και στο νησί της Θάσου. Χαρακτηριστικό του νομού, είναι η ισομερής κατανομή του χώρου σε πεδινές - ημιορεινές και ορεινές περιοχές. Έχει πληθυσμό (με τον πληθυσμό της Περιφερειακής Ενότητας Θάσου που είναι 14.678 κατ.) 139.768 κατοίκους (στοιχεία 2011) σε σχέση με 145.054 κατοίκους (στοιχεία 2001). Διοικητικά χωριζόταν σε 11 Δήμους οι οποίοι ήταν: ο Δήμος Καβάλας, ο Δήμος Ελευθερούπολης, ο Δήμος Ελευθερών, ο Δήμος Θάσου, ο Δήμος Κεραμωτής, ο Δήμος Ορεινού, ο Δήμος Ορφανού, ο Δήμος Παγγαίου, ο Δήμος Πιερέων, ο Δήμος Φιλίππων και ο Δήμος Χρυσούπολης.

Ο νέος Δήμος Καβάλας, βάσει του Προγράμματος Καλλικράτη, που δημιουργήθηκε κατόπιν της συνένωσης του με τον Δήμο Φιλίππων, κατέχει έκταση 344.357 στρεμμάτων. Η Καβάλα, βρίσκεται πάνω στην πορεία της Εγνατίας Οδού και απέχει οδικά δυο ώρες από την Θεσσαλονίκη (160 χλμ.). Με βάση τα συγκριτικά στοιχεία του 2011, σε επίπεδο Περιφέρειας, είναι ο τέταρτος νομός σε έκταση. Διοικητικά περιλαμβάνει τέσσερις δήμους (Καβάλας, Νέστου, Παγγαίου, Θάσου).

Θέση & ρόλος

Η πόλη της Καβάλας άρχισε να μετατρέπεται σε ένα σύγχρονο αστικό κέντρο από την δεκαετία κιόλας του 1920, όταν αυξήθηκε ραγδαία ο πληθυσμός της, εξαιτίας του μεγάλου αριθμού προσφύγων έπειτα από την Μικρασιατική καταστροφή που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στην πόλη. Σήμερα κατέχει την δεύτερη θέση σε πληθυσμό στη Μακεδονία και Θράκη, μετά από την Θεσσαλονίκη. Η αύξηση του πληθυσμού οδήγησε από πολύ νωρίς και στην ανάπτυξη του βιομηχανικού τομέα. Το μεγαλύτερο μέρος των κατοίκων της πόλης απασχολείται στον τριτογενή τομέα παραγωγής. Εδώ λειτουργεί η Kavala Oil, η μοναδική μονάδα της χώρας, που εξορύσσει και αποθειώνει πετρέλαιο από το κοίτασμα του Πρίνου. Επίσης, στην Καβάλα

λειτουργεί και η μόνη Βιομηχανία Φωσφορικών Λιπασμάτων της χώρας. Δεκάδες άλλες μονάδες, στην βιομηχανική περιοχή της πόλης, με σημαντικότερες τις μονάδες επεξεργασίας μαρμάρου και γυαλιού, προσφέρουν χιλιάδες θέσεις εργασίας. (Πιο γνωστές είναι η ASCO Α.Ε., η ΚΡΕ.ΚΑ. Α.Ε. και η ΒΙΕΜΕΚ ΑΒΕΕ).

Η ανάπτυξη του εμπορίου κατέστησε αναγκαία την κατασκευή νέου λιμανιού στην βιομηχανική περιοχή της πόλης. Οι εργασίες κατασκευής του νέου λιμένα της Καβάλας "Φίλιππος Β" ξεκίνησαν το 1990 και έχει ήδη ολοκληρωθεί το δυτικό κρηπίδωμα. Από τον Οκτώβριο του 2002 έχει μεταφερθεί όλος ο μηχανολογικός εξοπλισμός και η εμπορική κίνηση εξυπηρετείται πλέον από αυτό.

Τέλος, η Καβάλα είναι διάσημη για την αλιεία της. Στην πόλη λειτουργεί μια από τις μεγαλύτερες ιχθυόσκαλες της Μεσογείου, από όπου διακινούνται εμπορεύματα τόσο στις εσωτερικές όσο και στις διεθνείς αγορές. Η ανάπτυξη της αλιείας, κατέστησε επιτακτική την ανάγκη να δημιουργηθεί στην Καβάλα, ένα από τα τρία Ινστιτούτα Αλιευτικών Ερευνών (ΙΝΑΛΕ) που λειτουργούν σήμερα στην Ελλάδα.

Νήσος Θάσος

Θέση & Διοικητική διαίρεση

Η Θάσος είναι το βορειότερο νησί του Αιγαίου και βρίσκεται σε πολύ κοντινή απόσταση από τις ακτές τις Ανατολικής Μακεδονίας, εντός του κόλπου της Καβάλας, σε απόσταση 18 ναυτικών μιλίων. Η πόλη της Κεραμωτής (απόσταση 6 μιλίων) καθώς και το δέλτα του ποταμού Νέστου, βρίσκονται πολύ κοντά.

Η Περιφερειακή Ενότητα Θάσου αποτελείται από ένα Δήμο, που εδρεύει στην ομώνυμη πρωτεύουσα του νησιού. Η Π.Ε. Θάσου, αξίζει να σημειωθεί, ότι διοικητικά υπάγεται στην Π.Ε. Καβάλας και κατ'επέκταση στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης. Σύμφωνα με το Δήμο Θάσου ο πληθυσμός ανέρχεται πάνω από 13.770 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του 2011, χρειάζεται να σημειωθεί ότι πραγματοποιήθηκε τροποποίηση στα αποτελέσματα της απογραφής του 2011, σύμφωνα με το ΦΕΚ Β' 699/20-03-14, και ο μόνιμος πληθυσμός του νησιού μετά την χωρική αναδιανομή είναι πλέον 14.678 (de facto) ενώ ο μόνιμος είναι 13.770 άτομα. Η Θάσος διοικητικά είναι χωρισμένη στις 6 Δημοτικές Κοινότητες: Θάσου, Θεολόγου, Καλλιράχης, Λιμεναρίων, Ποταμιάς, Πρίνου και στις 4 Τοπικές Κοινότητες: Μαριών, Παναγίας, Ραχωνίου και Σωτήρος. Το 50% των Δημοτικών Κοινοτήτων έχουν πληθυσμό πάνω από 2000 κατοίκους η έκταση του Δήμου αποτελεί το 2,70% της έκτασης της Περιφέρειας Α.Μ.Θ.

Πίνακας 1. 1 : Δημογραφικά χαρακτηριστικά & κατανομή πληθυσμού ανά ηλικιακή ομάδα

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ									
Έκταση (τ.χμ.):	380,10								
Πραγματικός Πληθυσμός:	1991	13.527	2001	13.765	2011	13.720			
Πυκνότητα Πληθυσμού:	1991	35,59	2001	36,21	2011	36,10			
Ηλικιακή κατανομή πραγματικού πληθυσμού (2001):									
Σύνολο	0-5	6-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-79	80 ετών και άνω	
13.765	479	1.488	1.326	2.963	2.622	1.721	2.509	657	
Δημογραφικοί δείκτες (2001) :									
							Δείκτης Γήρανσης	160,96%	
							Δείκτης Εξάρτησης	59,46%	
							Δείκτης Αντικατάστασης	77,05%	
ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ									
α/α	*Ονομασία*								
1.	Ο Καλλικρατικός Δήμος Θάσου αποτελείται από μία Δημοτική Ενότητα την Δημοτική Ενότητα Θάσου								
ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ: ΘΑΣΟΥ									
Έκταση (τ.χμ.):	380,10								
Πραγματικός Πληθυσμός:	1991	13.527	2001	13.765	2011	13.720			
Πυκνότητα Πληθυσμού:	1991	35,59	2001	36,21	2011	36,10			
Ηλικιακή κατανομή πραγματικού πληθυσμού (2001):									
Σύνολο	0-5	6-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-79	80 ετών και άνω	
13.765	479	1.488	1.326	2.963	2.622	1.721	2.509	657	
Δημογραφικοί δείκτες (2001) :									
							Δείκτης Γήρανσης	160,96%	
							Δείκτης Εξάρτησης	59,46%	
							Δείκτης Αντικατάστασης	77,05%	

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011

Μορφολογία – Νησίδες - Γεωλογία

Έχει σχήμα σχεδόν κυκλικό και απλώνεται σε επιφάνεια 378,84 τ.χλμ., ενώ το μήκος των ακτών της φτάνει τα 95,4 χλμ. Η απόσταση από τις δύο άκρες του νησιού είναι 22 χλμ. μεταξύ ανατολής και δύσης, και 26 χλμ. μεταξύ βορρά και νότου. Είναι μικρότερη από τη Ρόδο, αλλά μεγαλύτερη από τη Σαμοθράκη.

Γύρω από τη Θάσο και σε μικρή απόσταση από τις βόρειες και ανατολικές ακτές της υπάρχουν μικρές και μεγάλες νησίδες της ίδιας γεωλογικής σύστασης. Αυτές οι *νησίδες* είναι:

- Η Θασσοπούλα στα Βόρεια μεταξύ της Θάσου και της παραλίας της Κεραμωτής. Είναι η μεγαλύτερη από τις νησίδες που περιβάλλουν τη Θάσο, ακατοίκητη, με μήκος 1 μίλι και υψόμετρο 94 μέτρα. Πρόκειται για ένα βραχώδες και άγονο νησί πάνω στο οποίο υπάρχει μια πηγή μεταλλικού ύδατος.
- Η Κραμπούσα, που βρίσκεται στο Ανατολικό τμήμα του νησιού, λίγο πριν από την είσοδο του κόλπου της Ποταμιάς και σε απόσταση εκατό μέτρων από το απέναντι ακρωτήρι.
- Το νησί Κοίνυρα που δεσπόζει απέναντι από την αρχαία πολίχνη των Κοινύρων. Ο μόνιμος πληθυσμός της είναι 5 κάτοικοι. Υπάγεται στην Δημοτική Κοινότητα Θεολόγου η οποία ανήκει στον δήμο Θάσου.
- Λίγο νοτιότερα είναι η χαμηλή και βραχώδης νησίδα Διαπόρι που απέχει από την παραλία μόλις 25 μέτρα.
- Τέλος, στο νότιο άκρο του νησιού, στα ανοιχτά απέναντι από τον κόλπο της Αστρίδας βρίσκεται το νησάκι Αστρίς με σπήλαιο από όπου αναδύονται αναθυμιάσεις ανθρακικού οξέος.

Η Θάσος είναι ένα νησί όπου στο μέσο του κυριαρχεί το βουνό Υψάριον με κορυφή που βρίσκεται στα 1.130 μ. Δεύτερη σε ύψος έρχεται η κορυφή του Προφήτη Ηλία με ύψος 1.108 μ. Η επιφάνεια της Θάσου είναι ορεινή και βραχώδης, κατάφυτη όμως με πυκνά δάση από αγριόπευκα, έλατα, πλατάνια, βελανιδιές, δάφνες, αγριοκαστανιές, μυρσίνες κλπ. Τα δάση καταλαμβάνουν περίπου τα 8/10 της επιφάνειας του νησιού, ενώ στα παράλια καλλιεργούνται ελαιόδεντρα, καρυδιές, αμπέλια, συκιές, αμυγδαλιές, μουριές κλπ. Τα ανατολικά και νότια παράλια είναι βραχώδη και πολυσχιδή, ενώ στα βόρεια και δυτικά σχηματίζονται αμμώδεις ακτές που προσελκύουν πλήθος παραθεριστών.

Η βορειοανατολική πλευρά απότομη, οργώνεται από βαθιές χαράδρες και κατρακυλά στη βραχώδη ακτή σχηματίζοντας μικρούς όρμους φαγωμένους από τα κύματα βουνό και θάλασσα

συνδυάζονται σε τοπία σπάνιας ομορφιάς. Η νοτιοδυτική πλευρά δεν είναι απόκρημνη ούτε παραδαρμένη, αλλά χαμηλώνει βαθμιαία προς τη θάλασσα.

Γεωλογικά το νησί ανήκει σχεδόν εξ ολοκλήρου στη δευτερογενή (κρητιδική) περίοδο και αποτελείται από κρυσταλλοειδή στρώματα μαρμάρων, σχιστόλιθων και μεταλλοφόρα πετρώματα. Το υπέδαφος, γνωστό απ' τα αρχαία χρόνια, περικλείει άφθονο μεταλλευτικό πλούτο χαλκού (Αστρίς, Θημωνιά, Κοίνυρα), μολύβδου, αργύρου, ψευδαργύρου (Λιμενάρια), σιδήρου (Καλλιράχη) κ.α. Αυτοφυής χρυσός, όπως αναφέρει ο Ηρόδοτος, δε βρέθηκε μέχρι σήμερα, αν και έγιναν γι' αυτό έντονες μεταλλευτικές αναζητήσεις. Στο θαλάσσιο χώρο της Θάσου υπάρχουν και πλούσια κοιτάσματα πετρελαίου, των οποίων ήδη γίνεται άντληση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^{Ο}: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΘΑΣΟΥ

2.1 Ιστορική και πολιτιστική σημασία της Π.Ε. Καβάλας

Η ιστορία της πόλης αρχίζει από τον 7ο π.Χ. αιώνα με το όνομα Νεάπολις σαν αποικία των Θασίων. Αργότερα, σαν επίνειο της πόλης των Φιλίππων ακμάζει κατά τους χρόνους του Μακεδονικού κράτους του Φιλίππου Β, πατέρα του Μ.Αλεξάνδρου. Τον 8ο αι. είναι γνωστή με το όνομα Χριστούπολις και μετά από έντονες περιπέτειες και αγώνες την εποχή των Σταυροφοριών, εμφανίζεται πάλι γύρω στο 1500 μ.Χ. με το σημερινό της όνομα και εξελίσσεται γρήγορα σε σημαντικό λιμάνι, ιδιαίτερα μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Ο 20ος αιώνας βρίσκει την Καβάλα στην χρυσή της εποχή. Από το 1903 μέχρι το 1909 οι Έλληνες κάτοικοι, με υψηλό εθνικό φρόνημα, παίρνουν μέρος στον Μακεδονικό αγώνα. Η άνθηση του καπνεμπορίου και η αύξηση του πληθυσμού έχουν σαν αποτέλεσμα την δημιουργία πλατιάς εργατικής τάξης που οργανώνεται σε ισχυρά εργατικά σωματεία διεκδικώντας δυναμικά τα αιτήματά της.

Η Καβάλα σήμερα είναι μια από τις μεγαλύτερες (περίπου 80.000 κάτοικοι), μετά την Θεσσαλονίκη, πόλεις της Βόρειας Ελλάδας. Είναι κτισμένη αμφιθεατρικά στις πλαγιές της οροσειράς «Σύμβολο» και χαρακτηρίζεται από την μοναδικής της φυσιογνωμίας, της προνομιακής τοποθεσίας στην οποία χτίστηκε.

2.2 Ιστορική και πολιτιστική σημασία της Θάσου

Το νησί ανήκει στο νομό Καβάλας, έχει έκταση 379 τ. χλμ. και περίμετρο ακτών 94,50 τ.χλμ. Βρίσκεται σε απόσταση 5,60 ναυτικών μιλίων από την κοντινότερη στεριά ενώ απέχει 16 μίλια από την Καβάλα, την πρωτεύουσα του νομού. Το έδαφος του είναι ορεινό, καλυπτόμενο από πεύκα και τοπικά καστανιές και πλατάνια, ενώ ο ενιαίος ορεινός όγκος, το Ψαριό, με κορυφή στα 1.203 μέτρα, καταλαμβάνει το κέντρο του νησιού. Μακρόστενες κοιλάδες και λίγες μικρές πεδιάδες βρίσκονται στα βορειοδυτικά, νότια και ανατολικά.

Τα δάση από την αρχαιότητα, προσέφεραν πολύτιμη *ναυπηγήσιμη ξυλεία* απαραίτητη για τη ναυπήγηση εμπορικού και πολεμικού στόλου, εξαιτίας του οποίου η Θάσος απέκτησε σημαντική ναυτική δύναμη, που της επέτρεψε να μεταβληθεί από αποικία των Παρίων σε Μητρόπολη και να θέσει υπό τον οικονομικό της έλεγχο όλη την απέναντι στεριά από τον Στρυμώνα ως το Νέστο και πέραν.

Μεγάλο πλούτο αποκόμισε το νησί από το ευρισκόμενο σε αφθονία κατάλευκο

θασίτικο μάρμαρο, που κυρίως από την παραθαλάσσια Αλυκή εξαγόταν για δώδεκα αιώνες (6ος π.Χ - 6ος μ.Χ), σε όλα τα μέρη του ελληνικού και ρωμαϊκού κόσμου. Αλλά και τα *μεταλλεύματα* χαλκού, αργύρου, σιδήρου και χρυσού, τα τελευταία γνωστά από τους Φοίνικες, καθώς και οι πρόσοδοι τους από την απέναντι περαία, προσέφεραν έσοδα και πρώτη ύλη στο *νομισματοκοπείο* του. Σημαντική συμβολή στην οικονομία είχαν από τον 4ο π.Χ. αι., η καλλιέργεια της *ελιάς* και το περίφημο *κρασί* που με τους αμφορείς που έφεραν στις λαβές τους σφραγίδα εγγύησης *«ΘΑΣΙΩΝ»*, εξαγόταν στα πέρατα του αρχαίου κόσμου.

Έχοντας προίκα αυτές τις *πλουτοπαραγωγικές* δυνατότητες, η Θάσος κατοικήθηκε από την Ύστερη Νεολιθική εποχή τόσο σε οχυρές μεσόγειες θέσεις (Καστρί), όσο και σε παράλιες (Λιμενάρια, Σωτήρας). Οι ιστορικοί χρόνοι για το νησί αρχίζουν στις αρχές του 7ου αιώνα με την έλευση των Παρίων αποίκων στον σημερινό Λιμένα, οι οποίοι ίδρυσαν την Θασιακή Περαία, μία σειρά *αποικιών* και *εμπορικών σταθμών*. Από τον 6ο αιώνα, λοιπόν, η Θάσος είναι πολύ **πλούσια, με δημόσια κτίρια, υποδομές, ακμαίο εμπορικό στόλο και ειδική σχέση με την Περσία**.

Στη συνέχεια αναγνωρίζοντας την παντοδυναμία της Αθήνας, γίνεται μέλος της Α΄ Αθηναϊκής Συμμαχίας, αναλαμβάνοντας πολλές υποχρεώσεις. Όταν η Αθήνα για να ελέγξει το χρυσοφόρο Παγγαίο ιδρύει την Αμφίπολη, η Θάσος ενοχλημένη αποστατεί, όμως πολιορκείται και συνθηκολογεί άνευ όρων χάνοντας όλες τις προσόδους της με αποτέλεσμα να φθίνει διαρκώς και μόνο στις αρχές του 4ου αιώνα να σταθεροποιήσει τη δύναμη της. Στους ελληνιστικούς χρόνους δεν επηρεάζεται από τους Μακεδόνες και επανακτά την κυριαρχία της στην παλιά της περαία. Αναγνωρίζοντας πλήρως στη συνέχεια την παντοδυναμία των Ρωμαίων ανακάμπτει οικονομικά και πολιτιστικά.

Στις αρχές του 7ου αιώνα, η ασφαλής ζωή κοντά στη θάλασσα λήγει, ενώ σεισμός πλήττει το νησί. Η πιθανή διασπορά των κατοίκων σε ορεινές και δυσπρόσιτες θέσεις, όπου η ζωή θα συνεχίζεται σε χαμηλότερους τόνους και η απουσία ευρημάτων καθιστά δύσκολη την ανίχνευση των θέσεων αυτών. Τον 9ο αιώνα, η *πειρατεία* έχει αναπτυχθεί σε βαθμό ανησυχητικό. Η Θάσος κατά την περίοδο αυτή χρησιμεύει ως *τόπος εξορίας*. Τα νησιά και τα παράλια αστικά κέντρα έχουν ερημώσει, ο πολιτισμός έχει παρακμάσει, η ναυσιπλοΐα είναι ανασφαλής, η βυζαντινή κυριαρχία στη Μεσόγειο έχει πληγεί καθώς και το διαμετακομιστικό εμπόριο και η οικονομία. Το τελικό πλήγμα στα Αραβικά ορμητήριά της δόθηκε το 970 από τον Νικηφόρο Φωκά. Οι θαλάσσιες επικοινωνίες με τη Δύση αποκαταστάθηκαν, τα παράλια και τα νησιά κατοικήθηκαν ξανά, η οικονομική ζωή γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη.

Μετά την ανάκτηση της Κωνσταντινούπολης η Θάσος αποτελεί άλλοτε *ναυτική βυζαντινή βάση* και άλλοτε *έδρα των πειρατών*. Το 1357, ο Ιωάννης Ε΄ Παλαιολόγος παραχωρεί το νησί και μεγάλο μέρος από την απέναντι ακτή, *«κατά λόγον γονιμότητος»*, και «ως κλήρον ίδιον» στον στρατοπεδάρχη Αλέξιο και στον Μέγα Πρυμικήριο Ιωάννη. Από την εποχή αυτή χρονολογούνται τα *μετόχια των μονών του Αγίου Όρους* τα οποία επέδρασαν με πολλούς τρόπους στη ζωή των κατοίκων.

Η ευφορία του εδάφους, η παραγωγή κρασιού, μελιού, κεριού και λαδιού φαίνεται ότι προσέλκυσε νωρίς τις *μονές* στη Θάσο. Είναι πάντως χαρακτηριστικό ότι όλα τα μοναστήρια της ανατολικής πλευράς του Αγίου Όρους, που βλέπουν κατευθείαν το νησί, διέθεταν μετόχια στο νησί. Στο τέλος του αιώνα η αυτοκρατορία αποδυναμωμένη, αποτελείται από την Κωνσταντινούπολη, τη Θεσσαλονίκη, μερικές πόλεις της Θράκης και της Μακεδονίας, τη Λήμνο, τη Θάσο και Ίμβρο, τις Βόρειες Σποράδες και το Δεσποτάτο του Μωρέως.

Το 1403, στο εσωτερικό της Θάσου, στο σημερινό χωριό Κάστρο, ιδρύεται νέα οχύρωση. Στη Θάσο οι Gattilusi έμειναν περίπου σαράντα χρόνια και ανέδειξαν πάλι το νησί σε *εμπορικό κέντρο* με συναλλαγές με τη Γένοβα, ακόμα και με τις Bruges. Το Σεπτέμβρη του 1455 το νησί παραχωρείται στους Τούρκους.

Στους επόμενους τρεις αιώνες, η επεκτατική πολιτική των Τούρκων προκάλεσε μόνο με τους *Βενετούς* έξι πολέμους, που όλοι τους είχαν στόχο τον έλεγχο της Ανατολικής Μεσογείου. Κατά τη διάρκεια τους, λόγω της εμπλοκής του νησιού στους πολέμους, το 1460 καθώς και το 1479, οι περισσότεροι Θάσιοι *εκτοπίζονται* στην Κωνσταντινούπολη. Μετά την ναυμαχία της Ναυπάκτου (1571), η πειρατεία αυξάνεται στις θάλασσες της Ανατολής. Οι πειρατές δείχνουν μεγάλη προτίμηση στο νησί στις αρχές του 17^{ου} αιώνα όχι μόνο γιατί θα αποκόμιζαν λεία από αυτό, αλλά γιατί θα μπορούσαν με βάση αυτό να επιχειρούν με μεγάλη ασφάλεια. Στα χρόνια που ο Κρητικός πόλεμος μαίνεται, η Θάσος δοκιμάζεται σκληρά, ενώ μετά την κατάληψη της Κρήτης, από τους Τούρκους το 1699 η πειρατεία για το Αιγαίο, γίνεται πλέον τρόπος ζωής.

Κατά την διάρκεια του ΣΤ΄ Βενετοτουρκικού πολέμου (1684-1699), δρουν στο Αιγαίο πέλαγος μικροί, ανεξάρτητοι, ανώνυμοι έλληνες, που γίνονται ενοχλητικοί και επικίνδυνοι καθώς προκαλούν μεγάλες ζημιές στην Οθωμανική αυτοκρατορία, ανακόπτουν συχνά τον ανεφοδιασμό της Κωνσταντινούπολης και παρεμποδίζουν τη μεταφορά των φορολογικών εισπράξεων. Μετά τις συνθήκες του Κάρλοβιτς (1699) και του Πασάροβιτς (1718) η οθωμανική αυτοκρατορία παύει να πρωταγωνιστεί στις ευρωπαϊκές υποθέσεις. Τα ευρωπαϊκά κράτη επιδίδονται στην καταστροφή του *γαλλικού εμπορικού στόλου*, στην ανατολική

Μεσόγειο, ο οποίος μετά την παρακμή της Βενετίας έχει αναλάβει και το διαμετακομιστικό εμπόριο της οθωμανικής αυτοκρατορίας, εξυπηρετούμενος από προξενεία σε στρατηγικά λιμάνια του τουρκικού κράτους.

Κατά τον Α΄ Ρωσοτουρκικό πόλεμο, οι Ρώσοι, για να προμηθευτούν την αναγκαία ξυλεία, στέλνουν στη Θάσο ένα σώμα ανδρών που ιδρύει στην προκυμαία *ναύσταθμο και ναυπηγείο*. Κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων του ρωσικού στόλου, οι Ρώσοι κόπτουν 7.000 κορμούς δένδρων από τα δάση της Θάσου και αναχωρούν στις 26 Οκτωβρίου 1770.

Κατά τον Β΄ Ρωσοτουρκικό πόλεμο, διατάσσεται *έκτακτη υλοτομία* της Θάσου. Τον Οκτώβριο του 1813 το νησί παραχωρείται στην Αίγυπτο, κρατώντας όμως ο σουλτάνος τα κυριαρχικά του δικαιώματα. Το 1821 το νησί συμμετέχει στην Ελληνική Επανάσταση, αποχωρεί όμως σύντομα μαζί με το Άγιο Όρος, καθώς η εξάρτηση του από αυτό λόγω των μετοχιών ήταν μεγάλη. Η εθελουσία υποταγή των Θασίων ενόχλησε τους Ψαριανούς και τους πολεμιστές του Βερμίου και του Ολύμπου που μετά την αποτυχία της επανάστασης στην πατρίδα τους βρήκαν άσυλο στις βόρειες Σποράδες, απ΄ όπου εξορμούσαν ως πειρατές εναντίον των θεσσαλικών και μακεδονικών παραλίων αλλά ιδιαίτερα εναντίον της Θάσου. Το 1825 τα πειρατικά σκάφη λυμαίνονται το Αιγαίο και οι νησιώτες υποφέρουν από τις αρπαγές και διαρρήξεις τους.

Γύρω στα 1897, παρατηρείται ότι *το πολίτευμα* του νησιού αποτελεί τον πιο *παράξενο συνδυασμό* που υπάρχει στον κόσμο, *το condominium του σουλτάνου και του Μωχάμετ Άλυ της Αιγύπτου επί του νησιού.* Ο Μωχάμετ Άλυ ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα και ο σουλτάνος επικυριαρχικά, τα οποία δηλώνονται με την είσπραξη του κεφαλικού φόρου. Τα κύρια προϊόντα του νησιού είναι: λάδι, καλαμπόκι, μέλι, κρασί, πίσσα και ξυλεία οικοδομών. Η Αίγυπτος δεν ενδιαφέρεται ιδιαίτερα γι΄ αυτή, παρά μόνο για την είσπραξη συγκεκριμένων φόρων, *που διατίθονταν για τα φιλανθρωπικά ιδρύματα της Καβάλας*, καθήκον το οποίο ανέθεσαν στους διοικητές του νησιού. Η Θάσος ζει απαλλαγμένη από βαριές φορολογικές επιβαρύνσεις. Οι χαλαρές διοικητικές σχέσεις των Τούρκων και Αιγυπτίων κυριάρχων με το νησί, με το πέρασμα των χρόνων, είχαν ευεργετικές συνέπειες στην ζωή των κατοίκων του προσελκύοντας πολλούς κατοίκους από την Ήπειρο και Δυτική Μακεδονία, για εγκατάσταση στη Θάσο. Σημαντικό ρόλο στην προσέλκυση αυτή διαδραμμάτισε και η ανασφάλεια που προκλήθηκε από το αποτυχημένο κίνημα του 1878 στα τουρκοκρατούμενα εδάφη.

Μετά το 1860 και μέχρι το 1886, αρχίζει από τους Αιγυπτίους η συστηματική *εκμετάλλευση των δασών*, για την στρώση των **σιδηροδρομικών γραμμών** της Κάτω Αιγύπτου. Σύντομα όμως, όταν οι Αιγύπτιοι επιχείρησαν να εξάγουν ξυλεία οι Τούρκοι

τελωνειακοί ζητούσαν το 80% της αξίας τους και η εξαγωγή ματαιώθηκε.

Τον Απρίλιο του 1902 με πρόφαση την επιβολή της τάξης, οι Τούρκοι καταλαμβάνουν το νησί. Το 1903 ο *γερμανικός οίκος Speidel* εγκαθίσταται στη Θάσο, για την αξιοποίηση των *μεταλλευμάτων* του νησιού, ειδικότερα της *καλαμίνας*, δηλαδή του ψευδαργύρου, πιθανόν και άλλων αναγκαίων για την πολεμική προετοιμασία της Γερμανίας. Αργότερα ασχολήθηκαν και με την παραγωγή *ελαιολάδου, κάρβουνου* και άλλων προϊόντων, φαινομενικά ξένων προς τις επιδιώξεις του. Οι εναλλακτικές αυτές επιχειρηματικές δραστηριότητες χρησιμοποιήθηκαν, ως ισχυρό άλλοθι, για τις όποιες μυστικές και απόρρητες στρατηγικές εξυπηρετούσε η παρουσία των Γερμανών στο νησί.

Από το 1905, οπότε η Εταιρεία *Speidel* συμβιβάζεται με την Κοινότητα αρχίζει η ραγδαία ανάπτυξη των Λιμεναρίων, που από άσημη Σκάλα του Κάστρου, μετατρέπεται σε σύγχρονη πόλη με ρυμοτομικό σχέδιο, με σπίτια νεοκλασσικά και άλλα επηρεασμένα από τον Γερμανικό νεοκλασσικισμό. Πάνω από 2.000 ξένοι και 500 έλληνες εργάζονται στα Λιμενάρια. Στα χρόνια 1909-1910, περίοδο εντατικής προετοιμασίας για τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, η εκμετάλλευση των μεταλλείων του νησιού φθάνει στο απόγειο της. Στις 18 Οκτωβρίου 1912 μοίρα του ελληνικού στόλου απελευθερώνει το νησί.

2.3 Επιλογή θέσης οικισμών

Η επιλογή της θέσης των χωριών Λιμένα, Κακηράχης, Κάστρου, Θεολόγου, Βουλγάρου, Καζαβήτι, Μαριών, της πρώϊμης Τουρκοκρατίας συνδυάζει:

1. Την όσο γίνεται απρόσβλητη περιοχή από τους πειρατές. Οι τρεις οχυροί οικισμοί, παρείχαν προστασία. Οι άλλοι ανοχύρωτοι επιλέχθηκαν να βρίσκονται σε αθέατη από τη θάλασσα δυσπρόσιτη ορεινή περιοχή. Έδινε όμως τη δυνατότητα στους κατοίκους να ενημερωθούν με σινιάλα και φωτιές και να οργανωθούν για να αμυνθούν ή να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους καταφεύγοντας στα βουνά. Οι πιο απομακρυσμένοι οικισμοί ήταν βέβαια ο Θεολόγος και το Κάστρο, με μεγάλο πρόβλημα επικοινωνίας με την απέναντι στεριά.
2. Την ύπαρξη νερού σε κοντινή απόσταση για την υδροδότηση τους.
3. Τον σωστό προσανατολισμό κατά προτίμηση το νότο, αλλά και την προστασία από τους ανέμους.
4. Την ενδιαφέρουσα θέα.

Η μορφή οργάνωσης τους προσαρμόζεται στις δυνατότητες του εδάφους και είναι άλλοτε γραμμική, κατά μήκος ενός κεντρικού άξονα (Θεολόγος) ή κεντρική, γύρω από την πλατεία

του πλατάνου (Κάστρο, Μαριές, Ραχώνι). Οι δρόμοι ήταν λιθόστρωτα καλντερίμια και συντηρούνταν κάθε χρόνο με την υποχρεωτική προσωπική εργασία των θασιτών. Η επικοινωνία μεταξύ των οικισμών τους αλλά και με τους ανοχύρωτους οικισμούς, γινόταν με κάποιο υποτυπώδες δίκτυο μέσα από δύσβατα μονοπάτια, βατό μόνο πιθανώς από ένα υποζύγιο. Πιθανολογείται ότι αντιστοιχεί σε αυτό που χρησιμοποιούσαν οι θασίτες πριν την διάνοιξη του παραθαλάσσιου οδικού δικτύου. Ουσιαστικά ήταν ένας *μεσόγειος δακτύλιος* που παρακολουθούσε τις κλίσεις του εδάφους και ένωνε τον *Θεολόγο, το Yenihisar, την Κακηράχη και το Bulgar*. Απ΄αυτό το δακτύλιο, ένα μεμονωμένο μονοπάτι οδηγούσε στο Limanhisar στα ΒΑ. Πιθανόν από τους πέντε οικισμούς άλλα μεμονωμένα μονοπάτια οδηγούσαν στις Σκάλες τους, (Σκάλα Bulgar, Κακηράχης, Yenihisar, Θεολόγου) απ΄ όπου επικοινωνούσαν με την απέναντι Καβάλα ή την Κεραμωτή αλλά και το Άγιο Όρος .

2.4 Η σημερινή κατάσταση των οικισμών

Από τους πέντε οικισμούς των δύο πρώτων αιώνων της τουρκοκρατίας κατοικείται σήμερα μόνο ο Θεολόγος. Η Κακηράχη έχει *εγκαταλειφθεί* από το 1740, καθώς οι κάτοικοι μετακόμισαν στην Καλλιράχη που βρίσκεται σε χαμηλότερο υψόμετρο. Το Liman Hisar το 1850, οι κάτοικοι μεταφέρθηκαν αρχικά στην Παναγία και επανήλθαν στον σημερινό Λιμένα εκτός της μεσαιωνικής περιτειχισμένης εγκατάστασης. Το Bulgar εγκαταλείφθηκε μεταξύ των ετών 1820- 1870 οπότε προέκυψαν δύο χωριά το Ραχώνι και ο Άγιος Γεώργιος. Το Yenihisar, το σημερινό Κάστρο, το πιο δύσβατο και απομονωμένο θασίτικο οχυρό χωριό, άρχισε να εγκαταλείπεται από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα και οι κάτοικοι του μετακόμισαν στα Καλύβια και στα Λιμενάρια. Το Καζαβήτι, ο οικισμός που εμφανίστηκε το 1570, διατηρείται σήμερα ως *εποχιακός* καθώς οι κάτοικοι του έχουν μετακομίσει στον μεσόγειο Πρίνο και στη Σκάλα Πρίνου. Οι Μαριές, ο οικισμός του 1626, διατηρείται αλλά έχει αποδυναμωθεί υπέρ της Σκάλας Μαριών. Ο Σωτήρας, ο οικισμός του 1830 λειτουργεί κυρίως ως *δεύτερης κατοικίας* και οι κάτοικοί του έχουν μετακινηθεί στη Σκάλα Σωτήρα. Η σύγχρονη του Ποταμιά *συνυπάρχει* με την Σκάλα Ποταμιάς. Η Παναγιά, ανθεί σε συνδυασμό με τη Σκάλα Παναγιάς. («Η αρχιτεκτονική των μεταβυζαντινών εκκλησιών της Θάσου», Σαπφώ Παν. Αγγελούδη-Ζαρκάδα, 2011)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^{ο}: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΠΑΜΘ, ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΑΒΑΛΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΘΑΣΟΥ

3.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

3.1.1 Γενικά Στοιχεία

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά που αφορούν στον πληθυσμό του Νομού Καβάλας και της περιοχής μελέτης, το νησί της Θάσου, αναλύονται σε βάθος και γίνεται μια συγκριτική αξιολόγηση με τα πληθυσμιακά χαρακτηριστικά των Περιφερειακών Ενοτήτων, της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης και του συνόλου της χώρας.

Για να περάσουμε στα δημογραφικά στοιχεία πρέπει να γίνει καταρχάς, μια αναφορά στη δομή των χωρικών ενοτήτων, καθώς διαμορφώνουν και τα στατιστικά στοιχεία με νέα δεδομένα μετά το Πρόγραμμα *Καποδίστρια*.

Σύμφωνα με το Νόμο 3852/2010, ΦΕΚ Α' 87/ 07-06-2010, *«Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης»*, γίνεται η σύσταση – συγκρότηση της αυτοδιοίκησης και της αποκεντρωμένης διοίκησης. *«Οι Δήμοι και οι Περιφέρειες συγκροτούν τον πρώτο και δεύτερο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης και ως έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας αποτελούν θεμελιώδη θεσμό του δημόσιου βίου των Ελλήνων, όπως αυτός κατοχυρώνεται από τις διατάξεις του άρθρου 102 του Συντάγματος και του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας που κυρώθηκε με το ν. 1850/1989»* (ΦΕΚ 144 Α΄).

Οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις συγκροτούνται ως ενιαίες μονάδες για τις αποκεντρωμένες υπηρεσίες του κράτους και ασκούν γενική αποφασιστική αρμοδιότητα στις κρατικές υποθέσεις της περιφέρειάς τους, σύμφωνα με το άρθρο 101 του Συντάγματος.

Επομένως, στο Νομό Καβάλας συνιστώνται οι κατωτέρω δήμοι:

1) Δήμος Καβάλας με έδρα την Καβάλα αποτελούμενος από τους δήμους α. Καβάλας και β. Φιλίππων, οι οποίοι καταργούνται.
2) Δήμος Νέστου με έδρα τη Χρυσούπολη αποτελούμενος από τους δήμους α. Χρυσούπολης, β. Κεραμωτής και γ. Ορεινού, οι οποίοι καταργούνται.
3) Δήμος Παγγαίου με έδρα την Ελευθερούπολη αποτελούμενος από τους δήμους: α. Ελευθερούπολης, β. Πιερέων, γ. Παγγαίου, δ. Ελευθερών και ε. Ορφανού, οι οποίοι καταργούνται.
4) Στο δήμο Θάσου δεν επέρχεται καμία μεταβολή.

Στο κεφάλαιο Β' του ΦΕΚ γίνεται η σύσταση και συγκρότηση περιφερειών, όπου

αναφέρεται ότι οι περιφέρειες είναι αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και αποτελούν το δεύτερο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Σχεδιάζουν, προγραμματίζουν και υλοποιούν πολιτικές σε περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, σύμφωνα με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής της χώρας, λαμβάνοντας υπόψη και τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές.

Συγκεκριμένα, για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, περιλαμβάνονται οι Νομοί Δράμας, Έβρου, Καβάλας, Ξάνθης και Ροδόπης. Έδρα της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης είναι η Κομοτηνή. Κάθε *νομός* αποτελεί και *περιφερειακή ενότητα* και κάθε πρωτεύουσα νομού είναι έδρα της αντίστοιχης περιφερειακής ενότητας.

Με γνώμονα την κομβική θέση της ευρύτερης περιοχής μελέτης (Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης), θα παρατεθούν πορίσματα από την ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ Α.Ε. Η εταιρεία συγκρότησε το *Παρατηρητήριο της Εγνατίας Οδού* (http://observatory.egnatia.gr/), ώστε με βάση τεκμηριωμένες επιστημονικές μεθόδους και την ανάπτυξη σύγχρονης υποδομής πληροφοριακών συστημάτων, να δύναται να συγκεντρώνει, να επεξεργάζεται και να παρέχει έγκυρα και ενημερωμένα δεδομένα, που αφορούν παραμέτρους όπως:

- η κινητικότητα και η ευκολία πρόσβασης στις περιφέρειες, στα αστικά κέντρα, σε αγορές και υπηρεσίες,
- το επίπεδο ανάπτυξης, ο βαθμός συνοχής, η ανταγωνιστικότητα και οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες
- η οικιστική ανάπτυξη, οι χωρικές μεταβολές και η δικτύωση των αστικών κέντρων,
- η ανάπτυξη του συστήματος μεταφορών, της συγκοινωνιακής υποδομής και η λειτουργία του οδικού δικτύου,
- η προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Ταυτόχρονα γίνεται αναφορά στη *Ζώνη IV*, η οποία διευκρινίζεται από το Παρατηρητήριο της Εγνατίας Οδού ότι αποτελεί μία από τις πέντε ζώνες επιρροής της.(http://observatory.egnatia.gr). Οι πέντε ζώνες επιρροής καλύπτουν τη ζώνη του ίδιου του άξονα σε ένα βάθος 500-1.000 μέτρων, τον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο των Νομών και Περιφερειών απ' όπου διέρχονται τόσο ο άξονας της Εγνατίας όσο και οι κάθετοι άξονες. Επιπλέον περιλαμβάνεται και η ευρύτερη περιοχή του Ελλαδικού και Βαλκανικού χώρου, που επηρεάζεται λόγω των αλλαγών που επιφέρουν ο άξονας και οι κάθετοί του, στην οργάνωση του συνολικού συστήματος μεταφορών. Συνοπτικά αναφέρεται ότι είναι οι ακόλουθες:

√ ΖΩΝΗ Ι: Ζώνη Άξονα Εγνατίας: 500 - 1.000 μέτρα εκατέρωθεν του άξονα

- √ ΖΩΝΗ ΙΙ: Διάδρομος διέλευσης άξονα: Νομοί από όπου διέρχεται ο άξονας (11 Νομοί)
- √ ΖΩΝΗ ΙΙΙ: Διάδρομος διέλευσης Καθέτων Αξόνων: Νομοί από όπου διέρχονται οι Κάθετοι Άξονες (13 Νομοί)
- √ ΖΩΝΗ IV: Ζώνη Περιφερειών: Σύνολο Ζωνών ΙΙ & ΙΙΙ (5 Περιφέρειες)
- √ ΖΩΝΗ V: Ευρεία ζώνη επιδράσεων συστήματος Εγνατίας Οδού: Ευρύτερη περιοχή Ελλαδικού και Βαλκανικού χώρου
- √ ΖΩΝΗ V-Α: Ζώνη επιδράσεων στον Ελλαδικό χώρο: Στερεά και Δυτική Ελλάδα, Αττική, Βόρειο Αιγαίο, Ιόνια Νησιά
- √ ΖΩΝΗ V-Β: Ζώνη επιδράσεων στο διασυνοριακό χώρο: Έως τις πρωτεύουσες των χωρών του διασυνοριακού χώρου της Ν.Α. Ευρώπης
- √ ΖΩΝΗ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ: Ζώνη επιδράσεων στον Ευρωπαϊκό χώρο: Λειτουργία του συστήματος της Εγνατίας Οδού ως τμήμα των Διευρωπαϊκών Δικτύων (TENs-T) και Πανευρωπαϊκών Διαδρόμων (ΤΙΝΑ)

3.1.2 Κύρια Χαρακτηριστικά

Στις ελληνικές απογραφές αναφέρονται 3 όροι πληθυσμιακής απογραφής: ο πραγματικός (**de facto**), ο μόνιμος και ο νόμιμος πληθυσμός:

- ✓ *de facto πληθυσμός*: ή σύμφωνα με την ορολογία μέχρι την απογραφή του 2001 πραγματικός πληθυσμός ενός τόπου ορίζεται από τις στατιστικές υπηρεσίες ο συνολικός πληθυσμός που βρέθηκε και απογράφηκε κατά την απογραφή στο συγκεκριμένο αυτό τόπο, ανεξάρτητα από το αν διαμένει μόνιμα στον τόπο αυτό, ή αν είναι προσωρινός ή περαστικός.
- ✓ *μόνιμος πληθυσμός*: ορίζεται ο συνολικός πληθυσμός που δήλωσε ως μόνιμη κατοικία του κατά την απογραφή του τον συγκεκριμένο τόπο, ανεξάρτητα από το πού βρέθηκε και απογράφηκε στην επικράτεια της χώρας.
- ✓ *νόμιμος πληθυσμός*: θεωρείται ο αριθμός των δημοτών κάθε δήμου της χώρας με την υπηκοότητα της χώρας και διαμένουν μόνιμα στην χώρα. Το μέγεθος αυτό είναι απαραίτητο για να οριστεί ο αριθμός των βουλευτών που εκλέγει κάθε εκλογική περιφέρεια. (http://el.wikipedia.org/wiki/Ελληνική_απογραφή)

Πίνακας 3. 1 : Πληθυσμιακή εξέλιξη 1971-2011 (Μόνιμος πληθυσμός κατοίκων)

	1971	**1981**	**1991**	**2001**	**2011**
Ελλάδα	8.768.372	9.739.589	10.259.900	10.934.097	10.940.777
ΑΜΘ	329.582 745.082	426.237	570.496	607.162	605.826
Ν. Καβάλας και Π.Ε Καβάλας (Καλλικράτης)	121.593	135.218	135.937	141.499	125.090 +14.678 (Θάσου) = 139.768
Π.Ε Θάσου	13.316	13.111	13.527	13.451	14.678 (**De facto πληθυσμός**)

Πηγή :ΕΣΥΕ, Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ), Ιδία Επεξεργασία

Σημείωση: Την περίοδο της απογραφής του 1971, στην ΑΜΘ περιλαμβάνονταν οι νομοί : Καβάλας, Δράμας, Έβρου, Ξάνθης, Ροδόπης, Σερρών (202.898). Επίσης, στα μεγέθη δεν μπορεί να γίνει ακριβής σύγκριση καθώς μέσω του Καλλικράτη έγινε χωρική αναδιανομή κι επιπλέον, πραγματοποιήθηκε τροποποίηση στα αποτελέσματα της απογραφής του 2011(ΦΕΚ Β' 699, 20-03-14).

Διάγραμμα 3. 1 : Πληθυσμιακή εξέλιξη ανά δεκαετία (%)

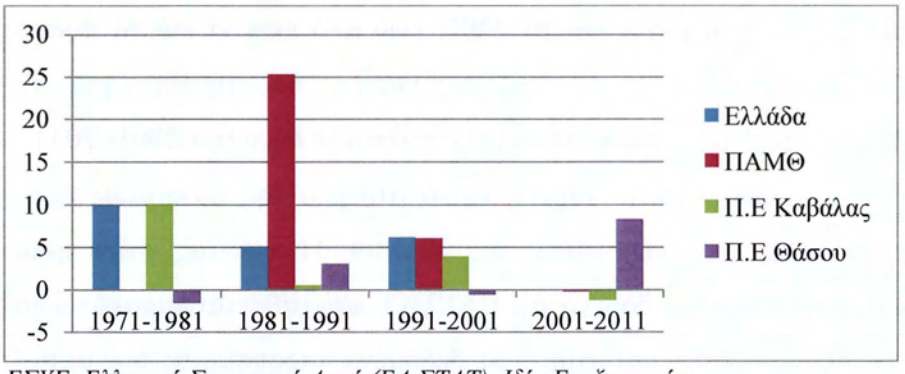

ΕΣΥΕ, Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ), Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 3. 2 : Ποσοστιαία μεταβολή ανά δεκαετία

	1971-1981	**1981-1991**	**1991-2001**	**2001-2011**
Ελλάδα	+9,97%	+5,07%	+6,17%	+0,1%
ΑΜΘ	-	+25,29%	+6,04%	-0,22%
Ν. Καβάλας και Π.Ε Καβάλας (Καλλικράτης)	+10,08%	+0,53%	+3,93%	-1,22%
Π.Ε Θάσου	-1,54%	+3,08%	-0,56%	+8,36% (**De facto**)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 3. 2 : Ποσοστιαία πληθυσμιακή μεταβολή ανά δεκαετία

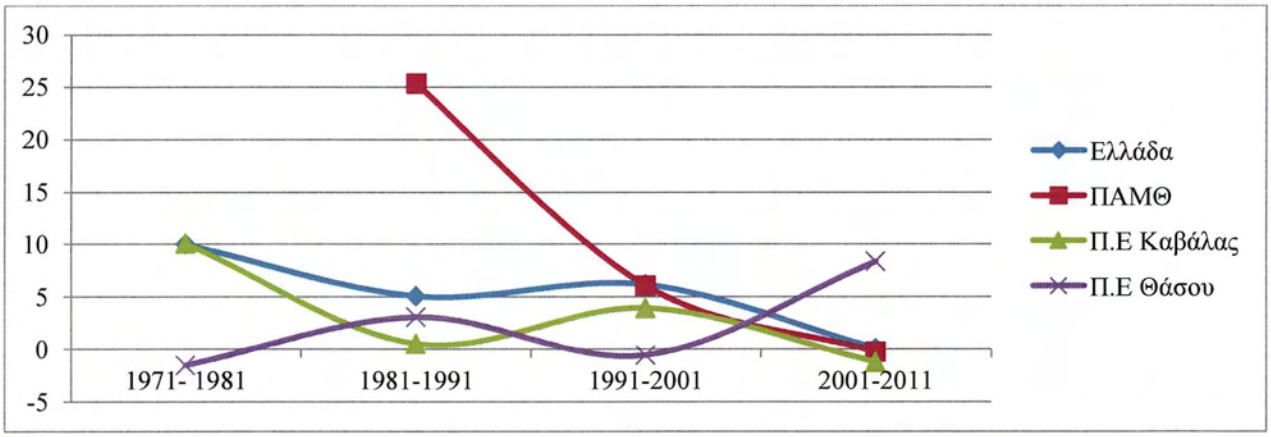

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Παρατηρώντας τον παραπάνω πίνακα και το διάγραμμα της πληθυσμιακής εξέλιξης για την περίοδο 1971-2011, διαπιστώνουμε ότι στην τελευταία δεκαετία η ΠΑΜΘ παρουσιάζει αρνητικό πρόσημο σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια, ενώ ο νομός Καβάλας παρουσιάζει ανά δεκαετία μικρή πληθυσμιακή αύξηση μέχρι και το 2001, ενώ από εκεί κι έπειτα ποσοστιαία πτώση της τάξης του 1,22%. Σχετικά με το νησί της Θάσου, παρατηρείται μια σχετική αυξομείωση στην πάροδο των ετών, με έντονη αλλαγή την τελευταία δεκαετία 2001- 2011.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται επιπλέον δημογραφικά στοιχεία της τελευταίας δεκαετίας 2001-2011 μεταξύ της Ελλάδας και των νομών της ΠΑΜΘ. Περνώντας στην **ηλικιακή διάρθρωση** του πληθυσμού με βάση τα δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ παρατίθενται παρακάτω πίνακες και διαγράμματα, όπου απεικονίζουν την κατάσταση με δεδομένα παρουσίασης των μεταβολών του πληθυσμού **ανά φύλο** σε περιφερειακό και επίπεδο χώρας.

Διάγραμμα 3. 3: Ελλάδα 2011 (Άνδρες – Γυναίκες)

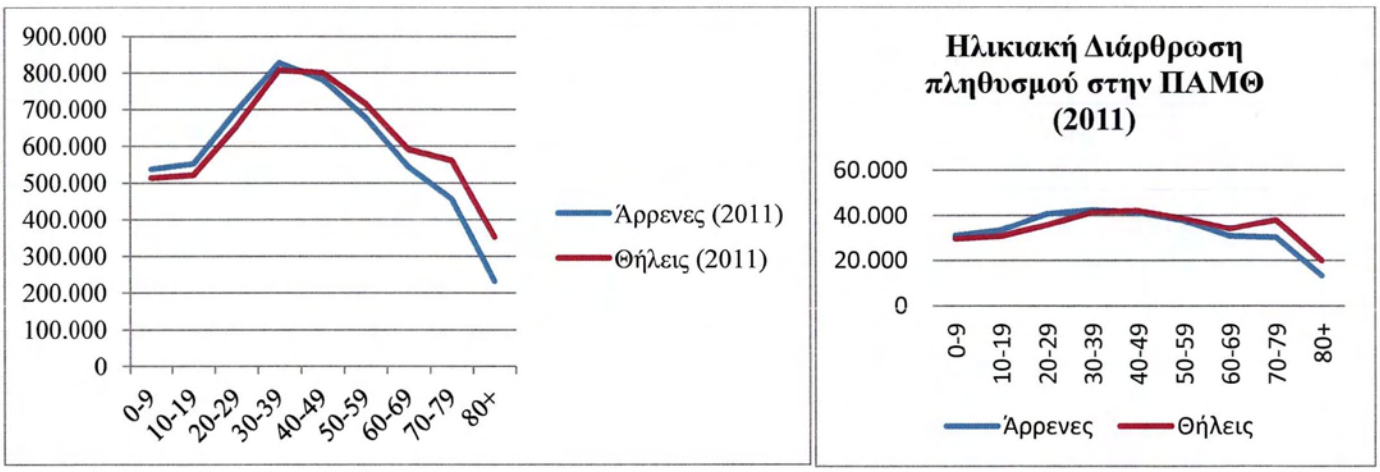

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Νομός Καβάλας 2001 (Άνδρες – Γυναίκες)

Έτος Απογραφής	ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ	
	'Αρρενες	Θήλεις
1991	65471	69015
2001	69566	71933

Πίνακας 3. 3 : Πληθυσμιακές μεταβολές ανά φύλο σε επίπεδο χώρας

Πληθυσμιακές μεταβολές ανά φύλο σε επίπεδο χώρας			
	1991	**2001**	**2011**
Άρρενες	5.053.216	5.413.426	5.303.223
Θήλεις	5.203.066	5.520.671	5.513.063
Σύνολο	10.256.282	10.934.097	10.816.286

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 3. 4 : Ηλικιακής Διάθρωσης ανά Φύλο

Ηλικιακή διάρθρωση σε επίπεδο Χώρας (2011)		
Ηλικία	**Άρρενες**	**Θήλεις**
0-9	537.220	512.619
10-19	552.173	520.532
20-29	696.744	654.124
30-39	827.542	807.762
40-49	781.112	799.983
50-59	677.018	714.836
60-69	543.421	590.624
70-79	456.247	560.995
80+	231.746	351.588
Σύνολο	**5.303.223**	**5.513.063**

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 3. 5 : ΠΑΜΘ 2011 (Άνδρες – Γυναίκες)

Ηλικιακή διάρθρωση σε επίπεδο ΠΑΜΘ (2011)		
	Άρρενες	**Θήλεις**
0-9	30.931	29.385
10-19	33.314	30.624
20-29	40.590	35.544
30-39	42.268	41.277
40-49	41.180	41.932
50-59	37.673	38.404
60-69	30.606	33.871
70-79	29.990	37.839
80+	13.091	19.663
Σύνολο	**299.643**	**308.539**

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Στη συνέχεια, παρουσιάζεται διαγραμματικά και σε πίνακα, ο πληθυσμός σε άνδρες και γυναίκες σε επίπεδο Περιφερειών σε όλη τη χώρα, σύμφωνα με την απογραφή της ΕΛ.ΣΤΑΤ το 2011.

Διάγραμμα 3. 4 : Πληθυσμός ανά φύλο σε επίπεδο Περιφερειών

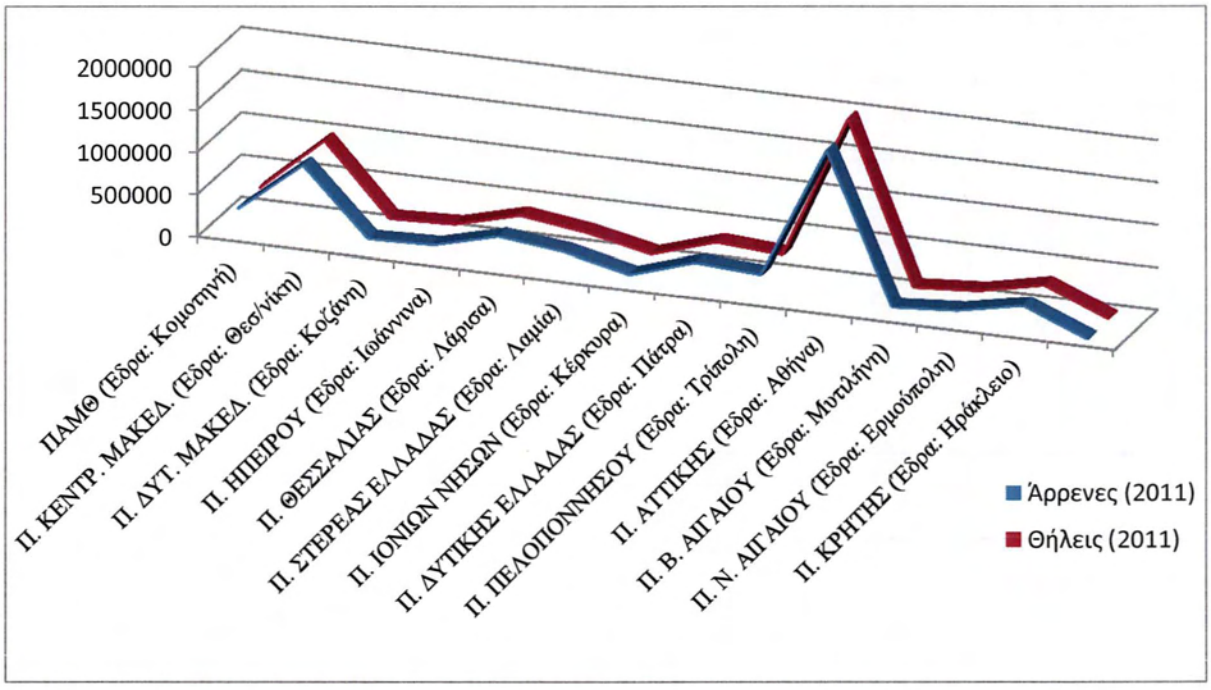

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού 2011, Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 3. 6 : Πληθυσμιακή μεταβολή ανά φύλο και περιφέρεια

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (2011)	Άρρενες	Θήλεις
ΠΑΜΘ (Έδρα: Κομοτηνή)	299.643	308.539
Π. ΚΕΝΤΡ. ΜΑΚΕΔ. (Έδρα:	912.693	969.415
Π. ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔ. (Έδρα: Κοζάνη)	141.779	141.910
Π. ΗΠΕΙΡΟΥ (Έδρα: Ιωάννινα)	165.775	171.081
Π. ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ (Έδρα: Λάρισα)	362.194	370.568
Π. ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (Έδρα:	277.475	269.915
Π. ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ (Έδρα:	102.400	105.455
Π. ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (Έδρα:	339.310	340.486
Π. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ (Έδρα:	291.777	286.126
Π. ΑΤΤΙΚΗΣ (Έδρα: Αθήνα)	1.845.663	1.982.771
Π. Β. ΑΙΓΑΙΟΥ (Έδρα: Μυτιλήνη)	99.984	99.247
Π. Ν. ΑΙΓΑΙΟΥ (Έδρα: Ερμούπολη)	155.865	153.150
Π. ΚΡΗΤΗΣ (Έδρα: Ηράκλειο)	308.665	314.400
ΣΥΝΟΛΟ	5.303.223	5.513.063

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού 2011, Ιδία επεξεργασία

Όσον αφορά στην αναλογία των φύλων, αυτή είναι περίπου ίδια μεταξύ ανδρών και γυναικών όπως παρατηρείται και σε όλες τις Περιφέρειες του Ελλαδικού χώρου. Στη Θάσο ιδιαιτέρως η αναλογία είναι σχεδόν 1:1 όπως φαίνεται και παρακάτω.

Πίνακας 3. 7 : Πληθυσμός Θάσου ανά φύλο

Προσωρινά αποτελέσματα του Μόνιμου Πληθυσμού της Ελλάδος Απογραφή 2011			
Διοικητική διαίρεση	**Σύνολο**	Άρρενες	Θήλεις
Π.Ε Θάσου	13.720	6.770	6.950
Δήμος Θάσου	13.720	6.770	6.950
Σύμφωνα με την αναθεώρηση των αποτελεσμάτων της απογραφής που πραγματοποιήθηκε το 2014, ΦΕΚ Β' 699, 20-03-14			
Π.Ε Θάσου (De facto)	**14.678**		

Ιδία επεξεργασία

Στη συνέχεια, ακολουθεί ομαδοποιημένη δημογραφική ανάλυση που χωρίζεται στις εξής κατηγορίες: ανά Περιφέρεια, ανά Νομό, ανά Δήμο και μεταβολή πληθυσμού αστικών κέντρων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, η ΠΑΜΘ έχει κάποια ιδιαίτερα πληθυσμιακά χαρακτηριστικά που τη διαφοροποιούν από τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας. Σε αυτά ανήκει η θρησκευτική μειονότητα, στην οποία περιλαμβάνονται και οι Πομάκοι, που χαρακτηρίζεται από διαφορετικό θρησκευτικό πολιτισμό, γλώσσα, κουλτούρα, νοοτροπία και στάση ζωής. Σύμφωνα με το Μακροπρόθεσμο Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης της Ελληνικής Εταιρείας Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης για την ΠΑΜΘ, (Φεβρουάριος 2013), η θρησκευτική μουσουλμανική μειονότητα υπολογίζεται σε 120.000 άτομα και είναι εγκατεστημένη στις ΠΕ Ροδόπης και Ξάνθης. Επίσης πρέπει να γίνει αναφορά και στις κοινότητες των αθίγγανων, ο πληθυσμός των οποίων υπολογίζεται σε 20.000 άτομα.

Δημογραφική ανάλυση ανά Περιφέρεια

Στους ακόλουθους πίνακες και χάρτες παρουσιάζονται κατά τη δεκαετία 2001-2011, οι δημογραφικές μεταβολές σε 4 χωρικά επίπεδα, (3 εκ των οποίων ταυτίζονται με διοικητικά επίπεδα, ενώ το τέταρτο είναι λειτουργικό επίπεδο: Περιφέρεια, Νομός (Περιφερειακή Ενότητα), Δήμος και αστικό κέντρο, σε επίπεδο χώρας και Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον, διευκρινίζεται ότι, όπου αναφέρονται στοιχεία της Ζώνης IV, αυτά περιλαμβάνουν τις Περιφέρειες διέλευσης της Εγνατίας Οδού: Ήπειρο, Θεσσαλία, Δυτική Μακεδονία, Κεντρική Μακεδονία, Ανατολική Μακεδονία & Θράκη. (Παρατηρητήριο – ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ Α.Ε. και Γραφείο Μελετών ΓΕΩΧΩΡΟΣ ΕΠΕ, 1η έκδοση, Αύγ. 2013).

Η πλειοψηφία των δεδομένων που αφορούν σε συγκρίσεις της χώρας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, αναφέρονται στην Ευρώπη των 27 (ΕΕ-27), χωρίς να συμπεριλαμβάνεται η Κροατία, το 28ο μέλος που προσχώρησε στην ΕΕ την 1η Ιουλίου 2013, και με το οποίο η Ευρώπη απέκτησε το σημερινό της μέγεθος των 28 κρατών - μελών.

Η κοινή ονοματολογία των εδαφικών στατιστικών μονάδων (γαλλικά: Nomenclature d' Unités Territoriales Statistiques, αγγλικά: Nomenclature of Territorial Units for Statistics) είναι το πρότυπο γεωκωδικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κωδικοποίηση της διοικητικής διαίρεσης για στατιστικούς λόγους. Στην έκδοση του 2006 έγινε μετονομασία των κωδικών της Ελλάδας από GR σε EL. Για την Ελλάδα χρησιμοποιούνται και τα τρία πρώτα επίπεδα (αν και το πρώτο επίπεδο δεν έχει αντίστοιχη διοικητική διαίρεση) όπως απεικονίζονται στην εικόνα 3.1.

Εικόνα 3. 1 : Περιοχές NUTS και διοικητικές υποδιαιρέσεις της Ελλάδος

Πηγή: wikipedia.org/wiki/NUTS

Πίνακας 3.8: Μεταβολή μόνιμου πληθυσμού ανά Περιφέρεια, 2001-2011

NUTS	Περιφέρεια	2011 Πληθυσμός	2011 Ποσοστό (%) επί Συνόλου	2011 Ποσοστό (%) επί ΖώνηςIV	2001 Πληθυσμός	2001 Ποσοστό (%) επί Συνόλου	2001 Ποσοστό (%) επί	Μεταβολή (%) 2001-2011
EL11	**Α. Μ.Θ**	**608.182**	**5,62**	**15,82**	**607.162**	**5,55**	**15,75**	**0,17**
EL12	Κεντρική Μακεδονία *	1.881.869	17,40	48,96	1.876.558	17,16	48,68	0,28
EL13	Δυτική Μακεδονία	283.689	2,62	7,38	294.317	2,69	7,64	-3,61
EL14	Θεσσαλία	732.762	6,78	19,07	740.115	6,77	19,20	-0,99
EL21	Ήπειρος	336.856	3,11	8,76	336.392	3,08	8,73	0,14
EL22	Ιόνια Νησιά	207.855	1,92		209.608	1,92		-0,84
EL23	Δυτική Ελλάδα	679.796	6,29		721.541	6,60		-5,79
EL24	Στερεά Ελλάδα	547.390	5,06		558.144	5,10		-1,93
EL25	Πελοπόννησος	577.903	5,34		597.622	5,47		-3,30
EL31	Αττική	3.827.624	35,39		3.894.573	35,62		-1,72
EL41	Βόρειο Αιγαίο	199.231	1,84		205.235	1,88		-2,93
EL42	Νότιο Αιγαίο	308.975	2,86		298.462	2,73		3,52
EL43	Κρήτη	623.065	5,76		594.368	5,44		4,83
znIV	**Ζώνη Επιρροής IV ***	**3.843.358**	35,54	100,00	**3.854.544**	35,25		-0,29
EL	**Σύνολο Χώρας**	**10.815.197**	100,00		**10.934.097**	100,00		-1,09
EU27	**(ΕΕ27)**	**502.477.005**			**483.797.028**			3,86
* Με τον πληθυσμό του Αγίου Όρους								

Πηγή πρωτογενών δεδομένων: ΕΛ.ΣΤΑΤ, απογραφές 2001, 2011, Eurostat, 4/2012

Σύμφωνα με τον πίνακα και το χάρτη 3.1 που ακολουθεί, σε επίπεδο Περιφέρειας, η Ανατολική Μακεδονία – Θράκη κατέχει την 6η θέση σε επίπεδο χώρας, εμφανίζοντας την περίοδο 2001-2011 πολύ μικρή αύξηση του πληθυσμού (0,17%). Σε σύγκριση με τους αντίστοιχους

ευρωπαϊκούς ρυθμούς, η ΕΕ-27 εμφανίζει τη δεκαετία 2001-11 αύξηση του πληθυσμού κατά 3,86%.

Χάρτης 3. 1 : Ποσοστιαία μεταβολή μόνιμου πληθυσμού ανά Περιφέρεια, 2001-2011

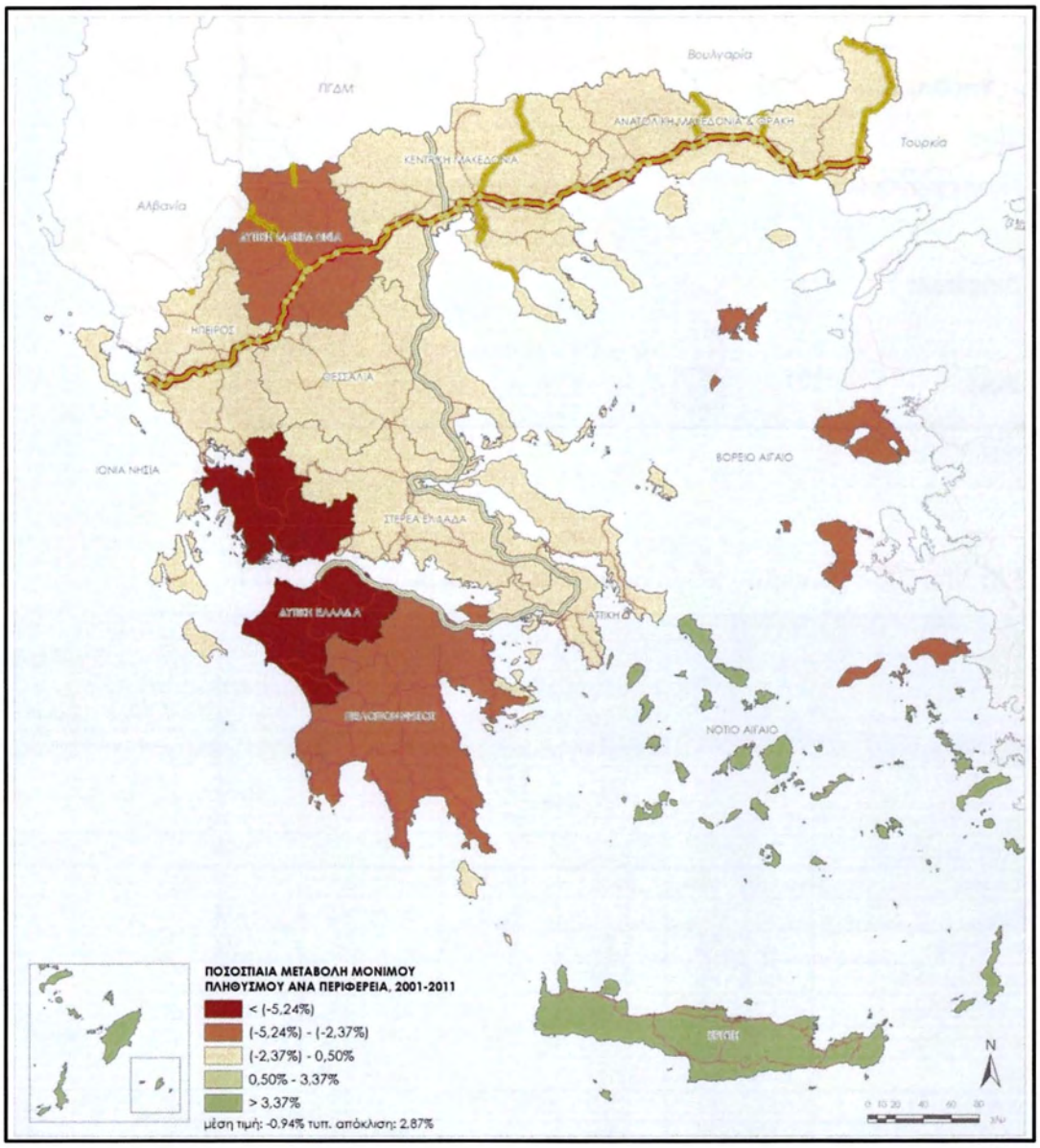

Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Πληθυσμός και πληθυσμιακή μεταβολή ανά Νομό (Περιφερειακή Ενότητα)

Στη Ζώνη IV περιλαμβάνονται 24 Νομοί, οι οποίοι βάσει του Σχεδίου Καλλικράτης συνιστούν από διοικητική άποψη τις αντίστοιχες Περιφερειακές Ενότητες. Με βάση τα στοιχεία της απογραφής πληθυσμού του 2011, πρώτος σε πληθυσμιακό μέγεθος είναι ο Νομός Θεσσαλονίκης, στον οποίο διαμένει το 28,89% του συνολικού πληθυσμού της Ζώνης IV και το 10,27% του συνόλου Χώρας (Πίνακας 3.8). Στις τελευταίες θέσεις κατατάσσονται οι Νομοί

Γρεβενών και Θεσπρωτίας. Συνολικά την εικοσαετία 1991-2011 δεν παρατηρήθηκαν σημαντικές μεταβολές στην κατάταξη των Νομών με βάση το μέγεθος του πληθυσμού: μάλιστα, οι πρώτοι επτά Νομοί (κατά σειρά μεγέθους: Θεσσαλονίκης, Λάρισας, Μαγνησίας, Σερρών, Ιωαννίνων, Κοζάνης, **Έβρου**) και οι δύο τελευταίοι (Γρεβενών και Θεσπρωτίας) διατηρούν την ίδια θέση σε όλη τη διάρκεια της περιόδου.

Σχετικά με τη μεταβολή του πληθυσμού, κατά τη δεκαετία 2001-11, 7 Νομοί (Χαλκιδικής, Ξάνθης, Ιωαννίνων, Θεσσαλονίκης, Λάρισας, **Ροδόπης** και Πιερίας) παρουσίασαν αύξηση του πληθυσμού. Ιδιαίτερα υψηλό είναι το ποσοστό αύξησης των Νομών Χαλκιδικής και **Ξάνθης** (9,02% και **8,03%** αντίστοιχα). Η Π.Ε Καβάλας είναι 2η σε κατάταξη στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης με πληθυσμό 138.687 κατοίκους, μετά την Π.Ε του Έβρου με 147.947 κατοίκους. Παρόλα αυτά σημειώνει τη δεύτερη μεγαλύτερη μείωση την δεκαετία 2001-2011 μετά την Π.Ε Δράμας, ξεπερνώντας το -1,09 % του επιπέδου μείωσης μεταβολής του ελληνικού πληθυσμού.

Πίνακας 3. 9 : Μεταβολή μόνιμου πληθυσμού ανά Νομό της Ζώνης IV, 2001-2011

NUTS	Νομός (ΠΕ)	2011		2001		Μεταβολή (%) 2001-2011
		Πληθυσμός	Ποσοστό (%) επί συνόλου Ζώνης IV	Πληθυσμός	Ποσοστό (%) επί συνόλου Ζώνης IV	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ						
EL111	Έβρου	147.947	3,85	149.283	3,87	-0,89
EL112	Ξάνθης	111.222	2,89	102.959	2,67	8,03
EL113	Ροδόπης	112.039	2,92	111.237	2,89	0,72
EL114	Δράμας	98.287	2,56	102.184	2,65	-3,81
EL115	**Καβάλας ***	**138.687**	**3,61**	**141.499**	**3,67**	**-1,99**
znIV	**Ζώνη IV**	**3.843.358**	100,00%	**3.854.544**	100,00%	-0,29
EL	**Σύνολο Χώρας**	**10.815.197**		**10.934.097**		-1,09
EU27	**(EE27)**	**502.477.005**		**483.797.028**		3,86
Πηγή πρωτογενών δεδομένων: ΕΛ.ΣΤΑΤ, απογραφές 2001, 2011, Eurostat, 4/2012						
*** Με τον πληθυσμό της Περιφερειακής Ενότητας Θάσου, 13.770 κατ., ο οποίος αργότερα αναδιαμορφώθηκε σε 14.678 κατοίκους (De facto πληθυσμός) (ΦΕΚ Β' 699, 20-03-14)**						
** Με τον πληθυσμό του Αγίου Όρους						
*** Με τον πληθυσμό της Περιφερειακής Ενότητας Σποράδων 13.798 κατ.						

Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Χάρτης 3.2: Ποσοστιαία μεταβολή μόνιμου πληθυσμού ανά Νομό της Ζώνης IV, 2001-2011

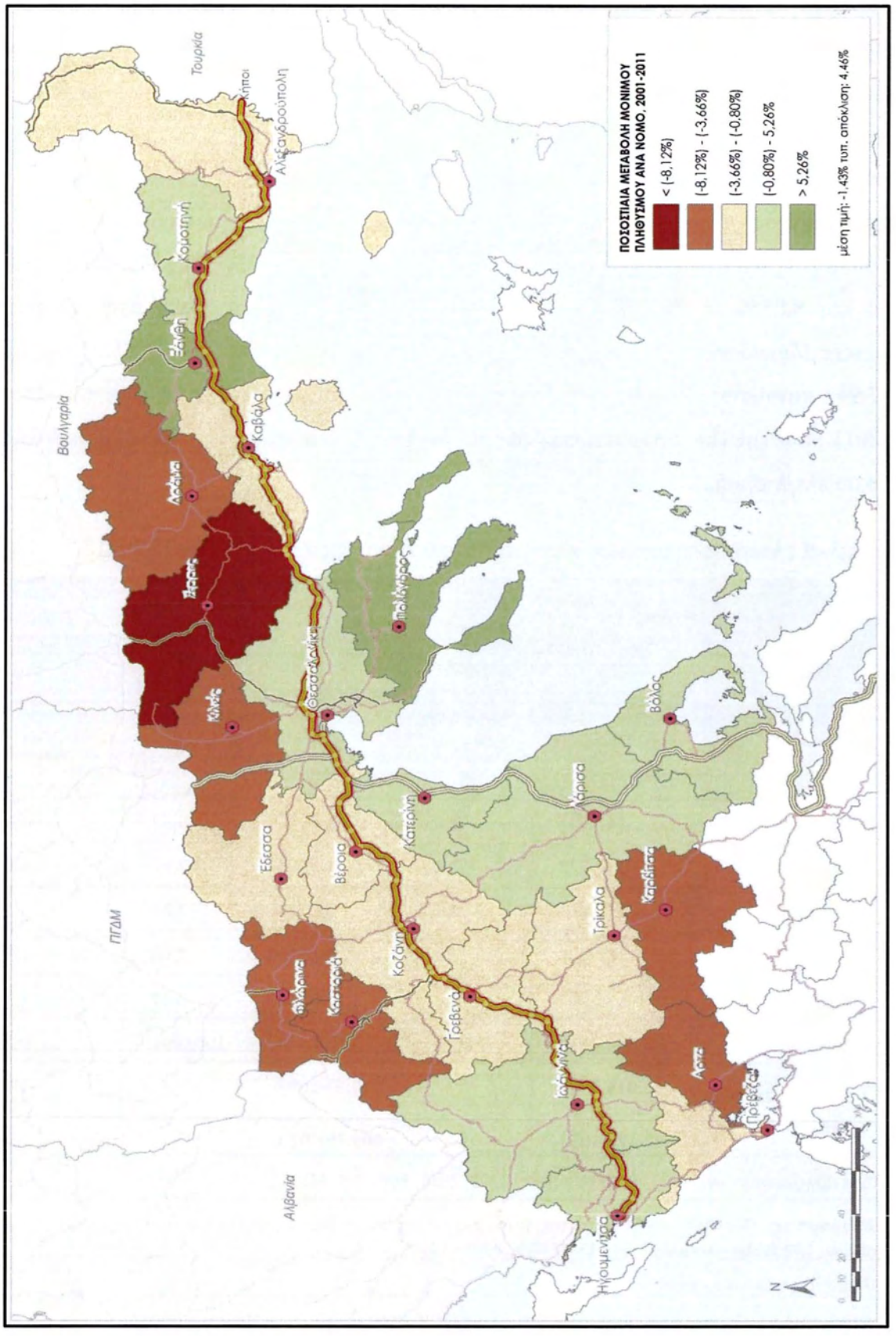

Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Στον Χάρτη 3.3 παρουσιάζεται η αντίστοιχη ταξινόμηση για το σύνολο των Νομών της Χώρας, έτσι ώστε να γίνουν καλύτερα κατανοητές οι μεταβολές. Στην ομάδα με τις ακραία θετικές τιμές κατατάσσονται οι **Νομοί** Χαλκιδικής (μέρος της Ζώνης IV) και **Ξάνθης** μαζί με Νομούς των Περιφερειών Νοτίου Αιγαίου, Κρήτης και Ιονίων Νήσων.

Χάρτης 3. 3 : Ποσοστιαία μεταβολή μόνιμου πληθυσμού ανά Νομό της Χώρας, 2001-2011

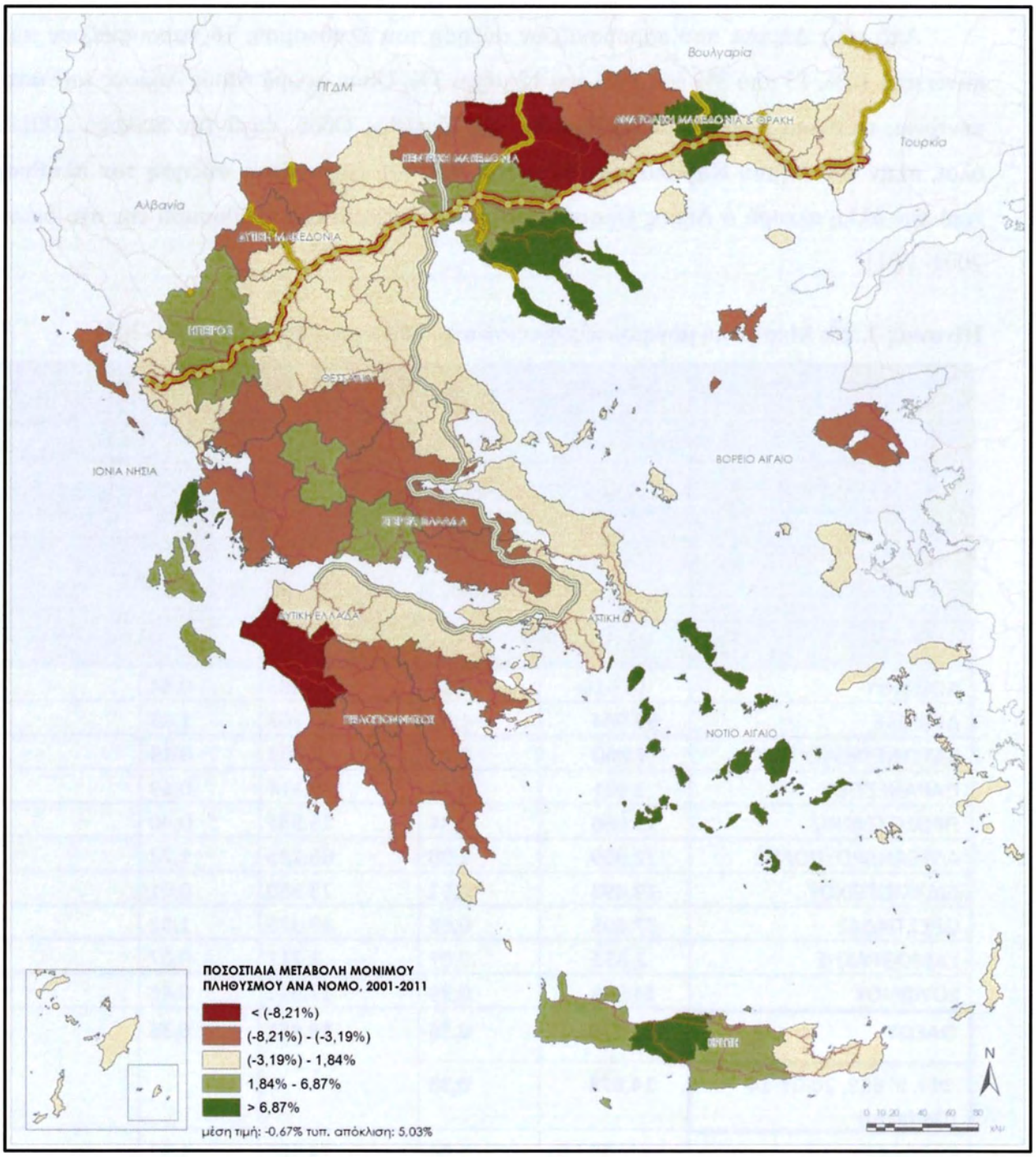

Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Πληθυσμός και πληθυσμιακή μεταβολή ανά Δήμο

Στη Ζώνη IV περιλαμβάνονται συνολικά 115 Δήμοι (Καλλικρατικοί Δήμοι). Δέκα Δήμοι έχουν πληθυσμό 70.000-100.000 κατοίκων, 4 από αυτούς στο ΠΣΘ - Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης και οι υπόλοιποι 6 (Κατερίνης, Τρικκαίων, Σερρών, Αλεξανδρούπολης, Κοζάνης και **Καβάλας**) στην υπόλοιπη Ζώνη IV.

Από τους Δήμους που παρουσιάζουν αύξηση του πληθυσμού, 16 παρουσιάζουν αύξηση πάνω από 10%, 13 από 3% έως 10% και 12 μέχρι 3%. Όσον αφορά στους Δήμους των αστικών κέντρων, τα οποία βρίσκονται εκατέρωθεν της Εγνατίας Οδού, κατά την περίοδο 2001-2011 όλοι, **πλην του Δήμου Καβάλας (με ποσοστό -4,97%), εμφανίζουν αύξηση του πληθυσμού**. Από την άλλη πλευρά ο Δήμος Θάσου παρουσιάζει αύξηση του πληθυσμού της στο διάστημα 2001- 2011.

Πίνακας 3. 10: Μεταβολή μόνιμου πληθυσμού ανά Δήμο της Ζώνης IV, 2001-2011

Δήμος	2011		2001		Μεταβολή (%) 2001-2011
	Πληθυσμός	Ποσοστό (%) επί συνόλου Ζώνης IV	Πληθυσμός	Ποσοστό (%) επί συνόλου Ζώνης IV	
ΠΑΜΘ					
ΔΟΞΑΤΟΥ	14.516	0,38	16.883	0,44	-14,02
ΔΡΑΜΑΣ	58.944	1,53	57.367	1,49	2,75
ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	7.860	0,20	7.289	0,19	7,83
ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	3.901	0,10	5.114	0,13	-23,72
ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ	13.066	0,34	15.531	0,40	-15,87
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	72.959	1,90	66.125	1,72	10,33
ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	19.493	0,51	23.380	0,61	-16,63
ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	37.695	0,98	39.375	1,02	-4,27
ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ	2.859	0,07	2.712	0,07	5,42
ΣΟΥΦΛΙΟΥ	14.941	0,39	17.691	0,46	-15,54
ΘΑΣΟΥ	13.770	0,36	**13.451**	**0,35**	**2,37**
ΦΕΚ Β' 699, 20-03-14 **(De facto)**	**14.678**	**0,38**			
ΚΑΒΑΛΑΣ	**70.501**	**1,84**	**74.186**	**1,93**	**-4,97**
ΝΕΣΤΟΥ	22.331	0,58	22.218	0,58	0,51
ΠΑΓΓΑΙΟΥ	32.085	0,84	31.644	0,82	1,39

ΑΒΔΗΡΩΝ	19.005	0,49	18.262	0,47	4,07
ΜΥΚΗΣ	15.540	0,40	16.091	0,42	-3,42
ΞΑΝΘΗΣ	65.133	1,70	56.383	1,46	15,52
ΤΟΠΕΙΡΟΥ	11.544	0,30	12.223	0,32	-5,56
ΑΡΡΙΑΝΩΝ	16.577	0,43	18.259	0,47	-9,21
ΙΑΣΜΟΥ	13.810	0,36	14.851	0,39	-7,01
ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	66.919	1,74	61.501	1,60	8,81
ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ - ΣΑΠΩΝ	14.733	0,38	16.626	0,43	-11,39
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ	18.294	0,48	17.752	0,46	3,05
ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ	16.672	0,43	14.971	0,39	11,36
ΝΕΑΣ ΠΡΟΠΟΝΤΙΔΑΣ	36.500	0,95	30.397	0,79	20,08
ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ	22.048	0,57	21.931	0,57	0,53
ΣΙΘΩΝΙΑΣ	12.394	0,32	11.798	0,31	5,05
Ζώνη IV *	3.841.547	100,00	3.852.5	100,00	-0,29
Σύνολο Χώρας	10.815.197		10.934.		-1,09
(ΕΕ27)	502.477.005		483.79		3,86
* Χωρίς τον πληθυσμό του Αγίου Όρους					

Πηγή πρωτογενών δεδομένων: ΕΛ.ΣΤΑΤ, απογραφές 2001, 2011, Eurostat, 4/2012

Πίνακας 3. 11 : Απογραφή πληθυσμού – Κατοικιών 2011, Μόνιμος Πληθυσμός

Απογραφή Πληθυσμού - Κατοικιών 2011. ΜΟΝΙΜΟΣ Πληθυσμός				
Επίπεδο διοικητικής διαίρεσης	**α/α**	**Γεωγραφικός κωδικός Καλλικράτη**	**Περιγραφή**	**Μόνιμος Πληθυσμός**
4	**775**	**04**	**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΘΑΣΟΥ**	**13.770**
5	**776**	**0401**	**ΔΗΜΟΣ ΘΑΣΟΥ (Έδρα: Θάσος,η)**	**13.770**
7	777	**04010001**	**Δημοτική Κοινότητα Θάσου**	**3.240**
8	778	0401000102	Γλυφάδα,η	0
8	779	0401000101	Θάσος,η	3.234
8	780	0401000103	Μακρυάμμος,η	2
8	781	0401000104	Νιστέρι,το	4
7	**782**	**04010002**	**Δημοτική Κοινότητα Θεολόγου**	**1.762**
8	783	0401000202	Αλυκή,η	17
8	784	0401000203	Αστρίς,η	51
8	785	0401000201	Θεολόγος,ο	636
8	786	0401000204	Θυμωνιά,η	10
8	787	0401000205	Κοίνυρα,η (νησίς)	5
8	788	0401000206	Κοίνυρα,τα	105
8	789	0401000207	Λιβάδι,το	0
8	790	0401000208	Μονή Αρχαγγέλου,η	29
8	791	0401000209	Παράδεισος,ο	2
8	792	0401000210	Παραλία Αστρίδος,η	79
8	793	0401000211	Ποτός,ο	815
8	794	0401000212	Ρωσογκρεμός,ο	2
8	795	0401000213	Σκίδια,τα	2
8	796	0401000214	Ψιλή Αμμος,η	9
7	**797**	**04010003**	**Δημοτική Κοινότητα Καλλιράχης**	**1.018**
8	798	0401000301	Καλλιράχη,η	452
8	799	0401000302	Σκάλα Καλλιράχης,η	566
7	**800**	**04010004**	**Δημοτική Κοινότητα Λιμεναρίων**	**2.480**
8	801	0401000401	Κάστρον,το	9
8	802	0401000402	Λιμενάρια,τα	2.471
7	**803**	**04010007**	**Δημοτική Κοινότητα Ποταμιάς**	**1.384**
8	804	0401000702	Λεύκη,η	1
8	805	0401000701	Ποταμιά,η	1.383
7	**806**	**04010008**	**Δημοτική Κοινότητα Πρίνου**	**1.423**
8	807	0401000802	Αγιος Ανδρέας Πρίνου,ο	0
8	808	0401000801	Μεγάλος Πρίνος,ο	26
8	809	0401000803	Μικρός Πρίνος,ο	30
8	810	0401000804	Όρμος Πρίνου,ο	156
8	811	0401000805	Πρίνος,ο	1.211
7	**812**	**04010005**	**Τοπική Κοινότητα Μαριών**	**537**
8	813	0401000501	Μαριαί,αι	158
8	814	0401000502	Σκάλα Μαριών,η	379
7	**815**	**04010006**	**Τοπική Κοινότητα Παναγίας**	**802**
8	816	0401000601	Παναγία,η	725
8	817	0401000602	Χρυσή Αμμουδιά,η	77
7	**818**	**04010009**	**Τοπική Κοινότητα Ραχωνίου**	**729**
8	819	0401000901	Ραχώνιον,το	446
8	820	0401000902	Σκάλα Ραχωνίου,η	283
7	**821**	**04010010**	**Τοπική Κοινότητα Σωτήρος**	**395**
8	822	0401001001	Σκάλα Σωτήρος,η	376
8	823	0401001002	Σωτήρ,ο	19

Πηγή : census_population 2011

Στον Χάρτη 3.4 παρουσιάζεται μια ταξινόμηση των Δήμων της Ζώνης IV ως προς τη μέση τιμή της μεταβολής του πληθυσμού, κατά τη δεκαετία 2001-2011, και την τυπική απόκλισή από αυτήν. Από τους Δήμους από τους οποίους διέρχεται η Εγνατία Οδός, θετικότερες από τη μέση τιμή παρουσιάζουν όλοι οι Δήμοι των αστικών κέντρων. Θετικότερες τιμές, παρουσιάζουν επίσης όλοι οι Δήμοι των νησιών και της Χαλκιδικής, καθώς και ορισμένοι άλλοι Δήμοι. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται, κατά σειρά τιμής από τα πάνω προς τα κάτω, για τους Δήμους Βόρειων Τζουμέρκων, Νέας Προποντίδας, Λίμνης Πλαστήρα, Αλοννήσου, Κασσάνδρας, Κάτω Νευροκοπίου, Σαμοθράκης, Σκοπέλου, Σκιάθου, Σιθωνίας, Αβδήρων, Αριστοτέλη και **Θάσου.** (Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού)

Χάρτης 3. 4 : Ποσοστιαία μεταβολή μόνιμου πληθυσμού ανά Δήμο, 2001-2011

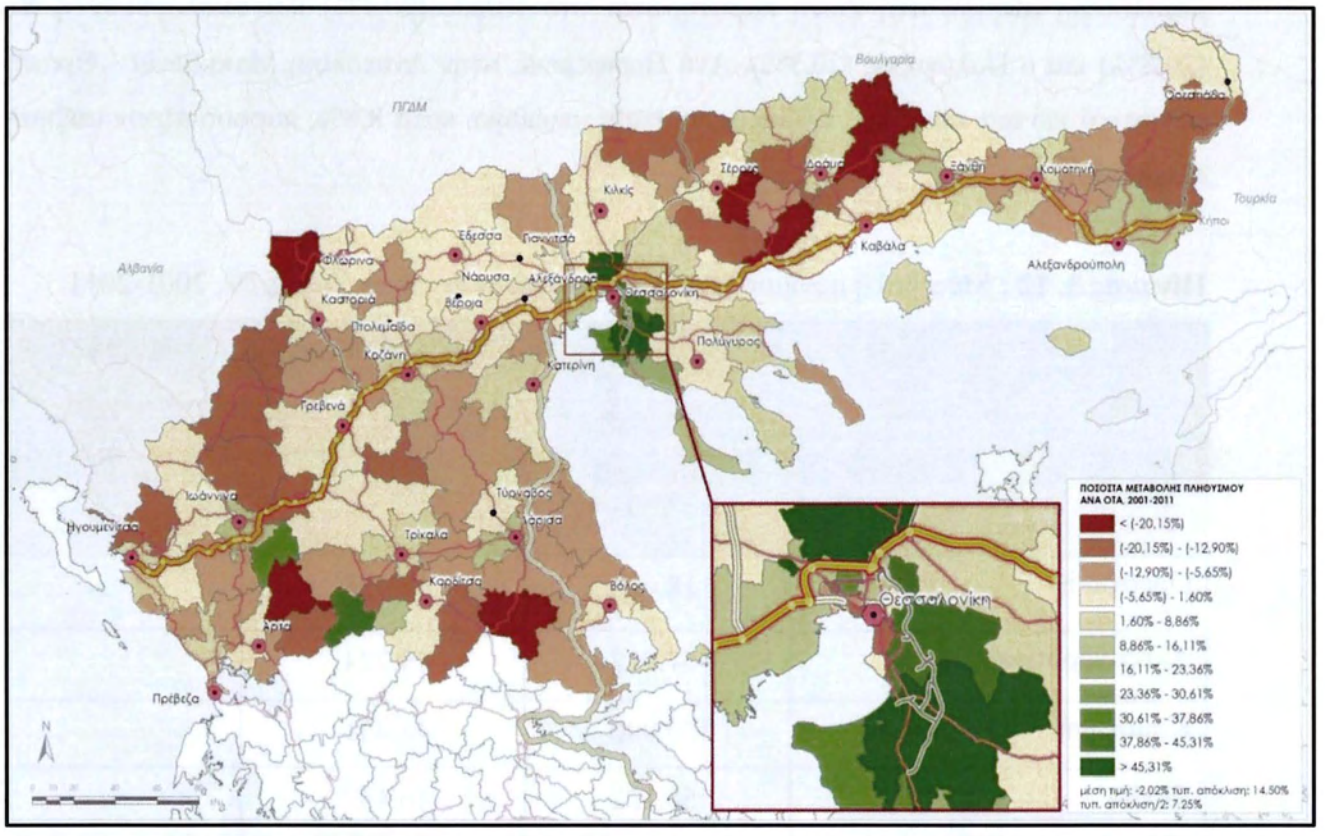

Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Πληθυσμός και πληθυσμιακή μεταβολή αστικών κέντρων

Αστικά κέντρα άνω των 10.000 κατοίκων

Τη δεκαετία 2001-2011, ο πληθυσμός των αστικών κέντρων της Ζώνης IV άνω των 10.000 κατοίκων αυξήθηκε αλλά με μικρότερο ποσοστό σε σχέση με προηγούμενες περιόδους (4,7%). Σε όλες τις Περιφέρειες παρατηρείται αύξηση του αστικού πληθυσμού με τη μεγαλύτερη στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και με πολύ μεγάλο ποσοστό (14,1%) σε σχέση με τις υπόλοιπες όπου η αύξηση κυμαίνεται κοντά στο μέσο ποσοστό της Ζώνης IV (Πίνακας 3.10). Κατά την προηγούμενη δεκαετία 1991-2001, το ποσοστό του αστικού πληθυσμού στη Ζώνη IV είχε αυξηθεί σε ποσοστό 11,6%.

Σε ό,τι αφορά στα επιμέρους αστικά κέντρα της Ζώνης IV, κατά τη δεκαετία 2001- 2011, η μεγαλύτερη αύξηση στη Ζώνη παρατηρείται στο Κιλκίς (29,1%) και ακολουθούν η **Ξάνθη (20,8%)** και ο Πολύγυρος (20,3%). Ανά Περιφέρεια, στην Ανατολική Μακεδονία - Θράκη όλα τα αστικά κέντρα εκτός της Καβάλας, η οποία μειώθηκε κατά 8,8%, παρουσιάζουν αύξηση του πληθυσμού.

Πίνακας 3. 12 : Μεταβολή μόνιμου πληθυσμού αστικών κέντρων Ζώνης IV, 2001-2011

ΠΟΛΗ	**Πληθυσμός 2011**	**Πληθυσμός 2001**	**Μεταβολή πληθυσμού 2001-2011 (%)**
ΠΑΜΘ			
Ορεστιάδα	18.426	15.438	19,4
Αλεξανδρούπολη	57.812	49.724	16,3
Κομοτηνή	50.990	44.421	14,8
Ξάνθη	56.122	46.457	20,8
Καβάλα	**54.027**	**59.222**	**-8,8**
Δράμα	44.823	43.934	2,0

Πηγή πρωτογενών δεδομένων: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απογραφές πληθυσμού 2001,2011

Χάρτης 3. 5 : Ποσοστιαία μεταβολή μόνιμου πληθυσμού αστικών κέντρων, 2001-2011

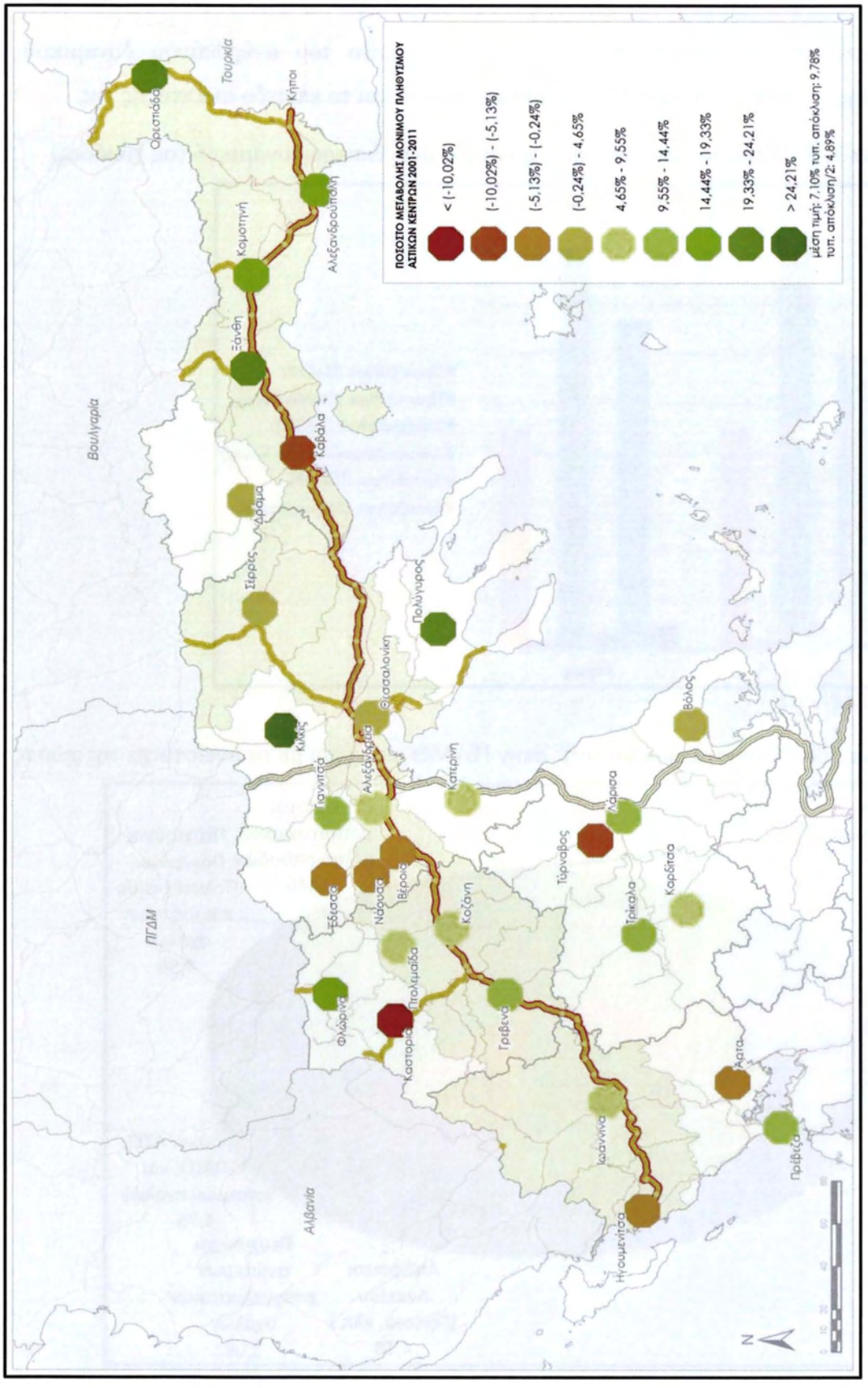

Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Επίπεδο εκπαίδευσης και ανθρώπινο δυναμικό

Το επίπεδο εκπαίδευσης χαρακτηρίζει το επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού μιας γεωγραφικής ενότητας, καθορίζοντας σε μεγάλο βαθμό και το επίπεδο ανάπτυξής της.

Διάγραμμα 3. 5 : Επίπεδο εκπαίδευσης – ποιότητα ανθρώπινου δυναμικού (σε χιλιάδες)

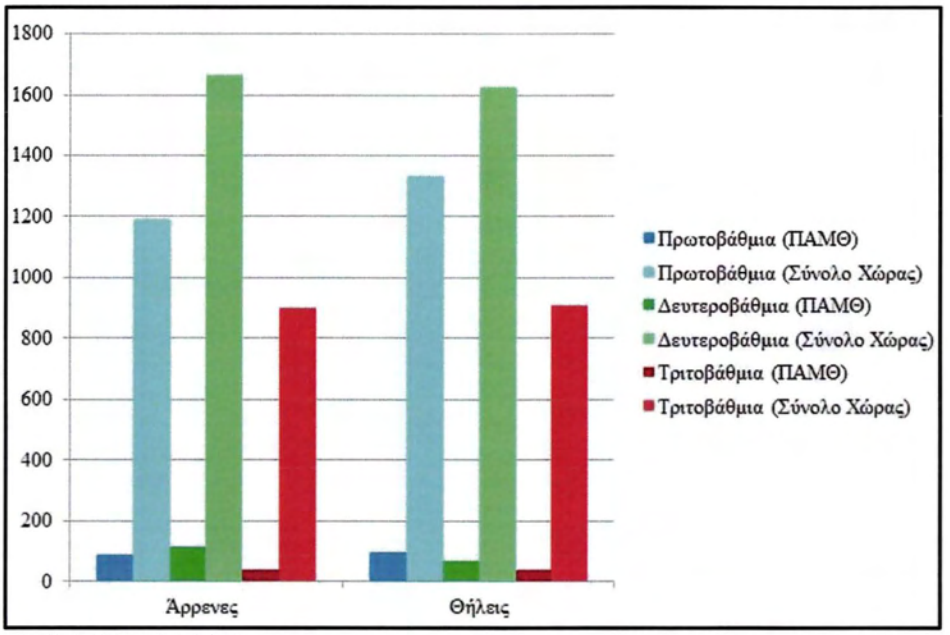

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, 2011

Διάγραμμα 3. 6 : ποσοστά εκπαίδευσης στην ΠΑΜΘ σε σχέση με τα αντίστοιχα της χώρας

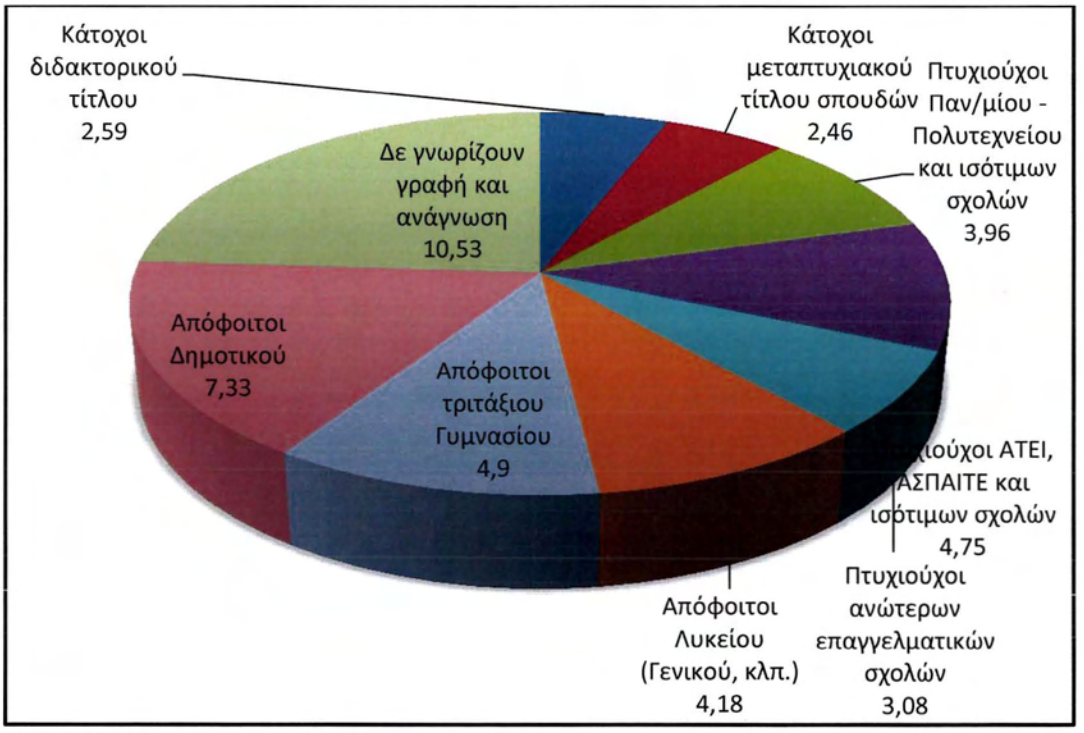

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2011, Ιδία Επεξεργασία

Από το παραπάνω διάγραμμα φαίνεται πως το ποσοστό των ατόμων που δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση είναι το 10,53% του αντίστοιχου ποσοστού στην Ελλάδα. Επίσης στην ανώτατη εκπαίδευση, όπως στους κατόχους διδακτορικού τίτλου, αυτό είναι μόνο το 2,5% των αντίστοιχων σε επίπεδο χώρας. Σύμφωνα με τα πιο επικαιροποιημένα στοιχεία σε επίπεδο εκπαίδευσης της ευρύτερης περιφέρειας μελέτης που είναι η ΠΑΜΘ διαπιστώνεται ακόμα ότι:

Ο δείκτης πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου βάσει στοιχείων Eurostat (δηλ. το ποσοστό νέων ηλικίας 18-24 ετών που δεν έχουν ολοκληρώσει τον ανώτερο κύκλο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και δεν παρακολουθούν άλλο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης) είναι διαχρονικά κατά πολύ υψηλότερος για την ΠΑΜΘ από το μ.ο. για τη χώρα και την ΕΕ-27 και υψηλότερος από κάθε άλλη Περιφέρεια της χώρας. Το 2013 διαμορφώθηκε σε 10,1% σε επίπεδο χώρας και 12% σε επίπεδο ΕΕ-27, ενώ στην ΠΑΜΘ το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 21,9%.

Επίσης, αξιοσημείωτη ιδιαιτερότητα της ΠΑΜΘ αποτελεί το γεγονός ότι η μεγαλύτερη σχολική διαρροή εμφανίζεται διαχρονικά στο Γυμνάσιο σε αντίθεση με τα πανελλαδικά στοιχεία που αναδεικνύουν ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά σχολικής διαρροής παρουσιάζονται στο Λύκειο. Οι αλλαγές αυτές πιθανά οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στην αύξηση της συμμετοχής της μουσουλμανικής μειονότητας στην εκπαίδευση.

Επιπλέον, το χαμηλό γενικό μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού αντικατοπτρίζεται στην κατώτερη κατηγορία εκπαίδευσης, για το 2013, με τα άτομα ηλικίας 25-64 ετών στην ΠΑΜΘ (δηλ. χωρίς εκπαίδευση, με πρωτοβάθμια εκπαίδευση και υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση) να το διαμορφώνουν στο 51%, ενώ ο μ.ο. για τη χώρα είναι 32,8% και για την ΕΕ-27 24,9%. Παράλληλα, το ποσοστό του πληθυσμού με ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση παρουσίασε μία αύξηση μεταξύ 2001-2013 κατά 11,8 ποσοστιαίες μονάδες στην ΠΑΜΘ, ξεπερνώντας στο ρυθμό ανάπτυξης της ΕΕ-27 αλλά όχι τον εθνικό (15,1 μονάδες για τη χώρα και 10,2 μονάδες για ΕΕ-27 αντιστοίχως). Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στην ευρύτερη συμμετοχή στην ανώτερη εκπαίδευση (Λύκειο). Στην ηλικιακή κλάση 30-34 ετών η ΠΑΜΘ σήμερα συνεχίζει να υπολείπεται του εθνικού μ.ο. κατά 12 ποσοστιαίες μονάδες και του ΕΕ-27 μ.ο. κατά 14,2 μονάδες, αφού μόνο το 22,6% του πληθυσμού διαθέτει ανώτατη εκπαίδευση.

Συμπερασματικά, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και η σοβαρή υστέρηση της ΠΑΜΘ στην τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση και δια-βίου μάθηση έχει σαν αποτέλεσμα την αρνητική επίδραση όσον αφορά στην ανταγωνιστικότητα των κλάδων του περιφερειακού παραγωγικού συστήματος, όπως αναδεικνύεται τόσο από την ανάλυση για την έξυπνη εξειδίκευση όσο και από άλλες κλαδικές μελέτες όπως π.χ. για τον αγροτικό τομέα το μορφωτικό επίπεδο του οποίου είναι το χαμηλότερο. (ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, 2014 – 2020).

Πίνακας 3. 13 : Απογραφή Πληθυσμού 2011, Μόνιμος Πληθυσμός κατά φύλο, ομάδες ηλικιών και επίπεδο εκπαίδευσης

Σύνολο Χώρας, Περιφέρειες																
Τόπος μόνιμης διαμονής/ Φύλο και ομάδες ηλικιών	Επίπεδο εκπαίδευσης															
	Σύνολο	Κάτοχοι διδακτορικού τίτλου	Κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών	Πτυχιούχοι Παν/μίου-Πολυτεχνείου και ισότιμων σχολών	Πτυχιούχοι ΑΤΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ και ισότιμων σχολών	Πτυχιούχοι ανώτερων επαγγελματικών σχολών	Πτυχιούχοι μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΙΕΚ, Κολλέγια κλπ.)	Απόφοιτοι Λυκείου (Γενικού, Εκκλησιαστικού κλπ.)	Πτυχιούχοι Επαγγελματικού Λυκείου	Πτυχιούχοι Επαγγελματικών Σχολών	Απόφοιτοι τριτάξιου Γυμνασίου	Απόφοιτοι Δημοτικού	Εγκατέλειψαν το Δημοτικό, αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	Ολοκλήρωσαν την προσχολική αγωγή	Δε γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	Μη καταταγόμενοι (άτομα γεννηθέντα μετά την 1/1/2005)
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.816.286	41.312	155.532	1.076.933	444.910	90.400	502.079	2.183.480	348.916	253.899	1.174.591	2.524.345	448.082	651.089	244.363	676.355
Άρρενες	5.303.223	26.976	81.329	508.868	219.677	63.516	218.321	1.020.952	234.602	189.447	628.203	1.192.884	163.193	331.049	78.049	346.157
Θήλεις	5.513.063	14.336	74.203	568.065	225.233	26.884	283.758	1.162.528	114.314	64.452	546.388	1.331.461	284.889	320.040	166.314	330.198
ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ																
ΠΑΜΘ (Έδρα: Κομοτηνή)	608.182	1.071	3.832	42.921	21.138	2.786	20.634	91.242	23.741	15.375	57.562	185.021	40.002	38.444	25.743	38.670
Άρρενες	299.643	754	1.962	20.944	10.479	1.754	8.876	45.419	15.835	11.556	31.386	87.924	15.307	19.599	8.000	19.848
0-9	30.931	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	18	11.057	8	19.848
10-19	33.314	0	0	0	0	2	70	3.782	909	186	9.003	10.795	318	7.980	269	0
20-29	40.590	36	477	3.367	3.101	290	2.961	12.686	5.957	2.151	4.058	4.176	580	48	702	0
30-39	42.268	204	817	4.406	2.833	269	2.489	9.945	4.108	2.192	5.539	7.828	698	57	883	0
40-49	41.180	214	375	5.145	2.410	313	1.439	8.743	2.815	2.365	5.465	10.274	791	49	782	0
50-59	37.673	170	184	4.005	1.430	509	1.273	5.558	1.410	3.012	3.308	14.669	1.156	56	933	0
60-69	30.606	99	76	2.499	488	238	427	2.531	424	1.092	1.931	17.799	1.808	90	1.104	0
70-79	29.990	29	22	1.243	174	108	181	1.652	172	466	1.577	16.233	5.863	154	2.116	0
80+	13.091	2	11	279	43	25	36	522	40	92	505	6.150	4.075	108	1.203	0
Θήλεις	308.539	317	1.870	21.977	10.659	1.032	11.758	45.823	7.906	3.819	26.176	97.097	24.695	18.845	17.743	18.822
0-9	29.385	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	10.540	11	18.822
10-19	30.624	0	0	0	0	0	34	3.827	267	87	8.144	10.187	365	7.416	297	0
20-29	35.544	18	449	5.122	3.338	152	3.159	10.726	2.902	879	2.446	4.934	518	33	868	0
30-39	41.277	121	920	5.489	3.428	216	4.665	9.727	2.501	916	4.019	7.480	586	74	1.135	0
40-49	41.932	104	350	5.831	2.342	220	2.225	10.107	1.483	794	5.368	10.957	904	64	1.183	0
50-59	38.404	47	98	3.215	1.082	240	1.140	6.675	508	673	3.301	18.183	1.488	74	1.680	0
60-69	33.871	17	33	1.577	325	109	337	2.761	138	309	1.459	21.632	2.668	125	2.381	0
70-79	37.839	5	15	578	116	65	154	1.532	82	132	1.073	16.334	11.103	330	6.320	0
80+	19.663	5	5	165	28	30	44	468	25	29	366	7.390	7.051	189	3.868	0

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, 2011

3.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ – ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Μέγεθος της οικονομίας – ΑΕΠ

Η ελληνική οικονομία, έχοντας σημειώσει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης έως το έτος 2008, έδειξε σημεία ύφεσης το 2009, ως αποτέλεσμα της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, ενώ από το έτος 2010 και μετά η ύφεση εντάθηκε σημαντικά λόγω δημοσιονομικών ανισορροπιών. Η ανάγκη εξυγίανσης οδήγησε τη χώρα στην ένταξή της σε τριμερή μηχανισμό οικονομικής στήριξης, αποτελούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Η αυστηρή εισοδηματική πολιτική και ο δραστικός περιορισμός των δημοσίων δαπανών που ασκήθηκαν κατά τα τελευταία έτη επηρέασαν, όπως ήταν αναμενόμενο, αρνητικά την εξέλιξη του ΑΕΠ, με αποτέλεσμα το μέγεθός του να σημειώσει μείωση κατά 4,9% το 2010, κατά 7,1% το 2011, κατά 7% το 2012 και κατά 3,9% το 2013 (σταθερές τιμές έτους 2005).

Πίνακας 3. 14 : Εξέλιξη ΑΕΠ

Ελλάδα	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**
Εξέλιξη ΑΕΠ (σταθερές τιμές 2005)	-3,1%	-4,9%	-7,1%	-7.0%	-3.9%
Πληθωρισμός: Μέσος Ετήσιος	1,2%	4,7%	3,3%	1,5%	-0.9%
Πληθωρισμός: Μεταβολή: Δεκέμβριος - Δεκέμβριος	2,6%	5,2%	2,4%	0,8%	-1,7%
Παραγωγικότητα εργασίας (EU-27=100)**	98,1	92,8	89,7	91,6	
Ποσοστό ανεργίας	9,5%	12,5%	17,7%	24,2%	27,3%
Δημόσιες επενδύσεις (% ΑΕΠ)**	3,1%	2,3%	1,7%	1,8%	
Εξαγωγές (αγαθά- τρέχουσες τιμές)*	17,6	21,1	24,3	27,6	27,5
Εισαγωγές (αγαθά- τρέχουσες τιμές)*	51,9	50,5	48,4	49,3	46,9

*δισεκατομμύρια €
** Πηγή: Eurostat
Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2014

Πίνακας 3. 15: Ευρωπαϊκές Οικονομικές προβλέψεις Άνοιξη 2015

Ευρωπαϊκές Οικονομικές Προβλέψεις Άνοιξη 2015				
Προβλέψεις για την Ελλάδα	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**
Αύξηση του ΑΕΠ (%, σε ετήσια βάση)	-3,9	0,8	0,5	2,9

Πηγή: http://ec.europa.eu/economy_finance

Κατά κεφαλήν ΑΕΠ

Για την αξιολόγηση του βιοτικού επιπέδου, κρίνεται καταλληλότερη η χρήση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (GDP: Gross Domestic Product, per capita) σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ), δηλαδή προσαρμοσμένου στο μέγεθος της οικονομίας ως προς τον πληθυσμό και στις διαφορές στα επίπεδα τιμών μεταξύ των χωρών. Το ΑΕΠ μετρημένο σε ΜΑΔ, αξιολογεί καλύτερα την οικονομία σε σχέση με το Euro. Το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην ΕΕ-28 το 2012 ήταν 25.500 ΜΑΔ, ελαφρώς υψηλότερο από το μέγιστο επίπεδο (25.000 ΜΑΔ) που σημειώθηκε το 2007 και το 2008, προτού γίνουν αισθητές οι συνέπειες της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης. Η σχετική θέση των επιμέρους χωρών μπορεί να εκφραστεί κατόπιν σύγκρισης με τον εν λόγω μέσο όρο, όπου η τιμή για την ΕΕ-27 ορίζεται ότι ισούται με 100, καθώς οι όποιες επιπτώσεις στα μεγέθη από την Κροατία, είναι πολύ μικρές. (http://ec.europa.eu/eurostat/)

Ακολουθεί ο πίνακας 3.15 με το ΑΕΠ και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε επίπεδο χωρών, σε τρέχουσες τιμές αγοράς, 2002-03 και 2011-13.

Πίνακας 3. 16 : Εξέλιξη ΑΕΠ σε €, σε ΜΑΔ: PPS (Purchasing Power Parity) και κ.κ ΑΕΠ

	(ΑΕΠ) GDP								(κατά κεφαλήν ΑΕΠ) GDP per capita			
	(EUR 1 000 million)					(ΜΑΔ) (PPS 1 000 million)			(ΜΑΔ) (PPS, EU-27 = 100) (1)			(EUR)
	2002	2003	2011	2012	2013	2002	2011 (2)	2012	2002	2011 (2)	2012	2013
EU-28	9.984	10.151	12.711	12.970	13.075	9.984	12.711	12.970	100	100	100	25.700
Euro area (EA-18)	7.340	7.557	9.444	9.505	9.600	7.233	9.109	9.250	110	108	108	28.600
Belgium	269	276	369	376	383	265	331	339	125	120	120	34.500
Bulgaria	17	18	39	40	40	51	86	89	32	46	47	5.500
Czech Republic	83	84	155	153	149	153	214	217	73	81	81	14.200
Denmark	185	189	240	245	249	141	175	180	128	125	126	44.400
Germany	2.132	2.148	2.610	2.666	2.738	1.930	2.521	2.579	114	122	123	33.300
Estonia	8	9	16	17	18	14	23	24	50	69	71	13.800
Ireland	131	141	163	164	164	111	148	151	138	128	128	35.600
Greece	157	172	209	193	182	202	226	216	90	81	76	:
Spain	729	783	1.046	1.029	1.023	849	1.121	1.125	100	96	95	22.300
France	1.543	1.588	2.001	2.032	2.060	1.454	1.782	1.815	115	109	108	31.300
Croatia	28	30	44	44	43	48	65	67	54	60	61	10.200
Italy	1.302	1.342	1.580	1.567	1.560	1.313	1.547	1.561	112	101	100	25.600
Cyprus	11	12	18	18	17	13	20	20	89	93	91	19.000
Latvia (1)	10	10	20	22	23	19	31	33	41	60	64	11.600
Lithuania	15	17	31	33	35	31	51	55	45	67	71	11.700
Luxembourg	24	26	42	43	45	22	35	36	240	265	263	83.400
Hungary	70	74	99	97	98	127	168	169	61	67	67	9.900
Malta	5	5	7	7	7	7	9	9	82	86	86	17.000
Netherlands	465	477	599	599	603	440	542	545	133	129	127	35.900
Austria	221	225	299	307	313	210	271	279	127	129	130	37.000
Poland	210	192	371	381	390	377	630	660	48	65	67	10.100
Portugal	141	143	171	165	166	169	205	205	80	77	76	15.800
Romania	49	53	131	132	142	131	260	272	30	51	53	:
Slovenia	25	26	36	35	35	34	43	44	82	84	84	17.100
Slovakia	26	29	69	71	72	59	102	105	54	75	76	13.300
Finland	144	146	189	192	193	122	157	159	115	116	115	35.600
Sweden	267	279	385	408	420	223	297	306	122	125	126	43.800
United Kingdom	1.720	1.660	1.771	1.933	1.909	1.469	1.656	1.706	121	105	104	29.800
Iceland	9	10	10	11	11	8	9	9	130	114	115	34.000
Liechtenstein	3	3	4	4	:	:	:	:	:	:	:	:
Norway	204	199	353	389	385	143	231	249	154	185	194	75.700
Switzerland	305	296	475	491	490	215	305	319	143	154	157	61.100
Montenegro	1	2	3	3	:	:	7	6	:	:	:	:
FYR of Macedonia	4	4	7	7	:	10	19	19	25	36	:	:
Serbia	16	17	31	30	32	:	65	65	:	36	35	:
Turkey	243	268	555	612	616	488	989	1.031	36	53	:	:
Japan	4.228	3.809	4.248	4.623	3.690	2.961	3.299	3.398	114	103	:	:
United States	11.612	10.177	11.159	12.644	12.649	9.363	11.685	12.198	159	149	151	40.000

Πηγή: Eurostat 2013

Πίνακας 3. 17 : Πραγματική αύξηση του ΑΕΠ, 2003-2013

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Μ.Ό 2003–13
EU-28	1,5	2,6	2,2	3,4	3,2	0,4	-4,5	2,0	1,6	-0,4	0,1	1,1
Euro area	0,7	2,2	1,7	3,3	3,0	0,4	-4,5	1,9	1,6	-0,7	-0,4	0,8
Ελλάδα	5,9	4,4	2,3	5,5	3,5	*-0,2*	*-3,1*	*-4,9*	*-7,1*	*-7,0*	*-3,9*	*-0,4*
Πραγματική αύξηση του ΑΕΠ, 2003–13												
(% μεταβολή σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, Μ.Ό 2003–13)												

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Όπως φαίνεται από τα δεδομένα των πινάκων 3.15, 3.16, τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα παρουσιάζει μια πτωτική τάση όσον αφορά στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, με μεγαλύτερη πτώση στην περίοδο 2011-2012.

Ο παρακάτω χάρτης συνιστά διαγραμματική απεικόνιση της θέσης της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης στον ελληνικό χώρο και δείχνει το επίπεδο ανάπτυξης των ελληνικών περιφερειών σχετικά με το ΑΕΠ. Εύκολα διαπιστώνεται ότι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ΠΑΜΘ είναι μικρότερο του μέσου εθνικού και το ποσοστό ανεργίας είναι μεγαλύτερο από τον εθνικό μέσο όρο.

Στο διάστημα 2000-2010 το κκ ΑΕΠ της ΠΑΜΘ δεν κατάφερε να ξεπεράσει το 75% του μέσου όρου της ΕΕ, παρά τη μικρή αλλά παροδική βελτίωση, από 63% το 2000 σε 70% το 2009, η οποία μάλλον οφείλεται στην πτώση του μ.ο. της ΕΕ λόγω της ένταξης κρατών με χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης, παρά σε πραγματική μεγέθυνση της περιφερειακής οικονομίας (ΠΕΠ ΑΜΘ 2014 - 2020). Σύμφωνα με πιο πρόσφατα στοιχεία το κ.κ. ΑΕΠ της ΠΑΜΘ το 2011 ανέρχεται σε 13.100€ και ισοδυναμεί με το 57% του μ.ο. της ΕΕ-28.

Στον χάρτη επιπλέον φαίνονται και άλλα στοιχεία, όπως οι άξονες σύνδεσης της Περιφέρειας ΑΜΘ με τον Βαλκανικό χώρο. Επίσης, η συνλειτουργία των αστικών κέντρων (δίπολα) Κομοτηνής- Αλεξανδρούπολης, οι οποίοι συνιστούν Πρωτεύοντες Εθνικούς Πόλους καθώς και οι θαλάσσιοι άξονες σύνδεσης των λιμανιών Καβάλας (Δευτερεύον Εθνικός Πόλος) σε εθνικό επίπεδο και Αλεξανδρούπολης με το λιμάνι της να συνδέεται με τον Πανευρωπαϊκό θαλάσσιο άξονα Ευξείνου Πόντου.

Χάρτης 3. 6 : Κατά κεφαλήν ΑΕΠ και Ποσοστό Ανεργίας

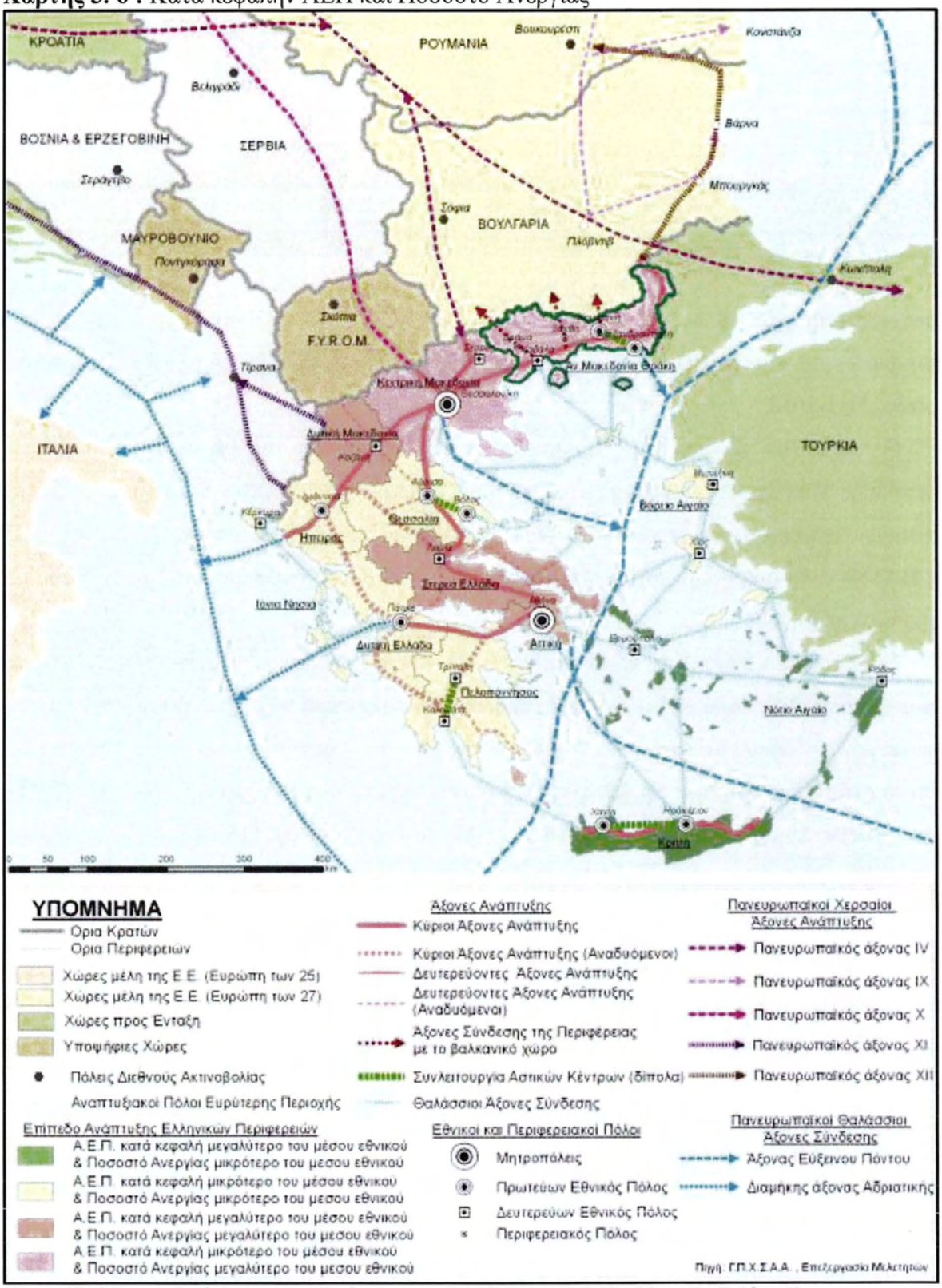

Πηγή: Αξιολόγηση, Αναθεώρηση και Εξειδίκευση του Π.Π.Χ.Σ.Α.Α ΠΑΜΘ, Φάση Α' - Στάδιο Α2

Πίνακας 3. 18 : Μέγεθος Αγοράς των Ελληνικών Περιφερειών σε Ευρώ και ΜΑΔ το 2011

ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΓΟΡΑΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ, 2011 (σε εκατ. ΜΑΔ και εκατ. Ευρώ)					
NUTS	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Ευρώ	ΜΑΔ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (%) ΣΤΟ ΑΕΠ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ (ΜΑΔ)	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (%) ΣΤΟ ΑΕΠ ΤΗΣ ΖΩΝΗΣ IV (ΜΑΔ)
EL11	**Ανατολική Μακεδονία και Θράκη**	**8.228**	**8.928**	**3,95%**	**14,67%**
EL12	Κεντρική Μακεδονία	28.095	30.488	13,47%	50,08%
EL13	Δυτική Μακεδονία	5.371	5.829	2,58%	9,58%
EL14	Θεσσαλία	9.906	10.749	4,75%	17,66%
EL21	Ήπειρος	4.499	4.882	2,16%	8,02%
zn-IV	**ΖΩΝΗ ΕΠΙΡΡΟΗΣ IV**	**56.099**	**60.876**	**26,90%**	**100,00%**
EL22	Ιόνιοι Νήσοι	3.717	4.033	1,78%	
EL23	Δυτική Ελλάδα	9.595	10.412	4,60%	
EL24	Στερεά Ελλάδα	9.542	10.355	4,58%	
EL25	Πελοπόννησος	8.978	9.743	4,31%	
EL30	Αττική	100.317	108.859	48,11%	
EL41	Βόρειο Αιγαίο	3.009	3.265	1,44%	
EL42	Νότιο Αιγαίο	7.076	7.679	3,39%	
EL43	Κρήτη	10.197	11.065	4,89%	
EL	**ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ**	**208.532**	**226.286**	**100,00%**	

Πηγή: Πρωτογενών Δεδομένων : Eurostat 03/2014, Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Σύμφωνα με τα δεδομένα του πίνακα για το 2011, η ΠΑΜΘ κατέχει την 8^{η} θέση σε επίπεδο χώρας όσον αφορά στη συμμετοχή της στο ΑΕΠ σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης.

Λαμβάνοντας υπόψη τα επόμενα στοιχεία του πίνακα, φαίνεται ότι στις χρονικές περιόδους 2005-2007, 2007-2009, 2009-2011, το ΑΕΠ μεταβαλλόταν με αυξανόμενους ρυθμούς έως και το 2007, ενώ μέχρι το 2011 παρατηρείται σταθερή και μεγάλη πτώση.

Πίνακας 3. 19 : Ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ σε € και ΜΑΔ, σε επίπεδο νομών

NUTS	ΝΟΜΟΣ	Ευρώ	ΜΑΔ	ΕΤΗΣΙΟΣ ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΕΠ (%)			
				2005-2007	2007-2009	2009-2011	2005-2011
EL111	**Έβρου**	**2.220**	**2.409**	**3,57%**	**0,53%**	**-3,32%**	**0,22%**
EL112	**Ξάνθης**	**1.401**	**1.520**	**1,80%**	**0,35%**	**-8,86%**	**-2,35%**
EL113	**Ροδόπης**	**1.438**	**1.561**	**5,76%**	**-2,89%**	**-7,01%**	**-1,52%**
EL114	**Δράμας**	**1.080**	**1.172**	**3,12%**	**-4,50%**	**-4,78%**	**-2,12%**
EL115	**Καβάλας**	**2.088**	**2.266**	**5,51%**	**-3,26%**	**-8,70%**	**-2,32%**
EL121	Ημαθίας	1.789	1.941	4,92%	-4,43%	-7,12%	-2,34%
EL122	Θεσσαλονίκης	18.293	19.851	6,00%	-2,12%	-7,77%	-1,46%
EL123	Κιλκίς	1.006	1.091	4,71%	-9,91%	-9,26%	-5,05%
EL124	Πέλλας	1.810	1.964	4,96%	-3,09%	-3,28%	-0,54%
EL125	Πιερίας	1.649	1.790	2,16%	0,99%	-5,30%	-0,77%
EL126	Σερρών	1.868	2.028	2,64%	-4,52%	-4,11%	-2,05%
EL127	Χαλκιδικής	1.679	1.822	2,14%	-2,54%	-3,61%	-1,37%
EL131	Γρεβενών	379	411	4,39%	-3,15%	-2,84%	-0,59%
EL132	Καστοριάς	576	625	3,99%	-0,67%	-6,50%	-1,15%
EL133	Κοζάνης	3.336	3.620	4,95%	-1,78%	-0,89%	0,71%
EL134	Φλώρινας	1.080	1.171	1,61%	-2,50%	-1,65%	-0,86%
EL141	Καρδίτσας	1.075	1.166	-0,56%	-1,23%	-9,75%	-3,94%
EL142	Λάρισας	4.108	4.458	2,48%	-2,94%	-6,86%	-2,51%
EL143	Μαγνησίας	3.219	3.493	5,17%	-3,98%	-9,03%	-2,79%
EL144	Τρικάλων	1.503	1.631	2,51%	-3,28%	-6,42%	-2,47%
EL211	Άρτας	819	888	2,52%	-1,49%	-4,82%	-1,31%
EL212	Θεσπρωτίας	642	696	4,78%	-4,17%	-3,72%	-1,12%
EL213	Ιωαννίνων	2.292	2.487	4,28%	-3,18%	-7,88%	-2,39%
EL214	Πρέβεζας	747	811	2,26%	-0,44%	-6,53%	-1,64%
EL	**ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ**	**208.532**	**226.286**	**4,51%**	**-1,70%**	**-6,01%**	**-1,16%**

Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Όσον αφορά στον ετήσιο ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ, σε επίπεδο νομών στην ΠΑΜΘ, την μεγαλύτερη αρνητική μεταβολή στην περίοδο 2005-2011, παρουσιάζει ο νομός Ξάνθης και ακολουθούν με σειρά φθίνουσας αρνητικής μεταβολής οι νομοί: Καβάλας (7^{η} θέση στον ελλαδικό χώρο σε ΜΑΔ), Δράμας, Ροδόπης κι Έβρου, με τον τελευταίο να είναι ο μόνος που παρουσιάζει θετικό πρόσημο.

Ο χάρτης 3.7, που ακολουθεί, παραθέτει τα δεδομένα του Παρατηρητηρίου Εγνατίας Οδού για το έτος 2011 σε επίπεδο νομών.

Χάρτης 3. 7 : Μέγεθος αγοράς νομών – ΑΕΠ σε εκατ. Μονάδων Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ)

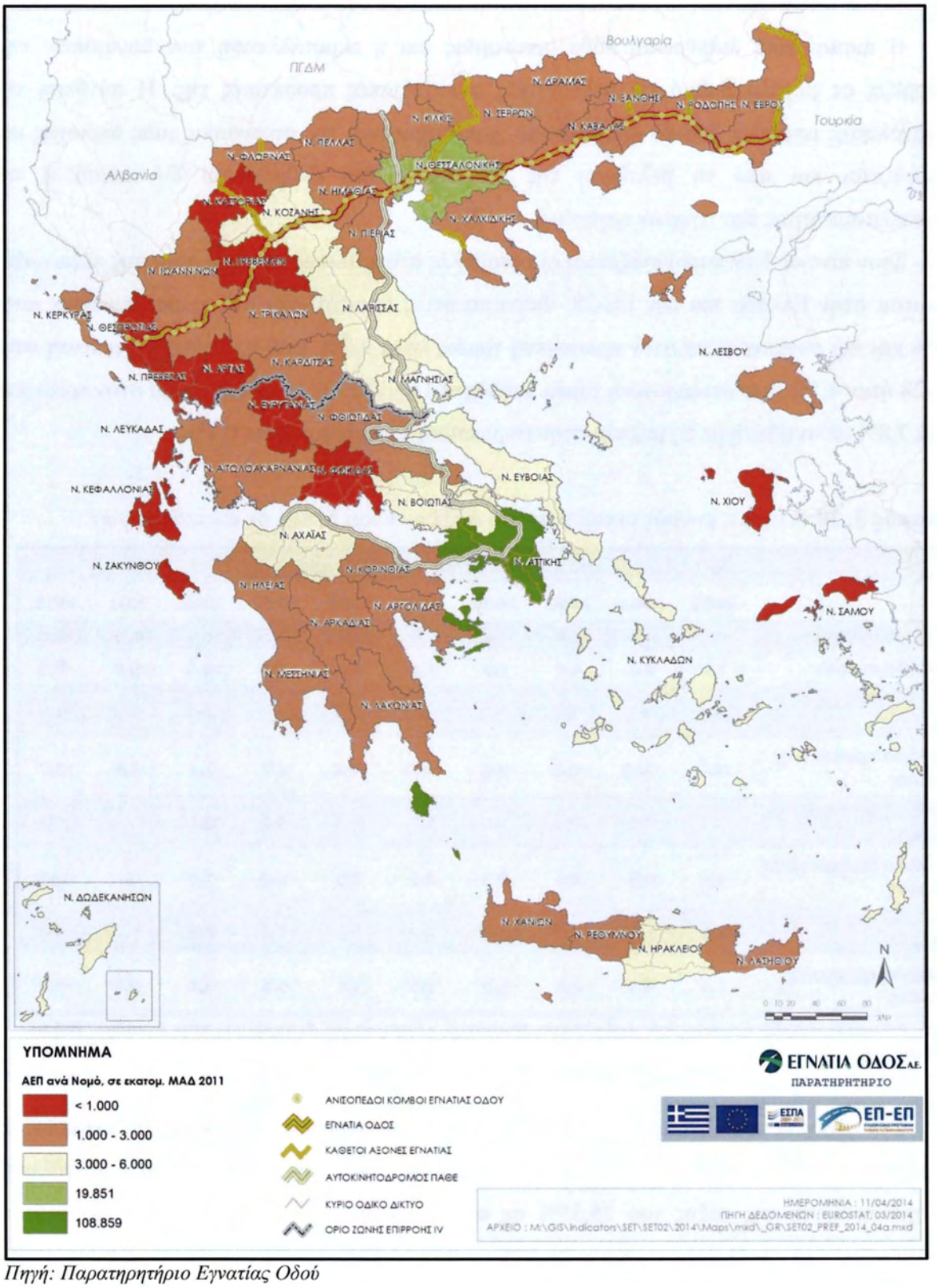

Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Διάρθρωση του ΑΕΠ

Η παραγωγική διάρθρωση κάθε οικονομίας και η εκμετάλλευση των δυναμικών της, καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τις μελλοντικές αναπτυξιακές προοπτικές της. Η σύνθεση της απασχόλησης αποτελεί βασικό διαρθρωτικό χαρακτηριστικό της οικονομίας μιας περιοχής και επηρεάζεται και από τη βελτίωση της διακίνησης του ανθρώπινου δυναμικού ή της προσπελασιμότητας των αγορών εργασίας.

Στον πίνακα 3.19 παρουσιάζονται οι μεταβολές στους τομείς απασχόλησης της παραγωγής ανάμεσα στην Ελλάδα και την ΕΕ-28. Φαίνεται ότι η απασχόληση στη χώρα μειώθηκε κατά 8,3% και πιο συγκεκριμένα στον πρωτογενή τομέα, κατά 3,7%, ενώ η αντίστοιχη μείωση στην ΕΕ-28 ήταν 1,5%, στο δευτερογενή τομέα μειώθηκε 14% (ΕΕ-28 κατά 1,9%) και στον τριτογενή κατά 7,8% σε αντίθεση με τη μείωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση που ήταν 0,1%.

Πίνακας 3. 20: Ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ σε € και ΜΑΔ, σε επίπεδο νομών

Μεταβολές απασχόλησης στους τομείς παραγωγής										
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ε.Ε.-28 σύνολο	0,4	0,6	1,0	1,6	1,8	1,0	-1,8	-0,5	0,3	-0,6
Ελλάδα σύνολο	1,2	2,4	3,0	1,9	1,4	1,2	-0,6	-2,6	-5,6	-8,3
Ε.Ε.-28 πρωτογενής τομέας	-2,5	-1,5	-1,4	-3,7	-1,7	-2,0	-1,9	0,0	-2,4	-1,5
Ελλάδα πρωτογενής τομέας	-2,6	-11,3	-3,5	-1,5	-2,0	-0,4	2,6	0,4	-5,0	-3,7
Ε.Ε.-28 δευτερογενής τομέας	-1,1	-0,6	0,1	1,1	1,6	0,3	-5,6	-3,4	-0,6	-1,9
Ελλάδα δευτερογενής τομέας	1,4	0,5	2,4	0,3	2,9	2,5	-4,3	-7,7	-13,7	-14,0
Ε.Ε.-28 τριτογενής τομέας	1,3	1,3	1,6	2,3	2,2	1,5	-0,4	0,5	0,7	-0,1
Ελλάδα τριτογενής τομέας	2,0	6,1	4,4	3,0	1,6	1,1	0,0	-1,6	-3,6	-7,8

Πηγή: Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού, «Εργασία και Απασχόληση στην Ελλάδα», Ετήσια Έκθεση 2013

Στα στοιχεία του πίνακα 3.20, για το έτος 2010, παρατηρείται, σε μικρότερη κλίμακα, ότι η Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, στον πρωτογενή τομέα απασχόλησης κατέχει ποσοστό της τάξης του 25,55% σε επίπεδο χώρας (11,64%) που είναι το δεύτερο μεγαλύτερο μετά την Πελοπόννησο με 28,50%.

Όσον αφορά στον δευτερογενή τομέα καταλαμβάνει το 13,79% (10η θέση σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες, με την Ελλάδα να έχει το 16,63%) και στον τριτογενή το 60,61% (9η θέση με την χώρα να έχει 71,73% ποσοστό απασχόλησης).

Πίνακας 3. 21 : Τομεακή Σύνθεση Απασχόλησης ανά Περιφέρεια

ΤΟΜΕΑΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ, 2010 (σε χιλιάδες)							
Περιφέρεια	**Συνολική απασχόληση**	**Πρωτογενής τομέας**		**Δευτερογενής τομέας**		**Τριτογενής τομέας**	
		απασχόληση	**ποσοστό**	**απασχόληση**	**ποσοστό**	**απασχόληση**	**ποσοστό**
Ελλάδα	**4,446.8**	**517.8**	**11.64%**	**739.3**	**16.63%**	**3,189.7**	**71.73%**
ΑΜΘ	**221.1**	**56.5**	**25.55%**	**30.5**	**13.79%**	**134.0**	**60.61%**
Κεντρ. Μακεδονία	726.8	86.3	11.87%	125.5	17.27%	515.1	70.87%
Δυτ. Μακεδονία	104.6	16.6	15.87%	27.5	26.29%	60.7	58.03%
Θεσσαλία	284.3	67.8	23.85%	42.8	15.05%	173.7	61.10%
Ήπειρος	135.0	24.2	17.93%	24.5	18.15%	86.4	64.00%
Ιόνια Νησιά	92.4	15.9	17.21%	11.4	12.34%	65.2	70.56%
Δυτική Ελλάδα	284.3	57.4	20.19%	42.8	15.05%	184.1	64.76%
Στερεά Ελλάδα	213.5	39.6	18.55%	53.5	25.06%	120.6	56.49%
Πελοπόννησος	243.9	69.5	28.50%	39.6	16.24%	134.8	55.27%
Αττική	1,691.3	16.4	0.97%	274.0	16.20%	1,400.9	82.83%
Βόρειο Αιγαίο	72.6	9.1	12.53%	9.8	13.50%	53.7	73.97%
Νότιο Αιγαίο	122.2	9.3	7.61%	23.1	18.90%	89.7	73.40%
Κρήτη	254.7	49.3	19.36%	34.4	13.51%	171.0	67.14%

Πηγή Δεδομένων: EUROSTAT, 08/2014

Όσον αφορά στον τομέα των κατασκευών, βρίσκεται στην τελευταία θέση με 3,80 %, ενώ στις εμπορικές δραστηριότητες και τις μεταφορές (26,23%) κατέχει την προτελευταία θέση (12η).

Πίνακας 3. 22 : Τομεακή Σύνθεση Απασχόλησης ανά Περιφέρεια

Περιφέρεια	**Συνολική Απασχόληση**	**Κατασκευές**		**Εμπορικές δραστηριότητες* και Μεταφορές****	
		απασχόληση	**ποσοστό**	**απασχόληση**	**ποσοστό**
Ελλάδα	4,446.8	249.6	5.61%	1,424.8	32.04%
ΑΜΘ	**221.1**	**8.4**	**3.80%**	**58.0**	**26.23%**
Κεντρική Μακεδονία	726.8	31.6	4.35%	240.0	33.02%
Δυτική Μακεδονία	104.6	6.0	5.74%	28.1	26.86%
Θεσσαλία	284.3	14.0	4.92%	80.7	28.39%
Ήπειρος	135.0	10.8	8.00%	40.5	30.00%
Ιόνια Νησιά	92.4	6.9	7.47%	37.6	40.69%
Δυτική Ελλάδα	284.3	19.7	6.93%	84.9	29.86%
Στερεά Ελλάδα	213.5	15.7	7.35%	58.8	27.54%
Πελοπόννησος	243.9	18.3	7.50%	63.7	26.12%
Αττική	1,691.3	83.8	4.95%	567.0	33.52%
Βόρειο Αιγαίο	72.6	4.4	6.06%	23.8	32.78%
Νότιο Αιγαίο	122.2	13.2	10.80%	51.5	42.14%
Κρήτη	254.7	16.8	6.60%	90.1	35.37%
* Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων, οχημάτων και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης					
** Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες					

Πηγή Δεδομένων: EUROSTAT, 08/2014

Ανεργία

Παρακάτω παρουσιάζονται τα ποσοστά συμμετοχής στην αγορά εργασίας στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα έτη 2002-2011. Το 2011 το μέσο ποσοστό συμμετοχής στην Ευρωπαϊκή Ένωση ανέρχεται σε 71,2%, με την Ελλάδα να βρίσκεται στην 16η θέση με 67,7 %.

Πίνακας 3. 23 : Ποσοστά συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό

Ποσοστά συμμετοχής του πληθυσμού 15-64 ετών στο εργατικό δυναμικό στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης: 2003-2012										
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ε.Ε.-28	68,9	69,2	69,7	70,1	70,3	70,7	70,9	70,9	71,1	71,7
Βέλγιο	64,3	65,3	66,7	66,5	67,1	67,1	66,9	67,7	66,7	66,9
Βουλγαρία	61,7	62,8	62,1	64,5	66,3	67,8	67,2	66,5	65,9	67,1
Τσέχικη Δημοκρατία	70,2	69,9	70,4	70,3	69,9	69,7	70,1	70,2	70,5	71,6
Δανία	79,4	80,2	79,8	80,6	80,1	80,7	80,2	79,4	79,3	78,6
Γερμανία	72,1	72,1	73,8	74,9	75,6	75,9	76,3	76,6	77,2	77,1
Εσθονία	70,1	70,2	70,1	72,4	72,9	74,0	74,0	73,8	74,7	74,9
Ιρλανδία	68,2	68,7	70,8	71,9	72,5	72,0	70,6	69,4	69,2	69,2
Ελλάδα	65,1	66,5	66,8	67,0	67,0	67,1	67,8	68,2	67,7	67,9
Ισπανία	67,4	68,5	69,7	70,8	71,6	72,6	73,0	73,4	73,7	74,1
Γαλλία	69,9	69,8	69,9	69,8	69,9	70,0	70,5	70,5	70,4	71,0
Κροατία	62,3	63,9	63,3	62,8	63,4	63,2	62,4	61,4	60,8	60,5
Ιταλία	61,6	62,7	62,5	62,7	62,5	63,0	62,4	62,2	62,2	63,7
Κύπρος	72,2	72,7	72,4	73,0	73,9	73,6	73,0	73,6	73,5	73,5
Λεττονία	69,1	69,2	69,6	71,3	72,8	74,4	73,9	73,2	72,8	74,4
Λιθουανία	72,1	69,3	68,4	67,4	67,9	68,4	69,8	70,2	71,4	71,8
Λουξεμβούργο	64,6	65,8	66,6	66,7	66,9	66,8	68,7	68,2	67,9	69,4
Ουγγαρία	60,6	60,2	61,3	62,0	61,9	61,5	61,6	62,4	62,7	64,3
Μάλτα	59,1	57,6	58,1	57,6	58,4	58,9	59,1	60,4	61,6	63,1
Ολλανδία	76,5	76,6	76,9	77,4	78,5	79,3	79,7	78,2	78,4	79,3
Αυστρία	71,7	70,2	72,4	73,7	74,7	75,0	75,3	75,1	75,3	75,9
Πολωνία	64,0	63,7	64,4	63,4	63,2	63,8	64,7	65,3	65,7	66,5
Πορτογαλία	72,9	72,8	73,4	73,9	74,1	74,2	73,7	74,0	74,1	73,9
Ρουμανία	63,4	63,9	62,3	63,6	63,0	62,9	63,1	63,6	63,3	64,2
Σλοβενία	66,9	69,9	70,7	70,9	71,3	71,8	71,8	71,5	70,3	70,4
Σλοβακία	69,8	69,7	68,9	68,6	68,3	68,8	68,4	68,7	68,7	69,4
Φινλανδία	76,8	76,2	74,7	75,2	75,6	76,0	75,0	74,5	74,9	75,2
Σουηδία	77,9	77,7	78,7	78,8	79,1	79,3	78,9	79,1	79,9	80,3
Ηνωμένο Βασίλειο	75,0	75,0	75,4	75,7	75,5	75,8	75,7	75,5	75,7	76,3

Πηγή: Eurostat http://appsso.eurostat.ec.europa.eu

Μετά τα ποσοστά συμμετοχής του ενεργού πληθυσμού, παρατίθενται τα ποσοστά ανεργίας στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, (α' τρίμηνο 2007 – β' τρίμηνο 2012), όπου φαίνεται ότι η χώρα παρουσιάζει από το 2008 και μετά αυξητική τάση (από 7,7 μονάδες στις 17,7 το 2011).

Πίνακας 3. 24 : Ποσοστά ανεργίας στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ποσοστά ανεργίας στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης: 2002-2011										
	2002	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
ΕΕ-27	8,9	9,1	9,3	9,0	8,3	7,2	7,	9,0	9,7	9,7
Βέλγιο	7,5	8,2	8,4	8,5	8,3	7,5	7,0	7,9	8,3	7,2
Βουλγαρία	18,2	13,7	12,	10,1	9,0	6,9	5,6	6,8	10,3	11,3
Τσέχικη Δημοκρατία	7,3	7,8	8,3	7,9	7,	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7
Δανία	4,6	5,4	5,5	4,8	3,9	3,8	3,4	6,0	7,5	7,6
Γερμανία	8,7	9,8	10,5	11,	10,3	8,7	7,5	7,8	7,	5,9
Εσθονία	10,3	10,1	9,7	7,9	5,9	4,6	5,5	13,8	16,9	12,5
Ιρλανδία	4,5	4,6	4,5	4,4	4,5	4,6	6,3	11,	13,7	14,4
Ελλάδα	**10,3**	**9,7**	**10,5**	**9,9**	**8,9**	**8,3**	**7,7**	**9,5**	**12,6**	**17,7**
Ισπανία	11,	11,	10,9	9,2	8,5	8,3	11,	18,0	20,1	21,7
Γαλλία	8,3	8,9	9,3	9,3	9,2	8,4	7,8	9,5	9,7	9,6
Ιταλία	8,5	8,4	8,0	7,7	6,8	6,1	6,7	7,8	8,4	8,4
Κύπρος	3,6	4,2	4,7	5,5	4,7	4,1	3,8	5,5	6,4	7,9
Λεττονία	12,8	11,	11,	9,6	7,3	6,5	8,0	18,2	19,8	16,2
Λιθουανία	13,8	12,4	11,	8,3	5,6	4,3	5,8	13,7	17,8	15,4
Λουξεμβούργο	2,6	3,8	5,0	4,6	4,6	4,2	4,9	5,	4,6	4,8
Ουγγαρία	5,6	5,8	6,1	7,2	7,5	7,4	7,8	10,0	11,	10,9
Μάλτα	7,4	7,7	7,2	7,3	6,9	6,5	6,0	6,9	6,9	6,5
Ολλανδία	3,1	4,2	5,	5,3	4,4	3,6	3,1	3,7	4,5	4,4
Αυστρία	4,2	4,3	4,9	5,2	4,8	4,4	3,8	4,8	4,4	4,2
Πολωνία	20,0	19,7	19,0	17,8	13,9	9,6	7,	8,2	9,6	9,7
Πορτογαλία	5,7	7,	7,5	8,6	8,6	8,9	8,5	10,6	12,0	12,9
Ρουμανία	7,5	6,8	8,0	7,2	7,3	6,4	5,8	6,9	7,3	7,4
Σλοβενία	6,3	6,7	6,3	6,5	6,0	4,9	4,4	5,9	7,3	8,2
Σλοβακία	18,8	17,	18,4	16,4	13,5	11,	9,6	12,	14,5	13,6
Φιλανδία	9,1	9,0	8,8	8,4	7,7	6,9	6,4	8,2	8,4	7,8
Σουηδία	6,0	6,6	7,4	7,7	7,	6,1	6,2	8,3	8,4	7,5
Ηνωμένο Βασίλειο	5,	5,0	4,7	4,8	5,4	5,3	5,6	7,6	7,8	8,0

Πηγή: Eurostat http://appsso.eurostat.ec.europa.eu

Σε επίπεδο περιφέρειας, σύμφωνα με τα στοιχεία του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος ΑΜΘ 2014-2020, στην ΠΑΜΘ τα διαρθρωτικά προβλήματα δεν έχουν μέχρι σήμερα αντιμετωπισθεί συστηματικά παρά τις εφαρμοζόμενες πολιτικές του παρελθόντος με αποτέλεσμα να συνεχίζουν να υφίστανται ανισότητες και παράλληλα η φτώχεια και η ανεργία να αυξάνονται, ιδιαίτερα μετά το 2008. Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης είχαν σαν συνέπεια την *απώλεια 34.205 θέσεων εργασίας* κατά την περίοδο 2008-2011, με το δευτερογενή τομέα να σημειώνει τη μεγαλύτερη *μείωση (46,8%)* και *αύξηση του ποσοστού ανεργίας* από 14,4% το 2010, *σε 26,4% το 2013*, ***με μεγαλύτερη ένταση στους νέους (59,8% το 2013).***

Παράλληλα, η *συμμετοχή της ΠΑΜΘ στην απασχόληση* (49,1% το 2013 για τις ηλικίες 15-64), συνεχίζει να υπολείπεται τόσο του Ευρωπαϊκού μέσου όρου, όσο και του Εθνικού (64,1% και 49,3% αντίστοιχα) ενώ είναι ιδιαίτερα χαμηλή στους νέους (έως 24 ετών). Συγκρίνοντας την απασχόληση στα δύο φύλα, η γυναικεία συμμετοχή εμφανίζει διαχρονικά σοβαρή υστέρηση σε σχέση με τον μ.ο. της ΕΕ-27, η οποία συνεχώς διευρύνεται (6,5% το 2000, 10,3% το 2006, 15% το 2012) και μετά το 2004 εμφανίζει υστέρηση ακόμη και σε σχέση με τον εθνικό μ.ο. γεγονός που σχετίζεται τόσο με την μετάβαση της τοπικής οικονομίας από αγροτική σε «τριτογενοποιημένη», όσο και σε οικογενειακές δομές και πρότυπα χαρακτηριστικά της ΑΜΘ (η γυναίκα στο σπίτι). (ΠΕΠ ΑΜΘ, 2014-2020)

Επομένως, το μεγαλύτερο πρόβλημα της ΠΑΜΘ σε σχέση με την απασχόληση είναι η δραματική *αύξηση της ανεργίας* κατά 17,7 ποσοστιαίες μονάδες λόγω της κρίσης (από 8,7% το 2008 σε 26,4% το 2013) και κατά 37,9 ποσοστιαίες μονάδες για τους νέους (από 21,8% το 2008 σε 59,8% το 2013). Αυτή η υψηλή ανεργία στην ΠΑΜΘ σχετίζεται άμεσα με την ύπαρξη ευάλωτων κλάδων στο τοπικό παραγωγικό σύστημα (όπως π.χ. η βιομηχανία εντάσεως εργασίας) και προήλθε κυρίως από τις μεγάλες απώλειες θέσεων εργασίας (κατά 46,8%) στο δευτερογενή τομέα (αποβιομηχάνιση και πλήγμα του κλάδου των κατασκευών) και δευτερευόντως, στη δασοκομία-υλοτομία και στην αλιεία, ενώ δεν φαίνεται να συσχετίζεται με το διαχρονικά χαμηλό μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού (περί το 10% του πληθυσμού ήταν αναλφάβητοι το 2001) καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού αυτού απασχολείται στον αγροτικό τομέα ο οποίος συγκράτησε και οριακά αύξησε τις θέσεις εργασίας. (ΠΕΠ ΑΜΘ 2014-2020).

Διάγραμμα 3. 7 : Ποσοστό ανεργίας στην ΠΑΜΘ, ανά Π.Ε

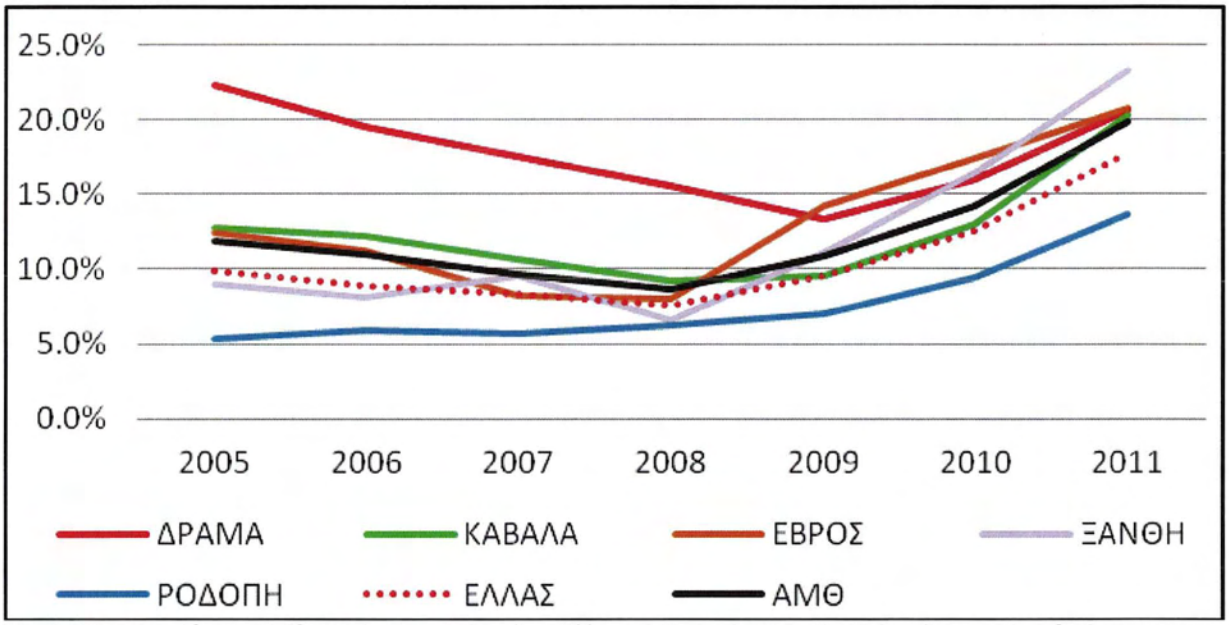

Πηγή: Μακροπρόθεσμο Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης για την ΠΑΜΘ, 02-2013

Σύμφωνα με στοιχεία από την Αναπτυξιακή Καβάλας Α.Ε, φαίνεται ότι *η κλαδική οικονομική δραστηριότητα της Θάσου είναι τριτογενοποιημένη* καθώς είναι ο βασικός *τουριστικός προορισμός* της ευρύτερης περιοχής μιας και χαρακτηρίζεται από περιοχές ιδιαίτερου *φυσικού κάλλους*, με δεύτερο σε απασχόληση τον πρωτογενή τομέα και την εκμετάλλευση της *τοπικής παραγωγής προϊόντων.*

Πίνακας 3. 25 : Ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας

ΟΜΑΔΕΣ ΚΛΑΔΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ						
ΔΗΜΟΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής	Σύνολο	ΝΕΟΙ	Δεν Δήλωσαν
Δ. ΚΑΒΑΛΑΣ	34	33	36	103	4	6
ΘΑΣΟΥ	1.059	577	2.478	4.114	146	200
ΧΡΥΣΟΥΠΟΛΗΣ	779	336	407	1.522	32	42
ΟΡΕΙΝΟΥ	292	251	296	839	27	25
ΦΙΛΙΠΠΩΝ	792	363	539	1.694	42	44
ΟΡΦΑΝΟΥ	457	7	45	509	13	26
ΠΙΕΡΕΩΝ	566	79	194	839	24	25
ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ	343	100	210	653	23	24
ΕΛΕΥΘΕΡ / ΛΗΣ	57	33	47	137	5	0
Σύνολο Περιοχής LEADER +	4.379	1.779	4.252	10.410	316	392
Σύνολο Νομού Καβάλας	8.620	7.648	20.215	36.483	1861	1914

Πηγή: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ LEADER +, 2000- 2006

Κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού

Τα μεγέθη της αγοράς εργασίας όπως είναι φυσικό επηρεάζουν τον κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Η Ελλάδα, χαρακτηρίζεται από έντονη ανισοκατανομή εισοδήματος, που παρά τη σοβαρή αύξηση του ΑΕΠ τα χρόνια προ της κρίσης, δεν παρατηρήθηκε ουσιαστική μείωση της ανισοκατανομής αυτής.

Στο παρακάτω διάγραμμα 3.8, απεικονίζεται ο κίνδυνος φτώχειας (εισόδημα χαμηλότερο του 60% μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις) στην ΕΕ και στην Ελλάδα ανάλογα με τη θέση στην αγορά εργασίας.

Διάγραμμα 3. 8 : Κίνδυνος φτώχειας ανά κατηγορία πληθυσμού

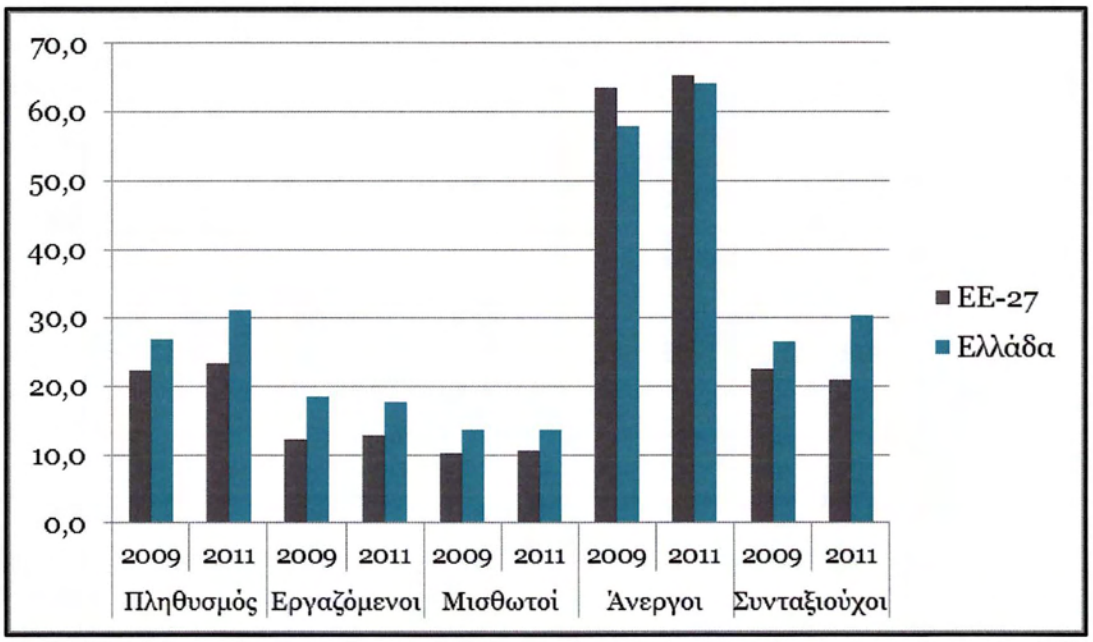

Πηγή: Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού, «Εργασία και Απασχόληση στην Ελλάδα», Ετήσια Έκθεση 2012

Μία πρώτη έρευνα που υλοποιήθηκε με τη συνεργασία των κοινωνικών υπηρεσιών των Δήμων της ΠΑΜΘ δείχνει μία ανησυχητική αύξηση των ρυθμών φτωχοποίησης του πληθυσμού, η οποία αποτυπώνεται στην ολοένα αυξανόμενη ζήτηση για υπηρεσίες των οποίων έκανε χρήση, μέχρι το 2010, μόνο ένα μικρό και περιθωριοποιημένο τμήμα του πληθυσμού. (ΠΕΠ ΑΜΘ 2014 – 2020).

Συμπεράσματα

Από τα συναχθέντα στοιχεία, συμπεραίνονται:

- μια αύξηση του αριθμού των ανασφάλιστων πολιτών κατά 90% από το 2012 και μετά και αύξηση των ανασφάλιστων πρώην επαγγελματιών και των οικογενειών τους λόγω μεγάλου αριθμού πτωχεύσεων επιχειρήσεων.
- Αύξηση του αριθμού των οικογενειών που αδυνατούν να καλύψουν τις βασικές βιοτικές ανάγκες (από το 2011 αύξηση στα συσσίτια κατά 350%, στα κοινωνικά παντοπωλεία & διανομές τροφίμων κατά 150%).
- Εμφάνιση μιας νέας κατηγορίας πολιτών σε απόλυτη ένδεια, των παλιννοστούντων άνω των 65 ετών, οι οποίοι στερήθηκαν το δικαίωμα στη συνταξιοδότηση και την ασφάλιση. Επισημαίνεται ότι οι παλιννοστούντες αποτελούν σημαντικό τμήμα του πληθυσμού στην ΠΑΜΘ και ένα από τα ποιο υποβαθμισμένα οικονομικά.
- Ύπαρξη θυλάκων απόλυτης φτώχειας οι οποίοι συχνά ταυτίζονται με οικισμούς Ρομά ή άλλων πληθυσμών με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες ή και απομονωμένους γεωγραφικά.

Η οικονομική κρίση επομένως, με τη μείωση των κρατικών παροχών, εντείνει την κοινωνική εξαθλίωση των ομάδων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας με αποτέλεσμα να είναι ακόμα πιο επιτακτική η ανάγκη εύρεσης εναλλακτικών λύσεων στους τομείς παραγωγής προκειμένου να αντιστραφεί σε ικανοποιητικό ποσοστό η τρέχουσα κατάσταση, ιδιαίτερα στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΠΑΜΘ & ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΘΑΣΟΥ

4.1 Αποτελέσματα προηγούμενων αναπτυξιακών πολιτικών στην ΑΜΘ

Ύστερα από μια τριακονταετία περίπου άσκησης περιφερειακής πολιτικής της Ε.Ε., η Περιφέρεια, παρά τα όσα έχουν επιτευχθεί, παραμένει μια από τις πιο αδύναμες της Ε.Ε. Μετά την Ήπειρο και τη Δυτική Ελλάδα, η ΠΑΜΘ έχει το χαμηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας. Η κατάσταση αυτή ισχύει διαχρονικά και κατά την παρούσα οικονομική συγκυρία έχει χειροτερεύσει. Αν στις υπό εξέταση πολιτικές υπαχθούν η περιφερειακή πολιτική, η γεωργική πολιτική της ΕΕ και οι πολιτικές ρύθμισης διαφόρων επιπέδων του χώρου, προφανώς δεν θα υπάρξουν μεγάλες διαφωνίες στη θέση ότι αυτές υπήρξαν, κατά τα τελευταία 30 χρόνια, μερικά μόνο επιτυχείς και κατά διαφορετικό τρόπο η κάθε μια από αυτές. Το ίδιο ισχύει και για τις λοιπές, θεσμικές δηλαδή χωρίς χρηματικούς πόρους πολιτικές της ΕΕ.

Το τελικό αποτέλεσμα όλων αυτών των προσπαθειών συνίσταται στον εμπλουτισμό της περιφέρειας με σημαντικά στοιχεία υποδομών, στην κυριαρχία περίπου απόλυτα της εμπορευματοποίησης, στη σχετική βελτίωση του υλικού επιπέδου της ποιότητας ζωής των κατοίκων μέσα από την αύξηση της κατανάλωσης, καθώς και στη βελτίωση ορισμένων από τα προβλήματα *αστικής ανάπτυξης*, *αστικών υποδομών* και *περιβάλλοντος*. Ακόμα όμως και αν χρησιμοποιηθούν οι δείκτες, με τη βοήθεια των οποίων αποτιμώνται οι πολιτικές που αναφέρονται προηγουμένως, πρέπει να είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικοί και μετρημένοι ως προς την αποτίμηση των ουσιαστικών αποτελεσμάτων των συγκεκριμένων προσπαθειών. Καθώς οι προσπάθειες που πραγματοποιήθηκαν κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους χαρακτηρίζονται κυρίως από μια λογική έργων και δράσεων που συνδέονται με την μεσοπρόθεσμη αποτελεσματικότητα του προγραμματισμού και τη μεγιστοποίηση της απορροφητικότητας των διαθέσιμων κοινοτικών πόρων, αλλά όχι με την οικονομική και κοινωνική λειτουργικότητα των στοιχείων των προγραμμάτων που έχουν κατά περίοδο υλοποιηθεί, μπορεί να υποστηριχθεί η θέση ότι εκτός από τον τομέα των υποδομών τα αποτελέσματα στην αναδιάρθρωση του παραγωγικού προτύπου ήταν πολύ περιορισμένα.

Παράλληλα, είναι προφανή τα σημάδια της *κατάρρευσης* μιας *πολιτικής εκβιομηχάνισης* μέσω ειδικών κινήτρων, καθώς οι βιομηχανίες της Περιφέρειας δεν μπόρεσαν να αντιμετωπίσουν ούτε το κύμα ανταγωνισμού από την ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ τη δεκαετία

των 1980, ούτε το κύμα ανταγωνισμού από το 1989, όπως αυτός διαμορφώθηκε από την παγκοσμιοποίηση, τη διεύρυνση της ΕΕ στη συνέχεια και τις τέσσερις «κινητικότητες». Αυτό βεβαίως θα ήταν αναμενόμενο αν οι πολιτικές κινήτρων δεν βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων όπως φαίνεται να υποδεικνύει πληθώρα σχετικών μελετών.

Εν τέλει, οι ασκούμενες πολιτικές δεν μπορούν να φθάσουν πιο πέρα από εκεί που έχουν φθάσει, δηλαδή στην μερική ενοποίηση του χώρου μέσα από τις υποδομές, και στη σχετική βελτίωση της κατανάλωσης και της ποιότητας ζωής, αποτελέσματα που και αυτά εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις συνθήκες οικονομικής σταθερότητες και της μη έκθεσης της τοπικής οικονομίας σε συνθήκες ύφεσης, κρίσης και μη ελεγχόμενου ανταγωνισμού. Υπό αυτό το πρίσμα, οι *ανεπαρκείς επιδόσεις* των πολιτικών που ασκούνται μέχρι σήμερα και έχουν ασκηθεί κατά το παρελθόν, θα πρέπει να θεωρηθούν σε σημαντικό τμήμα τους ως **συστηματικό αποτέλεσμα** και όχι ως ανεπάρκεια των θεσμών και παθογένεια της κοινωνίας.

4.2 Ο εθνικός χωροταξικός σχεδιασμός

Ο χωροταξικός σχεδιασμός της χώρας αποκτά την πρώτη ολοκληρωμένη θεσμική βάση με το Ν.2742/99. Ωστόσο, τα πρώτα θεσμοθετημένα κείμενα του εθνικού χώρου συγκροτούνται με τα *Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης* (ΠΠΣΧΑΑ) που συνθέτουν κατά μια *άνιση και κατακερματισμένη προσέγγιση του εθνικού χώρου*, ωστόσο προσέφερε μια πρώτη εικόνα για την χωρική οργάνωση της χώρας – πλην Αττικής – καθώς και τις προοπτικές χωρικής ανάπτυξης. Με την γνωμοδότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου της ΠΑΜΘ της 20.06.2003 οριστικοποιείται και το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ (ΦΕΚ 1471 της 9.10.2003). Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης θεσμοθετείται στις 3.8.2008 μετά από μια πενταετία και σηματοδοτεί την έναρξη έκδοσης της σειράς των Ειδικών Χωροταξικών που συγκροτούν εξειδικευμένη τομεακή θεώρηση του εθνικού χώρου. Το 2008 – 2009 εγκρίνονται τα Ειδικά Πλαίσια για τις ΑΠΕ, τον *Τουρισμού* και τη *Βιομηχανία* και πρόσφατα, το 2011 για τις *Υδατοκαλλιέργειες*.

Τα Ειδικά Χωροταξικά αντιμετωπίζουν τομείς της παραγωγής (*τουρισμός, βιομηχανία, υδατοκαλλιέργειες, ΑΠΕ*) παρουσιάζοντας και αυτά αδυναμίες υστέρησης ως προς την παρακολούθηση των οικονομικών και τεχνολογικών εξελίξεων.

Την τρέχουσα περίοδο εξελίσσεται η αξιολόγηση και αναθεώρηση τόσο του ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας όσο και του ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό, παράλληλες διαδικασίες που αν

συντονιστούν, αποτελούν και ευκαιρία συγκρότησης ενός συνεκτικού χωροταξικού σχεδιασμού για την ΠΑΜΘ.

Διάγραμμα 4. 1 : Απασχόληση κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης, 2008-2011 (άτομα)

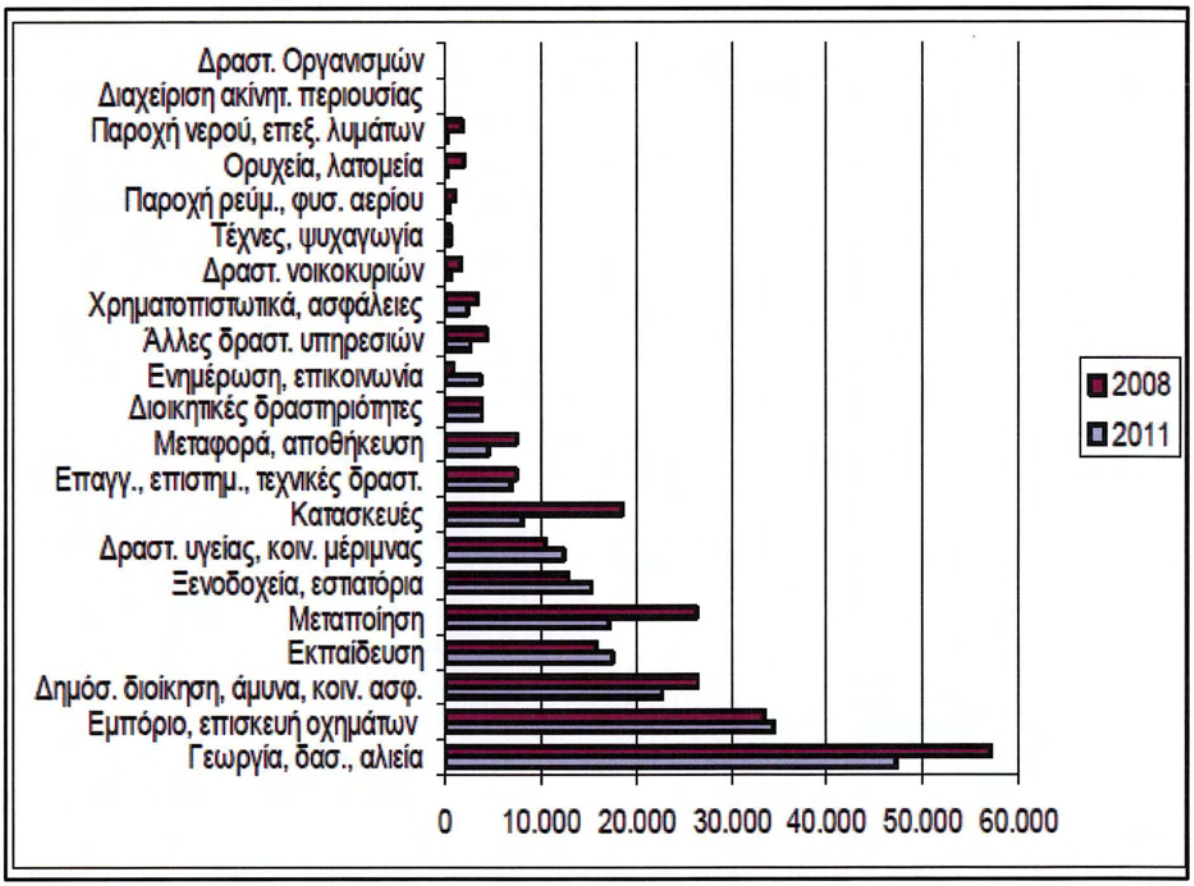

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, β΄τρίμηνο

4.3 Πρωτογενής Τομέας

Υφιστάμενη κατάσταση ΠΑΜΘ

Στην περιφέρεια της ΑΜΘ ο πρωτογενής τομέας (γεωργία-δασοκομία-αλιεία) αποτελεί σημαντικό παράγοντα, τόσο από οικονομική όσο και από κοινωνική άποψη. Απασχολεί το μεγαλύτερο τμήμα του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας (περίπου 20%), συμμετέχει με περίπου 40% στις συνολικές εξαγωγές της Περιφέρειας, ενώ παράλληλα αποτελεί τη βάση για μεγάλο αριθμό μεταποιητικών βιομηχανιών της περιοχής (τροφίμων, ποτών, κλωστοϋφαντουργίας, σιγαρέτων). Ο *δευτερογενής τομέας* (μεταποίηση – βιομηχανία) εμφανίζει *ιδιαίτερα μεγάλη εξάρτηση* από τον *πρωτογενή τομέα*, δεδομένου ότι αφορά κυρίως στην αξιοποίηση της παραγωγής του γεωργικού τομέα (βιομηχανία τροφίμων και ποτών, κλωστοϋφαντουργία, σιγαρέτα) και του λατομικού – μεταλλευτικού πλούτου και στη μεταποίηση άλλων πρώτων υλών (κλάδοι χημικών, κλάδοι μη μεταλλικών ορυκτών, κτλ.).

Στην Περιφέρεια δραστηριοποιείται μεγάλος αριθμός δυναμικών επιχειρήσεων μεταποίησης γεωργικών προϊόντων (ελαιόλαδο, ούζο, τσίπουρο, κρασί, μπύρα, τυροκομικά, γαλακτοκομικά, αλλαντικά και κρεατοσκευάσματα, αλίπαστα, γλυκά και ζυμαρικά καθώς και μια μεγάλη ποικιλία άλλων προϊόντων), ενώ υπάρχουν και μεγάλες βιομηχανίες (εκκοκκιστήρια, βιομηχανία επεξεργασίας ξύλου, γαλακτοβιομηχανία, κ.ά.).

Σύμφωνα με στοιχεία του Ι.ΓΕ.Κ.Ε, το Ακαθάριστο Γεωργικό Προϊόν ανά απασχολούμενο στην Περιφέρεια ΑΜΘ ανέρχεται στο 69% του εθνικού μέσου όρου, ενώ αντίστοιχα χαμηλοί είναι και οι λοιποί δείκτες: παραγωγικότητα του εδάφους στο 76%, παραγωγικότητα εργασίας στο 77%.

Η Περιφέρεια ΑΜΘ μπορεί να χαρακτηριστεί κυρίως αγροτική, δεδομένου ότι ο πρωτογενής τομέας αποτελεί το βασικό παραγωγικό τομέα της: το ποσοστό συμμετοχής του πρωτογενούς τομέα στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (ΑΠΑ) της Περιφέρειας ανέρχεται σε 6,2%, ποσοστό διπλάσιο του εθνικού μέσου όρου, ενώ παράλληλα, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) του πρωτογενή τομέα της ΑΜΘ συμβάλει κατά 7-9% στο εθνικό γεωργικό ΑΕΠ, ενώ η συμβολή των άλλων δύο τομέων στους αντίστοιχους εθνικούς δείκτες είναι πολύ μικρότερη και κυμαίνεται μεταξύ 3-5%.

Ωστόσο, ο *πρωτογενής τομέας* εμφανίζει σημαντική *τάση συρρίκνωσης* την τελευταία δεκαετία (ιδιαίτερα όσο αφορά τον όγκο παραγωγής, αλλά και τις καλλιεργούμενες εκτάσεις για

ορισμένες κατηγορίες προϊόντων όπως καπνός, κ.ά.), ιδιαίτερα δε μετά την τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΑΠ (ενδιάμεση αναθεώρηση του 2003), όταν και υιοθετήθηκε η Ενιαία Αποδεσμευμένη Ενίσχυση (ΕΑΕ). Το σκεπτικό για την υιοθέτηση της ΕΑΕ υπήρξε η προσπάθεια ενίσχυσης της *μεταβολής του παραγωγικού μοντέλου της γεωργίας*, μέσω της απελευθέρωσης εκτάσεων για την παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων στοχευμένων στη ζήτηση και τις διεθνείς αγορές. Ωστόσο, εξαιτίας του στρεβλού ελληνικού παραγωγικού μοντέλου που ακολουθήθηκε στην ελληνική γεωργία μετά την ένταξη στην ΕΟΚ το 1981 (*κύρια επιδίωξη η μεγιστοποίηση της παραγωγής και των επιδοτήσεων, μικρή έμφαση σε ποιότητα, απουσία επιχειρηματικότητας*, κτλ), η αδυναμία προσαρμογής υπήρξε εμφανής: Από το 2006 και μετά, παρατηρείται συνεχής *μείωση της παραγωγής των βασικών γεωργικών προϊόντων* της χώρας.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ το 2005 η ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα ήταν περίπου 682 εκατ. €, το 2008 και το 2009 μειώθηκε σε 457 και 462 εκατ. €, αντίστοιχα. Η πρόσφατη κρίση που βιώνει η χώρα, εκτιμάται ότι ενδεχομένως να αντιστρέψει αυτή την τάση, καθώς ολοένα και περισσότεροι θα στρέφονται στον πρωτογενή τομέα, αλλά αυτό μένει να αποδειχθεί.

Η χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση της περιφέρειας ανέρχεται σε 4.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα ή στο 28% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας. Αρδεύεται το 58% περίπου των καλλιεργούμενων εκτάσεων. Στην Περιφέρεια υπάρχει μια τάση εξειδίκευσης σε βιομηχανικές ή/και εκτατικές καλλιέργειες (κυρίως σε Ξάνθη και Ροδόπη) όπως το βαμβάκι, το καλαμπόκι, ο καπνός, τα σιτηρά. Παράλληλα όμως, η περιφέρεια ΑΜΘ εκτός από την *εξειδίκευση σε ΦΜΚ* (φυτά μεγάλης καλλιέργειας), παρουσιάζει και μία σημαντική εξειδίκευση σε εντατικές καλλιέργειες (μη επιδοτούμενες οι περισσότερες – αλλά επηρεαζόμενες εμμέσως από την ΚΑΠ). Έτσι η ΑΜΘ (λόγω της ΠΕ Καβάλας) είναι το πρώτο *κέντρο παραγωγής επιτραπέζιων σταφυλιών* στην Ελλάδα και από τα σημαντικότερα στην Ν. Ευρώπη. Επίσης υπάρχει σημαντική παραγωγή σε ακτινίδια, σπαράγγια, αμύγδαλα, ελιές (βρώσιμες & λάδι), πατάτες, κρασί και σε μικρότερο βαθμό σε αμύγδαλα, μποστανικά, φασόλια κ.λπ. Η *κτηνοτροφία*, αν και έχει πολλές δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης στην περιοχή, αποτελεί προς το παρόν συμπληρωματική δραστηριότητα, ενώ αρκετά αναπτυγμένος είναι ο τομέας της *αλιείας* (*θαλάσσια και υδατοκαλλιέργειες*).

Χαρακτηριστικά προβλήματα και τάσεις ΠΑΜΘ

Ο σχεδιασμός ενός μακροπρόθεσμου προγράμματος ανάπτυξης του πρωτογενή τομέα, την τρέχουσα περίοδο, αποτελεί ιδιαίτερα δύσκολο έργο για δύο βασικούς λόγους που επιδρούν αρνητικά, αυξάνοντας την αβεβαιότητα και τη συνακόλουθη αδυναμία πρόβλεψης του γενικότερου μακροοικονομικού περιβάλλοντος: *η οικονομική κρίση και η αναμενόμενη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ 2014-2020.*

Η *οικονομική κρίση* που μαστίζει τη χώρα και αναμένεται να διαρκέσει πολλά χρόνια ακόμη, έχει ανατρέψει όλες τις σταθερές της ελληνικής οικονομίας, έχει μειώσει σε σημαντικό βαθμό τα διαθέσιμα κεφάλαια για επενδύσεις, ενώ η διαρκώς επιδεινούμενη κατάσταση κάνει ακόμη πιο δυσχερή την εκτίμηση των τελικών επιπτώσεων σε όλους τους τομείς της ελληνικής οικονομίας. Για τον πρωτογενή τομέα, υπάρχουν εκτιμήσεις ότι η οικονομική κρίση θα επιφέρει και ορισμένες *θετικές επιπτώσεις*, όπως *η στροφή νέων στην πρωτογενή παραγωγή*, η στροφή προς *τις εξαγωγικές αγορές*, η *μείωση των εισαγωγών* κ.ά. Από την άλλη μεριά υπάρχουν πολλές αρνητικές επιπτώσεις, όπως η *μείωση των εισοδημάτων των παραγωγών*, *η αύξηση του ρυθμού αποεπένδυσης* (λόγω και της *αδυναμίας εύρεσης πίστωσης*) που καταγράφηκε από την προηγούμενη δεκαετία, το *κλείσιμο πολλών μεταποιητικών μονάδων* κτλ. Παράλληλα, ορισμένα θετικά στοιχεία των τελευταίων ετών, όπως π.χ. η *αύξηση των τιμών ορισμένων δημητριακών*, μπορεί να αύξησε το εισόδημα ορισμένων παραγωγών, αλλά συνετέλεσε στην κατακόρυφη αύξηση του κόστους παραγωγής στις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, σε συνδυασμό μάλιστα με μια θεαματική αύξηση των τιμών σχεδόν όλων των χρησιμοποιούμενων εισροών.

Οι αλλαγές που θα επιφέρει η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, κατά την επόμενη περίοδο, δεν είναι ακόμη γνωστές, αλλά έχουν μόνο ανακοινωθεί οι βασικές κατευθύνσεις της. Παρότι υπάρχουν αρκετά σημεία τα οποία δεν είναι βέβαιο εάν τελικά θα υιοθετηθούν (π.χ. περιφερειοποίηση) *είναι δεδομένο ότι το γενικότερο περιβάλλον της ευρωπαϊκής προστασίας της γεωργίας θα μεταβληθεί σημαντικά.* Με δεδομένο ότι η προηγούμενη αναθεώρηση οδήγησε σε θεαματική – πέραν των προβλέψεων - πτώση της αξίας της αγροτικής παραγωγής, καθίσταται ακόμη πιο δύσκολη η χάραξη ενός μακροπρόθεσμου σχεδίου στην αρχή μιας περιόδου έντονων θεσμικών αλλαγών που θα έχουν σημαντικό αντίκτυπο στο περιβάλλον μέσα στο οποίο θα κληθούν να λειτουργήσουν οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις και ο πρωτογενής τομέας συνολικά.

Πίνακας 4. 1 : Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά κλάδο (εκ. €)

Κλάδοι / Περιφέρειες και νομοί	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία				
	2005	**2006***	**2007***	**2008***	**2009***
Σύνολο Ελλάδος	8,428	6,838	6,864	6,197	6,370
Βόρεια Ελλάς	3,850	2,830	3,004	2,780	2,901
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	682	490	557	457	462
Έβρος	182	111	126	111	105
Ξάνθη	106	86	86	72	75
Ροδόπη	145	79	99	84	93
Δράμα	118	98	112	89	94
Καβάλα	130	116	133	102	95

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, β΄τρίμηνο

Στα πλαίσια αυτά, απαιτείται ένα *σχέδιο διαρθρωτικής αγροτικής πολιτικής* που θα προωθεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της κάθε περιοχής, αντί του έως τώρα 'κοινού' και μονοδιάστατου μοντέλου που βασιζόταν στο δίπτυχο *επιδοτήσεις – εντατικοποίηση*. Έτσι, ο ρόλος της Περιφέρειας αναδεικνύεται ως *καταλύτης* για την βιώσιμη ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα.

Πρωτογενής τομέας νήσου Θάσου

4.3.1 Βασικά χαρακτηριστικά

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το έτος 2009, το κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (κ.κ. ΑΕΠ) ανέρχεται, σε τρέχουσες τιμές, στην Περιφέρεια ΑΜ-Θ, σε 15.300€ έναντι 20.500€ στο επίπεδο της χώρας, κατατάσσοντας την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης στην *ενδέκατη (11η) θέση* μεταξύ των περιφερειών της χώρας.

Ενδοπεριφερειακά, στη Π.Ε. Δράμας καταγράφεται το χαμηλότερο κ.κ. ΑΕΠ, 11.700 €, ενώ το υψηλότερο κ.κ. ΑΕΠ, 17.900 € καταγράφεται στη Π.Ε. Καβάλας. Στις λοιπές Π.Ε. το καταγραφόμενο κ.κ. ΑΕΠ είναι 15.400 € στη Π.Ε. Έβρου, 15.700 € στη Π.Ε. Ξάνθης και 14.600 € στη Π.Ε. Ροδόπης.

Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης το σύνολο της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας που παράγεται ανέρχεται σε 8,264 δισεκατομμύρια €, ποσό το οποίο αντιστοιχεί στο 3,9% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της χώρας. Κατά τομέα συμμετέχει

στο **7,6%** της εθνικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του **αγροτικού τομέα**, στο **4,6%** του **δευτερογενούς τομέα** και στο **3,5% του τριτογενούς τομέα**, σύμφωνα με προσωρινά στοιχεία (σε τρέχουσες τιμές) του 2009.

Στην *Περιφερειακή Ενότητα Θάσου*, παράγεται το **1,1% του ΑΕΠ** του μέσου όρου της χώρας. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ των κατοίκων ανάγεται σε 10.495 ευρώ. Όσον αφορά στους παραγωγικούς τομείς, το **21,4%** ανήκει στον **πρωτογενή τομέα**, το **12,3% στον δευτερογενή**, ενώ το **66,3%** με μεγάλη διαφορά από τους προηγούμενους, καταλαμβάνει ο **τριτογενής τομέας** παραγωγής καταδεικνύοντας την αναπτυξιακή φυσιογνωμία της.

Οι κύριοι κλάδοι της οικονομίας του πρωτογενούς τομέα της Θάσου είναι η *αλιεία*, η *γεωργία* και η *κτηνοτροφία* κυρίως, και η *δασοπονία* δευτερευόντως. Τα ιδιαίτερα *γεωγραφικά*, *βιοκλιματικά* και *οικολογικά* χαρακτηριστικά του τόπου έχουν σαν αποτέλεσμα, σημαντικές διαφοροποιήσεις στους κλάδους παραγωγής και εξίσου πλούσια ποικιλία σε κατηγορίες, είδη και τρόπους αξιοποίησης, καθώς η παραγωγική σύνθεση μεταβάλλεται ανάλογα με το υψόμετρο, την παράδοση και τα μέσα παραγωγής.

Πίνακας 4. 2 : Συνοπτική αποτύπωση στοιχείων Δήμου Θάσου

ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ		
ΔΗΜΟΣ	ΘΑΣΟΥ	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΘΑΣΟΥ	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	
ΕΔΡΑ	ΘΑΣΟΣ	
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΥΠΑΓΕΤΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ Ο ΔΗΜΟΣ: ΘΑΣΟΥ		
ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ		
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ:		Ευρώ
ΑΕΠ κατά κεφαλή σε ευρώ		10.495
ΑΕΠ (% του μέσου όρου της χώρας)		1,1
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:		%
ΑΕΠ % ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ		21,4
ΑΕΠ % ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ		12,3
ΑΕΠ % ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ		66,3
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ:		%
ΖΩΝΗ		Γ (40-50%)
Επιχορήγηση επενδυτικών σχεδίων για μεγάλες επιχειρήσεις		40%
Επιχορήγηση επενδυτικών σχεδίων για μεσαίες επιχειρήσεις		45%
Επιχορήγηση επενδυτικών σχεδίων για μικρές επιχειρήσεις		50%
Επιχορήγηση επενδυτικών σχεδίων προγραμμάτων ΕΣΠΑ & Αγροτικής Ανάπτυξης		60%

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011

Στον πίνακα 4.3 απεικονίζονται οι κάτοικοι που είναι οικονομικώς ενεργοί και μη, ανά κλάδο παραγωγής. Χρησιμοποιούνται κώδικες ταξινόμησης για κάθε τομέα παραγωγής. Η Στατιστική ταξινόμηση των οικονομικών δραστηριοτήτων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, NACE ως συντομογραφία, είναι η ονοματολογία των οικονομικών δραστηριοτήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Ο όρος NACE προέρχεται από το γαλλικό Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne. Από το 1970, έχουν αναπτυχθεί διάφορες εκδόσεις της NACE.

Η NACE είναι μία ταξινόμηση με ανάλυση σε τετραψήφιο επίπεδο, που παρέχει το πλαίσιο για τη συλλογή και παρουσίαση μεγάλου φάσματος στατιστικών στοιχείων, κατά οικονομική δραστηριότητα, στους τομείς των οικονομικών στατιστικών (π.χ. παραγωγή, απασχόληση και εθνικοί λογαριασμοί) αλλά και σε άλλους στατιστικούς τομείς που αναπτύσσονται εντός του Ευρωπαϊκού Στατιστικού Συστήματος (ΕΣΣ). (http://ec.europa.eu/eurostat/statistics).

Σύμφωνα με το σύνολο των οικονομικώς ενεργών κατοίκων, οι 4.031 είναι άτομα με απασχόληση και οι 853 άνεργοι. Η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα του Δήμου Θάσου αντιστοιχεί στο 22.82% των απασχολούμενων.

Πίνακας 4. 3 : Τοπική οικονομία και απασχόληση – Πρωτογενής Τομέας

ΤΟΠΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ										
ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ										
Οικονομικώς ενεργοί										
Σύνολο	Απασχολούμενοι						Άνεργοι			Οικονομικώς μη ενεργοί
	Σύνολο	Πρωτογενής Τομέας NACE A-B	Δευτερογενής Τομέας NACE C-F	Τριτογενής Τομέας NACE G-Q	Δε δήλωσαν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας	Σύνολο	Από αυτούς Νέοι Άνεργοι			
4.884	4.031	920	1021	1981	109	853	231			7.258
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ & ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ										
	Ημερομηνία Καταγραφής	Σύνολο	Δ.ΕΘΑΣΟΥ							
Αγροτική Δραστηριότητα	2001	Καλλιεργήσιμη έκταση σε στρ.								
		58.517	58.517							
	2008	Επιχειρήσεις Επεξεργασίας Αγροτικών Προϊόντων								
		16	16							
Κτηνοτροφική Δραστηριότητα	2001	Μονάδες Εκτροφής (πλήθος)								
		12	12							
	2001	Ζωικός Πληθυσμός								
		60.722	60.722							
	2008	Επιχειρήσεις Επεξεργασίας Κτηνοτροφικών Προϊόντων								
		2	2							
Αλιεία/Ιχθυοκαλλιέργεια	2008	Αλιευτικά Σκάφη								
		129	129							
	2011	Ιχθυόσκαλες								
		2	2							
	2004	Μονάδες Ιχθυοκαλλιέργειας								
		1	1							
	2011	Επιχειρήσεις Επεξεργασίας Αλιευμάτων								
		0	0							

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011

Από τα στοιχεία, του πίνακα 4.3 και του παρακάτω διαγράμματος 4.2, φαίνεται ότι το 22,82% απασχολείται στον πρωτογενή τομέα, το 25,32% απασχολείται στον δευτερογενή τομέα, το 49,14% απασχολείται στον τριτογενή τομέα και το 2,7% δεν έχει δηλώσει κλάδο οικονομικής δραστηριότητας.

Διάγραμμα 4. 2 : Ποσοστό απασχολουμένων ανά τομέα παραγωγής στη Θάσο

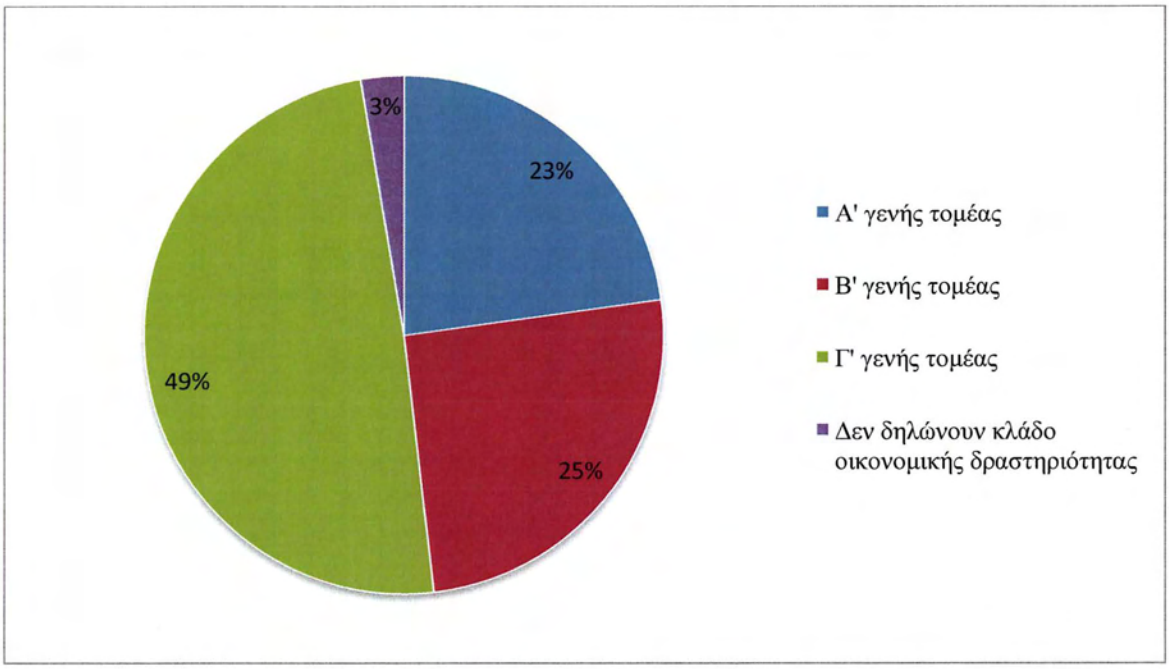

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου,2011, Ιδία επεξεργασία

Όσον αφορά την ανεργία αυτή ανέρχεται στο 17,47% σε επίπεδο Δήμου. Το ποσοστό ανεργίας στο σύνολο του Δήμου είναι μεγαλύτερο από τα αντίστοιχα ποσοστά της Περιφερειακής Ενότητας Καβάλας (11,78%) και της χώρας (11,1%). (Ε.Π Δ. Θάσου, 2011).

4.3.2 Αγροτική Δραστηριότητα

Με βάση τα στοιχεία της διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης της Καβάλας, τα στρέμματα της γεωργικής γης του Νομού Καβάλας κατανέμονται σε σχέση με τη δυνατότητας άρδευσης ως εξής:

Πίνακας 4. 4 : Κατανομή αρδευόμενων και ξηρικών εκτάσεων

	Επ. Θάσου	Επ. Καβάλας	Επ. Νέστου	Επ. Παγγαίου
Αρδευόμενη έκταση	34,68 %	59,05%	86,89%	71,27%
Ξηρική έκταση	65,32 %	40,95%	13,11%	28,73%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100	100	100

Πηγή: Κέντρο Επιχειρηματικής & Τεχνολογικής Ανάπτυξης Περιφέρειας ΑΜΘ

Από αυτό διαπιστώνεται ότι οι αρδευόμενες εκτάσεις συνιστούν το 34,68% της γεωργικής γης του νησιού, επηρεάζοντας ταυτόχρονα την διευκόλυνση ή μη, των καλλιεργειών. Ο βασικός κλάδος που επικρατεί στην γεωργία της Θάσου είναι η καλλιέργεια της ελιάς.

Ελιές - Ελαιόλαδο

Στην Θάσο, οι κάτοικοι κατά τους χειμερινούς μήνες, έχουν σαν κύρια ενασχόληση τη συλλογή της ελιάς και την παραγωγή ελαιολάδου, με αποτέλεσμα η ελαιοκαλλιέργεια να συμπληρώνει άριστα το εισόδημα των κατοίκων των περιοχών αυτών που έχουν στραφεί στον τουρισμό. Στο νησί παράγεται η μοναδική στον κόσμο, ελιά Θρούμπα, Προϊόν Ονομασίας Προέλευσης.

Το ελαιόλαδο «Θάσος» παράγεται στο ομώνυμο νησί από τη μοναδική στο είδος της «Θασίτικη» ποικιλία. Έχει κίτρινο – χρυσαφί χρώμα, ξεχωριστή γεύση ελιάς και είναι προϊόν Π.Γ.Ε. από το 1996. Παράγεται από την ποικιλία «Θασίτικη» ή «Θρούμπα Θάσου», η οποία είναι μοναδική στο είδος της και καλλιεργείται από την αρχαιότητα. Έχει χρώμα ελαφρά διαφορετικό από ότι τα περισσότερα ελαιόλαδα και έντονη γεύση ελιάς.

Η ιδιαιτερότητα του προϊόντος εξασφαλίζεται σε μεγάλο βαθμό από τη μοναδικότητα της ποικιλίας της ελιάς που καλλιεργείται σχεδόν σε αποκλειστικότητα στη Θάσο από την αρχαιότητα. Υπάρχουν ακόμη και σήμερα ελαιόδεντρα που η ηλικία τους ξεπερνάει τα 700 χρόνια. Το κλίμα του νησιού ευνοεί την ανάπτυξη της ελιάς που φύεται τόσο σε πεδινές όσο και σε ορεινές περιοχές και καρποφορεί το χειμώνα.

Μεγάλο ρόλο παίζουν και άλλοι παράγοντες, όπως η σύσταση του εδάφους, καθώς κι ο τρόπος καλλιέργειας, συλλογής και επεξεργασίας του ελαιοκάρπου. Όσον αφορά στην επεξεργασία και τυποποίηση, λαμβάνουν χώρα πάντα στη Θάσο, για αυτό και το εξαιρετικό αυτό ελαιόλαδο είναι προϊόν Π.Γ.Ε. και όχι Π.Ο.Π (Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης).

(http://www.gyri.gr/). Τα ΠΓΕ «Προστατευόμενη Γεωγραφική Ένδειξη» αναφέρονται στο όνομα μιας περιοχής, ενός συγκεκριμένου τόπου ή, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, μιας χώρας, το οποίο χρησιμοποιείται για την περιγραφή ενός γεωργικού προϊόντος ή ενός τροφίμου: που κατάγεται από την εν λόγω περιοχή, τον συγκεκριμένο τόπο ή τη εν λόγω χώρα, και του οποίου η συγκεκριμένη ποιότητα, η φήμη ή άλλα χαρακτηριστικά μπορούν να αποδοθούν στην εν λόγω γεωγραφική καταγωγή, και του οποίου η παραγωγή ή/και η μεταποίηση ή/και η επεξεργασία πραγματοποιούνται στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή. (http://www.minagric.gr).

Το μοναδικό αυτό προϊόν παράγεται και διατίθεται από τον Αγροτικό Ελαιουργικό Συνεταιρισμό Πρίνου «η Δήμητρα» και από τις εταιρείες Βελουϊτίνος, ΒΙ.ΕΛ.ΘΑ. και BIO OLIVES ATHINA. Στο εργοστάσιο μεταποίησης ελιάς Θάσου, στον Πρίνο, τυποποιούνται ετησίως 300–350 τόνοι Ελιάς "Θρούμπα" Θάσου, εκ των οποίων τα 2/3 εξάγονται στο Ισραήλ.

Παρά τις δυναμικές σε αυτό τον τομέα, οι καιρικές συνθήκες προκαλούν συχνά αστάθεια στην παραγωγή με αποτέλεσμα τα τελευταία δύο χρόνια να διατυπώνεται αίτημα κάλυψης των ελαιοπαραγωγών της Θάσου από τον ΕΛΓΑ (Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων) του 100% της ζημιάς από όλες τις αιτίες καταστροφής σε φυτική, ζωική παραγωγή και πάγιο κεφάλαιο. Το 2014 ήταν η δεύτερη χρονιά μείωσης των εσόδων τους από την παραγωγή, καθώς το 2013 ήταν από τις χειρότερες των τελευταίων ετών, λόγω ακαρπίας. Επιπλέον, αντιμετώπισαν και το πρόβλημα του δάκου, με πορίσματα επιστημόνων να αποδίδουν τους υψηλούς πληθυσμούς του εντόμου στις καιρικές συνθήκες που επικράτησαν, όπως και την ολοσχερή πτώση του ελαιοκάρπου αντίστοιχα. (www.agronews.gr)

Αγροτικοί συνεταιρισμοί Θάσου

Το κάθε χωριό της Θάσου έχει τον δικό του συνεταιρισμό, όπου είναι εγγραμμένα μέλη οι ελαιοπαραγωγοί του χωριού. Κάθε συνεταιρισμός έχει δικό του ελαιοτριβείο και τελευταία και τυποποιητήριο λαδιού. Η περίοδος λειτουργίας των ελαιοτριβείων αρχίζει από τα μέσα Νοεμβρίου έως τις αρχές Ιανουαρίου που τελειώνει και η ελαιοκομική περίοδος. Η διάθεση της καινούριας σοδιάς του ελαιολάδου από τους συνεταιρισμούς γίνεται από τις αρχές Φεβρουαρίου. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί Θάσου είναι οι ακόλουθοι:

1. Ελαιουργικός Συνεταιρισμός Καλλιράχης: ιδρύθηκε το 1949 κι έχει περίπου 300 μέλη. Η έδρα του βρίσκεται στον οικισμό Σκάλα Καλλιράχης, όπου εκεί βρίσκονται οι

εγκαταστάσεις του εργοστασίου, οι αποθήκες, το τυποποιητήριο, τα γραφεία και το εκθετήριο ελαιολάδου.

2. Ελαιουργικός Συνεταιρισμός Λιμεναρίων
3. Ελαιουργικός Συνεταιρισμός Μαριών
4. Ελαιουργικός Συνεταιρισμός Πρίνου
5. Ελαιουργικός Συνεταιρισμός Θεολόγου
6. Ελαιουργικός Συνεταιρισμός Παναγιάς

Ο μηχανολογικός εξοπλισμός των εργοστασίων των συνεταιρισμών είναι τελευταίας τεχνολογίας για την επίσπευση της έκθλιψης του ελαιοκάρπου, για το λόγο ότι το ελαιόλαδο δεν επιβαρύνεται με επιπλέον οξέα και η αποθήκευση του ελαιοκάρπου γίνεται με το σύστημα κοινής αποθήκης με συνέπεια όλοι οι ελαιοπαραγωγοί να παίρνουν την ίδια ποιότητα ελαιολάδου. Το σύστημα αποθήκευσης ίσως είναι το μοναδικό στην χώρα μας.

Μέλι

Ιδιαίτερα ανεπτυγμένη είναι η μελισσοκομία στο νησί της Θάσου. Το μελιτοφόρο υγρό του πεύκου και τα άνθη της κουμαριάς, μυρτιάς, λυγαριάς και καστανιάς, αποτελούν πλούσια τροφή για τις μέλισσες οι οποίες συλλέγουν το νέκταρ των λουλουδιών τους καθώς και άλλους φυσικούς χυμούς και εκκρίσεις. Το μεταφέρουν στις κυψέλες τους όπου το εμπλουτίζουν με δικές τους ουσίες το αποθηκεύουν στις κηρήθρες τους όπου το ωριμάζουν και στη συνέχεια το σφραγίζουν στεγανοποιώντας το. Το μέλι είναι ένα φυτικό και τελείως φυσικό προϊόν.

Οι μελισσοκόμοι της Θάσου χρησιμοποιώντας τις πλέον φιλικές προς το περιβάλλον διαδικασίες, το συσκευάζουν και το διαθέτουν σε κάθε σημείο του νησιού. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και άλλα προϊόντα και υποπροϊόντα του μελιού: μέλι με την κηρήθρα, πρόπολη, βασιλικό πολτό, κερί και γύρη καθώς και παραδοσιακά θασίτικα γλυκά που παρασκευάζονται αποκλειστικά με ντόπιο θασίτικο μέλι. Το μέλι του Δήμου Θάσου είναι Προϊόν Γεωγραφικής Ένδειξης (Π.Γ.Ε). (www.go-thassos.gr)

Την προηγούμενη δεκαετία ο τομέας της μελισσοκομίας απασχολούσε 320 άτομα για τις 35.000 εκτρεφόμενες κυψέλες, αριθμό μειωμένο σε σχέση με τις αρχικές 100.000, που εξέτρεφε παλαιότερα, λόγω των καταστροφικών πυρκαγιών. Η μεγάλη πλειοψηφία των μελισσιών αποτελούνταν από ευρωπαϊκές βελτιωμένες φυλές μελισσών, ενώ συγκεκριμένα για το έτος 2001 στον Δήμο Θάσου διατηρούνταν το 63,1% των εγχωρίων και το 81,4% των ευρωπαϊκών

κυψελών. Την ίδια περίοδο στον δήμο αριθμούνταν 300 μελισσοτρόφοι σε σύνολο 414 στο Νομό ή ποσοστό 72,46%.

Ο Μελισσοκομικός Συνεταιρισμός Θάσου, αριθμεί γύρω στους 100 μελισσοκόμους και βρίσκεται στην περιοχή του Πρίνου. Το συγκεκριμένο μελισσοκομικό κέντρο λειτουργεί εδώ και είκοσι πέντε χρόνια. Σκοπός του κέντρου είναι η συγκέντρωση του μελιού από τους παραγωγούς, η τυποποίηση του και η διάθεση του στην ελληνική αγορά, αλλά και σε αγορές του εξωτερικού.

Προϊόντα Βιολογικής Γεωργίας

Η βιολογική γεωργία αποτελεί κλάδο της συμβατικής γεωργίας που εμφανίζει ιδιαίτερα πλεονεκτήματα και μελλοντικές προοπτικές, καθώς έχει χαμηλές απαιτήσεις σε εισροές ενέργειας, νερού και φυσικών λιπασμάτων. Σύμφωνα με στοιχεία της Διεύθυνσης Γεωργίας Καβάλας της προηγούμενης καλλιεργητικής περιόδου, το έτος 2007 καλλιεργήθηκαν στο Νομό Καβάλας 1952,8 στρέμματα βιολογικών καλλιεργειών εκ των οποίων το 32,7% (638,7 στρ.) αφορούσαν το Δήμο Θάσου. Μονοσήμαντη βιολογική καλλιέργεια για την περιοχή αποτελεί η ελαιοκαλλιέργεια με 376,6 στρέμματα αλλά με προοπτικές περαιτέρω επέκτασης της βιολογικής καλλιέργειας της ελιάς και παραγωγή βιολογικών προϊόντων (πράσινη επιτραπέζια ελιά, λάδι)

Αμπελώνες

Η χρυσή εποχή του Θάσιου οίνου ορίζεται κυρίως στην ελληνιστική και κλασική εποχή. Έπαιξε μεγάλο ρόλο στην ανάπτυξη της οικονομίας του νησιού. Μετά την αντικατάσταση των αμπελιών από τα ελαιόδεντρα η παραγωγή του κρασιού μειώθηκε σημαντικά. Σήμερα δεν υπάρχει μαζική παραγωγή και κυκλοφορούν λίγες ετικέτες κυρίως από ιδιωτικές παραγωγές, με το ορεινό χωριό Καζαβίτι να είναι ονομαστό για το κρασί του, όπως και η ποικιλία Λιμνιά του νησιού.

4.3.3 Κτηνοτροφία – Ζωική παραγωγή

Οι βοσκότοποι της Δημοτικής Ενότητας Θάσου καταλαμβάνουν έκταση 41.300 στρεμμάτων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Κέντρου Επιχειρηματικής & Τεχνολογικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, για την κτηνοτροφία του νησιού την

προηγούμενη δεκαετία, γίνεται αναφορά στην εκτροφή 60.000 γιδοπροβάτων, εκ των οποίων το 37% είναι πρόβατα και το 63% γίδια, σε 500 εκτροφές. Αυτό συνεπάγεται την απασχόληση 1.500 ατόμων στον τομέα της αιγοπροβατοτροφίας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. στον Δήμο Θάσου το 2001 υπήρχαν :

- 3 εκμεταλλεύσεις βοοειδών
- 849 εκμεταλλεύσεις αιγοπροβάτων (364 αίγες και 485 προβατοειδή)
- 35 εκμεταλλεύσεις με χοιρινά

Στο διάστημα των ετών 1991 – 2001 στην κατηγορία των Βοοειδών σημειώθηκε μείωση των εκμεταλλεύσεων κατά 72,7% στο σύνολο του Δήμου Θάσου, ενώ στο σύνολο του νομού Καβάλας, η αντίστοιχη μεταβολή ήταν μείωση της τάξης του 52,8%.

Στην παραπάνω περίοδο, οι εκμεταλλεύσεις των Αιγοπροβάτων μειώθηκε κατά 15,43% στην περιοχή, ενώ στο σύνολο του Νομού σημειώθηκε μείωση της τάξης του 16,97%.

Τέλος, στην κατηγορία των Χοιροειδών σημειώθηκε σημαντική αύξηση των εκμεταλλεύσεων στο σύνολο του Δήμου Θάσου από 10 το 1991 σε 35 το 2001 (ποσοστό αύξησης 250%), ενώ στο σύνολο του νομού σημειώθηκε αύξηση της τάξης του 37,4%.

Συμπεραίνεται επομένως, ότι η κτηνοτροφική παραγωγή του Δήμου Θάσου στηρίζεται κυρίως στην αιγοπροβατοτροφία, ενώ υπάρχει τάση σημαντικής αύξησης της εκτροφής χοιροειδών τόσο στον Δήμο Θάσου όσο και στο σύνολο του Νομού Καβάλας, η οποία καταλαμβάνει σημαντικό μέρος της συνολικής κτηνοτροφικής παραγωγής. (Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011)

4.3.4 Αλιεία

Η αλιεία συνιστά σημαντικό κλάδο της πρωτογενούς παραγωγής της περιοχής και συμβάλλει σε μεγάλο ποσοστό στην οικονομία της, καθώς η περιοχή χαρακτηρίζεται ως ένας από τους πλουσιότερους ψαρότοπους της χώρας. Σύμφωνα με το Επιχειρησιακό πρόγραμμα Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (Στρατηγικός Σχεδιασμός, Αναθεωρημένο τεύχος VI, Κεφάλαιο 11Α, Αθήνα – Ιούνιος 2012) στους Κόλπους Στρυμωνικού και Καβάλας - ακτές νήσου Θάσου και Θρακικό πέλαγος, η ποσότητα των Αλιευμάτων στις προαναφερθείσες περιοχές Αλιείας, ανήλθε σε 16.491 τόνους το 2009.

Η παράκτιος αλιεία

Ο κλάδος αυτός περιλαμβάνει συνήθως μικρά σκάφη (5-12 μέτρα), τα οποία δουλεύουν γύρω από το νησί, και χρησιμοποιούν στατικά εργαλεία, δηλαδή εργαλεία που μένουν ακίνητα στο νερό και συλλαμβάνουν τα διερχόμενα ψάρια ή άλλα αλιεύματα. Τέτοια είναι τα δίχτυα, τα παραγάδια και οι παγίδες, όπως τα νταούλια. Στην παράκτια αλιεία ανήκει και η τράτα παρόλο που με τις τελευταίες οδηγίες της ΕΕ σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα θα καταργηθεί.

Ο αριθμός των σκαφών με επαγγελματική άδεια αλιείας ανέρχεται σε 207, από τα οποία όμως λιγότερο από 170 είναι ενεργά με σύνολο χωρητικότητας 423 κόρους και μέση ηλικία 17,3 ετών. Το σύνολο των σκαφών παράκτιας αλιείας στο Νομό Καβάλας ανέρχεται στα 500 περίπου, σε σύνολο 18.349 όλης της Ελλάδας. Στη Θάσο βρίσκεται περίπου το μισό του δυναμικού των σκαφών της παράκτιας αλιείας του Νομού και σε σχέση με τον πληθυσμό του νησιού, η αναλογία σκαφών είναι ένδειξη της μόνιμης ενασχόλησή τους με αυτή, ως πηγή εισοδήματος.

Το γεγονός ότι στο νησί βρίσκεται αρκετά μεγάλος αριθμός σκαφών παράκτιας αλιείας αποδεικνύει την σχέση των κατοίκων με τη θάλασσα. Η ερασιτεχνική αλιεία είναι επίσης πολύ έντονη με 180 σκάφη. Να σημειωθεί ότι, ενώ ο αριθμός σκαφών ερασιτεχνικής αλιείας αυξήθηκε την τελευταία δεκαετία (από 146 σε 180 σκάφη, αύξηση 23,2%), ο αριθμός των σκαφών επαγγελματικής αλιείας έμεινε σχεδόν σταθερός.

Τα χταπόδια, το κυριότερο αλίευμα, αποτελούν σε ποσοστό το μεγαλύτερο τμήμα της παραγωγής της παράκτιας αλιείας. Η αλιευτική δραστηριότητα ασκείται όλο το χρόνο, εκτός από τους 2-3 χειμερινούς μήνες που πολλά σκάφη σταματούν λόγω των μειωμένων αλιευμάτων αλλά και της κακοκαιρίας.

Το νησί επίσης έχει τέσσερις από τις εννιά βενζινότρατες που αλιεύουν στο Νομό Καβάλας. Από αυτές όμως οι τρεις έχουν ήδη ζητήσει την ένταξη τους σε πρόγραμμα απόσυρσης του σκάφους λόγω της επιβαλλόμενης κατάργησης της χρήσης τους.

Μέση αλιεία

Ο κλάδος αυτός αποτελείται από μεγαλύτερα σκάφη (15-30 μέτρα) με μεγάλη ιπποδύναμη. Περιλαμβάνει τις μηχανότρατες και τα γρι-γρι, τα οποία ασκούν ενεργητική αλιεία, χρησιμοποιώντας συρόμενα ή κυκλικά αλιευτικά εργαλεία. Συλλαμβάνει ψάρια ή πατόψαρα, δηλαδή αυτά που ζουν πάνω ή κοντά στον πυθμένα, όπως είναι οι μπακαλιάροι, οι

πεσκαντρίτσες, οι κουτσομούρες, οι βάτοι, κ.ά. Επίσης συλλαμβάνει κεφαλόποδα, όπως χταπόδια, θράψαλα, σουπιές, μοσχιούς κ.ά., καθώς και καρκινοειδή, όπως γαρίδες, καραβίδες, κ.ά.

Επίσης, με τη χρήση του γρι-γρι με την βοήθεια των ηλεκτρονικών οργάνων (ραντάρ, κτλ.), εντοπίζονται μεγάλα κοπάδια από αφρόψαρα, δηλαδή γαύρος σαρδέλα, κολιοί, σαυρίδια κ.ά.

Στη μέση αλιεία υπάγονται 8 σκάφη από το νησί σε σύνολο 38 του νομού και 730 της χώρας. Από αυτά τα 5 είναι γρι-γρι, 1 μηχανότρατα και 2 μικτά, δηλαδή έχουν και άδεια μηχανότρατας και γρι-γρι.

Η αλιευτική παραγωγή

Η ετήσια παραγωγή ψαριών από την παράκτια αλιεία στο νησί ανέρχεται, σύμφωνα με εκτιμήσεις σε 600 περίπου τόνους. Τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας ανέφεραν ότι η παραγωγή όλης της Ελλάδας από την παράκτια αλιεία ανέρχεται σε 76.882 τόνους (στοιχεία 1996), όμως σ' αυτά δεν περιλαμβάνεται η παραγωγή από 12.600 παράκτια σκάφη, η οποία εκτιμάται ότι ανέρχεται στους 30.000 τόνους, ανεβάζοντας έτσι το σύνολο της παραγωγής της παράκτιας αλιείας σε όλη την Ελλάδα σε 100.000 τόνους περίπου.

Στη Θάσο και σε πάρα πολλές περιοχές της Ελλάδας, υπάρχει το πρόβλημα της εκτίμησης της παραγωγής από την παράκτια αλιεία. Έχει πραγματοποιηθεί βέβαια μελέτη το 1998 με τίτλο «Προσδιορισμός και Ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της αλιείας στο Θρακικό Πέλαγος, στη Λέσβο και τη Χίο» αλλά τα δεδομένα δεν έχουν ενημερωθεί από τότε σε οργανωμένο πίνακα καταγραφής.

Η παραγωγή από τη μέση αλιεία στο νησί ανέρχεται σε 1.000 τόνους περίπου σε σύνολο 5-6.000 τόνων του Νομού Καβάλας και 75.000 τόνων όλης της Ελλάδας. Πρέπει να αναφερθεί ότι τα στοιχεία της μέσης αλιείας είναι πιο ακριβή γιατί το σύνολο σχεδόν των αλιευμάτων διακινείται από την ιχθυόσκαλα της Καβάλας. Βέβαια υπάρχει ένα ποσοστό το οποίο δεν είναι εύκολο να εκτιμηθεί γιατί αφορά στα αλιεύματα που εκφορτώνονται σε άλλες ιχθυόσκαλες της Ελλάδας. Αυτό συμβαίνει γιατί τα σκάφη κινούνται σε διάφορες περιοχές ακολουθώντας την μεγαλύτερη πυκνότητα των αλιευμάτων σε όλη την περιοχή του Β. Αιγαίου. Παράλληλα, σκάφη από άλλες περιοχές της Ελλάδας εκφορτώνουν αλιεύματα όταν βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή του Νομού Καβάλας.

Οι ιχθυοκαλλιέργειες

Η Θάσος είναι μια από τις τρεις περιοχές της Βόρειας Ελλάδας όπου υπάρχει εντατική καλλιέργεια θαλασσινών ψαριών. Οι άλλες δύο είναι στη Χαλκιδική, στη Βουρβουρού και στην Ολυμπιάδα. Η μονάδα ιχθυοκαλλιέργειας που υπάρχει στη Θάσο, μεταξύ Λιμένα και Πρίνου, είναι δυναμικότητας 50 τόνων και παράγει λαβράκια και τσιπούρες τα οποία διακινούνται κυρίως σε πόλεις της Βόρειας Ελλάδας. (www.thassos-island.gr)

Από τα προαναφερθέντα φαίνεται η σημασία του κλάδου για την ενασχόληση των κατοίκων σε έναν τομέα, του οποίου η εξέλιξη είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την αντίστοιχη σε Εθνικό επίπεδο. Η σημερινή Ευρωπαϊκή Αλιευτική Πολιτική αποβλέπει στην γενική μείωση των αλιευτικών σκαφών. Αυτό έχει σαν συνέπεια, την απομάκρυνση μέρους του πληθυσμού από το επάγγελμα, καθώς οι αλιείς ωθούνται στην απόσυρση των σκαφών τους. Επιπλέον, παρατηρείται μια τάση για μετάβαση στην μερική απασχόληση στην αλιεία, διότι πολλοί επαγγελματίες αλιείς ή αγρότες, προβαίνουν στην αγορά μικρών αλιευτικών σκαφών τα οποία τα χρησιμοποιούν ως δεύτερη απασχόληση, αφού το κεφάλαιο που απαιτείται για την κατασκευή και συντήρηση ενός παράκτιου σκάφους είναι μικρό, αποδυναμώνοντας με τον τρόπο αυτό, τον κλάδο των επαγγελματιών αλιέων.

4.3.5 Δασοπονία

Το όνομα της Θάσου αναφέρεται ότι σχετίζεται ετυμολογικά με το «δάσος». Τα δάση από την αρχαιότητα υπήρξαν ένας από τους κύριους πόρους του νησιού. Το μελιτοφόρο υγρό των δέντρων της πεύκης και τα άνθη της κουμαριάς, λυγαριάς, μυρτιάς, ρίγανης και άλλων ειδών αποτελούσαν πλούσια τροφή για τα μελίσσια της περιοχής και της ηπειρωτικής Ελλάδας. Επόπτης για την προστασία και διατήρησή του είναι το Δασαρχείο του νησιού.

Δασαρχείο Θάσου

Το Δασαρχείο Θάσου, ως Δημόσια Υπηρεσία, υπάγεται στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης και έχει ως Προϊστάμενες Υπηρεσίες, κατά σειρά ιεραρχίας, την Διεύθυνση Δασών Ν. Καβάλας και ακολούθως την Διεύθυνση Δασών Περιφέρειας ΑΜΘ και την Γενική Διεύθυνση Περιφέρειας ΑΜΘ.

Η έδρα του Δασαρχείου Θάσου βρίσκεται στην πόλη της Θάσου και η περιοχή ευθύνης του συμπίπτει με τα διοικητικά όρια του Δήμου Θάσου και τα γεωγραφικά όρια του νησιού της Θάσου. Η συνολική έκταση του νησιού, ανέρχεται σε 372.262 στρέμματα.

Ιδιοκτησιακό καθεστώς

Τα δάση της Θάσου χωρίζονται σε Δημοτικά και Δημόσια. Τα Δημοτικά δάση κατανέμονται διοικητικά μέσα στα όρια κάθε δημοτικού διαμερίσματος του Δήμου Θάσου, ενώ τα Δημόσια δάση καλύπτουν το κεντρικό και νοτιοανατολικό τμήμα του νησιού και κατανέμονται στις διοικητικές περιοχές τριών δημοτικών διαμερισμάτων: Μαριών, Λιμεναρίων και Θεολόγου, ενώ διαχειρίζονται ως ενιαίο σύνολο. Η κατανομή της έκτασης της νήσου Θάσου κατά μορφή χρήσης γης και ιδιοκτησιακή κατάσταση καταγράφεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 4. 5 : Κατανομή εκτάσεως νήσου Θάσου (σε στρέμματα) κατά μορφή χρήσης και ιδιοκτησιακή κατάσταση

ΜΟΡΦΗ ΧΡΗΣΗΣ	ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ		ΣΥΝΟΛΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
	ΔΗΜΟΣΙΟ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ		
Δάση	13.026	28.125	41.151	11
Μερικώς Δασοσκεπής	108.304	134.472	242.776	65
Γυμνές άγονες εκτάσεις	4.909	2.712	7.621	2
Γεωργικές καλλιέργειες	14.930	65.784	80.174	22
ΣΥΝΟΛΟ	141.169	231.093	372.262	100

Πηγή: Δασαρχείο Θάσου

Από τον παραπάνω πίνακα συνάγεται ότι τα δάση αποτελούν το 11% της έκτασης ευθύνης του Δασαρχείου Θάσου, με το μεγαλύτερο ποσοστό της τάξης του 65% να είναι μερικώς δασοσκεπής, το 22% να είναι γεωργικές καλλιέργειες και μόνο 2% να αποτελούν οι γυμνές άγονες εκτάσεις. Όσον αφορά στο ιδιοκτησιακό καθεστώς, το δημόσιο κατέχει λιγότερες εκτάσεις σε σχέση με τη δημοτική ιδιοκτησιακή κατάσταση με εξαίρεση τις γυμνές άγονες εκτάσεις.

Καταλήγουμε επομένως στο συμπέρασμα, ότι τα 2/3 περίπου των δασών του νησιού είναι Δημοτικά. Σύμφωνα με πληροφορίες του Δασαρχείου Θάσου, όλα τα δάση της νήσου περιήλθαν στο Ελληνικό Δημόσιο, μετά την απελευθέρωση από το Οθωμανικό κράτος, το 1912. Το 1930 παραχωρήθηκε στις Κοινότητες του νησιού, «υπέρ της ολότητας των κατοίκων ή των νομικών προσώπων των Κοινοτήτων», έκταση 16.600 Ηα (1 Ηα = 10 στρέμματα), σύμφωνα με τα άρθρα 62,63 του Ν. 4173/1929 και τις σχετικές αποφάσεις του Διοικητικού Δικαστηρίου του Υπουργείου Γεωργίας, που ουσιαστικά κατοχύρωσαν στους κατοίκους του νησιού την άσκηση ορισμένων δικαιωμάτων όπως της καυσοξύλευσης (υλοτομίας για την κάλυψη ατομικών αναγκών σε ξυλεία) και της βόσκησης των διαφόρων κοπαδιών.

Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τα Δημοτικά δάση του νησιού να ανήκουν διοικητικά και να διαχειρίζονται πλέον σήμερα από τον ένα και μοναδικό Δήμο του νησιού, δηλαδή το Δήμο Θάσου και να βρίσκονται υπό την δασοπολιτική επιτήρηση της Δασικής Υπηρεσίας (Δασαρχείο Θάσου, Διεύθυνση Δασών Νομού Καβάλας – Διεύθυνση Δασών Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης). Να σημειωθεί επίσης, ότι στην έκταση των μερικώς δασοσκεπών εκτάσεων περιλαμβάνονται και οι εκτάσεις που έχουν καταστραφεί τα τελευταία είκοσι χρόνια από δασικές πυρκαγιές (Χάρτης 4.2, στις οποίες επανέρχεται σταδιακά η δασική βλάστηση. (Δασαρχείο Θάσου)

Πίνακας 4. 6 : Κατανομή των διαχειριστικών κλάσεων σε στρέμματα

α/α	Διαχειριστική κλάση	Έκταση	
		Στρ.	%
1	Σπερμοφυής, μικτή, υποκηπευτική	15.300	23,29%
2	Αναδασωτέα	27.300	41,55%
3	Προστατευόμενη	23.100	35,16%
Σύνολο		65.700	100%

Πηγή : Δασαρχείο Θάσου

Δασοπονικά είδη

Τα κυριότερα δασικά είδη είναι η Τραχεία πεύκη (Pinus brutia) και η Μαύρη πεύκη (Pinus nigra). Η Τραχεία πεύκη αποτελεί την κυρίαρχη βλάστηση στα χαμηλότερα υψόμετρα μεταξύ 0 έως 800m, ενώ η μαύρη πεύκη βρίσκεται σε υψηλότερα υψόμετρα.

Χλωρίδα – Φυτοκοινωνικές διαπλάσεις

Η δασική έκταση του νησιού της Θάσου καλύπτεται από τις παρακάτω φυτοκοινωνικές διαπλάσεις:

Α. Των κωνοφόρων όπου συναντούμε τις φυτοκοινωνικές ενώσεις:

α) της τραχείας πεύκης (PINETUM BRUTIA): Η ένωση αυτή καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος του νησιού, από τα παράλια και μέχρι το υψόμετρο των 800 μ.

β) της μαύρης πεύκης (PINETUM NIGRAE): Η ένωση αυτή συναντάται σε μεγαλύτερα ύψη, όπου σχηματίζει αμιγείς συστάδες, ενώ χαμηλότερα σχηματίζει μικτές συστάδες με την τραχεία πεύκη.

γ) της ελάτης (ABIETUM BORISSI REGIS): Η ένωση αυτή συναντάται στα υψηλότερα και ψυχρότερα μέρη του νησιού και κυρίως, στο Δημοτικό δάσος των Δημοτικών διαμερισμάτων Ποταμιάς – Θεολόγου, κατ' άτομο, ομάδες ή λόχμες.

Β. Των σκληρόφυλλων πλατύφυλλων:

α) της ελιάς (OLEATUM EUROPEAE) που καταλαμβάνει τις παράλιες εκτάσεις.

β) του πρίνου (QUERCETUM COCCIFERAE) που σχηματίζει ομάδες κατά θέσεις σε όλη σχεδόν την έκταση που καταλαμβάνει η τραχεία πεύκη, με σπουδαιότερα δασικά είδη τον πρίνο (QUERCUS COCCIFERA), κουμαριά (ARBUTUS UNEDO), γλυστροκουμαριά (ARBUTUS ANDRAHNAE), φυλίκη (PHILLYREA MEDIA).

γ) της αριάς (QUERCETUM ILICIS) που αντιπροσωπεύεται από αριά θαμνώδους μορφής, λόγω της καυσοξύλευσης.

δ) του σχίνου (PISTACIAE LENDISCUS) που αντιπροσωπεύεται από τον σχίνο κυρίως στις περιοχές του Ποτού και των Μαριών.

Γ) της ερείκης (ERICILIGNOSA) που αντιπροσωπεύεται από την ERICA ARBOREA (με λευκά λουλούδια) και ERICA VERTICILATA (με ροδινοιώδη λουλούδια) και συναντάται ως βασικό δασικό είδος που εγκαθίσταται σε εκτάσεις μετά από δασικές πυρκαγιές.

Δ) των φυλλοβόλων πλατυφύλλων (AESTAISILYAE) με σπουδαιότερα από αυτά τα εξής: καστανιά (CASTANEA VESCA), καρυδιά (JUGLANS REGIA), φράξος (FRAXINUS ORNUS), δρύς (QUERCUS SESSILIFLORA), οστρυά (OSTRYA CARPINIFOLIA), φτελιά (ULMUS CAMPESTRIS), γαύρος (CAPRINUS BETULUS), σφενδάμι (ACER CAMPESTRIS).

Ε) των παραποτάμιων ειδών (FLUVISILVAE) όπου τα διάφορα είδη είναι διάσπαρτα κατά μήκος υδροφόρων ρεμάτων ή σε υγρές θέσεις, κατ' άτομο, ομάδες ή λόχμες με σπουδαιότερα

είδη τα εξής: πλατάνι (PLATANUS ORIENTALIS), σκλήθρο (ALNUS GLUTINOSA), λεύκη τρέμουσα (POPULUS TREMULA), ιτιά (SALIX SP.).

Παραγωγή δασοκομικών προϊόντων

Τα σημαντικότερα δασικά προϊόντα της περιοχής είναι η ξυλεία και βοσκήσιμη ύλη. Συμπληρωματικό εισόδημα στους κατοίκους προσφέρει η συλλογή διάφορων καρπών και κυρίως των καρυδιών, κάστανων καθώς και η συλλογή φυτοχώματος, καστανοχώματος και καλλωπιστικών θάμνων. Όσον αφορά στην ξυλεία τα παραγόμενα προϊόντα της περιοχής είναι: πεύκη, οξιά και οστριά.

Μεταποίηση και εμπορία δασοκομικών προϊόντων

Η εκμετάλλευση, η συντήρηση και η βελτίωση των δασών που ανήκουν στο Δημόσιο και στα Νομικά Πρόσωπα του Δημοσίου Τομέα παραχωρείται στους δασικούς συνεταιρισμούς, σύμφωνα με το Π.Δ. 126/86. Ποσότητα των παραγόμενων καυσόξυλων διατίθεται στους κατοίκους των παραδασόβιων οικισμών είτε ατελώς είτε με μικρό τίμημα. Η υπόλοιπη ποσότητα διατίθεται είτε από τους συνεταιρισμούς είτε από την Δασική Υπηρεσία στο εμπόριο. Ειδικότερα και σε ότι αφορά στην πεύκη μαύρη και τραχεία, αυτή χρησιμοποιείται για την παρασκευή ξύλινων στύλων της Δ.Ε.Η, του Ο.Τ.Ε κ.ά. (*Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011*)

Ζώνες δασικής βλάστησης

Στη Θάσο συναντάμε τις παρακάτω ζώνες δασικής βλάστησης:

Α) Ευμεσογειακή ζώνη βλάστησης (Quercetalia ilicis), (παραλιακή, λοφώδης), η οποία χαρακτηρίζεται από το παραθαλάσσιο ξηροθερμικό κλίμα του νησιού, με κύριο δασικό είδος την τραχεία πεύκη και η οποία περιλαμβάνει δύο υποζώνες:

α_1) την υποζώνη Oleo Ceratonion, η οποία εμφανίζεται στο νότιο, ζεστό και ξηρό τμήμα του νησιού από 0 – 300μ. υψόμετρο και περιλαμβάνει τον αυξητικό χώρο του Oleo lentiscetum. Στον αυξητικό αυτό χώρο υπήρχαν θαυμάσιες συστάδες τραχείας πεύκης, οι οποίες καταστράφηκαν από τις μεγάλες πυρκαγιές του 1984 και 1985. Σήμερα κυριαρχούν στον χώρο αυτό θαμνώνες από Pistacia lentiscus, Erica manipuliflora, Myrtus communis, Olea europaea, Quercus coccifera, Lonicera etrusca, Rosa semrervirens, Phillyrea latifolia & Rubia peregrina.

α_2) την υποζώνη Quercion ilicis, η οποία εμφανίζεται στο υγρό βόρειο μέρος του νησιού και περιλαμβάνει τον αυξητικό χώρο του Orno Quercetum ilicis σε υψόμετρο 0 – 300 μ. Στον αυξητικό αυτό χώρο υπάρχουν αμιγείς συστάδες τραχείας πεύκης (εκτός από το βορειοδυτικό τμήμα του νησιού, που κάηκε στη μεγάλη πυρκαγιά του 1989). Στις νότιες θέσεις και στις άγονες ποιότητες τόπου, κάτω από τις συστάδες της τραχείας πεύκης, κυριαρχεί η Erica arborea και Erica manipulifora, ενώ στις καλύτερες ποιότητες τόπου και βόρειες, υγρές θέσεις κυριαρχεί η Quercus ilex, Arbutus unedo, Phillyrea latifolia, Fraxinus ornus.

Β) Παραμεσογειακή ζώνη βλάστησης (Quercetalia pubescentis), (λοφώδης, υποορεινή), η οποία εμφανίζεται συνέχεια της προηγουμένης ζώνης από υψόμετρο 300 – 800 μ. στη Νότια Θάσο και 200 – 600 μ. στη Βόρεια Θάσο. Στη ζώνη αυτή το κλίμα γίνεται ηπειροτικότερο με περισσότερες βροχοπτώσεις και περιλαμβάνει μία υποζώνη:

β_1) την υποζώνη Ostryo Carpinion, η οποία περιλαμβάνει τον αυξητικό χώρο του Coccifero Carpinetum, με κύριο είδος την τραχεία πεύκη και λίγες συστάδες με Caprinus orientalis. Ο πλούσιος υπόροφος αποτελείται από πουρνάρι (Quercus coccifera) και οφείλεται στην μεγάλη αντοχή του πρίνου στη βόσκηση, στις πυρκαγιές και στις ανθρωπογενείς επεμβάσεις.

Γ) Ζώνη δασών οξιάς ελάτης και παραμεσόγειων κωνοφόρων (Fagetalia), (ορεινή υποαλπική). Η ζώνη αυτή βρίσκεται στο εσωτερικό του νησιού και χαρακτηρίζεται από υγρόφιλη μεσευρωπαϊκή βλάστηση και κυριαρχείται από ωραιότατες συστάδες μαύρης πεύκης. Σκόπιμη είναι η διάκριση της τάξης (Pinetalia nigrae), η οποία χαρακτηρίζεται από την εξάπλωση της μαύρης πεύκης, τόσο στο γεωγραφικό χώρο εξάπλωσης της οξιάς και ελάτης, όσο και στο χώρο της ζώνης Quercetalia pubescentis (σε μίξη με την τραχεία πεύκη). Στον αυξητικό χώρο Abietum borissi Regis της ζώνης αυτής απαντάται η υβριδογενής ελάτη, σε μικρή έκταση, στις υψηλές θέσεις της περιοχής Ποταμιάς Θεολόγου Θάσου.

Η βλάστηση συμπληρώνεται με αναρριχώμενα είδη: άγριες τριανταφυλλιές, βάτους, κληματίδα, κισσό, ποικιλία ποών: ρίγανη, ασπάλαθο, ασφόδελο, λαδανιά κ.ά

Χάρτης 4. 1 : Εδαφική κάλυψη – Δασοκάλυψη Νήσου Θάσου

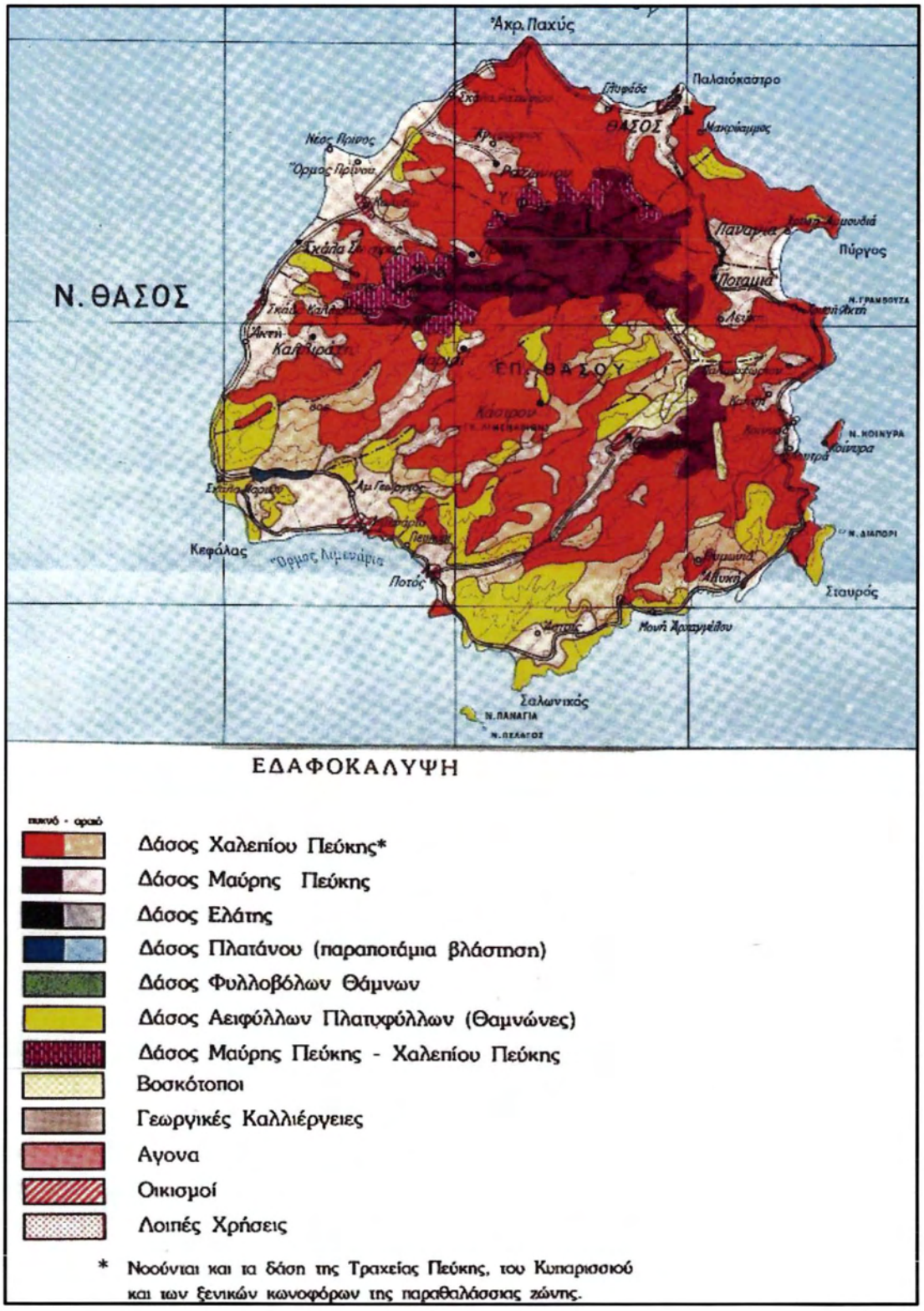

Πηγή : Δασαρχείο Θάσου

Χάρτης 4. 2 : Περίμετροι 4 πυρκαγιών στη Θάσο

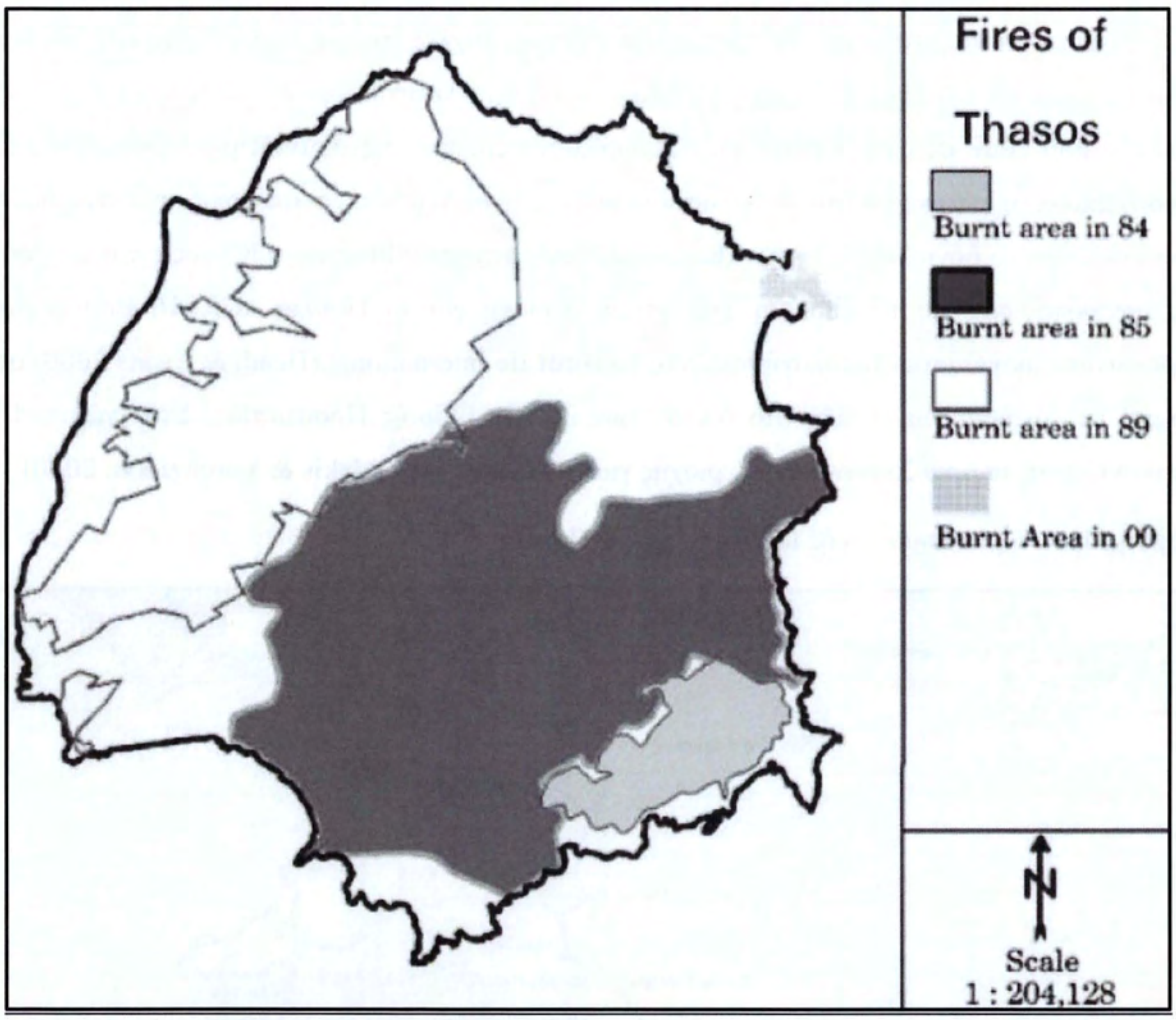

Πηγή : Χαρτογράφηση καμένων εκτάσεων- Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων, Ι.Ζ. Γήτας και K.N.Rismawi

Πανίδα

Για την πανίδα της Θάσου δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη καταγραφή. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της πανίδας του νησιού είναι η απουσία των μεγάλων θηλαστικών (π.χ. λύκος, τσακάλι, αλεπού, αγριόχοιρος, ελαφοειδή). Τα μικρά θηλαστικά που απαντώνται είναι οι λαγοί (Lepus europaeus) και τα κουνάβια (Martes foina), οι πληθυσμοί των οποίων κατά καιρούς και σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες (καιρικές συνθήκες, τροφή κ.λ.π.) παρουσιάζουν υπέρμετρη ανάπτυξη, με αποτέλεσμα την δημιουργία οικολογικών ανισορροπιών.

Η ορνιθοπανίδα του νησιού είναι ενδιαφέρουσα (με είδη ενδημικά και αποδημητικά) με σημαντικότερες παρουσίες την νησιωτική πέρδικα (Alectoris chukar), το ορτύκι (Cotupnix

coturnix), το τρυγόνι (Streptopelia turtur), την φάσα, το αγριοπερίστερο, την σιταρήθρα, την μπεκάτσα, το μπεκατσίνι, τον κότσυφα, το ψαρόνι, τις τσίχλες, την καρακάξα, την κάργια, την κουρούνα και την ύπαρξη διαφόρων αρπακτικών (αετοί). Ανάμεσα στα πολλά διαφορετικά είδη πουλιών που ζουν στο νησί, αυτά που ξεχωρίζουν εξαιτίας της σπανιότητάς τους είναι, το χρυσογέρακο, η αετογερακίνα, ο θαλασσοκόρακας, ο σπιτζαετός, ο μπούφος, ο πετρίτης, ο χρυσαετός και το όρνιο. (http://www.thassos-goldenbeach.gr). Μάλιστα, ο Μύχος είναι το είδος της ορνιθοπανίδας για τα οποία η Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά «GR016 Βόρεια και βορειοανατολική Θάσος» αξιολογήθηκε από το BirdLife International (Heath & Evans 2000) ότι πληροί τα κριτήρια για ένταξη στο δίκτυο των Ζωνών Ειδικής Προστασίας. Στον χάρτη 4.3 απεικονίζονται τα όρια Σημαντικής Περιοχής για τα Πουλιά. (Bourdakis & Vareltzidou, 2000)

Χάρτης 4. 3 : Όρια Σημαντικής Περιοχής για τα Πουλιά

Πηγή: Πρόγραμμα επαναξιολόγησης 69 Σημαντικών Περιοχών για τα Πουλιά για τον χαρακτηρισμό τους ως Ζωνών Ειδικής Προστασίας της ορνιθοπανίδας. - Σύνταξη σχεδίων δράσης για την προστασία των ειδών προτεραιότητας, Οκτώβριος 2009

Το Υπουργείο Γεωργίας και το Δασαρχείο Θάσου, στην προσπάθεια να προστατεύσει την πανίδα του νησιού από το κυνήγι, προχώρησαν στην ίδρυση:

α) επτά (7) ζωνών διάβασης αποδημητικών πουλιών που είναι οι ακόλουθες:

Διάβαση περιφέρειας χωριών Παναγίας - Ποταμιάς

Βόρεια: Αγροτικός δρόμος Αυλάκια - Παναγία.

Νότια: Περιφερειακός δρόμος Σκάλα Ποταμιάς, Χωριό Ποταμιάς.

Ανατολικά: Θάλασσα.

Δυτικά: Περιφερειακός δρόμος Ποταμιάς - Παναγίας.

Διάβαση περιφέρειας Θάσου

Βόρεια: Θάλασσα ως Μακρύαμμο, από εκεί δρόμος προς Θάσο ως Λεύκα.

Νότια: Δημοτικό δάσος από Γουργιώτη Πριστήριο, θέση Καληριμούδια, προς Αγ. Μαρίνα □ Αγριελιές- Άγιος Θεόδωρος.

Ανατολικά: Περιφερειακός δρόμος Θάσου - Παναγίας, μέχρι θέση Άγιος Θεόδωρος.

Δυτικά: Δημοτικό δάσος (Αντιπυρική ζώνη από Γουργιώτη πριστήριο μέχρι Καληριμούδια).

Διάβαση περιφέρειας Ραχωνίου - Πρίνου

Βόρεια: Θάλασσα.

Νότια: Από γέφυρα Ραχωνίου, ελαιοκομική ζώνη πάνω από περιφερειακό δρόμο και σε απόσταση 2.000 μέτρα.

Ανατολικά: Δρόμος από το Ραχώνι μέχρι την γέφυρα.

Δυτικά: Αγροτικός δρόμος διερχόμενος από το συνεργείο Μαριγούδη και καταλήγει στην θάλασσα.

Διάβαση περιφέρειας Σωτήρα - Καλλιράχης.

Βόρεια: Θάλασσα.

Νότια: Πάνω από περιφερειακό δρόμο αγροτικές θέσεις: Μπανάκι, Βιγλί, Χιονότρυπος, Λακκιές, Καραβάδες.

Ανατολικά: Σκάλα Καλλιράχης και στην συνέχεια σε ύψος 500 μέτρα πάνω του δρόμου και καταλήγει στη θέση Αγ. Γεώργιος.

Δυτικά: Θάλασσα και στη συνέχεια αγροτικός δρόμος διερχόμενος από συνεργείο Μ. Μαριγούδη και καταλήγουσα σε ύψος 200 μέτρα από περιφερειακό δρόμο.

Διάβαση περιφέρειας Λιμεναρίων - Μαριών

Βόρεια: Περιφερειακός δρόμος Σκάλα Μαριές - Λιμενάρια.

Νότια: Θάλασσα.

Ανατολικά: Παλιός περιφερειακός δρόμος Καλύβια Λιμεναρίων - Λιμενάρια.

Δυτικά: Θάλασσα.

Διάβαση περιφέρειας Θεολόγου.

Όλη η έκταση συμπεριλαμβανόμενη από γέφυρα Μιχ. Αρχαγγέλου - Ρέμα Καστανιάς μέχρι Διπόταμο, θέση Άγιοι Θεόδωροι και προς Θεολόγο σε απόσταση 500 μέτρα πάνω του δρόμου, μέχρι Αγ. Δημήτριο από εκεί στη θέση Κουκουδιά και στη συνέχεια μέχρι τη γέφυρα Μιχ. Αρχαγγέλου.

Διάβαση περιφέρειας Ποτού - Θεολόγου.

Όλη η έκταση συμπεριλαμβανόμενη από κτήμα Νικ. Βασιλικού - κτήμα Λιάπη, δεξαμενή Υδραύλακας, Κάγκελος, Αγία Φωτίδα, Ραχώνι, Λούστρα, Πέτρα, Αμμούδες δρόμο, σημείο Τούμπας, Αγοραστού ύψωμα, Κρακοβίτσα, Αμπάς και μέχρι τη θάλασσα και

β) δύο (2) μονίμων καταφυγίων άγριας ζωής που είναι τα εξής:

1) Στη θέση Αρκούδα, Παλαιόκαστρο, Δενδρούδι περιοχής Δημ. διαμερισμάτων Καλλιράχης και Μαριών σε έκταση 24.000 στρεμμάτων (αριθμ. απόφασης Υπ. Γεωργίας 98/2286/15-5-76), που ορίζεται ως εξής:

Αρκτικώς: Αγ. Γεώργιο – Πετρωτό - Στρογγ. Βουνό Κορυφογραμμή Μακρυράχη - Αυχήν Μαρλού.

Ανατολικά: Όρια Δημοσίου και Δημοτικού Δάσους και Ράχη μέχρι Λάκκο Μαριών.

Μεσημβρινώς: Λάκκος Μαριών μέχρι θάλασσα, Σκάλα Μαριών και

Δυτικώς: Με θάλασσα.

2) Στις θέσεις: Πόρτες, Περγούδι, Αγωγούδι, Ψηττάκι, Λάκκος Ψαριού, Μακριά Ράχη, Αμμούδες, Προφήτης Ηλίας, Υψάριο, περιοχή Δημ. Διαμερίσματος Λιμεναρίων, Θεολόγου, Πρίνου, Ποταμιάς, Μαριών, Δασαρχείου Θάσου έκτασης 32.000 στρέμματα (αριθμ. απόφασης Υπ. Γεωργίας 161276/2-7-1982 και 2020/10-5-2001 απόφαση Γεν. Γραμματέα Περιφέρειας ΑΜΘ με την οποία τροποποιήθηκαν τα όρια του καταφυγίου), η οποία ορίζεται ως εξής:

Αρκτικώς: Κορυφογραμμή Τσέτσου, Τούμπα Δύο Κεφαλές, Τραπέζια, Προφήτης Ηλίας Παναγίας, Λ. Υψαρίου, Πουρνάρια, Γεράνι Πλάκα, Λεπτοκαρυά, Κρανίδι, Προφήτης Ηλίας Θεολόγου.

Ανατολικά: Δράκου Μότρ, Φυλαχτάρ, Προφήτης Ηλίας Θεολόγου.

Μεσημβρινώς: Αμμουδερή Θεολόγου, Κοκκινόχωμα, Λαγγάδα, Αγία Βαρβάρα, Δράκου Μότρ, Φυλαχτάρ, Προφήτης Ηλίας Θεολόγου.
Δυτικώς: Δασική οδός Βάτος - Θεολόγος (από δασική θέση Βάτος, Φραγκιού Λαγκάδι, Μακρυράχη, Σταυρός, Αμμουδερή). (Δασαρχείο Θάσου)

Τον πλούτο της ορεινής βιοποικιλότητας συναγωνίζεται και η θαλάσσια. Εκτός από τον όρμο Ποταμιάς που εντάχθηκε ως Α΄ προτεραιότητας υποθαλάσσιος οικότοπος στο δίκτυο NATURA, η περιοχή γύρω από τη Θάσο και το Θρακικό Πέλαγος έχει καταταχθεί στις 15 σημαντικότερες της Μεσογείου για την προστασία των κητωδών. Στη θαλάσσια περιοχή του νησιού υπάρχει σημαντική παρουσία πληθυσμών δελφινιών, μεταξύ των οποίων έχει καταγραφεί και το απειλούμενο είδος της phocaena-phocaena. Αυτό είναι ένα *μικρόσωμο είδος δελφινιού* που απαντάται μόνο στο Θρακικό Πέλαγος και τη Μαύρη Θάλασσα. Επιπλέον, σε απάνεμους βραχώδεις όρμους του νησιού εμφανίζονται και οι μεσογειακές φώκιες monachous monachous με τα μικρά τους. Επίσης, στη Χρυσή Αμμουδιά υπάρχει μικρός αριθμός από νεροχελώνες mauremys rivulafa.

4.3.6 Συμπεράσματα

- Ο πρωτογενής τομέας (τομέας «έντασης εργασίας») βασίζεται σε δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας, στις οποίες η ποιότητα και η καινοτομία (δηλ. η ενσωματωμένη εξειδίκευση - γνώση) των παραγόμενων αγαθών (υπηρεσιών & προϊόντων) παραμένει χαμηλή. Αυτά τον καθιστούν ευπαθή σε πιέσεις, όπως αυτές που δημιουργεί η αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και η απελευθέρωση του εμπορίου των προϊόντων.
- Μεγάλο πρόβλημα για την γεωργίας αποτελεί ο μικρός γεωργικός κλήρος ή το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων με ποικίλες συνέπειες. Το αυξανόμενο κόστος παραγωγής και οι αδυναμίες δημιουργίας οικονομιών κλίμακας έχουν σαν αποτέλεσμα την στασιμότητα, καθιστώντας τις εκμεταλλεύσεις της περιοχής μη ανταγωνιστικές. Ωστόσο, με την βοήθεια των αρδεύσεων και την εισαγωγή νέων τεχνολογιών, στον γεωργικό τομέα έχουν αυξηθεί οι αποδόσεις, σε συνδυασμό με την μείωση της συμμετοχής της ανθρώπινης εργασίας.
- Η αλιεία επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τις επιδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Αλιευτικής Πολιτικής καθώς και από τις συνεχείς αναθεωρήσεις και την Περιβαλλοντική διάσταση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ).
- Πολλοί κλάδοι της φυτικής και ζωικής παραγωγής δεν είναι οικονομικά βιώσιμοι καθώς

βασίστηκαν στο μοντέλο των επιδοτήσεων της ΕΕ.

➢ Παρά τις καταστροφικές πυρκαγιές, οι δασικές και μερικώς δασοσκεπείς εκτάσεις συνιστούν το 76% (11% και 65% αντίστοιχα) της κατανομής των εκτάσεων της νήσου Θάσου, σε μια έκταση 372.262 στρεμμάτων, στα οποία αναπτύσσεται η Δασοπονία.

4.4 Δευτερογενής Τομέας

Υφιστάμενη Κατάσταση ΠΑΜΘ

Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, σύμφωνα με τα οικονομικά μεγέθη του έτους 2008, *ο δευτερογενής τομέας*, συγκρινόμενος με τους άλλους δύο τομείς παραγωγής, έρχεται *τρίτος σε απασχόληση* (20,5%) και *δεύτερος στη διαμόρφωση του ΑΕΠ* της Περιφέρειας (22,3%). Οι απασχολούμενοι στο δευτερογενή τομέα για το έτος 2008 (Κλάδοι: Ορυχεία και λατομεία, Μεταποίηση, Ηλεκτρισμός, ύδρευση, φυσικό αέριο και Κατασκευές) ήταν 48.406 άτομα και αποτελούσαν το 20,5% του συνόλου των απασχολούμενων στην Περιφέρεια (σε σχέση με το 21,3% – 50.846 απασχολούμενοι το έτος 2000).

Στο εσωτερικό του τομέα, η κλαδική διάρθρωση της απασχόλησης δίνει πρώτο τον κλάδο της Μεταποίησης (11,1%), δεύτερο τον κλάδο των Κατασκευών (7,5%) και ακολουθούν με πολύ μικρά ποσοστά οι κλάδοι Ηλεκτρισμός, ύδρευση, φυσικό αέριο (1,0%) και Ορυχεία και Λατομεία (0,9%) (βλέπε διάγραμμα 4.3).

Διάγραμμα 4. 3 : Ποσοστιαία κλαδική διάρθρωση του συνόλου απασχολούμενων στην περιφέρεια

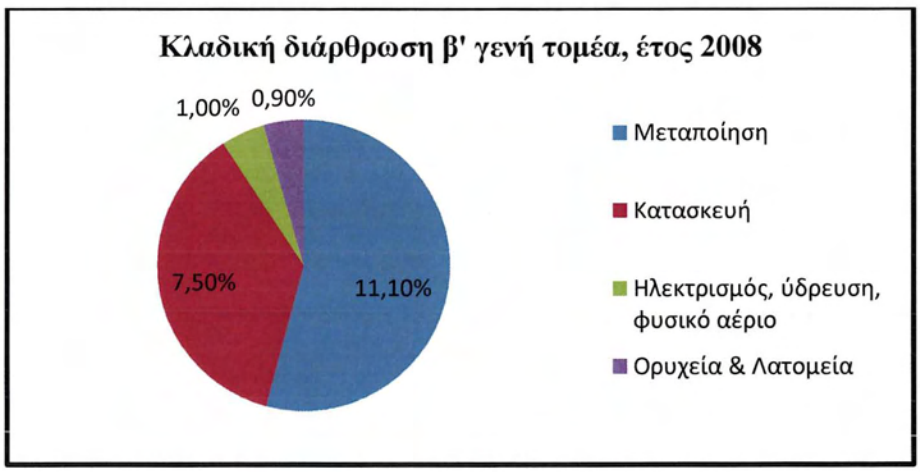

Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης, Ιδία επεξεργασία

Οι γενικότερες τάσεις όμως μεταξύ των ετών 2000 - 2008, δείχνουν *μείωση* της απασχόλησης κατά 2.440 άτομα ή κατά 4,8%. Η μείωση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αντίστοιχη μείωση της απασχόλησης στον κλάδο της Μεταποίησης κατά 3.521 άτομα (-11,9%) και στον κλάδο των Ορυχείων και Λατομείων κατά 207 άτομα (-8,5%). Αντίθετα έχουμε σημαντική *αύξηση* στον κλάδο Ηλεκτρισμός, ύδρευση, Φυσικό αέριο κατά 629 άτομα (+ 37,4%), ποσοστό όμως που μπορούμε να υποθέσουμε ότι εμπεριέχει και εργαζόμενους οι οποίοι στην ουσία απασχολούνται στην παροχή υπηρεσιών. Επίσης, *μικρή σχετική αύξηση* παρουσιάζει και ο κλάδος των κατασκευών (κατά 659 άτομα ή 3,9%). (βλέπε διάγραμμα 4.4).

Διάγραμμα 4. 4 : Τάσεις κλάδων απασχόλησης β΄τομέα κατά τα έτη 2000-2008

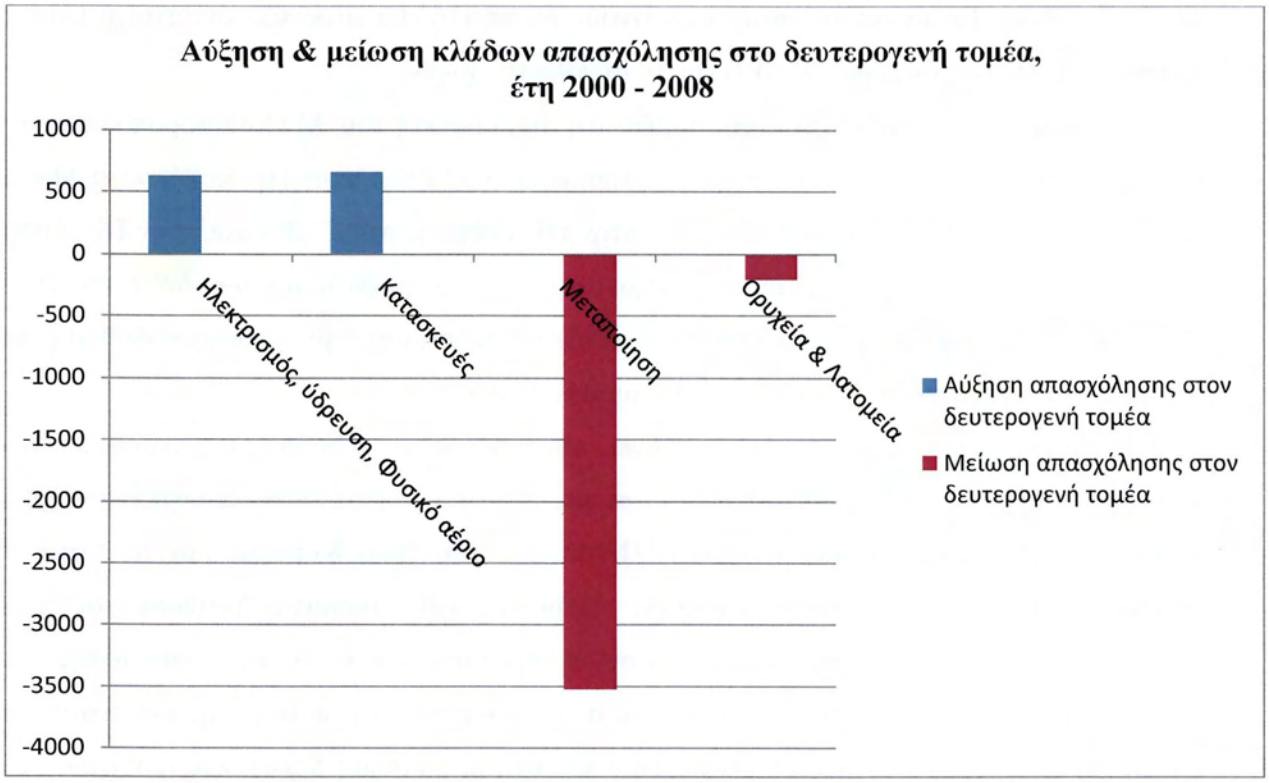

Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης, Ιδία επεξεργασία

Τα στοιχεία όμως δείχνουν ότι τα αμέσως επόμενα χρόνια η αύξηση αυτή εξανεμίζεται και ειδικά μετά το 2009 περνάμε σε *αρνητικό πρόσημο*. Έτσι κατά την τριετία 2008 – 2011 ο δευτερογενής τομέας καταγράφει ***απώλειες* στην απασχόληση της τάξης του 47%, με τις κατασκευές να σημειώνουν τη μεγαλύτερη μείωση (-55,5%), ακολουθούμενες από τη μεταποίηση**. Οι παραπάνω σχέσεις δεν διαφοροποιούνται σημαντικά όταν αναφερόμαστε στη

διαμόρφωση του ΑΕΠ στην ΠΑΜΘ. Η συμμετοχή του δευτερογενούς τομέα στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της Περιφέρειας για το έτος 2009 φτάνει το 22,26%, έναντι αντίστοιχου ποσοστού 19,19% για το σύνολο της χώρας, τη στιγμή που το 2001 έφτανε το 26,46%, (έναντι 21,39% για το σύνολο της χώρας) και το 2005 έφτανε το 21,37% (έναντι 19,7% για το σύνολο της χώρας. Παρατηρούμε λοιπόν *διαχρονικά μία ευθεία αντιστοιχία* μεταξύ ΑΕΠ και απασχόλησης στον δευτερογενή τομέα, στο επίπεδο της Περιφέρειας.

Η συμμετοχή του ΑΕΠ του δευτερογενούς τομέα της περιφέρειας στον αντίστοιχο τομέα για το σύνολο της χώρας κυμαίνεται από 5% για το 2001, 4,37% για το 2005 και 4,6% για το 2009, τη στιγμή που το συνολικό ΑΕΠ της περιφέρειας αποτελεί σταθερά περίπου το 4% του ΑΕΠ της χώρας. Τα παραπάνω στοιχεία δείχνουν ότι τη ΠΑΜΘ εμφανίζει αντίστοιχο επίπεδο εξειδίκευσης τομέων (ως προς το ΑΕΠ) με το σύνολο της χώρας.

Η συμμετοχή του δευτερογενούς τομέα στη διαμόρφωση του ΑΕΠ διαφοροποιείται ανά Περιφερειακή Ενότητα και φτάνει στην ΠΕ Δράμας στο 22,21%, στην ΠΕ Καβάλας & Θάσου στο 22,72%, στην ΠΕ Ξάνθης στο 28,21%, στην ΠΕ Ροδόπης στο 27,8% και στην ΠΕ Έβρου στο 13,5%. Οι *διαφοροποιήσεις* αυτές σχετίζονται κυρίως με τη *δυναμική των ΒΙΠΕ* (το 2008) αλλά και με τις χωροθετήσεις διάσπαρτων μονάδων σε περιοχές με εύκολη πρόσβαση στα μεγάλα αστικά κέντρα και τους σημαντικούς μεταφορικούς άξονες.

Η διάρθρωση του τομέα περιλαμβάνει τρεις βασικούς κλάδους, τις εκμεταλλεύσεις *ορυκτού πλούτου*, τη *μεταποίηση* και τις *κατασκευές*. Από τον πρώτο κλάδο ξεχωρίζουν σήμερα μόνον δύο κατηγορίες, οι εκμεταλλεύσεις Πετρελαίου στο νομό Καβάλας και τα Λατομεία Μαρμάρου στις Περιφερειακές Ενότητες Καβάλας και Δράμας. Αντίθετα, οι τρεις Περιφερειακές Ενότητες της Θράκης εμφανίζουν προβάδισμα στον κλάδο της μεταποίησης.

Ο τομέας της *μεταποίησης* αφορά κυρίως στην αξιοποίηση της παραγωγής του πρωτογενή τομέα, του *λατομικού – μεταλλευτικού πλούτου* και στη μεταποίηση άλλων *πρώτων υλών*. Στη μεταποίηση των προϊόντων του πρωτογενή τομέα περιλαμβάνονται το ελαιόλαδο, το ούζο, το τσίπουρο, το κρασί, η μπύρα, τα τυροκομικά, τα γαλακτοκομικά, τα αλλαντικά και τα κρεατοσκευάσματα, τα αλίπαστα, τα γλυκά και τα ζυμαρικά καθώς και μια μεγάλη ποικιλία άλλων προϊόντων. Εξέχουσα θέση κατέχει η *βιομηχανία μαρμάρου*, η οποία έχει σημαντική παρουσία τόσο στην εγχώρια, όσο και στη διεθνή αγορά, τα εκκοκκιστήρια, η βιομηχανία *επεξεργασίας ξύλου* και η *γαλακτοβιομηχανία*. Ιδιαίτερης σημασίας για την περιοχή είναι οι *βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας* παραγωγής συσσωρευτών, ηλεκτρολογικού και ηλεκτρονικού

εξοπλισμού, φαρμακευτικών προϊόντων και παροχής σύγχρονων και ολοκληρωμένων υπηρεσιών άμεσου Marketing.

Όσον αφορά το *επίπεδο της τεχνολογίας*, στον τομέα κυριαρχεί η παρουσία δομών *μέσης και χαμηλής τεχνολογίας*, όπως η βιομηχανία στο κλάδο τροφίμων, κλωστοϋφαντουργίας και ειδών ένδυσης, η μεταλλευτική βιομηχανία και η εκμετάλλευση λατομείων, η κατασκευή χαρτομάζας, χάρτου και χαρτονιού και η παραγωγή προϊόντων καπνού. Υπάρχουν όμως και κάποιες *μεγαλύτερες βιομηχανίες υψηλότερης εντάσεως τεχνολογίας*, και συγκεκριμένα στον τομέα των χημικών προϊόντων και κατασκευής μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού. Η ενσωμάτωση Ε&Α (Έρευνας & Ανάπτυξης) κυμαίνεται σε επίπεδα αρκετά χαμηλότερα από τον μέσο όρο στην Ελλάδα και η συμμετοχή των επιχειρήσεων είναι ιδιαιτέρως μικρή.

Πιθανός αναδυόμενος τομέας είναι εκείνος της *ενέργειας*. Η αποτελεσματική αξιοποίηση της γεωθερμίας της περιοχής προς το παρόν παραμένει «ευοίωνη πιθανότητα», ενώ οι άλλες εναλλακτικές μορφές ενέργειας δεν έχουν ξεφύγει από την ευκαιριακή αξιοποίηση των χρηματοδοτικών μέσων που οδήγησαν στην *αλόγιστη εγκατάσταση φωτοβολταϊκών πάρκων*. Παρόλα αυτά, μέσω της εγκατεστημένης και προγραμματιζόμενης παραγωγής *αιολικής ενέργειας* και της δημιουργίας μονάδων *φυσικού αερίου* και συμπαραγωγής ενέργειας φαίνεται ότι ο κλάδος της ενέργειας σταθεροποιεί ένα σημαντικό ρόλο στη χώρα και την περιοχή.

Στον πίνακα 4.7 εμφανίζεται η παραγωγή ενέργειας στη Θάσο κατά το 2011. Παρατηρείται ό,τι δεν υπάρχει κάποια μονάδα παραγωγής ενέργειας.

Πίνακας 4. 7 : Οικονομική και παραγωγική δραστηριότητα: τομέας Ενέργειας στη Θάσο – 2011

	Ημερομηνία Καταγραφής	**Σύνολο**	**Δ.Ε ΘΑΣΟΥ**
Παραγωγή Ενέργειας	2011	*Θερμική Παραγωγή*	
		Ισχύς μικρότερη των 0.5 MW (πλήθος)	
		0	0
		Ισχύς μεγαλύτερη των 0.5 MW (πλήθος)	
		0	0
		Σύνολο (Πλήθος)	
		0	0
		Υδροηλεκτρική	
		Ισχύς μικρότερη των 10 MW (πλήθος)	
		0	0
		Ισχύς μεγαλύτερη των 10 MW (πλήθος)	
		0	0
		Σύνολο (Πλήθος)	
		0	0

	Ημερομηνία Καταγραφής	Σύνολο	Δ.Ε ΘΑΣΟΥ
Παραγωγή Ενέργειας	2011	*Αιολική*	
		Ισχύς μικρότερη των 100 KW (πλήθος)	
		0	0
		Ισχύς μεγαλύτερη των 100 KW (πλήθος)	
		0	0
		Σύνολο (Πλήθος)	
		0	0
		Ηλιακή	
		Ισχύς μικρότερη των 1 MWp (πλήθος)	
		0	0
		Ισχύς μεγαλύτερη των 1 MWp (πλήθος)	
		0	0
		Σύνολο (Πλήθος)	
		0	0
		Άλλη ΑΠΕ (Φ/Β)	
		Ισχύς μικρότερη των 10 MW (πλήθος)	
		0	0
		Ισχύς μεγαλύτερη των 10 MW (πλήθος)	
		0	0
		Σύνολο (Πλήθος)	
		0	0

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011

Στην περιφέρεια λειτουργούν πέντε *ΒΙ.ΠΕ.* (Δράμας, Καβάλας, Ξάνθης, Κομοτηνής, Αλεξανδρούπολης), μία σε κάθε νομό και δύο (ΒΙΟ.ΠΑ.) Βιοτεχνικά Πάρκα, στο Παρανέστι Δράμας (ΒΙΟΠΑ Σαπών) και στην Ορεστιάδα Ν. Έβρου (ΒΙΟΠΑ Ορεστιάδας). Η μεγαλύτερη σε έκταση ΒΙΠΕ είναι της Κομοτηνής, η μικρότερη της Ξάνθης, ενώ η λιγότερο αξιοποιημένη είναι αυτή της Αλεξανδρούπολης.

Τα τελευταία έργα αναβάθμισης των βιομηχανικών περιοχών έγιναν πριν από 5 περίπου χρόνια στις ΒΙΠΕ Δράμας, Ξάνθης και Αλεξανδρούπολης και στα 2 ΒΙΟΠΑ αλλά εν γένει οι υποδομές τους είναι *παλιές*. Οι ΒΙΠΕ κατέστησαν χώροι υποδοχής των επιδοτούμενων επενδύσεων σε μεγάλο βαθμό ωστόσο ένας σημαντικός αριθμός μονάδων χωροθετείται εκτός ΒΙΠΕ.

Η εγκατάσταση επιχειρήσεων στις περιοχές των ΒΙΠΕ – ΒΙΟΠΑ παρουσιάζεται *φθίνουσα*. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι στο πλαίσιο των αναπτυξιακών νόμων δεν προβλέπονται ειδικά κίνητρα για τη χωροθέτηση μονάδων εντός των ΒΙΠΕ – ΒΙΟΠΑ, ενώ και οι παρεχόμενες υπηρεσίες εντός των περιοχών δεν επαρκούν για να τις καταστήσουν ελκυστικές,

ξεπερνώντας άλλα εμπόδια (ιδιοκτησιακό, τιμές της γης κλπ). Έτσι, πολλές από τις υφιστάμενες ΒΙΠΕ παρουσιάζουν πληθώρα *εγκαταλελειμμένων εγκαταστάσεων*. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Περιφέρειας, οι εγκατεστημένες μονάδες στις ΒΙΠΕ της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης σε συνάρτηση με το υφιστάμενο καθεστώς λειτουργίας τους έχει ως εξής:

Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '90 και κυρίως τα τελευταία χρόνια γίνονται σημαντικές κινήσεις από τους τοπικούς φορείς με στόχο να θεσμοθετηθεί η ΔΕΒΖΟΣ (Διασυνοριακή Ελεύθερη Βιομηχανική Ζώνη Συναλλαγών και Εμπορίου) στα βόρεια σύνορα της Π.Ε. Έβρου με κύριο στόχο τη διατήρηση των θέσεων εργασίας στον τομέα του ετοίμου ενδύματος, λόγω της μετεγκατάστασης πολλών μονάδων προς τη νότια Βουλγαρία.

Εκτός από την ΕΟΖ σε τοπικό επίπεδο αναπτύσσονται δράσεις για τη δημιουργία ΒΙΟΠΑ με πρωτοβουλίες της Αυτοδιοίκησης. Το ΒΙΟΠΑ Καβάλας, έχει θεσμοθετηθεί με προσανατολισμό και οργάνωση που αποσκοπεί στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας. Το ΒΙΟΠΑ Δράμας, στην Προσοτσάνη που δημιουργήθηκε πρόσφατα, αντιμετωπίζει το ίδιο πλαίσιο χρονοβόρων διαδικασιών και δυσχερειών θεσμοθέτησης που αντιμετώπισε το αντίστοιχο εγχείρημα της Καβάλας.

Όσον αφορά στις *εξορυκτικές δραστηριότητες*, η δημιουργία Περιοχής Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ) για *λατομικές δραστηριότητες μαρμάρου* δεν έχει προχωρήσει, ενώ προβλήματα συγκρούσεων με άλλες χρήσεις γης εντοπίζονται στη *Θάσο και στο Παγγαίο*. Η χωροθέτηση των λατομείων και η σχέση τους με το περιβάλλον και με άλλες δραστηριότητες δεν έχει αντιμετωπιστεί επαρκώς στην περιφέρεια. Άλλες παρόμοιες δραστηριότητες έχουν πάρει αδειοδότηση αλλά δεν λειτουργούν ως ενεργά μεταλλεία.

Χαρακτηριστικά Προβλήματα και Τάσεις ΠΑΜΘ

Ο δευτερογενής τομέας της Περιφέρειας ΑΜΘ χαρακτηρίζεται από εκτεταμένη *αποβιομηχάνιση*. Αυτό προκύπτει από το *κλείσιμο των μεγάλων συνεταιριστικών εργοστασίων* που ειδικεύονταν στην καθετοποίηση της γεωργικής παραγωγής, από τη *μεταφορά* στις γειτονικές βαλκανικές χώρες των βιομηχανιών του κλάδου της ένδυσης και τη *διάλυση* του συστήματος *υπεργολαβιών* και από την *κρίσιμη κατάσταση* στην οποία βρίσκονται παραδοσιακές μεγάλες μονάδες (Βιομηχανία Φωσφορικών Λιπασμάτων Καβάλας, Βιομηχανία Ζάχαρης κλπ). Επίσης, είναι χαρακτηριστικό ότι, αν και στην Περιφέρεια υπάρχουν τουλάχιστον 5 σημαντικές βιομηχανικές περιοχές, που οι περισσότερες έχουν *ενσωματώσει σημαντικές υποδομές* (σύνδεση

με οδικούς άξονες, δίκτυα ύδρευσης, παροχής ηλεκτρικής ενέργειας, δίκτυα οπτικών ινών, φυσικού αερίου, δίκτυο αποχέτευσης υγρών αποβλήτων και μονάδες επεξεργασίας) που προσδίδουν σημαντικές εξωτερικές οικονομίες στις εγκατεστημένες επιχειρήσεις, οι περισσότερες από αυτές *υπολειτουργούν*.

Σε αντιστάθμισμα, υπάρχουν κάποιες *προσπάθειες μικρότερων και νεότερων μονάδων* που παρουσιάζουν εξαιρετικά *θετικές τάσεις και προοπτικές* (π.χ. η βιομηχανία «Πλαστικά Θράκης», η «Ζυθοποιεία Μακεδονίας Θράκης» (μπύρα Βεργίνα). ***Η εμπειρία των προηγούμενων πολιτικών περιφερειακής συνοχής που ασκήθηκαν, είτε μέσω των κοινοτικών πόρων, είτε μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων και των Επενδυτικών Νόμων, αποδεικνύει ότι εξυπηρετήθηκε λιγότερο η βιώσιμη ανάπτυξη και περισσότερο η εύκολη λογική της απορρόφησης πόρων χωρίς σχέδιο και στόχευση.***

Πίνακας 4. 8 : Χορηγήσεις αδειών λειτουργίας εργοστασίων ανά περιφέρεια

ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΑΔΕΙΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ Η ΒΕΒΑΙΩΣΕΩΝ ΑΠΑΛΛΑΓΗΣ ΝΕΩΝ Η ΕΠΕΚΤΑΘΕΝΤΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ						
		ΕΤΟΣ 2011				
	ΝΕΑ				ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ	
	ΑΔΕΙΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ		ΒΕΒ.ΑΠΑΛΛΑΓΗΣ			
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ	HP	ΑΡΙΘΜΟΣ	HP	ΑΡΙΘΜΟΣ	HP
Σύνολο	**687**	**127.845**	**424**	**111.564**	**131**	**4.954**
Ανατολική Μακεδονία και	10	14.843	12	1.652	21	1.167
Κεντρική Μακεδονία	76	19.552	29	30.635		
Δυτική Μακεδονία	16	6.192	6	705		
Ηπειρος	14	5.826	10	2.791	14	236
Θεσσαλία	32	8.942	42	16.076		
Ιόνια νησιά	3	193	1	46		
Δυτική Ελλάδα	19	7.116	8	831		
Στερεά Ελλάδα	27	9.613	44	36.169	37	570
Αττική	417	32.707	226	17.271	7	92
Πελοπόννησος	25	15.349	23	2.466		
Βόρειο Αιγαίο	9	857	13	1.347	5	83
Νότιο Αιγαίο	15	3.742	1	178	2	21
Κρήτη	24	2.913	9	1.397	45	2.785

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, β΄τρίμηνο

Δευτερογενής τομέας νήσου Θάσου

Ο Δήμος Θάσου σημείωσε *μείωση* στην απασχόληση στον Δευτερογενή τομέα από 25,32%, σε 21,62% κατά την δεκαετία 91-01, και παρουσιάζει μικρή μεταποιητική δραστηριότητα. Το κύριο χαρακτηριστικό της είναι η *εξειδίκευση σε παραδοσιακούς* βιομηχανικούς και κυρίως βιοτεχνικούς *κλάδους* μικρού μεγέθους, αναφορικά τόσο με τον αριθμό των εργαζομένων όσο και με την παραγωγική τους δραστηριότητα και την εγκατεστημένη ισχύ, πλην ελάχιστων εξαιρέσεων.

Από τις συνολικές επιχειρήσεις, το 50,0% αφορά τις κατασκευές και το 17,6% την Βιομηχανία Τροφίμων και Ποτών. ***Ο βασικός λόγος για τη μικρή συμμετοχή του δευτερογενή τομέα στη συνολική οικονομία είναι αφενός η χρόνια παραγωγική εξειδίκευση της περιοχής στον πρωτογενή τομέα και η ευκολότερη μετατόπιση των παραγωγικών συντελεστών από τον πρωτογενή στον τριτογενή τομέα.***

Εξέλιξη στο Δευτερογενή Τομέα

Η μεγαλύτερη επίδραση συρρίκνωσης του Δευτερογενή τομέα συνέβη κατά τη δεκαετία του '90 με την *μεταφορά* πολλών μεταποιητικών μονάδων, ιδίως της ευρύτερης περιοχής του Νομού Καβάλας, σε χώρες της Βαλκανικής Χερσονήσου. Οι μεταποιητικές μονάδες, κυρίως ετοίμου ενδύματος, μεταφέρθηκαν για εξοικονόμηση κόστους παραγωγού με χρήση της πολύ φθηνότερης εργατικής δύναμης και άλλων οικονομικότερων παραγόντων, όπως και μετατόπιση παραδοσιακών βιοτεχνικών μονάδων σε συνδυασμό με την ύπαρξη *ισχυρότερων κινήτρων* για επιχειρηματική δραστηριότητα στη Θράκη.

Διάρθρωση του Δευτερογενή τομέα

Σε σχέση με τις μονάδες *επεξεργασίας μαρμάρου*, που βρίσκονται στο Δήμο Θάσου, αυτές αποτελούν σημαντικές μονάδες που αναπτύσσονται στην περιοχή. Οι μονάδες αυτές σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες μονάδες στο Δήμο Ορεινού στην ουσία επεξεργάζονται τους ορυκτούς πόρους της περιοχής, που αποτελούν τον κύριο όγκο των ορυκτών πόρων του νομού Καβάλας.

Στον Δήμο Θάσου δραστηριοποιούνται:

- ✓ 2 μονάδες επεξεργασίας ξύλου, που απασχολούν 6 εργαζομένους.

- ✓ 3 εργαστήρια χειροτεχνίας, μικρής κλίμακας που απασχολούν συνολικά 8 άτομα.

Τα εργαστήρια παραδοσιακών επίπλων και εμφανούς οικοδομικής ξυλείας (φουρούσια, πετσώματα, κάγκελα κλπ), δεν υφίστανται σημαντικές δραστηριότητες στον τομέα αυτό τόσο στην περιοχή, όσο και στην ευρύτερη περιοχή του νομού Καβάλας. Η έλλειψη μικρών παραδοσιακών μονάδων επεξεργασίας του ξύλου, του σιδήρου κλπ και η αντικατάστασή τους από μεγάλες και σύγχρονες βιομηχανικές μονάδες παραγωγής βιομηχανικών προϊόντων ξύλου, σιδήρου κλπ, αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό του τομέα αυτού.

Πίνακας 4. 9 : Οικονομική και παραγωγική δραστηριότητα: τομέας Μεταποίησης στη Θάσο

	Ημερομηνία Καταγραφής	Σύνολο	Δ.Ε ΘΑΣΟΥ	
Δραστηριότητες Μεταποίησης/Παραγωγής	2004	Επιχειρήσεις		
		256	256	
	2011	Ναυπηγεία Πλοίων		
		0	0	
	2011	Ναυπηγεία Μικρών Σκαφών και Επαγγελματικών		
		1	1	

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011

Εξορύξεις Μετάλλων / Λατομεία:

Η Θάσος παρουσίαζε έντονη δραστηριότητα εξόρυξης βασικών μετάλλων, (όπως σίδηρος) και πολύτιμων μετάλλων (όπως ο Χρυσός), από τον 7ο π.Χ. αιώνα με τους Φοίνικες και στη συνέχεια με τους Έλληνες στον 4ο αιώνα και αργότερα τους Ρωμαίους. Εκεί (όπως και στους Φιλίππους) είχαμε και ανοιχτές και υπόγειες εκμεταλλεύσεις.

Βιομηχανικές - βιοτεχνικές & γεωργικές δραστηριότητες

Στο Δήμο Θάσου, καθώς και στην υπόλοιπη περιοχή, δεν αναπτύσσονται βιομηχανικές μονάδες που θα μπορούσαν να προκαλέσουν ουσιαστικό κίνδυνο για το φυσικό περιβάλλον της περιοχής. Όλες οι βιοτεχνικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται, έχουν να κάνουν με σχετικά *μικρής δυναμικότητας μονάδες εκμετάλλευσης* (τυποποίησης και συσκευασίας), κυρίως των γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων. Αυτές, αν και δε διαθέτουν συνήθως τις υποδομές εκείνες που θα προστατεύουν απόλυτα το περιβάλλον από τα λύματα, οι παραγόμενες ποσότητες

των αποβλήτων είναι μικρές όπως και η τοξικότητά τους, με συνέπεια να μην αποτελούν σήμερα άμεση απειλή για το φυσικό περιβάλλον της περιοχής

Ιδιαίτερα επιβαρυντικό στοιχείο για την περιοχή που αποτελεί και τον κυριότερο παράγοντα μόλυνσης του περιβάλλοντος, αποτελούν τα *λατομεία μαρμάρου*.

Σημαντική επιβάρυνση έχει υποστεί και το Υψάριο Όρος από την εκμετάλλευση των αδρανών υλικών της περιοχής και κυρίαρχα του μαρμάρου που αποτελεί σημαντικό τοπικό πόρο της περιοχής. Η ανάπτυξη των λατομικών δραστηριοτήτων είναι έντονη, περιορίζεται όμως σε ορισμένα τμήματα του Νησιού.

Πίνακας 4. 10 : Οικονομική και παραγωγική δραστηριότητα: τομέας Βιομηχανίας στη Θάσο

	Ημερομηνία Καταγραφής	Σύνολο	ΔΕ ΘΑΣΟΥ	
Βιομηχανικές Μονάδες	2011	Μονάδες Πετροχημικών (Πλήθος)		
		Κινητήρια ισχύς έως 22 KW ή θερμική ισχύς έως 50 KW		
		0	0	
		Κινητήρια ισχύς μεγαλύτερη των 22 KW ή θερμική ισχύς μεγαλύτερη των 50 KW		
		0	0	
		Μονάδες Επεξεργασίας Μεταλλευμάτων (Πλήθος)		
		Κινητήρια ισχύς έως 22 KW ή θερμική ισχύς έως 50 KW		
		2011 0	0	
		Κινητήρια ισχύς μεγαλύτερη των 22 KW ή θερμική ισχύς μεγαλύτερη των 50 KW		
		0	0	
		Τσιμεντοβιομηχανίες (Πλήθος)		
		Κινητήρια ισχύς έως 22 KW ή θερμική ισχύς έως 50 KW		
		0	0	
		Κινητήρια ισχύς μεγαλύτερη των 22 KW ή θερμική ισχύς μεγαλύτερη των 50 KW		
		0	0	

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011

Αγροδιατροφικός Τομέας

Ειδικότερα και σε ότι αφορά επιχειρήσεις του Αγροδιατροφικού τομέα, στο Δήμο Θάσου, αυτές αναπτύσσονται σε δραστηριοποίηση:

- ✓ 12 *ελαιοτριβείων*, εκ των οποίων τα 7 ανήκουν σε Ελαιουργικούς Συνεταιρισμούς του νησιού ενώ τα υπόλοιπα σε ιδιώτες. Συνολικά απασχολούν 108 άτομα.
- ✓ 5 *μονάδων επεξεργασίας*, τυποποίησης και συσκευασίας ελιάς, στα οποία απασχολούνται περί τα 20 άτομα.

- ✓ *εργαστήρια αρτοσκευασμάτων* στην περιοχή, αναπτύσσονται ως μικρές οικογενειακού τύπου παραδοσιακές μονάδες που δραστηριοποιούνται στην παρασκευή κύρια παραδοσιακών τοπικών προϊόντων. Συνολικά στο Δήμο Θάσου δραστηριοποιούνται αρκετές τέτοιες μικρές μονάδες.
- ✓ 6 *εργαστήρια τοπικών παραδοσιακών* γλυκισμάτων, ηδύποτων, ζυμαρικών, στα οποία απασχολούνται 59 άτομα.

Εξαγωγικές Μονάδες

Οι μονάδες που δραστηριοποιούνται στις εξαγωγές, αφορούν κυρίως στις εξαγωγές *μαρμάρου και ελαιολάδου.*

Οι Βιοτεχνικές μονάδες εξόρυξης και επεξεργασίας μαρμάρου έχουν εξαγωγικό προσανατολισμό κυρίως προς τις Χώρες της Μέσης Ανατολής, ΗΠΑ, Ιαπωνία κ.λ.π. όπου εξάγουν το 77% της ετήσιας παραγωγής τους που ανέρχεται σε 250.000 Μ/Τ.

Κλάδοι σε κρίση - αναδυόμενοι κλάδοι

Από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης στον **Δήμο Θάσου** θα προσπαθήσουμε μια προσέγγιση των *αναδυόμενων κλάδων*, αλλά και των κλάδων που βρίσκονται σε *κρίση* σε σχέση με τον δευτερογενή τομέα της περιοχής.

Ειδικότερα σε σχέση με την γεωργία:

Η ελιά και το λάδι δημιουργούν μεγάλη άνθηση και ανάπτυξη στο νησί της Θάσου και αποτελούν ιδιαίτερο προϊόν για τον κλάδο της τυποποίησης και συσκευασίας της ελιάς, με κυρίαρχη τη γνωστή *Θρούμπα Θάσου*. Αποτέλεσμα είναι η αύξηση των ελαιοκομικών προϊόντων, κυρίως λόγω της αυξανομένης μεταστροφής των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε δενδρώδεις καλλιέργειες με κυρίαρχη αυτήν της ελιάς.

Όσον αφορά τον τομέα της κτηνοτροφίας:

- στο *κρέας* δημιουργείται πρόβλημα όσον αφορά το σύνολο των παραγωγικών εργασιών (κοπή, τυποποίηση, μεταποίηση, συσκευασία)

- στην *μεταποίηση του γάλακτος*, αυτή επικεντρώνεται αποκλειστικά στην παρασκευή της μαλακής φέτας από τα τυροκομεία που αναπτύσσονται στην περιοχή. Μεταποιητικές μονάδες παρασκευής γιαουρτιού, κρέμας γάλακτος κλπ είναι ανύπαρκτες
- στον τομέα της *τρίχας* και του *μαλλιού των ζώων* δεν υπάρχει εκμετάλλευση, διότι τα προϊόντα αυτά είναι κακής ποιότητας και κρίνονται με ανταγωνιστικότητα στην αγορά.

Ως φθίνοντες ή και εγκαταλελειμμένοι κλάδοι θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν γενικά όλοι εκείνοι που οι σύγχρονες καταναλωτικές προτιμήσεις τους έχουν περιθωριοποιήσει και ιδιαίτερα αυτοί που από *παράδοση στην περιοχή αποτελούσαν σημαντικό στήριγμα της οικονομίας*, όπως:

- ✓ Η παραγωγή αλεύρων και ζυμαρικών σε πετρόμυλους, σε όλες τις περιοχές του Δήμου.
- ✓ Η υφαντική με τους παραδοσιακούς αργαλειούς αλλά και η κατασκευή παραδοσιακών στολών και υποδημάτων.
- ✓ Η αγγειοπλαστική με την επεξεργασία του πηλού.
- ✓ Η τέχνη των σαμαράδων, των καλαθάδων και των σιδεράδων καθώς και αυτή της επεξεργασία του ξύλου για την κατασκευή επίπλων, ειδών οικιακής χρήσης καθώς και αντικειμένων για τις καθημερινές γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες των κατοίκων της περιοχής.
- ✓ Η παρασκευή παραδοσιακών τοπικών γλυκών, πιτών, ποτών, ζυμαρικών και αρτοσκευασμάτων όσον αφορά τον κλάδο των τροφίμων.
- ✓ Η παρασκευή παραδοσιακών αλλαντικών (παστά, λουκάνικα κλπ), από το κρέας της κτηνοτροφίας της περιοχής.

Συμπεράσματα – Προοπτικές

Από την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης στο δευτερογενή τομέα και την ανάλυση που προηγήθηκε, μπορούμε να εξάγουμε μερικά χρήσιμα συμπεράσματα και να δούμε τις μελλοντικές προοπτικές που διαγράφονται για τον τομέα.

Η κύρια διαπίστωση που χαρακτηρίζει την παθογένεια του Δευτερογενή Τομέα στον Δήμο Θάσου είναι το μικρό μέγεθος των Βιοτεχνικών μονάδων και κυρίως του Αγρο- διατροφικού τομέα που αποτελούν και την αιχμή του Δευτερογενή Τομέα στην περιοχή.

Οι επιχειρήσεις αυτές *υστερούν σε τεχνολογικό επίπεδο* και *επίπεδο κατάρτισης* στελεχών, με ανάλογες επιπτώσεις στην ποιοτική παραγωγή με σύγχρονες μεθόδους, την κατοχύρωση της

ποιότητας, τη δικτύωση, την αναγνωσιμότητα και την προώθηση των τοπικών προϊόντων, χαρακτηριστικών δηλαδή ονομαστών της περιοχής προϊόντων, της πρωτογενούς παραγωγής, αλλά και κυρίως προϊόντων της Αγροδιατροφικής αλυσίδας αυτών των περιοχών.

Επομένως η σημαντική ευκαιρία για αυτές τις επιχειρήσεις είναι η στήριξη για θέματα υιοθέτησης και *ανάπτυξης καινοτομιών* και *τεχνολογικού εκσυγχρονισμού*, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και ασφάλειας των προϊόντων τους. Ειδικότερα στην σύνδεση των τοπικών προϊόντων της Αγροδιατροφικής αλυσίδας και την κατοχύρωση της ποιότητας τους ως:

- *Προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ):* Πρόκειται για προϊόντα των οποίων η παραγωγή, η μεταποίηση και η επεξεργασία λαμβάνουν χώρα σε μία οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή με αναγνωρισμένη τεχνογνωσία.
- *Προϊόντα Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ)*: Στην περίπτωση των προϊόντων αυτών υπάρχει ο δεσμός με τη γεωγραφική περιοχή, που παραμένει τουλάχιστον για ένα από τα στάδια της παραγωγής, της μεταποίησης ή της επεξεργασίας.
- *Ειδικά Παραδοσιακά Προϊόντα Εγγυημένα (ΕΠΠΕ):* Ο χαρακτηρισμός αυτός αναφέρεται στην προέλευση του προϊόντος, αλλά αποσκοπεί στην ανάδειξη παραδοσιακής σύνθεσης ή του παραδοσιακού τρόπου παραγωγής του.

Οι *δυνατότητες* σ΄ αυτό το πλαίσιο αναπτύσσονται με:

- Την *προώθηση κλάδων* που συνδέονται με *εξαγώγιμα προϊόντα*, όπως στον τομέα της αλιείας με κατεψυγμένα και μεταποιημένα προϊόντα *αλιείας*, προϊόντα ιχθυοκαλλιέργειας καθώς επίσης και στον τομέα του τυποποιημένου *κρέατος*. Όσον αφορά τα ανωτέρω προκύπτει ανάγκη για ιδρύσεις ή επεκτάσεις υφισταμένων μονάδων κυρίως σε συνδυασμό με την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών παραγωγής και την περιβαλλοντική διάσταση της παραγωγής καθώς και της πιστοποίησης των τελικών προϊόντων κατά HACCP, για τη διασφάλιση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων.
- Τη δημιουργία *μικρής δυναμικότητας μεταποιητικών επιχειρήσεων* στην περιοχή, με βασικά κριτήρια την αξιοποίηση της *αλιευτικής* παραγωγής, προκειμένου να διατηρείται η προστιθέμενη αξία στην περιοχή καθώς και την παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας και διατροφικής αξίας

- Παραγωγή πιστοποιημένων *Βιολογικών προϊόντων* της πρωτογενούς παραγωγής που αποτελούν παραγωγικό και πολιτισμικό δρώμενο για την περιοχή όπως Βιολογικό λάδι και ελιά Θρούμπα, τοπικά γλυκά κ.λ.π.
- Τέλος, ουσιαστική παράμετρο για την περιοχή αναφοράς αποτελεί η έλλειψη *υποστηρικτικών υπηρεσιών εμπορίας και διάθεσης τυποποιημένων προϊόντων*. Κατά συνέπεια η υιοθέτηση υποστηρικτικών υπηρεσιών καθώς και η ένταξη ενεργειών προβολής των τοπικών προϊόντων, στο πλαίσιο συνολικότερων προγραμμάτων δικτύωσης για την προώθηση τους και η εξειδίκευση των συνεργασιών, με γενικό στόχο, την αύξηση της αναγνωρισιμότητας των προϊόντων και την συνέργεια που αυτά δημιουργούν με την συνολική εμπορευματοποίηση της προσφοράς των αγροτικών περιοχών, θα μπορούσε να συμβάλλει στην εδραίωση των τοπικών προϊόντων και να ενισχύσει τις τοπικές οικονομίες

Κατ΄ αυτόν τον τρόπο η φαινόμενη διαφοροποίηση πολλών αλιευτικών - αγροτικών και άλλων προϊόντων και υπηρεσιών του Δευτερογενή τομέα που χαρακτηρίζουν την αγροτική περιοχή μπορούν να αποτελέσουν την έναρξη μιας διαδικασίας πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων σε όλη των γραμμή παραγωγής και διάθεσης αυτών των προϊόντων.

Τοπικά προϊόντα όπως το χταπόδι, ο μπακαλιάρος, η ελιά και το λάδι εξάλλου εκτός από παραγωγικό αποτελούν και πολιτισμικό δρώμενο, ***καθώς επί αιώνες ασχολούνται οι άνθρωποι μ΄ αυτά, δίνουν ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που πρέπει να ενταχθεί στις συνολικές πολιτικές αξιοποίησης τους.***

4.5 Τριτογενής Τομέας

Υφιστάμενη Κατάσταση ΠΑΜΘ

Εμπόριο – Υπηρεσίες

Η οικονομία της περιφέρειας είναι – συγκριτικά με το μ.ο. της χώρας – *λιγότερο «τριτογενοποιημένη»*. Αυτό αντικατοπτρίζεται και στο μικρό ποσοστό με το οποίο συμμετέχει η περιφέρεια ΑΜΘ στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία του τομέα σε εθνικό επίπεδο, η οποία κινείται κατά την περίοδο 2005-2009 από 3,68% σε 3,71% (ποσοστό χαμηλότερο από τη συνολική συμμετοχή της περιφέρειας στην εθνική ΑΠΑ από όλους τους τομείς, που είναι σταθερά γύρω στο 4%) και στο σχετικά χαμηλότερο ποσοστό με το οποίο συμμετέχει ο τομέας στην συνολική ΑΠΑ από όλους τους κλάδους της περιφέρειας, το οποίο κινείται από 69% έως 72% στην ΑΜΘ και από 75% έως 78% σε εθνικό επίπεδο την ίδια περίοδο.

Κατά την περίοδο αυτή ο τριτογενής τομέας αυξήθηκε κατά 20% και το σύνολο της περιφερειακής οικονομίας κατά 16% (σε όρους ΑΠΑ), ενώ τα αντίστοιχα μεγέθη για τη χώρα ήταν για το ίδιο διάστημα 19% και 16% αντιστοίχως. Επομένως *δεν εντοπίζονται δραματικές διαφοροποιήσεις της περιφερειακής οικονομίας σε σχέση με την εθνική αλλά μία πολύ αργή και σταδιακή τάση προσέγγισης*. Αξίζει να σημειωθεί ότι, το 2009 στην τομεακή διάρθρωση της Περιφέρειας ΑΜΘ το ποσοστό συμμετοχής του τριτογενούς τομέα στο ΑΕΠ είναι 72,1% ενώ στο σύνολο της χώρας, το αντίστοιχο ποσοστό συμμετοχής του τριτογενούς στο ΑΕΠ φτάνει το 77,73%.

Το 2010 το μερίδιο του Τριτογενή τομέα στη Συνολική Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της Περιφέρειας ήταν 74,8%, λίγο μικρότερο από ότι το αντίστοιχο της Χώρας (τον τελευταίο χρόνο μειώθηκε σε τρέχουσες τιμές). Η μείωση της συμμετοχής του τριτογενή τομέα στην ΑΠΑ οφείλεται κυρίως στον Κλάδο του *Εμπορίου*, της παροχής *Καταλύματος* και των *Υπηρεσιών Εστίασης*. (*Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης*)

Διάγραμμα 4. 5 : Μεταβολή Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στον τριτογενή τομέα και στο σύνολο της οικονομίας για την ΑΜΘ και τη χώρα, 2005-2009

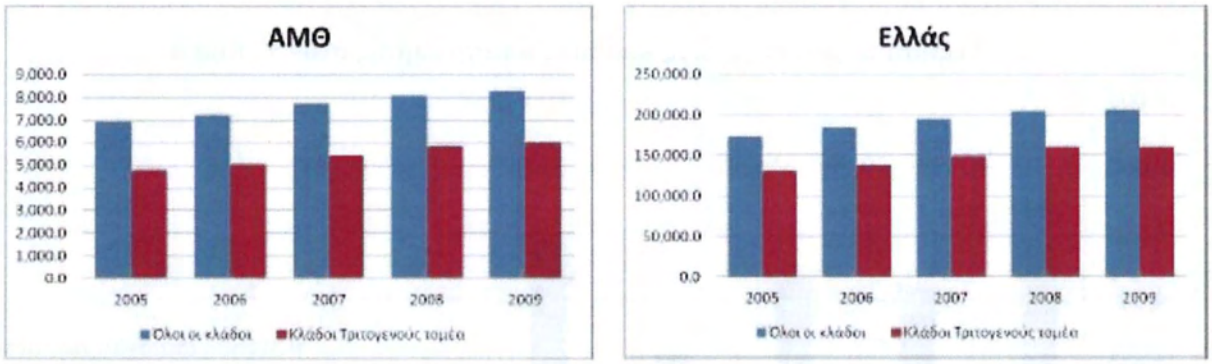

Πηγή: Eurostat

Όσον αφορά την απασχόληση, μεταξύ των ετών 2000-2008, ο τριτογενής τομέας εμφανίζει **αύξηση** κατά 51.922 άτομα ή κατά 49,1%. Η αύξηση αυτή προέρχεται κυρίως από τον κλάδο της *Δημόσιας Διοίκησης*, που σημειώνει αύξηση κατά 7.543 εργαζόμενους (39,9%), της *Διαχείρισης ακίνητης περιουσίας* κατά 4.540 εργαζόμενους (65,5%), της *Εκπαίδευσης* κατά 4.732 εργαζόμενους (42,4%) και του *κλάδου Υγείας* και *κοινωνικής μέριμνας* κατά 2.393 άτομα (28,3%). Σημαντική αύξηση εμφανίζεται και στους «*Λοιπούς κλάδους Εμπορίου*» (5.794 εργαζόμενοι ή 75,8%), ή οποία όμως συνοδεύεται από **μείωση** της απασχόλησης στο *Λιανικό Εμπόριο* (-3.392 εργαζόμενοι ή –14,3%), γεγονός που ενδέχεται να συνδέεται με διαφορετική μεθοδολογία υπολογισμού (*κλαδικές ταξινομήσεις*). Η *σημαντική αύξηση* της απασχόλησης και του παραγόμενου προϊόντος του τριτογενούς τομέα κατά την περίοδο αυτή, οφείλεται κυρίως στην *άνθηση κλάδων* που σχετίζονται με το *δημόσιο τομέα* (δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία) και την *αυξημένη κατανάλωση* στα αστικά κέντρα (εμπόριο, αναψυχή).

Διάγραμμα 4. 6 : Τάσεις μεταβολής των κλάδων παραγωγής του τριτογενή τομέα, κατά τα έτη 2000 - 2008

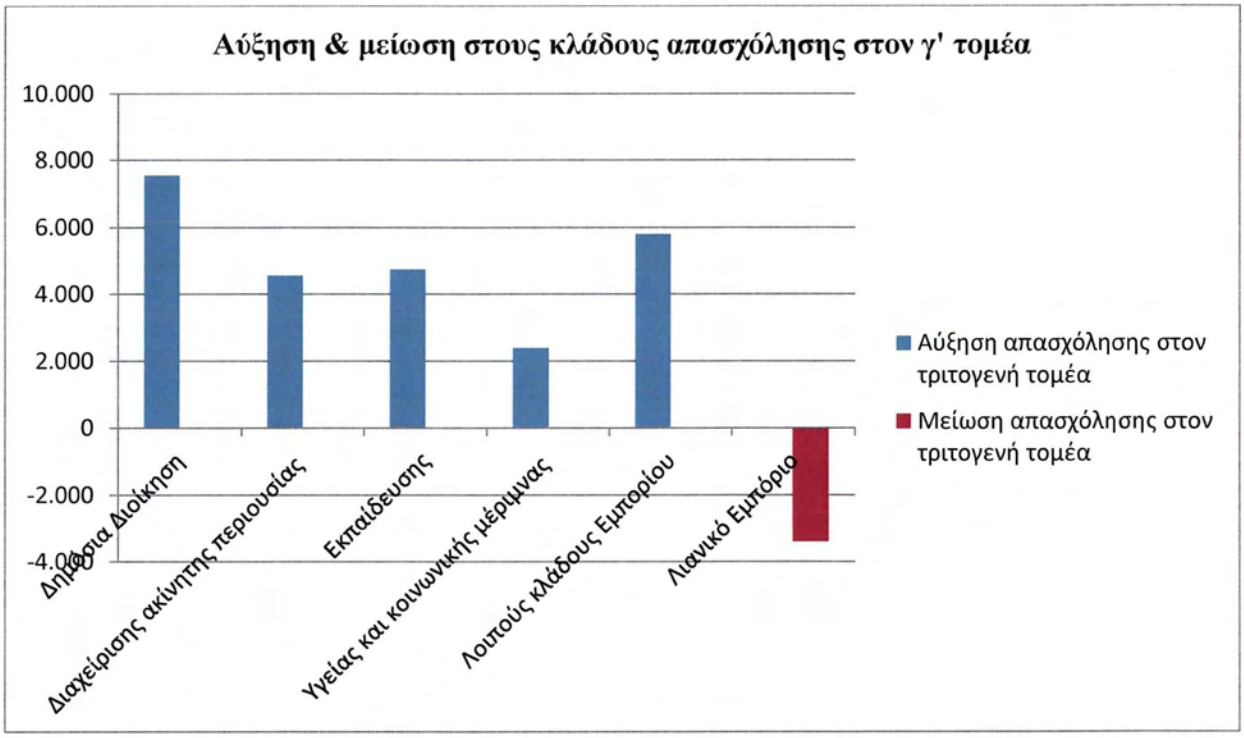

Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης, Ιδία επεξεργασία

Το 2008, το ποσοστό συμμετοχής του τριτογενούς στην απασχόληση ανερχόταν στο 54,7%, ενώ ο πρωτογενής και ο δευτερογενής τομέας συμμετείχαν περίπου ισόποσα στην απασχόληση (24,2% και 21,1% αντίστοιχα). Έκτοτε άλλαξαν άρδην αυτές οι συσχετίσεις, καθώς τα αντίστοιχα ποσοστά διαμορφώθηκαν το 2009 σε, 55,3%, 24,2% και 20,5% και έφτασαν το 2011 να είναι, 63,5%, 23,4% και 13,1% αντίστοιχα. Αυτό οφείλεται βέβαια στη **μεγάλη μείωση** της απασχόλησης στο **δευτερογενή τομέα** (κατά 47%) και **σημαντική στον πρωτογενή τομέα** (κατά 17%) ενώ ο **τριτογενής παρέμεινε σχεδόν αλώβητος** (μείωση μόλις κατά 0,8%) στο διάστημα αυτό.

Διάγραμμα 4. 7 : Μεταβολή ποσοστού συμμετοχής παραγωγικών τομέων στην απασχόληση, κατά τα έτη 2008 – 2009 & 2011

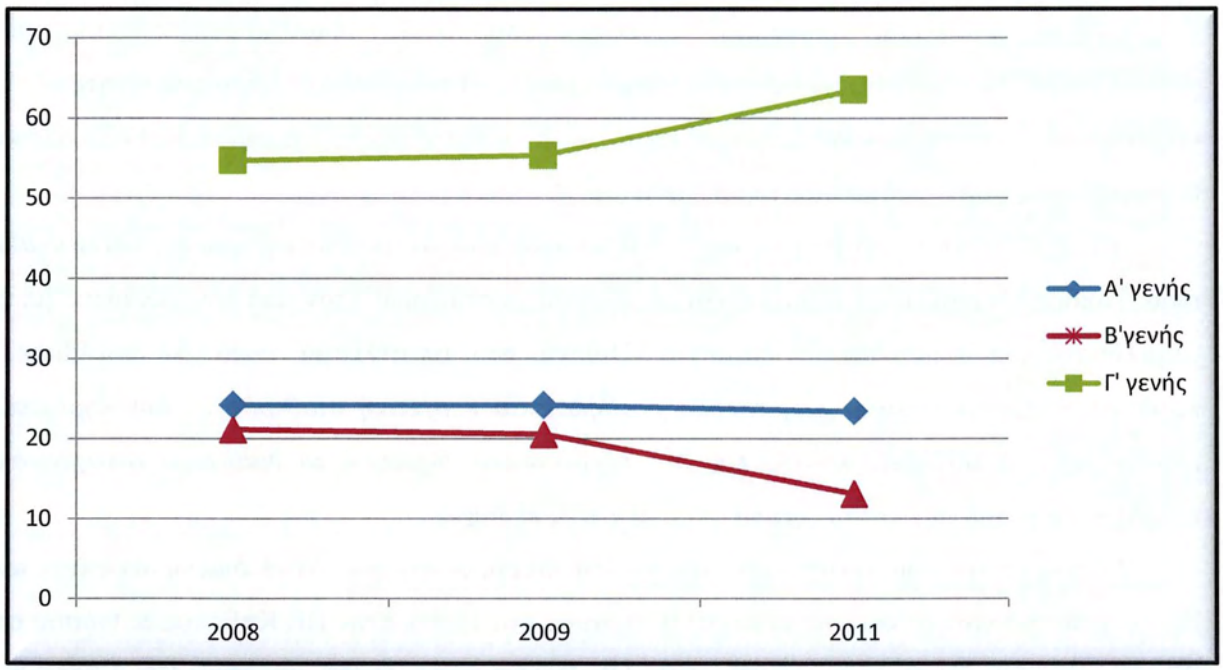

Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης, Ιδία επεξεργασία

Ως προς τη δομή του ο τομέας παρουσίαζε το 2008 σημαντικές διαφορές, ανάλογα με την *ιστορική και θεσμική* συγκρότηση των επιμέρους κλάδων του: *πρώτος* ήταν ο κλάδος της *Δημόσιας Διοίκησης* (με 11,2% έναντι μόλις 8% το έτος 2000), *δεύτερος* ο κλάδος του *Λιανικού Εμπορίου* (8,63%), *τρίτος* της *Εκπαίδευσης* (6,72%) και ακολουθούσαν οι *Λοιποί κλάδοι,* εμπορίου, Ξενοδοχεία και εστιατόρια, Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, Υγεία και κοινωνική μέριμνα, Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες κ.ά.

Με μία διαφορετική ανάγνωση, οι υπηρεσίες Δημόσιας Διοίκησης, Εκπαίδευσης, Υγείας και κοινωνικής μέριμνας (στις οποίες *κύριος εργοδότης είναι το δημόσιο*) απασχολούσαν συνολικά 53.173 εργαζόμενους ή **ποσοστό 22,5%** (όσο περίπου όλος ο δευτερογενής τομέας) ενώ στο *Εμπόριο* (Λιανικό, Χονδρικό και λοιπό) απασχολούνται συνολικά 33.827 εργαζόμενοι **(14,32%)**. Αυτό σημαίνει ότι ο τομέας είναι κατά βάση *προσανατολισμένος* στις ***τοπικές ανάγκες*** παρά στις ανάγκες της εθνικής και της διεθνούς αγοράς.

Βεβαίως στο διάστημα 2008 - 2011 υπήρξαν *σημαντικές ενδο-τομεακές διαφοροποιήσεις*, καθώς σε άλλους κλάδους σημειώθηκε *αύξηση* της απασχόλησης (ενημέρωση - επικοινωνία,

ξενοδοχεία - εστιατόρια, υγεία - κοινωνική μέριμνα, εκπαίδευση, και εμπόριο - επισκευές οχημάτων) ενώ σε άλλους σημειώθηκαν *απώλειες*, συχνά σημαντικές (δημόσια διοίκηση - άμυνα - κοινωνική ασφάλιση, μεταφορές - αποθήκευση, άλλες δραστηριότητες υπηρεσιών, χρηματοπιστωτικά - ασφάλειες, επαγγελματικές - επιστημονικές δραστηριότητες). Οι δραστηριότητες που σημείωσαν τις *μεγαλύτερες απώλειες* ήταν αυτές της *δημόσιας διοίκησης* και δευτερευόντως του διαμετακομιστικού εμπορίου.

Τα αποτελέσματα αυτά είναι πολύ διαφορετικά από το σύνολο της χώρας, όπου κλάδοι όπως εμπόριο - επισκευές οχημάτων και ξενοδοχεία - εστιατόρια ήταν από τους κλάδους με τις μεγαλύτερες *απώλειες θέσεων εργασίας*. Πιθανά στο αποτέλεσμα αυτό να συνέβαλε ο *προσανατολισμός του τομέα στις τοπικές συνθήκες και η σχετική σταθερότητα των αγροτικών εισοδημάτων σε συνθήκες κρίσης που δεν συρρίκνωσαν θεματικά το διαθέσιμο οικογενειακό εισόδημα και επομένως και τη ζήτηση όπως σε άλλες περιοχές.*

Η συμμετοχή του τριτογενούς τομέα στη διαμόρφωση του ΑΕΠ διαφοροποιείται ανά Περιφερειακή Ενότητα και φτάνει στην ΠΕ Δράμας στο 12,1% στην ΠΕ Καβάλας & Θάσου στο 27,3%, στην ΠΕ Ξάνθης στο 16,8%, στην ΠΕ Ροδόπης στο 15,9% και στην ΠΕ Έβρου στο 27,9%. **Οι διαφοροποιήσεις αυτές, που αναδεικνύουν ως πιο εξειδικευμένες τις ΠΕ Καβάλας-Θάσου και Έβρου, προφανώς σχετίζονται με την ένταση της τουριστικής δραστηριότητας στις συγκεκριμένες ΠΕ.**

Χαρακτηριστικά προβλήματα και τάσεις ΠΑΜΘ

Οι επιπτώσεις των θεσμικών παρεμβάσεων και της κρίσης που βρίσκεται σε εξέλιξη, είναι *αρνητικές* για τον τομέα λόγω *συρρίκνωσης της δημόσιας δαπάνης* (και ευρύτερα του δημόσιου τομέα) και *μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος* (ντόπιων και φοιτητών). Στην περιφέρεια *επλήγη* περισσότερο η *εμπορική δραστηριότητα* (22%) και *η μη οικιακή χρήση ηλεκτρικού ρεύματος* (13%), ενώ σοβαρή *αύξηση* παρουσιάστηκε στο μέγεθος της **ανεργίας (63%)**. Σε σχετικούς ***όρους η περιφέρεια σημείωσε μεταβολές εν γένει χαμηλότερες του εθνικού μέσου όρου.***

Ειδικότερα ανά κλάδο εμφανίζονται τα εξής σημαντικά *προβλήματα και αδυναμίες*: Το *Λιανικό Εμπόριο* τα τελευταία χρόνια βιώνει κρίση ως αποτέλεσμα της γενικότερης οικονομικής κρίσης της χώρας και παρατηρούνται συνεχείς *μετακινήσεις* αλλά και *οριστικό κλείσιμο* επιχειρήσεων. Το λιανικό εμπόριο στα αστικά κέντρα πιέζεται από τα νέα μεγάλα πολυκαταστήματα που εγκαθίστανται στα όρια ή και εκτός αστικού ιστού.

Την κρίση βιώνουν επίσης οι δραστηριότητες *Εστίασης & Αναψυχής* (κυρίως στα αστικά κέντρα). Στη *Δημόσια Διοίκηση*, η οποία αποτελεί βασικό κλάδο της απασχόλησης, προγραμματίζεται *η κατάργηση/συγχώνευση φορέων και οργανισμών*, η οποία θα μειώσει τις θέσεις εργασίας και θα δημιουργήσει μεγαλύτερες αρνητικές συνέπειες στην οικονομία. Στην *Τριτοβάθμια Εκπαίδευση*, πρόβλημα αποτελεί η διαφαινόμενη *τάση συρρίκνωσης* της *χρηματοδότησης* στο πλαίσιο της πολιτικής μείωσης των κρατικών δαπανών.

Οι *λοιποί κλάδοι του εμπορίου* (χονδρεμπόριο και υπερτοπικό εμπόριο, εκθέσεις αυτοκινήτων, συνδυασμένο εμπόριο, εμπορικά κέντρα) που παρουσίαζαν ανοδική πορεία στην απασχόληση έως το 2008, τα τελευταία χρόνια αντιμετωπίζουν *προβλήματα* ως αποτέλεσμα της γενικότερης οικονομικής κρίσης της χώρας. *Τράπεζες και ενδιάμεσες υπηρεσίες χρηματιστηριακών συναλλαγών*, που παρουσίασαν τεράστια άνθηση στα αστικά κέντρα την περίοδο 2000-2005 έχουν *σχεδόν εξαφανιστεί* τα τελευταία χρόνια.

Μεσιτικά γραφεία και οικοδομικές επιχειρήσεις, που παρουσίαζαν σταθερή άνοδο τη δεκαετία 1995-2005, βιώνουν κρίση όπως και όλο το κύκλωμα της οικοδομικής δραστηριότητας (βλέπε δευτερογενής τομέας).

Οι περισσότερες από τις παραπάνω αλλαγές σχετίζονται με τη μείωση του οικογενειακού εισοδήματος λόγω ύφεσης και είναι πιθανά παροδικές. Οι μεταβολές οι οποίες γεννούν ιδιαίτερο *προβληματισμό* είναι αυτές στους κλάδους με εν μέρει *εξωστρεφή προσανατολισμό*: τον ***τουρισμό και το διαμετακομιστικό εμπόριο***. Όσον αφορά τον πρώτο, τα πλέον πρόσφατα στοιχεία δείχνουν ότι εμφανίζεται *ανθεκτικός* στις επιπτώσεις της κρίσης, και επομένως όλα τα θέματα που σχετίζονται με αυτόν είναι *διαρθρωτικά*, ενώ σε σχέση με το δεύτερο, *οι μεγάλες απώλειες* που έχει υποστεί σε θέσεις εργασίας κατά την τριετία 2008-2011 δείχνουν ότι *δεν έχει* ακόμη αναπτύξει τον *εξαγωγικό του προσανατολισμό*. (Πιθανά λόγω μη ολοκλήρωσης των υποδομών που θα αναδείξουν την περιφέρεια σε διαμετακομιστικό κέντρο).

Το άμεσο ζήτημα που τίθεται είναι *η μεταστροφή των αρνητικών πιέσεων* που ο κλάδος δέχεται και ο συσχετισμός του τριτογενή τομέα με τον πρωτογενή και δευτερογενή, αλλά αυτό είναι εν τέλει θέμα γενικότερης οικονομικής ανάπτυξης. ***Ιδιαίτερο όμως ενδιαφέρον παρουσιάζει η δυναμική ανάπτυξή του σε τομείς που συνδέονται με τις μεταφορές, τον πολιτισμό και τη γνώση, καθώς και τις υπηρεσίες αναψυχής – τουρισμού.***

Τριτογενής τομέας νήσου Θάσου

Βασικά χαρακτηριστικά

Ο τριτογενής τομέας παραγωγής στον Δήμο Θάσου αποτελεί ***βασικό τομέα δραστηριότητας*** των κατοίκων του Δήμου. Ο τριτογενής τομέας παρουσιάζει *ανάπτυξη και μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων*, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Μητρώου Επιχειρήσεων και του Επιμελητηρίου, με σαφείς ενδείξεις ότι υπάρχουν δυνατότητες για περαιτέρω ανάπτυξη στο εγγύς μέλλον.

Στο Δήμο Θάσου υπάρχουν συνολικά 1.737 επιχειρήσεις που απασχολούνται στον τριτογενή τομέα. Προκύπτει ότι το 45,02% των επιχειρήσεων αυτών αφορούν επιχειρήσεις ***Ξενοδοχείων – Εστιατορίων***, 26,37% το ***Λιανικό εμπόριο*** εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσικλετών, επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης, 2,36% ***το εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσικλετών***, 4,20% το ***Χονδρικό εμπόριο*** και ***εμπόριο με προμήθεια***, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων και μοτοσικλετών και το 22,05% τις ***λοιπές Υπηρεσίες του Τριτογενή τομέα.*** (βλέπε διάγραμμα 4.8)

Διάγραμμα 4. 8 : Μεταβολή ποσοστού συμμετοχής παραγωγικών τομέων στην απασχόληση, κατά τα έτη 2008 – 2009 & 2011

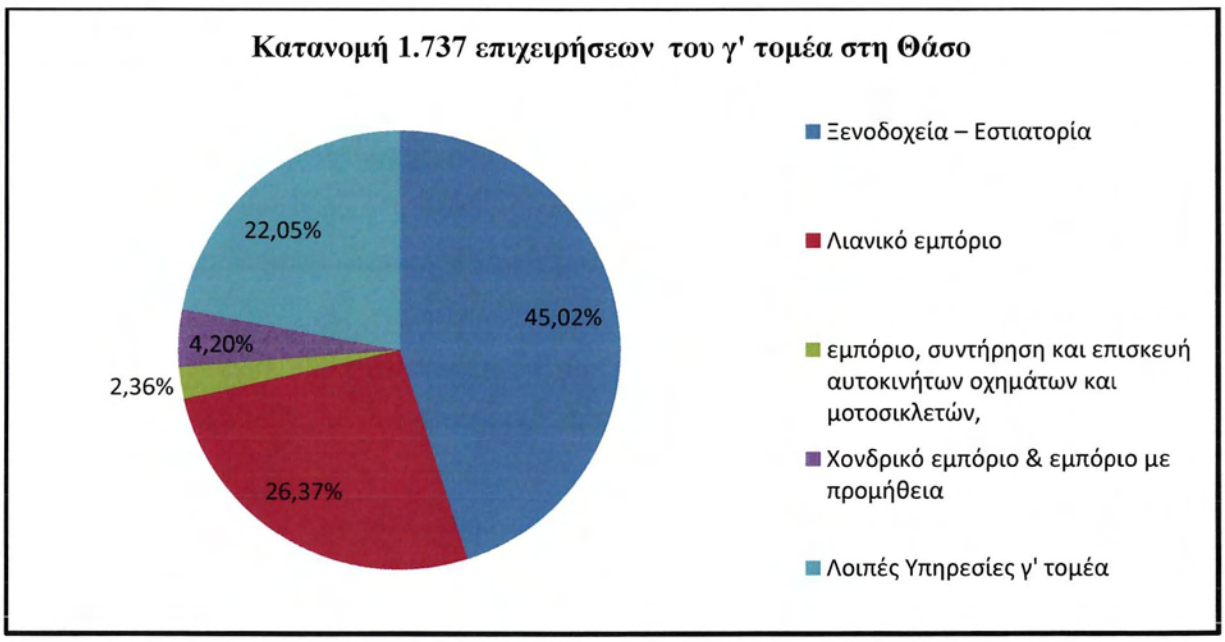

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011, Ιδία επεξεργασία

Στον τριτογενή τομέα του Δήμου Θάσου εργάζονται 1.981 άτομα που αντιστοιχούν σε **ποσοστό 40,56%** του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του Δήμου.

Η ανάλυση του τριτογενή τομέα παρουσιάζει σημαντική ανομοιομορφία μεταξύ παραθαλάσσιων Δημοτικών και Τοπικών Κοινοτήτων του Δήμου Θάσου, όπου η ανάπτυξη των υποδομών *Τουρισμού* (καταλύματα – εστιατόρια) είναι σημαντική, σε σχέση με την σημαντική *έλλειψη ανάλογων υποδομών στα ηπειρωτικά τμήματα* όπου δεν έχουν αναπτυχθεί ανάλογες υποδομές, παρά τους σημαντικούς ***ιστορικούς, πολιτιστικούς φυσικούς και περιβαλλοντικούς πόρους.***

Η ιδιομορφία αυτή είναι συνέπεια, αφενός μεν της *υψηλής τουριστικής κίνησης* στην παραθαλάσσια ζώνη του Δήμου, με όλες τις συνέπειες (*ξενοδοχεία, ταβέρνες, αναψυκτήρια, καταστήματα παραδοσιακών ειδών* κλπ) στους παραθαλάσσιους οικισμούς και αφετέρου της *ανυπαρξίας υποδομών* (*τουρισμού, εμπορίου, εκπαίδευσης, υγείας, πολιτισμού, αθλητισμού*), στις άλλες περιοχές με εντονότερα τα προβλήματα *στην ορεινή ζώνη* του Δήμου Θάσου. Επιπλέον η ανομοιομορφία αυτή έχει να κάνει με το μέγεθος των επιχειρήσεων και κατά συνέπεια και του αριθμού των εργαζομένων, στις επιχειρήσεις αυτές.

Σύμφωνα με στοιχεία του Επιμελητηρίου Καβάλας, στον Δήμο Θάσου δραστηριοποιούνται:

- 1 βιομηχανική επιχείρηση,
- 158 ατομικές βιοτεχνικές επιχειρήσεις
- 50 εταιρικές βιοτεχνικές επιχειρήσεις
- 155 ατομικές εμπορικές επιχειρήσεις
- 22 εταιρικές εμπορικές επιχειρήσεις
- 709 ατομικές επαγγελματικές επιχειρήσεις
- 58 εταιρικές επαγγελματικές επιχειρήσεις

Τουρισμός

Ο τουριστικός τομέας αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα. Υπολογίζεται ότι το μερίδιο του κλάδου των ξενοδοχείων και των εστιατορίων στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) *αυξήθηκε* μεταξύ 2001 και 2008 από 6,9% σε 7,5%. (*πηγή: P. Mylonas & N. Magginas "Unleashing Greece's Medium-Term Growth Potential" στο National*). Μετά το 2008, ο τομέας άρχισε να *συρρικνώνεται* εξαιτίας του *δυσμενούς διεθνούς μακρο-οικονομικού περιβάλλοντος*, της *επιδείνωσης* των τάσεων του *διαθέσιμου εισοδήματος των τουριστών* και της *αρνητικής προβολής της χώρας* μας εξαιτίας των συνεπειών της οικονομικής κρίσης. (*πηγή: Α. Χατζηδάκης, Ανάλυση της πορείας της τουριστικής κίνησης 2001-2010, ΕΟΤ – Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 2011, σ.54 κ.ε.)*

Σύμφωνα με υπολογισμούς, που έχουν γίνει με τη χρήση των πινάκων εισροών-εκροών της ελληνικής οικονομίας για το 2010, η *άμεση (direct) επίδραση* του τουρισμού στην οικονομία το 2010 εκτιμάται σε *15,2 δισεκ. Ευρώ*, *η έμμεση (indirect) σε 5,2 δισεκ. Ευρώ* και η *προκαλούμενη (induced) σε 13,9 δισεκ. Ευρώ*. Έτσι, η *συνολική επίδραση* υπολογίζεται ότι ανέρχεται σε *34,4 περίπου δισεκ. Ευρώ*, γεγονός που καταδεικνύει τη σημασία που διαδραματίζει ο τουρισμός στην ελληνική οικονομία, καθώς ***συνεισφέρει το 15,1% του συνολικού ακαθάριστου προϊόντος της χώρας***. (*πηγή: ΙΟΒΕ, Η επίδραση του τουρισμού στην Ελληνική οικονομία, Σεπτέμβριος 2012, σ.20.*)

Ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της ΠΑΜΘ

Τουριστική προσφορά (καταλύματα)

Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, σύμφωνα με το μητρώο του ΕΟΤ (2012), είναι εγκατεστημένες 391 ξενοδοχειακές μονάδες, οι οποίες περιλαμβάνουν 11.037 δωμάτια και 21.672 κλίνες (μέσο μέγεθος 55 κλίνες), ενώ το 2002 λειτουργούσαν 346 ξενοδοχειακές μονάδες, με 9.011 δωμάτια και 17.204 κλίνες (μέσο μέγεθος 50 κλίνες).

Διάγραμμα 4. 9 : Κατανομή ξενοδοχειακών μονάδων ανά Π.Ε. – 2012 & (β) Κατανομή ξενοδοχειακών κλινών ανά Π.Ε. – 2012

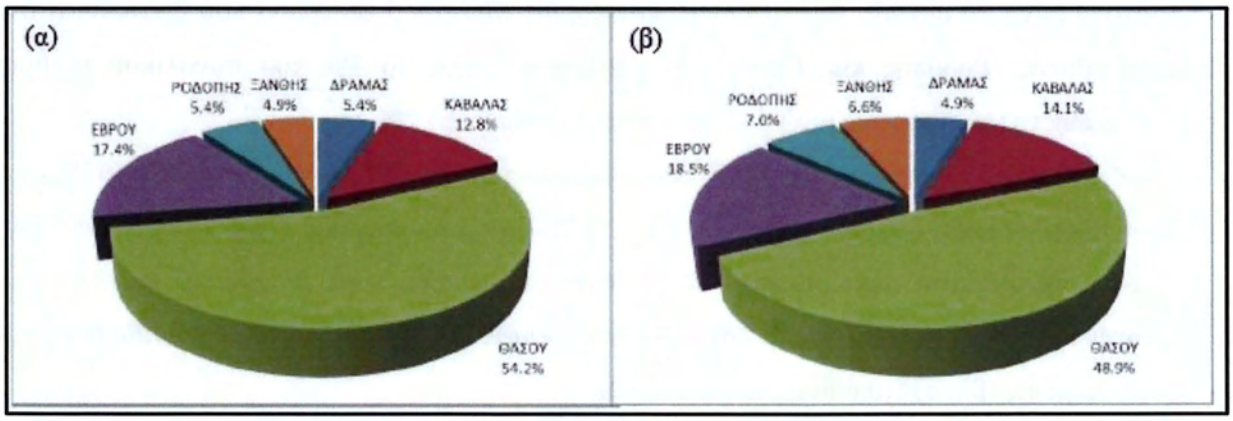

Πηγή: ΕΟΤ

Το μέσο μέγεθος των μονάδων είναι 55 κλίνες, αρκετά μικρότερο από τον εθνικό μέσο όρο (78 κλίνες ανά μονάδα). Είναι χαρακτηριστικό, ότι στη δεσπόζουσα κατηγορία των 2 αστέρων το μέσο μέγεθος είναι μόλις 44 κλίνες.

Οι κυριότεροι προορισμοί, στους οποίους είναι εγκατεστημένο το μεγαλύτερο ποσοστό καταλυμάτων, είναι ***το νησί της Θάσου*** και η παραλιακή περιοχή της Καβάλας. Η *πλειοψηφία* των ξενοδοχειακών μονάδων βρίσκεται *στην Περιφερειακή Ενότητα Θάσου*, όπου συγκεντρώνονται το ήμισυ του ξενοδοχειακού δυναμικού, συγκεκριμένα το *54,2%* του συνολικού αριθμού των ξενοδοχειακών μονάδων της Περιφέρειας και *το 48,9%* του συνολικού αριθμού των κλινών (στοιχεία του ΕΟΤ για το 2012).

Ακολουθεί η Π.Ε. Έβρου με 17,4% σε μονάδες και 18,5% στις κλίνες. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην σημαντική ανάπτυξη που παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια η τουριστική προσφορά της Σαμοθράκης και της περιοχής Αλεξανδρούπολης – Ν. Χιλής. Σε μεγάλη

απόσταση ακολουθούν οι Π.Ε. Ροδόπης και Ξάνθης, όπου η συμμετοχή στη συνολική δυναμικότητα είναι 7,0% και 6,8% αντίστοιχα, και στην τελευταία θέση βρίσκεται η Π.Ε. Δράμας με συμμετοχή 5,4% στον αριθμό μονάδων και 4,9% των κλινών της Περιφέρειας. Στις τελευταίες τρεις Π.Ε. τα τουριστικά καταλύματα χωροθετούνται κυρίως στις αντίστοιχες *πρωτεύουσες* (Κομοτηνή, Ξάνθη και Δράμα) που αποτελούν και τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της περιοχής τους. (βλέπε διάγραμμα 4.9)

Όσον αφορά την κατανομή των ξενοδοχειακών μονάδων της περιφέρειας σε *κατηγορίες* βάσει του ισχύοντος συστήματος κατάταξης (ΠΔ 43/2002), παρατηρείται ότι σχεδόν οι μισές ξενοδοχειακές μονάδες της Περιφέρειας **(το 48%)** *ανήκουν στην κατηγορία των 2 αστέρων*. Υπάρχουν μόνο *20 μονάδες της ανώτατης κατηγορίας (δηλαδή 5 αστέρων)* που βρίσκονται στις Π.Ε. Καβάλας, Ροδόπης και Έβρου και αποτελούν μόλις το 3% του συνολικού αριθμού ξενοδοχείων της περιφέρειας, ενώ οι *25 μονάδες 4 αστέρων το 7%.*

Είναι χαρακτηριστικό ότι τα **2/3** του συνόλου των ξενοδοχειακών μονάδων **(67%)** *και σχεδόν το ήμισυ του συνολικού αριθμού κλινών* **(47%)** *ανήκουν στις δύο χαμηλότερες κατηγορίες,* παρέχουν δηλαδή κατά τεκμήριο χαμηλής ποιότητας υπηρεσίες. (*πηγή: Στοιχεία ΞΕΕ και ΕΟΤ, 2012*). *Ενώ στην κατηγορία πολυτελείας (5 αστέρων) ανήκει μόνο* **το 9%** *του συνολικού αριθμού κλινών της Περιφέρειας* (βλ. σχετικά διαγράμματα 4.10).

Διάγραμμα 4. 10 : Κατανομή ξενοδοχειακών μονάδων ανά κατηγορία (2012) & (β) Κατανομή κλινών ανά κατηγορία (2012)

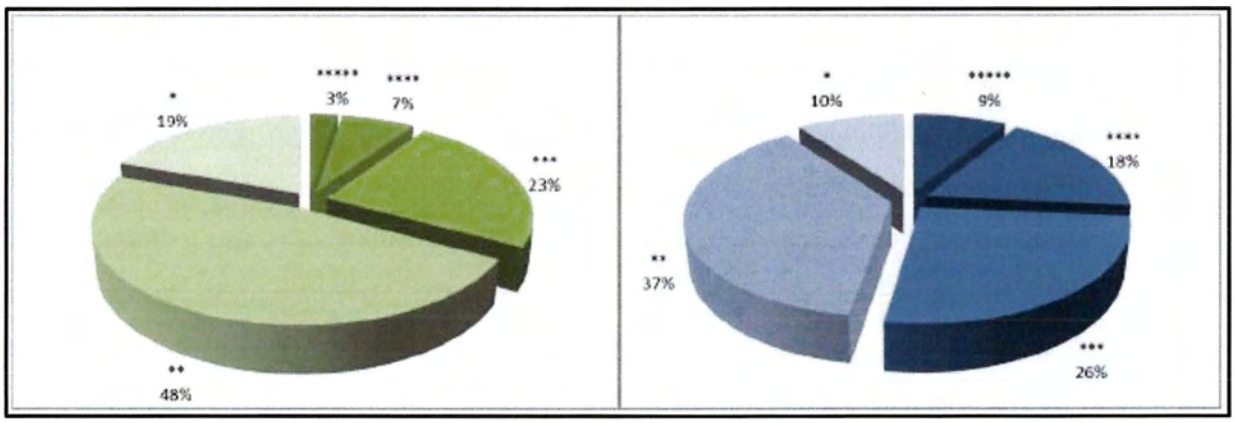

Πηγή: ΞΕΕ και ΕΟΤ

Σε σχέση με τις λοιπές Περιφέρειες της χώρας, από άποψη *ποιότητας* καταλυμάτων, η περιφέρεια ΑΜΘ βρίσκεται *στις χαμηλότερες θέσεις*, μαζί με τις Περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας και Θεσσαλίας, με βάση το μερίδιο των δύο χαμηλότερων κατηγοριών στο σύνολο του ξενοδοχειακού δυναμικού κάθε Περιφέρειας.

Διάγραμμα 4. 11 : Ποσοστιαία κατανομή ξενοδοχειακών κλινών ανά κατηγορία στις Περιφέρειες (2012)

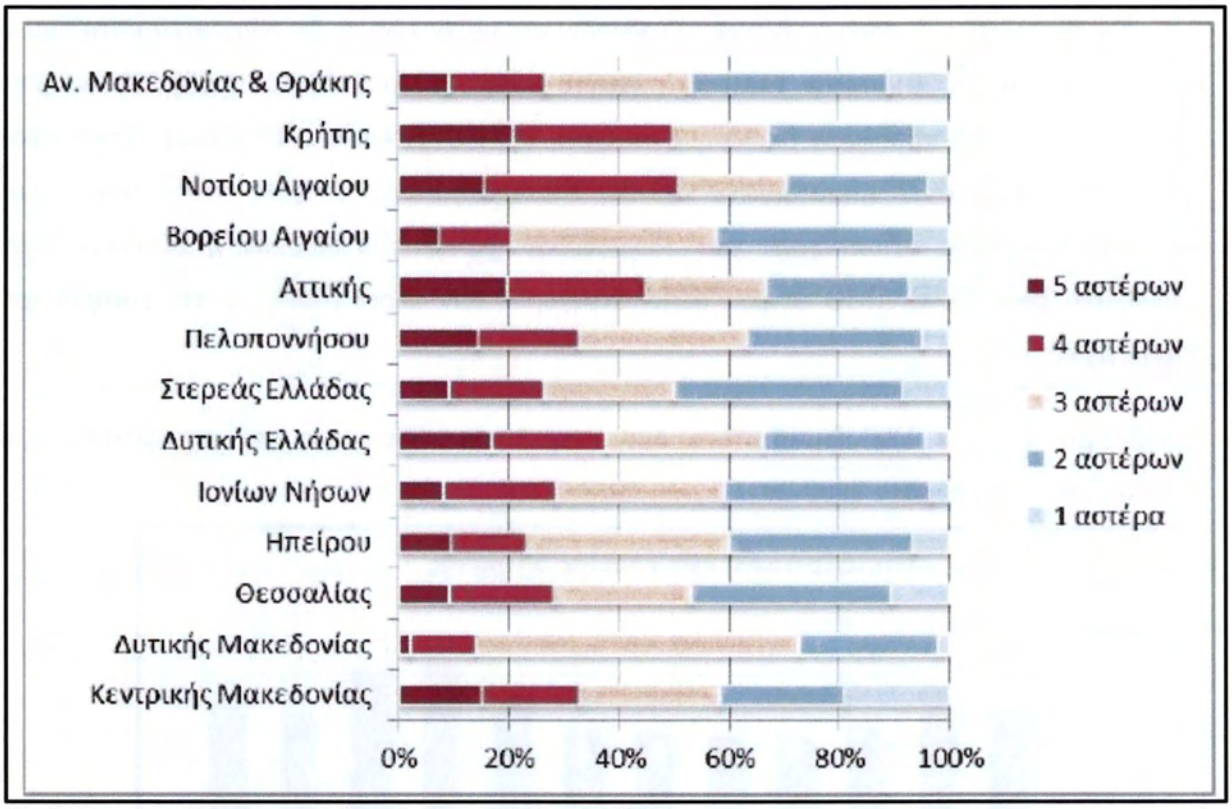

Πηγή στοιχείων: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος (ΞΕΕ)

Στο συνολικό δυναμικό ξενοδοχειακών καταλυμάτων της Περιφέρειας πρέπει να προστεθεί και ένα σύνολο τουλάχιστον ***11.000 κλινών*** (10.842 κλινών σε 795 μονάδες μη κύριων καταλυμάτων, δηλαδή ενοικιαζομένων δωματίων και ενοικιαζομένων επιπλωμένων διαμερισμάτων, σύμφωνα με προσωρινά στοιχεία του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης 2005). Σύμφωνα με άλλη καταγραφή από την αντίστοιχη Περιφερειακή Υπηρεσία του ΕΟΤ, το 2004 είχαν καταγραφεί 840 μονάδες ΕΔΕΕΔ (μη κύριων καταλυμάτων) με 10.145 κλίνες, από τις οποίες οι ***660 μονάδες με 7.951 κλίνες υπήρχαν στη Θάσο***, και ακόμη, ***υπήρχαν 27 μονάδες τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών*** (συνολικά 90 κατοικίες με 267 δωμάτια).

Ήδη, η Περιφέρεια ΑΜΘ καταγράφει (2011) συνολικά ***954 μονάδες μη κύριων καταλυμάτων, με συνολική δυναμικότητα 12.895 κλινών***. Στο σύνολο αυτό θα πρέπει να προστεθεί και άγνωστος αριθμός μονάδων που δεν έχουν καταγραφεί επειδή λειτουργούν χωρίς να τους έχει χορηγηθεί σχετική άδεια από τον ΕΟΤ.

Τουριστική ζήτηση ΠΑΜΘ

Το σύνολο των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών και ημεδαπών σε ξενοδοχειακά καταλύματα και σε κάμπινγκ το 2011 ήταν 1.601.647, έναντι 1.608.332 το 2010 και 1.635.272 το 2000, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΣΥΕ και της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ.ΣΤΑΤ.). *Η εμφανιζόμενη σχετική στασιμότητα της ζήτησης καταδεικνύει την* ***αδυναμία επαρκούς αξιοποίησης*** *των τουριστικών πόρων που διαθέτει η Περιφέρεια.* Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, η ΑΜΘ ανήκει στην κατηγορία των περιφερειών με **τις *χαμηλότερες διανυκτερεύσεις.***

Διάγραμμα 4. 12 : Εξέλιξη συνόλου διανυκτερεύσεων (κατοίκων και μη κατοίκων) σε ξενοδοχειακά καταλύματα 2000-2011

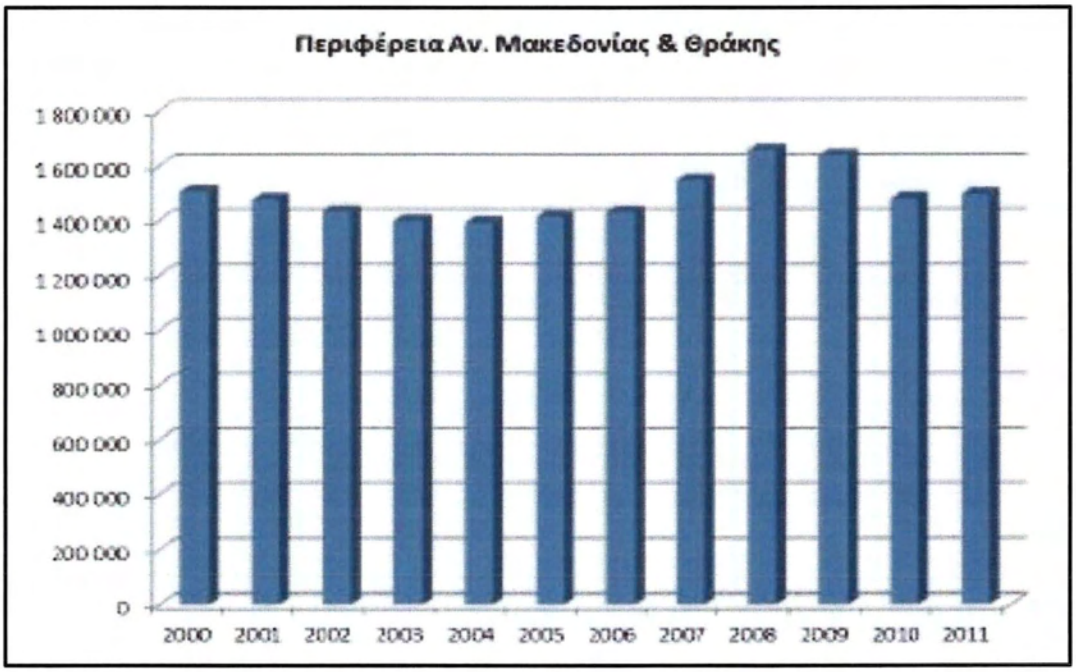

Πηγή στοιχείων: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Χάρτης 4. 4 : Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία και κάμπινγκ σε περιφέρειες NUTS 2 της ΕΕ

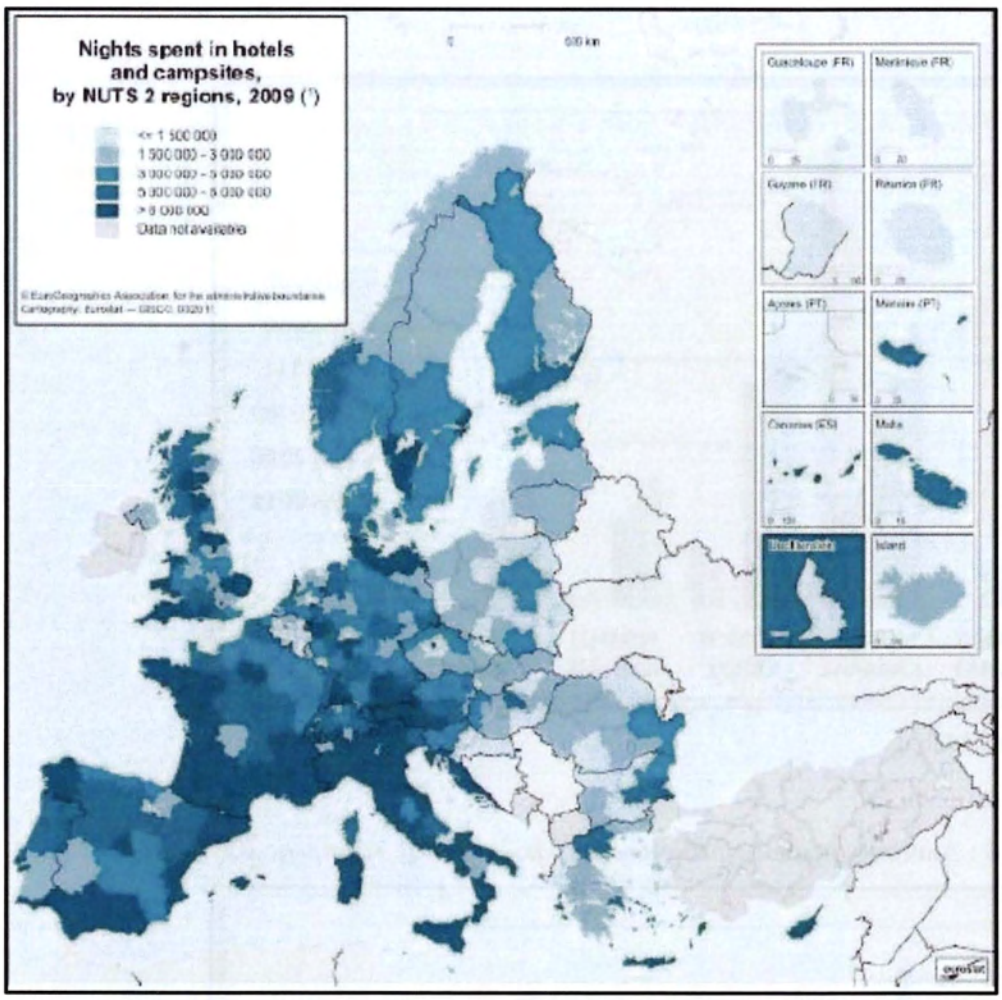

Πηγή: EUROSTAT, Eurostat Regional Yearbook 2011

Ο αριθμός των πραγματοποιούμενων διανυκτερεύσεων τουριστών παρουσιάζει *αρκετές διακυμάνσεις* την περίοδο 1996-2011, αν και οι σχετικές μετρήσεις τα προηγούμενα χρόνια είναι αμφισβητούμενης ακρίβειας. Το σύνολο των διανυκτερεύσεων στην Περιφέρεια το 1996 ανερχόταν σε 1.455.896 και το 2000 έφτασε τις 1.635.272 (ποσοστό *αύξησης* για την συγκεκριμένη περίοδο 13,79%). Ο αριθμός των συνολικών διανυκτερεύσεων (σε ξενοδοχειακά καταλύματα και σε κάμπινγκ) στην Περιφέρεια ΑΜΘ *ως μερίδιο του συνολικού αριθμού διανυκτερεύσεων στη χώρα έχει* ***πτωτική τάση***: σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, το μερίδιο αυτό ήταν 2,7% του συνόλου το 2009, 2,4% το 2010 και 2,3% του συνόλου το 2011, με 1.601.647 διανυκτερεύσεις, από τις οποίες οι 1.496.089 πραγματοποιήθηκαν σε ξενοδοχειακά καταλύματα.

Διάγραμμα 4. 13 : Διανυκτερεύσεις ημεδαπών & αλλοδαπών σε ξενοδοχειακά καταλύματα (2009-2011)

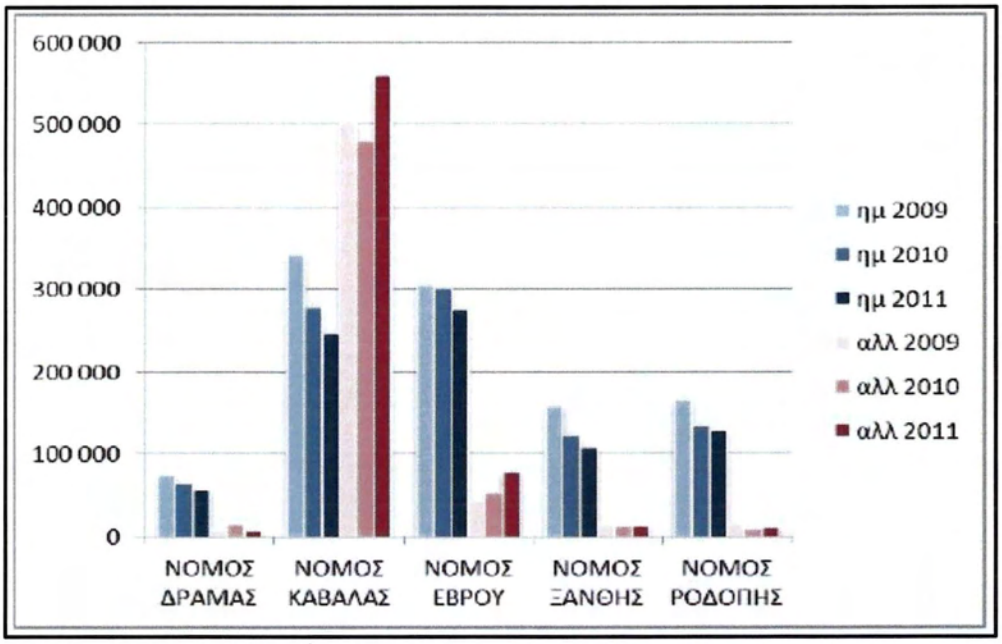

Πηγή στοιχείων: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Διάγραμμα 4. 14 : Διανυκτερεύσεις ημεδαπών & αλλοδαπών σε κάμπινγκ 2009-2011

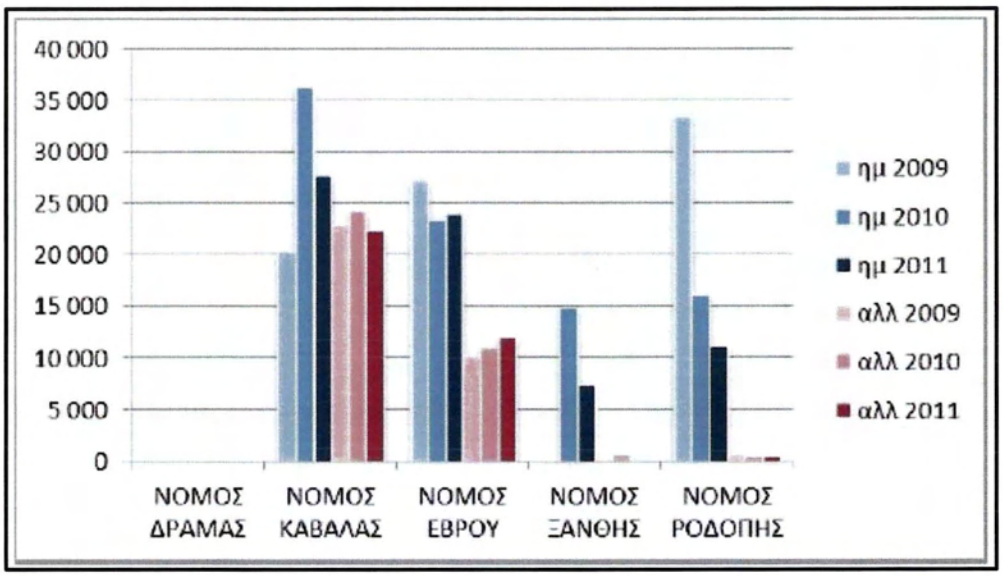

Πηγή στοιχείων: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Ο *μέσος ετήσιος βαθμός πληρότητας των ξενοδοχειακών μονάδων* την πενταετία 1996-2000 ήταν *αρκετά χαμηλός*, κυμαινόμενος από 45% έως 50%, ενώ τα τελευταία χρόνια είναι ακόμη χαμηλότερος (40% το 2009 και 34% το 2010). Ειδικότερα, τους *δύο μήνες αιχμής* (Ιούλιος & Αύγουστος) *η μηνιαία πληρότητα* στο σύνολο της Περιφέρειας φθάνει μόνο το **47% και 57%** αντίστοιχα, χάρη κυρίως στα ξενοδοχεία ***της Καβάλας και της Θάσου***, ενώ τους υπόλοιπους μήνες του έτους κυμαίνεται από 20% έως 38%. Το γεγονός αυτό αντιστοιχεί *στη μικρή διάρκεια της τουριστικής περιόδου και απεικονίζει την ευάλωτη θέση του ξενοδοχειακού δυναμικού της Περιφέρειας στον ανταγωνισμό.*

Η ιστορική εξέλιξη των *αφίξεων* στα τουριστικά καταλύματα της περιφέρειας είναι *ευθέως ανάλογη* των τάσεων στις διανυκτερεύσεις. Παρατηρείται *σημαντική κάμψη μετά το 2009* και μία *ποσοστιαία αύξηση του αριθμού των αφίξεων* στα «άλλα τουριστικά καταλύματα» όπως τα *camping.*

Διάγραμμα 4. 15 : Συνολικές αφίξεις σε τουριστικά καταλύματα της ΠΑΜΘ (1996-2011)

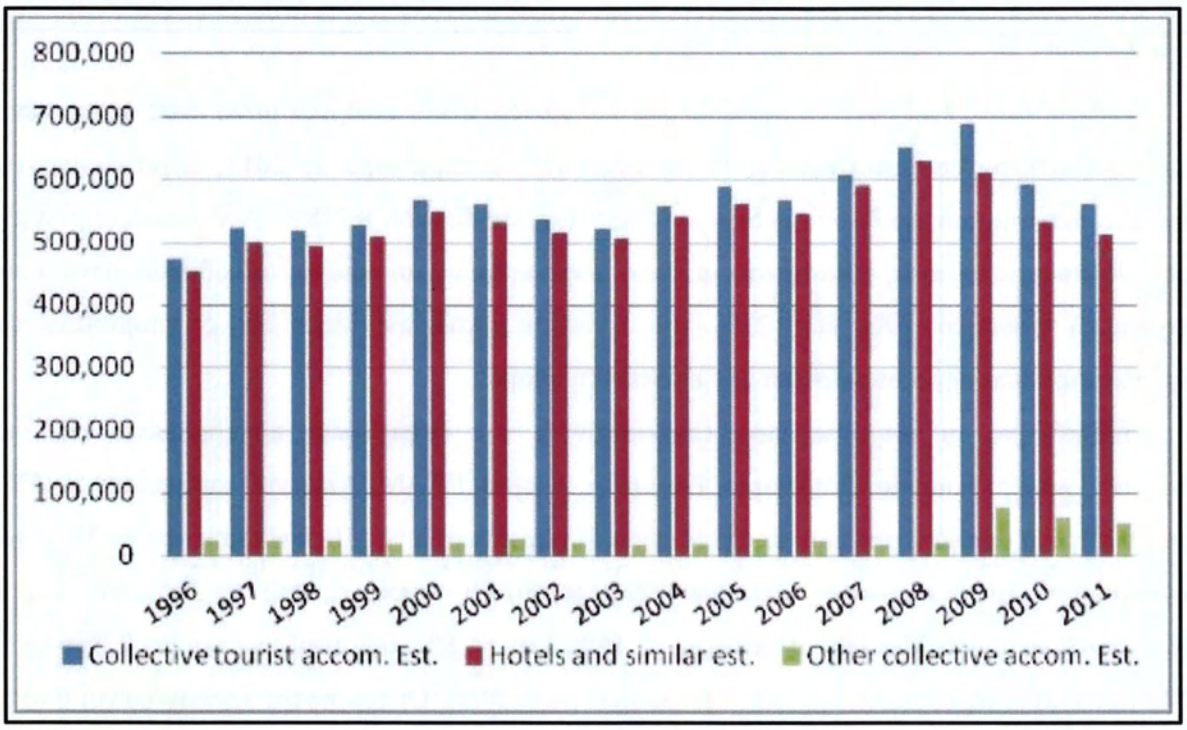

Πηγή: Eurostat

Αυτό που είναι σημαντικό όσον αφορά τα ιστορικά στοιχεία, είναι ότι *το μεγαλύτερο μέρος της κάμψης* που παρατηρείται μετά το 2009, προέρχεται από τη *μείωση αφίξεων ημεδαπών*

τουριστών, ενώ οι αφίξεις *ξένων τουριστών* – μετά από μία προσωρινή *μείωση* το 2010 – φαίνεται να *ανακάμπτουν* παροδικά το 2011, καθώς ο μειωμένος αριθμός αεροπορικών αφίξεων από το εξωτερικό στην Καβάλα το 2012 (ως προς το 2011) *δεν επιβεβαιώνει κάποια σταθερή ανοδική τάση*.

Διάγραμμα 4. 16 : Αφίξεις ημεδαπών & αλλοδαπών σε τουριστικά καταλύματα της ΠΑΜΘ, έτη 1996-2011

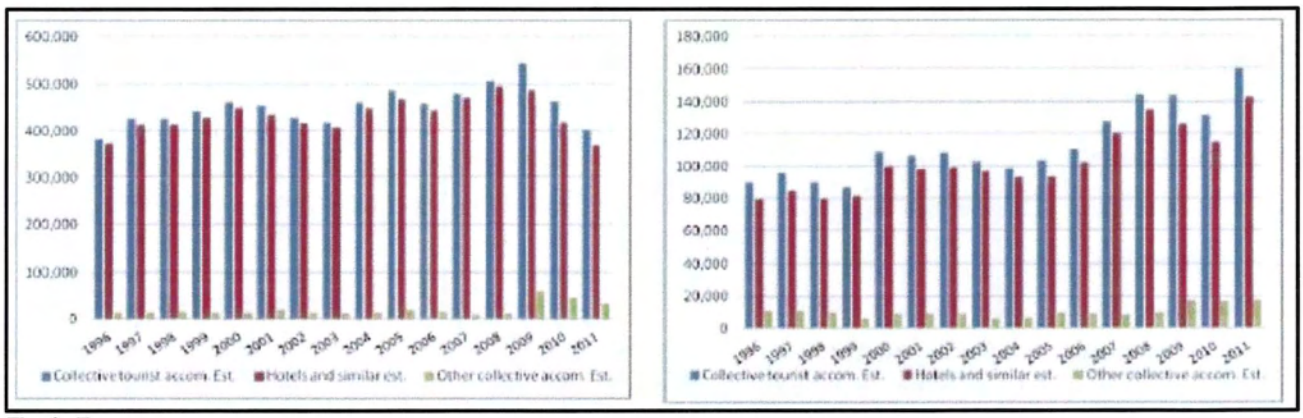

Πηγή: Eurostat

Βέβαια αυτό, έχει σχετική σημασία για τον κλάδο, αφού ιστορικά μόνο ένας στους πέντε περίπου τουρίστες είναι αλλοδαπός. Το ποσοστό αυτό ξεπεράστηκε το 2011, λόγω κυρίως της μεγάλης μείωσης των αφίξεων ημεδαπών τουριστών, και έφτασε το 28%. Δεν γνωρίζουμε κατά πόσο θα συνεχιστεί αυτή η τάση στο μέλλον. Συγκεκριμένα, οι αφίξεις αλλοδαπών αποτελούν διαχρονικά ποσοστό 19% έως 22% του συνόλου αποδεικνύοντας ότι ο τουρισμός της περιφέρειας εξυπηρετεί ουσιαστικά την εσωτερική αγορά.

Ειδικότερα, *οι τουρίστες* που επισκέπτονται την Περιφέρεια προερχόμενοι από τις *γειτονικές χώρες* (Τουρκία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Σερβία, ΠΓΔΜ, Αλβανία) καλύπτουν το **37%** του συνολικού αριθμού *αφίξεων* σε ξενοδοχειακά καταλύματα της Περιφέρειας και το **30%** του συνόλου των *διανυκτερεύσεων* κατοίκων εξωτερικού. Οι τουρίστες από τη *Γερμανία* και το *Ηνωμένο Βασίλειο* καλύπτουν αντίστοιχα το **15% και το 8%** των αφίξεων και το 22% και το 10% των διανυκτερεύσεων (*πηγή ΕΛ.ΣΤΑΤ: στοιχεία για το 2010*). Οι τουρίστες προερχόμενοι από τη *Ρωσία*, και εκείνοι από τις *ΗΠΑ*, έχουν ελάχιστο μερίδιο στο σύνολο, τόσο ως τις αφίξεις όσο και ως τις διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα. (*Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης, Ιδία επεξεργασία*)

Ως προς την *εποχικότητα*, εμφανίζεται έντονη *διαφοροποίηση* μεταξύ των περιφερειακών ενοτήτων. Η έντονη εποχικότητα της Καβάλας (***κυρίως λόγω Θάσου***) και του Έβρου (κυρίως λόγω *Σαμοθράκης*) επηρεάζει τη συνολική εικόνα της εποχικότητας του τουρισμού στην Περιφέρεια, *με αιχμή τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο*.

Το ***νησί της Θάσου*** και τα *παράλια της Καβάλας* (Π.Ε. Καβάλας), αποτελούν της κυριότερους τόπους *υποδοχής και φιλοξενίας* των *ξένων τουριστών* στην Περιφέρεια. Το γεγονός αυτό οφείλεται αφενός μεν, στο *ότι η* ***Θάσος*** *είναι διακριτός και καθιερωμένος* ***«επώνυμος»*** *τουριστικός προορισμός* και αφετέρου στην ύπαρξη του ***Αεροδρομίου της Καβάλας*** (στη Χρυσούπολη), το οποίο δέχεται τακτικές και ναυλωμένες ***πτήσεις chartered*** από το εξωτερικό.

Οι λοιπές Π.Ε. δεν έχουν αναπτυχθεί ως αξιόλογοι προορισμοί αλλοδαπών τουριστών. Τα τελευταία δέκα χρόνια, άρχισε να παρουσιάζεται σχετική ζήτηση στην περιοχή της *Αλεξανδρούπολης και στη Σαμοθράκη*, αφενός χάρη στις *τουριστικές εγκαταστάσεις* που έχουν δημιουργηθεί εκεί και, αφετέρου, στις τάσεις της *διεθνούς αλλά και της εσωτερικής ζήτησης για εναλλακτικές μορφές τουρισμού.*

Διάγραμμα 4. 17 : Αφίξεις τουριστών ανά μήνα στις Π.Ε. της Περιφέρειας ΑΜΘ (2009)

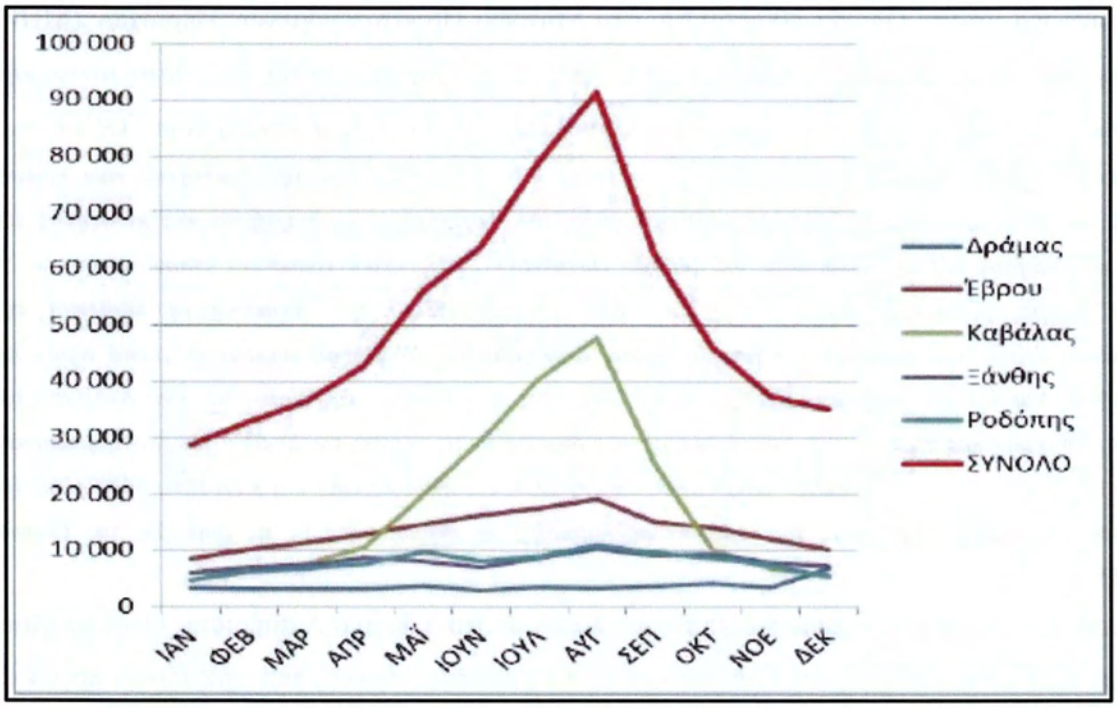

Πηγή στοιχείων: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Αξιολόγηση των τουριστικών πόρων της περιφέρειας

Η περιφέρεια διαθέτει *αξιόλογους φυσικούς πόρους* τόσο σε *πλήθος* και *ποικιλία* όσο και σε *επίπεδο διατήρησής τους*. Το γεγονός αυτό δικαιολογεί έναν προσανατολισμό της ***μακροπρόθεσμης αναπτυξιακής στρατηγικής του τουριστικού κλάδου***, προς την ανάπτυξη μορφών ***«ήπιων»* τουριστικών δραστηριοτήτων και τουρισμού *ειδικών ενδιαφερόντων*** (οικοτουρισμός, περιπατητικός, πολιτιστικός, θρησκευτικός, συνεδριακός, κ.ά.) σε όλη τη διάρκεια του έτους.

Ακτές – Ύδατα κολύμβησης

Οι ακτές, ιδιαίτερα της περιοχής της *Καβάλας* και της *Αλεξανδρούπολης* στο ηπειρωτικό τμήμα της Περιφέρειας καθώς και οι ακτές των ***νησιών Θάσου*** *και Σαμοθράκης* προσφέρονται για *κολύμβηση και αναψυχή*. Προσελκύουν παραθεριστές τόσο από το εσωτερικό όσο και από το εξωτερικό και με κατάλληλα μέτρα μπορούν να παράσχουν ποικίλες υπηρεσίες αναψυχής σε αναβαθμισμένο περιβάλλον. (ΥΠΕΚΑ, Σχέδιο Διαχείρισης Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης, 10/2011, σ. 25)

Σύμφωνα με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ στο Μητρώο Προστατευόμενων Περιοχών (ΜΠΠ) περιλαμβάνονται τα υδατικά συστήματα (ΥΣ) που έχουν χαρακτηριστεί ως *ύδατα αναψυχής*, συμπεριλαμβανομένων περιοχών που έχουν χαρακτηριστεί ως *ύδατα κολύμβησης*. (*Η κοινοτική νομοθεσία που διέπει τα νερά κολύμβησης είναι: η Οδηγία 76/160/ΕΟΚ* ***"περί της ποιότητος των υδάτων κολυμβήσεως"*** *(σε ισχύ μέχρι το 2014) και η Οδηγία 2006/7/ΕΚ* ***"σχετικά με τη διαχείριση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης*** *και την κατάργηση της οδηγίας 76/160/ΕΟΚ". Η εθνική νομοθεσία εναρμονίστηκε με τις ανωτέρω Οδηγίες μέσω των ακόλουθων Κ.Υ.Α.: ΚΥΑ οικ. 46399/1352/86* ***"Απαιτούμενη ποιότητα των επιφανειακών νερών που προορίζονται για: «πόσιμα», «κολύμβηση», «διαβίωση ψαριών σε γλυκά νερά» και «καλλιέργεια και αλιεία οστρακοειδών»****, μέθοδοι μέτρησης, συχνότητα δειγματοληψίας και ανάλυση των επιφανειακών νερών που προορίζονται για πόσιμα, σε συμμόρφωση με τις οδηγίες του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 75/440/ΕΟΚ, 76/160/ΕΟΚ, 78/659/ΕΟΚ, 79/293/ΕΟΚ και 79/869/ΕΟΚ" και ΚΥΑ Η.Π. 8600/416/Ε103* ***"Ποιότητα και μέτρα διαχείρισης των υδάτων κολύμβησης****, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2006/7/ΕΚ")*

Σε εφαρμογή του ανωτέρω νομοθετικού πλαισίου, στο Υδατικό Διαμέρισμα Θράκης έχουν καθοριστεί *63 ύδατα κολύμβησης σε παράκτια ΥΣ*. Οι προστατευόμενες περιοχές και τα παράκτια ΥΣ στα οποία απαντώνται, παρουσιάζονται στον χάρτη 4.5 που ακολουθεί, ενώ στον επόμενο χάρτη 4.6, παρουσιάζεται η ποιότητα των νερών κολύμβησης.

Χάρτης 4. 5 : Ύδατα κολύμβησης Υδατικών Διαμερισμάτων Αν. Μακεδονίας & Θράκης

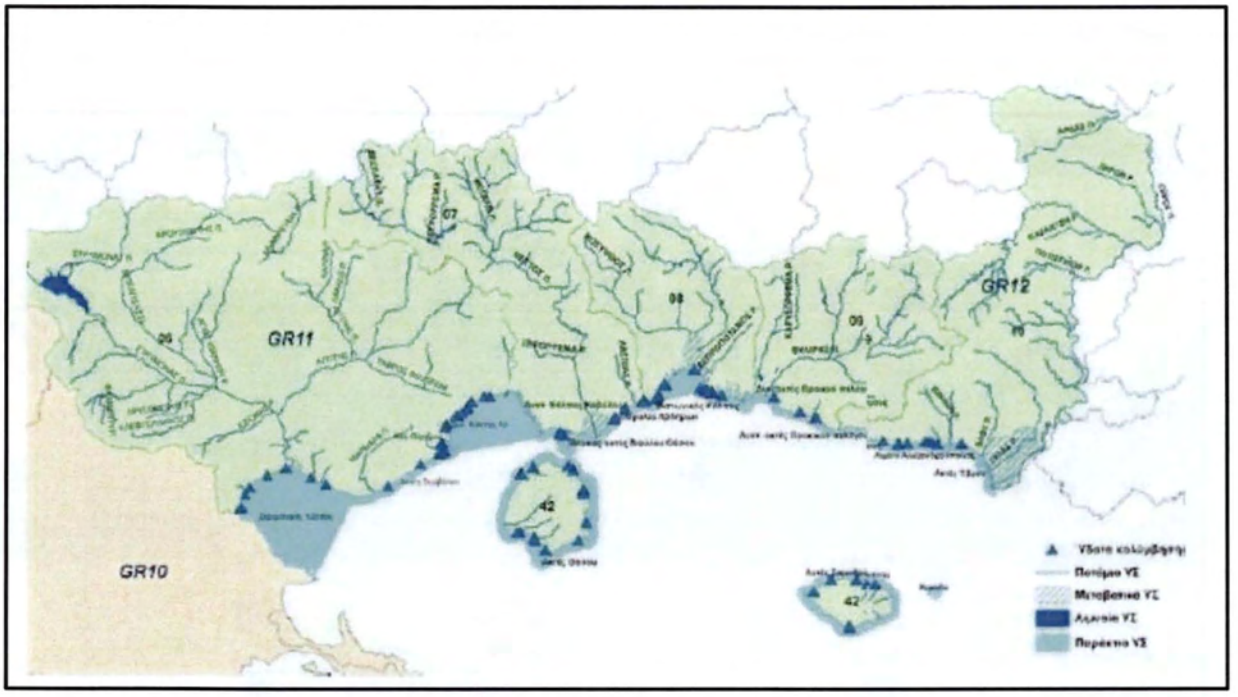

Πηγή: Σχέδια Διαχείρισης Υδατικών Διαμερισμάτων Ανατολικής Μακεδονίας (GR11) και Θράκης (GR12)

Ορισμένες οργανωμένες ακτές κολύμβησης (πλαζ) παρέχουν ήδη σχετικά ικανοποιητικό επίπεδο υπηρεσιών, όπως φαίνεται και στον χάρτη 4.6, με τις ακτές που τους έχει απονεμηθεί το ευρωπαϊκό σήμα της ***«Γαλάζιας Σημαίας» (Blue Flag)***, μέσω της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας της Φύσης.

Η απονομή του σήματος «Γαλάζια Σημαία» στηρίζεται σε 4 ομάδες κριτηρίων, σχετικά με:

- ✓ την καθαριότητα της θάλασσας και της ακτής,
- ✓ την οργάνωση της ακτής,
- ✓ την ασφάλεια των επισκεπτών,
- ✓ την προστασία της φύσης και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση.

Για το έτος 2012, στην Περιφέρεια ΑΜΘ έχουν αποκτήσει Γαλάζια Σημαία 23 ακτές ενώ για το 2013 προτείνονται 19 ακτές.

Χάρτης 4. 6 : Ακτές με «Γαλάζια Σημαία» (2010) σε σχέση με τις προστατευόμενες περιοχές Natura και τα Εθνικά Πάρκα, και σε σχέση με σημεία εξαιρετικής ποιότητας υδάτων κολύμβησης.

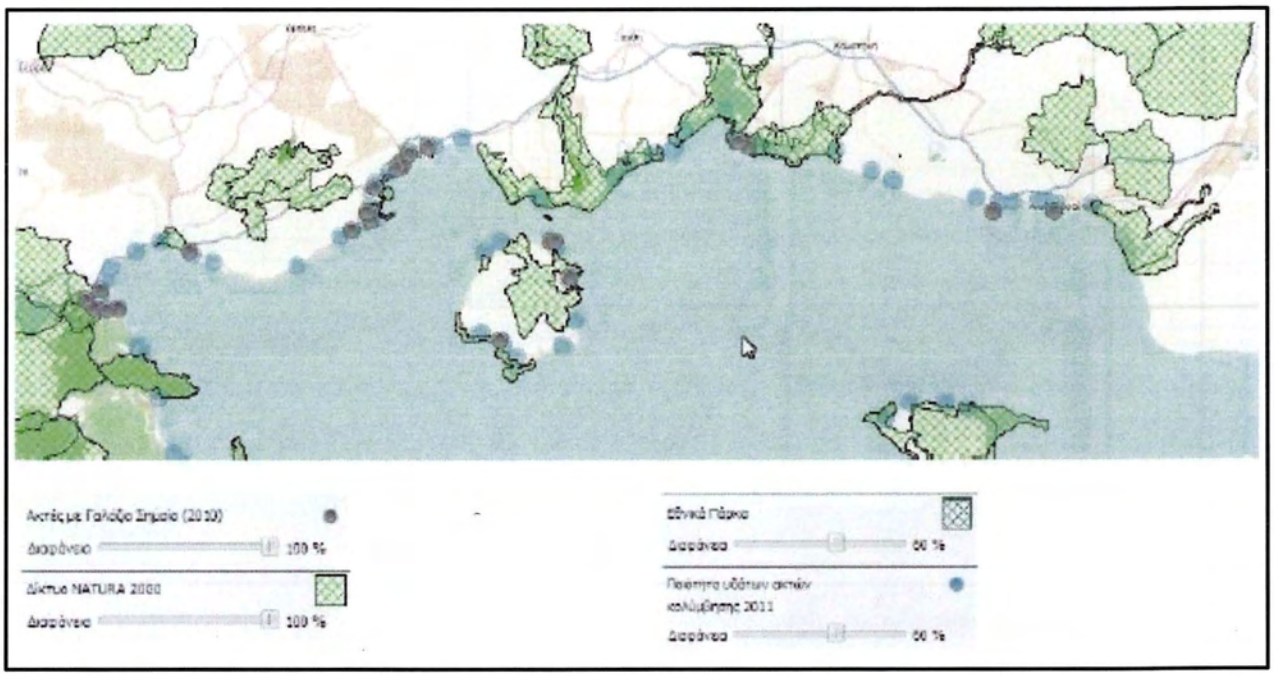

Πηγή: Δημόσια, Ανοιχτά Δεδομένα, geodata.gov.gr

Ορισμένες *παραλιακές και παράκτιες περιοχές* ωστόσο *δεν προσφέρονται* για ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων, δεδομένου ότι είναι ήδη εγκατεστημένες εκεί μονάδες *υδατοκαλλιέργειας* ή χαρακτηρίζονται ότι έχουν *περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης υδατοκαλλιέργειας* (κυρίως οστρακοκαλλιέργεια και ιχθυοκαλλιέργεια), όπως καταδεικνύουν σχετικές μελέτες. *(πηγή: Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, που συνοδεύει το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Βιώσιμης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών (ΦΕΚ 2505/Β/ 4.11.2011, Παράρτημα))*

Οι περιοχές αυτές περιλαμβάνονται στο Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου ανάπτυξης για τις υδατοκαλλιέργειες (ΦΕΚ 2505/Β/4.11.2011) και απεικονίζονται στον παρακάτω χάρτη 4.7.

Χάρτης 4. 7 : Περιοχές υδατοκαλλιεργειών σε σχέση με τις ακτές που έχουν «Γαλάζιες Σημαίες» και εξαιρετική ποιότητα νερών κολύμβησης.

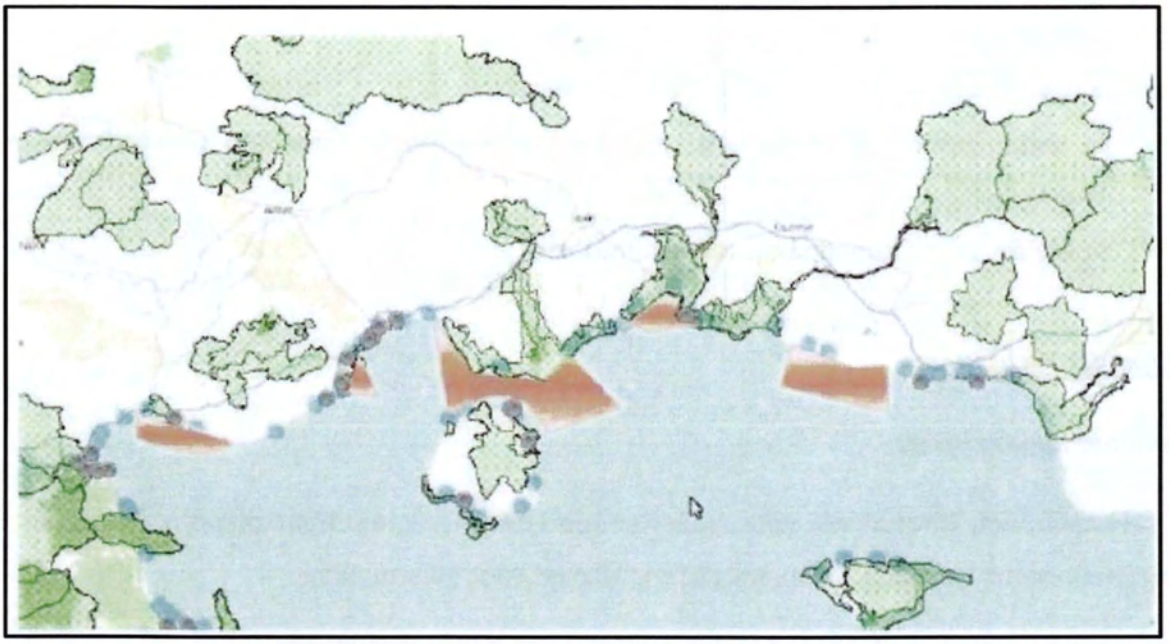

Πηγή: Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού για τις υδατοκαλλιέργειες. (ΦΕΚ 2505/Β/4.11.2011)

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω χάρτη ***συγκρούσεις*** μεταξύ *τουριστικής ανάπτυξης και ανάπτυξης υδατοκαλλιεργειών* παρατηρούνται ή αναμένονται στις περιοχές:

- Στρυμονικού κόλπου (περιοχή Καβάλας),
- Ηρακλείτσας,
- ***βόρειας ακτής της Θάσου***, και
- Μαρώνειας.

Άλλοι φυσικοί πόροι

Η ΠΑΜΘ διακρίνεται για την *πολυμορφία των φυσικών της πόρων και τοπίων* που μπορούν να φιλοξενήσουν μια σειρά δραστηριοτήτων στη φύση, όπως:

- ✓ τα στενά του Νέστου (canoe-cayak, rafting),
- ✓ οι υδροβιότοποι (birdwatching),

- ✓ οι δασικές περιοχές όπως το δάσος Φρακτού (το μοναδικό παρθένο δάσος της χώρας) και το δάσος Ελατιάς (το μοναδικό δάσος σημύδας της χώρας) που ενδείκνυνται για περιηγήσεις,
- ✓ οι ορεινοί σχηματισμοί, όπως τα Θρακικά Μετέωρα,
- ✓ το αναρριχητικό πεδίο Στρύμης και οι σπηλιές του Νέστου που ενδείκνυνται για αναρριχήσεις,
- ✓ τα φαράγγια της Σαμοθράκης (canyoning), κ.α.

Ανθρωπογενείς πόροι

Υποδομές προσπέλασης

Η πρόσβαση επισκεπτών, προερχόμενων τόσο από χώρες του εξωτερικού όσο και από το εσωτερικό, στους επιμέρους προορισμούς της Περιφέρειας γίνεται μέσω:

- των αεροδρομίων Καβάλας (Χρυσούπολης) και Αλεξανδρούπολης
- της Εγνατίας οδού (Ηγουμενίτσα-Θεσσαλονίκη-Κήποι) και του κάθετου άξονα 7 των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών ΤΕΝ-Τ (Βουδαπέστη-Σόφια-Προμαχώνας)
- του σιδηροδρομικού δικτύου μέσω Θεσσαλονίκης
- των λιμένων της Καβάλας και της Αλεξανδρούπολης

Κύρια πύλη εισόδου τουριστών από το εξωτερικό είναι το ***αεροδρόμιο της Καβάλας*** (στη Χρυσούπολη), ενώ σημαντικό ρόλο για την πρόσβαση τουριστών από το εσωτερικό παίζει η ***Εγνατία οδός***.

Η κίνηση του αεροδρομίου της Καβάλας «Μέγας Αλέξανδρος» στη Χρυσούπολη και του αεροδρομίου «Δημόκριτος» της Αλεξανδρούπολης στη διάρκεια των ετών 1994- 2012 παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 4.18, που απεικονίζει τον ετήσιο αριθμό αφίξεων επιβατών με πτήσεις εξωτερικού. Ο *κύριος όγκος* των αφίξεων τουριστών από το εξωτερικό, προερχόμενων κυρίως από ευρωπαϊκές χώρες, συγκεντρώνεται στο *αεροδρόμιο της Καβάλας*, κυμαινόμενος την περίοδο 1994-2012 από 67.000 έως 123.000 αφίξεις ετησίως, ενώ ο αντίστοιχος αριθμός αφίξεων στο *αεροδρόμιο της Αλεξανδρούπολης* είναι *σχεδόν αμελητέος* (μέγιστος αριθμός 2.987 αφίξεις).

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι η *τουριστική ζήτηση* που είναι απαραίτητη για την υποστήριξη ***ναυλωμένων πτήσεων charter*** κατά κανόνα δεν είναι αποτέλεσμα τόσο της ύπαρξης αεροδρομίων όσο της *ελκυστικότητας του προορισμού*.

Τέλος, ο *αριθμός επισκεπτών της περιφέρειας μέσω σιδηροδρόμου και μέσω λιμένων Καβάλας και Αλεξανδρούπολης* μπορεί να θεωρηθεί μάλλον *αμελητέος*, σε σχέση με τον συνολικό αριθμό.

Διάγραμμα 4. 18 : Αφίξεις επιβατών με πτήσεις εξωτερικού στα αεροδρόμια Καβάλας και Αλεξανδρούπολης 1994-2012

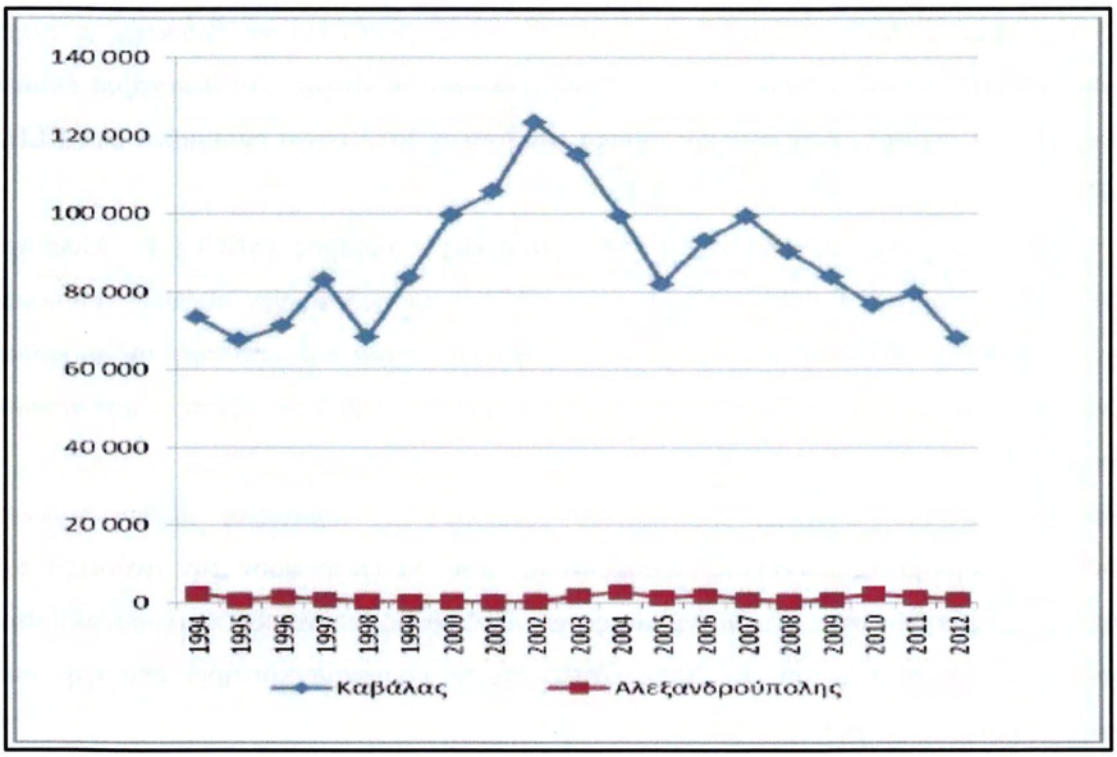

Πηγή στοιχείων: ΥΠΑ

Υποδομές υποστήριξης τουρισμού (*λιμένες σκαφών αναψυχής, συνεδριακά κέντρα, κέντρα ενημέρωσης επισκεπτών οικοτόπων, ορειβατικά καταφύγια, χιονοδρομικά κέντρα, κ.α.*)

Η δυνατότητα αξιοποίησης της αυξανόμενης *διεθνούς τάσης* για ανάπτυξη της *κρουαζιέρας*, και ιδιαίτερα στη ***Μεσόγειο***, συναρτάται με την *ύπαρξη* και την *επάρκεια* των *εγκαταστάσεων εξυπηρέτησης* αυτής της δραστηριότητας. Εκτός από τον *λιμένα της Καβάλας*, θα μπορούσε ενδεχομένως να δημιουργηθούν οι *κατάλληλες υποδομές υποστήριξης* και στον ***Λιμένα της Θάσου***, στο πλαίσιο ενός εθνικού στρατηγικού σχεδιασμού λιμενικών υποδομών.

Στην περιφέρεια ξεκίνησε κατά το παρελθόν η δημιουργία ενός *λιμένα σκαφών αναψυχής* (μαρίνα) στον ***Λιμένα Θάσου***, ο οποίος όμως *δεν έχει ολοκληρωθεί* και δεν *βρίσκεται σε πλήρη λειτουργία*. Ακόμη είναι *υπό κατασκευή* ένα *καταφύγιο σκαφών αναψυχής* στα ***Λιμενάρια Θάσου***, χωρητικότητας 70 σκαφών, που δημοπρατήθηκε τον Ιούλιο 2012 (έργο ενταγμένο στο ΕΣΠΑ 2007-2013).

Ο συνεδριακός και, γενικότερα, ο επιχειρηματικός τουρισμός (MICE) [= Meetings, Incentives, Conferences & Exhibitions], είναι εκ των πιο προσοδοφόρων μορφών τουρισμού διεθνώς. Τα ολοκληρωμένα και *πιστοποιημένα συνεδριακά κέντρα* που λειτουργούν σε ειδικές εγκαταστάσεις στην Περιφέρεια έχουν τη δυνατότητα να συμβάλουν στην προσέλκυση ***αστικού τύπου τουρισμού***.

Ωστόσο, για την *ανάπτυξη συνεδριακού τουρισμού με σημαντική διεθνή εμβέλεια* απαιτούνται και ορισμένες πρόσθετες προϋποθέσεις, που θα επιτρέψουν την ανάδειξη των συνεδριακών προορισμών στον *οξύ διεθνή ανταγωνισμό*. Διεθνής έρευνα που πραγματοποιήθηκε από την Hospitality & Tourism, το 2006, έδειξε ότι τα κορυφαία κριτήρια επιλογής ενός συνεδριακού προορισμού είναι:

- ✓ η αεροπορική πρόσβαση,
- ✓ η ασφάλεια του προορισμού,
- ✓ το value-for-money,
- ✓ η φήμη και
- ✓ η ύπαρξη αξιόπιστου διοργανωτή

Λειτουργούν *δύο Συνεδριακά Κέντρα εφοδιασμένα με το Ειδικό Σήμα Λειτουργίας του ΕΟΤ*, με την ακόλουθη δυναμικότητα:

Πίνακας 4. 11 : Συνεδριακά Κέντρα ΠΑΜΘ

ΤΙΤΛΟΣ – ΠΕΡΙΟΧΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗ-ΜΑΤΙΑΣ	ΔΥΝΑΜΙ-ΚΟΤΗΤΑ	ΑΡ. Ε.Σ.Λ.
1. ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΘΡΑΚΗΣ – THRACE INTERNATIONAL CONVENTION CENTRE (αυτόνομο, εντός ξενοδοχείου Alexander Beach, 5 αστέρων, 125 δωμ.)	ΑΦΟΙ ΧΑΤΖΗΚΩΣ ΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΕ	250	501010/8.8.2003
2ο χιλιόμετρο Εθνικής Οδού Αλεξανδρούπολης – Κομοτηνής , Ν. Χιλή 681 00 Αλεξανδρούπολη			
ΘΡΑΚΗ ΠΑΛΛΑΣ – THRAKI PALACE	ΞΕΝ. ΕΠΙΧ. ΘΡΑΚΗ ΠΑΛΛΑΣ ΑΕ	450	507440/24.12.2004
4° χλμ. ΑΛΕΞ/ΛΗΣ-ΘΕΣ/ΚΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ			

Πηγή: ΕΟΤ

Επισημαίνεται ότι, τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας δυσκολεύονται να τοποθετηθούν σε αξιόλογη θέση στον χάρτη των διεθνών συνεδρίων. Σε σχετικό πίνακα κατάταξης της ***Διεθνούς Ένωσης Συνεδρίων (ICCA)*** για το 2011, η Ελλάδα, ως *χώρα-προορισμός*, καταλαμβάνει την 28η θέση, ενώ η *Αθήνα την 35η θέση* με 55 διεθνή συνέδρια, *η Θεσσαλονίκη την 120ή* με 17 συνέδρια, *η Κέρκυρα* μόλις την *234η* θέση με 8 διεθνή συνέδρια και *η Ρόδος την 345η* με 5 συνέδρια. (*πηγή: ICCA, Statistics Report 2002-2011, July 2012.*)

Απαραίτητες προϋποθέσεις για την *ανάπτυξη συνεδριακού τουρισμού με σημαντική διεθνή εμβέλεια* κρίνονται, οι σύγχρονες και κατάλληλες συγκοινωνιακές υποδομές, οι άριστες τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες, οι άρτια οργανωμένες επιχειρήσεις παροχής σχετικών υπηρεσιών, και παράλληλα, η ανάπτυξη «αστικού» πολιτισμού με καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, τα εμπορικά κέντρα, η ανάδειξη τοπικών προϊόντων και οι υπηρεσίες εστίασης υψηλής ποιότητας, οι χώροι αναψυχής, η νυκτερινή ψυχαγωγία, οι τοπικές συγκοινωνίες, οι διαδρομές περιπάτου και αναψυχής στη φύση, κλπ.

Σε ορισμένες σημαντικές ***προστατευόμενες περιοχές***, όπως στο Δάσος Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου, στο Δέλτα Έβρου, στο Δέλτα Νέστου, στη Βιστωνίδα (Πόρτο Λάγος) λειτουργούν *Κέντρα ενημέρωσης επισκεπτών*, με κυμαινόμενο μέγεθος επισκεψιμότητας και ποικίλο βαθμό

λειτουργικής αποτελεσματικότητας, ανάλογα και με τους διατιθέμενους πόρους. Από την Περιφέρεια διέρχεται *το μονοπάτι Ε6, που είναι το ένα από τα δύο ευρωπαϊκά μονοπάτια που διασχίζουν τη χώρα μας.* Το μονοπάτι *Ε6 διατρέχει* την Περιφέρεια σχεδόν *παράλληλα* με την *ακτογραμμή* (βλέπε χάρτη 4.8) επεκτεινόμενο και στη ***Σαμοθράκη***.

Χάρτης 4. 8 : Ευρωπαϊκό μονοπάτι Ε6

Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης

Στην Περιφέρεια ΑΜΘ λειτουργούν 10 ορειβατικά καταφύγια. Τα περισσότερα από αυτά βρίσκονται στο όρος Φαλακρό (Π.Ε. Δράμας) και στο Παγγαίο. Στην ίδια περιοχή υπάρχουν επίσης και 2 δασικά χωριά: το δασικό χωριό *Παγγαίου* στη θέση «Δύο Καστανιές» (με ξύλινα σπίτια) στα 900 μ. και με εύκολη πρόσβαση από την παλιά Ε.Ο. Καβάλας-Θεσσαλονίκης, και το δασικό χωριό *Ελατιάς Δράμας* στη θέση «Κούτρα» (με πέτρινα σπίτια), σε απόσταση 72 χλμ. από τη Δράμα.

Το Χιονοδρομικό Κέντρο (Χ.Κ.) στο όρος Φαλακρό (Π.Α. Δράμας) με 21 πίστες διαφορετικών βαθμών δυσκολίας έχει αποτελέσει *πόλο έλξης επισκεπτών* κυρίως από τις γειτονικές περιοχές και από τη Θεσσαλονίκη. Η διοίκηση και διαχείριση της συνολικής έκτασης του Χ.Κ. ανήκει στο Δημόσιο, ύστερα από παραχώρηση από το Υπουργείο Γεωργίας προς τον ΕΟΤ το 2008 και, αυτοδίκαια προς την ΕΤΑ ΑΕ (νυν ΕΤΑΔ ΑΕ). Τα προηγούμενα χρόνια την εκμετάλλευση των εγκαταστάσεων του Χ.Κ. είχε αναλάβει η Αναπτυξιακή Εταιρεία Φαλακρού

ΑΕ. Πρόσφατα παρατηρήθηκε μικρή αύξηση των επισκεπτών από γειτονικές χώρες στα χιονοδρομικά κέντρα της χώρας.

Πίνακας 4. 12 : Αριθμός ημερών λειτουργίας ανά περίοδο εναέριου αναβατήρα Χιονοδρομικού Κέντρου Φαλακρού

2003-04	2004-05	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	μέσος όρος
45	44	36	28	36	28	26	0	20	21	28

Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης

Στην ευρύτερη περιοχή, σχεδιάζεται νέα ευρωπαϊκή *ποδηλατική διαδρομή*, στα ίχνη της ***αρχαίας και της σύγχρονης Εγνατίας οδού***, από το Δυρράχιο της Αλβανίας έως την Κωνσταντινούπολη στην Τουρκία, διασχίζοντας το Λυχνιδό, την Ηράκλεια, την Πέλλα, τη Θεσσαλονίκη, την Αμφίπολη, τους Φιλίππους, το Τόπειρο, την Μαξιμιανούπολη και την Τραϊανούπολη, έναν από τους δύο σημαντικότερους δρόμους που κατέληγαν στην πρωτεύουσα Ρώμη κατά τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Με την υποστήριξη και της Περιφέρειας ΑΜΘ, αναμένεται επίσημη αναγνώριση από την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Ποδηλατών (ECF). (*πηγή: http://traveldailynews.gr/news/article/53009 - 22/5/2012*)

Στα πλαίσια του τουρισμού *ειδικών ενδιαφερόντων,* λειτουργούν κέντρα mountain-bikes, ιππασίας, κανόε-καγιάκ, extreme sports, θαλασσίων αθλημάτων. Ορισμένα τέτοια κέντρα λειτουργούν κυρίως στην περιοχή του Νέστου, από ιδιωτικές επιχειρήσεις. Για τα θαλάσσια αθλήματα δραστηριοποιούνται επιχειρήσεις κυρίως στα ***δύο νησιά της Περιφέρειας και στα παράλια της Καβάλας***.

Χαρακτηριστικά Προβλήματα και Τάσεις – Συγκριτικά Αναπτυξιακά

Πλεονεκτήματα και Δυνατότητες

Στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης επικρατούν οι εξής μορφές τουρισμού κατά περιοχή:

Πίνακας 4. 13 : Μορφές τουρισμού

Μορφές Τουρισμού	Περιοχές
Παραθεριστικός τουρισμός («ήλιος & θάλασσα»)	Θάσος, Σαμοθράκη, Παραλία Καβάλας, Παραλία Αβδήρων, Παραλία Αλεξανδρούπολης- Ν.Χιλής έως Μαρώνεια, Παραλία Μαρώνειας.
Ορεινός – Χιονοδρομικός	Φαλακρό, Παγγαίο
Ήπιος-εναλλακτικός (οικολογικός-φυσιολατρικός, περιπατητικός)	Δέλτα Έβρου, Δέλτα Νέστου, όχθες Νέστου, Λίμνη Βιστωνίδας, Δάσος Ελατιάς, Δάσος Φρακτού, Δάσος Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου, ορεινή Ροδόπη, ορεινός Έβρος, Μενοίκιο Όρος.
Αρχαιολογικός – πολιτιστικός	Φίλιπποι, Άβδηρα, Μαρώνεια, Φερές, Σαμοθράκη, Θάσος και σε όλη την περιφέρεια.
Αθλητικός, «περιπέτειας»	Όχθες Νέστου, Φαλακρό, Δάσος Ελατιάς, Σαμοθράκη.
Αστικός (Πολιτιστικός, Επαγγ/κός, συνεδριακός, διασκέδαση, αγορές, κλπ)	Στα κυριότερα αστικά κέντρα της Περιφέρειας: Καβάλα, Δράμα, Ξάνθη, Κομοτηνή, Αλεξανδρούπολη, Ορεστιάδα Διδυμότειχο, Σουφλί.
Ιαματικός – ευεξίας	Ελευθερές, Θερμά, Κεσσάνη, Τραϊανούπολη.

Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης

Σημείωση. Ο πίνακας είναι ενδεικτικός και αναφέρεται στις πιο σημαντικές περιοχές.

Γενική αξιολόγηση του τουριστικού δυναμικού

Από τα παραπάνω στοιχεία της ανάλυσης αναδεικνύονται οι ακόλουθες βασικές διαπιστώσεις:

- Το επίπεδο *ανέσεων* που παρέχεται στους τουρίστες από τα καταλύματα της περιφέρειας είναι *μέτριο έως χαμηλό*. Η μεγάλη πλειοψηφία των τουριστικών καταλυμάτων είναι μικρού μεγέθους, ανήκουν στις χαμηλές και μεσαίες κατηγορίες και *χρειάζονται εκσυγχρονισμό*.
- Υπάρχει *υπερσυγκέντρωση* καταλυμάτων κάθε μορφής και συναφών τουριστικών δραστηριοτήτων στη ***Θάσο*** *και στα παράλια της Καβάλας*, ενώ η *ενδοχώρα* της περιφέρειας, και ιδιαίτερα οι Π.Ε. Δράμας, Ξάνθης και Ροδόπης παρουσιάζουν *χαμηλό επίπεδο τουριστικής ανάπτυξης*.
- Το *τουριστικό προϊόν* εμφανίζει *μικρή διαφοροποίηση*. Υπάρχουν ελάχιστες εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής (μαρίνες, συνεδριακά κέντρα, υδροθεραπευτήρια) και λίγες εστιασμένες δυνατότητες παροχής υπηρεσιών για «εναλλακτικό» ή ειδικό τουρισμό οι οποίες επιδέχονται *σημαντικής αναβάθμισης*.
- Υπάρχει *έλλειψη εμβληματικών πόλων έλξης* (δυνητικών «σημαιοφόρων» της τουριστικής ανάπτυξης της περιφέρειας), με εξαίρεση ίσως τη *Σαμοθράκη και τα Καβείρια Μυστήρια*.
- Η *τουριστική προσφορά* χαρακτηρίζεται από *εσωστρέφεια* και απευθύνεται κυρίως στον *εσωτερικό τουρισμό*. Ελπιδοφόρες είναι οι πρόσφατα παρατηρούμενες *τάσεις αύξησης στις αφίξεις των αλλοδαπών τουριστών*, οι οποίες όμως ακόμη παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα.
- Κατά *πλειοψηφία ξένους τουρίστες προσελκύουν μόνο* ***η Θάσος*** *και η Καβάλα*, όπου εμφανίζεται έντονη *εποχικότητα*.
- Υπάρχει γενική *καχεξία στα μεγέθη και τη διάρθρωση της ζήτησης* ιδιαίτερα από το εξωτερικό (αριθμός αφίξεων και διανυκτερεύσεων, επισκεψιμότητα μουσείων, αρχαιολογικών χώρων και λοιπών αξιοθέατων, κατά κεφαλή δαπάνη, κλπ).
- Διαπιστώνεται *περιορισμένη διαφοροποίηση πηγών* τουριστικού ρεύματος.
- Διαπιστώνεται *έλλειψη συνολικής ταυτότητας της περιφέρειας ως ενιαίου τουριστικού προορισμού*.

Αξιολόγηση των επιμέρους τουριστικών πόρων

Με κριτήριο την *τουριστική ανάδειξη των αξιόλογων περιοχών φυσικού περιβάλλοντος*, διαπιστώνονται:

- *Μη αποτελεσματική λειτουργία* των Φορέων Διαχείρισης και *επαρκής προστασία* των φυσικών περιοχών
- *Έλλειψη* επικοινωνίας και *συνεργασίας* μεταξύ των συναρμόδιων υπηρεσιών
- *Καθυστερήσεις* στην προώθηση συγχρηματοδοτούμενων *προγραμμάτων*
- *Τριβές* με την τοπική κοινωνία για διάφορους κατά περίπτωση λόγους
- *Μη ικανοποιητικό επίπεδο συντήρησης* των ορειβατικών και περιπατητικών μονοπατιών και μη ένταξη σε ολοκληρωμένο δίκτυο, με εξαίρεση το Ευρωπαϊκό μονοπάτι Ε6
- *Περιορισμένες δυνατότητες εξυπηρέτησης επισκεπτών* από τα ορειβατικά καταφύγια λόγω παλαιότητας κτιριακών και λοιπών εγκαταστάσεων και προβλημάτων συνολικής διαχείρισης
- *Περιορισμένες δυνατότητες αποδοτικής εκμετάλλευσης* του χιονοδρομικού κέντρου λόγω της μικρής χιονοδρομικής περιόδου. Επί πλέον μειονέκτημα ως προς την ελκυστικότητα του κέντρου αποτελεί η σχετική γειτνίαση με το αρκετά πιο ανεπτυγμένο χιονοδρομικό κέντρο του Μπάνσκο στη Βουλγαρία, το οποίο πλεονεκτεί λόγω: κλιματολογικών συνθηκών (διάρκεια και επάρκεια χιόνωσης), έκτασης – εκσυγχρονισμού – ποιότητας – ποικιλίας εγκαταστάσεων, πληρότητας παρεχόμενων υπηρεσιών (διαμονή, εστίαση, εκπαίδευση, αναψυχή, κλπ.), ανταγωνιστικές τιμές.

Δυνατότητες – περιθώρια ανάπτυξης

- Οι υφιστάμενες τουριστικές *εγκαταστάσεις* έχουν ***περιθώρια αναβάθμισης*** *και* ***εκσυγχρονισμού***, καθώς και το επίπεδο παρεχόμενων *υπηρεσιών*.
- Υπάρχουν *φυσικοί* και *ανθρωπογενείς πόροι*, ιδιαίτερα της ενδοχώρας, που μπορούν να *αξιοποιηθούν*.
- Η στοχευμένη ***ανάπτυξη τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων*** (πολιτιστικός, οικολογικός, συνεδριακός, ευεξίας, κλπ.) παρουσιάζει δυνατότητες επέκτασης της τουριστικής περιόδου και διασποράς της τουριστικής δραστηριότητας και σε άλλες περιοχές πέραν ***Θάσου-Καβάλας***. Η δημιουργία ***δικτύων διαδρομών*** (πολιτιστικών, οικολογικών,

ορειβατικών, θρησκευτικών, ποδηλατικών, γαστρονομικών, κλπ.) και η διαμόρφωση ταυτότητας της περιφέρειας ως ***«συμπλέγματος επιμέρους αξιόλογων προορισμών»*** μπορούν να λειτουργήσουν προς αυτή την κατεύθυνση.

- Οι αναδυόμενες αγορές παρουσιάζουν ***ευκαιρίες διαφοροποίησης*** των πηγών ζήτησης, χρειάζεται όμως και παράλληλη *βελτίωση της προσβασιμότητας* (επέκταση και αξιοποίηση σιδηροδρόμου, εκσυγχρονισμός ακτοπλοΐας, νέοι σταθμοί).

Συμπερασματικά, με την κατάλληλη αξιοποίηση των πόρων, είναι δυνατόν να ξεκινήσει μια διαδικασία ***τουριστικής ανάπτυξης*** που:

- θα *αποφεύγει* την κυριαρχία του δίπτυχου «ήλιος – θάλασσα»
- θα *κατανέμει* ισόρροπα τις τουριστικές δραστηριότητες στον χώρο και στον χρόνο
- θα *διαχέει* τα οφέλη του τουρισμού σε ευρύτερα κοινωνικά στρώματα και
- θα *διασφαλίζει* τη βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού στην Περιφέρεια.

Τουρισμός νήσου Θάσου

Η Θάσος σχετίζεται άρρηκτα με μία ιδιαίτερη ταυτότητα του «πράσινου νησιού». Η φυσική βιοποικιλότητα του νησιού συνεπώς είναι ήδη κομμάτι του πολιτισμού, της τουριστικής προβολής του. Είναι πραγματικά ένα πλούσιο νησί σε φυσική ποικιλότητα (ορεινός όγκος, δάση, άγριες ακτογραμμές). Το νησί αυτό ξεχωρίζει ως προς την βιοποικιλότητα του, τα οικοσυστήματά του και ως προς τον φυσικό του πλούτο. Οι τουριστικοί και οικοτουριστικοί οδηγοί και χάρτες, συχνά αναφέρονται στα δάση και στη βλάστηση, στο βουνό ή/και στους «συνδυασμούς» βουνού και θάλασσας. (*Πηγή: Προτάσεις οικοτουριστικής ανάδειξης με σκοπό τη διατήρηση της παράκτιας βιοποικιλότητας της Θάσου 2011*)

Ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της Θάσου

Τουριστική Δραστηριότητα (καταλύματα)

Στον Δήμο Θάσου αναπτύσσονται 14.545 κλίνες σε δωμάτια όλων των κατηγοριών, εκ των οποίων 6.728 κλίνες σε Ξενοδοχεία κλασικού τύπου μικρών κυρίως κατηγοριών (από 3 αστέρια και κάτω), 7.508 σε επιπλωμένα δωμάτια – studios, και 309 κλίνες σε επιπλωμένες κατοικίες. Η επικέντρωση αυτών των υποδομών εντοπίζεται κατά 97% στην παραθαλάσσια ζώνη κυρίως του Δήμου Θάσου. Τα ξενοδοχεία του Δήμου Θάσου ανέρχονται σε 128, εκ των οποίων 19 κατατάσσονται στην κατηγορία των τριών αστέρων, 4 στην κατηγορία των δύο αστέρων και 1 ανήκει στην τελευταία κατηγορία του ενός αστεριού. Συνολικά αριθμούν 3.409 δωμάτια κι έχουν δυναμικότητα 6.728 κλινών. Επίσης στη Δ.Ε Θάσου διατίθενται και 4 κάμπινγκ για τουριστικά καταλύματα.

Τα τουριστικά καταλύματα του Δήμου Θάσου, παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 4. 14 : Κατανομή ξενοδοχειακών μονάδων - καταλυμάτων & κλινών ανά κατηγορία

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ & ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ			
	Ημερομηνία Καταγραφής	Σύνολο	Δ.Ε ΘΑΣΟΥ
Δραστηριότητες Τουρισμού/Υπηρεσίες	2008	Ξενοδοχεία/Καταλύματα 5***** (κλίνες)	
		53	53
		Ξενοδοχεία/Καταλύματα 4**** (κλίνες)	
		210	210
		Ξενοδοχεία/Καταλύματα 3*** (κλίνες)	
		998	998
		Ξενοδοχεία/Καταλύματα 2** (κλίνες)	
		3995	3995
		Ξενοδοχεία/Καταλύματα 1* (κλίνες)	
		1472	1472
		Λοιπές Τουριστικές Μονάδες	
		574	574
		Τουριστικά κάμπινγκ	
		4	4

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011

Διάγραμμα 4. 19 : Κατανομή κλινών ξενοδοχ. μονάδων - καταλυμάτων ανά κατηγορία, 2011

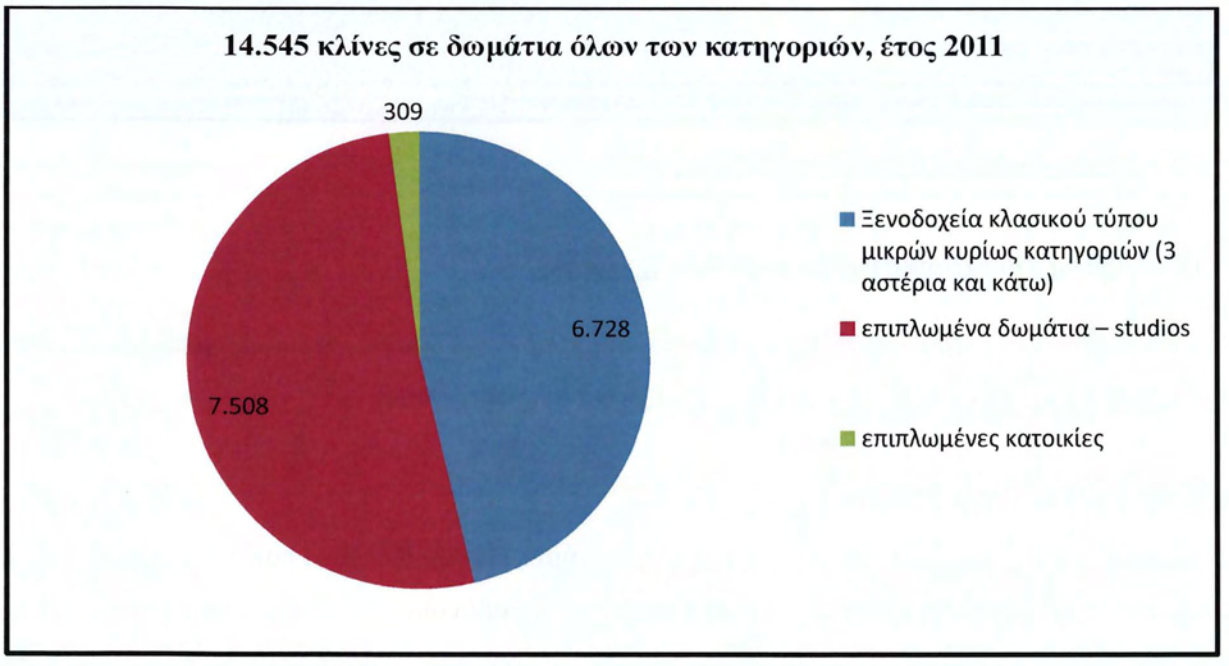

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011, Ιδία επεξεργασία

Χάρτης 4. 9 : Θέσεις Κάμπινγκ & Αθλητικών δραστηριοτήτων

(Πηγή: http://www.thassos.gr/gis/#ajax/dashboard.php)

Αξιολόγηση των τουριστικών πόρων της Θάσου

Οι δυνατότητες και οι παροχές για λοιπές μορφές τουρισμού (φυσιολατρικός, ορειβατικός, κλπ.), που εμφανίζονται στον Δήμο Θάσου, εντοπίζονται στις ακόλουθες:

Ειδικές τουριστικές υποδομές

Οι ***ειδικές τουριστικές υποδομές*** που διαθέτει ο Δήμος Θάσου δεν είναι πολλές, αλλά είναι πολύ *αξιόλογες και ποιοτικές*. Οι κυριότερες από αυτές περιλαμβάνουν:

- Τον *αρχαιολογικό χώρο* της Θάσου με την αγορά (4ος – 3ος π.Χ), και το *αρχαίο θέατρο* (5ος π.Χ αιώνας).

- Τα *μοναστήρια* του Αρχαγγέλου, του Αγίου Γεωργίου, του Αγίου Ιωάννη, της Αγίας Παρασκευής και του Παναγούδα στο Δήμο Θάσου.
- Τον *Νεολιθικό οικισμό* στη θέση Καστρί του ΤΔ Θεολόγου του Δήμου Θάσου.
- Το *Σπήλαιο της χαλκολιθικής εποχής* στο Ακρωτήρι, στη Σκάλα Μαριών, του Δήμου Θάσου.

Λοιπές Υπηρεσίες

Ο Δήμος Θάσου διαθέτει μεγάλο αριθμό δραστηριοτήτων που σχετίζονται άμεσα με τον τουρισμό, όπως ***καταστήματα λιανικού εμπορίου, γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων και ταξιδιωτικά γραφεία*** και οι δραστηριότητες αυτές εξαντλούνται κυρίως στα ***παραθαλάσσιες*** κοινότητες του Δήμου. Στις ***ορεινές*** περιοχές, οι δραστηριότητες που σχετίζονται άμεσα με τον τουρισμό παρουσιάζουν ***έλλειψη***.

Καταστήματα πώλησης ***ειδών τοπικής γαστρονομίας*** (τοπικά τυριά, λουκάνικα, ζυμαρικά, γλυκά κλπ), αυτά στην πλειονότητά τους λειτουργούν στους χώρους των εργαστηρίων. Σαν χώροι που λειτουργούν αποκλειστικά σαν *καταστήματα*, εντοπίζονται *7 μονάδες* που παρασκευάζουν ***τοπικά παραδοσιακά γλυκά κουταλιού καθώς και παραδοσιακά ζυμαρικά.***

Όσον αφορά τα καταστήματα πώλησης *τουριστικών ειδών – αναμνηστικών*, εντοπίζονται **21** στον Δήμο Θάσου λόγω της αυξημένης τουριστικής κίνησης.

Πίνακας 4. 15 : Παροχές εναλλακτικού Τουρισμού, Υπηρεσίες & υποδομές

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ & ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ						
	Ημερομηνία Καταγραφής	Σύνολο	Δ.Ε ΘΑΣΟΥ			
Δραστηριότητες Τουρισμού/Υπηρεσίες	2008	Μονάδες Αγροτουρισμού				
		5	5			
		Εμπορικές Επιχειρήσεις				
		1757	1757			
		Επιχειρήσεις Παροχής Υπηρεσιών (εκτός ξενοδοχείων/ καταλυμάτων/τουριστικών κάμπινγκ)				
		955	955			
		Χιονοδρομικά Κέντρα (Ολικό μήκος πιστών)				
		0	0			
		Εγκαταστάσεις Θερμαλιστικού Τουρισμού - Ιαματικές Πηγές (Πλήθος)				
		0	0			
		Μαρίνες (πλήθος)				
		2	2			

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011

Υποδομές υποστήριξης τουρισμού

Η διεθνής τάση ανάπτυξης της κρουαζιέρας συναρτάται με την ύπαρξη και την επάρκεια των εγκαταστάσεων εξυπηρέτησης αυτής της δραστηριότητας. Οι λιμένες σκαφών αναψυχής, τα κέντρα ενημέρωσης επισκεπτών οικοτόπων, τα ορειβατικά καταφύγια καθώς και οι *συνδυασμοί φυσικών και πολιτισμικών θέλγητρων* καθώς και οι διάφορες *δραστηριότητες στη θάλασσα και στην παράκτια ζώνη,* δίνουν την δυνατότητα αξιοποίησης της αυξανόμενης αυτής τάσης. Όπως φαίνεται στον πίνακα 4.15 καθώς και στο χάρτη 4.10 η πρόσβαση στη Θάσο γίνεται από πολλά και διαφορετικά λιμάνια που θα μπορούσαν να φιλοξενήσουν τόσο πλοία της γραμμής (φέρυ μποτ), τουριστικά (κρουαζιερόπλοια) καθώς και ιδιωτικά σκάφη αναψυχής όπως ιστιοπλοϊκά, γιοτ και κότερα.

Μαρίνες και Λιμάνια της Θάσου

Λιμένας

Βρίσκεται στο βόρειο μέρος του νησιού, στη πρωτεύουσα της Θάσου, το Λιμένα. Η μαρίνα του μπορεί να φιλοξενήσει *μεγάλα αλλά και μικρά σκάφη*. Υπάρχει δυνατότητα παροχής ρεύματος. Επίσης διατηρείται το παλιό λιμάνι του Λιμένα όπου αράζουν *μεγάλα και μικρά αλιευτικά σκάφη*.

Τέλος, υπάρχει το λιμάνι *των φέρυ μποτ στην είσοδο του χωριού* από όπου μπορείτε να ταξιδέψετε *στην Κεραμωτή*.

Λιμενάρια

Το λιμάνι των Λιμεναρίων βρίσκεται στο νότιο μέρος του νησιού. Είναι ένα μεγάλο λιμάνι και μπορεί να φιλοξενήσει *μικρά και μεσαία σκάφη αναψυχής* αλλά και *αλιευτικά*.

Ποτός

Το λιμάνι του Ποτού βρίσκεται στα νότια και αποτελεί ένα μικρό καταφύγιο για *μικρά αλιευτικά και μικρά σκάφη αναψυχής*.

Σκάλα Πρίνου

Το λιμάνι φιλοξενεί *φέρυ μποτ* από όπου μπορείτε να ταξιδέψετε στην *Καβάλα* αλλά και στη *Νέα Πέραμο*. Επίσης υπάρχει και το *καρνάγιο* όπου επισκευάζονται ψαρόβαρκες αλλά και μεγάλες ανεμότρατες.

Σκάλα Ραχώνι

Είναι ένα μικρό λιμάνι στα βορειοδυτικά της Θάσου. Ενδείκνυται για *μικρά και μεσαία σκάφη* καθώς και για *αλιευτικά*.

Σκάλα Σωτήρος

Ένα μικρό καταφύγιο για *μικρά αλιευτικά σκάφη*, στην ανατολική πλευρά του νησιού.

Σκάλα Καλλιράχης

Είναι *το μεγαλύτερο λιμάνι για αλιευτικά σκάφη της Θάσου*. Είναι εφοδιασμένο με παροχές για ρεύμα και πόσιμο νερό. Κατάλληλο για οποιουδήποτε τύπου αλιευτικό, καθώς και για *μικρά σκάφη αναψυχής*.

Σκάλα Ποταμιάς

Το παραδοσιακό και ιστορικό λιμάνι της Σκάλας Ποταμιάς βρίσκεται στα βορειοδυτικά του νησιού. Κατάλληλο για *μικρά και μεσαία αλιευτικά σκάφη*.

Αλυκή

Ένας ***φυσικός κόλπος*** στα νοτιοανατολικά της Θάσου, σχηματίζεται στην περιοχή της Αλυκής. Δεν υπάρχει λιμάνι, αλλά αποτελεί *ιδανικό καταφύγιο από τον αέρα*. Επίσης μπορείτε με μια στάση σας στον κόλπο, να απολαύσετε ***τις ομορφιές της μοναδικής παραλίας της Αλυκής***.

(Πηγή: http://www.e-thasos.gr/gr/plan-a-trip-to-thassos/before-you-go/thassos-marines-and-ports.html)

Χάρτης 4. 10 : Τοποθεσίες Δημόσιων κτιρίων & Λιμανιών

Πηγή: *http://www.thassos.gr/gis/#ajax/dashboard.php*

Ακτές – Ύδατα κολύμβησης

Χρυσές αμμουδιές, ξανθά περιγιάλια, γραφικοί όρμοι, καταγάλανα νερά, ελαιώνες, βαθύσκιωτα δάση, ορθοπλαγιές, ποτάμια και μικροί καταρράκτες συνθέτουν την παλέτα της φύσης της. Οι ακτές της ***νήσου Θάσου*** προσφέρονται για *κολύμβηση και αναψυχή*. Η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης για το 2015 ανακοίνωσε τα αποτελέσματα Γαλάζιες Ακτές 2015 - βραβευμένες ακτές & μαρίνες - στις οποίες συγκαταλέγονται 395 Ελληνικές ακτές και 9 μαρίνες, που βραβεύονται με τη Γαλάζια Σημαία για το έτος 2015. Σε αυτές οι Π.Ε. Καβάλας κατέχει 14 εκ των οποίων στο Δήμο Θάσου βρίσκονται οι 7: Μακρύαμμος, Χρυσή Αμμουδιά 2, Πευκάρι 2, Πρίνος/Δασύλιο 2. (*Πηγή:* *http://eepf.gr/el/blueflags-2015-greek-beaches-marinas*)

Χάρτης 4. 11 : Παραλίες Νήσου Θάσου

Πηγή: http://www.thassos-online.com/

Το νησί σε όλη του την έκταση έχει ακτές (βλέπε Χάρτη 4.11), όπως τη Χρυσή Αμμουδιά στη Σκάλα Παναγιάς, τη Χρυσή Ακτή στη Σκάλα Ποταμιάς, τα Κοίνυρα, ο Παράδεισος, τη Θημωνιά, την Αλυκή, την Ψιλή Άμμο, το Αστρίς, την Ακτή του Ποτού, το Πευκάρι, την Ακτή Λιμεναριών μέχρι την Τρυπητή, τον Ατσαπά στην Σκάλα Μαριών, την Ακτή Καλλιράχης, την Ακτή Σωτήρας, την Ακτή Αλσυλλίου (Δασύλιο) στην Σκάλα Πρίνου, τη Σκάλα Ραχωνίου, τον Παχύ, το Παπαλιμάνι, τη Γλυφάδα και στην πόλη του Λιμένα την Ακτή Αγίου Βασιλείου, την παραλία (συνοικισμού) στην ανατολική πλευρά της πόλης, το Νυστέρι και το Γλυκάδι (2-3 χλμ. από Λιμένα). Αξιοσημείωτες είναι επίσης οι πηγές που υπάρχουν στην Παναγία της Θάσου.

(*Πηγή:* http://el.wikipedia.org/wiki/Θάσος)

Χάρτης 4. 12 : Πυκνότητα ακτών κολύμβησης & αναψυχής Νήσου Θάσου

Πηγή: http://www.thassos.gr/gis/#ajax/dashboard.php

Δραστηριότητες στη θάλασσα και στην παράκτια ζώνη

Θαλάσσια σπορ

Τα θαλάσσια σπορ στη Θάσο διεξάγονται σε οργανωμένες παραλίες χαρίζοντας μοναδικές εμπειρίες. Θαλάσσιο σκι, βόλτα με το αλεξίπτωτο στον καταγάλανο ουρανό της Θάσου, μια ομαδική βόλτα με τη γνωστή μπανάνα και άλλα πολλά φουσκωτά παιχνίδια. Το windsurfing ενδείκνυται στη παραλία του Παραδείσου, λόγω των ανέμων που πνέουν στην περιοχή. Τοποθεσία: Χρυσή Αμμουδιά, Πευκάρι, Ψιλή Άμμος, Ποτός και Σκάλα Ραχωνίου.

(*Πηγή:* http://www.e-thasos.gr/gr/explore/activities/watersports-in-thassos.html)

Ψάρεμα

Το ψάρεμα με καλάμι ή πετονιά μπορεί να γίνει οπουδήποτε στη Θάσο, που έχει τόσες όμορφες παραλίες με τα βράχια τους γύρω γύρω που βοηθούν στο έργο των ψαράδων. Επίσης, κάνοντας ψαροτούφεκο οι τουρίστες ανακαλύπτουν το βυθό της θάλασσας. Στη Θάσο υπάρχουν πολλές ξέρες για καλή ψαριά με βάρκα, για τις οποίες, είναι γνώστες οι ντόπιοι ψαράδες. Τοποθεσία: Λιμενάρια, Ποτός, Ψιλή Άμμος, Αστρίς, Κοίνυρα, Θυμωνιά, Λιμένας, Πρίνος, Ραχώνι, Σωτήρος, Καλλιράχη, Μαριές (*Πηγή:* http://www.e-thasos.gr/gr/explore/activities/fishing-in-thassos.html)

Snorkeling

Τα νερά της Θάσου, με τις πολλές οργανωμένες παραλίες με κρυστάλλινα πεντακάθαρα νερά, και χρυσαφένιες αμμουδιές, είναι απολύτως ασφαλή για κολύμπι. Ο βυθός παρουσιάζει τεράστιο ενδιαφέρον για τους λάτρεις του snorkeling καθώς ποικίλει και μαγεύει με θαυμάσια υποβρύχια τοπία, κοχύλια, ψάρια, αστερίες και βότσαλα. Τοποθεσία: Λιμενάρια, Ποτός, Πευκάρι, Σαλονικιός, Αστρίς, Ψιλή Άμμος, Χρυσή Άμμος, Παραάδεισος, Άγιος Αντώνιος, Μακρύαμμος, Σαλιάρα, Γλυφάδα, Νιστέρι, Τρυπητή, Μεταλλεία, Σωτήρως, Ατσπάς (*Πηγή:* http://www.e-thasos.gr/gr/explore/activities/snorkeling-in-thassos.html)

Κρουαζιέρες

Στη Θάσο υπάρχουν μικρά καραβάκια που κάνουν, με ημερήσια εκδρομή, το γύρο του νησιού και φανερώνουν στους τουρίστες τις κρυφές και πανέμορφες γωνιές του. Τοποθεσία: Λιμενάρια, Λιμένας, Πρίνος (*Πηγή:* http://www.e-thasos.gr/gr/explore/activities/sea-cruises-in-thassos.html)

Ενοικιάσεις σκαφών

Σε πολλά μέρη της Θάσου ενοικιάζονται μικρά σκάφη για κάποιες ώρες. Τοποθεσία: Λιμένας, Λιμενάρια, Ποτός, Πρίνος

Καταδύσεις

Εκτός από την ομορφιά της ξηράς η Θάσος έχει και έναν υπέροχο βυθό, ο οποίο μπορεί να ανακαλυφθεί με τη βοήθεια των καταδυτικών κέντρων που υπάρχουν στη Θάσο, κυρίως στο Πευκάρι, στο Ποτό, στην Ψιλή Άμμο και στη Μακρύαμμο. Όλες οι σχολές έχουν ειδικευμένο

προσωπικό με *πολυετή εμπειρία και διαθέτουν τον απαραίτητο εξοπλισμό*. Μπορούν να συμμετέχουν όλοι άνω των 8 ετών. Καταδύσεις γίνονται καθ΄όλη τη διάρκεια της ημέρας μέχρι και αργά το απόγευμα. Είναι μια άριστη ευκαιρία για όσους δεν είναι αυτοδύτες να γνωρίσουν τη μαγεία και την ομορφιά του βυθού.

(*Πηγή:* http://www.e-thasos.gr/gr/explore/activities/scuba-diving-in-thassos.html)

Ποδηλασία

Η Θάσος είναι ένας ιδανικός τόπος για δραστηριότητες στη φύση. Τα τελευταία χρόνια στη Θάσο, κάθε Άνοιξη (συνήθως 1η Μαΐου) διοργανώνονται ορεινοί ποδηλατικοί αγώνες MTB και αγώνες δρόμου. Τοποθεσία: Βουνό Υψάριον

(*Πηγή:* http://www.e-thasos.gr/gr/explore/activities/cycling-in-thassos.html)

Ορεινό Τζιπ Σαφάρι

Για ανεβασμένη αδρεναλίνη στα ύψη, τις μέρες των διακοπών, προτείνεται η περιπλάνηση σε διαδρομές με τετρακίνητα οχήματα σε χωματόδρομους μέσα από δάση και σε σημεία που δεν μπορεί να φτάσει ένα συμβατικό αυτοκίνητο (JEEP SAFARI). Διεξάγονται όλο το χρόνο, αλλά περίοδος αιχμής θεωρούνται οι μήνες Σεπτέμβριος - Απρίλιος. Περιλαμβάνει όχημα υποστήριξης με οδηγό / συνοδό. Τοποθεσία: Θεολόγος

(*Πηγή:* http://www.e-thasos.gr/gr/explore/activities/mountain-safari-in-thassos.html)

«Εναλλακτικές» μορφές τουρισμού

Το φυσικό περιβάλλον της Θάσου προσφέρεται για υλοποίηση ***μακροπρόθεσμης αναπτυξιακής στρατηγικής του τουριστικού κλάδου***, προς την ανάπτυξη μορφών ***«ήπιων»* τουριστικών δραστηριοτήτων και τουρισμού *ειδικών ενδιαφερόντων*:** οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, περιπατητικός, πολιτιστικός, θρησκευτικός, κ.ά., μέσω της προώθησης έργων και δράσεων διατήρησης της βιοποικιλότητας, μέσα από την ανάπτυξη του οικοτουρισμού, της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και άλλων μορφών οικοανάπτυξης. Η προσεκτικά σχεδιασμένη και ελεγχόμενη οικοανάπτυξη μπορεί να γίνει κινητήριος μοχλός για μια γνήσια «πράσινη οικονομία» και πιο ποιοτική αναπτυξιακή εξέλιξη στη Θάσο.

Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός είναι *ειδική μορφή Τουρισμού Υπαίθρου*, η οποία συνίσταται στο σύνολο των δραστηριοτήτων που συνδέονται με την ***αγροτική παραγωγή και το πολιτιστικό περιβάλλον*** των *αγροτικών περιοχών*, τις *αγροτικές ασχολίες*, τα *τοπικά προϊόντα*, την *παραδοσιακή κουζίνα* και *τοπική γαστρονομία*, καθώς και την ***παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας και εστίασης σε χώρους ενοποιημένους ή μη με αγροτικές εγκαταστάσεις.*** Τέτοιες μορφές περιλαμβάνουν ορεινή πεζοπορία, ορειβασία, ορεινή ποδηλασία, ιππασία (ιπποτουρισμός) και αυτό που έχει ονομαστεί ***«βοτανικοί περίπατοι»***. Συχνά εξασκούνται σε περιόδους που θεωρούνται ***«νεκρές»*** τουριστικά, δημιουργώντας ένα νέο ρεύμα και μια νέα κίνηση στο νησί.

Κατά την 4η Προγραμματική Περίοδο το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, στο πλαίσιο εφαρμογής του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013 (ΠΑΑ), υλοποιεί παρεμβάσεις αγροτικού τουρισμού και γενικότερα τουρισμού, μέσω του Άξονα 3 «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας» και του Άξονα 4 «Εφαρμογή της προσέγγισης Leader». (Πηγή: http://agrotourismos.gr/agrotourismos/, ανάρτηση 27 Οκτωβρίου 2013)

Στην περιοχή της Θάσου και της Καβάλας δραστηριοποιούνται 2 αγροτουριστικές μονάδες.

- ✓ Στα Κοίνυρα, μόλις 3 χλμ. από τη πανσιόν βρίσκεται η παραλία Παράδεισος.
- ✓ Στο Πευκάρι μια από τις ομορφότερες περιοχές της Νότιας Θάσου με καλά εστιατόρια και πολλές δυνατότητες θαλάσσιων σπορ.

(*Πηγή: http://agrotourismos.gr/nomos/kavala-thasos/, ανάρτηση 27 Οκτωβρίου 2013*)

Οικοανάπτυξη & Οικοτουρισμός

Με την έννοια ***Οικοτουρισμός*** εννοούμε εκείνη την μορφή τουριστικής ανάπτυξης που συμβάλλει έμπρακτα στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αειφόρο ανάπτυξη. Ενώ με την έννοια ***Οικοανάπτυξη*** εννοούμε την ανάπτυξη χωρίς καταστροφή της φυσικού περιβάλλοντος, όπως διατυπώθηκε κυρίως στα μέσα της δεκαετίας του '80 (π.χ. ορισμός «περιοχών οικοανάπτυξης» βάσει του άρθρου 19 (παρ.5) του νόμου 1650/1986). Σήμερα βέβαια χρησιμοποιείται η πιο πρόσφατη φράση της ***«Πράσινη ανάπτυξη»*** με παρόμοιο τρόπο. (*Πηγή: Προτάσεις οικοτουριστικής ανάδειξης με σκοπό τη διατήρηση της παράκτιας βιοποικιλότητας της Θάσου 2011*)

Σημεία - πυρήνες της οικοτουριστικής ανάπτυξης

Αν και η περισσότερη ενδοχώρα της Θάσου αντιμετωπίζει λίγες προφανείς απειλές των οικοτόπων της, οι χαμηλότερες παράκτιες περιοχές βρίσκονται κάτω από σημαντική και αυξανόμενη πίεση. Αυτό είναι περισσότερο πρόδηλο στην αμμώδη ακτογραμμή όπου επεκτείνεται ραγδαία η τουριστική ανάπτυξη (συχνά χωρίς έλεγχο και σχεδιασμό). *Ιδιαίτερα σημαντικά σημεία πυρήνες είναι:*

1. *Λιμένας – Αρχαιολογικός Χώρος – Ακρόπολη - Ακρωτήριο «Καρνάγιο»*: Αρχαιολογικό μουσείο, περίπατος σε δάση και αρχαιολογικούς χώρους, εξαιρετικές θαλάσσιες θέες.
2. *Παραλία Χρυσής Αμμουδιάς - Σκάλας Ποταμιάς - Νησίδα Γραμβούσσα και γύρω περιοχή*: Μεγαλύτερες θίνες του νησιού, μικρός υγρότοπος, θαυμάσιες θέες σε τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλους, σημαντικές εκτάσεις με ποσειδώνια και άλλους θαλάσσιους οικότοπους.
3. *Μικρές παραλίες Όρμου Αγ. Γιάννη-Ακρωτήριου Πύργου* (Πλάτανος-Βάθυ-Σαλιάρα κ.α.): Ολόλευκες μικρές παραλίες και πυκνά δασωμένο τοπίο με πεύκο ως τη θάλασσα, σπάνια αισθητική αξία, μοναδική στο βόρειο Αιγαίο.
4. ***Πεζοπορική διαδρομή Ποταμιάς- Υψάριο***: *Η σημαντικότερη πεζοπορική διαδρομή στο νησί, μόλις 2.5 ώρες διάρκειας από Ποταμιά στην Κορυφή. Υπάρχει και ορειβατικό καταφύγιο και τεράστιο πλούτο βοτανικής και ζωολογικής σημασίας, η περιοχή φαντάζει σαν τυπικό «Μακεδονικό βουνό» μέσα στο Αιγαίο.*
5. *Άγιος Γιάννης, ακρωτήριο Μπάμπουρας και νησίδα Κύνηρα*: Άγριο ακρωτήριο και νησίδα, εντυπωσιακός εκτεθειμένος βυθός και πλούσιος σε πανίδα. Αρχαιολογικοί χώροι.

6. *Αλυκή – Αρχαίο Λατομείο*: Μικρογραφία ακρωτηρίου εντυπωσιακός βυθός και πλούσιος σε πανίδα. Αρχαιολογικοί χώροι.
7. *Περιοχή Μονής Αρχαγγέλου – Παραλία Λιβάδι – Φαράγγι Παπίνας Λάκκος*: Άγριο ακρωτήριο, εντυπωσιακός εκτεθειμένος βυθός και πλούσιος σε πανίδα. Παράκτια περιοχή εξαιρετικού αισθητικού κάλους και οικολογικού ενδιαφέροντος.
8. *Περιοχή Ακρωτηρίου Σαλονικιός*: Άγριο ακρωτήριο και νησίδα, εντυπωσιακός εκτεθειμένος βυθός και πλούσιος σε πανίδα. Αρχαιολογικοί χώροι.
9. *«Βάλτα Ποτού» Ποτός και Παραλία Μεταλλεία*: Μοναδικός μικρός υγρότοπος στα ΝΔ του νησιού και βιομηχανικός *«αρχαιολογικός χώρος»* με μοναδικό ιστορικό και αισθητικό ενδιαφέρον.
10. *Λίμνη Μαριών και ρεματιά Γέννα* : Μοναδική λίμνη στο νησί, ιδιαίτερο αισθητικό ενδιαφέρον και σπουδαίο σημείο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.
11. *Διαδρομή Θεολόγος – Κάστρο και γύρω περιοχή*: Ιδιαίτερο πολιτισμικό και φυσιολατρικό ενδιαφέρον, παλαιοί οικισμοί, δάση και σπάνιοι θαμνώνες άρκευθου, ιδιαίτερο βοτανικό και ορνιθολογικό ενδιαφέρον.
12. Υγρότοποι Σκάλας Πρίνου και Νταλιάνη Πρίνου: Οι δύο σημαντικότεροι υγρότοποι του νησιού, περιβαλλοντική εκπαίδευση, ιδιαίτερο ζωολογικό και ορνιθολογικό ενδιαφέρον.
13. Μονοπάτια και ρεματιές στα Καζαβίτια: Οικισμοί σε αρμονία με την δασωμένη κοιλάδα, περίπατοι σε παραδοσιακά καλντερίμια και ρεματιές με δάση πλατάνων. (*Πηγή: Προτάσεις οικοτουριστικής ανάδειξης με σκοπό τη διατήρηση της παράκτιας βιοποικιλότητας της Θάσου 2011*)

Χάρτης 4. 13 : Αξιοθέατα & Σημεία ενδιαφέροντος

Πηγή: *http://www.thassos.gr/gis/#ajax/dashboard.php*

Οικοτουριστικες δραστηριότητες (ειδικές μορφές αναψυχής - συγκριτικά πλεονεκτήματα)

Από την άποψη του ***οικοτουρισμού***, υπάρχουν πραγματικά ξεχωριστές δραστηριότητες αναψυχής που μπορούν να δώσουν κίνητρα για μια ***οικοτουριστική ανάπτυξη***. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι σχεδόν όλη η ακτογραμμή, περίπου 100 χλμ. μήκους, έχει ποικιλόμορφα ενδιαφέροντα και ξεχωριστό οικοτουριστικό ενδιαφέρον. Προφανώς αυτό συνδυάζεται άψογα και με τον ορεινό όγκο και την «ενδοχώρα» του νησιού.

Δραστηριότητες που μπορούν να συνάδουν με την ***οικοτουριστική ανάπτυξη***:

- Καταδυτικός τουρισμός
- Αρχαιολογικός – πολιτιστικός – πολιτισμικός τουρισμός (διάφορες μορφές)
- Παράκτιες περιηγήσεις με μικρά σκάφη (Kayak)
- Περιηγήσεις με μηχανοκίνητα σκάφη (π.χ. με παραδοσιακά καΐκια ή ιστιοφόρα σκάφη)
- Φυσιοδιφικός τουρισμός σε θαλάσσια περιβάλλοντα (ιχθυοπανίδα, θαλάσσια πανίδα και χλωρίδα, έμφαση σε οικότοπους σπάνιους και προστατευόμενους)

- Ερασιτεχνική αλιεία
- Φυσιοδιφικός τουρισμός σε χερσαία περιβάλλοντα (βοτανική, ορνιθολογική, εντομολογική παρατήρηση)
- Πεζοπορικός τουρισμός (μικρές «οικογενειακές εκδρομές χαμηλού υψομέτρου)
- Ορειβασία – Αναρρίχηση- Extreme Sports/ τουρισμός περιπέτειας στη φύση
- Πεζοπορικές διαδρομές (ήδη δραστηριοποιείται στο νησί ο Ορειβατικός Σύλλογος Θάσου)
- Ορεινή ποδηλασία
- Ορεινή διάσχιση με μηχανοκίνητα μέσα
- Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (διάφορες μορφές)
- Οργανωμένες εκδρομές πανεπιστημιακών σχολών για έρευνα (διάφορες μορφές)
- Οργανωμένη θεματική κατασκήνωση στη φύση (π.χ. Astrocamping που έχει εισαχθεί από τον Σύλλογο Φίλων Αστρονομίας Ανατολικής Μακεδονίας ΣΦΑΜ)
- Εθελοντική δασο-πυροπροστασία
- Εθελοντική εργασία στο δάσος (μονοπάτια κ.α.)

Συγκριτικά με άλλες περιοχές στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, στην Θάσο μπορεί να αναπτυχθεί έντονα *η οικοτουριστική δραστηριότητα στη θάλασσα και στην παράκτια ζώνη* (καταδύσεις-περιηγήσεις, ερμηνεία παράκτιας ζώνης κ.α.) καθώς και οι *πεζοπορικές διαδρομές* μικρού μήκους. Οι συνδυασμοί φυσικών και πολιτισμικών θέλγητρων και τα περιβαλλοντικά προβλήματα που υπάρχουν στο νησί δημιουργούν ***άριστες συνθήκες για διάφορες δραστηριότητες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και την προσέλευση πανεπιστημιακών ομάδων (σε εθνικό και διεθνές επίπεδο).*** (*Πηγή: Προτάσεις οικοτουριστικής ανάδειξης με σκοπό τη διατήρηση της παράκτιας βιοποικιλότητας της Θάσου 2011*)

Πεζοπορία – Περίπατοι

Η Θάσος είναι ένα νησί με υπέροχα μονοπάτια για πεζοπορία και περιήγηση στην πλούσια βλάστηση του νησιού, με την υποστήριξη του Θάσιου ορειβατικού συλλόγου (ΘΑ.ΣΟΣ.) συμμετέχοντας στις δραστηριότητες του συλλόγου για ορειβασία. Η Θάσος είναι ένα από τα μοναδικά νησιά που συνδυάζει το βουνό με τη θάλασσα και καλύπτει τις ανάγκες όλων των τουριστών. Το Υψάριο όρος στη Θάσο ενδείκνυται για ορειβασία, το οποίο διαθέτει καταφύγιο για διαμονή.

Μοναδική εμπειρία αποτελεί η αναρρίχηση στα αρχαία Λατομεία της Αλυκής, στις ασβεστολιθικές ορθοπλαγιές του Θεολόγου και της Ποταμιάς και στην πανέμορφη παραλία πλησίον του μοναστηριού του Αρχαγγέλου Μιχαήλ από όπου φαίνεται η πανοραμική θέα του νησιού.

Βόλτες - Διαδρομές

Το πλούσιο περιβάλλον σε βλάστηση και φυσική ομορφιά της Θάσου, είναι ιδανικό για βόλτες και πεζοπορία. Μερικές προτάσεις:

Παναγία – Σκάλα Παναγίας

Ξεκινώντας από το παραδοσιακό χωριό της Παναγίας, στους πρόποδες του βουνού Υψάριο, και με κατεύθυνση προς το χωριό της Σκάλας Παναγίας, που αποτελεί το λιμάνι της Παναγίας, διασχίζετε μια υπέροχη διαδρομή που περνάει μέσα από πανέμορφα τοπία της φύσης που αποτελούνται από πεύκα και πλατάνια.

Ποταμιά – Σκάλα Ποταμιάς

Το χωριό της Ποταμιάς μαγεύει με τα λιθόστρωτα δρομάκια του. Σε μια διαδρομή διάρκειας 30-40 λεπτών, προς τη Σκάλα Ποταμιάς, συναντώνται μοναδικά τοπία της πλούσιας βλάστησης της Θάσου. Στη Σκάλα Ποταμιάς, «απλώνεται» η μαγευτική παραλία της Χρυσής Αμμουδιάς.

Λιμένας – Νυστέρι - Γλυφάδα

Ιδιαίτερη προτίμηση δείχνουν οι τουρίστες στον περίπατο που ξεκινάει από το Λιμένα και κατευθύνεται προς στις κοντινές παραλίες Νυστέρι και Γλυφάδα που βρίσκονται δυτικά του χωριού. Είναι μια υπέροχη διαδρομή δίπλα από τη θάλασσα, ατενίζοντας τα νερά του Βόρειου Αιγαίου. Η διαδρομή προς την παραλία Νυστέρι έχει μήκος 1 χλμ. Ιδιαίτερης ομορφιάς θεωρείται και η υπόλοιπη διαδρομή μέχρι την παραλία Γλυφάδα που βρίσκεται 1.5 χλμ μακριά από το Νυστέρι.

Λιμενάρια - Τρυπητή

Μια εντυπωσιακή και ευχάριστη βόλτα ενώνει τα Λιμενάρια με την παραλία της Τρυπητής. Η διαδρομή μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε κατά μήκος του δρόμου, είτε κατά μήκος της μεγάλης παραλίας των Λιμεναρίων. Η δεύτερη επιλογή δίνει ειδικά κατά το ηλιοβασίλεμα εικόνες του δύοντος ηλίου μοναδικού φυσικού κάλλους. Η περιοχή διαθέτει μέρη

εστίασης ώστε να συνδυάζεται εύκολα η αναψυχή με το γεύμα ή το δείπνο σας, σε κάποια από τις διάσημες ταβέρνες τις περιοχής.

Λιμενάρια - Πευκάρι

Μια φανταστική διαδρομή εκτείνεται από το μνημείο Παλατάκι στα Λιμενάρια προς τη παραλία Πευκάρι, 1.5 χλμ ανατολικότερα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η περιήγηση στα μονοπάτια στην γύρω περιοχή των Μεταλλείων καθώς και η επίσκεψη στο ξωκλήσι του Άγιου Νικόλα που ακολουθώντας το ειδικό λιθόστρωτο μονοπάτι, παράλληλα του κεντρικού δρόμου, οδηγεί στο Πευκάρι.

Για τους πιο extreme τύπους...

Οι διαδρομές ξεκινάει είτε από τα Λιμενάρια είτε από το Θεολόγο με προορισμό το παραδοσιακό οικισμό Κάστρο. Και οι δυο αυτές διαδρομές είναι σε ανηφορικό χωματόδρομο, ιδιαίτερου φυσικού κάλλους λόγω των θαυμάσιων τοπίων που θα συναντήσετε. Η διαδρομή από τα Λιμενάρια είναι 11 χλμ και από το Θεολόγο 9 χλμ.

Βόλτες με ποδήλατο

Όλες οι βόλτες που αναφέρθηκαν, ενδείκνυνται και για ποδηλασία όπως επίσης και οι βόλτες με το ποδήλατο μέσα στα χωριά της Θάσου.

(*Πηγή:* http://www.e-thasos.gr/gr/explore/activities/hiking-walks-in-thassos.html)

Θεματικές διαδρομές

- ✓ *Περιήγηση στο μεταλλευτικό Συγκρότημα Θάσου* : Το μεταλλευτικό συγκρότημα Θάσου θεωρείται ως ένα από τα σημαντικότερα ευρωπαϊκά βιομηχανικά μνημεία, αντίστοιχο του Λαυρίου, της Σαρδηνίας (Ιταλία), της Μάντσα (Ισπανία), της Ίντρια (Σλοβενία), της Ρουρ (Γερμανία), του Λε Κρεσώ (Γαλλία) και του Άιρον Μπριτζ (Μεγάλη Βρεττανία). Δημιουργήθηκε από τη γερμανική εταιρεία "Minengeselischaft Fr. Spidel" το 1903. Το 1963 οι εγκαταστάσεις παραχωρήθηκαν στο Ελληνικό Υπουργείο Βιομηχανίας και έκτοτε είναι ανενεργές.
- ✓ *Μονοπάτι Ποταμιά προς Καταφύγιο Ορειβατικού Συλλόγου*:
- ✓ *Μονοπάτι από Καταφύγιο Ορειβατικού Συλλόγου προς Κορυφή Υψαριό*
- ✓ *Μονοπάτι προς Αθήναιον και Ακρόπολη*
- ✓ *Μονοπάτι προς Αθήναιον και Ιερό του Πανός*

- ✓ *Μονοπάτι από Αρχαίο Θέατρο προς Ακρόπολη*
- ✓ *Μονοπάτι Καρνάγιο - Αρχαίο Θέατρο*
- ✓ *Μονοπάτι Αρχαίο Θέατρο – Λιμένας*
- ✓ *Μονοπάτι από Φανάρι προς Αρχαϊκή Ταράτσα*
- ✓ *Μονοπάτι προς Πυργί*
- ✓ *Διαδρομή Αγίου Παντελεήμων*
- ✓ *Διαδρομή από Ποταμιά προς τον Προφήτη Ηλία τον Θεολογίτικο - Διαδρομή Καγκέλια*
- ✓ *Διαδρομή από Ραχώνι προς Τσέτσου Ράχη*
- ✓ *Διαδρομή από Λιμένα προς Βράχο Κορακιάς* (*Πηγή: http://www.thassos.gr/*)

Σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος

Ο Δήμος Θάσου διαθέτει μια σειρά από ***πόλους προσέλκυσης επισκεπτών***, οι οποίοι χαρακτηρίζονται από *υψηλή ποιότητα* και μεγάλο *ιστορικό, αρχαιολογικό, θρησκευτικό, φυσιολατρικό και περιβαλλοντικό ενδιαφέρον*. Οι βασικοί πόλοι προσέλκυσης τουρισμού του Δήμου Θάσου περιλαμβάνουν:

- ✓ *Τον αρχαιολογικό χώρο της Θάσου* με την αγορά (4ος – 3ος π.Χ), και το *αρχαίο θέατρο* (5ος π.Χ αιώνας), όπου ο επισκέπτης μπορεί να παρατηρήσει τα αρχαιολογικά ευρήματα από διάφορες εποχές (*κλασσική, ελληνιστική, ρωμαϊκή, παλαιοχριστιανική*). Μάλιστα, στον χώρο του αρχαίου θεάτρου πραγματοποιείται κάθε καλοκαίρι, *πλήθος μουσικών και θεατρικών εκδηλώσεων*, το οποίο συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό επισκεπτών από όλη την ευρύτερη περιοχή της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης.
- ✓ Το *αρχαιολογικό μουσείο* της Θάσου (Λιμένας)
- ✓ Τον *αρχαιολογικό χώρο της Αλυκής*
- ✓ Τον *Νεολιθικό οικισμό* στη θέση Καστρί του Θεολόγου, του Δήμου Θάσου.
- ✓ Το *Σπήλαιο της χαλκολιθικής εποχής* στο Ακρωτήρι, στη Σκάλα Μαριών, του Δήμου Θάσου.
- ✓ Τα *μεταλλεία* στα Λιμενάρια
- ✓ Το Παλατάκι στα Λιμενάρια
- ✓ Το Καλογερικό στο Λιμένα
- ✓ Το Παλατάκι

Μοναστήρια, θρησκευτικός τουρισμός

Ο Δήμος Θάσου διαθέτει μια σειρά από σημαντικά ***μοναστήρια και εκκλησίες*** τα οποία αποτελούν *πόλους προσέλκυσης επισκεπτών*. Τα σημαντικότερα είναι:

1. Το μοναστήρι του Αρχαγγέλου
2. Το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου,
3. Το μοναστήρι Αγίου Παντελεήμονα
4. Το μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη,
5. Το μοναστήρι της Αγίας Παρασκευής και
6. Το μοναστήρι Παναγούδα (Κοιμήσεως της Θεοτόκου)

Χάρτης 4.14: Τοποθεσίες εκκλησιών

Πηγή: http://www.thassos.gr/gis/#ajax/dashboard.php

Συμπεράσματα – Προοπτικές

Ο Τριτογενής Τομέας δραστηριότητας στο Δήμο Θάσου παρουσιάζει γενικά ***μεγάλα ποσοστά ανάπτυξης***. *Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό* αυτής της ανάπτυξης αποτελεί η *ανομοιόμορφη* κατανομή όχι τόσο της ανάπτυξης μεταξύ των Δημοτικών και Τοπικών Κοινοτήτων όσο μεταξύ *παραθαλάσσιων και ηπειρωτικών*.

Ειδικότερα οι ορεινές Δημοτικές και Τοπικές Κοινότητες ενώ είχαν την ευκαιρία, ιδιαίτερα με την υλοποίηση των παρεμβάσεων της προσέγγισης ***LEADER*** σε τρεις προγραμματικές περιόδους, να αναλάβουν πρωτοβουλίες ***ανάπτυξης του Αγροτικού Τομέα*** όπως:

- ανάδειξη περιοχών,
- αύξηση αριθμού καταλυμάτων & μονάδων εστίασης,
- κέντρων πληροφόρησης,
- αριθμός οργανωμένων δραστηριοτήτων,
- στήριξη, ανάδειξη και προβολή τοπικών προϊόντων,
- ανάδειξη φυσικού, πολιτιστικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος,

δεν μπόρεσαν να πετύχουν μέχρι σήμερα, την ουσιαστική διαφοροποίηση και μεταστροφή στην αναπτυξιακή προοπτική της περιοχής.

Παρά τις βελτιώσεις στην προσπάθεια εξισορρόπησης του οικονομικού και αναπτυξιακού ελλείμματος που δημιουργείται από την αποδυνάμωση των παραγωγικών συντελεστών (κυρίως εργασίας και κεφαλαίων), οι ***επενδυτικές δράσεις*** δεν είχαν ενταχθεί σε έναν συνολικό σχεδιασμό με γνώμονα την ολοκληρωμένη προσέγγιση που αξιοποιεί σε επίπεδο διαμόρφωσης *δομημένης τουριστικής αγοράς* το σύνολο των πόρων που μπορούν δυναμικά να την υποστηρίξουν.

Σήμερα παρά τις δράσεις *Αγροτουριστικής αξιοποίησης*, δεν υπάρχει μια δομημένη τουριστική προσφορά που να ανταποκρίνεται στην απαίτηση για προσέλευση ***αναβαθμισμένου τουρισμού κυρίως στις Αγροτικές περιοχές***. ***Μία προσφορά που δεν καθίσταται μόνο αποτελεσματική για τις τοπικές κοινωνίες αλλά ομογενοποιείται και δημιουργεί πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα όχι μόνο σε τοπικό αλλά σε Περιφερειακό επίπεδο***.

Αντίθετα, η τουριστική προσέγγιση αυτών των περιοχών εξακολουθεί να στηρίζεται στο ***μαζικό τουρισμό***, ιδιαίτερα στις παραθαλάσσιες περιοχές, με μικρή έξαρση ανάπτυξης ***δραστηριοτήτων χειμερινού τουρισμού καθώς και φυσιολατρικού, μοναστικού και***

πολιτιστικού τουρισμού. Έτσι ενώ υπάρχει ικανοποιητική υποδομή φιλοξενίας στον Δήμο Θάσου, στις περιοχές που συσπειρώνονται οι αναφερόμενοι πόροι καθώς και η δυνατότητα *ανάπτυξης αγροτουριστικών δραστηριοτήτων*, αφ' ενός *απουσιάζουν επαρκείς υποδομές* φιλοξενίας, αφ ετέρου *απουσιάζουν* επίσης, *βασικές υποδομές υποστήριξης και διαμόρφωσης συνολικών αγροτουριστικών προϊόντων* που προωθούν την τουριστική αλλά και γενικότερη αξιοποίηση αυτών των Αγροτικών περιοχών.

Ιδιαίτερα στην προσέλκυση και ανάπτυξη του Τουρισμού η εικόνα της περιοχής μεταβάλλεται, καθώς μετά την είσοδο στην Ευρωπαϊκή Ένωση (01.01.2007) της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, παρουσιάζεται (κατά τα έτη 2007 και 2008) έντονη αύξηση της τουριστικής κίνησης από τις χώρες αυτές προς την περιοχή. Ωστόσο παράλληλα εμφανίζεται ενδιαφέρον από ***άλλες χώρες για υψηλών εισοδημάτων και απαιτήσεων τουρισμό, που όμως δεν μπορεί να ικανοποιηθεί από την περιοχή λόγω σημαντικής έλλειψης υποδομών και δεδομένων δραστηριοτήτων.***

Για την περαιτέρω και ισόρροπη ανάπτυξη του τριτογενή τομέα στο σύνολο της ΠΕ Θάσου, απαιτείται συνολική στρατηγική που ταυτόχρονα θα θέτει σαν στόχους:

- Την *ομοιόμορφη ανάπτυξη* του τουρισμού σε όλη την περιοχή του Δήμου Θάσου, με την ποιοτική αναβάθμιση των *τουριστικών υποδομών των ορεινών οικισμών* της.
- Την *ανάπτυξη Αγροτουρισμού* τόσο ως προς τα ποσοτικά όσο και ως τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του.
- Την *ομοιόμορφη* ανάπτυξη του *λιανικού εμπορίου και του χονδρεμπορίου*.
- Την *αξιοποίηση των φυσικών και ιστορικών πόλων έλξης τουριστών*, σε συνδυασμό με την οργάνωση και προβολή του τουριστικού προϊόντος της περιοχής
- Την *παράλληλη ανάπτυξη των υποδομών* στο σύνολο του Δήμου Θάσου.
- Την ανάπτυξη *εναλλακτικών μορφών τουρισμού*, όπως ο ***οικοτουρισμός***, ώστε να αναδειχθούν οι περιοχές φυσικού κάλλους και προστασίας βιοτόπων.

Τα θέματα αυτά αφορούν τη ***σύνδεση των ενεργειών με την ενίσχυση της απασχόλησης*** ιδιαίτερα σε ***πληγέντες ομάδες πληθυσμού***, όπως νέοι και γυναίκες, τη δημιουργία ενεργειών οι οποίες θα συνδέονται με την ***περιφερειακή και εθνική πολιτική τουριστικής ανάπτυξης*** και την ανάδειξη των δυνατοτήτων ***εναλλακτικών μορφών τουρισμού***.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^{Ο} : ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

5.1 Ορισμός της Επιχειρηματικότητας

Η ικανότητα του παραγωγικού συστήματος να ***εξελίσσεται***, ώστε να βελτιώνει τη θέση του στον καταμερισμό εργασίας (σε εθνικό και διεθνές επίπεδο), καθορίζεται από το *βαθμό στον οποίο ανανεώνει τις δυνατότητές του να παράγει προϊόντα και υπηρεσίες*, αντίστοιχα με τις *προσδοκίες της κοινωνίας στην οποία απευθύνεται* (τυπική, εθνική και διεθνή). Καθώς το τοπίο ***μεταβάλλεται*** χάρη στις αλλαγές στην *τεχνολογία*, την *οικονομία* και την *κοινωνία*, η *ανταγωνιστικότητα* των επιχειρήσεων βασίζεται στην ικανότητά τους να *ανταποκριθούν* στις νέες προκλήσεις και απαιτήσεις, να εκμεταλλευθούν τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται και να τις αξιοποιήσουν αποτελεσματικά. Η ικανότητα αυτή ορίζεται ως ***επιχειρηματικότητα*** και αποτελεί ένα από τα κρισιμότερα στοιχεία για τη ***βιωσιμότητα της τοπικής οικονομίας***.

Η ***επιχειρηματικότητα***, που συχνά συγχέεται με την απλή επιχειρηματική δραστηριότητα, αποτελεί σε μεγάλο βαθμό κοινό χαρακτηριστικό των τοπικών οικονομιών, καθώς ξεπερνάει τα στενά όρια μεμονωμένων επιχειρήσεων και χαρακτηρίζει την *επιχειρηματική νοοτροπία* και την *οικονομική κουλτούρα του τόπου*. Διαχέεται πέρα από την στενή οικονομική δραστηριότητα, δίνοντας έμφαση στον τρόπο με τον οποίο ***η τοπική κοινωνία απαντά στις προκλήσεις, ανανεώνει την κυρίαρχη νοοτροπία και αντιμετωπίζει την καινοτομία.***

5.2 Φορείς Επιχειρηματικότητας ΠΑΜΘ

Οι επενδύσεις στην Περιφέρεια ΑΜΘ βασίστηκαν στα κίνητρα που καθορίστηκαν στους Αναπτυξιακούς Νόμους της περιόδου μετά το 1990. Με το Ν. 3299/2004 (που κάλυψε τη μεγαλύτερη χρονική περίοδο της τελευταίας δεκαετίας) *επιδοτήθηκε* κυρίως ο *πρωτογενής* και ο *τριτογενής* τομέας, με έμφαση στις δραστηριότητες του ***τουρισμού***. Οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου (δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων) στην περιφέρεια κατά το διάστημα ισχύος του Ν. 3299 δείχνουν ότι κυρίως ο τριτογενής τομέας ήταν αυτός που επωφελήθηκε από επενδύσεις, όχι όμως και ο πρωτογενής. Το 2009 - έτος *έναρξης της οικονομικής ύφεσης* στη χώρα - σηματοδοτεί σημαντική πτώση των επενδύσεων στην περιφέρεια σε όλους τους τομείς με μεγαλύτερη ποσοστιαία *μείωση* να καταγράφεται στον *πρωτογενή τομέα*.

Πρόσφατη μελέτη (*Πηγή: Νικολαΐδης, Χριστοπούλου, Καρασαββόγλου, Μανδήλας, Μαδυτινός, «Εκτίμησητης αποτελεσματικότητας του συστήματος αξιολόγησης των επενδύσεων στην Ελλάδα: Η περίπτωση των*

αναπτυξιακών κινήτρων στην Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης», Αειχώρος, 2009, τεύχος 12.) έδειξε ότι οι παρεμβάσεις μέσω των αναπτυξιακών νόμων υπήρξαν σε μεγάλο ποσοστό ανεπιτυχείς αφού πάνω από ***το 40% των επιχειρήσεων*** που επιδοτήθηκαν ***δεν υφίστανται πλέον***. Τα αίτια αυτής της αποτυχίας εντοπίζονται στο εφαρμοζόμενο σύστημα αξιολόγησης και επιλογής των επενδυτικών σχεδίων, το οποίο ***δεν ανταποκρίνεται στις πιεστικές ανάγκες της εποχής, είναι αναποτελεσματικό και επηρεάζει αρνητικά τους όρους επιβίωσης μιας επιχείρησης.***

Βάσει των αποτελεσμάτων έρευνας σε δείγμα επιχειρηματιών της περιφέρειας:

- Το *σύστημα προώθησης των επενδύσεων* στην Περιφέρεια ΑΜΘ, που αφορά στην *ενημέρωση, τη συμβουλευτική-τεχνική υποστήριξη* των επενδυτών, καθώς και τη συνολική *διαδικασία προώθησης των επενδύσεων*, είναι μη ικανοποιητικό έως καθόλου ικανοποιητικό, γεγονός που οφείλεται σε σημαντικές αδυναμίες-ελλείψεις που εμφανίζουν οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες στον τομέα της γενικής και ειδικής στήριξης των επενδύσεων και της επιχειρηματικότητας.
- Η κατάσταση είναι ακόμη *χειρότερη*, όσον αφορά τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι ***ΟΤΑ*** στους επιχειρηματίες.
- Οι *τράπεζες* φαίνεται να ενημερώνουν σε *σχετικά ικανοποιητικότερο βαθμό* τους επιχειρηματίες που σχεδιάζουν να επενδύσουν σε κάποιον τομέα, ενώ ανάλογη εικόνα παρατηρείται και σχετικά με την αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών από τα *Επιμελητήρια.*
- Η πλειονότητα των επιχειρηματιών θεωρούν όμως ότι *δεν υπάρχει αξιοκρατία* στη διαδικασία προώθησης των επενδύσεων (81,8%), ενώ το ποσοστό αυτών που εκτιμούν τη διαδικασία ως διαφανή είναι σχετικά πολύ μικρό (4,1%).
- Τέλος, σημαντικό μέρος των ερωτηθέντων αναδεικνύει μία σειρά *άλλων παραμέτρων* που ***εμποδίζουν την επιχειρηματική - επενδυτική δραστηριότητα*** (αυθαιρεσία υπαλλήλων, έλλειψη ελέγχου αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών, αργός ρυθμός εξυπηρέτησης, έλλειψη συντονισμού, πολύπλοκο και γραφειοκρατικό σύστημα έκδοσης αδειών, έλλειψη ικανών τεχνοκρατών, κλπ).

Χαρακτηριστικά προβλήματα και τάσεις Πρωτογενούς Τομέα ΠΑΜΘ

Είναι χαρακτηριστικό ότι σήμερα, μετά την τελευταία αναθεώρηση της ΚΑΠ, η Περιφέρεια ΑΜΘ έχει υποστεί μία καθίζηση όσον αφορά την παραγωγή σε καπνό, τεύτλα και

βιομηχανική τομάτα και αυτό έχει επηρεάσει τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις και την παραγωγή προϊόντων καθώς και τους άλλους τομείς της οικονομίας. Πιο συγκεκριμένα, η αποσύνδεση οδήγησε σε ουσιαστική απαξίωση της παραγωγής καπνού, ενώ ομοίως, η βιομηχανική τομάτα χάθηκε με την αποσύνδεση και το κλείσιμο της ΣΕΒΑΘ20 (*Ιδρύθηκε το 1975, και από το 1977 λειτούργησε το πρώτο υπερσύγχρονο εργοστάσιο επεξεργασίας βιομηχανικής τομάτας στην περιοχή, και ένα από τα μεγαλύτερα στη Β. Ελλάδα. Προϊόντα: προτηγανισμένη κατεψυγμένη πατάτα και πουρέ, κατεψυγμένα λαχανικά, τοματοπολτός, κ.α.*) (Συνεταιριστική Εταιρεία Βιομηχανικής Αναπτύξεως Θράκης) και η παραγωγή τεύτλων μειώθηκε εξαιτίας της υπολειτουργίας της ΕΒΖ (Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης).

Στρατηγικός στόχος πρέπει να είναι η εξασφάλιση των ***προοπτικών βιώσιμης ανάπτυξης*** στα πλαίσια ενός ολοκληρωμένου *σχεδίου ανάπτυξης της υπαίθρου* που θα διασφαλίζει την *οικονομική βιωσιμότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων* και τη βελτίωση της *ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας*. Απαιτείται λεπτομερής καταγραφή των αδυναμιών που θα τονίσουν τις αναγκαιότητες παρέμβασης, ιεράρχηση των προτεραιοτήτων και εφαρμογή του κατόπιν συνεργασίας με τους επιστημονικούς και επαγγελματικούς φορείς. Η περιφέρεια ΑΜΘ διαθέτει σημαντικά πλεονεκτήματα, που ευνοούν την ανάπτυξη του τομέα στο μέλλον, αλλά ***απαιτούνται θεσμικές και οργανωτικές παρεμβάσεις*** (όπως π.χ. προώθηση της συλλογικότητας).

Ωστόσο, ένα ακόμη πιο σημαντικό πρόβλημα που δυσχεραίνει τη χάραξη ενός περιφερειακού σχεδίου ανάπτυξης, είναι *η πολυπλοκότητα των προβλημάτων* που χρήζουν παρεμβάσεων σε *συνδυασμό με την επικάλυψη αρμοδιοτήτων* μεταξύ των περιφερειακών και των εθνικών οργάνων. Ενώ - σύμφωνα με το σχέδιο Καλλικράτης - οι αναπτυξιακές αρμοδιότητες της Περιφέρειας είναι διευρυμένες σε σχέση με το προηγούμενο θεσμικό καθεστώς, αυτό στην πράξη ***δεν ισχύει ή έστω περιορίζεται*** από τις αρμοδιότητες σε *θέματα πόρων, δικτύου, χώρου* κτλ που παραμένουν στη δικαιοδοσία του κράτους. Ιδιαίτερα όσον αφορά τον πρωτογενή τομέα, η ***ΚΑΠ αποκλείει την άσκηση διαφορετικής πολιτικής εντός της χώρας***. Έτσι, πολλά από τα προτεινόμενα σχέδια δράσης απαιτούν όχι μόνο την έγκριση ή/και χρηματοδότηση από εθνικούς οργανισμούς αλλά και προϋποθέτουν την αποτελεσματική ενεργοποίησή τους: η εμπειρία από τα προηγούμενα Ε.Π. και τις ανειλημμένες υποχρεώσεις από προηγούμενες περιόδους, η τρέχουσα καθυστέρηση στην έγκριση των Σχεδίων Βελτίωσης, είναι μάλλον ***αρνητικά στοιχεία***.

Σε αυτά τα πλαίσια, τα ***κυριότερα προβλήματα*** που αντιμετωπίζει ο πρωτογενής τομέας στην Περιφέρεια ΑΜΘ, συνοψίζονται στα παρακάτω:

- Η ***εξειδίκευση σε συγκεκριμένες καλλιέργειες,*** που παρατηρείται στην Περιφέρεια, οφείλεται στην εφαρμογή της ΚΑΠ και του συνακόλουθου παραγωγικού μοντέλου που *βασίστηκε στις επιδοτήσεις*, οι οποίες έστρεψαν μεγάλο αριθμό παραγωγών σε αυτές τις καλλιέργειες σε βάρος άλλων που παραμελήθηκαν, παρότι έχουν δυναμικές τάσεις για το μέλλον, όπως τα ***βιομηχανικά κηπευτικά, νωπά οπωροκηπευτικά, βιολογική γεωργία*** κτλ. *Είναι χαρακτηριστική η εγκατάλειψη ως πρόσφατα, του μαλακού σιταριού προς όφελος του επιδοτούμενου σκληρού, με αποτέλεσμα η χώρα να είναι σήμερα ελλειμματική σε μαλακό σιτάρι.*
- Την τελευταία δεκαετία παρατηρείται στην Περιφέρεια *μια συνεχής μείωση του αριθμού των μεταποιητικών βιομηχανιών* που χρησιμοποιούσαν γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα. Αρκετές βιομηχανίες, κλωστοϋφαντουργικές, επεξεργασίας καπνού, έκλεισαν, είτε λόγω *έλλειψης πρώτης ύλης*, είτε λόγω *αδυναμίας ανταγωνισμού* με προϊόντα από τρίτες χώρες, είτε *μετεγκαταστάθηκαν* σε γειτονικές χώρες. Το γεγονός αυτό δυσχεραίνει τις προοπτικές του πρωτογενή τομέα καθώς έχουν περιοριστεί ακόμη περισσότερο οι αγορές για τα προϊόντα τους. *Η απουσία μιας τοπικής μεταποιητικής βιομηχανίας θεωρείται καταλυτικός παράγοντας για την απαξίωση της γεωργικής παραγωγής: όχι μόνο μειώνει τις εναλλακτικές πηγές διάθεσης, αλλά μειώνει και την προστιθέμενη αξία των προϊόντων, εφόσον αυτά τελικά διατίθενται νωπά.*
- Συνδυάζοντάς το με τη γενικότερη, στη χώρα μας, ***αδυναμία των συνεταιριστικών οργανώσεων*** να λειτουργήσουν αποτελεσματικά στα στάδια της εμπορίας, μετά τη συγκομιδή - συλλογή καθώς περιορίζονται κυρίως στη διανομή αγροτικών επιδοτήσεων και άλλων μη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, εξηγεί εν μέρει την *αδυναμία διάθεσης των προϊόντων σε ικανοποιητικές τιμές* και ενδεχομένως και τη γενικότερη τάση για *άνοιγμα της ψαλίδας τιμών παραγωγού-καταναλωτή*. Είναι προφανές ότι η ύπαρξη αυτής της 'ψαλίδας τιμών', συνεπάγεται και σημαντικά περιθώρια κέρδους για τους *'μεσάζοντες'*, τομέα στον οποίο ουδέποτε δραστηριοποιήθηκαν αποτελεσματικά οι συνεταιριστικές οργανώσεις αλλά ούτε και οι αγροτικές επιχειρήσεις με αποτέλεσμα να μην καρπώνονται τα κέρδη του.
- Ένα άλλο πρόβλημα που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, λόγω της *μεγάλης αύξησης τιμών των γεωργικών εφοδίων*, αλλά και της *εισόδου της Βουλγαρίας* στην ΕΕ, είναι οι ***παράνομες και παράτυπες εισαγωγές φυτοφαρμάκων*** από γειτονικές χώρες λόγω

ελλείψεων συνοριακών ελέγχων. Το γεγονός αυτό, δεν έχει μόνο ιδιαίτερα αρνητικές *επιπτώσεις στην υγεία* τόσο των παραγωγών όσο και των χρηστών, αλλά συνεπάγεται επίσης *σημαντικές απώλειες εσόδων* τόσο για το κράτος, όσο και για τις τοπικές επιχειρήσεις γεωργικών εφοδίων, γεγονός που επιφέρει ***πολλαπλασιαστικές αρνητικές συνέπειες στην τοπική οικονομία.***

Θα πρέπει να σημειωθεί εντούτοις, ότι στην Περιφέρεια υπάρχουν ορισμένα παραδείγματα ***επιτυχημένων επιχειρηματικών δράσεων*** όπως ομάδες παραγωγών και ιδιωτικές επιχειρήσεις, τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως ***πρότυπα ανάπτυξης ανάλογων δράσεων.***

Τα ***κυριότερα διαρθρωτικά προβλήματα*** του πρωτογενή τομέα στην Περιφέρεια ΑΜΘ μπορούν να συνοψιστούν στα παρακάτω:

- <u>*Ιδιοκτησιακό καθεστώς και πολυτεμαχισμός*</u>: Οι ασυνέχειες με τις οποίες επιβαρύνεται το ιδιοκτησιακό καθεστώς στον αγροτικό χώρο *δυσχεραίνουν την εφαρμογή αναδασμών* ενώ διευκολύνουν παράλληλα την *αυθαίρετη κάλυψη μεγάλων δημόσιων εκτάσεων* όπως πολύ έντονα παρατηρείται στη Θράκη, όπου μπορεί να φτάνουν και το **30%** της καλλιεργήσιμης γης. Το μικρό και πολυτεμαχισμένο μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, *52,5 στρέμματα ανά εκμετάλλευση κατανεμημένα σε 5,4 τεμάχια κατά μ.ο.*, επιβαρύνει *δυσανάλογα* το κόστος παραγωγής, αποτρέποντας την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων παραγωγής, ακυρώνοντας την αξιοποίηση του αγροτικού εξοπλισμού και περιορίζοντας τις οικονομίες κλίμακας με τελικό αποτέλεσμα τη *συρρίκνωση του γεωργικού εισοδήματος.*
- <u>*Προβλήματα άρδευσης*</u>: Το σχετικά *μικρό ποσοστό αρδευόμενων γεωργικών εκτάσεων (περίπου το 60%),* με ταυτόχρονα όμως *πολύ υψηλό κόστος χρήσης νερού* αλλά και έντονων *προβλημάτων υφαλμύρισης* σε όλες τις παράκτιες περιοχές, λόγω υπεράντλησης του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα άρδευσης, αποτελεί ένα επίσης σοβαρό πρόβλημα. Το γεγονός αυτό θα πρέπει να *συνδυαστεί* και με την ***επιβάρυνση των επιφανειακών και υπόγειων αποδεκτών υδάτων από τις γεωργικές δραστηριότητες.*** (*βλέπε κεφάλαιο 7ο Κίνδυνοι ρύπανσης φυσικού περιβάλλοντος*)
- <u>*Δημογραφικά χαρακτηριστικά γεωργών:*</u> Η *μεγάλη ηλικία* των αρχηγών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, *η απουσία εξασφαλισμένης διαδοχής*, καθώς και το *ελλιπές επίπεδο επαγγελματικής κατάρτισης* των αγροτών, επηρεάζει ***αρνητικά την παραγωγικότητα και***

την ανταγωνιστικότητα, δεδομένου ότι ***περιορίζει την υιοθέτηση καινοτόμων μεθόδων στο χωράφι και την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων εμπορίας των προϊόντων***.

Συνοψίζοντας τα πιο σημαντικά, δομικά αδιέξοδα του πρωτογενή τομέα είναι:

- η *στρεβλή έμφαση* στην εντατικοποίηση της παραγωγής με βάση τις *επιδοτήσεις της ΕΕ* και τη ***μη αξιοποίηση πλεονεκτημάτων***,
- η *απουσία ενός σχεδίου και πολιτικής γεωργικής γης*, με συνακόλουθη απουσία χωροταξικού σχεδιασμού ζωνών γεωργίας και κτηνοτροφίας, σύμφωνα με τις ***ιδιαίτερες δυνατότητες*** κάθε περιοχής. Μόλις πρόσφατα, Μάρτιος 2013, ανακοινώθηκε από τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων η ***εκπόνηση «μίνι» χωροταξικού σχεδίου*** για τη δημιουργία ειδικών θερμοκηπιακών, κτηνοτροφικών και ιχθυοκαλλιεργητικών ζωνών σε διάφορες Περιφέρειες της χώρας. Στόχος είναι η απλοποίηση της αδειοδοτικής διαδικασίας για όσες μονάδες εγκατασταθούν εντός αυτών των ζωνών.
- η *έλλειψη συστηματικής και επαγγελματικής συνεργασίας* μεταξύ παραγωγών με αποτέλεσμα τη ***σχεδόν πλήρη απουσία συλλογικών δράσεων***,
- η ***απουσία σύνδεσης μεταξύ επιστημονικής έρευνας και εφαρμοσμένης γεωργικής πρακτικής***, καθώς και
- η *ελλιπής επαγγελματική εκπαίδευση* και *κατάρτιση των αγροτών* με ταυτόχρονη ***απουσία επιστημονικής*** και ***τεχνικής*** στήριξής τους.

Αποτέλεσμα αυτών, είναι ***η μη ελκυστικότητα στους νέους, σε συνδυασμό με τις ανεπαρκείς υποδομές που υποβαθμίζουν την ποιότητα ζωής στην ύπαιθρο.***

(Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης)

Χαρακτηριστικά προβλήματα και τάσεις Δευτερογενούς Τομέα ΠΑΜΘ

Σύμφωνα με την επίσημη Εισηγητική Έκθεση του νέου Επενδυτικού Νόμου 3908/11 (κατά την κατάθεσή του στη Βουλή) επισημαίνεται ότι *«...Αν η **αναπτυξιακή διάσταση** της πολιτικής επενδυτικών ενισχύσεων **είναι αμφισβητήσιμη**, η περιφερειακή διάσταση της θα πρέπει να θεωρείται **ως αποτυχημένη**. Στα 30 χρόνια λειτουργίας των αναπτυξιακών νόμων η Αττική **αύξησε δραματικά** το ειδικό βάρος της στην οικονομία και παράγει πλέον το 50% του ΑΕΠ της χώρας. Μαζί με τους δορυφόρους νομούς (Βοιωτία, Κορινθία) και τη Θεσσαλονίκη παράγει πάνω*

από το 60% του ΑΕΠ της χώρας. Στον αντίποδα, οι πλέον αδύνατες περιφέρειες της χώρας, όπως η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, η Ήπειρος και η Πελοπόννησος κατέγραψαν σημαντική ***μείωση*** *της συμμετοχής τους στο ΑΕΠ της χώρας και* ***υποχώρηση του επιπέδου ανάπτυξής*** *τους...».*

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης βίωσε και βιώνει ακόμη τα αρνητικά αποτελέσματα της πρακτικής αυτής, καθώς ο αριθμός των **ανέργων**, που απασχολούνταν στη μεταποίηση, **αυξάνεται**, ενώ τόσο οι ενδοπεριφερειακές όσο και οι διαπεριφερειακές **ανισότητες οξύνθηκαν.**

Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται ή κατά την τελευταία πενταετία δραστηριοποιούνταν στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, είναι επιχειρήσεις μικρού μεγέθους με απασχόληση κάτω των 50 εργαζομένων. Πρόκειται συχνά για οικογενειακές επιχειρήσεις, με ασχημάτιστες οργανωτικές και διοικητικές δομές, σοβαρές αδυναμίες και περιορισμένες δυνατότητες ευελιξίας προσαρμογής. Οι επενδυτικές επιλογές τους στοχεύουν περισσότερο στον εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού παρά στην παραγωγική επέκταση τους δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας. Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι επί ισχύος του αναπτυξιακού Νόμου 3299/04 στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης υπεβλήθησαν *635 επενδυτικά σχέδια*, αιτούμενα την υπαγωγή τους στο κίνητρο της ***επιχορήγησης και επιδότησης*** χρηματοδοτικής μίσθωσης, *ενώ κανένα από αυτά δεν διεκδικούσε υπαγωγή στο κίνητρο επιδότησης του κόστους της* ***δημιουργούμενης απασχόλησης***.

Η τρέχουσα περίοδος της οικονομικής κρίσης έχει οδηγήσει σε περαιτέρω ***συρρίκνωση του δευτερογενούς τομέα,*** μέσω των μέτρων *εσωτερικής υποτίμησης, σταθεροποίησης των δημοσίων οικονομικών* και *αύξησης των φορολογικών επιβαρύνσεων*, αλλά και του *περιορισμού της χρηματοδότησης της οικονομίας* (επενδυτικά κεφάλαια και ρευστότητα) από την πλευρά των *τραπεζών*. Οι συνέπειες της κρίσης - που διανύει ήδη τον ***τέταρτο χρόνο ύφεσης*** - έχουν οδηγήσει σε σημαντικό *περιορισμό της ρευστότητας των επιχειρήσεων* η οποία σε συνδυασμό με την *κατάσταση της αγοράς των όμορων χωρών* (μειωμένες τιμές) περιορίζει σημαντικά την ***ανταγωνιστικότητα*** των επιχειρήσεων της περιφέρειας. Ταυτόχρονα, ***η συμπίεση του κόστους εργασίας δεν φαίνεται ότι μπορεί να ανατρέψει αυτή την κατάσταση.***

Η εικόνα αυτή, που σε γενικές γραμμές χαρακτηρίζει συνολικά τη χώρα την περίοδο αυτή, αποτυπώνεται με ιδιαίτερη ένταση στην περιφέρεια και *εξαιτίας της θέσης της*, αλλά κυρίως εξαιτίας των σχετικά ***περιορισμένων αποτελεσμάτων των πολιτικών*** που ασκήθηκαν κατά την

τελευταία τριακονταετία, *πολιτικές κινήτρων και πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης*, και οι οποίες *δεν κατάφεραν* να συγκροτήσουν ένα μείγμα αλληλοσυμπληρούμενων οικονομικών δραστηριοτήτων στην περιφέρεια που να αντέχει στις πιέσεις της αγοράς.

Η συνοπτική παρουσίαση της κατάστασης στον δευτερογενή τομέα μπορεί να ολοκληρωθεί με δύο παρατηρήσεις:

Η *πρώτη* συνδέεται με τη διαπίστωση ότι οι περισσότερες από τις μονάδες του δευτερογενή τομέα *δραστηριοποιούνται γύρω από τα αστικά κέντρα της περιφέρειας* και εντός του ημερήσιου συστήματος μετακινήσεων που έχει συγκροτηθεί γύρω από αυτά. Έτσι, οι *διαδικασίες* ***αποβιομηχάνισης*** και ***περιορισμού*** της επιχειρηματικής δραστηριότητας αποτυπώνονται στο χώρο με *ιδιαίτερη ένταση* στις οργανωμένες περιοχές υποδοχής παραγωγικών δραστηριοτήτων, με τη μορφή κτιρίων που είτε *σχολάζουν* είτε *δεν πρόλαβαν* ποτέ *να ολοκληρωθούν* κατασκευαστικά και λειτουργικά. Τα κτίρια αυτά και οι εκτάσεις που συνήθως συνδέονται μαζί τους ιδιοκτησιακά ανήκουν είτε στα κατάλοιπα των επιχειρηματικών φορέων είτε στις τράπεζες και θα μπορούσαν να αποτελέσουν, κάτω από προϋποθέσεις και με τις κατάλληλες διευθετήσεις, ένα σημαντικό απόθεμα για αναπτυξιακή αξιοποίηση και εγκατάσταση στο ***μέλλον παραγωγικών δραστηριοτήτων***. Επίσης, λόγω της σχετικής *ισορροπίας*, ως προς το ***μέγεθος και τη δυναμική*** των αστικών κέντρων της περιφέρειας, αυτό το πρότυπο χωροθέτησης, σε συνάρτηση και με τις *αναπτυσσόμενες δικτυώσεις* μεταξύ συγκεκριμένων κατά περίπτωση αστικών κέντρων, αποτελεί *κρίσιμο στοιχείο* που μπορεί να λειτουργήσει προς την ***αναπτυξιακή κατεύθυνση περιορισμού των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.***

Η *δεύτερη* παρατήρηση, που είναι επίσης ιδιαίτερα κρίσιμη, συνδέεται με το γεγονός ότι ***σημαντικές μεγάλες επιχειρηματικές μονάδες, αλλά και πολλές μικρές ανθίστανται στις αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης και της ύφεσης***. Από τις μονάδες αυτές μπορεί να αντληθεί σημαντική γνώση ως προς τις αντιδράσεις τους στην κρίση, και μπορούν να αποτελέσουν τον ***πυρήνα μιας αναπτυξιακής διαδικασίας.***

Συνοψίζοντας, τα κυριότερα προβλήματα του δευτερογενούς τομέα σχετίζονται με:

- την *εκτεταμένη αποβιομηχάνιση* και τη *μεταφορά* παραγωγικών δραστηριοτήτων σε γειτονικές χώρες

- τη *χαμηλή ανταγωνιστικότητα* των προϊόντων και τον κοστολογικό ανταγωνισμό από γειτονικές χώρες
- τη *«γήρανση»* των υποδομών των υφιστάμενων ΒΙ.ΠΕ.
- το *υψηλό* μεταφορικό *κόστος* των παραγόμενων προϊόντων και την *απουσία δικτύων διάθεσης* των προϊόντων σε μεγάλα αστικά κέντρα
- το *πλήθος των φορέων και αδειοδοτήσεων* που απαιτούνται για την ίδρυση και λειτουργία μεταποιητικών μονάδων και τις επακόλουθες καθυστερήσεις
- τις *ασάφειες* στον καθορισμό *χρήσεων γης*

Συγκριτικά Αναπτυξιακά Πλεονεκτήματα - Δυνατότητες

Τα ***συγκριτικά πλεονεκτήματα***, της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης στους τομείς παραγωγής, στηρίζονται:

- ✓ στη μεγάλη *ποικιλία πρώτων υλών* (ορυκτός πλούτος, ενεργειακές πηγές, αγροτικά προϊόντα)
- ✓ στη *βελτίωση των περιφερειακών υποδομών* (δίκτυο νεοκατασκευασθέντων δρόμων που ενώνουν την περιοχή με την υπόλοιπη Ελλάδα, την Νοτιοανατολική Ευρώπη και τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες)
- ✓ στη *γεωγραφική τοποθεσία*, στο σταυροδρόμι της Ευρώπης και της Ασίας, κοντινή απόσταση από τη Θεσσαλονίκη
- ✓ στην *παρουσία πανεπιστημίου* και ΤΕΙ της Περιφέρειας
- ✓ στις μεγάλες δυνατότητες από *ανανεώσιμες πηγές ενέργειας*
- ✓ στη ζήτηση για *οικολογικά αγροτικά προϊόντα* που αυξάνεται παγκοσμίως
- ✓ στη *διασύνδεση των υφιστάμενων ΒΙ.ΠΕ.* μεταξύ τους και με το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο
- ✓ στα ιδιαίτερα *ευνοϊκά οικονομικά* και άλλα *κίνητρα* που χορηγούνται από το κράτος για την ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων.

(*Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης*)

Χαρακτηριστικά προβλήματα και τάσεις Επιχειρηματικών Τομέων Νήσου Θάσου

Ο Δήμος Θάσου διαθέτει διαχειριστική επάρκεια και οργανωμένη τεχνική υπηρεσία, γεγονός που καθιστά το Δήμο αυτόνομο αναφορικά με την ένταξη και την υλοποίηση έργων σε συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα. Επίσης, ο Δήμος διαθέτει τον δικτυακό τόπο για την ηλεκτρονική ενημέρωση των πολιτών για θέματα και δραστηριότητες του Δήμου.

Οικονομικά του Δήμου Θάσου

Στο πλαίσιο των διαδικασιών προγραμματισμού, διαχείρισης και ελέγχου των οικονομικών μονάδων κάθε μορφής, ΟΤΑ, ιδιωτικές επιχειρήσεις, δημόσιες επιχειρήσεις κλπ., έχουν αναπτυχθεί από την χρηματοοικονομική επιστήμη διάφορα μέσα και τεχνικές με αντικείμενο την *παρακολούθηση και αξιολόγηση των λειτουργιών τους.*

Οι αριθμοδείκτες αποτελούν την πλέον γνωστή και ευρέως χρησιμοποιούμενη κατηγορία μέσων με στόχο, πρώτον την καταγραφή – μέτρηση των πόρων που χρησιμοποιεί μια μονάδα, δεύτερον την ανάλυση και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων που επιτυγχάνει και τρίτον τη συγκριτική της εξέταση με άλλες ομοειδείς.

Η εφαρμογή του διπλογραφικού λογιστικού συστήματος και του νέου τύπου προϋπολογισμού στους δήμους δίνει τη δυνατότητα εκπόνησης σειράς αριθμοδεικτών που επιτρέπουν μια πλήρη και ολοκληρωμένη αξιολόγηση της οικονομικής τους κατάστασης και των προοπτικών τους, καθώς και τις μεταξύ τους συγκρίσεις.

Επομένως, είναι δυνατόν να υπολογιστούν μια σειρά από δείκτες, οι οποίοι αφενός θα περιγράφουν με ικανοποιητικό βαθμό ακρίβειας την οικονομική κατάσταση των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ και αφετέρου θα προσεγγίζουν σε μεσοπρόθεσμη βάση τις οικονομικές προοπτικές.

Συνεργασίες

Ο Δήμος Θάσου *συνεργάζεται* με την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και την Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας για την υλοποίηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων τοπικής ανάπτυξης αλλά και δράσεων διαδημοτικής και υπερτοπικής σημασίας.

Σε τοπικό επίπεδο συνεργάζεται επίσης και με γειτονικούς Δήμους. Η συνεργασία υλοποιείται κατά κύριο λόγο μέσω της σύναψης προγραμματικών συμβάσεων για την υλοποίση μελετών, έργων και δράσεων.

Σκοπός του Δήμου είναι η υλοποίηση πολλαπλών Εθνικών και Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων καθώς και προγραμμάτων Εδαφικής Συνεργασίας, καθώς έχει ήδη υποβάλλει πλήθος προτάσεων για ποικίλες δράσεις στην κατεύθυνση αξιοποίησης των τεράστιων πόρων που ενσωματώνει αλλα και στην κατεύθυνση βελτίωσης της Διοικητικής του Ικανότητας.

Συστήματα λειτουργίας και διαχείρισης

Σε όλες τις υπηρεσίες του Δήμου (Κεντρικές – Αποκεντρωμένες Υπηρεσίες) είναι εγκατεστημένο στους Η/Υ το λειτουργικό σύστημα Microsoft Windows και το πακέτο Microsoft Office (σε διάφορες εκδόσεις).

Η Κεντρική Διεύθυνση του Δήμου διαθέτει διπλογραφικό λογιστικό σύστημα διαχείρισης της μισθοδοσίας, πρόγραμμα που περιέχει εφαρμογές δημοτολογίου, εκλογικών καταλόγων, μητρώο αρρένων, πρωτόκολλου, αιτημάτων πολιτών, αποφάσεων αιρετών οργάνων και ληξιαρχείου καθώς και πρόγραμμα διαχείρισης δημόσιων έργων.

Επίσης, λειτουργεί Διαδικτυακή πύλη στην διεύθυνση www.thassos.gr με στοιχεία και πληροφορίες για την λειτουργία του Δήμου και τις περιοχής.

Η Διαδικτυακή πύλη χρειάζεται επικαιροποίηση ώστε να λειτουργήσει σε ενιαία ιστοσελίδα. Στην νέα πύλη πρέπει να προστεθούν στοιχεία από την εφαρμογή του προγράμματος «Καλλικράτης» και να παρέχονται υπηρεσίες ηλεκτρονικής εξυπηρέτησης του πολίτη.

Συμμετοχή σε Αναπτυξιακές εταιρείες

Ο Δήμος Θάσου συμμετέχει στην ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ – ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΤΑ.

Η ΑΝΚΑ Α.Ε. ΟΤΑ είναι αναπτυξιακή εταιρεία που διέπεται από τις διατάξεις του Κ.Ν. 2190/1920 - Π.Δ 409/86 – Ν2339/95 περί ΑΕ και από το άρθρο 273 αρ. 1 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (Π.Δ. 323/1989) όπως αναφέρεται στο άρθρο 291 παρ. 1β της κωδικοποίησης του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα κατά το Π.Δ. 410/1995.

Στους ***σκοπούς και στόχους*** της περιλαμβάνονται, η στήριξη των Ο.Τ.Α. στον *αναπτυξιακό τους ρόλο*, η συμμετοχή στον *αναπτυξιακό σχεδιασμό* της ευρύτερης περιοχής, η *αξιοποίηση* στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό των *διαθέσιμων εθνικών και κοινοτικών πόρων* μέσα από τη διαχείριση σχετικών προγραμμάτων, η *τεχνική στήριξη* των κατοίκων και των φορέων της περιοχής στους τομείς *επιμόρφωσης*, *βελτίωσης ποιότητας ζωής* και γενικότερα *κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης*, η ανάληψη πρωτοβουλιών σε θέματα *προστασίας*

περιβάλλοντος, διατήρησης πολιτιστικής κληρονομιάς και *ανάπτυξης της εσωτερικής συνοχής* της περιοχής.

Το Μετοχικό της Κεφάλαιο ανέρχεται σε 758.000,00€ και η συμμετοχή σε αυτό του Δήμου Θάσου ανέρχεται σε 11,85%.

Πρόκειται για μια υγιή επιχειρησιακά και οικονομικά αναπτυξιακή εταιρεία, η οποία δραστηριοποιείται κυρίως στους ακόλουθους τομείς:

Στην παρούσα φάση, η εταιρεία υλοποιεί τα προγράμματα:

- Εφαρμογή της προσέγγισης ***LEADER***, με συνολικό κόστος 11,7 εκ.€
- ***Αειφόρος ανάπτυξη αλιευτικών περιοχών***, με συνολικό κόστος 6,5 εκ.€
- Επιπλέον, η εταιρεία *συμμετέχει* στην Δομή στήριξης Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης για την τεχνική υποστήριξη των δημοσίων και ιδιωτικών έργων, του ΑΞΟΝΑ 3 (ΟΠΑΑΧ), του Ε.Π. Αγροτική Ανάπτυξη της Ελλάδας 2007 – 2013.
- Η εταιρεία παρέχει *συστηματική επιστημονική, συμβουλευτική* και *τεχνική υποστήριξη* σε ΟΤΑ, στο πλαίσιο σχετικών συμβάσεων συνεργασίας και υλοποίησε σημαντικό αριθμό συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, εκ των οποίων το ***LEADER II, EQUAL, Βοήθεια στο Σπίτι, INTERREG, LEADER+***.

Με την *εξασφάλιση συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων*, η εταιρεία έχει συμβάλει σημαντικά ***στην ήπια τουριστική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής***.

Στις προθέσεις του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρείας είναι να ιδρύσει Παράρτημα στην Θάσο με εξειδικευμένη δράση στην Τουριστική ανάπτυξη του νησιού με εκχώρηση της ευθύνης Διαχείρησης του εν λόγω Παραρτήματος στην Δημοτική Αρχή του Δήμου Θάσου. (*Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011*)

Επιχειρηματική Εξέλιξη ΠΑΜΘ

Ο ***δείκτης*** εκτιμά την εξέλιξη του *αριθμού και του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων* ***στους Νομούς και στις Περιφέρειες στη Ζώνης Επιρροής της Εγνατίας Οδού (Ζώνη IV)*** και έχει σκοπό να διερευνήσει την επιχειρηματικότητα. Η *επιχειρηματικότητα* δυνητικά *ενισχύεται* από τη ***λειτουργία μεταφορικών υποδομών***, καθώς αυτές *βελτιώνουν την προσπελασιμότητα και*

επιδρούν στην ***αύξηση της κινητικότητας των συντελεστών παραγωγής*** *και στην* ***ενοποίηση των αγορών.***

Τα διαθέσιμα για την παρακολούθηση του δείκτη στοιχεία, προέρχονται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ-ΣΤΑΤ), αναφέρονται στις επιχειρήσεις που είναι εγγεγραμμένες στο αρχείο ΦΠΑ του Υπουργείου Οικονομικών, δηλαδή *ατομικές επιχειρήσεις, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ, ΑΕ, κοινοπραξίες, ΜΚΟ, ναυτιλιακές, συμπλοιοκτησίες και λοιπές επιχειρήσεις*, και αφορούν τα έτη **2000-2010**.

Το 2010, στη ***Ζώνη IV*** (*η Ζώνη Επιρροής IV αποτελείται από τις 5 Περιφέρειες διέλευσης της Εγνατίας Οδού: Ήπειρος, Θεσσαλία, Δυτική Μακεδονία, Κεντρική Μακεδονία, Ανατ. Μακεδονία & Θράκη*) της Εγνατίας Οδού λειτουργούσαν **327.404** ***επιχειρήσεις***, δηλαδή το **33,84%** των επιχειρήσεων της Χώρας, συμμετοχή *ελαφρώς μικρότερη* από εκείνη μόνον της *Περιφέρειας Αττικής*. Οι *μισές* περίπου επιχειρήσεις της Ζώνης IV έχουν την *έδρα* τους *στην Κεντρική Μακεδονία (50,76%),* ενώ ακολουθούν σε αριθμό εγκατεστημένων μονάδων η Θεσσαλία με 60.306 επιχειρήσεις (18,42%) και η *Ανατολική Μακεδονία και Θράκη με 45.436 επιχειρήσεις (13,88%)*. Το μικρότερο αριθμό επιχειρήσεων και συνεπώς και τη μικρότερη συμμετοχή στη Ζώνη IV διαθέτει η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας με 25.565 επιχειρήσεις (7,81%). Βέβαια, σε επίπεδο Χώρας το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων κατέχει η Περιφέρεια Αττικής.

Αναφορικά με τον ***τζίρο των επιχειρήσεων***, *ο* ***συνολικός κύκλος εργασιών*** που πραγματοποιήθηκε από τις επιχειρήσεις που λειτουργούν στις ***5 Περιφέρειες της Ζώνης IV*** ήταν 56.482 εκατ. €, που αντιστοιχεί σχεδόν στο *1/5 του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων της Χώρας (18,25%).* Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας συγκεντρώνει τον υψηλότερο κύκλο εργασιών, για το έτος 2010, συμμετέχοντας κατά 56,97% στον συνολικό κύκλο εργασιών της Ζώνης IV. ***Τρίτη*** σε αναλογία κύκλου εργασιών επιχειρήσεων ήταν η ***Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης*** με 7.403,01 εκατ. € (13,11%). Σε επίπεδο Χώρας, και σε αυτή την περίπτωση, η Περιφέρεια Αττικής είναι αυτή που πρωτοστατεί. Συνεπώς, ***παρατηρούμε ανάλογη πορεία του αριθμού των επιχειρήσεων των Περιφερειών της Ζώνης IV και του κύκλου εργασιών τους.***

Πίνακας 5. 1: Αριθμός & Κύκλος Εργασιών Επιχειρήσεων ανά Περιφέρεια, 2010

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΙ ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ, 2010 (τζίρος σε εκατ. €)							
NUTS	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Αριθμός επιχειρήσεων			Τζίρος επιχειρήσεων		
		Αριθμός	Συμμετοχή στο σύνολο της χώρας	Συμμετοχή στη Ζώνη IV	Συνολικός κύκλος εργ. (σε εκατ. €)	Συμμετοχή στον συνολικό κύκλο εργ. της χώρας	Συμμετοχή στον συνολικό κύκλο εργ. της Ζώνης IV
EL11	**Ανατολική Μακεδονία & Θράκη**	**45.436**	**4,70%**	**13,88%**	**7.403,01**	**2,39%**	**13,11%**
EL12	Κεντρική Μακεδονία	166.177	17,18%	50,76%	32.175,32	10,40%	56,97%
EL13	Δυτική Μακεδονία	25.565	2,64%	7,81%	3.130,13	1,01%	5,54%
EL14	Θεσσαλία	60.306	6,23%	18,42%	9.104,65	2,94%	16,12%
EL21	Ήπειρος	29.920	3,09%	9,14%	4.668,54	1,51%	8,27%
zn-IV	**ΖΩΝΗ ΕΠΙΡΡΟΗΣ IV**	**327.404**	**33,84%**	**100,00%**	**56.481,65**	**18,25%**	**100,00%**
EL22	Ιόνιοι Νήσοι	30.103	3,11%		2.824,96	0,91%	
EL23	Δυτική Ελλάδα	50.782	5,25%		7.705,67	2,49%	
EL24	Στερεά Ελλάδα	43.582	4,50%		6.903,34	2,23%	
EL25	Πελοπόννησος	51.284	5,30%		7.783,99	2,52%	
EL30	Αττική	348.702	36,04%		209.623,38	67,74%	
EL41	Βόρειο Αιγαίο	19.044	1,97%		2.494,43	0,81%	
EL42	Νότιο Αιγαίο	39.986	4,13%		5.776,16	1,87%	
EL43	Κρήτη	56.618	5,85%		9.843,84	3,18%	
EL	**ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ**	**967.505**	**100,00%**		**309.437,43**	**100,00%**	

Πηγή: Πρωτογενή δεδομένα ΕΛ.ΣΤΑΤ, 10/2014, Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Ο ***μέσος κύκλος εργασιών*** των επιχειρήσεων στη ***Ζώνη IV*** ήταν 175.514 € ενώ στο σύνολο της Χώρας ήταν 319.830 €. Η διαφορά αυτή οφείλεται στις επιχειρήσεις της Περιφέρειας Αττικής, όπου ο μέσος κύκλος εργασιών ήταν 601.153 €. Η υπεροχή της Περιφέρειας Αττικής είναι συντριπτική σε ό,τι αφορά το μέγεθος του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων, δεδομένου ότι η Περιφέρεια που κατατάσσεται δεύτερη είναι της Κεντρικής Μακεδονίας με μέσο κύκλο εργασιών 193.621 € και με το Νομό Θεσσαλονίκης να πρωτοστατεί.

Στην ***Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης*** ο *μέσος κύκλος εργασιών* των επιχειρήσεων ήταν 162.930 €, με την ***Π.Ε. Καβάλας*** να έχει το μεγαλύτερο ***αριθμό επιχειρήσεων*** (13.158), με 2η την Π.Ε. Έβρου (10.360) και 4η την Π.Ε. Ξάνθης (7.325). Παρατηρείται ***ανάλογη*** πορεία του ***αριθμού των επιχειρήσεων των Περιφερειών της ΠΑΜΘ και του κύκλου εργασιών τους.*** Ωστόσο, στο ***Μέσο Κύκλο Εργασιών***, η ***Π.Ε. Καβάλας*** έρχεται 3η σε σειρά με 147,200 € , με 1η την Π.Ε. Ξάνθης με 193,550 € και 2η την Π.Ε. Έβρου με 178,49€.

Πίνακας 5. 2: Αριθμός, Τζίρος και Μέσο Μέγεθος Επιχειρήσεων ΠΑΜΘ, 2010

ΑΡΙΘΜΟΣ, ΤΖΙΡΟΣ ΚΑΙ ΜΕΣΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, 2010 (€)				
NUTS	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Αριθμός επιχειρήσεων	Συνολικός κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων (σε εκατ. €)	Μέσος κύκλος εργασιών (σε χιλ. €)
EL11	Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	45.436	7.403,01	162,93
EL111	ΕΒΡΟΥ	10.360	1.849,16	178,49
EL112	ΞΑΝΘΗΣ	7.325	1.417,73	193,55
EL113	ΡΟΔΟΠΗΣ	6.466	1.028,45	159,05
EL114	ΔΡΑΜΑΣ	8.127	1.170,85	144,07
EL115	ΚΑΒΑΛΑΣ	13.158	1.936,82	147,20
zn-IV	**ΖΩΝΗ ΕΠΙΡΡΟΗΣ IV**	**327.404**	**56.481,65**	**172,51**
EL	**ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ**	**967.505**	**309.437,43**	**319,83**

Πηγή: Πρωτογενή δεδομένα ΕΛ.ΣΤΑΤ, 10/2014, Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Επιχειρηματική Μεταβολή Ζώνης IV & ΠΑΜΘ 2005-2010

Κατά την περίοδο 2005-2010, στη ***Ζώνη IV*** ο ***αριθμός των επιχειρήσεων*** αυξήθηκε κατά **5,71%**, *λιγότερο* από ότι η μέση μεταβολή της Χώρας, **7,72%**. Σε *επίπεδο Περιφερειών*, στην Περιφέρεια Θεσσαλίας παρατηρήθηκε το *υψηλότερο ποσοστό αύξησης* (9,08%) στη Ζώνη IV, στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, 3η Ηπείρου και 4η της ***Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης* (5,10%)** τα *ποσοστά είναι ανάλογα* της Ζώνης IV και *ελάχιστα μικρότερα* και τέλος, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας ο αριθμός των επιχειρήσεων παραμένει σταθερός (0,04%).

Σε ***απόλυτους αριθμούς*** η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας διαθέτει τις περισσότερες επιχειρήσεις και η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας τις λιγότερες ενώ η Περιφέρεια ***Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης βρίσκεται στην 3η θέση,*** *με 45.436 επιχειρήσεις το 2010*. Σε ***επίπεδο Χώρας***, το ***μεγαλύτερο ποσοστό αύξησης*** για την περίοδο 2005-2010, όπως φαίνεται και στον Χάρτη 5.3, παρουσιάζει η ***Περιφέρεια Πελοποννήσου***.

Την τελευταία εξεταζόμενη χρονιά **2009-2010**, σε αντίθεση με την συνολική εικόνα αλλά και με την σταδιακή αύξηση των επιχειρήσεων από το 2000 και έπειτα, η ***Ζώνη IV*** παρουσιάζει ***μείωση στον αριθμό επιχειρήσεων***, της τάξης του **2,61%**, ενώ στο ***σύνολο της Χώρας ο αριθμός επιχειρήσεων παραμένει σταθερός*** (0,01%). Όλες οι Περιφέρειες της *Ζώνης IV*, την

περίοδο 2009-2010, παρουσιάζουν ***μείωση*** με *μεγαλύτερη* αυτή της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (-7,22%), ακολουθεί 2η σε μεγαλύτερη ***μείωση* (-3,97%)** η Περιφέρεια ***Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης*** και *μικρότερη* αυτή της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (1,41%). Οι μόνες Περιφέρειες ***στο σύνολο της Χώρας*** που παρουσιάζουν ***αύξηση***, όπως φαίνεται και στον Χάρτη 5.4, είναι οι ***Περιφέρειες Αττικής, Ιονίων Νήσων και Πελοποννήσου.***

Σε ***επίπεδο Π.Ε.***, κατά την περίοδο **2005-2010**, ο Νομός Θεσσαλονίκης που διαθέτει τον *μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων* σε απόλυτο αριθμό *εμφανίζει μεταβολή ελαφρώς μικρότερη του συνόλου της Ζώνης IV* και συγκεκριμένα ίση με 5,40%. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι για την εξεταζόμενη περίοδο, *αρκετές Π.Ε. της Ζώνης IV εμφανίζουν ποσοστιαία μεταβολή μεγαλύτερη από το σύνολο της Χώρας.* Μεγαλύτερη θετική μεταβολή παρουσιάζει η Π.Ε. Ξάνθης με 10,98%, και ακολουθούν 2η η Π.Ε. Ροδόπης με 9,15%, 3η η Π.Ε. Δράμας με 9,07%, ***μόλις 4η η Π.Ε. Καβάλας* με 2,92%** και τελευταια με αρνητική μεταβολή η Π.Ε. Έβρου με -1,06%.

Την περίοδο **2009-2010**, στην ***Ζώνη IV*** μόνο ο Νομός Θεσσαλονίκης παρουσιάζει θετική μεταβολή, της τάξης του 0,29%. Οι Π.Ε. της ***ΠΑΜΘ*** παρουσιάζουν αρνητική μεταβολή της τάξεως του -5,40% για την Π.Ε. Ροδόπης, ακολουθεί 2η η Π.Ε. Έβρου με -4,80%, 3η η Π.Ε. Ξάνθης με -4,25%, 4η η Π.Ε. Δράμας με -3,32% και ***μόλις 5η η Π.Ε. Καβάλας* με την μικρότερη μείωση ανάμεσα στις Π.Ε. τις Περιφέρειας *Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης* με -2,81%.**

Διάγραμμα 5. 1: Εξέλιξη Αριθμού Επιχειρήσεων

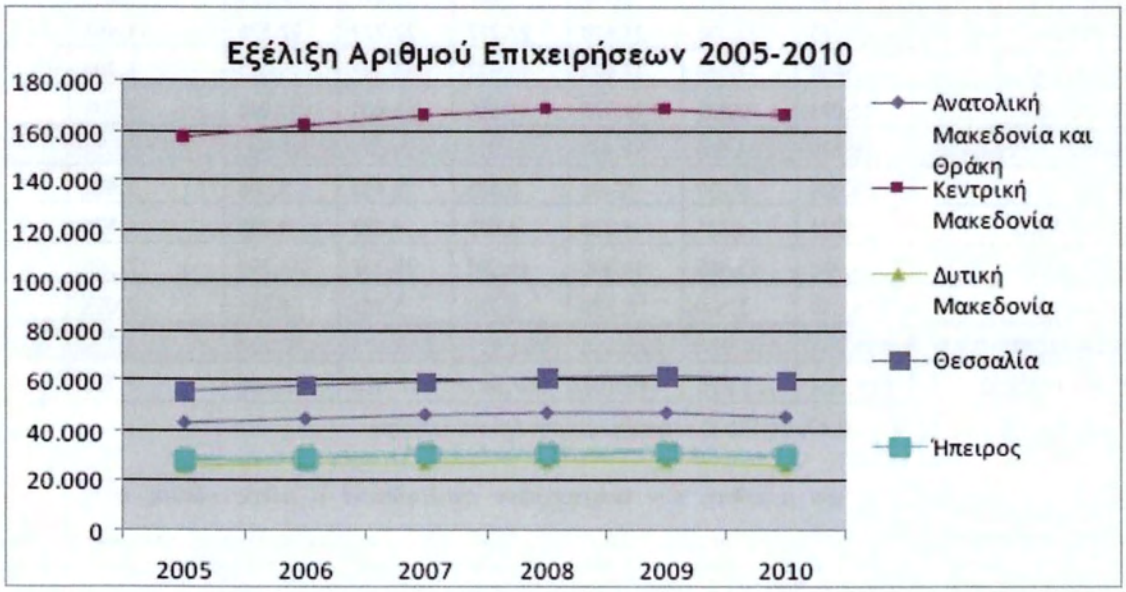

Πηγή: Πρωτογενή δεδομένα ΕΛ.ΣΤΑΤ, 10/2014, Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Πίνακας 5. 3: Εξέλιξη Αριθμού Επιχειρήσεων, 2005-2010

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, 2005-2010									
NUTS	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ						ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2005 - 2010	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2009 - 2010
		2005	2006	2007	2008	2009	2010		
EL11	Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	43.231	44.825	46.103	46.750	47.312	45.436	5,10%	-3,97%
EL111	ΕΒΡΟΥ	10.471	10.969	11.203	10.747	10.882	10.360	-1,06%	-4,80%
EL112	ΞΑΝΘΗΣ	6.600	6.808	7.229	7.456	7.650	7.325	10,98%	-4,25%
EL113	ΡΟΔΟΠΗΣ	5.924	6.222	6.505	6.649	6.835	6.466	9,15%	-5,40%
EL114	ΔΡΑΜΑΣ	7.451	8.205	7.740	8.389	8.406	8.127	9,07%	-3,32%
EL115	ΚΑΒΑΛΑΣ	12.785	12.621	13.426	13.509	13.539	13.158	2,92%	-2,81%
EL12	Κεντρική Μακεδονία	157.302	161.703	165.832	168.591	168.547	166.177	5,64%	-1,41%
EL121	ΗΜΑΘΙΑΣ	10.718	10.740	11.024	11.444	11.412	10.700	-0,17%	-6,24%
EL122	ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ	92.867	95.097	97.146	98.428	97.599	97.880	5,40%	0,29%
EL123	ΚΙΛΚΙΣ	6.277	6.505	6.632	6.790	6.961	6.347	1,12%	-8,82%
EL124	ΠΕΛΛΑΣ	11.111	11.754	12.382	12.688	12.999	12.381	11,43%	-4,75%
EL125	ΠΙΕΡΙΑΣ	11.036	11.565	11.787	11.856	11.948	11.738	6,36%	-1,76%
EL126	ΣΕΡΡΩΝ	14.142	14.507	14.809	14.968	15.032	14.599	3,23%	-2,88%
EL127	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	11.151	11.535	12.052	12.417	12.596	12.532	12,38%	-0,51%
EL13	Δυτική Μακεδονία	25.555	26.428	26.955	27.491	27.555	25.565	0,04%	-7,22%
EL131	ΓΡΕΒΕΝΩΝ	3.033	3.011	3.145	3.103	3.124	2.777	-8,44%	-11,11%
EL132	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	6.024	6.256	6.410	6.407	6.399	5.921	-1,71%	-7,47%
EL133	ΚΟΖΑΝΗΣ	12.508	12.894	12.988	13.368	13.454	12.686	1,42%	-5,71%
EL134	ΦΛΩΡΙΝΑΣ	3.990	4.267	4.412	4.613	4.578	4.181	4,79%	-8,67%
EL14	Θεσσαλία	55.287	57.963	59.229	60.845	61.689	60.306	9,08%	-2,24%
EL141	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	8.056	8.388	8.737	9.007	9.259	8.853	9,89%	-4,38%
EL142	ΛΑΡΙΣΑΣ	20.075	21.196	21.628	22.217	22.774	22.376	11,46%	-1,75%
EL143	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	17.058	17.544	17.929	18.071	18.192	18.031	5,70%	-0,89%
EL144	ΤΡΙΚΑΛΩΝ	10.098	10.835	10.935	11.550	11.464	11.046	9,39%	-3,65%
EL21	Ήπειρος	28.339	29.065	30.449	30.854	31.070	29.920	5,58%	-3,70%
EL211	ΑΡΤΑΣ	5.024	5.289	5.448	5.528	5.553	5.148	2,47%	-7,29%
EL212	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	4.221	4.331	4.423	4.515	4.477	4.285	1,52%	-4,29%
EL213	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	13.775	13.905	14.845	15.091	15.337	14.791	7,38%	-3,56%
EL214	ΠΡΕΒΕΖΑΣ	5.319	5.540	5.733	5.720	5.703	5.696	7,09%	-0,12%
zn-IV	**ΖΩΝΗ ΕΠΙΡΡΟΗΣ IV**	**309.714**	**319.984**	**328.568**	**334.531**	**336.173**	**327.404**	5,71%	-2,61%
EL	**ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ**	**898.204**	**927.870**	**949.107**	**967.822**	**967.570**	**967.505**	7,72%	-0,01%

Πηγή: Πρωτογενή δεδομένα ΕΛ.ΣΤΑΤ, 10/2014, Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

***Επεξήγηση**: Για την εκτίμηση του μεγέθους των επιχειρήσεων υπολογίστηκε ο μέσος κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων για κάθε Νομό, ο οποίος ισούται με τον λόγο του αθροίσματος του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων δια τον αριθμό των επιχειρήσεων του Νομού.*

Χάρτες Ελλάδος

Χάρτης 5. 1: Αριθμός Επιχειρήσεων ανά περιφέρεια, 2010

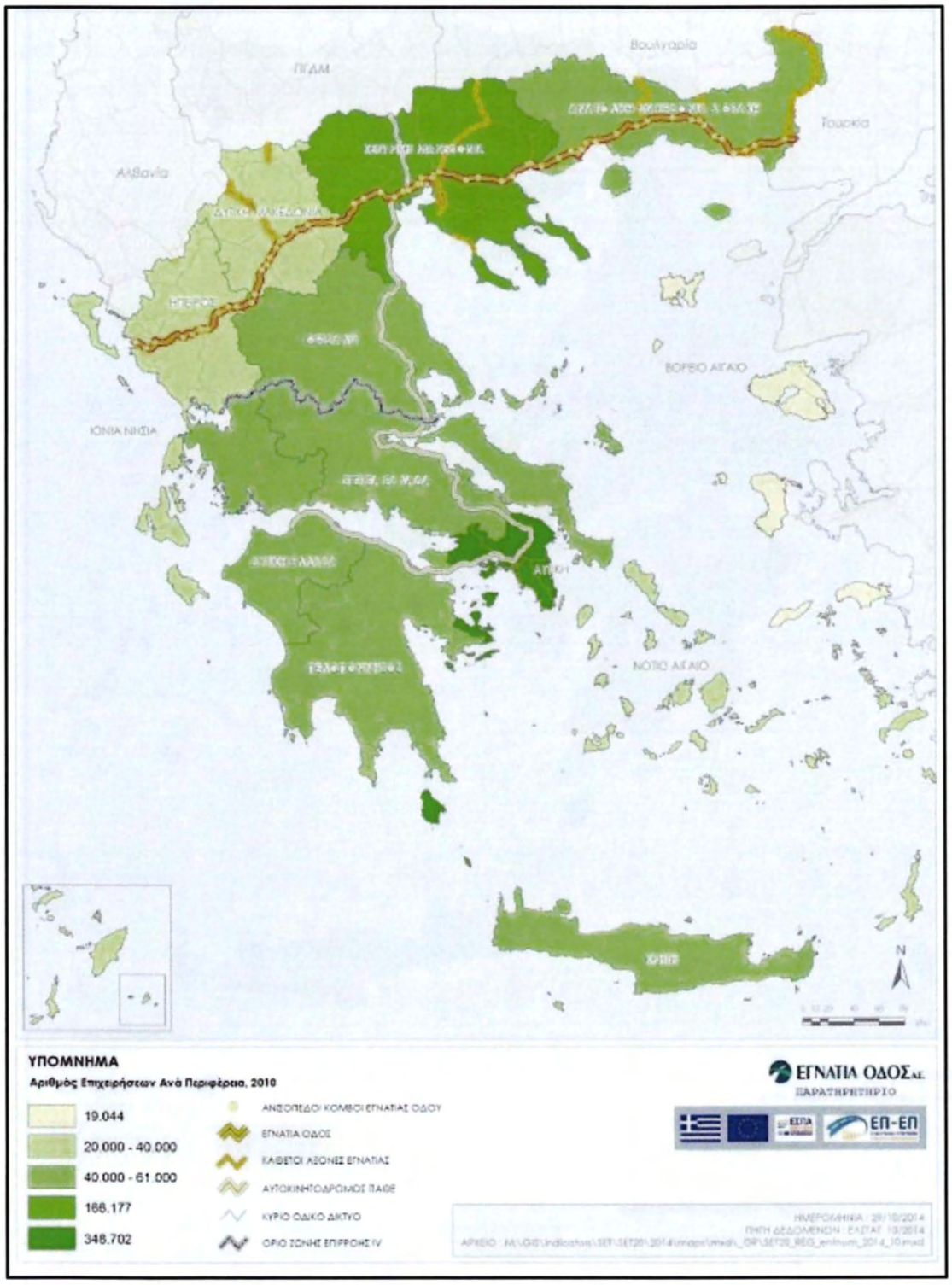

Πηγή: Πρωτογενή δεδομένα ΕΛ.ΣΤΑΤ, 10/2014, Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Χάρτης 5. 2: Συνολικός κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων ανά Περιφέρεια (σε εκατ. €, 2010)

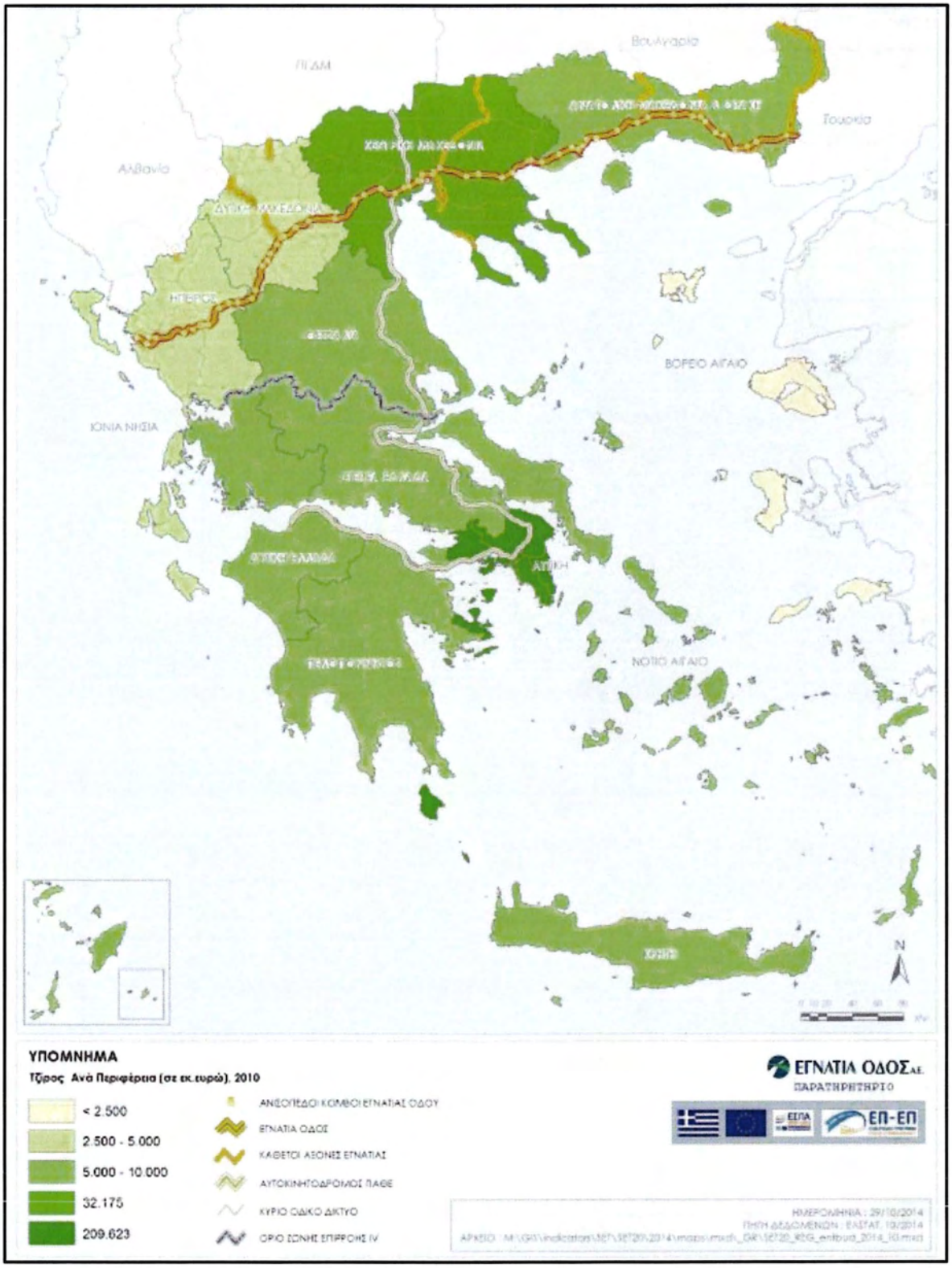

Πηγή: Πρωτογενή δεδομένα ΕΛ.ΣΤΑΤ, 10/2014, Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Χάρτης 5. 3: Ποσοστό μεταβολής του αριθμού των επιχειρήσεων ανά Περιφέρεια, 2005-2010

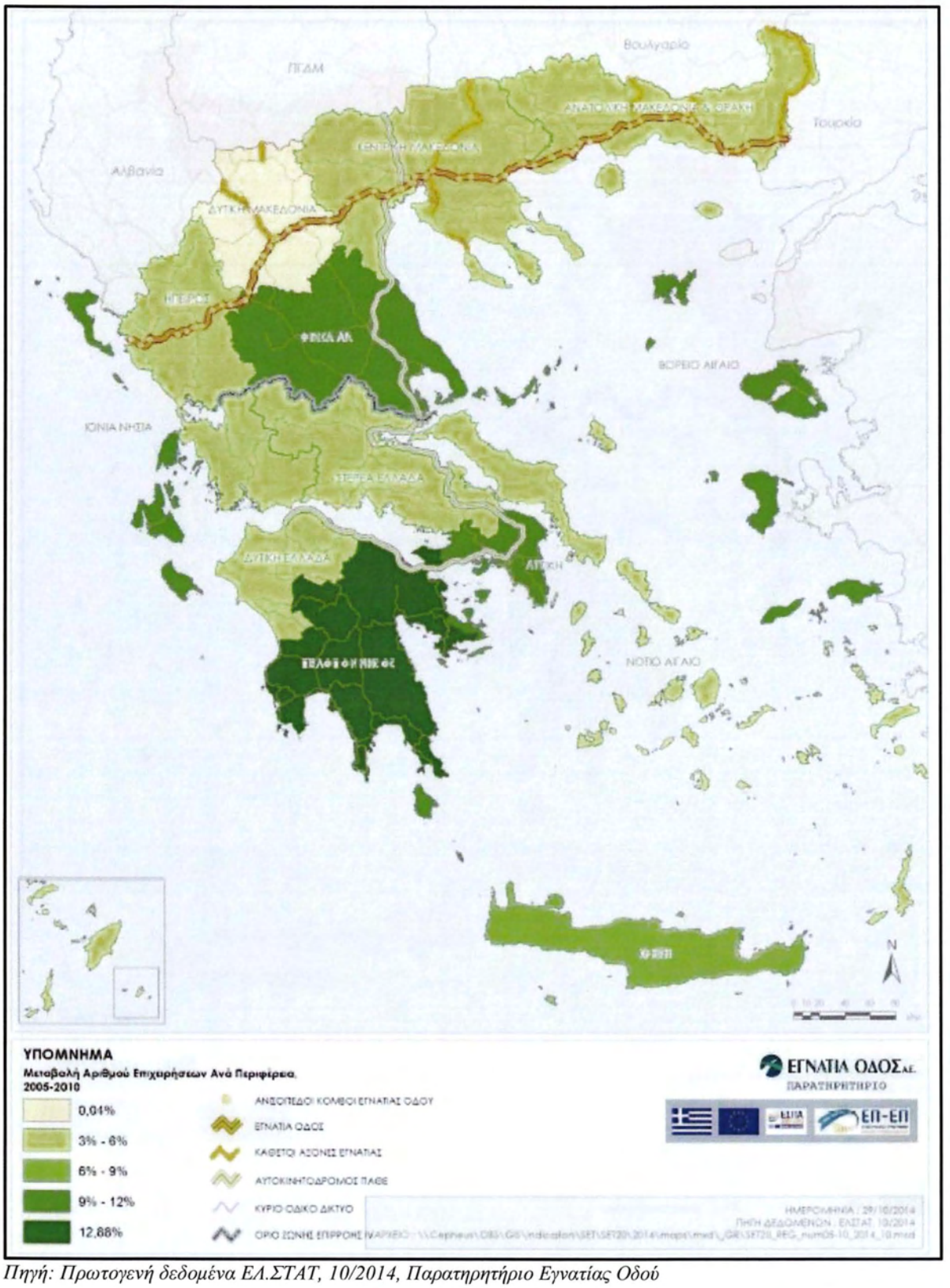

Πηγή: Πρωτογενή δεδομένα ΕΛ.ΣΤΑΤ, 10/2014, Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Χάρτης 5. 4: Ποσοστό μεταβολής του αριθμού των επιχειρήσεων ανά Περιφέρεια, 2009-2010

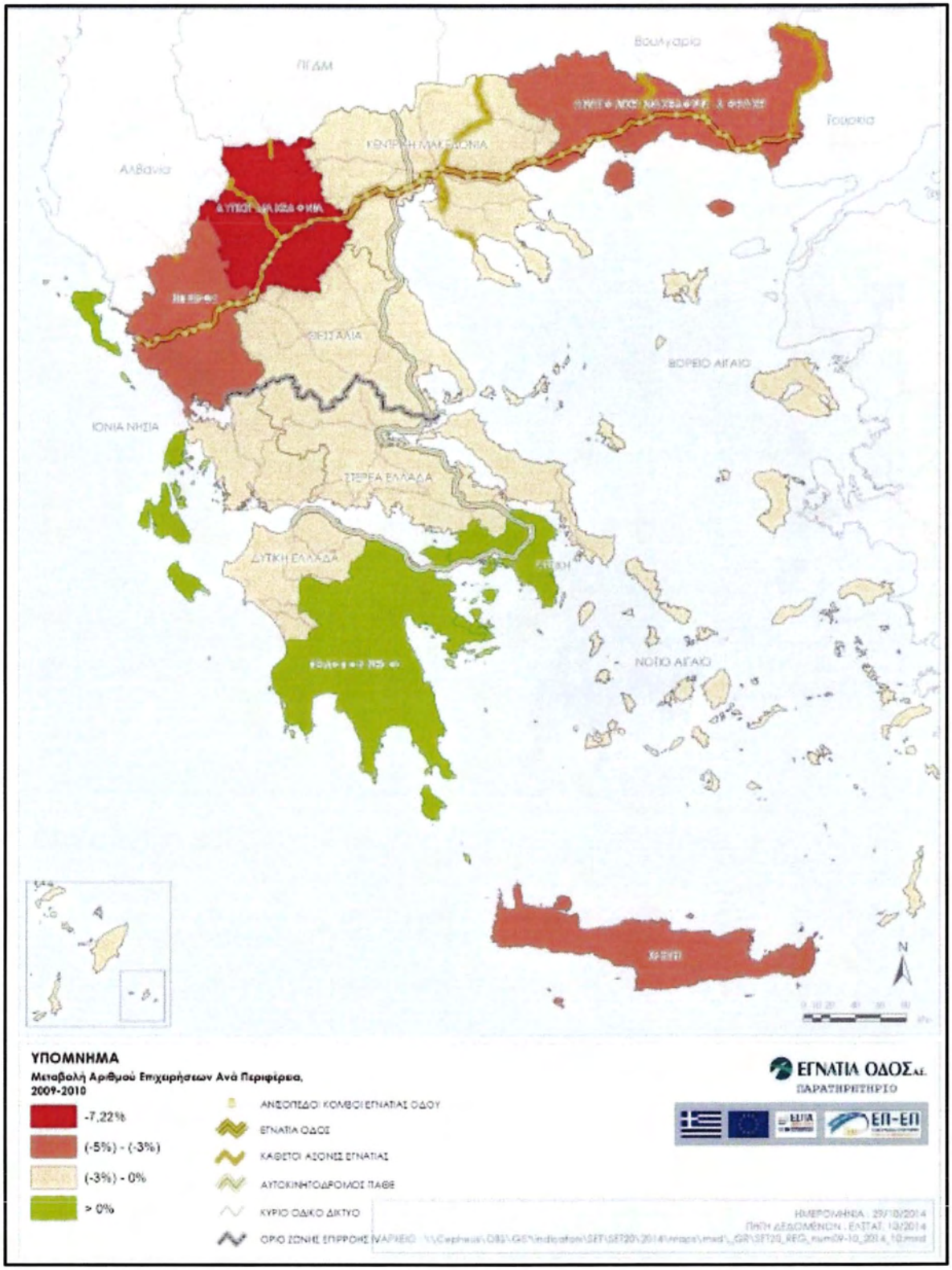

Πηγή: Πρωτογενή δεδομένα ΕΛ.ΣΤΑΤ, 10/2014, Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Χάρτης 5. 5: Αριθμός επιχειρήσεων ανά Νομό, 2010

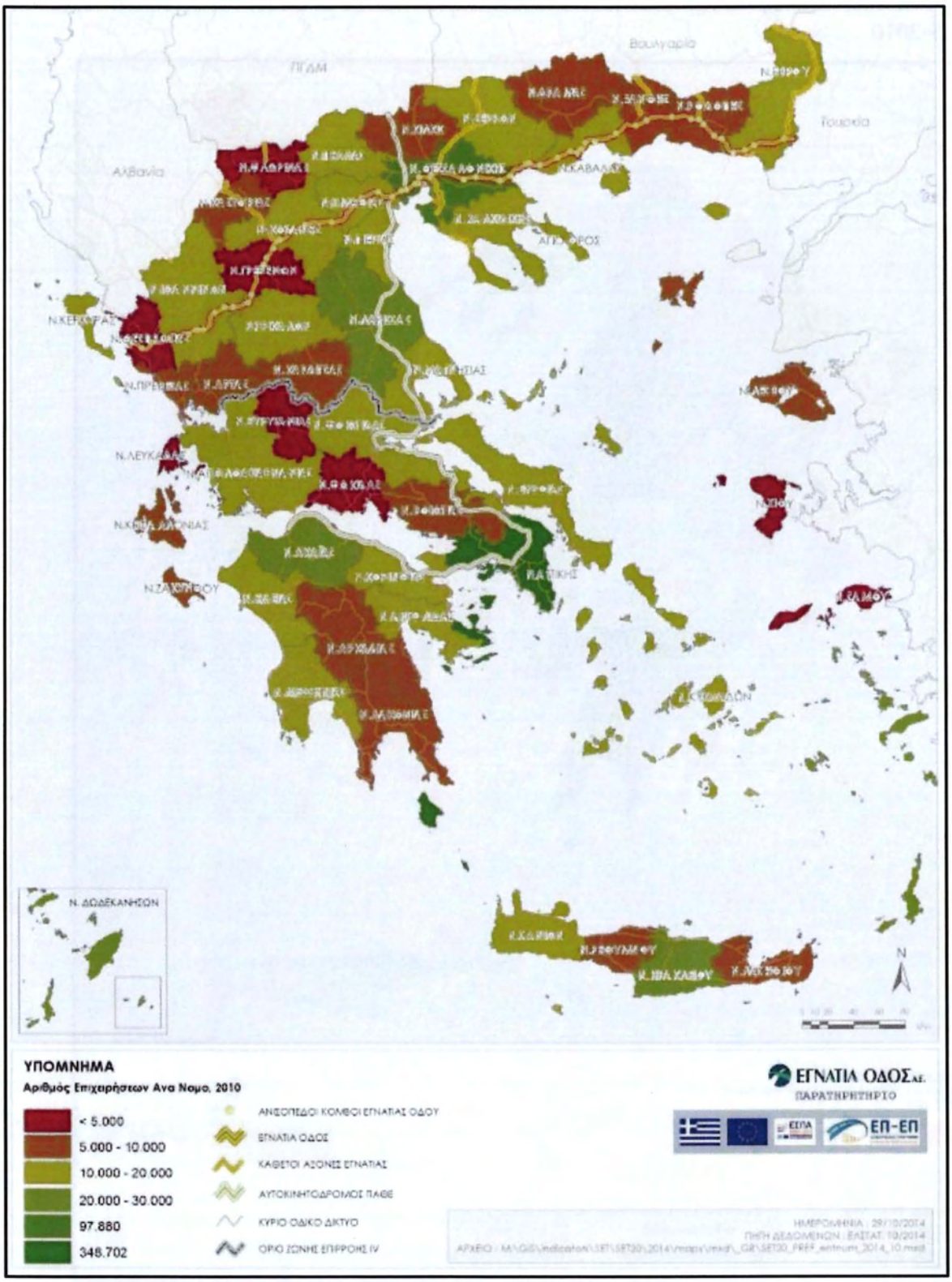

Πηγή: Πρωτογενή δεδομένα ΕΛ.ΣΤΑΤ, 10/2014, Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Χάρτης 5. 6: Ποσοστό μεταβολής του αριθμού των επιχειρήσεων ανά Νομό για την περίοδο 2005-2010

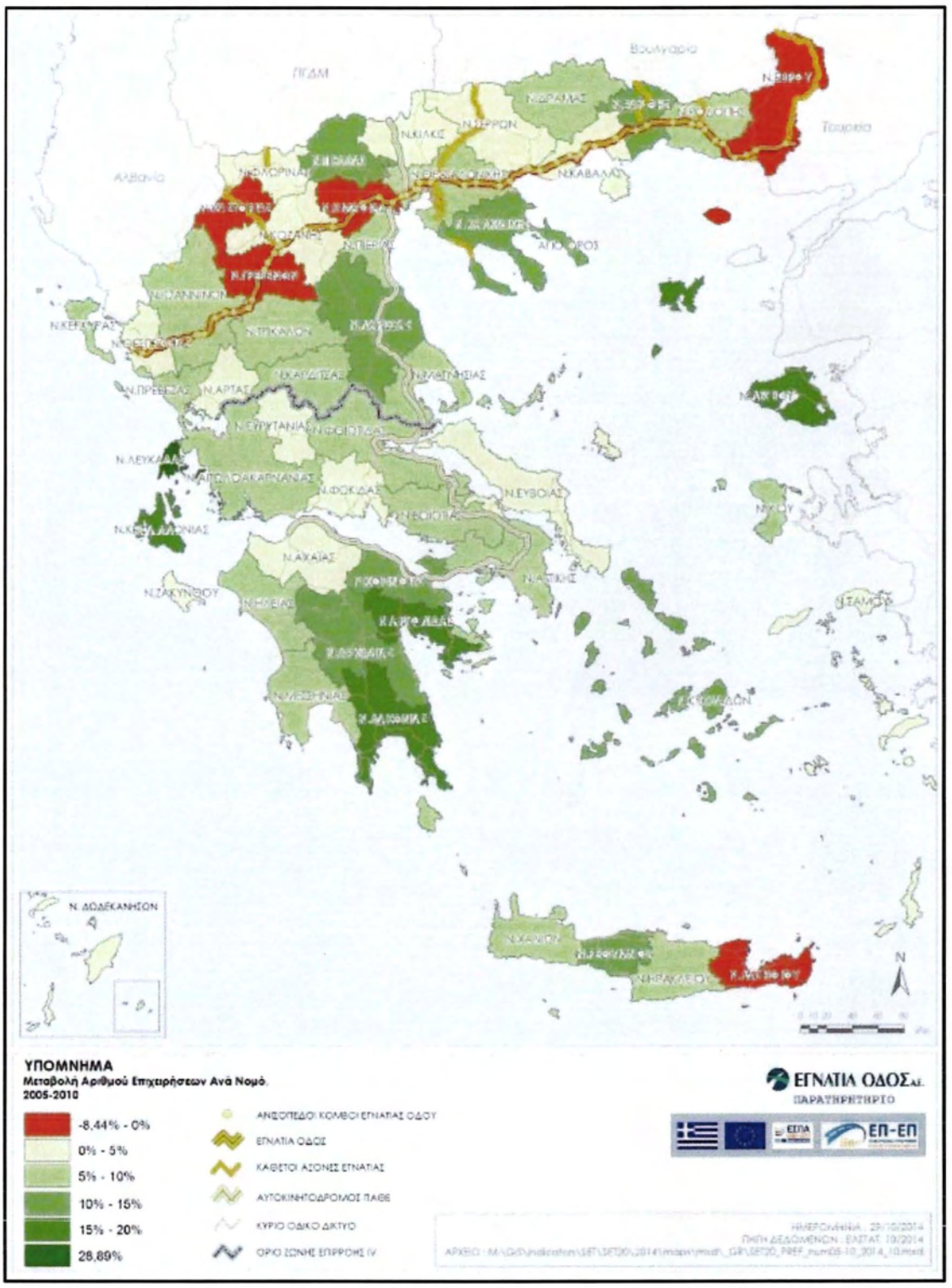

Πηγή: Πρωτογενή δεδομένα ΕΛ.ΣΤΑΤ, 10/2014, Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Χάρτης 5. 7: Ποσοστό μεταβολής του αριθμού των επιχειρήσεων ανά Νομό για την περίοδο 2009-2010

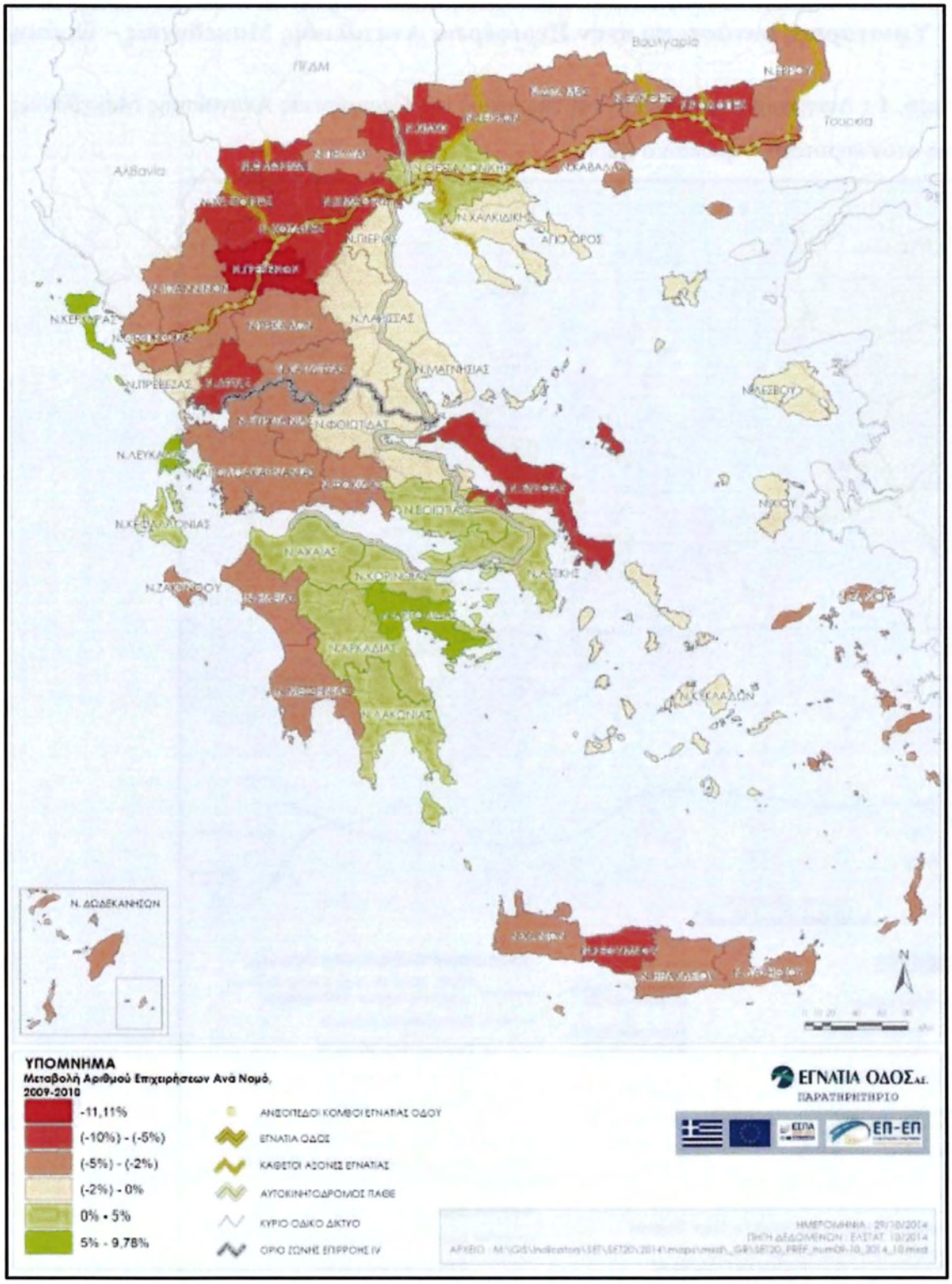

Πηγή: Πρωτογενή δεδομένα ΕΛ.ΣΤΑΤ, 10/2014, Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^{0}: ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΗΣ ΠΑΜΘ & ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΘΑΣΟΥ

6.1 Υφιστάμενη κατάσταση στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης

Χάρτης 6. 1 : Διαγραμματική απεικόνιση της θέσης της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης στον ευρύτερο Ευρωπαϊκό χώρο

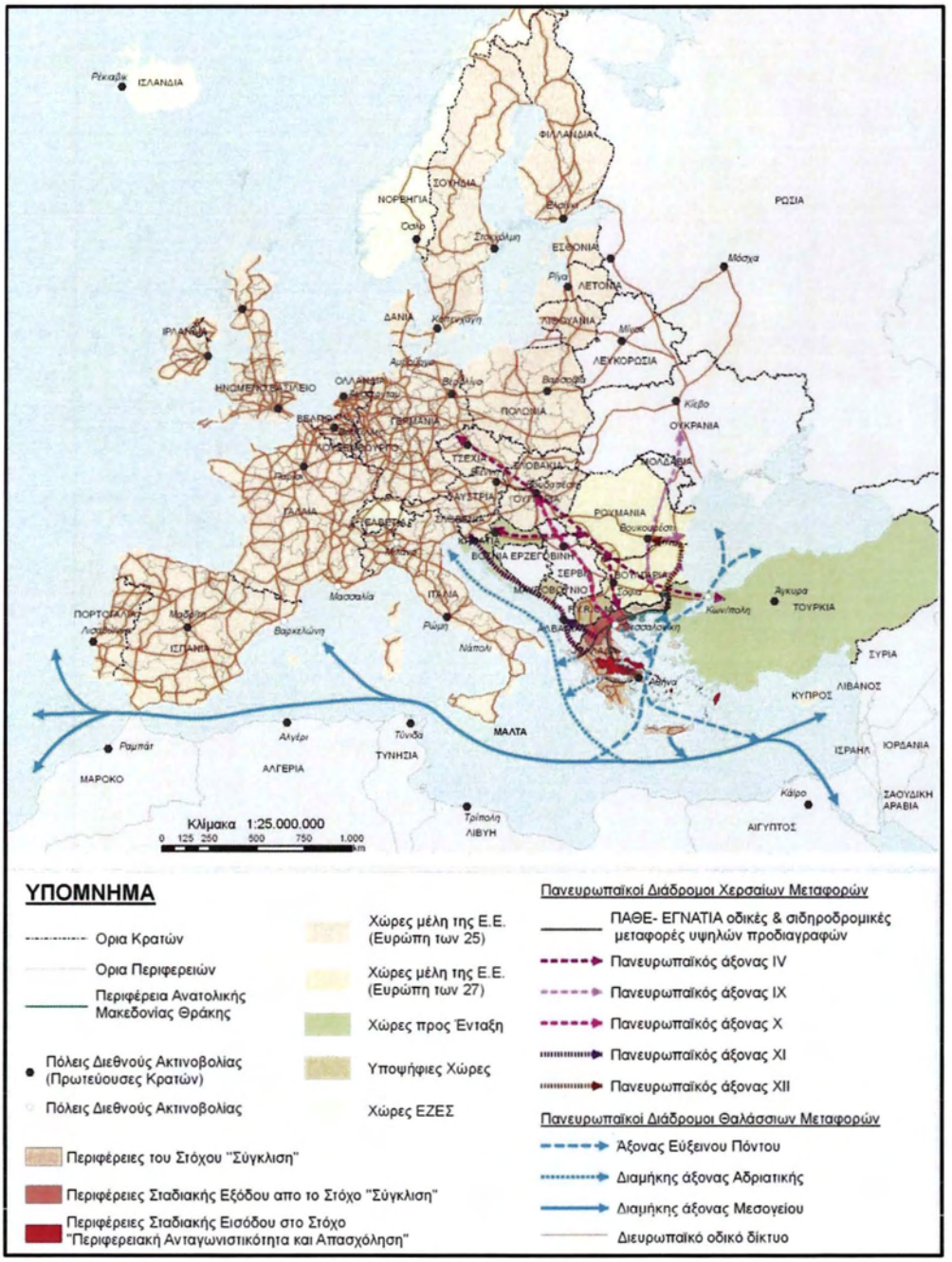

Πηγή: ΓΠΠΧΣΑΑ

Το σύστημα μεταφορών παίζει καθοριστικό ρόλο στην υποστήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης της περιφέρειας ΑΜΘ. Δεν δημιουργεί από μόνο του οικονομική ανάπτυξη – αποτελεί έναν καταλύτη βελτίωσης της παραγωγικότητας, όταν οι συνθήκες στους άλλους τομείς, είναι κατάλληλες.

Η ανάπτυξη του συστήματος μεταφορών της περιφέρειας την τελευταία εικοσαετία, έχει καθοριστεί από την Εθνική πολιτική μεταφορών και αυτή, με τη σειρά της, από την κοινή πολιτική μεταφορών (ΚΠΜ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κύριοι στόχοι της ΚΠΜ είναι η *ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς* και η ενίσχυση της *οικονομικής και κοινωνικής συνοχής* και της ανταγωνιστικότητας της Ένωσης στην διεθνή οικονομία. Η ΚΠΜ υλοποιείται σταδιακά μέσω ενωσιακών πολιτικών σε όλους του τομείς και, ιδίως, με την προώθηση του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (ΔΕΔ-Μ) το οποίο περιλαμβάνει 10 μείζονες πολυτροπικούς διαδρόμους που συνδέουν τις κύριες πόλεις της Ε.Ε. και σημαντικούς κόμβους μεταφορών, μεταξύ τους.

Στην Εθνική πολιτική μεταφορών έχουν ενσωματωθεί βασικές αρχές και πολιτικές που διευρύνουν τις επιλογές μετακινήσεων ατόμων και επιχειρήσεων όπως η διατροπικότητα, η διαλειτουργικότητα και η αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ οδικών και σιδηροδρομικών μεταφορών. Οι αρχές και πολιτικές αυτές δεν έχουν εφαρμοστεί στην ΠΑΜΘ, όπου η ανάπτυξη των μεταφορικών υποδομών την τελευταία εικοσαετία επικεντρώθηκε στο οδικό δίκτυο. Η ανάπτυξη αυτή περιέλαβε οδικούς άξονες στρατηγικής σημασίας - *την ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού* και τη σταδιακή προώθηση της κατασκευής των *καθέτων οδικών αξόνων* για σύνδεση με τα Διευρωπαϊκά δίκτυα.

Το επίπεδο *οδικής προσπελασιμότητας* της περιφέρειας έχει αυξηθεί κατακόρυφα, το σύστημα μεταφορών όμως, δεν προσφέρει ικανοποιητικό εύρος επιλογών, ενώ τα οικονομικά οφέλη κινδυνεύουν να ακυρωθούν, στο βαθμό που η περιφέρεια εκτίθεται στον ανταγωνισμό με άλλες αυξημένης παραγωγικότητας ή φθηνότερου παραγωγικού κόστους. Τέλος, η υπερβολική εξάρτηση από τις οδικές μεταφορές αποτελεί και πρόβλημα, δεδομένου ότι τόσο η διαθεσιμότητα και τιμή του πετρελαίου όσο και το θέμα της τιμολογιακής πολιτικής του τομέα των μεταφορών, θα συγκλίνουν στην αύξηση του κόστους οδικών μεταφορών, υποσκάπτοντας τελικά την συνεισφορά του τομέα στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της περιφέρειας.

Χάρτης 6. 2 : Μελέτη Δεικτών Προσπελασιμότητας περιοχών Ειδικού Ενδιαφέροντος και Μέσων Μαζικής Μεταφοράς στη Ζώνη των περιφερειών Διέλευσης της Εγνατίας Οδού – Θέσεις των τόπων Ειδικού ενδιαφέροντος στην ΠΑΜΘ

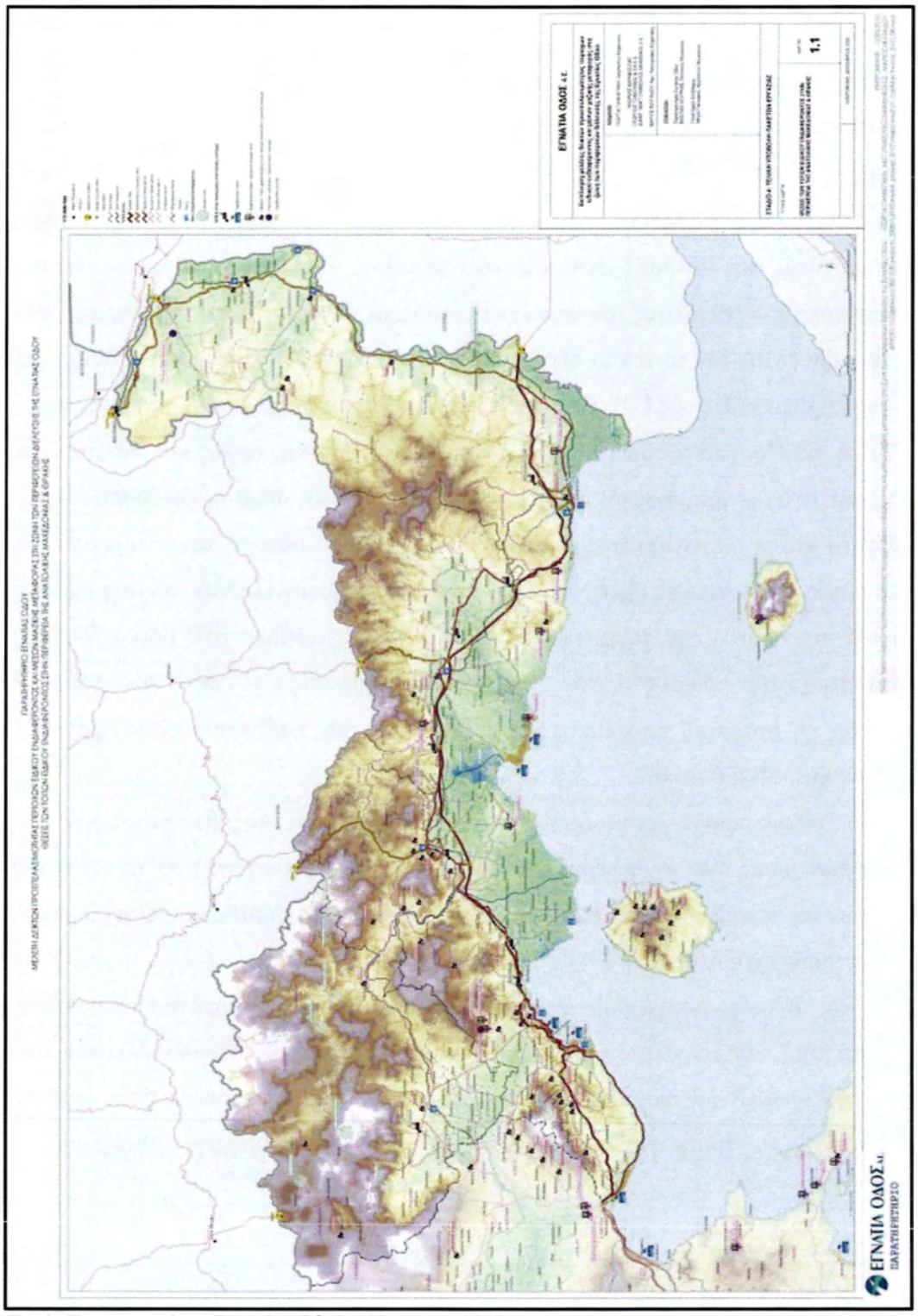

Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού, Αύγουστος 2010

Χάρτης 6. 3 : Κόμβοι και τμήματα Εγνατίας Οδού

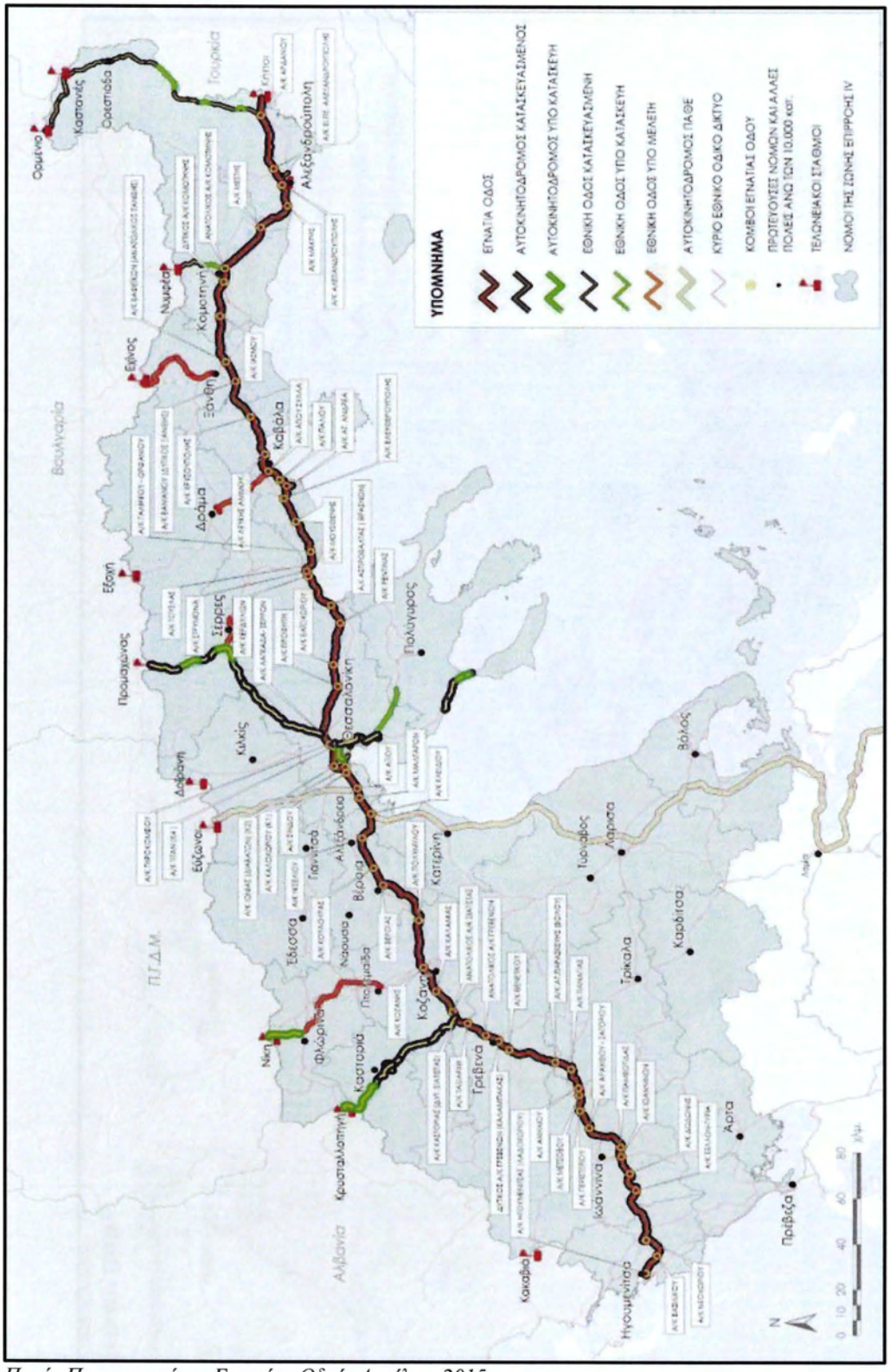

Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού, Απρίλιος 2015

Χάρτης 6. 4 : Οδικό Δίκτυο με Εγνατία & Κάθετους Άξονες – Ολοκληρωμένο

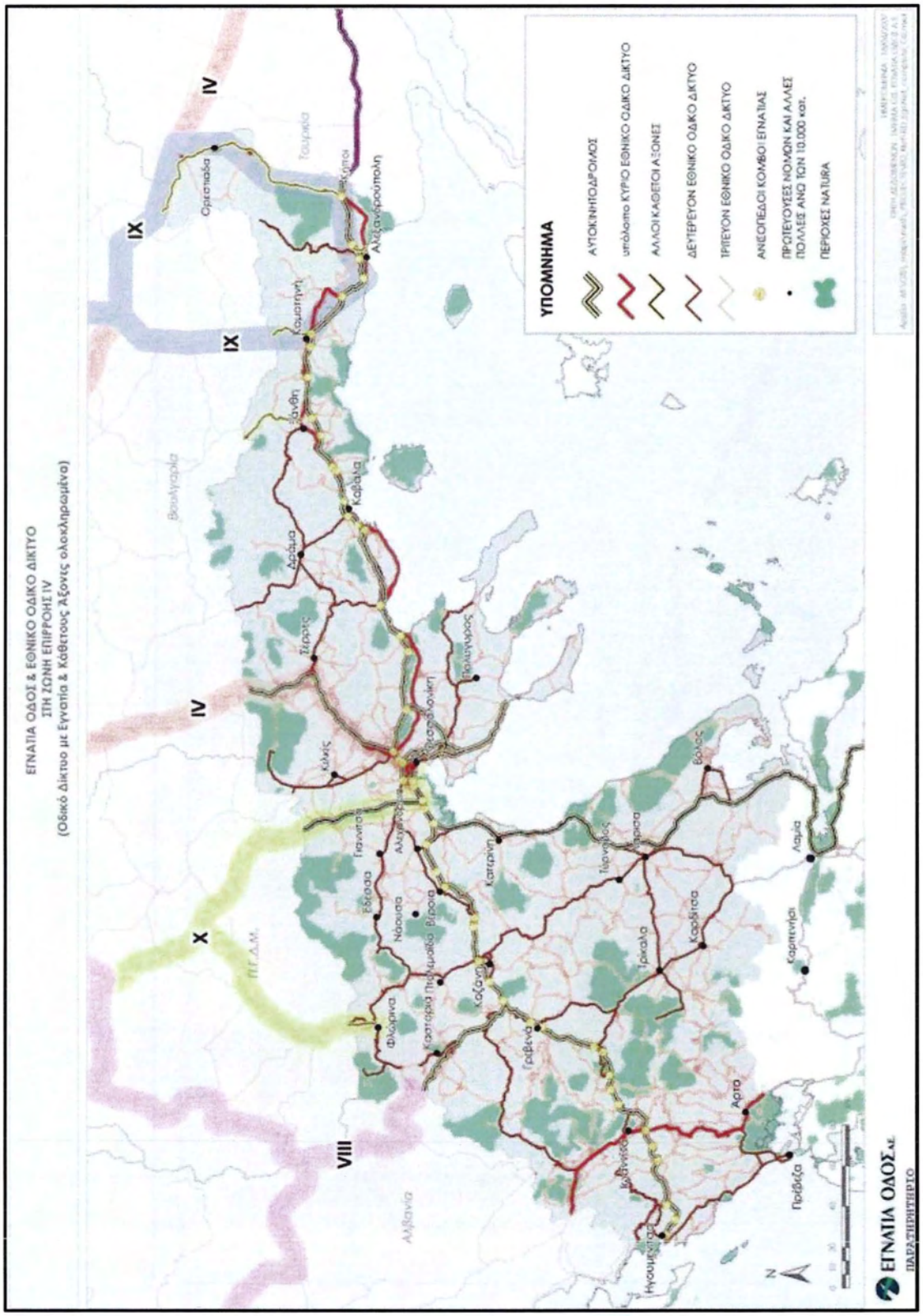

Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Ως αποτέλεσμα της πολιτικής μεταφορών των τελευταίων δεκαετιών, οι οδικές μεταφορές κυριαρχούν τόσο όσον αφορά στις επιβατικές μεταφορές όσο και στις εσωτερικές εμπορευματικές. Το μήκος του Εθνικού και Επαρχιακού οδικού δικτύου που βρίσκεται στην αρμοδιότητα της Περιφέρειας, ανέρχεται σε 3.800 χλμ. περίπου. Το δίκτυο, εκτός πόλεων, συμπληρώνεται από ένα μεγάλο αριθμό τοπικών οδών, σε αραιοκατοικημένες περιοχές, οι οποίες, αν και έχουν πολύ χαμηλούς κυκλοφοριακούς φόρτους, αποτελούν κρίσιμο σύνδεσμο των μικρών οικισμών με τις πόλεις, υποστηρίζοντας την μεταφορά προϊόντων και την διακίνηση τουριστών.

Χάρτης 6. 5 : Εκτιμούμενη μείωση της χρονοαπόστασης (Από τα Ιωάννινα προς όλα τα σημεία προορισμού μέσω της Εγνατίας Οδού)

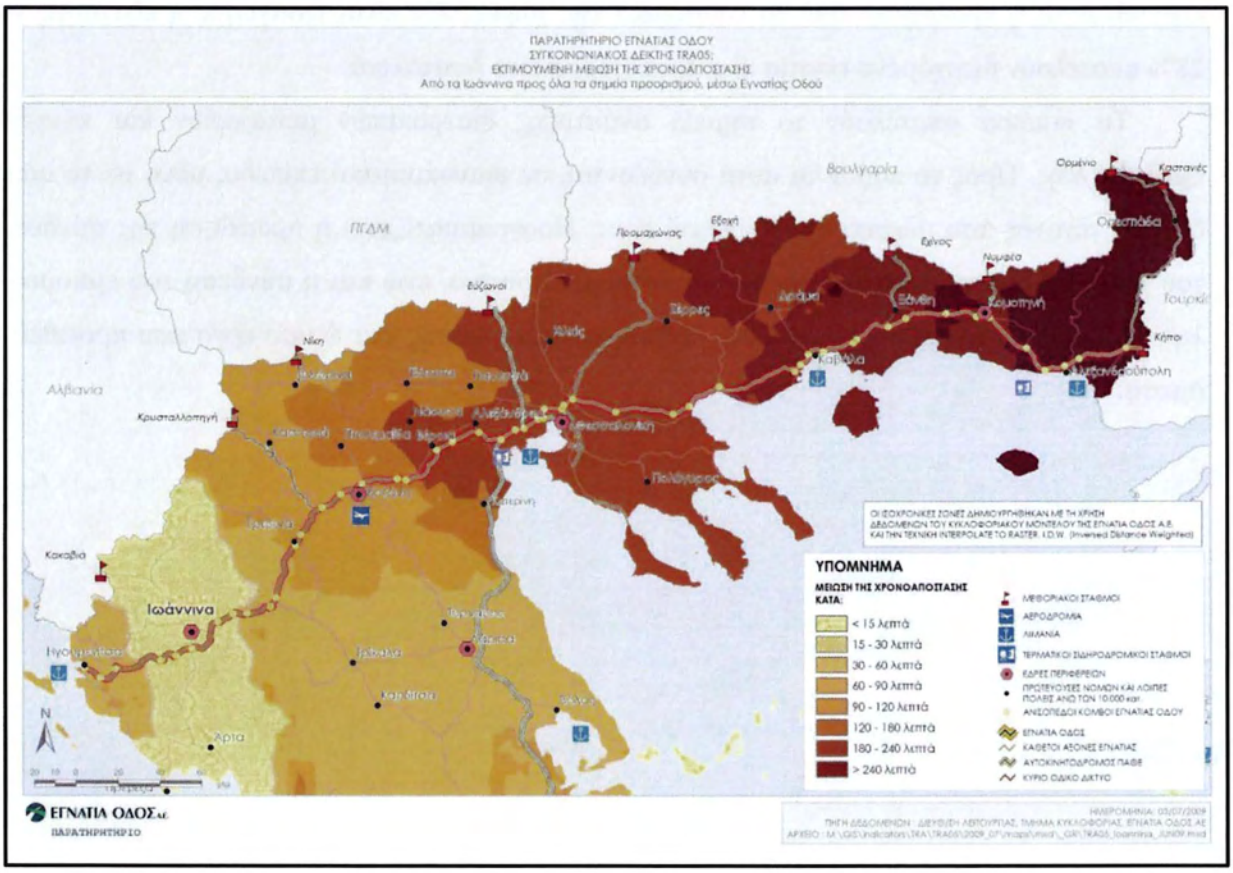

Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού, Μάιος 2010

Τα κυριότερα *λιμάνια* της ΑΜΘ είναι της Καβάλας και της Αλεξανδρούπολης. Εξυπηρετούν την επιβατική κίνηση προς την Θάσο και την Σαμοθράκη, ενώ από αυτά διέρχεται το 35% περίπου των εμπορευμάτων που διακινούνται στην περιφέρεια ή διέρχονται από την

περιφέρεια προς άλλες κατευθύνσεις. Έργα αναβάθμισης των λιμένων προχωρούν με αργούς ρυθμούς (διακοπές εργασιών - επαναπροκήρυξη έργων κ.ά.), ενώ σημαντικά τμήματα των υποδομών, όπως ο πολυχρηστικός σταθμός στο λιμάνι Αλεξανδρούπολης, δεν έχουν διασφαλισμένη χρηματοδότηση. Για τα δύο *αεροδρόμια* δεν υπάρχουν εκκρεμότητες έργων.

Εμπορευματικές Μεταφορές

Κυρίαρχο μέσο εμπορευματικών ροών - όσον αφορά στις εσωτερικές μετακινήσεις - είναι οι οδικές μεταφορές (90%). Ο συνδυασμός *θαλάσσια – οδική μεταφορά* αντιπροσωπεύει το 35% του διακινηθέντος βάρους φορτίων και το υπόλοιπο αποκλειστικά οδική. Τα υπόλοιπα μέσα και ο συνδυασμός διαφόρων μέσων έχουν περιθωριακό ρόλο. Ποσοστό 64% των ροών, κατευθύνεται ή προέρχεται από το εσωτερικό της χώρας, 8% είναι εισαγωγές ή εξαγωγές και 28% αποτελούν διερχόμενα φορτία είτε προς Βορρά είτε Ανατολικά.

Τα λιμάνια αποτελούν το σημείο ανάπτυξης διατροπικών μεταφορών και κέντρων εφοδιαστικής. Προς το παρόν τα αυτά συνδέονται, σε ικανοποιητικό επίπεδο, μόνο με το οδικό δίκτυο, γεγονός που μειώνει την εμβέλειά τους. Προγραμματίζεται η προώθηση της σύνδεσης του λιμένα Αλεξανδρούπολης με το σιδηροδρομικό δίκτυο, ενώ και η σύνδεση του εμπορικού λιμένα Καβάλας με το σιδηροδρομικό δίκτυο αποτελεί επίσης ένα ώριμο έργο που προωθείται άμεσα.

Χάρτης 6. 6 : Ευρωπαϊκοί Διάδρομοι Μεταφορών στη Διασυνοριακή Ζώνη Διερεύνησης Επιδράσεων της Εγνατίας Οδού

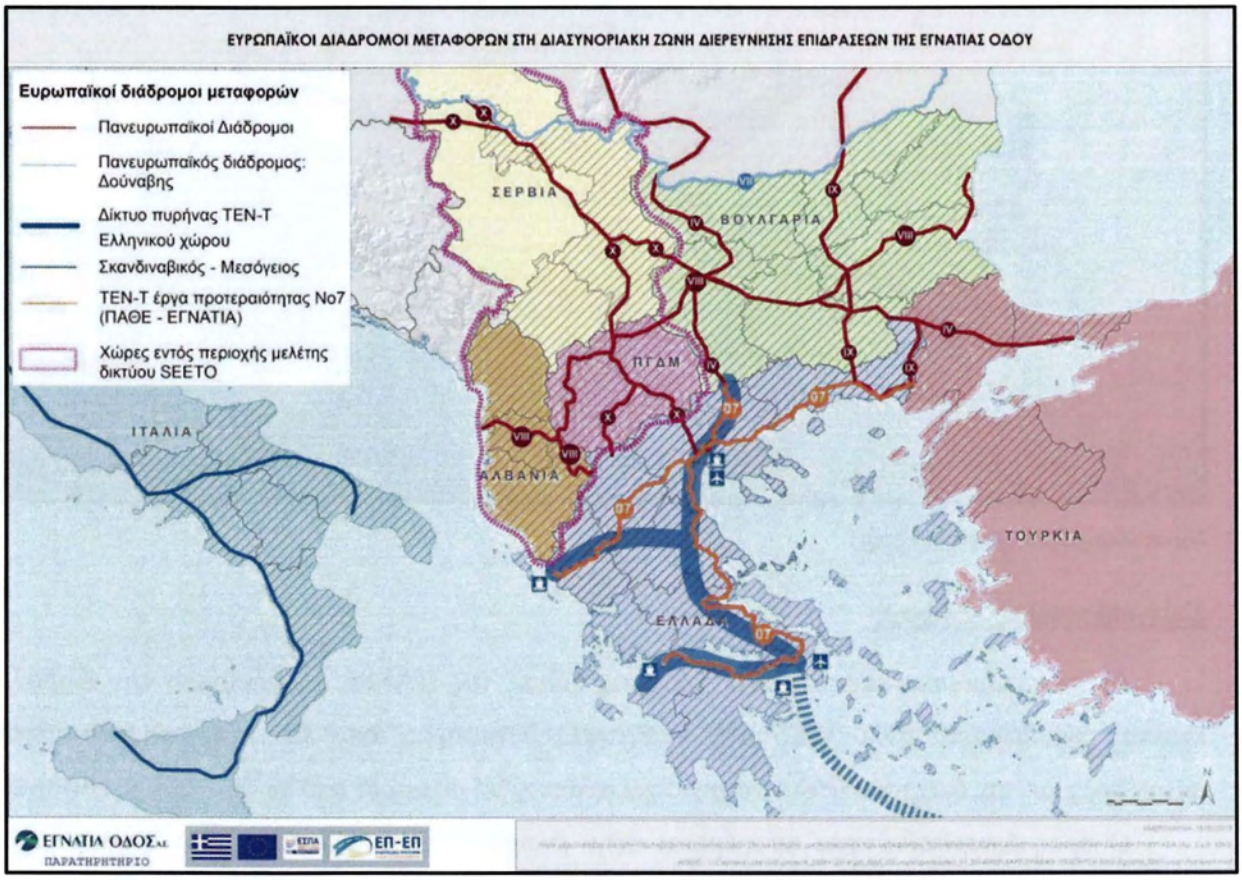

Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Οδικές Υποδομές

Η διαγωνιστική διαδικασία για το σημαντικό έργο ολοκλήρωσης του κάθετου άξονα Κομοτηνή – Σύνορα έχει ολοκληρωθεί. Στα έργα περιλαμβάνεται η ολοκλήρωση του δρόμου και περιλαμβάνει την ανατολική χάραξη (ΧΘ.0-ΧΘ.6.3). Φορέας Υλοποίησης του έργου είναι η Εγνατία Οδός ΑΕ. Η ημερομηνία υπογραφής ήταν στις 7 Απριλίου 2015.

Το κόστος του έργου ανέρχεται σε 21 εκ. ευρώ (ποσό με ΦΠΑ) και η ημέρα δημοπράτησης ήταν στις 25 Νοεμβρίου 2014. Χρηματοδοτείται μέσω του επιχειρησιακού προγράμματος ΕΣΠΑ 2007-2013 (ως ένα από τα τελευταία). Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας και από το ΕΤΠΑ. Σύμφωνα με τη προκήρυξη, το έργο πρέπει να ολοκληρωθεί σε 12 μήνες από την υπογραφή της σύμβασης, δηλαδή μέχρι τις 7 Απριλίου 2016. (*Πηγή: http://www.ypodomes.com/, Απρίλιος 2015*)

Χάρτης 6. 7 : Κάθετος άξονας Κομοτηνή – Σύνορα

Πηγή: http://www.ypodomes.com/

Σιδηροδρομικές Υποδομές

Το σιδηροδρομικό δίκτυο ενώνει όλες τις πόλεις της ΠΑΜΘ, με εξαίρεση την Καβάλα, έχοντας περιθωριακό ρόλο τόσο στις επιβατικές μεταφορές, όσο και στις εμπορευματικές μεταφορές, με την διατροπικότητα να μην έχει αναπτυχθεί σε καμία από τα δύο είδη μεταφορών.

Ο όρος ***διατροπικότητα*** αναφέρεται στην ενσωμάτωση τουλάχιστον δύο διαφορετικών τρόπων σε μία αλυσίδα μεταφοράς μονάδας φόρτωσης και είναι θεμελιώδες στοιχείο για την εξασφάλιση μιας πιο ορθολογικής χρήσης των διαθέσιμων τρόπων μεταφοράς. Διαφέρει ουσιαστικά από την πολυτροπικότητα (συνδυασμένη χρησιμοποίηση διαφόρων μέσων μεταφοράς) και αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στην *βιώσιμη κινητικότητα*, αφού αποδεικνύεται φιλικότερη προς το περιβάλλον από τις οδικές μεταφορές και επιτρέπει καλύτερη χρήση της υπάρχουσας υποδομής, ιδίως των σιδηροδρόμων. (*Πηγή:* http://www.europarl.europa.eu)

Ακολουθούν τα έργα σε εξέλιξη για την ανάγνωση της υφιστάμενης κατάστασης στην ΠΑΜΘ και σε ευρύτερη κλίμακα:

Νέα γραμμή σύνδεσης του σιδηροδρομικού δικτύου με τον εμπορικό λιμένα Καβάλας (λιμένας Φίλιππος).

Το έργο αφορά στην κατασκευή της νέας μονής Σιδηροδρομικής Γραμμής που συνδέει τον εμπορικό λιμένα της Καβάλας (Λιμένας Φίλιππος στην περιοχή της Νέας Καρβάλης) με την

υφιστάμενη Σιδηροδρομική Γραμμή Θεσσαλονίκη – Αλεξανδρούπολη στην περιοχή Τοξοτών Ξάνθης.

Με το έργο αυτό επιτυγχάνεται :

- Ανάπτυξη των διατροπικών μεταφορών με την ανάληψη εμπορευματικού έργου από τις σιδηροδρομικές μεταφορές από το λιμένα, δεδομένου ότι μέχρι σήμερα το σύνολο των εμπορευμάτων, που διακινούνται από το λιμένα και τις πέριξ αυτού παραγωγικές εγκαταστάσεις προς τις αγορές της ελληνικής ενδοχώρας και τις διεθνείς αγορές, διεκπεραιώνεται αποκλειστικά μέσω θαλάσσιων (πλοίο) και οδικών μεταφορών (φορτηγά).

- Βελτίωση του επιπέδου χερσαίας διασύνδεσης του λιμένα και αύξηση της παραγωγικότητας της περιοχής ως πύλη φορτίων από/προς την κεντρική και ανατολική Ευρώπη.

- Ώθηση στην ανάπτυξη των εμπορικών μεταφορών της ευρύτερης περιοχής με τρένο που αποτελεί το πιο οικολογικό, οικονομικό και ασφαλές μέσο μεταφοράς.

Έχει ολοκληρωθεί η Α' και η Β΄ φάση μελετών, ενώ η Γ' φάση των μελετών (με την οποία επιτυγχάνεται η πλήρης μελετητική ωρίμανση του έργου) έχει προταθεί για χρηματοδότηση στο Πολυετές πρόγραμμα εργασιών 2014 των Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών με χρηματοδότηση από τη διευκόλυνση «Συνδέοντας την Ευρώπη» (CEF).

Η εκπόνηση των μελετών προγραμματίζεται να ολοκληρωθεί στα τέλη του 2017, οπότε θα παραδοθούν έτοιμα και τα τεύχη δημοπράτησης του έργου της κατασκευής. Το έργο έχει περιληφθεί στο Στρατηγικό Πλαίσιο Επενδύσεων Μεταφορών (Σ.Π.Ε.Μ.) 2014-2020 και έχει υποβληθεί πρόταση εξειδίκευσης στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανατολική Μακεδονία και Θράκη» 2014 – 2020 για χρηματοδότησή του, με τον εκτιμώμενο προϋπολογισμό του έργου να ανέρχεται στο ποσό των 250 εκ. €. Στο ανωτέρω ποσό δεν συμπεριλαμβάνεται το κόστος των απαλλοτριώσεων (*Πηγή: http://www.ypodomes.com/*)

Τμήμα Θεσσαλονίκη – Στρυμόνας – Προμαχώνας (σύνορα με Βουλγαρία), μήκους 143 χλμ.

Στο πλαίσιο δύο υπογεγραμμένων συμβάσεων υλοποιούνται :

1. Ανάταξη - εκσυγχρονισμός της σηματοδότησης στο σύνολο της υφιστάμενης γραμμής, με εκτιμώμενο χρόνο ολοκλήρωσης τον Ιούλιο του 2016.

2. Εγκατάσταση συστήματος αυτόματης προστασίας αμαξοστοιχίας (ETCS level 1) στο σύνολο της υφιστάμενης γραμμής, με εκτιμώμενο χρόνο ολοκλήρωσης τα τέλη του 2016.

Οι συμβάσεις χρηματοδοτούνται ως έργο-γέφυρα («phasing») από το ΕΠΕΠ 2007-2013 και από το Υ.ΜΕ.ΠΕΡ.Α.Α. 2014-2020.

Τα μεγάλα έργα που θα γίνουν αφορούν στην ολοκλήρωση των έργων στο τμήμα Θεσσαλονίκη - Προμαχώνας, *τη σύνδεση με το λιμάνι της Καβάλας* αλλά και την σύνδεση του Έβρου με τα δίκτυα Βουλγαρίας και Τουρκίας. Αναλυτικά τα έργα σε φάση προγραμματισμού είναι τα παρακάτω:

Προγραμματίζεται η αναβάθμιση της υποδομής και επιδομής της γραμμής στο τμήμα Στρυμόνα – Προμαχώνα και η εγκατάσταση ηλεκτροκίνησης στο σύνολο της γραμμής Θεσσαλονίκη – Στρυμόνας - Προμαχώνας.

Το έργο έχει ενταχθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη" (Ε.Π. "*Υ.ΜΕ.ΠΕΡ.Α.Α.*") 2014-2020, με προϋπολογισμό 105 εκατ. ευρώ. Βρίσκεται σε εξέλιξη η εκπόνηση από την ΕΡΓΟΣΕ της μελέτης για την αναβάθμιση του τμήματος Στρυμόνας - Προμαχώνας. Όσον αφορά στην ηλεκτροκίνηση της γραμμής, υπάρχει εγκεκριμένη περιβαλλοντική αδειοδότηση και βρίσκονται υπό σύνταξη τα τεύχη δημοπράτησης του έργου. Εκτιμώμενος χρόνος δημοπράτησης: Α' τρίμηνο 2016, Έναρξη - ολοκλήρωση κατασκευής: Οκτώβριος 2016 - Ιούνιος 2019. (*Πηγή: ΕΡΓΟΣΕ, Μάιος 2015*)

Παράκαμψη πόλης Αλεξανδρούπολης και ανακαίνιση επιδομής Σιδηροδρομικού Σταθμού Αλεξανδρούπολης.

Το έργο αφορά στην αλλαγή της σιδηροδρομικής χάραξης στην ευρύτερη περιοχή της Αλεξανδρούπολης με παράκαμψη του αστικού ιστού, τη σύνδεση με το νέο λιμένα Αλεξανδρούπολης, την αποκατάσταση της επικοινωνίας στη ζώνη διέλευσης της νέας χάραξης και την ανακαίνιση του Σιδηροδρομικού Σταθμού Αλεξανδρούπολης.

Με το έργο αυτό επιτυγχάνεται :

- Σημαντική μείωση των χρόνων διαδρομής, λόγω άρσης των βραδυποριών και παλινδρομήσεων, με την παράκαμψη του αστικού ιστού.
- Αύξηση της ασφάλειας λόγω απομάκρυνσης από αστική περιοχή.
- Δυνατότητα ανάληψης αυξημένου εμπορευματικού έργου ως αποτέλεσμα του ορθολογικού και λειτουργικού σχεδιασμού των σιδηροδρομικών εγκαταστάσεων στον Σ.Σ.
- Περιβαλλοντικά οφέλη από την παράκαμψη της πόλης της Αλεξανδρούπολης.

Η ΕΡΓΟΣΕ έχει ολοκληρώσει το σύνολο των μελετών του εν λόγω έργου, με τις οποίες ωριμάζει η κατασκευή του. Για την κατασκευή του ανωτέρω, απαιτείται η σύνταξη των Τευχών Δημοπράτησης και η κήρυξη απαλλοτριώσεων.

Το έργο έχει περιληφθεί επίσης, στο Στρατηγικό Πλαίσιο Επενδύσεων Μεταφορών (Σ.Π.Ε.Μ.) 2014-2020 και έχει υποβληθεί πρόταση εξειδίκευσης στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανατολική Μακεδονία και Θράκη» 2014 – 2020 για χρηματοδότησή του. Ο εκτιμώμενος προϋπολογισμός του έργου ανέρχεται στο ποσό των 85 εκ. €. Στο ανωτέρω ποσό δεν συμπεριλαμβάνεται το κόστος των απαλλοτριώσεων.

Τμήμα Αλεξανδρούπολη – Πύθιο (σύνορα με Τουρκία) – Ορμένιο (σύνορα με Βουλγαρία), μήκους 175 χλμ. - Αναβάθμιση, σηματοδότηση και ηλεκτροκίνηση γραμμής Αλεξανδρούπολης- Ορμενίου.

Η υφιστάμενη μονή σιδηροδρομική γραμμή Αλεξανδρούπολης - Ορμενίου (ελληνοβουλγαρικά σύνορα), αποτελεί μέρος του διευρωπαϊκού σιδηροδρομικού άξονα Ανατολής - Δύσης και ταυτόχρονα μέρος του σιδηροδρομικού άξονα Αλεξανδρούπολη - Burgas Βουλγαρίας που ενώνει την Μεσόγειο με τη Μαύρη Θάλασσα. Στην εν λόγω γραμμή και σε μεγάλα τμήματά της έχει γίνει ανακαίνιση της επιδομής από τον ΟΣΕ και την Εγνατία Οδό. Η γραμμή δεν διαθέτει ηλεκτροκίνηση και σύγχρονη σηματοδότηση με τηλεδιοίκηση.

Για τον πλήρη εκσυγχρονισμό του άξονα απαιτείται η εγκατάσταση σηματοδότησης και ηλεκτροκίνησης επί του συνόλου της γραμμής και ταυτόχρονα θα γίνει ανακαίνιση υποδομής – επιδομής στα εναπομείναντα τμήματα (κυρίως στο τμήμα από το Ορμένιο μέχρι τα σύνορα με Βουλγαρία). Απαιτείται η εκπόνηση των αναγκαίων μελετών για την αναβάθμιση της γραμμής και των προμελετών για τα συστήματα ηλεκτροκίνησης και σηματοδότησης.

Το έργο έχει περιληφθεί στο Στρατηγικό Πλαίσιο Επενδύσεων Μεταφορών (Σ.Π.Ε.Μ.) 2014-2020 και έχει υποβληθεί πρόταση εξειδίκευσης στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανατολική Μακεδονία και Θράκη» 2014 – 2020 για χρηματοδότησή του. Με την υλοποίηση του ανωτέρω έργου, εκτιμώμενου προϋπολογισμού 250 εκ. € μη συμπεριλαμβανομένων των απαλλοτριώσεων, ολοκληρώνεται ο εκσυγχρονισμός του δικτύου και *μειώνεται σημαντικά ο χρόνος διαδρομής*, ενώ θα δοθεί έμφαση στην ανάπτυξη των εμπορευματικών μεταφορών μέσω του σιδηροδρόμου.

Λιμενικές Υποδομές

Το στρατηγικά σημαντικό λιμενικό έργο στο νέο λιμάνι της Καβάλας, με την επέκταση του Προσήνεμου Μόλου, πήρε παράταση για τις 31 Αυγούστου 2015 με τον σημαντικότερο λόγο καθυστέρησης να είναι ο δυσμενής καιρός. Το έργο ξεκίνησε να κατασκευάζεται στις 2 Δεκεμβρίου 2011, με αρχικό προϋπολογισμό 13.850.000 ευρώ. Η διάρκεια κατασκευής του έργου είχε υπολογιστεί στους 29 μήνες. Χρηματοδοτείται από το ΕΣΠΑ και το επιχειρησιακό πρόγραμμα Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας, ενώ δημοπρατήθηκε από το Υπουργείο Υποδομών. Η επέκταση του προσήνεμου μόλου θα παρέχει αυξημένη κυματική σκέπη στην ευρύτερη λιμενολεκάνη και στα κρηπιδώματα του νέου λιμένα Καβάλας. (*Πηγή: http://www.ypodomes.com/, Μάιος 2015*)

Στον χάρτη 6.8 παρουσιάζονται τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών (ΤΕΝ- Τ) συμπεριλαμβάνοντας το κεντρικό και εκτεταμένο Δίκτυο

Χάρτης 6. 8 : Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών (TEN- T), Κεντρικό και εκτεταμένο Δίκτυο-Οδικό Δίκτυο, Λιμάνια, οδικοί – σιδηροδρομικοί κόμβοι και αεροδρόμια

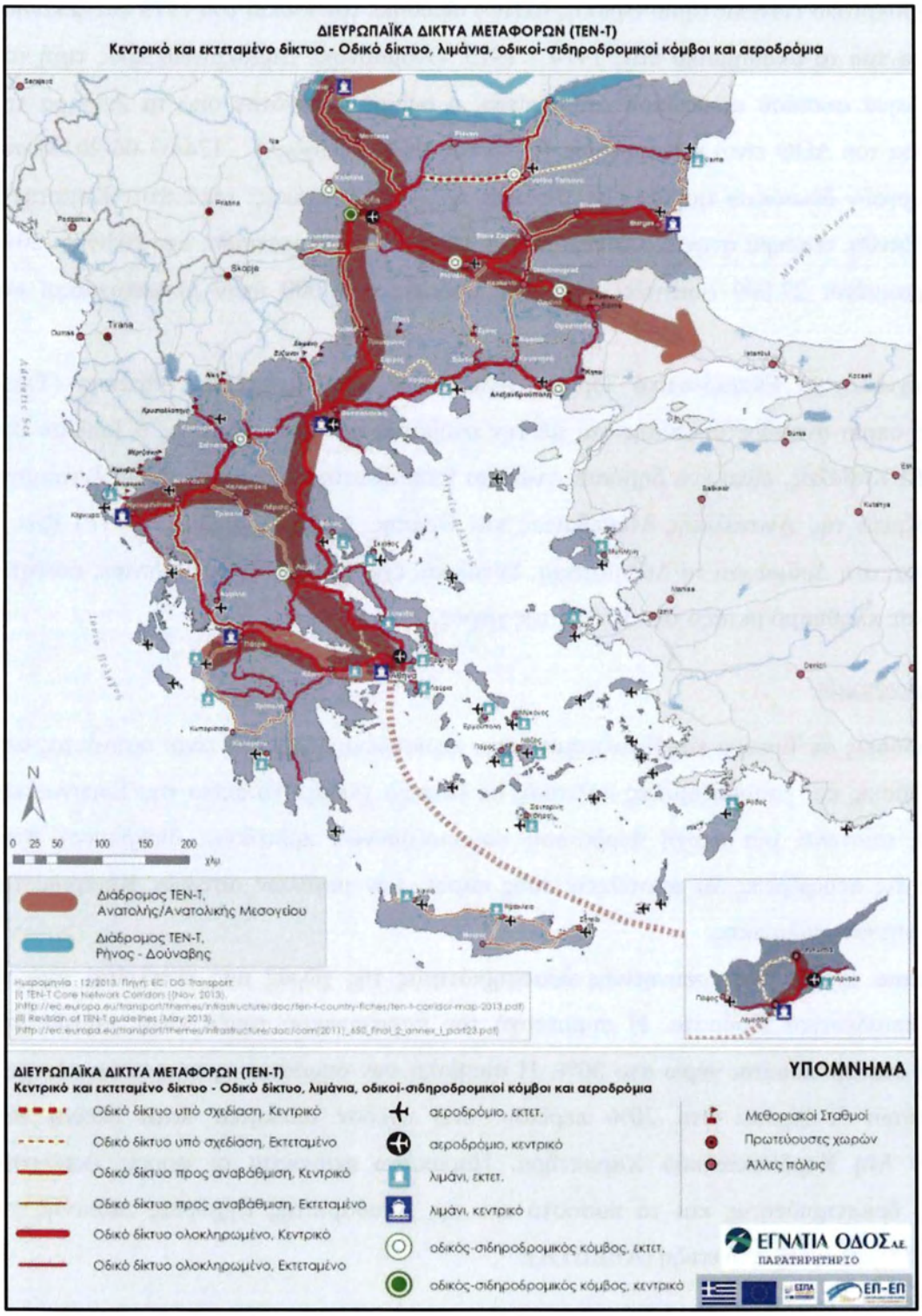

Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού, 2014

Υποδομές Ανώτατης Εκπαίδευσης (Πανεπιστημιακών & Τεχνολογικών Ιδρυμάτων)

Το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ) ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 1973 και ξεκίνησε τη λειτουργία του το ακαδημαϊκό έτος 1974 - 1975. Ονομάστηκε Δημοκρίτειο προς τιμή του αρχαίου Έλληνα φυσικού φιλοσόφου Δημοκρίτου, ο οποίος καταγόταν από τα Άβδηρα της Θράκης. Έδρα του ΔΠΘ είναι η Κομοτηνή. Βάσει του ΦΕΚ (Τεύχος Α', 124/03-06-2013) στο ΔΠΘ λειτουργούν δεκαοκτώ τμήματα σε τέσσερις πόλεις της Θράκης: επτά στην Κομοτηνή, πέντε στην Ξάνθη, τέσσερα στην Αλεξανδρούπολη και δύο στην Ορεστιάδα. Στο ΔΠΘ το 2014 ήταν εγγεγραμμένοι 27.000 φοιτητές, από τους οποίους οι 4.000 ήταν μεταπτυχιακοί και διδακτορικοί.

Το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (Τ.Ε.Ι. Α.Μ.Θ.), το οποίο αναφέρεται επίσης και με την ονομασία που είχε μέχρι τις 5 Ιουλίου του 2013, ως ΤΕΙ Καβάλας, είναι ένα δημόσιο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα το οποίο λειτουργεί στην Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Εκτός Καβάλας, το ΤΕΙ έχει 2 Παραρτήματα: στη Δράμα και το Διδυμότειχο. Συνολικά, έχει 13.500 εγγεγραμμένους φοιτητές και είναι 7ο σε πληθυσμό μεταξύ των 16 ΤΕΙ της χώρας.

Έρευνα – Καινοτομία

Οι επιδόσεις σε Έρευνα και Καινοτομία στην περιφέρεια ΑΜΘ δεν είναι ασύνδετες από τις γενικές τάσεις και εφαρμοζόμενες πολιτικές σε επίπεδο χώρας. Το πεδίο της Έρευνας και Καινοτομίας αποτελεί μια ατυχή περίπτωση εφαρμοζόμενων πολιτικών, διαχρονικά στην Ελλάδα, με τις περιφέρειες να αποτελούν τους παρίες των μεγάλων αστικών Κέντρων της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης.

Το ***ήμισυ*** σχεδόν της ερευνητικής δραστηριότητας της χώρας μας εκτελείται από τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Η συμμετοχή του παραγωγικού τομέα είναι χαμηλή και φαίνεται να σταθεροποιείται γύρω στο 30%. Η συμβολή των δημόσιων ερευνητικών κέντρων και ινστιτούτων ανέρχεται στο 20% περίπου, ενώ σχεδόν αμελητέα είναι εκείνη των Οργανισμών Μη Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα. Παρακάτω φαίνονται οι φορείς εκτέλεσης ερευνητικής δραστηριότητας και το ποσοστό επί της Ακαθάριστης Εγχώριας Δαπάνης για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη (ΑΕΔΕΤΑ).

Πίνακας 6. 1 : Κύριοι φορείς εκτέλεσης ερευνητικής δραστηριότητας - 2003

Φορέας Εκτέλεσης Ερευνητικής Δραστηριότητας	% της ΑΕΔΕΤΑ
Δημόσια Ερευνητικά Κέντρα	20.29
Επιχειρήσεις	32.06
Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα	46.72
Οργανισμοί Μη Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα	0.93

Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης για την ΠΑΜΘ, Φεβρουάριος 2013

Επισημαίνεται ότι στις τεχνολογικά προηγμένες χώρες τα ποσοστά αυτά αντιστρέφονται. Επιπλέον, ως προς την γεωγραφική κατανομή των επιχειρήσεων που εκτελούν ερευνητική δραστηριότητα, υπήρχε συντριπτική υπεροχή των επιχειρήσεων της Αττικής (75,41%) και σημαντική συμμετοχή των επιχειρήσεων της Β. Ελλάδας (18,06% με σημαντική συμμετοχή των επιχειρήσεων της Περιφερειακής Ενότητας της Θεσσαλονίκης). Οι υπόλοιπες περιοχές (Περιφέρειες κατά NUTS 1) είχαν μικρή (Κεντρική Ελλάδα 5,14%) έως ασήμαντη (Νησιά Αιγαίου – Κρήτη 1,39%) συμμετοχή.

Στον τομέα των ΑΕΙ – δημόσιων ερευνητικών κέντρων, ικανή δραστηριότητα εμφάνιζε η Δυτική Ελλάδα, ενώ αναπτύσσονταν η Ήπειρος, *η Ανατολική Μακεδονία – Θράκη*, και η Θεσσαλία. Η χρηματοδότηση για ερευνητικά έργα προς φορείς της ΠΑΜΘ είναι πολύ χαμηλή. Παρουσιάζεται η απουσία *στοχευμένης ερευνητικής δραστηριότητας με βάση την τοπική οικονομία* (ιδιαίτερη εμφανής η απουσία ερευνητικών έργων αγροτικού τομέα).

Φυσικά τα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα δεν μπορούν να καθοδηγούνται ερευνητικά αποκλειστικά από τις ανάγκες τις αγοράς και δεν είναι αυτός ο ρόλος τους. Είναι όμως ***εντυπωσιακή η έλλειψη ιδιωτικών φορέων*** που θα επένδυαν σε έρευνα, σε έναν ιδιαίτερα ανεπτυγμένο αγροτικό χώρο (με βάση την απασχόληση και όχι το ακαθάριστο περιφερειακό έσοδο).

Την παρούσα εικόνα έρχεται να συμπληρώσει αυτή των προηγούμενων ετών. Από πλευράς έρευνας, ανάπτυξης (Ε&Α) και καινοτομίας, η περιοχή επένδυσε 30,5 εκατ. ευρώ σε Ε&Α (ΑΕΔΕΤΑ, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης) το 2005 (0,33% του ΑΕΠ της περιφέρειας και 2,25% του συνόλου της επικράτειας). Το ποσοστό είναι αρκετά χαμηλότερο από τον μέσο όρο στην Ελλάδα, δηλαδή το 0,6% του συνολικού ΑΕΠ που έχει επενδυθεί σε Ε&Α, και από το 1,83% που αποτελεί τον μέσο όρο στην ΕΕ27. Ιδιαιτέρως σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι τοπικές επιχειρήσεις επένδυσαν μόνο 1,6 εκατ. ευρώ σε Ε&Α (0,02% του ΑΕΠ της περιφέρειας), ή ποσοστό 5,4% του συνολικού ΑΕΔΕΤΑ σε επίπεδο περιφέρειας (σε σχέση με το

31% σε εθνικό επίπεδο και το 63% στην ΕΕ των 27). Από το 2008, οι ιδιωτικές επενδύσεις σε Ε&Α δεν έχουν αυξηθεί (αντίθετα έχουν μειωθεί σαν ποσοστό του ΑΕΠ), λόγω κρίσης ρευστότητας.

Οι δράσεις Ε&Α στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη είναι συγκεντρωμένες κατά κύριο λόγο στον δημόσιο τομέα και ειδικότερα στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ) και σε μικρότερο βαθμό στο ΤΕΙ Καβάλας. Οι επενδύσεις σε Ε&Α από την ανώτατη εκπαίδευση (25,2 εκατ. ευρώ, το 2005) αποτελούν το 82,7% του ΑΕΔΕΤΑ (0,28% ΑΕΠ της περιφέρειας). Είναι δηλαδή κατά πολύ υψηλότερες σε σχέση με τους μέσους όρους που ανέρχονται σε 47,5% για την Ελλάδα και σε 22,5% για την ΕΕ-27.

Το ποσοστό των ***ανθρώπινων πόρων*** για την Επιστήμη και την Τεχνολογία (HRST) αυξήθηκε σημαντικά, από το 15,9% του τοπικού εργατικού δυναμικού (ενεργός πληθυσμός) το 2000, σε 24,9% το 2011 (μέσος όρος για την Ελλάδα το 2011: 32,4%). Σε δράσεις Ε&Α απασχολούνταν το 2005, *1.023 άτομα* (ισοδύναμο πλήρους απασχόλησης), ή αλλιώς το 0,4% του τοπικού ενεργού πληθυσμού έναντι του ποσοστού 0,69% που ισχύει για την Ελλάδα και του 0,95% για την ΕΕ-27, με το 85% από αυτά στην ανώτατη εκπαίδευση. Ειδικότερα, οι ερευνητές αποτελούν το 0,23% του ενεργού πληθυσμού (0,4% στην Ελλάδα, 0,59% στην ΕΕ27).

Από πλευράς ***επιστημονικής επίδοσης***, το ΔΠΘ κατατάσσεται 8ο ανάμεσα στα 21 Ελληνικά πανεπιστήμια με 4,5% του συνολικού όγκου των επιστημονικών δημοσιεύσεων των ελληνικών πανεπιστημίων και 22,5% εκείνων που περιλαμβάνουν και διεθνή συνεργασία. Ωστόσο, το ΔΠΘ έχει σχετικά χαμηλό δείκτη απήχησης, της τάξεως του 0,77.

Συγκριτικά, το ΤΕΙ Καβάλας έχει συντριπτικά λιγότερες επιστημονικές δημοσιεύσεις για την περίοδο αλλά συγκρίσιμο δείκτη απήχησης 0,71. Το ΔΠΘ συμμετέχει ενεργά σε μεγάλο εύρος επιστημονικών τομέων: ιατρική και επιστήμες υγείας, φυσικές επιστήμες, μηχανική και τεχνολογία, κοινωνικές επιστήμες και γεωτεχνικές επιστήμες. Το ΤΕΙ Καβάλας δραστηριοποιείται στις φυσικές επιστήμες (με καλό δείκτη απήχησης 0,92) στη μηχανική και την τεχνολογία.

Όσον αφορά στις εκροές ***καινοτομίας***, οι περιορισμένες επενδύσεις των επιχειρήσεων αντικατοπτρίζονται και από το επίπεδο διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Στη συγκεκριμένη περιφέρεια 1,65 άδειες δόθηκαν για ένα εκατομμύριο κατοίκους (σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας το 2008), ενώ στην Ελλάδα ο μέσος όρος ανέρχεται σε 8,04 και σε 111,58 στην ΕΕ-27.

Η περιορισμένη ικανότητα απορρόφησης της καινοτομίας, η χαμηλή ζήτηση για επιχειρήσεις που θα δραστηριοποιούνται σε έρευνα και καινοτομία και η *έλλειψη υποδομών για την ενίσχυση της μεταφοράς τεχνολογίας* περιορίζουν τα αποτελέσματα διάχυσής της (spillover) και τη μακροπρόθεσμη διασύνδεση των επιχειρήσεων της περιοχής με τα ιδρύματα ανώτερης εκπαίδευσης.

Ένας από τους σημαντικούς παράγοντες στους οποίους οφείλονται οι πιέσεις στην ανταγωνιστικότητα της Τοπικής Οικονομίας στην περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, είναι τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του παραγωγικού της συστήματος. Αυτά αφορούν κυρίως το πολύ μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, τον προσανατολισμό των παραγωγικών τομέων της οικονομίας σε δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας, το χαμηλό επίπεδο και την ανεπαρκή σύνδεση της καινοτομίας με την παραγωγική διαδικασία, το εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο των δαπανών για Έρευνα και Τεχνολογία, την περιορισμένη διείσδυση και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών - και ειδικά των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών σε σχέση με ανταγωνιστικές χώρες - και το πολύ χαμηλό επίπεδο άμεσων ξένων παραγωγικών επενδύσεων ιδιαίτερα σε τεχνολογικά προηγμένους τομείς.

Επιπρόσθετα, η χαμηλή ανταγωνιστικότητα της τοπικής οικονομίας είναι συνάρτηση και των παραμέτρων που προσδιορίζουν την αγορά εργασίας καθώς και των προβλημάτων στην προσαρμοστικότητα και ποιότητα των ανθρώπινων πόρων, όπως η χαμηλή συμμετοχή σε προγράμματα διά βίου μάθησης και η ανεπαρκής σύνδεση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης με την αγορά εργασίας. Η περιοχή της Βόρειας Ελλάδας και η ΠΑΜΘ βρίσκονται στις τελευταίες θέσεις κατάταξης όσον αφορά στις επιχειρηματικές δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη. Βρίσκεται μάλιστα σε συγκρίσιμό σημείο με τις περισσότερες περιφέρειες της *Βουλγαρίας και Ρουμανίας* (Ανατολικό μπλοκ), χωρών που ενώθηκαν με την ΕΕ πολύ αργότερα από την Ελλάδα.

Υποδομές ΤΠΕ

Η περιφέρεια βρίσκεται σε αρκετά ώριμο σημείο όσον αφορά στις υποδομές για Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών σε σύγκριση πάντα με τις υπόλοιπες περιφέρειες της Ελλάδας. Από άποψη τηλεπικοινωνιακών υποδομών, στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης έχει αναπτυχθεί στο σύνολο της το βασικό σχέδιο Τηλεφωνίας του ΟΤΕ που προέβλεπε την εγκατάσταση ψηφιακών κέντρων σε όλες τις Περιφερειακές Ενότητες, ενώ

περιελήφθη στο Δίκτυο «Σύζευξις», όπου εντάχθηκαν πλήθος δημόσιων υπηρεσιών που μείωσαν σημαντικά το κόστος επικοινωνίας (μεταξύ αυτών και αρκετών Διευθύνσεων της Περιφέρειας). Το ***«Σύζευξις»*** είναι ένα έργο του Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης & Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΥΔΜΗΔ), με το οποίο επιδιώκεται η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός της τηλεπικοινωνιακής υποδομής του Δημόσιου Τομέα. Πρόκειται για ένα δίκτυο πρόσβασης και κορμού για τους φορείς του Δημοσίου, με σκοπό να καλύψει όλες τις ανάγκες για τη μεταξύ τους επικοινωνία με Τηλεφωνία (τηλεφωνική επικοινωνία ανάμεσα στους φορείς), Δεδομένα (επικοινωνία υπολογιστών - Internet) και Video (τηλεδιάσκεψη - τηλεεκπαίδευση).

Σκοπός του έργου είναι η βελτίωση της λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών, με την αναβάθμιση της μεταξύ τους επικοινωνίας μέσω της παροχής προηγμένων τηλεματικών υπηρεσιών με χαμηλό κόστος, και η ενοποιημένη εξυπηρέτηση των πολιτών, με αυτοματοποιημένα και φιλικά προς τον χρήστη συστήματα πληροφόρησης και διεκπεραίωσης συναλλαγών με το Δημόσιο.

Επίσης, οι κάτοικοι της περιφέρειας κάνουν χρήση των παρεχόμενων δημόσιων ηλεκτρονικών υπηρεσιών, σε αρκετά υψηλότερο ποσοστό, σε σχέση με άλλες περιφέρειες, σύμφωνα με την έρευνα του παρατηρητηρίου για την διοικητική μεταρρύθμιση (Σεπτέμβριος 2012).

Διάγραμμα 6. 1 : Χρήση Ηλεκτρονικά Διαθέσιμων Υπηρεσιών, ανά περιφέρεια

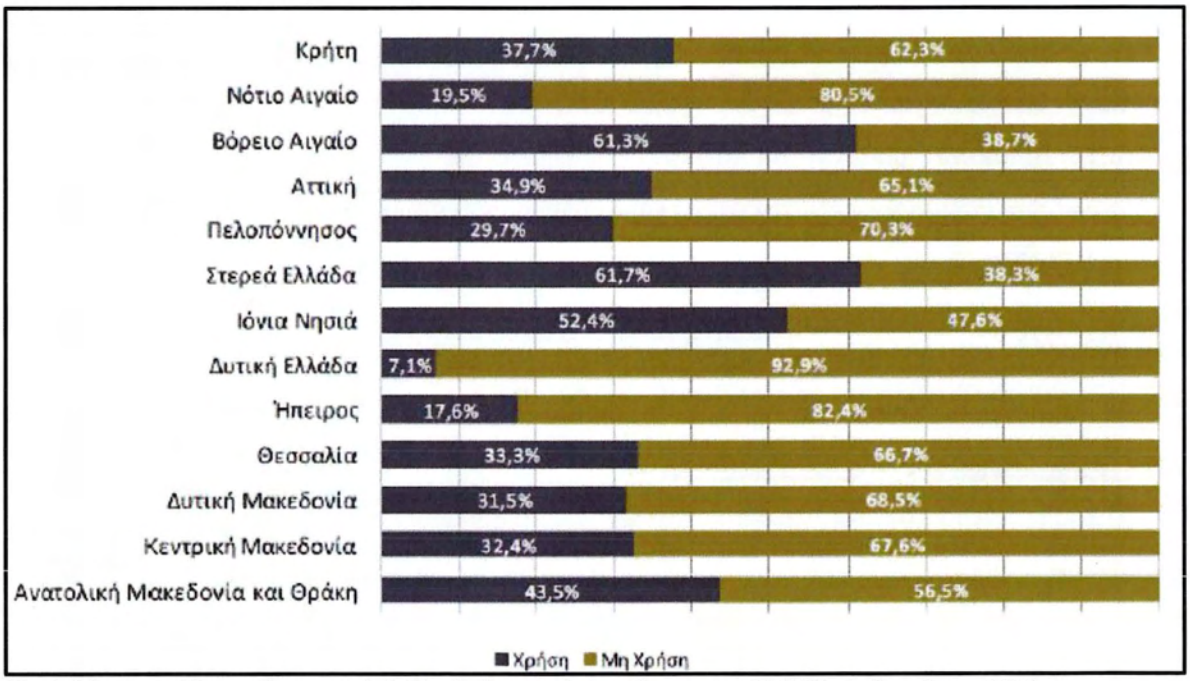

Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης για την ΠΑΜΘ, Φεβρουάριος 2013

Υποδομές Ενέργειας

Η θέση και ο φυσικός πλούτος της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας έχει αναδείξει την περιοχή σε ισχυρό παράγοντα του ενεργειακού τομέα της χώρας. Η περιφέρεια είναι η μοναδική που διαθέτει όλες τις μορφές πρωτογενούς παραγωγής ενέργειας (στερεά, υγρά, και αέρια καύσιμα), καθώς και όλες τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Διαθέτει επίσης δίκτυα υποδομών για την μεταφορά και αποθήκευση ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου (ΦΑ) και πετρελαιοειδών. Η περαιτέρω ανάπτυξη των υποδομών αυτών θα επιτρέψει όχι μόνο την πλήρη κάλυψη των ενεργειακών αναγκών της ΠΑΜΘ αλλά και την παροχή πλεονασμάτων για την κάλυψη άλλων περιοχών της χώρας.

Φυσικό Αέριο (ΦΑ)

Η πρόθεση της ΕΕ να μειώσει τις εκπομπές CO2 άμεσα κατά 20% ή και 30% μέχρι το 2020 και πολύ περισσότερο, μέχρι εκμηδενισμού μέχρι το 2050, καθιστά την χρήση ΦΑ σχεδόν υποχρεωτική. Αν και τελευταία, λόγω της κρίσης, η αύξηση της ζήτησης σε Ευρωπαϊκό επίπεδο έχει σχεδόν μηδενιστεί, το 2020 αναμένεται να αυξηθεί. Ενδιαφέρον εκδηλώνεται μεταξύ άλλων και από το Αζερμπαϊζάν το οποίο ήδη έχει συμφωνήσει με την Τουρκία (26 Ιουνίου 2012) για την κατασκευή υποδομής για την μεταφορά δυτικά από το κοίτασμα του Shah Deniz II, εκ των οποίων ένα μέρος προορίζεται για την ΕΕ. Αυτή η ποσότητα προβλέπεται να αυξηθεί στο μέλλον από παραγωγή άλλων κοιτασμάτων του Αζερμπαϊζάν. Η ποσότητα αυτή αφού διασχίσει την Τουρκία θα κατευθυνθεί, είτε μέσω Βουλγαρίας (αγωγός Nabucco West) για να συνδεθεί στο ευρωπαϊκό σύστημα στο Baumgarden της Αυστρίας, είτε μέσω Ελλάδος και Αλβανίας (Διαδριατικός Αγωγός φυσικού αερίου, Trans Adriatic Pipeline - TAP) υποθαλάσσια στην Ιταλία, καθιστώντας τον δεύτερο πολύ σημαντικό σε διεθνές και εθνικό επίπεδο για την ΠΑΜΘ και κατ' επέκταση για τη χώρα.

Ο TAP θα ξεκινήσει από τους Κήπους στα σύνορα της Ελλάδας με την Τουρκία όπου θα διασυνδεθεί με τον αγωγό φυσικού αερίου Ανατολίας (TANAP) και από εκεί, το χερσαίο τμήμα του θα διασχίσει όλη τη Βόρεια Ελλάδα (πρόκειται για το μεγαλύτερο τμήμα του αγωγού μήκους 550 χλμ. στη χώρα από τα συνολικά 870 χλμ.). Κατευθυνόμενος στη συνέχεια από τα ανατολικά προς τα δυτικά μέσω της Αλβανίας, θα καταλήξει στις ακτές της Αδριατικής. Απεικονίζεται στον χάρτη 6.9. (*Πηγή:* http://www.tap-ag.gr/)

Τελευταία δήλωση (18/09/2012) εκπροσώπου της κοινοπραξίας Shah Deniz II αναφέρεται σε αύξηση της ποσότητας και την αξιοποίηση και των 2 αγωγών. Η μικρότερη σε μήκος και μέγεθος αγωγού, πρόταση διαδρομής μέσω μόνο Ελλάδος στην Ιταλία (ITGI) φαίνεται να χάνει έδαφος αλλά δεν έχει εγκαταλειφθεί. Αντίθετα, οι προοπτικές του TAP έχουν ενισχυθεί πρόσφατα μετά την επίτευξη διακρατικής συμφωνίας μεταξύ Ελλάδας, Ιταλίας και Αλβανίας για προώθηση του την 19 Απριλίου 2013 μετά από την έγκριση από την Βουλή στις 9 Απριλίου 2013.

Χάρτης 6. 9 : Διαδριατικός Αγωγός φυσικού αερίου (Trans Adriatic Pipeline - TAP)

Πηγή: http://www.tap-ag.gr/

Εξακολουθεί να εξελίσσεται και η προετοιμασία για τον αγωγό σύνδεσης Ελλάδας-Βουλγαρίας (IGB) που ξεκινάει από την Κομοτηνή και κατευθύνεται προς το Haskovo. Σε συνδυασμό με τους σχεδιαζόμενους αγωγούς, υπάρχει ενδιαφέρον για την κατασκευή τερματικών *σταθμών εκφόρτωσης, αποθήκευσης και αεριοποίησης* LNG στην περιοχή. Με αυτά τα δεδομένα, η ΔΕΠΑ έχει προχωρήσει στην εκπόνηση σχεδίων για την κατασκευή τερματικού σταθμού στην περιοχή της Καβάλας, είτε επί ξηράς στο γήπεδο των εγκαταστάσεων της

Βιομηχανίας Φωσφορικών Λιπασμάτων (έκτασης 250 εκταρίων) της οποίας είναι μέτοχος κατά 33%, είτε πλωτού στην ίδια περιοχή, με δυνατότητα αεριοποίησης. Το ύψος της επένδυσης εκτιμάται στα 500 εκ. € με χρόνο υλοποίησης 2-3 έτη.

Στα σχέδια συμπεριλαμβάνεται και η δυνατότητα αξιοποίησης των αποθηκευτικών δυνατοτήτων των παλαιών κοιτασμάτων του Πρίνου (κοίτασμα Νοτίου Καβάλας).

Χάρτης 6. 10 : Κοιτάσματα αργού στην περιοχή Πρίνου και η πιθανή διαδρομή αγωγού για την έγχυση ΦΑ στην υπό σχεδίαση υπόγεια αποθήκη του πεδίου Νότιας Καβάλας

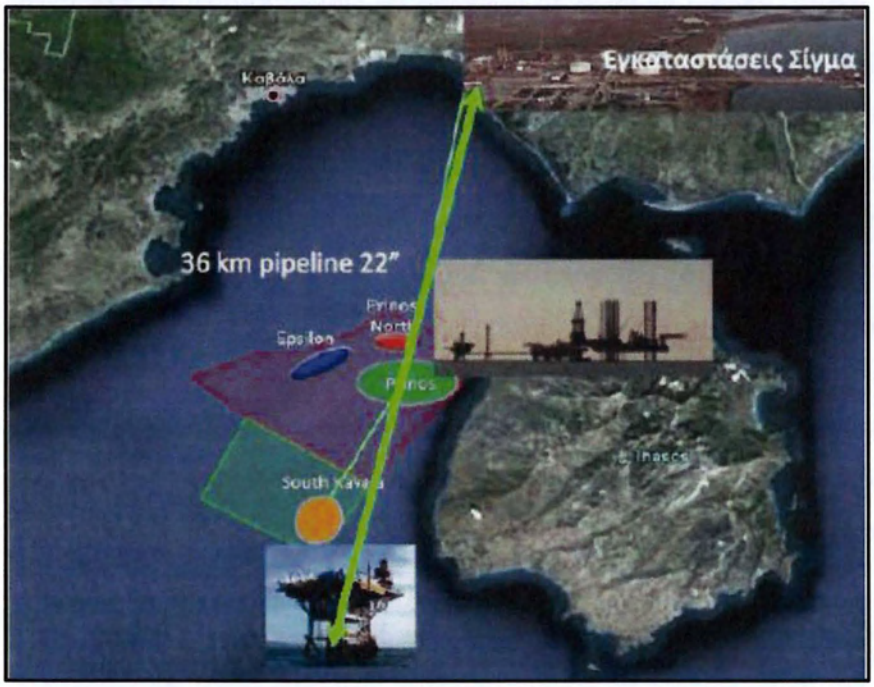

Πηγή: Energean Oil and Gas, SA

Πετρέλαιο

Στην περιοχή υπάρχει ενεργή αλλά σχετικά μικρή παραγωγή αργού πετρελαίου (και μικρών ποσοτήτων ΦΑ) από τα κοιτάσματα του Πρίνου. Η παραγωγή είναι μικρή αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν, κατά τις εκτιμήσεις της εταιρείας εκμετάλλευσης (Energean Oil and Gas, SA), εξακριβωμένα αποθέματα μαζί με άλλα εκτιμώμενα από το κοίτασμα Έψιλον. Κατά τις εκτιμήσεις της ίδιας εταιρείας, στην ευρύτερη περιοχή του Βορείου Αιγαίου μπορεί να αξιοποιηθεί τουλάχιστον το 10% αυτών, με την εκμετάλλευση να πραγματοποιείται μετά την διευθέτηση πιθανών αντιρρήσεων ή ενστάσεων από την Τουρκία. (*Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης ΠΑΜΘ, Φεβρουάριος 2013*)

Πέραν των εγκαταστάσεων πρώτης επεξεργασίας του αργού και των άλλων προϊόντων (ΦΑ, NGL, υγρό θείο) των κοιτασμάτων Πρίνου στις εγκαταστάσεις της εταιρείας Energian oil and Gas, SA, 14 χλμ. ανατολικά της Καβάλας, δεν υπάρχουν εγκαταστάσεις διύλισης στην Περιφέρεια ΑΜΘ.

Υποδομές Υγείας

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το έτος 2011, η κατανομή νοσοκομείων και κέντρων υγείας, γίνεται με βάση το γεωγραφικό διαμέρισμα (Γ.Δ). Όπως είναι φυσικό λόγω του πληθυσμιακού μεγέθους, η περιφέρεια της πρωτευούσης καταλαμβάνει τον μεγαλύτερο αριθμό νοσοκομείων (106, ή 33,76% σε επίπεδο χώρας), ενώ δεν έχουν καταγραφεί κέντρα υγείας, με το γεωγραφικό διαμέρισμα της Μακεδονίας να είναι δεύτερο με 68 νοσοκομεία. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 6.2, ο αριθμός των νοσοκομείων (7) και των Κέντρων Υγείας (9), που βρίσκονται στο Γεωγραφικό Διαμέρισμα της Θράκης, αντιστοιχούν στο 2,30% και 4,66% αντίστοιχα, σε σχέση με σύνολο της χώρας.

Η γειτνίαση με την Μακεδονία (Γ.Δ) και η συμβολή της Εγνατίας Οδού οδηγούν σε εναλλακτική επιλογή περίθαλψης σχετικά σύντομα στα νοσοκομεία της Θεσσαλονίκης, ανάλογα με την σοβαρότητα του εκάστοτε περιστατικού υγείας, χωρίς αυτό να απαλλάσει την περιφέρεια από την ανάγκη για βελτίωση των υποδομών υγείας και αύξησης των παροχών στους κατοίκους της.

Διάγραμμα 6. 2 : Θεραπευτήρια κατά Γεωγραφικό Διαμέρισμα

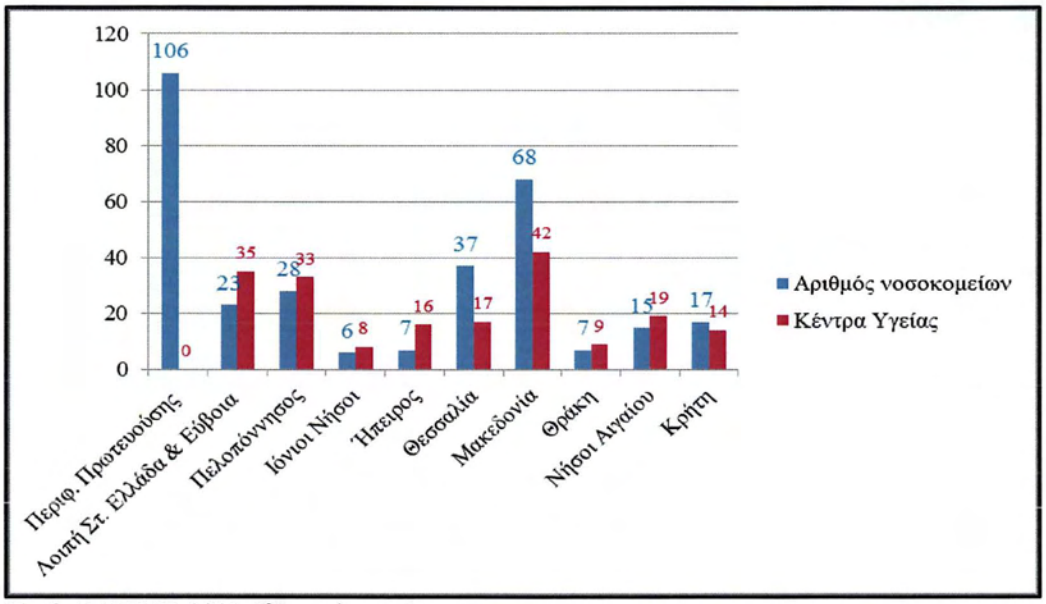

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, 2011, Ιδία επεξεργασία

Υποδομές διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων

Στην Περιφέρεια ΑΜΘ λειτουργούν 3 Χώροι Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ), 5 Κέντρα Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ) και 19 Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ). Εξακολουθούν όμως να μην καλύπτονται από εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων 11 οικισμοί Γ' Προτεραιότητας (πληθυσμού κάτω των 10.000 και άνω των 2.000 κατοίκων) για τους οποίους έχουν συμπεριληφθεί κονδύλια στον σχεδιασμό του ΕΣΠΑ 2007-2013, καθώς επίσης και η πλειονότητα των πολύ μικρών οικισμών κάτω των 2.000 κατοίκων μεταξύ των οποίων και 4 ολόκληρες δημοτικές κοινότητες. Τέλος, λειτουργούν ακόμη και 6 Χώροι Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) στην Ορεστιάδα, Σουφλί, Διδυμότειχο, Αλεξανδρούπολη, Δράμα και Προσοτσάνη.

Η διαχείριση των απορριμμάτων γίνεται από ένα φορέα (ΔΙ.Α.ΑΜΑΘ Α.Α.Ε. - Διαχείριση Απορριμμάτων Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης Α.Ε.), ο οποίος καλύπτει όλη την Περιφέρεια.

Συμπεράσματα

- Ικανοποιητικό επίπεδο τεχνικών υποδομών κυρίως όσον αφορά στο οδικό δίκτυο με ανάγκη βελτίωσης και των άλλων μέσων μεταφοράς
- Σημαντικά εκπαιδευτικά ιδρύματα - ικανοποιητικό επίπεδο ακαδημαϊκών φορέων με δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης στην έρευνα
- Πολύ χαμηλή χρηματοδότηση για ερευνητικά έργα προς φορείς της ΠΑΜΘ
- Σημαντικές βελτιώσεις στις υποδομές ενέργειας
- Απουσία στοχευμένης ερευνητικής δραστηριότητας με βάση την τοπική οικονομία
- Ανάπτυξη ΠΑΜΘ σε τηλεπικοινωνιακές υποδομές
- Χαμηλές συνολικές επενδύσεις στην Ε&Α τόσο από τον Ιδιωτικό όσο και τον Δημόσιο τομέα

6.2 Υφιστάμενη κατάσταση στη νήσο Θάσο

Τεχνικές Υποδομές- Δίκτυα συγκοινωνιών και μεταφορών

Αερομεταφορές

Το νησί δεν έχει αεροδρόμιο, αλλά εξυπηρετείται από το Διεθνές Αεροδρόμιο της Χρυσούπολης «Μέγας Αλέξανδρος» σε απόσταση 4 χλμ. από την Κεραμωτή, με πρόσβαση 1 ώρας από το λιμάνι του Λιμένα, εξασφαλίζοντας με αυτό τον τρόπο, την αεροπορική σύνδεση της περιοχής με την Αθήνα καθώς και με ορισμένες ευρωπαϊκές πόλεις, κυρίως της Γερμανίας.

Λιμενικές Υποδομές

Στο Δήμο Θάσου λειτουργούν τα λιμάνια του Πρίνου και του Λιμένα. Επίσης μικρά αλιευτικά λιμάνια και αλιευτικά καταφύγια (Καλλιράχη), καθώς και μαρίνες (όπως στο Λιμένα). Στα Λιμενάρια υπάρχει λιμάνι που παλαιότερα συνδέονταν και ακτοπλοϊκά, το οποίο τα τελευταία χρόνια έχει βελτιώσει τις υποδομές και υπάρχει μελέτη για να μετατραπεί σε Μαρίνα.

Στην Κεραμωτή, λειτουργεί το ομώνυμο λιμάνι που συνδέει ακτοπλοϊκά την περιοχή με το νησί της Θάσου, με την ακτοπλοϊκή γραμμή να έχει μήκος μόλις 6 ναυτ. μίλια. Η διαδρομή Κεραμωτής - Λιμένας Θάσου είναι διάρκειας μόλις 40΄ λεπτών και της Καβάλας - Σκάλας Πρίνου είναι πιο αραιά, με διάρκεια 1 ώρα και 15 λεπτά. Για τη σύνδεση της Νήσου Θάσου με το ηπειρωτικό τμήμα της Μακεδονίας, χρησιμοποιήθηκε από την αρχαιότητα αυτός ο στενός θαλάσσιος δίαυλος, γεγονός που οδήγησε και στην ανάπτυξη του οικισμού της Θάσου, από την προϊστορική ακόμα περίοδο, και που επιβεβαιώνει την αλληλεξάρτηση των δύο Δήμων της περιοχής. (*Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου*).

Οι ακτοπλοϊκές γραμμές Πέραμος - Θάσος και Καβάλα - Θάσος αποτελούν μια άλλη προσέγγιση του νησιού, από το κύριο οικιστικό κέντρο της Καβάλας αλλά και της Περάμου.

Οδικοί Άξονες – Σιδηροδρομικό Δίκτυο

Στο νομό Καβάλας, η *Εγνατία Οδός* ολοκληρώθηκε το Δεκεμβρίο του 2008 σε όλο το μήκος της. Η σημασία του έργου για την ανάπτυξη του Δήμου Θάσου, του νομού Καβάλας αλλά και του συνόλου της Βορείου Ελλάδας είναι καθοριστική. Η Εγνατία Οδός διασχίζει το νομό Καβάλας κατά μήκος και επιτυγχάνει ταχεία και ασφαλή συγκοινωνιακή σύνδεση της περιοχής με την υπόλοιπη Βόρεια Ελλάδα, όπως φάνηκε και στους χάρτες στην αρχή του κεφαλαίου.

Σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, με την κατασκευή της, αυξάνονται οι δυνατότητες επενδύσεων στον τομέα των μεταφορών (π.χ. εμπορευματικά κέντρα), της βιομηχανίας και του τουρισμού. Ενώνονται τα βιομηχανικά κέντρα Δύσης και Ανατολής. Οι εθνικές και επαρχιακές οδοί καθώς και οι ακτοπλοϊκές συγκοινωνίες, συνδέουν άμεσα το νησί της Θάσου με την ευρύτερη περιοχή.

Ο Δήμος Θάσου διαθέτει επαρχιακό οδικό δίκτυο συνολικού μήκους 100 χλμ. περίπου, το οποίο είναι σε αρκετά καλή κατάσταση. Ο επαρχιακός δρόμος Πρίνος – Καλλιράχη – Μαριές - Λιμενάρια - Κοίνυρα - Θάσος - Πρίνος, διασχίζει περιμετρικά όλο το νησί. Πάνω στο δρόμο αυτό βρίσκεται το 70%, των οικισμών του νησιού, πετυχαίνοντας εσωτερική συνοχή. Επιπλέον, ο Επαρχιακός δρόμος Χρυσούπολη – Κεραμωτή, συνολικού μήκους 20 χλμ., συνδεέει την Εγνατία Οδό με το Πορθμείο Κεραμωτής – Θάσου. Το εσωτερικό οδικό δίκτυο των οικισμών στην μεγαλύτερη έκτασή του είναι ασφαλτοστρωμένο, ή τσιμεντοστρωμένο. Στο Δήμο Θάσου ανήκουν και όλες οι αγροτικές οδοί.

Πίνακας 6. 2 : Εθνική Οδός και Επαρχιακό Δίκτυο νήσου Θάσου

Υποδομές Μεταφορών		
Υποδομές		
Εθνικές Οδοί	Ονομασία	Χλμ Δικτύου
	1. Ε.Ο. 69	45
Επαρχιακό Δίκτυο	1.Λιμένας – Θεολόγος- Πρίνος	45
	2.	

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου

Ειδικότερα και από τεχνική άποψη και σε σχέση με την πυκνότητα, την βατότητα και τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά του Επαρχιακού οδικού δικτύου διαπιστώνεται ότι όλοι οι οικισμοί έχουν πρόσβαση στο Κεντρικό οδικό Επαρχιακό δίκτυο και η πυκνότητα του δικτύου είναι επαρκής. Η περιοχή έχει μικρό κυκλοφοριακό φόρτο που περιορίζεται κύρια στις μετακινήσεις με μικρά αυτοκίνητα για τις καθημερινές ανάγκες των κατοίκων, καθιστώντας επαρκές το δίκτυο για την περιοχή. Επιπλέον, Στο Δήμο Θάσου λειτουργούν ΚΤΕΛ υπεραστικών συγκοινωνιών που εξυπηρετούν όλους τους οικισμούς του νησιού. (*Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου*)

Τα φορτηγά μεταφοράς μαρμάρου από τα λατομεία της περιοχής δημιουργούν μικρό πρόβλημα, το οποίο μπορεί να αντιμετωπιστεί με ορισμένες βελτιώσεις, όσον αφορά στην χάραξη των οδών ως προς την παράκαμψη των οικισμών, τη βελτίωση των γεωμετρικών

χαρακτηριστικών με παράλληλη αναβάθμιση των κυκλοφοριακών Επιπέδων Εξυπηρέτησής τους και την αποτελεσματικότερη σηματοδότησή τους, για την πρόληψη ατυχημάτων και την μείωση των χρονοαποστάσεων.

Το νησί δεν διαθέτει σιδηροδρομικούς άξονες και εμπορευματικούς σταθμούς, αλλά η σιδηροδρομική γραμμή Θεσσαλονίκη – Ξάνθη - Ορμένιο που περνά από την περιοχή του ποταμού Νέστου, αποτελεί μια άλλη Περιφερειακή και Εθνική σύνδεση σε κοντινή απόσταση.

Ενέργεια - Τηλεπικοινωνίες

Η περιοχή καλύπτει πλήρως τις ανάγκες σε ηλεκτρική ενέργεια από το δίκτυο της Δ.Ε.Η. (μέσης και χαμηλής τάσης), το οποίο είναι κατά τμήματα εναέριο και υπόγειο. Η σύνδεση με το ηπειρωτικό τμήμα γίνεται υποθαλάσσια. Στον δήμο Θάσου δεν έχουν ακόμη εγκατασταθεί μονάδες παραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ).

Οι τοπικές κοινότητες και οι οικισμοί της περιοχής καλύπτονται επαρκώς από το δίκτυο του Ο.Τ.Ε. και των εταιριών κινητής τηλεφωνίας, ενώ τα ευρυζωνικά δίκτυα δεν έχουν ικανοποιητική διείσδυση και απαιτούνται αρκετά έργα ανάπτυξης.

Πετρέλαιο

Το μεγαλύτερο γεωτρητικό πρόγραμμα, στην ιστορία του Πρίνου από την έναρξη της εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων πετρελαίου, σηματοδότησε τα εγκαίνια του γεωτρυπάνου «Energean Force», ιδιοκτησίας της Energean Oil & Gas, τα οποία πραγματοποιήθηκαν στο Πέραμα. Το Energean Force είναι το πρώτο ελληνικό πλωτό γεωτρύπανο στην ιστορία. Φέρει την ελληνική σημαία και μετασκευάστηκε στη Ναυπηγοεπισκευαστική Ζώνη του Περάματος, δίνοντας δουλειά σε περισσότερους από 300 εργαζόμενους στην περιοχή.

Το Energean Force πρόκειται να εκτελέσει συνολικά 15 γεωτρήσεις στον Πρίνο, στο κοίτασμα Έψιλον και στον Βόρειο Πρίνο στη διάρκεια της διετίας. Με αυτόν τον τρόπο υλοποιείται ένα επενδυτικό πρόγραμμα ύψους 200 εκατ. δολαρίων, μέσω του οποίου θα προκύψουν 48 άμεσες νέες θέσεις εργασίας στην περιοχή της Καβάλας.

Στόχος του προγράμματος είναι η παραγωγή 30 εκατομμυρίων βαρελιών πετρελαίου, που έχουν πιστοποιηθεί στον Κόλπο της Καβάλας από τον ανεξάρτητο οίκο ERC Equipoise, καθώς και η αύξηση της παραγωγής στα επίπεδα των 10.000 βαρελιών ημερησίως.

Η αξιοποίηση των διαπιστωμένων (2P) αυτών αποθεμάτων θα διασφαλίσει τουλάχιστον για μια δεκαπενταετία την μοναδική στην Ελλάδα παραγωγή πετρελαίου καθώς και τις θέσεις απασχόλησης, οι οποίες σήμερα φτάνουν τις 307 άμεσα, ενώ εκτιμάται ότι έμμεσα ξεπερνούν τις 1.000 στην τοπική οικονομία της Καβάλας.

Από την υλοποίηση του γεωτρητικού προγράμματος και με την παραδοχή για διακυμάνσεις των τιμών πετρελαίου μεταξύ των 55 και των 70 δολαρίων ανά βαρέλι, τα συνολικά οφέλη για το ελληνικό Δημόσιο από την καταβολή φόρου εισοδήματος, παρακρατούμενους φόρους και δικαιώματα (royalties) εκτιμάται ότι θα ξεπεράσουν τα 400 εκατ.

Από αυτά, περισσότερα από 60 εκατ. θα καρπωθεί η τοπική κοινωνία, μέσω της απόδοσης του περιφερειακού φόρου 5% που υπολογίζεται επί της κερδοφορίας της παραγωγικής δραστηριότητας με βάση την ελληνική νομοθεσία. Τα έμμεσα οφέλη (μισθοί, προμήθειες, μεταφορές, ενοικιάσεις κ.α.) για την οικονομία είναι, βεβαίως, πολλαπλάσια.

Το νέο ιδιόκτητο γεωτρύπανο Energean Force αγοράστηκε από την γερμανική εταιρεία KCA Deutag. Η συνολική επένδυση στο γεωτρύπανο είναι της τάξης των 30 εκατ. δολαρίων. Το Energean Force έχει τη δυνατότητα να λειτουργήσει σε μέγιστο βάθος θαλάσσης 220 μέτρων και να φτάσει σε βάθος γεώτρησης 6.700 μέτρων, ενώ έχει *προσωπικό 116 άτομα*. Το Energean Force θα ξεκινήσει τις γεωτρήσεις από την εξέδρα Alpha του Πρίνου, θα συνεχίσει στην εξέδρα Beta του Πρίνου και στη συνέχεια θα εκτελέσει γεωτρήσεις από τη νέα εξέδρα Lamda στο κοίτασμα Έψιλον. (*Πηγή: http://www.ypodomes.com/, Απρίλιος 2015*)

Ύδρευση

Οι υδρευτικές ανάγκες του Δήμου καλύπτονται από πηγές και γεωτρήσεις. Η περιοχή λόγω της υδρολογικής της ταυτότητας, κατατάσσεται στις περιοχές με επαρκείς υδάτινους πόρους, αλλά και υδατικό δυναμικό, παρ'όλα αυτά καταγράφονται ελλείψεις και αδυναμίες στην κάλυψη των αναγκών στις περιόδους υψηλής ζήτησης. Ο Δήμος Θάσου διαθέτει 14.000 υδρόμετρα περίπου.

Αποχέτευση Όμβριων – Ακαθάρτων

Η διάθεση των αστικών λυμάτων στον δήμο γίνεται σε βόθρους κυρίως απορροφητικούς και σε μικρότερο ποσοστό στεγανούς. Δίκτυο αποχέτευσης και βιολογικός καθαρισμός

λειτουργεί στον Λιμένα και την Παναγία Ποταμιάς και καλύπτει μόνο τις εν λόγω δημοτικές κοινότητες.

Τα υφιστάμενα *έργα αποχέτευσης όμβριων* είναι *ελλιπή*. Η διάθεση των όμβριων γίνεται κατά κανόνα επιφανειακά στον κοντινότερο φυσικό ή τεχνητό αποδέκτη. Τμηματικά και αποσπασματικά έργα απομάκρυνσης όμβριων σε συνδυασμό με αρδευτικούς αύλακες εμφανίζονται σε οικισμούς.

Επεξεργασία Λυμάτων

Σύμβαση για τη μελέτη, κατασκευή και λειτουργία έργου επεξεργασίας λυμάτων στους οικισμού Ποτού και Λιμεναρίων του Δήμου Θάσου, προϋπολογισμού 5,53 εκατ. ευρώ, υπέγραψε η εταιρία Envitec. Υπεγράφη στις 19-1-2015 με τον Δήμο Θάσου, και την Δ.Ε.Υ.Α. Θάσου, εργολαβική σύμβαση για την Μελέτη - Κατασκευή - Λειτουργία του έργου: *«Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων οικισμών Ποτού - Λιμεναρίων Δήμου Θάσου».* Πρόκειται για το σημαντικότερο έργο αποχέτευσης για το νησί της Θάσου εδώ και πολλά χρόνια ενώ κατατάσσεται μέσα στα μεγάλα αποχετευτικά έργα της Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης. (*Πηγή:* http://www.ypodomes.com/)

Παραγωγικές Υποδομές

Οι παραγωγικές υποδομές έχουν αναλυθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο, όπου παρατηρείται ότι δεν υπάρχουν στη Θάσο Βιομηχανικές Περιοχές και Πάρκα (ΒΙ.ΠΕ και ΒΙΟ.ΠΑ)

Κοινωνικές Υποδομές

Στο Δήμο Θάσου το επίπεδο κοινωνικών υποδομών είναι περιορισμένο και πρέπει να αναβαθμιστεί ώστε ο Δήμος να μπορέσει να ανταποκριθεί στις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες της κοινωνίας, ιδιαίτερα στην τρέχουσα περίοδο της οικονομικής κρίσης.

Υγεία- Πρόνοια

Ο Δήμος Θάσου διαθέτει Κέντρο Υγείας. Πλήρη περιφερειακό αγροτικό ιατρείο λειτουργεί στην Τ.Κ Παναγίας. Τα κτίρια που στεγάζουν τις ανωτέρω υποδομές υγείας, είναι γενικά σε καλή κατάσταση. Στο αγροτικό ιατρείο παρέχονται ιατρικές υπηρεσίες κατά αραιά

χρονικά διαστήματα (1–2 ημέρες εβδομαδιαία), από Αγροτικούς γιατρούς που ανήκουν σε Περιφερειακά Ιατρεία.

Πίνακας 6. 3 : Δομές Κοινωνικής στήριξης – Υγεία και Πρόνοια

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ							
ΔΟΜΕΣ - ΥΠΟΔΟΜΕΣ – ΔΙΚΤΥΑ							
	ΣΥΝΟΛΟ	Δημοτικές Ενότητες					
	ΟΤΑ	ΘΑΣΟΣ					
Δομές Κοινωνικής Υποστήριξης							
Υγεία – Πρόνοια							
Υπηρεσίες Υγείας (πλήθος)							
Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας	1	1					
Δευτεροβάθμια Φροντίδα Υγείας	0	0					
Τριτοβάθμια Φροντίδα Υγείας	0	0					
Υπηρεσίες Πρόνοιας (πλήθος)							
ΚΑΠΗ (πλήθος δομών)	4	4	4	0	0	0	0
Αιτήσεις							
Αριθμός αιτήσεων που ικανοποιήθηκαν							
ΚΔΑΠ - ΜΕΑ	0						
Αιτήσεις							
Αριθμος ατόμων που έκαναν χρήση των υπηρεσιών							
Βρεφονηπιακοί - Παιδικοί Σταθμοί	3	3					
Αιτήσεις	86	86					
Αριθμος ατόμων που έκαναν χρήση των υπηρεσιών	74	74					
Δομές Υποστήριξης ΑμεΑ	0						
Αιτήσεις							
Αριθμος ατόμων που έκαναν χρήση των υπηρεσιών							

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου

Στο Δήμο Θάσου λειτουργούν πέραν της μίας μονάδας πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας (αρμοδιότητα του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης), 4 ΚΑΠΗ και 3 παιδικοί σταθμοί (και τα δύο είναι υπό την αρμοδιότητα του Δήμου Θάσου). Όσον αφορά στις λοιπές υπηρεσίες πρόνοιας, έχουν κάνει αίτηση 200 άτομα για το πρόγραμμα *Βοήθεια στο Σπίτι* (αρμοδιότητα της Κοινωφελούς Επιχείρησης Δήμου Θάσου), εκ των οποίων τα 100 εξυπηρετούνται ήδη. Τα 48 άτομα μάλιστα από τα 100, εξυπηρετούνται από εθελοντές.

Εκπαίδευση

Πίνακας 6. 4 : Υποδομές Εκπαίδευσης & Δια Βίου Μάθησης

Πλήθος	*Σύνολο*	*ΘΑΣΟΣ*
Νηπιαγωγεία	13	13
Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	7	7
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	4	4
Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	0	0
Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων	0	0
Σχολές Γονέων	0	0
Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας	0	0
Μουσικές Σχολές	0	0
Κέντρα Εικαστικών Τεχνών	0	0
Λοιπές Υποδομές Εκπαίδευσης		

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου

Στο Δήμο Θάσου λειτουργούν 24 εκπαιδευτικές μονάδες, εκ των οποίων 13 νηπιαγωγεία, 4 δημοτικά, 4 μονάδες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Διάγραμμα 6. 3 : Εκπαιδευτικές Μονάδες Νήσου Θάσου

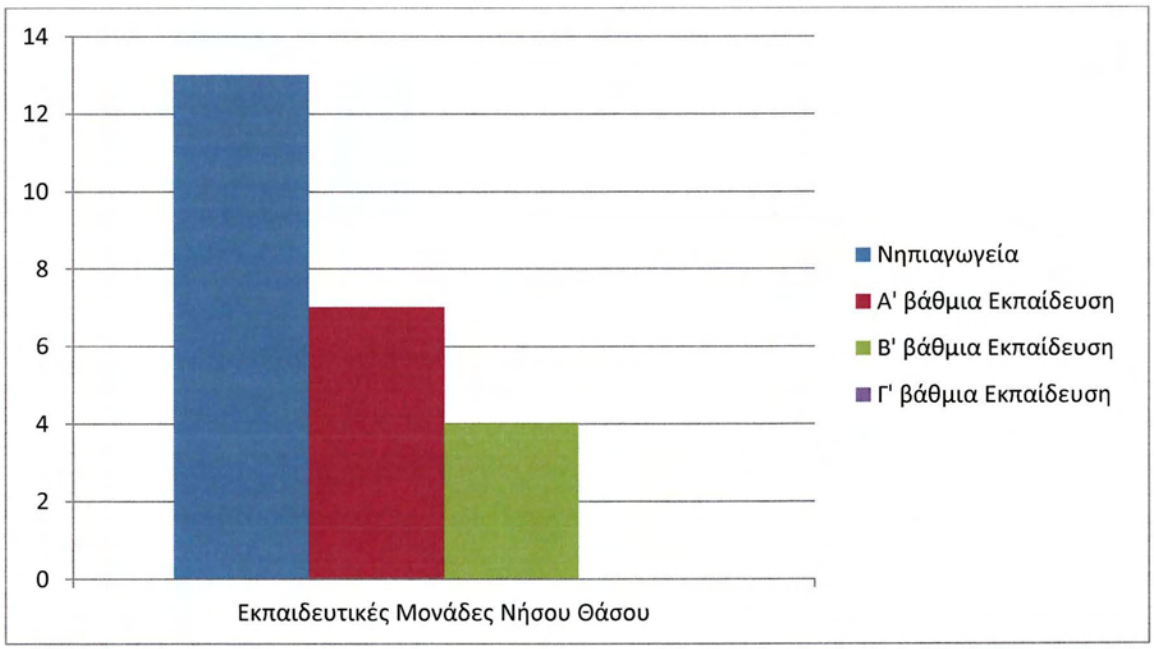

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 6. 5 : Αθλητικές Υποδομές

Αθλητικές Υποδομές & Δραστηριότητες		
Αθλητικοί Χώροι		
	Πλήθος	*Έκταση (τ.μ)*
Γήπεδα	7	
Κλειστά Γυμναστήρια	1	
Κολυμβητήρια		
Εθνικά Στάδια	1	
Αθλητικά Κέντρα		
Λοιποί αθλητικοί Χώροι		

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου

Το νησί διαθέτει 7 γήπεδα, 1 κλειστό γυμναστήριο κι ένα Εθνικό στάδιο, ενώ απουσιάζουν τα αθλητικά κέντρα όπως φαίνεται στον πίνακα 6.5.

Υποδομές εξυπηρέτησης Δικτύων και Περιβαλλοντικές Υποδομές

Πίνακας 6. 6 : Υποδομές εξυπηρέτησης δικτύων νήσου Θάσου

Υποδομές εξυπηρέτησης δικτύων	Μονάδες Μέτρησης				
Υδρευση	*Υδρόμετρα*	*Δίκτυο (χλμ)*	*Μέση ετήσια κατανάλωση (μ3)*	*Γεωτρήσεις Υδρευσης (σημεία υδροληψίας)*	*Ημερομηνία Καταγραφής*
	14.000	20.000		50	10.11.2011
Αφαλατώσεις (πλήθος)	*Πλήθος*	*Ημερομηνία Καταγραφής*			
	0				
Φράγματα - Λιμνοδεξαμενές	*Ονομασία*			*Ημερομηνία Καταγραφής*	
	0				
Υδατοφόρα Οχήματα (πλήθος)	*Πλήθος*	*Ημερομηνία Καταγραφής*			
	0				
Αποχέτευση	*Δίκτυο (χλμ)*	*Ημερομηνία Καταγραφής*			
	50.000	10.11.2011			
ΒΙΟΚΑ	*Πλήθος*	*Ημερομηνία Καταγραφής*			
	2	10.11.2011			
Οχήματα Μεταφοράς Λυμμάτων (πλήθος)	0				
Άρδευση	*Γεωτρήσεις Άρδευσης*	*Ημερομηνία Καταγραφής*			
	85	10.11.2011			
Ενέργεια	*kwh*	*Ημερομηνία Καταγραφής*			
	0	10.11.2011			
ΑΠΕ	*Εγκατεστημένα kwh*	*Ημερομηνία Καταγραφής*			
Διαχείριση Ομβρίων	*Δίκτυο (χλμ)*	*Ημερομηνία Καταγραφής*			
	0				

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου

Διαχείριση απορριμμάτων – ΧΥΤΑ

Πίνακας 6. 7 : Υποδομές διαχείρισης καθαριότητας στη νήσο Θάσο

Καθαριότητα					
Όγκος Απορριμμάτων	Τόνοι/ημέρα	Ημερομηνία καταγραφής	Μήκος Δικτύου	χλμ	Ημερομηνία καταγραφής
	Χειμ. 25 Καλοκαίρι 110	18/10/2011			
Απορριμματοφόρα (συμβατικά)	πλήθος	Ημερομηνία καταγραφής	Απορριμματοφόρα με ενσωματωμένο σύστημα πλυσίματος κάδων	πλήθος	Ημερομηνία καταγραφής
	8	21/10/2011		0	21/10/2011
Διαχείριση Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ)	πλήθος	Ημερομηνία καταγραφής	Απορριμματοφόρα (ανακύκλωσης)	πλήθος	Ημερομηνία καταγραφής
	0	21/10/2011		0	21/10/2011
Κάδοι (συμβατικοί)	πλήθος	Ημερομηνία καταγραφής	Κάδοι (ανακύκλωσης)	πλήθος	Ημερομηνία καταγραφής
	390	21/10/2011		0	21/10/2011
Οχήματα - Σκούπες	πλήθος	Ημερομηνία καταγραφής			
	0	21/10/2011			
Όγκος Ογκωδών Αντικειμένων	Κυβικά μέτρα	Ημερομηνία καταγραφής	Οχήματα Συλλογής Ογκωδών Αντικειμένων	πλήθος	Ημερομηνία καταγραφής
	0	21/10/2011		0	21/10/2011

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου

Ο Δήμος Θάσου διαθέτει οργανωμένο δίκτυο συλλογής και μεταφοράς των απορριμμάτων σε καθημερινή βάση. Σημαντικότατο παραμένει ωστόσο, το πρόβλημα της τελικής διάθεσης των παραγόμενων απορριμμάτων, καθώς ο μοναδικός ΧΥΤΑ (Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμάτων) που λειτουργεί είναι του Δήμου Καβάλας, στον οποίο και μεταφέρονται τα απορρίματα μετά τη συμπίεσή τους σε μηχάνημα πρέσας του Δήμου.

Στον τομέα της ανακύκλωσης δεν υπάρχουν υποδομές. Ο Δήμος δεν διαθέτει κάδους και απορριματοφόρα ανακύκλωσης.

Συμπεράσματα

- Εγγύτητα με μεταφορικές υποδομές και γρήγορη σύνδεση με υποδομές ευρύτερης ΠΑΜΘ
- Ικανοποιητικό Οδικό Δίκτυο με δυνατότητες περαιτέρω βελτίωσης (όσον αφορά στις παρεμβάσεις για την μετακίνηση των φορτηγών διακίνησης μαρμάρου κ.ά)
- Προβληματική τελική διάθεση των απορριμμάτων – Έλλειψη ΧΥΤΑ στο νησί
- Ανεπαρκείς υποδομές σε αποχέτευση και ύδρευση σε μερικούς οικισμούς
- Υπογραφή σύμβασης έργου: *«Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων οικισμών Ποτού - Λιμεναρίων Δήμου Θάσου».*
- Ελλειπείς υποδομές σε περιφερειακά ιατρεία
- Έλλειψη μονάδων παραγωγής ΑΠΕ
- Μη ικανοποιητικό Ευρυζωνικό Δίκτυο
- Έλλειψη υποδομών ανακύκλωσης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^{Ο} : ΦΥΣΙΚΟ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

7.1 Φυσικό & Πολιτισμικό Περιβάλλον της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης

7.1.1 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Φυσικό περιβάλλον -Γεωμορφολογία

Στο χώρο επικράτειας της Περιφέρειας Α.Μ.Θ. κυριαρχούν δύο δεσπόζοντα γεωμορφολογικά στοιχεία:

- η έντονη ορεινή μορφολογία (οροσειρά της Ροδόπης) και
- τα διάσπαρτα πεδινά τμήματα, που ταυτίζονται με τα τριτογενή τεκτονικά βυθίσματα της Ροδοπικής μάζας.

Η μορφολογία της περιοχής έχει επηρεαστεί έντονα από τα αποτελέσματα των τεκτονικών δραστηριοτήτων του παρελθόντος (δράση ρηγμάτων) της ευρύτερης περιοχής. Ως αποτέλεσμα των αιτιών αυτών καθώς επίσης και της λιθολογικής σύστασης της περιοχής διακρίνονται ακόμα στην ευρύτερη περιοχή των πεδινών τμημάτων, δυο επιπλέον χαρακτηριστικές μορφολογικές ενότητες:

- ✓ η ενότητα των λοφωδών καθώς και
- ✓ αυτή των ακτών.

Η *ορεινή μάζα* καταλαμβάνει το μεγαλύτερο τμήμα της Περιφέρειας. Εντοπίζεται σε όλη την έκταση, ενιαία στα βόρεια και διακεκομμένα προς τα νότια. Σε ορισμένες περιοχές, η ορεινή μάζα φτάνει μέχρι τη θάλασσα π.χ. Μαρώνειας, περιοχή Καβάλας. Γενικά χαρακτηρίζεται από ένα έντονο ανάγλυφο, πολυσχιδές με πυκνό υδρογραφικό δίκτυο όπως Διαμέρισμα Θράκης, ή από ένα αδρό, ανάγλυφο με περιορισμένο υδρογραφικό δίκτυο, χαρακτηριστικό της παρουσίας σε μεγάλη έκταση των ανθρακικών πετρωμάτων, μαρμάρων, όπως το Τμήμα της Ανατολικής Μακεδονίας. Ο τεκτονισμός στην ορεινή ζώνη είναι σημαντικός και υποβοηθά την αποσάθρωση του πετρώματος και τη δημιουργία ενός επικαλύμματος αποσαθρωμένου μανδύα που το πάχος του κύρια εξαρτάται από τις κλίσεις του εδάφους.

Το ***πυκνό υδρογραφικό δίκτυο***, αποτελείται από ένα σύνολο υδατορευμάτων που έχουν ως τελικούς αποδέκτες χειμάρρους και ποταμούς, οι οποίοι καταλήγουν στα πεδινά τμήματα και δημιουργούν έτσι ***αυτοδύναμες λεκάνες απορροής***.

Τα *πεδινά* τμήματα της Περιφέρειας είναι αποτέλεσμα της έντονης τεκτονικής δραστηριότητας (μεγάλα ρήγματα με διεύθυνση Α-Δ). Θεωρούνται αξιόλογα και διαχωρίζονται μεταξύ τους είτε από *λοφώδη* τμήματα είτε από την *ορεινή μάζα*. Τα κυριότερα από αυτά είναι:

Χάρτης 7. 1 : Γεωμορφολογικός χάρτης Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης όπου απαριθμούνται τα κυριότερα πεδινά τμήματα

Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης

1. Το πεδινό– ημιλοφώδες τμήμα της Ορεστιάδας
2. Το νότιο παρέμβριο τμήμα
3. Πεδινό – ημιλοφώδες τμήμα της λεκάνης Βιστωνίδας
4. Πεδινό τμήμα λεκάνης Δέλτα Νέστου
5. Το μεγάλο πεδινό τμήμα Δράμας – Φιλίππων

Εκτός από τα πρωτεύοντα και σημαντικά αυτά πεδινά τμήματα, εντοπίζεται και ένας αριθμός μικρότερων, τα περισσότερα από τα οποία χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερες ***αγροτικές δραστηριότητες.*** Τέτοια είναι:

- Το πεδινό κλειστής λεκάνης του Νευροκοπίου Δράμας. Το πεδίο αυτό σήμερα χαρακτηρίζεται από καλλιεργητικής πλευράς ως περιοχή της **«Πατάτας».**
- Το πεδινό της Πιερίας κοιλάδας. Εντοπίζεται στο δυτικό τμήμα του νομού Καβάλας, μεταξύ των ορέων Παγγαίου προς τα βόρεια και Συμβόλου προς τα νότια. Διαρρέεται από το ποταμό Μαρμαρά.
- Το πεδινό της Λεκάνης Καβάλας. Πρόκειται για ένα κλειστό πεδινό τμήμα. Εντοπίζεται στο οροπέδιο των ορέων της Λεκάνης (υψόμετρο 900m) και χαρακτηρίζεται από καλλιεργητικής πλευράς ως **πατατότοπος**.
- Παράκτια πεδινά Ελευθερών και Κάριανης Οφρυνίου. Εντοπίζονται στα νότια και δυτικά του νομού Καβάλας και χαρακτηρίζονται ως **σταφυλοπαραγωγικές περιοχές**.
- Πεδινό τμήμα της κοιλάδας του Ερυθροποτάμου.

Τα *πεδινά* τμήματα κάθε λεκάνης έχουν σαφή όρια, και γενικά σαν σύνολο θεωρούνται σχεδόν επίπεδα με μικρές κλίσεις. Κάθε πεδινό τμήμα διασχίζεται από το δικό του υδρογραφικό δίκτυο που έχει ως προέλευση την ορεινή ζώνη της Ροδόπης. Η εκτροπή πριν από μερικά χρόνια και η διευθέτηση των κυριότερων χειμάρρων και ποταμών, που διέσχιζαν τα πεδινά τμήματα, διαδραμμάτισε και θα συνεχίσει και στο μέλλον ναν διαδραμματίζει, ένα σημαντικό ρόλο στη μορφολογική εξέλιξη των τμημάτων αυτών. Αυτό προκύπτει από το γεγονός της σταθεροποίησης πλέον των κοιτών και κατά συνέπεια του ελέγχου της απόθεσης των μεταφερόμενων υλικών, καθώς και το περιορισμό της διασποράς του υλικού των πλημμυρών, *μεταβάλλοντας έτσι την μορφολογική ισορροπία του κάμπου*. Επίσης τα έργα αυτά έχουν παίξει έναν ***αρνητικό*** ρόλο στη τροφοδοσία των ***υπόγειων νερών*** από τα επιφανειακά καθώς στερούν *σημαντικές ποσότητες τροφοδοσίας*.

Εκτός από την ορεινή μάζα και τα πεδινά τμήματα, οι *λοφώδεις* περιοχές αποτελούν επίσης ένα χαρακτηριστικό ανάγλυφο της περιφέρειας.

Το *υδρογραφικό δίκτυο* των περιοχών αυτών είναι αραιό συγκριτικά με εκείνο της ορεινής ζώνης και πάντα ανάλογο με τη σύσταση και την κατάσταση του πετρώματος που δομεί τις επί μέρους περιοχές. Οι περιοχές αυτές σήμερα αποτελούν *περιοχές επέκτασης των καλλιεργειών ή και ακόμη περιοχές εντατικοποίησης των καλλιεργειών και αποτελούν σε μεγάλο ποσοστό καλλιεργήσιμες εκτάσεις*.

Οι ***ακτές της ΑΜΘ*** από πλευράς μορφολογικών κριτηρίων κατατάσσονται γενικά:

α) στον τύπο ***χαμηλών ακτών*** δηλαδή ακτές που σχηματίζονται από χαλαρά υλικά και έχουν την τάση να αναπτύσσονται σε βάρος της θάλασσας. Οι ακτές αυτές, χαρακτηρίζονται από τα αμμώδη φράγματα, τις λιμνοθάλασσες, τους βραχίονες και τις ράχες, τα κοιλώματα που παρατηρούνται στο παράκτιο υλικό και τις θίνες. Επίσης χαρακτηριστικός τύπος χαμηλών ακτών μικρότερης έκτασης και μήκους, εντοπίζεται στη δυτική παράκτια περιοχή του νομού Καβάλας, *περιοχή Ν. Περάμου* και *Κάριανης – Οφρυνίου*. Μικρά τμήματα τέτοιων ακτών εντοπίζονται επίσης και στα δυο νησιά ***Θάσος*** και Σαμοθράκη.

β) στον τύπο των ***ακτών που υποχωρούν*** (υψηλές ακτές). Στα δυτικά, στο νομό Καβάλας, από τη Νέα Καρβάλη μέχρι την Νέα Ηρακλείτσα και στη συνέχεια μέχρι τη Κάριανη διακοπτόμενη από ακτές χαμηλού τύπου. Στα νησιά, οι ακτές χαρακτηρίζονται από συχνές εναλλαγές των δύο παραπάνω τύπων, κυρίως όμως επικρατούν *οι υψηλές ακτές στη νήσο Σαμοθράκη* και ***οι ακτές χαμηλού τύπου στη νήσο Θάσο***, *που αποτελούνται από εναλλαγές αμμωδών φραγμάτων και παράκτιων αναβαθμίδων.*

Ολόκληρη η περιοχή των ακτών χαρακτηρίζεται από ένα σημαντικό αριθμό ***λαγκούνων λιμνοθαλασσών***, που αποτελούν ***σπουδαίους υγροβιότοπους***.

Γεωλογία

Χάρτης 7. 2 : Γεωλογικός χάρτης Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

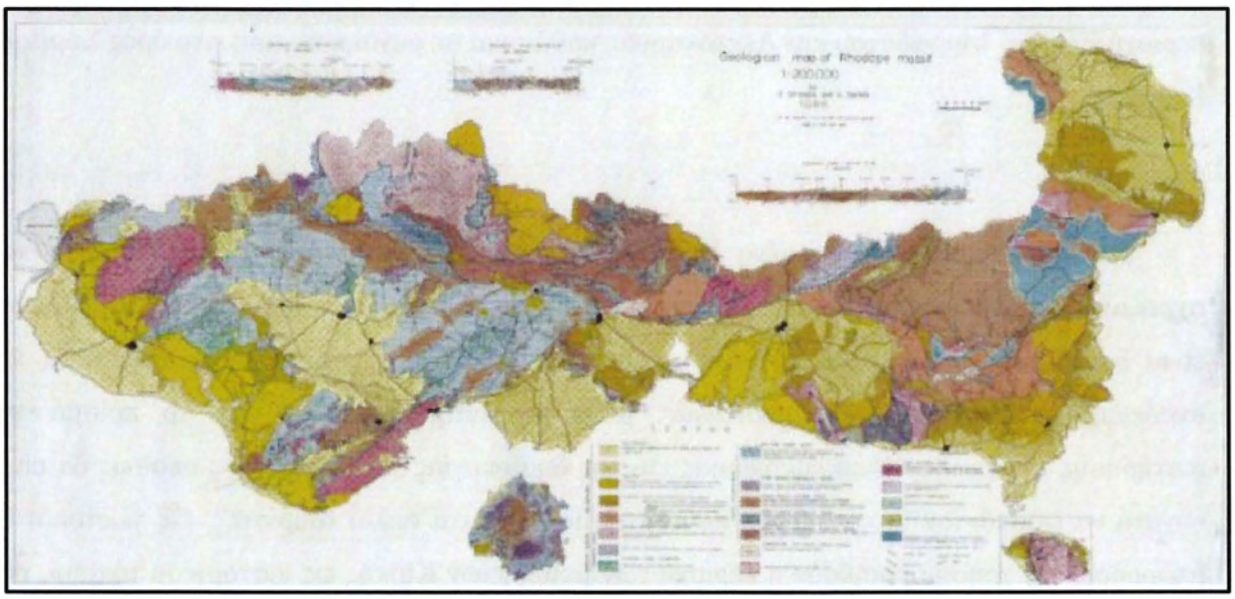

Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης

Οι γεωλογικοί σχηματισμοί, που δομούν την ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας ΑΜΘ έχουν ως υπόβαθρο τη γεωτεκτονική ζώνη της Ροδόπης και προς τα ανατολικά την Περιροδοπική ζώνη, Τα πετρώματα που συναντώνται αποτελούνται από σειρές μεταμορφωμένων πετρωμάτων, οι οποίες από τις παλαιότερες προς τις νεότερες είναι οι ακόλουθες: Σειρά Γνευσίων, σειρά Μαρμάρων, σειρά Μαρμαρυγιακών σχιστολίθων, σειρά Σχιστολίθων και μαρμάρων.

Ως προς το *είδος* των πετρωμάτων παρατηρείται μια σαφής διάκριση στο χώρο του διαμερίσματος της Θράκης από το χώρο της Αν. Μακεδονίας. Στο διαμέρισμα της Δ. Θράκης λείπει σχεδόν εντελώς ο ανθρακικός σχηματισμός με κυρίαρχη εδώ την μαρμαροαμφιβολιτική σειρά και τους γρανίτες. Η δυτική Ροδόπη (περιοχή κυρίως Αν. Μακεδονίας), χαρακτηρίζεται από την εμφάνιση της ενότητας των γνευσίων και ως κυρίαρχη την ενότητα ***μαρμάρων*** με συνολικό πάχος 4 km περίπου.

Έντονος μαγματισμός παρουσιάζεται σε διάφορες περιοχές της Περιφέρειας. Τα μαγματικά πετρώματα διακρίνονται σε ηφαιστειακά και γρανιτικά διαφορετικής ηλικίας. *Ηφαιστειακά πετρώματα* διαφόρων ειδών εμφανίζονται, είτε στα κράσπεδα της ορεινής ζώνης είτε βόρεια αυτής σχεδόν σε όλη την έκταση της ορεινής μάζας. *Γρανιτικά πετρώματα* εμφανίζονται κυρίως στην ορεινή ζώνη και ιδιαίτερα στην περιοχή Ωραίου, Ισμάρου Ορους, Γρανίτη Δράμας κ.λ.π. Γρανιτικά πετρώματα ολιγοκαινικής ηλικίας εμφανίζονται επίσης στην περιοχή Ξάνθης, Μυρωδάτου και Λεπτοκαρυάς καθώς και σε μεγάλη έκταση στο όρος Σύμβολο Καβάλας.

Γεώτοποι

Παλαιά και εγκαταλελειμμένα λατομεία, εργοστάσια μεταλλουργίας και κτίσματα που σχετίζονται με την εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου σε διάφορες περιοχές της Περιφέρειας, είναι δυνατό να αποτελέσουν ***εκ νέου πόλο έλξης*** και κίνητρο οικονομικής ανάπτυξης και ανάδειξης της *πολιτιστικής κληρονομιάς*, μόνο αν αντιμετωπιστούν υπό το πρίσμα της διατήρησης της γεωλογικής κληρονομιάς και της δημιουργίας γεωτόπων τους οποίους θα είναι δυνατό να επισκέπτονται ερευνητές, πανεπιστήμια αλλά και απλοί τουρίστες. Ως γεώτοποι θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν η περιοχή των μεταλλείων Κίρκης ως «ιστορικού τόπου», στη Δράμα τα λατομεία μαρμάρων, καθώς και το κτιριακό βιομηχανικό συγκρότημα της Π.Ε. Έβρου ως «βιομηχανική κληρονομιά». Περιοχές που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τέτοιου είδους

αξιοποίηση υπάρχουν και στη Θάσο, όπως το εργοστάσιο μεταλλεύματος στα Λιμενάρια. Προφανώς απαιτείται ερευνητικό πρόγραμμα ανάδειξης των γεωτόπων, από ομάδα με εμπειρία στη διαχείριση τέτοιων θεμάτων.

Κλίμα

Το κλίμα της ΠΑΜΘ χαρακτηρίζεται ως μεσογειακό στην παράκτια περιοχή και ως μεσευρωπαϊκό στα υπόλοιπα τμήματα. Η μέση ετήσια θερμοκρασία κυμαίνεται μεταξύ 14° και 16° C με μεγάλες διακυμάνσεις, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την Αλεξανδρούπολη όπου η απολύτη μέγιστη τιμή θερμοκρασίας έφτασε τους 38° C και η απόλυτη ελαχίστη τους -14° C. Η βροχόπτωση στην ΠΑΜΘ κατά την περίοδο της βλαστικής ανάπτυξης (τετράμηνο Μαϊος-Αύγουστος) παρουσιάζει την μεγαλύτερη διακύμανση σε ολόκληρη την χώρα με μικρές τιμές 80-120mm στις παράκτιες περιοχές που καλύπτουν μόλις το 30-45% των υδατικών αναγκών και πολύ μεγάλες τιμές, άνω των 320mm, στα ορεινά τμήματα της Ροδόπης.

Οι μεγάλες διακυμάνσεις του κλίματος απεικονίζονται στον Χάρτη 7.3, όπου η ΠΑΜΘ παρουσιάζει σχεδόν όλες τις υποκατηγορίες κλιματικής κατάταξης από Θαλάσσιο κλίμα με ξηρό και πολύ θερμό καλοκαίρι (Csa) μέχρι και Ηπειρωτικό αξηρικό κλίμα με δροσερό καλοκαίρι (Dfc) .

Χάρτης 7. 3 : Κλιματική κατάταξη της Ελλάδας κατά Koppen-Geiger

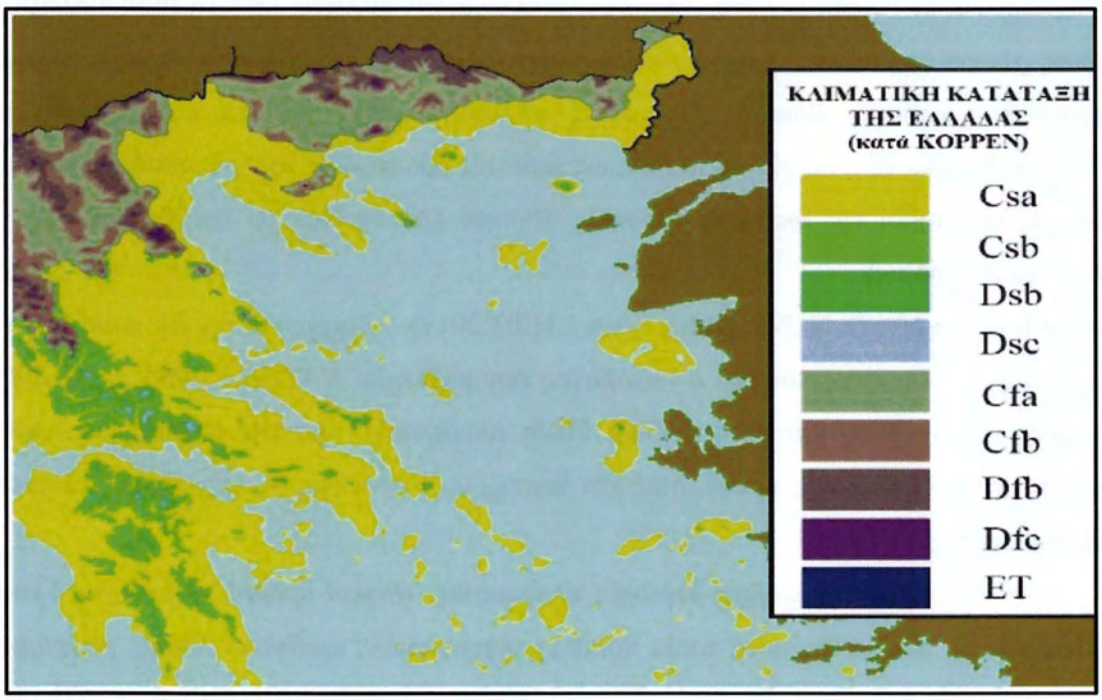

Πηγή: Γιαλαμάς

Πίνακας 7. 1 : υπολογισμός δεικτών Κλιματικής κατάταξης της Ελλάδας κατά Koppen-Geiger

Ορισμοί των κατηγοριών:
Τψ/θ = μέση θερμοκρασία ψυχρότερου και θερμότερου μήνα αντίστοιχα.
ρθ = μέσο ύψος υετού θερμότερου μήνα
Α. Θαλάσσιο κλίμα (C): Τψ >0 C <18 C
Csa: Θαλ. κλίμα με διακριτό ξηρό & πολύ θερμό θέρος (ρθ <30 mm & Τθ >22 C)
Csb: Θαλ. κλίμα με διακριτό ξηρό και θερμό θέρος (ρθ <30 mm & Τθ <22 C)
Cfa: Θαλάσσιο αξηρικό κλίμα με πολύ θερμό θέρος (ρθ >30 mm & Τθ >22 C)
Cfb: Θαλάσσιο αξηρικό κλίμα με θερμό θέρος (ρθ >30 mm & Τθ <22 C)
Β. Ηπειρωτικό κλίμα (D): Τψ <0 C
Dsb: Ηπειρωτ. κλίμα με διακριτό ξηρό & θερμό θέρος (ρθ <30 mm & Τθ <22 C)
Dsc: Ηπειρ. κλίμα με διακριτό ξηρό & δροσερό θέρος (ρθ <30 mm & Τθ <18 C)
Dfb: Ηπειρωτικό αξηρικό κλίμα με θερμό θέρος (ρθ >30 mm & Τθ <22 C)
Dfc: Ηπειρωτικό αξηρικό κλίμα με δροσερό θέρος (ρθ >30 mm & Τθ <18 C)
Γ. Κλίμα Υψηλών Ορέων (Τούνδρας) (ΕΤ): Τθ <10 – 11 C.

Πηγή: Γιαλαμάς

7.1.2 Οικοσυστήματα, βιότοποι και δάση

Περιοχές φυσικού περιβάλλοντος ειδικής προστασίας

Η Περιφέρεια, λόγω του *μεγάλου φάσματος βιοκλιμάτων*, διαθέτει μεγάλη βιοποικιλότητα με 2 κυρίως χλωρικές μονάδες (ευρωπαϊκή και ιρανοκασπική) και πλούσια *πανίδα*, κυρίως *ορνιθολογική στις περιοχές Ramsar*. Ορισμένες φυσικές περιοχές προστατεύονται ήδη με ιδιαίτερο θεσμικό καθεστώς, ως εθνικά πάρκα, ως περιοχές προστασίας του ευρωπαϊκού δικτύου NATURA, ως υγρότοποι της διεθνούς συνθήκης Ramsar (Δέλτα Νέστου και Έβρου, Λίμνες Βιστωνίδας και Ισμαρίδας).

Με βάση τη νομοθεσία Ν.3937 (ΦΕΚ 60/Α / 31.03.2011) – *Διατήρηση της Βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις* - Οριστικοποιείται ο κατάλογος των περιοχών ***NATURA 2000*** σε **34 *ΖΕΠ*** (Ζώνη Ειδικής Προστασίας) και ***ΕΖΔ*** (Ειδική Ζώνη Διατήρησης) για την Περιφέρεια ΑΜΘ, κατατάσσονται όλες οι περιοχές προστασίας και θεσπίζονται όροι για τις επιτρεπόμενες εντός αυτών *δραστηριότητες*.

Ταξινομούνται και οι υπόλοιπες περιοχές προστασίας, *εθνικοί δρυμοί, καταφύγια άγριας ζωής*, καθώς και τα πραστατευόμενα τοπία ποικίλων κατηγοριών, *αισθητικό δάσος, γεωπάρκο, αγροτικό/αστικό τοπίο*, κ.α.. Γίνονται εκτενείς αναφορές για σημαντικά θέματα για την ΠΑΜΘ,

όπως η φύλαξη *υγροτόπων* γενικώς αλλά και περιοχών *Ramsar*, καθώς και η θέσπιση όρων και καλών πρακτικών για *την αλιεία στις λιμνοθάλασσες* και την *παράκτια ζώνη*.

Η Περιφέρεια έχει ***μεγάλες εκτάσεις δασών*** και ***δασικών εκτάσεων*** και μάλιστα σε όλες τις περιοχές των πρώην νομών, καλύπτοντας σε όλους πάνω από 50% της έκτασης. Η κατανομή της κάλυψης της συνολικής επιφάνειας έχει ως εξής: 35% αγροτική γή, 38% δάση (εκ των οποίων κωνοφόρα 789 χιλ στρέμ. & πλατύφυλλα 3.322 χιλ στρεμ.), 15% δασικές εκτάσεις, 8% βοσκότοποι, 2% άγονες εκτάσεις και 2% κατοικημένες περιοχές. ***Αισθητικά δάση*** έχουν χαρακτηριστεί οι περιοχές Δάσος Αμυγδαλεώνος, Ακρωτήριο Βρασίδας και Παγγαίο Όρος του νομού Καβάλας, ***Λιμένας, Μπάμπουρας, Θεολόγος της Θάσου*** και ***διατηρητέα μνημεία φύσης*** τα δάση οξυάς στην Τσίχλα Χαϊτούς και της κεντρικής Ροδόπης, ενώ το δάσος της Δαδιάς έχει ανακηρυχθεί ***Εθνικό Πάρκο***.

Υφιστάμενη κατάσταση

Το φυσικό περιβάλλον της περιφέρειας προστατεύεται από τη *διεθνή συμφωνία* ***RAMSAR*** και τα *κοινοτικά προγράμματα* ***CORINE*** και ***Natura 2000***. Στα όρια της Περιφέρειας ΑΜΘ απαντώνται **29** περιοχές του δικτύου ***Natura 2000*** (2.275.600 στρέμματα φυσικών τόπων, τα οποία αναλογούν στο 16% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας), εκ των οποίων **18** είναι ***Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (SCI)*** Χάρτης 7.4 και ***16 Ζώνες Ειδικής Προστασίας*** για την ορνιθοπανίδα ***(SPA)*** Χάρτης 7.5 & ***Περιοχές Προστασίας*** Χάρτης 7.6.

Χάρτης 7. 4 : Περιοχές Natura 2000 - Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (SCI)

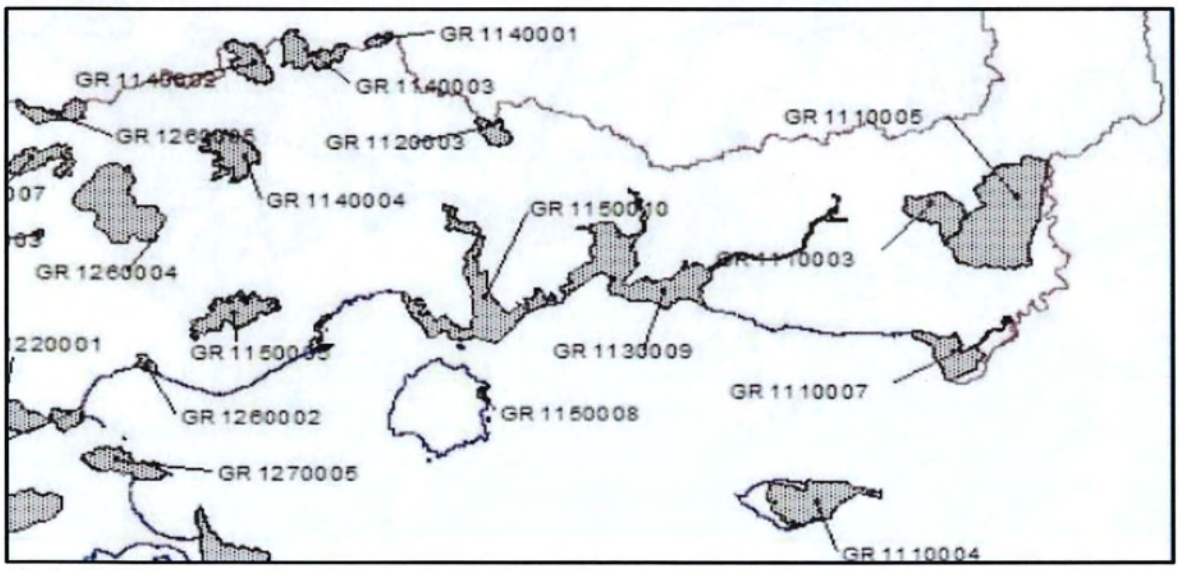

Πηγή: ΥΠΕΚΑ

Χάρτης 7. 5 : Περιοχές Natura 2000 - Ζώνες Ειδικής Προστασίας (SPA)

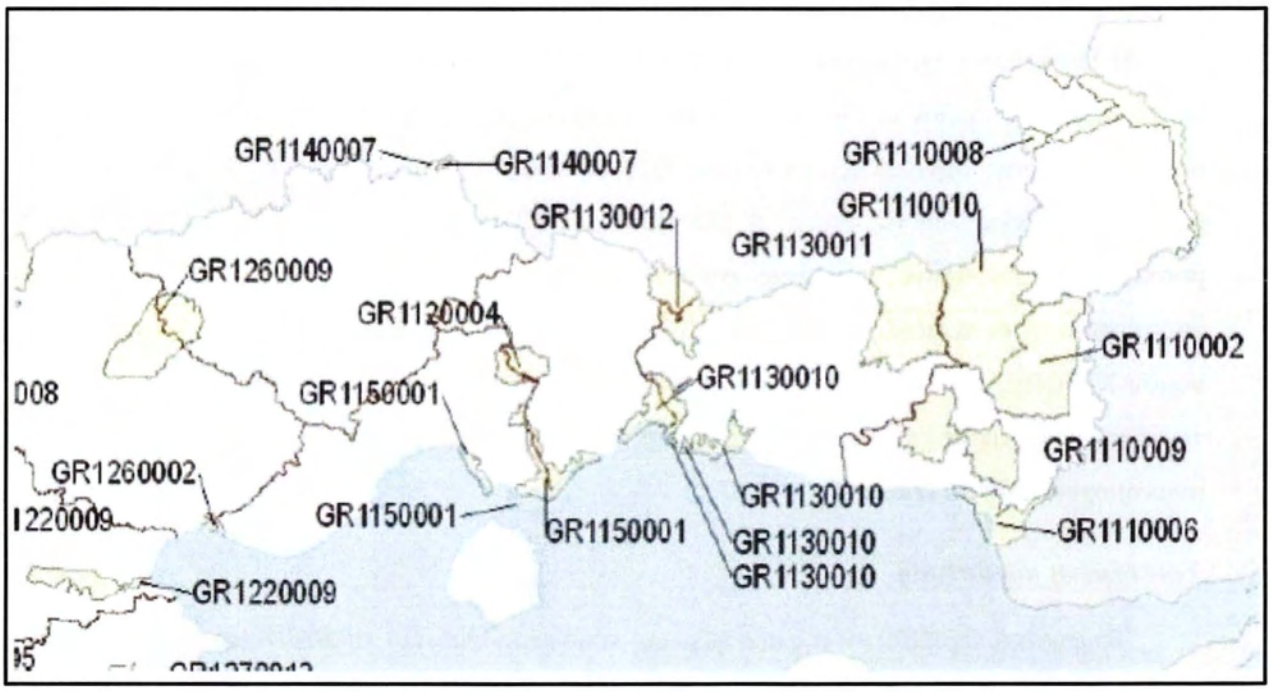

Πηγή: geodata.gov.gr

Χάρτης 7. 6 : Περιοχές Προστασίας (Εθνικά Πάρκα, δίκτυο Natura)

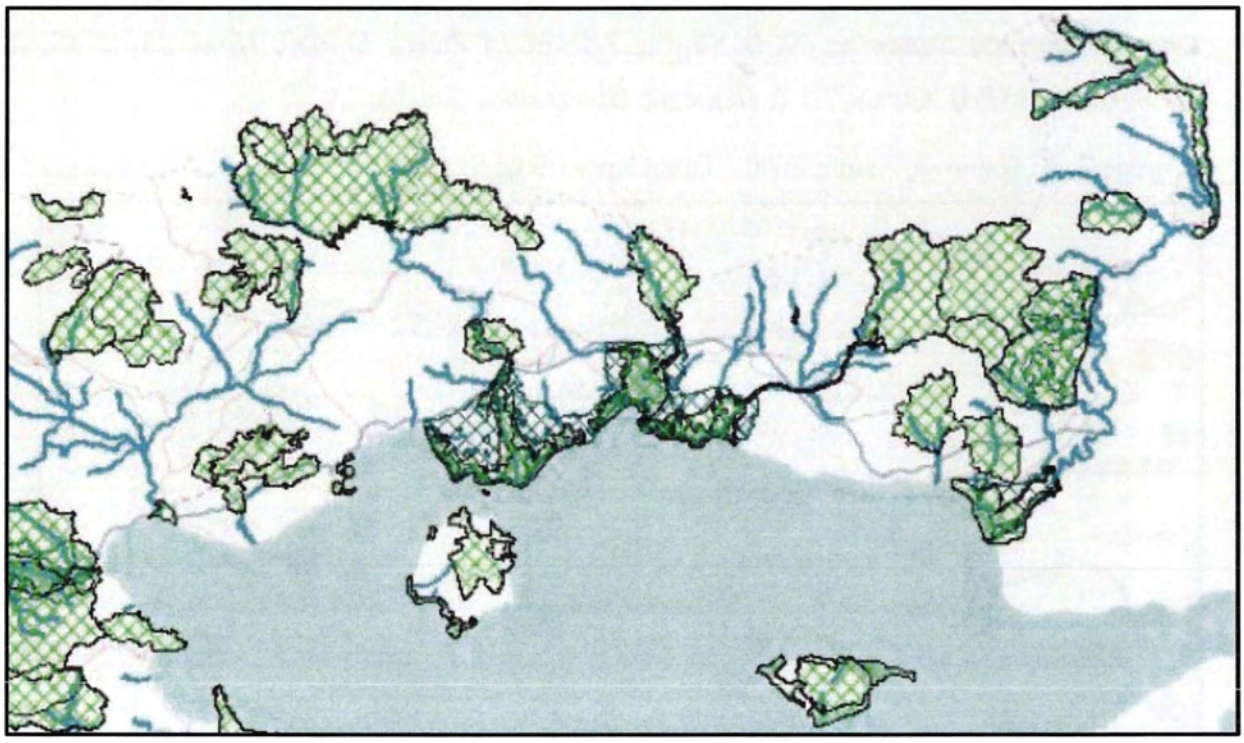

Πηγή: geodata.gov.gr

Στη Σύμβαση RAMSAR έχουν ενταχθεί ***4 Υγροβιότοποι***: τα *Δέλτα των ποταμών Νέστου και Έβρου* και *οι λίμνες Βιστωνίδα και Ισμαρίδα*. Το πρόγραμμα CORINE περιλαμβάνει ***4 υγροβιότοπους και 6 περιοχές σημαντικές για την ορνιθοπανίδα*:**

- ✓ το παρθένο δάσος Φρακτού νομού Δράμας,
- ✓ το δάσος Δαδιάς - Σουφλίου,
- ✓ το δέλτα του Έβρου
- ✓ το δέλτα του Νέστου,
- ✓ τον ποταμό Νέστο (Στενά - κοιλάδα του Νέστου),
- ✓ τη λίμνη Βιστωνίδα και τις λιμνοθάλασσες Πόρτο Λάγος,
- ✓ την κοιλάδα του ποταμού Κομψάτου,
- ✓ τη λίμνη Ισμαρίδα (ή Μητρικού) και τις λιμνοθάλασσες Ροδόπης,
- ✓ την κοιλάδα ποταμού Φιλιουρί, και
- ✓ το παραποτάμιο δάσος Έβρου – Ορεστιάδας.

Τέλος, στις προστατευόμενες περιοχές της Περιφέρειας θα πρέπει να συμπεριληφθούν και οι ***8 υγρότοποι της Σαμοθράκης***, οι οποίοι αναγράφονται στο ΦΕΚ ΑΑΠ/229/2012 *«Έγκριση καταλόγου μικρών νησιωτικών υγροτόπων και καθορισμός όρων και περιορισμών για την προστασία και ανάδειξη των μικρών παράκτιων υγροτόπων που περιλαμβάνονται σε αυτόν»*.

Πίνακας 7. 2 : Μικροί Νησιωτικοί Υγρότοποι στην ΑΜΘ

Ονομασία	Κωδικός	Έκταση (στρέματα)
Εκβολή ποταμού Βάτου	Y111SAT001	66
Εκβολή ρύακα Φονιά	Y111SAT002	55
Έλος Παλαιάπολης	Y111SAT007	14
Έλος Ανώνυμο (Φονιά)	Y111SAT008	11
Εκβολή ρύακα Κατσαμπά	Y111SAT009	13
Λίμνη στο Φυλάκιο	Y111SAT011	10
Βδελολίμνη	Y111SAT012	27
Εκβολή Ξηροποτάμου	Y111SAT013	52

Πηγή: ΥΠΕΚΑ

Στην περιφέρεια έχουν χαρακτηρισθεί ως ***αισθητικά δάση***, οι περιοχές της ***ΠΕ Καβάλας***: Δάσος Αμυγδαλεώνος, Ακρωτήριο Βρασίδας, Παγγαίο Όρος, ***Λιμένας Θάσου, Μπάμπουρας Αλυκής Θάσου, περιοχή Θεολόγου Θάσου.***

Τέλος, στην Περιφέρεια ΑΜΘ έχουν συγκροτηθεί οι ακόλουθοι ***τέσσερεις Φορείς Διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών Natura 2000***, η λειτουργία των οποίων υποστηρίζεται από το ΥΠΕΚΑ:

- Φορέας Διαχείρισης Δέλτα Νέστου- Βιστωνίδας- Ισμαρίδας
- Φορέας Διαχείρισης Οροσειράς Ροδόπης
- Φορέας Διαχείρισης Δάσους Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου
- Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Δέλτα Έβρου

Ήδη, με σχετικό νομοσχέδιο που έχει τεθεί σε διαβούλευση, προβλέπεται η συγχώνευση των φορέων σε δύο ενιαίους φορείς, που εποπτεύονται από το ΥΠΕΚΑ.

Στην Περιφέρεια έχουν θεσμοθετηθεί ***τρία Εθνικά Πάρκα***, τα οποία προσελκύουν κυμαινόμενο πλήθος επισκεπτών από το εσωτερικό και από το εξωτερικό:

Το ***Εθνικό Πάρκο Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης***, όπως ορίστηκε το 2008 με την Κ.Υ.Α 44549 (Φ.Ε.Κ. 497/Δ/17-10-2008), περιλαμβάνει τις προστατευόμενες περιοχές των *υγροτόπων Δέλτα Νέστου, Λίμνης Βιστωνίδας, Λίμνης Ισμαρίδας* και της ευρύτερης περιοχής τους, με χερσαία και υδάτινη συνολική έκταση 726.000 στρέμματα περίπου. Οι παραπάνω υγρότοποι προστατεύονται από τη διεθνή συνθήκη Ramsar.

Με την ευθύνη του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου Αν. Μακεδονίας-Θράκης λειτουργούν ***δύο Κέντρα πληροφόρησης***:

- Το *Κέντρο Πληροφόρησης Λίμνης Βιστωνίδας* βρίσκεται στην δυτική είσοδο του χωριού Πόρτο - Λάγος, στο Δ. Αβδήρων Ν. Ξάνθης.
- Το *Κέντρο Πληροφόρησης Δέλτα Νέστου* βρίσκεται στην ***Κεραμωτή Ν. Καβάλας***.

Τα δύο Κέντρα του Φορέα Διαχείρισης Δέλτα Νέστου - Βιστωνίδας - Ισμαρίδας παρουσιάζουν χαμηλό επίπεδο επισκεψιμότητας. Σύμφωνα με στοιχεία του Φορέα, το έτος 2010 δέχθηκαν συνολικά 2.280 επισκέπτες. (*Πηγή: Εθνικό Πάρκο Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Έκθεση πεπραγμένων 2010, Ιανουάριος 2011.*) Ειδικότερα, η επισκεψιμότητα στο Κέντρο Πληροφόρησης Δ. Νέστου άγγιξε τα 713 άτομα, με μεγαλύτερη κίνηση τους μήνες Ιούλιο – Αύγουστο, και στο Κέντρο Πληροφόρησης Λ. Βιστωνίδας & Ισμαρίδας η επισκεψιμότητα έφτασε τα 1.567 άτομα ενώ οι μήνες με την υψηλότερη επισκεψιμότητα ήταν από το Φεβρουάριο έως και τον Ιούνιο, και ο μήνας Νοέμβριος. Περισσότεροι από τα 2/3 των επισκεπτών του ΚΠ Βιστωνίδας – Ισμαρίδας ήταν μαθητές σχολείων.

- Το ***Εθνικό Πάρκο Δέλτα Έβρου***. Κέντρο Πληροφόρησης λειτουργεί στην Τραϊανούπολη (δεν υπάρχουν στοιχεία επισκεψιμότητας). Από εκεί οργανώνονται περιηγήσεις με ξενάγηση στο Δέλτα.
- Το ***Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς – Λευκίμης - Σουφλίου***. Κέντρο πληροφόρησης λειτουργεί στη Δαδιά, το οποίο επισκέπτονται κάθε χρόνο περί τα 30.000 έως 40.000 άτομα. Στο Κέντρο ***λειτουργεί και ξενώνας***.

Εκτός από τα τρία Εθνικά Πάρκα, υπάρχουν και άλλες φυσικές περιοχές που ***προσελκύουν το ενδιαφέρον επισκεπτών*** και διέπονται από καθεστώς προστασίας βάσει της ευρωπαϊκής και της ελληνικής νομοθεσίας, όπως είναι οι περιοχές του δικτύου Natura 2000.

Κατά τόπους δραστηριοποιούνται στο χώρο της περιφέρειας οι παρακάτω περιβαλλοντικοί φορείς, ***ΜΚΟ - Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις***:

- ✓ Εταιρεία Προστασίας και Ανάπτυξης Στενών Νέστου
- ✓ Εταιρεία Προστασίας της Φύσης και Οικοανάπτυξης
- ✓ WWF – Ελλάς
- ✓ Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
- ✓ Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης
- ✓ ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ
- ✓ MEDWET

Η ενεργός συμμετοχή των φορέων αυτών, σε συνεργασία με την τοπική κοινωνία, στην προστασία, διαχείριση και ανάδειξη των περιοχών αυτών αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την ***αξιοποίηση αυτών των φυσικών πόρων ως πόλων έλξης επισκεπτών στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης του τουρισμού.***

Χαρακτηριστικά Προβλήματα – Τάσεις

Το φυσικό περιβάλλον είναι έμμεσα συνδεδεμένο με ***τις δραστηριότητες*** που αναπτύσσονται στην περιοχή αλλά κυρίως με τον ***τρόπο εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων***. Οι δεκαετίες του '60 και '70 υπήρξαν καθοριστικές για τους ***υγροβιότοπους***. Τα *εγγειοβελτιωτικά και αντιπλημμυρικά έργα και ιδιαίτερα οι αποξηράνσεις* αποτέλεσαν την κύρια αιτία της εξαφάνισης πολλών απ' αυτούς και τον περιορισμό των υπόλοιπων. Επίσης οι εντατικές καλλιέργειες, που είχαν σαν συνέπεια την *εξάντληση σε πολλές περιοχές του υπόγειου*

υδάτινου δυναμικού καθώς και την *αλόγιστη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων*, προκαλούν παρόμοια αποτελέσματα στους υγροβιότοπους, πολλοί από τους οποίους σήμερα προστατεύονται τόσο από την Ε.Ε, όσο και από τη διεθνή ***σύμβαση Ramsar*** καθώς και από άλλες διεθνείς συμβάσεις.

Η ***θεσμοθέτηση*** όμως της ανάγκης για προστασία ***δεν συνεπάγεται αυτομάτως*** και την ***αποτελεσματικότητα*** της προστασίας. Οι έντονες πιέσεις που ασκούνται ιδίως από τις ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως *ρύπανση, συνωστισμός, λαθροθηρία και λαθροϋλοτομία*, κλπ., δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν ριζικά από τους αντίστοιχους φορείς διαχείρισης, όπου αυτοί έχουν θεσμοθετηθεί και συγκροτηθεί. ***Οι Φ.Δ. έως σήμερα κατά κανόνα υπολειτουργούν, κυρίως λόγω έλλειψης πόρων και προσωπικού, ενώ ήδη σχεδιάζεται η αναδιοργάνωση, συγχώνευση ή ανακατανομή τους.***

Έτσι, οι προστατευόμενες περιοχές κινδυνεύουν από δραστηριότητες όπως η *λαθροθηρία, η λαθροϋλοτομία, οι πυρκαγιές, τα υγρά απόβλητα των κτηνοτροφικών και μεταποιητικών μονάδων και η ρύπανση από τα αστικά λύματα.* Τέλος, το σύστημα των υγροτόπων, ιδιαίτερα στις περιοχές Ramsar και Natura 2000, απειλείται κυρίως από την ***μη ορθή διαχείριση του υδάτινου δυναμικού.***

<u>Συγκριτικά Αναπτυξιακά Πλεονεκτήματα – Δυνατότητες</u>

Το πλούσιο περιβάλλον της περιφέρειας μπορεί να συμβάλλει μεταξύ άλλων και στην ***τουριστική οικονομική ανάπτυξη***. Η οικολογική του δε σημασία είναι μεγάλη και χαρακτηρίζεται από τα παρακάτω:

α) ***τη μεγάλη ποικιλία βιοτόπων***. Σίγουρα δεν συναντώνται σε άλλο οικοσύστημα στην Ελλάδα παραποτάμια δάση, υφάλμυρες λίμνες, υγρολίβαδα, λίμνες γλυκού νερού, λιμνοθάλασσες, αλμυρόβαλτοι, αμμοθίνες, βραχώδεις ακτές και νησίδες κοντά στις ακτές.

β) ***τη μεγάλη έκταση που καταλαμβάνουν οι βιότοποι***. Από το νομό Καβάλας εκτείνονται ανατολικά, παραλιακά και σε βάθος αρκετών χιλιομέτρων, μέχρι το νομό Ροδόπης και στη συνέχεια από την Αλεξανδρούπολη μέχρι τον ποταμό Έβρο.

γ) ***τη μεγάλη συγκέντρωση πληθυσμών διαφόρων ειδών πανίδας*** (250.000 περίπου υδρόβια πουλιά ξεχειμωνιάζουν στην ευρύτερη περιοχή του οικοσυστήματος).

ε) ***στην παρουσία πολλών σπάνιων ειδών χλωρίδας - πανίδας*** και μάλιστα ειδών που ***απειλούνται με εξαφάνιση*** στον Ευρωπαϊκό χώρο (πάνω από 110 είδη πουλιών που παρατηρήθηκαν έχουν συμπεριληφθεί στον κόκκινο κατάλογο).

στ) ***τη φυσικότητα*** που παρουσιάζει το σύνολο των βιότοπων του οικοσυστήματος.

7.1.3 Υδατικοί Πόροι

Υφιστάμενη κατάσταση

Η περιφέρεια ΑΜΘ έχει σημαντικές ποσότητες υδατικού δυναμικού και λόγω της συμβολής των μεγάλων ποταμών που την διασχίζουν, δηλαδή του Νέστου, του Έβρου και μέρος του παραπόταμου του Άρδα. Από πλευράς υδατικών πόρων, ανήκει σε δυο υδατικά διαμερίσματα: το ***υδατικό διαμέρισμα της Θράκης*** (GR12) - που περιλαμβάνει την λεκάνη του Νέστου και τη Θράκη και είναι το πλουσιότερο πανελλαδικά - και το υδατικό διαμέρισμα της ***Ανατολικής Μακεδονίας*** (GR11) - που καλύπτει το τμήμα της περιφέρειας δυτικά της λεκάνης του Νέστου και κατατάσσεται 5ο μεταξύ των υδατικών διαμερισμάτων της χώρας.

Υπόγειοι Υδατικοί Πόροι

Οι υδροφόροι ορίζοντες που αναπτύσσονται στην ευρύτερη περιοχή της περιφέρειας διακρίνονται κυρίως σε τρεις μεγάλες κατηγορίες:

α) στους ***προσχωματικούς*** υδροφόρους των κοκκωδών σχηματισμών που εντοπίζονται στα πεδινά τμήματα

β) στους ***καρστικούς*** υδροφόρους των ανθρακικών πετρωμάτων και

γ) στους ***ρωγμώδης*** υδροφόρους και τους υδροφόρους των συνεκτικών πετρωμάτων (οι δυο τελευταίοι εντοπίζονται στην ορεινή ζώνη).

- **Προσχωματικά Υδροφόρα Συστήματα:** Είναι γενικά παραδεκτό ότι το υδατικό δυναμικό σήμερα των πεδινών εκτάσεων ***έχει εξαντλήσει πλήρως τις δυνατότητές*** του για την ικανοποίηση των αυξημένων αρδευτικών αναγκών. Η συνεχής πτώση στάθμης και ο εξαναγκασμός σε βαθύτερες γεωτρήσεις, με συνεπαγόμενο το μεγάλο κόστος κατασκευής, την αύξηση της ενέργειας άντλησης του νερού και κατά συνέπεια αύξησης του κόστους παραγωγής του προϊόντος. Επιπλέον στα παράκτια δυναμικά πεδία χαρακτηριστικό γεγονός της υπεράντλησης (άντληση πέρα από τις δυνατότητες των

υπόγειων υδροφόρων στρωμάτων) είναι η διείσδυση της θάλασσας στα υπόγεια νερά για πολλά χιλιόμετρα στην ενδοχώρα, με αποτέλεσμα εκτός από την αλμύριση των νερών να παρατηρείται συχνά και το φαινόμενο της αλμύρισης των εδαφών που συνδέεται άμεσα με το φαινόμενο της ερημοποίησης.

- ***Καρστικά Υδροφόρα Συστήματα***: Τα μάρμαρα και οι ασβεστόλιθοι δομούν μεγάλο μέρος των ορεινών όγκων δυτικά του Νέστου ποταμού (τμήμα Αν. Μακεδονίας), χαρακτηριστικά τα μάρμαρα των ορέων του Αγκίστρου, του Μενοικίου, του Φαλακρού, του Παγγαίου και της Λεκάνης, τα οποία παρουσιάζουν αξιόλογο πάχος και σημαντική επιφανειακή εξάπλωση. Τα αναπτύγματα των μαρμάρων, φιλοξενούν στα κρασπεδά τους και ιδιαίτερα προς την πλευρά των πεδινών εκτάσεων, πολλές και δυναμικές πηγές, το νερό των οποίων σήμερα μερικώς αξιοποιείται σε διάφορες χρήσεις και κυρίως για την εξυπηρέτηση της ***ύδρευσης***. Στο σύνολο του δήμου Δράμας, του δήμου Δοξάτου, του Δήμου Καβάλας, του δήμου Νέστου, του δήμου Τοπείρου και στο 70% του δήμου Ξάνθης, οι υδρευτικές ανάγκες ικανοποιούνται από τα καρστικά νερά κυρίως των δυναμικών πηγών των παραπάνω μαρμάρων. Μια σωστή διαχείριση, η οποία απαιτεί σημαντικά όμως έργα υποδομής, όπως *οι δεξαμενές αποθήκευσης*, θα μπορούσε να ενισχύσει και άλλες αυξημένες αρδευτικές ανάγκες, κυρίως των περιοχών της Αν. Μακεδονίας.
- ***Υδροφόροι συνεκτικών σχηματισμών*** (ρωγμώδης υδροφόροι): Η δυναμικότητα αυτής της υδροφορίας, η οποία αναπτύσσεται τοπικά και περιορισμένα κυρίως στην ορεινή μάζα, είναι μικρή έως μέτρια και οι υδροφορίες που αναπτύσσονται είναι περιορισμένες και τοπικής σημασίας. Η υπόγεια αυτή υδροφορία σήμερα ικανοποιεί τις υδατικές ***ανάγκες οικισμών της ορεινής ζώνης***. Επειδή η υδροφορία των σχηματισμών αυτών και η δυναμικότητα των πηγών εξαρτάται άμεσα από τα ατμοσφαιρικά κατακρημνίσματα, για το λόγο αυτό η ύδρευση των περισσότερων οικισμών της ορεινής ζώνης γίνεται πλημμελώς, σε περιόδους μεγάλης ανομβρίας, θερινή περίοδο. Απαιτούνται ***σημαντικοί αποθηκευτικοί χώροι, μικρά φράγματα και λιμνοδεξαμενές,*** έτσι ώστε με την αποθήκευση των χειμερινών απορροών να μπορούν να ικανοποιήσουν τις θερινές ανάγκες.

Καταναλώσεις Υδατικών Πόρων – Επάρκεια

Η ***επάρκεια υδατικών πόρων είναι πολύ σημαντικό αναπτυξιακό πλεονέκτημα*** για όλες σχεδόν τις παραγωγικές δραστηριότητες αλλά οι μεγαλύτεροι καταναλωτές είναι ο ***αγροτικός*** τομέας και η ***βιομηχανία***. Γεγονός είναι ότι σε παγκόσμιο επίπεδο το 70% της κατανάλωσης υδατικών πόρων γίνεται από τον αγροτικό τομέα και 20% από τη βιομηχανία. Επίσης, ο ***τουρισμός*** είναι ιδιαίτερα σημαντικός καταναλωτής νερού σε σχέση με την κατοικία, με τάξη μεγέθους 80 έως 2000 λίτρα ανά άτομο ανά ημέρα, καθώς και οι περισσότερες δραστηριότητες του ***τριτογενούς*** τομέα με κύριες καταναλώσεις: *πότισμα κήπων, πισίνες, καταλύματα.*

Στην ΑΜΘ οι κύριες καταναλώσεις υδατικών πόρων γίνονται από την γεωργία και αφορούν το 40% της καλλιεργήσιμης γης που ανέρχεται περίπου στο 35% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας.

<u>Χαρακτηριστικά Προβλήματα - Τάσεις</u>

Από τη σύγκριση της προσφοράς και ζήτησης νερού, προκύπτει ότι ***το υδατικό ισοζύγιο της περιφέρειας είναι πλεονασματικό***. Εν τούτοις, οι υδατικοί πόροι δεν είναι ομοιόμορφα κατανεμημένοι. Το θέμα της αποδοτικής εκμετάλλευσης φυσικών πόρων επικεντρώνεται στη βιώσιμη αξιοποίηση των υδατικών πόρων της περιφέρειας: τα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα – παρά το υψηλό δυναμικό - τελούν υπό καθεστώς εκμετάλλευσης μη βιώσιμο καθώς παρατηρείται:

α) υπεράντληση στα πεδινά τμήματα,
β) έλλειψη σε πολλές ορεινές περιοχές, ενώ
γ) ένα μεγάλο τμήμα των επιφανειακών υδάτων παραμένει αναξιοποίητο.

Ένα ιδιαίτερο θέμα που αφορά την *αειφορία του υδατικού δυναμικού αποτελεί η ποιοτική του προστασία*. Σήμερα στις περιοχές των υδροφόρων στρωμάτων, εντοπίζεται μια πληθώρα σημειακών πηγών ρύπανσης. Η έλλειψη προστασίας κυρίως των σημείων που εξυπηρετούν την ύδρευση, θα δημιουργήσει στο μέλλον δυσμενείς συνθήκες στη ποιότητα των νερών. Χαρακτηριστικό του γεγονότος της έλλειψης σχεδίων προστασίας αποτελεί ο μεγάλος αριθμός διάσπαρτων ΧΑΔΑ σε όλη την Περιφέρεια και η ύπαρξη μόνο δυο οργανωμένων ΧΥΤΑ και ουδενός ΧΥΤΥ (Χώρων Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων). Επίσης η ύπαρξη μόνο τεσσάρων βιολογικών καθαρισμών δείχνει την ουσιαστική έλλειψη φροντίδας προστασίας του

περιβάλλοντος και ιδιαίτερα του υδατικού δυναμικού. Ενδεικτικό είναι ότι πολλοί ορεινοί οικισμοί λόγω έλλειψης υποδομών διαχείρισης υγρών αποβλήτων, τα *απορρίπτουν σε παρακείμενα ρέματα.*

Σε γενικές γραμμές, και λόγω της σπουδαιότητας του ζητήματος για επάρκεια καλής ποιότητας νερού, καθότι αποτελεί ***κρίσιμο πόρο προστασίας φυσικού περιβάλλοντος ανάπτυξης και ποιότητας ζωής***, κρίνονται αναγκαία:

- η βελτίωση των υποδομών, όπου κρίνεται απαραίτητο και
- η θέσπιση κανόνων ορθολογικής διαχείρισης του νερού, με στόχο την αποφυγή της υπερεκμετάλλεσης.
- η διεξαγωγή διαχειριστικών μελετών με στόχο:
  - ✓ τον προσδιορισμό των προσφερόμενων διαθέσιμων και αναγκαίων για την κάλυψη των αναγκών ποσοτήτων,
  - ✓ τη δημιουργία ζωνών τεχνητού εμπλουτισμού και λιμνοδεξαμενών καθώς και
  - ✓ την εξέταση εκμετάλλευσης του νερού από τα φράγματα κυρίως του Νέστου.

(*Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης*)

7.1.4 Ορυκτός πλούτος

Υφιστάμενη κατάσταση

Στο χώρο της Περιφέρειας Α.Μ.Θ. εντοπίζονται κοιτάσματα και εμφανίσεις βασικών και πολύτιμων μετάλλων, σπάνιων γαιών και μετάλλων, βιομηχανικών ορυκτών και διακοσμητικών πετρωμάτων καθώς και πετρωμάτων για ειδικές χρήσεις. Η συστηματική διερεύνηση που προηγήθηκε στο παρελθόν και έχει αποτυπωθεί σε εκθέσεις του ΙΓΜΕ ως προς τον εντοπισμό μεταλλοφοριών, μέταλλα και γεωθερμικά ρευστά, και βιομηχανικών ορυκτών με οικονομική προοπτική θα δώσει την ευκαιρία στην πολιτεία για παραπέρα αξιοποίηση τους, με επακόλουθο να προκύψουν ***νέες επενδυτικές ευκαιρίες στην Μεταλλευτική Έρευνα.***

Χάρτης 7. 7 : Ορυκτός πλούτος στην περιοχή Μακεδονίας - Θράκης

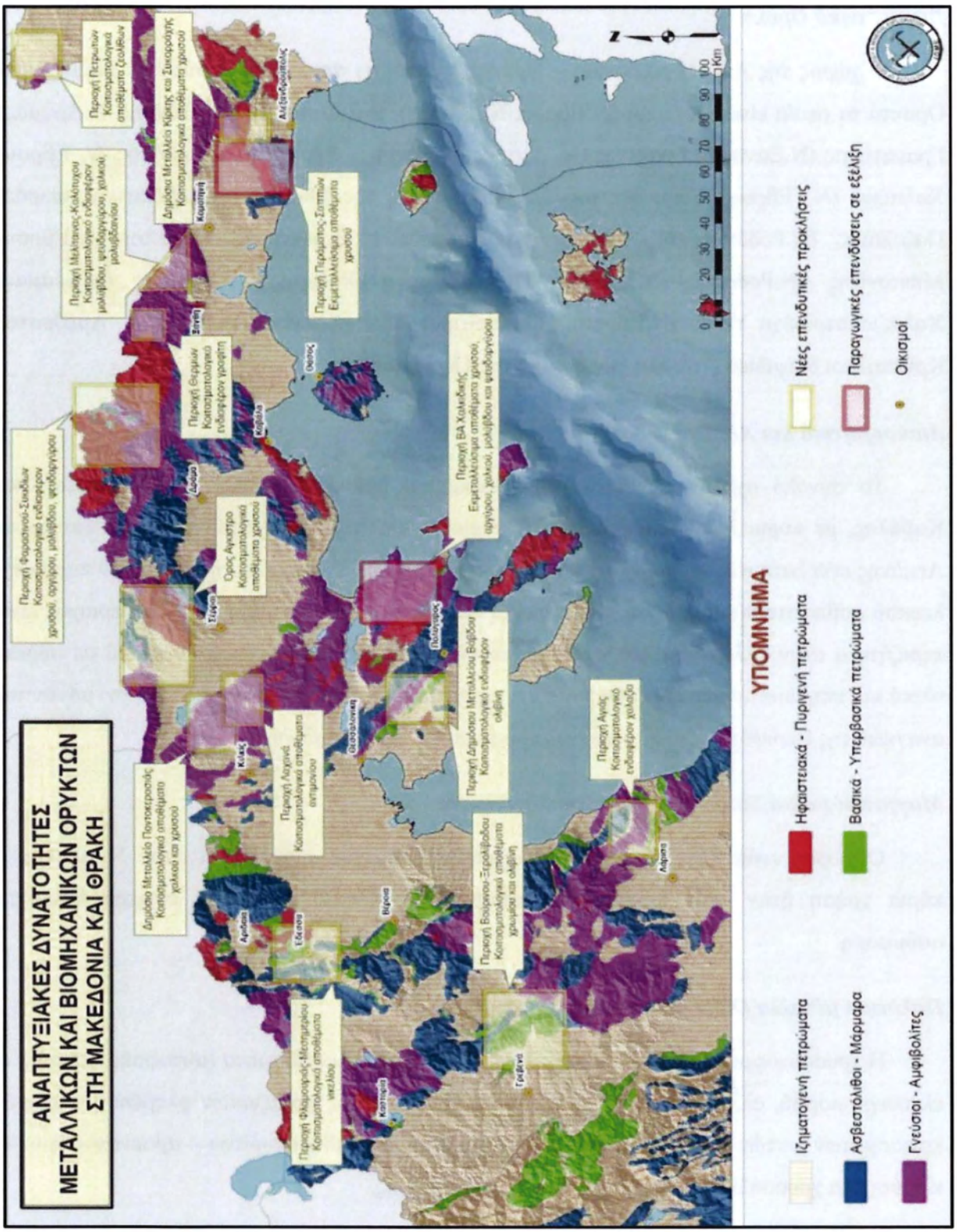

Πηγή: ΙΓΜΕ

Βιομηχανικά Ορυκτά

Ο χώρος της Αν. Μακεδονίας – Θράκης εμπεριέχει σημαντικό πλούτο σε Βιομηχανικά Ορυκτά τα οποία είναι: Άστριοι (Ν.Έβρου, Ν.Δράμας), Βολλαστονίτης (Ν.Ξάνθης, Ν.Δράμας), Γρανατίτητς (Ν.Ξάνθης), Γραφίτης (Ν. Δράμας, Ν.Ξάνθης), Ζεόλιθοι (Ν. Ροδόπης, Ν. Έβρου), Χαλαζίας (Ν. Έβρου), Κυανίτης (σε όλη την έκταση της Μαρμαρο-αμφιβολιτικής σειράς), Ποζολάνες (Ν.Ροδόπης, Ν. Έβρου), Καολινιτικές – Σερεκιτικές Άργιλλοι (Ν.Έβρου), Μπετονίτης (Ν.Ροδόπης, Ν.Έβρου), Πυριτόλιθος (Ν.Ροδόπης), Καολίνης (Ν.Δράμας), Χαλαζιοαστριούχα Υλικά (Ν.Έβρου), Ημιπολύτιμοι λίθοι (Χαλκηδόνιο, Τοπάλιο, Αμέθυστος, Κρύσταλλοι διοψιδίου – σε όλη την έκταση της Περιφέριας).

Διακοσμητικά και Αδρανή υλικά

Το σύνολο σχεδόν των λατομείων μαρμάρου βρίσκεται στους Νομούς Δράμας και Καβάλας, με κύρια λατομικά κέντρα στις περιοχές Φαλακρού, Παγγαίου, Θάσου και ορέων Λεκάνης ενώ λατομεία λειτουργούν και στην περιοχή της Ξάνθης (Κομνηνά) για την παραγωγή λευκού ασβεστιτικού μαρμάρου. Ιδιαίτερα τα λευκά και ημίλευκα μάρμαρα της περιοχής είναι περιζήτητα στην Ελληνική αλλά και στη Διεθνή αγορά. Το αποθεματικό δυναμικό σε αδρανή υλικά και πετρώματα ειδικών χρήσεων είναι τεράστιο και επαρκεί για την κάλυψη όχι μόνον των αναγκών της Περιφέρειας αλλά και του ευρύτερου Ελλαδικού χώρου.

Μαγγανιούχα και Σιδηρομαγγανιούχα κοιτάσματα

Ο χώρος ανάπτυξης των Μαγγανιούχων κοιτασμάτων εντοπίζεται στον Ν.Δράμας. Η κύρια χρήση ήταν στην παραγωγή μπαταριών. Η εκμετάλλευσή του σήμερα θεωρείται ασύμφορη.

Πολύτιμα μέταλλα (Χρυσός Au – Άργυρος Ag)

Η χρυσούχος μεταλλοφορία εμφανίζεται σε πρωτογενή κοιτάσματα (αυτοφυής Χρυσός) σε ελεύθερη μορφή, αλλά και ως τελλουρίδια του χρυσού εντός χαλαζιακών φλεβών ή φλεβικών κοιτασμάτων μικτών θειούχων μεταλλευμάτων και κυρίως σιδηροπυρίτου – αρσενοπυρίτου. Τα κοιτάσματα χρυσού βρίσκονται στην περιοχή της Θράκης.

Πλατινοειδή

Χρησιμοποιούνται σε συστήματα υψηλής τεχνολογίας (καταλύτες, στην ιατρική, σε διάφορες βιομηχανικές χρήσεις) και θεωρούνται στρατηγικής σημασίας καθώς πάνω από το 95% της παγκόσμιας παραγωγής προέρχεται από 5 μόλις κοιτάσματα.

Σπάνιες Γαίες

Οι σπάνιες γαίες αποτελούν μια ομάδα δεκαεπτά μετάλλων με μοναδικές ιδιότητες, τα οποία χρησιμοποιούνται με ολοένα μαζικότερο τρόπο στην καινοτόμο βιομηχανία της υψηλής τεχνολογίας: στα λέιζερ, στα κινητά τηλέφωνα, στις οθόνες υγρών κρυστάλλων, στην κατασκευή αεροσκαφών, στην πυρηνική ενέργεια, κ.α. Ωστόσο, από τα στοιχεία αυτά εξαρτώνται και οι νέες «πράσινες» βιομηχανίες: οι μπαταρίες των υβριδικών αυτοκινήτων, τα φωτοβολταϊκά, οι λαμπτήρες χαμηλής κατανάλωσης ή οι τουρμπίνες των ανεμογεννητριών.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μεταλλεύματα που στερούνται οικονομικής σημασίας

Στην ΑΜΘ υπάρχει και μία σειρά μεταλλευμάτων που – υπό τις παρούσες συνθήκες παρουσιάζουν ελάχιστη ή καμία μελλοντική προοπτική. Αυτά είναι: Μεταλλεύματα μεικτών θειούχων (PbS-ZnS) στη Θάσο, Μεταλλεύματα Χαλκού, Αντιμόνιο Sb, Χρωμίτης (FeCr2O4), Νικέλιο (Ni), Μολυβδαίνιο Mo, Σιδηροπυρίτης (FeS2).

Λιγνίτης

Υπάρχουν: το Λιγνιτικό κοίτασμα Δράμας, Κοίτασμα τύρφης Φιλίππων, το οποίο είναι το μεγαλύτερο κοίτασμα τύρφης παγκοσμίως, έχει μεγάλη θερμογόνο δύναμη, το Λιγνιτικό κοίτασμα Σαππών, το Λιγνιτικό κοίτασμα Παρανεστίου, το Λιγνιτικό κοίτασμα Παγγαίου, το Κοίτασμα Λιθάνθρακα Αιμόνιου Κοτύνης.

Ουράνιο U

Σημαντικό κοίτασμα παρατηρείται στα Διπόταμα Δράμας. Λόγω της χρήσης του σε πολύ εξειδικευμένες εφαρμογές, η εκμετάλλευση οποιουδήποτε αποθέματος, αποτελεί ζήτημα εθνικού στρατηγικού σχεδιασμού.

Χαρακτηριστικά Προβλήματα

Είναι προφανές ότι η οποιαδήποτε ενέργεια παρέμβασης και εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων, θα προκαλέσει συγκρούσεις σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο. Αναμφισβήτητα είναι αναγκαίο να εξακριβωθούν σε βραχυπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο επίπεδο οι οικονομικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Διακρίνονται δύο συγκεκριμένες δραστηριότητες για τις οποίες απαιτείται μια συστημικώς τεκμηριωμένη αξιολόγηση:

- Η εκμετάλλευση κοιτασμάτων χρυσού και άλλων μετάλλων
- Η εκμετάλλευση λιγνιτικών κοιτασμάτων Δράμας, τα οποία βρίσκονται σε μια από τις πιο εύφορες πεδιάδες της περιφέρειας.

Πρόκειται για δύο δραστηριότητες οι οποίες δεν έχουν ακόμη ξεκινήσει και υπάρχει διαμάχη ως προς τα οφέλη συγκριτικά με τα κόστη που μπορεί να προκύψουν σε μακροπρόθεσμη βάση από αυτές. Στην ίδια κατηγορία εντάσσονται: ***τα πετρέλαια ανοιχτά της Καβάλας*** τα οποία είναι ήδη προς εκμετάλλευση, αλλά δε θεωρούνται αιτία συγκρούσεων σε επίπεδο περιφέρειας, παρά μόνο σε ***επίπεδο ΑΟΖ*** (Διεθνής Συνθήκη του ΟΗΕ περί Δικαίου της Θάλασσας (1982): **αποκλειστική οικονομική ζώνη** (ΑΟΖ), *Πηγή: http://el.wikipedia.org/wiki/Αποκλειστική_Οικονομική_Ζώνη*), και τα ***κοιτάσματα ουρανίου στην περιοχή της Δράμας.***

Τα προβλήματα στην εξόρυξη των μαρμάρων εξακολουθούν να είναι μεγάλα και πολλές φορές αξεπέραστα, και αφορούν τόσο τα οικονομικά των επιχειρήσεων, όσο και το περιβάλλον. Τα περιβαλλοντικά προβλήματα πηγάζουν κυρίως από τα στείρα της εκμετάλλευσης τα οποία λόγω της μεγάλης σε όγκο ποσότητά τους αποτίθενται σε κάποια παραπλήσια στο λατομείο έκταση, δεσμεύοντας έτσι πολύτιμο χώρο, προκαλώντας περαιτέρω αλλαγές στο τοπίο και συχνά συγκρούσεις με άλλες χρήσεις, όπως ο ***τουρισμός στη Θάσο***. Σύμφωνα με τις σύγχρονες περιβαλλοντικές απαιτήσεις το ζήτημα έγκειται στη περαιτέρω διάθεση τους.

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω προβλημάτων *πολλά λατομεία εγκαταλείπονται*. Πρέπει να εκτιμηθούν οι πιθανότητες επαναλειτουργίας ορισμένων εγκαταλειμμένων λατομείων, με νέες *τεχνικές εξόρυξης* (υπόγειες εκμεταλλεύσεις) ώστε να αποφεύγεται η άσκοπη λατόμευση με καταστροφικά αποτελέσματα.

Συγκριτικά Αναπτυξιακά Πλεονεκτήματα – Δυνατότητες

Τα ***λευκά και ημίλευκα μάρμαρα*** της περιοχής είναι περιζήτητα στην Ελληνική και Διεθνή αγορά. Ένας αξιόλογος αριθμός λατομείων εξόρυξης μαρμάρου καθιστούν την περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης έναν σημαντικότατο οικονομικό παράγοντα για την *περιφερειακή και εθνική οικονομία.*

Από τα υπάρχοντα βιομηχανικά ορυκτά, υπό εκμετάλλευση είναι οι Άστριοι, ο Καολίνης, και Χαλαζοπυριτικά Υλικά. Άλλα βιομηχανικά ορυκτά τα οποία δεν τελούν υπό εκμετάλλευση αλλά παρουσιάζουν προοπτικές περιλαμβάνουν τους Ζεόλιθους (βιομηχανικό ορυκτό με ευρεία χρήση σε πολλά πεδία), και οι ηφαιστειακοί τόφφοι (για τη δημιουργία Ποζολανικού τσιμέντου).

Λαμβάνοντας υπ` όψιν το ευνοϊκό γεωλογικό περιβάλλον, θα πρέπει επίσης να αναζητηθούν συγκεντρώσεις Λευκοχρύσου (Pt) και Παλλαδίου (Pd) και η έρευνα θα πρέπει να επεκταθεί ώστε να διαπιστωθεί ο βαθμός στον οποίο είναι αξιοποιήσιμα. Στο οφιολιθικό σύμπλεγμα Σμιγάδας - Ραγάδας - Βυρσίνης (στον ορεινό όγκο της Δυτικής Ροδόπης κοντά στα σύνορα) υπάρχουν οι προϋποθέσεις για εντοπισμό πλατινοειδών και σπάνιων γαιών. Σπάνιες γαίες είναι πιθανόν να εντοπισθούν και σε άλλες περιοχές, σε ζώνες διάβρωσης και εξαλλοίωσης όπως π.χ. στο χώρο της Ανατολικής Ροδόπης.

Επίσης, σε παράκτιες ζώνες (περιοχή Περάματος - Ακροποτάμου) υπάρχουν ενδιαφέρουσες εμφανίσεις "Μαύρων Άμμων".

<u>Γεωθερμικά πεδία</u>

Η γεωθερμική ενέργεια αποτελεί σημαντικό αξιοποιήσιμο πόρο για την περιφέρεια, της οποίας το υπέδαφος διαθέτει σημαντικά αποθέματα. Ήδη από την δεκαετία του 1980 το ΙΓΜΕ μέσα από χρηματοδότηση από το Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης ανέλαβε την καταγραφή και αξιολόγηση των γεωθερμικών κοιτασμάτων στην ΑΜΘ έχοντας καταθέσει εκθέσεις που βεβαιώνουν τη γεωγραφική κατανομή και τις δυνατότητες των πεδίων.
Στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. υπάρχουν τα ακόλουθα γεωθερμικά πεδία:

1. Γεωθερμικό πεδίο χαμηλής ενθαλπίας περιοχής Αριστηνού Αλεξανδρούπολης
2. Γεωθερμικό πεδίο χαμηλής ενθαλπίας περιοχής Σαππών-Κροβύλης
3. Γεωθερμικό πεδίο χαμηλής ενθαλπίας περιοχής Λίμνης Μητρικού
4. Γεωθερμικό πεδίο χαμηλής ενθαλπίας περιοχής Ν. Κεσσάνης Ξάνθης
5. Γεωθερμικό πεδίο χαμηλής ενθαλπίας περιοχής Ν. Εράσμιο-Μαγγάνων Ξάνθης

6. Γεωθερμικό πεδίο χαμηλής ενθαλπίας περιοχής Ερατεινό Καβάλας
7. Γεωθερμικό πεδίο χαμηλής ενθαλπίας περιοχής Ακροπόταμου Καβάλας

Επίσης υπάρχουν και γεωθερμικά πεδία και στις εξής περιοχές: Τυχερό, Θασοπούλα και Θερμά-Ψαροθερμά Σαμοθράκης.

7.1.5 Περιβάλλον & Ρύπανση

Στον τομέα του περιβάλλοντος, παρά την ύπαρξη έντονων ***ανθρώπινων επιδράσεων***, τόσο τα *χερσαία* όσο και τα *υγροτοπικά* και *αζωνικά οικο-συστήματα* διατηρούν σε μεγάλο βαθμό τη φυσικότητά τους. Οι ανθρωπογενείς δραστηριότητες αποτελούν τον κύριο παράγοντα για τη ***ρύπανση*** του φυσικού περιβάλλοντος, ενώ ο ποταμός ***Νέστος*** είναι ήδη ιδιαίτερα επιβαρυμένος από τα λύματα που καταλήγουν σε αυτόν από τη Βουλγαρία, χωρίς προηγούμενη επεξεργασία. Ανάλογη επιβάρυνση παρατηρείται και στον ποταμό ***Έβρο***.

Γενικά παρατηρείται έντονη ανάγκη για έναν ολοκληρωμένο σχεδιασμό αποτελεσματικής ***περιβαλλοντικής διαχείρισης*** και ***προστασίας*** στο σύνολο των φυσικών πόρων – αλλά κυρίως για τους υδατικούς πόρους.

Οι υδατικοί πόροι κινδυεύουν σε μεγάλο ποσοστό από προβλήματα που δημιουργούνται από την ***άρδευση*** γεωργικών εκτάσεων (περίπου το 60%), όπου παρατηρούνται έντονα προβλήματα ***υφαλμύρισης*** σε όλες τις παράκτιες περιοχές, λόγω υπεράντλησης του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα άρδευσης.

Ο συνδυασμός του προβλήματος της υπεράντλησης με την επιβάρυνση των επιφανειακών και υπόγειων αποδεκτών υδάτων από τις γεωργικές δραστηριότητες επιφέρει: Σύμφωνα με το «Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος 12 Θράκης» της Ειδικής Γραμματείας Υδάτων, ετησίως στα Υδάτινα Σώματα (ΥΣ) 5.612 τόννοι αζώτου εκ των οποίων το 55% φθάνει στα επιφανειακά ύδατα καθώς και 952 τόννοι φωσφόρου, οι οποίοι επιβαρύνουν κυρίως τα επιφανειακά ΥΣ (Πίνακας 7.3).

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα αστικά λύματα και η βιομηχανική δραστηριότητα, επιβαρύνουν τους φυσικούς αποδέκτες με τόνους αζώτου και φωσφόρου. (*Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (GR12) Τεύχος 8, σελ. 61 & 85*)

Χάρτης 7. 8: Ετήσια φορτία αζώτου από τη γεωργική δραστηριότητα στο ΥΔ 12 (ανά ΤΚ ή ΔΚ)

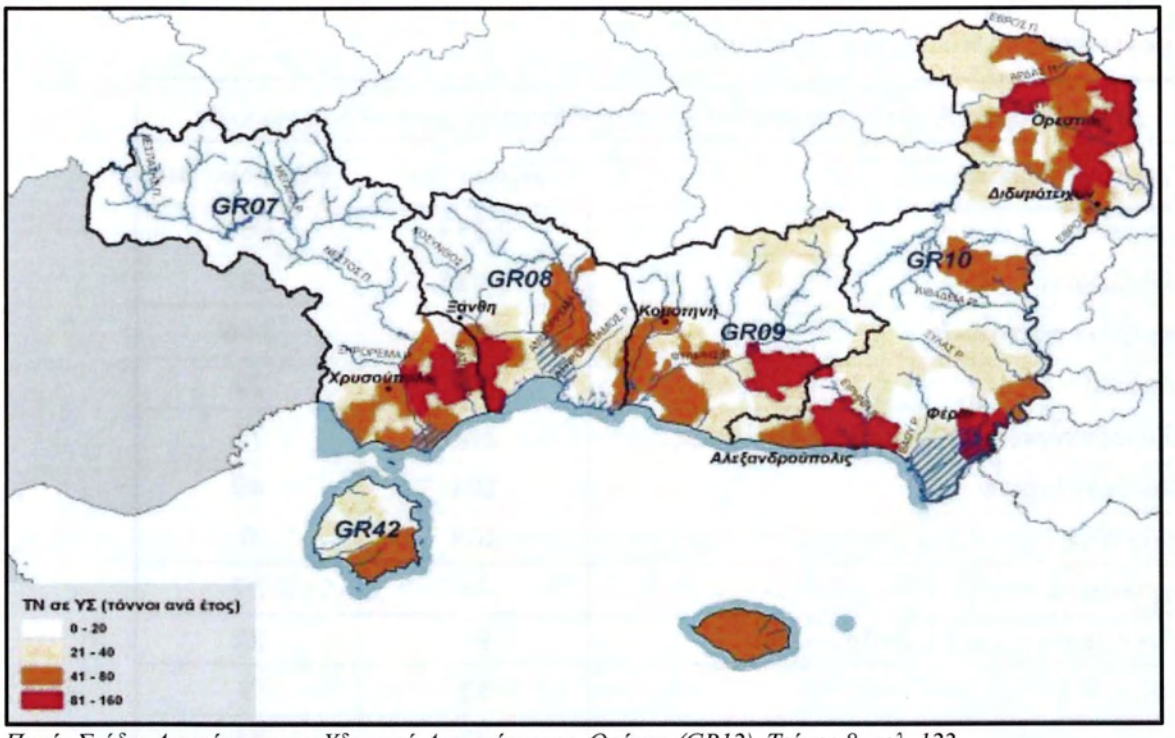

Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (GR12), Τεύχος 8, σελ. 122

Χάρτης 7. 9 : Ετήσια φορτία φωσφόρου από τη γεωργική δραστηριότητα στο ΥΔ 12

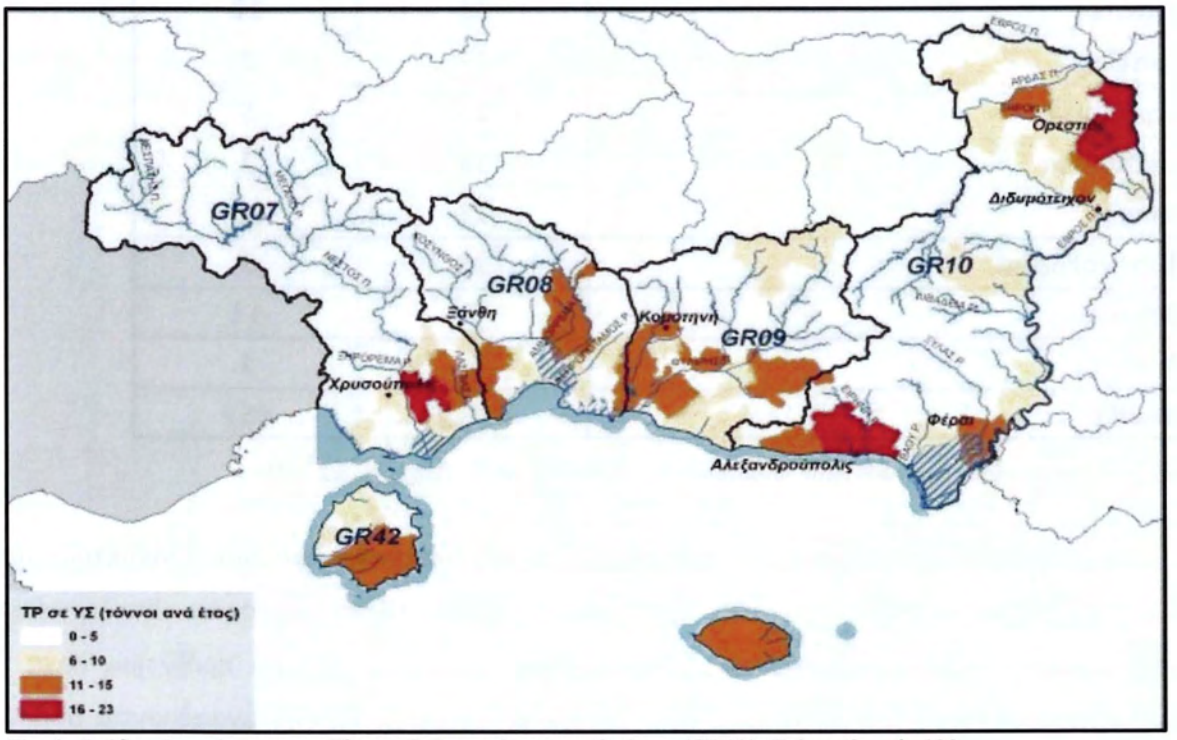

Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (GR12), Τεύχος 8, σελ. 122

Πίνακας 7. 3 : Τόννοι αζώτου και φωσφόρου από τη γεωργία που επιβαρύνουν τους επιφανειακούς υδατικούς πόρους ετησίως.

Ετήσια Φορτία Αζώτου και Φωσφόρου στα υδάτινα σώματα από τη γεωργία		
Γεωργικά Προϊόντα	Άζωτο (tn)	Φώσφορο (tn)
Σιτηρά	2.333	361
Καλαμπόκι	1.416	137
Βαμβάκι ποτιστικό	523	166
Μηδική	301	33
Ελαιόδενδρα για ελιές ελαιοποιήσεως	291	76
Βαμβάκι ξερικό	181	40
Ηλίανθος	103	0
Κηπευτικά	93	27
Ελαιόδενδρα για ελιές βρώσιμες	91	22
Ρυζι	52	3
Ζαχαρότευτλα	43	11
Σπαράγγια	41	6
Πατάτες	33	18
Αμπέλια	27	2
Ακρόδρυα	23	8
Καρπούζια	18	2
Καπνός	18	23
Πυρηνόκαρπα	10	3
Όσπρια	7	11
Πεπόνια	7	1
Σύνολο	**5.612**	**952**

Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (GR12) Τεύχος 8, σελ. 121

Τα σημαντικότερα προβλήματα στη διαχείριση των ***αστικών λυμάτων*** προκύπτουν από την παραγόμενη λυματολάσπη στις υφιστάμενες ***ΕΕΛ*** (Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας Λυμάτων). Στον τομέα των ***στερεών απορριμμάτων*** το σημαντικότερο πρόβλημα είναι οι συνεχιζόμενοι ***ΧΑΔΑ*** (Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων), ενώ αναφέρονται σοβαρά προβλήματα από την *ανεξέλεγκτη απόρριψη ανεπεξέργαστων ποσοτήτων σφαγίων* σε ***ΧΥΤΑ***.

Όσον αφορά τη διαχείριση φυσικών κινδύνων στην περιφέρεια εντοπίζονται ζώνες ***πλημμυρικού κινδύνου*** (κυρίως σε γειτνίαση με το Νέστο και τον Έβρο), ζώνες κινδύνου ***δασικών πυρκαγιών*** και ζώνες ***κινδύνου διάβρωσης*** (κυρίως στις ακτές). Όσον αφορά τους λοιπούς κινδύνους, από τις μονάδες που βρίσκονται εγκατεστημένες στην ΠΑΜΘ, σημαντική απειλή αποτελούν κυρίως η *βιομηχανία λιπασμάτων*, τα *διυλιστήρια πετρελαίου* και *η εξορυκτική βιομηχανία χρυσού*. Πέρα από τη *σταδιακή υποβάθμιση* του περιβάλλοντος λόγω μικρών διαρροών και εκπομπών κατά τη συνήθη λειτουργία των εγκαταστάσεων, υπαρκτός είναι και ο κίνδυνος πρόκλησης ενός μεγάλου ατυχήματος.

Τέλος, σε σχέση με την ***οικονομία χαμηλών ρύπων***, η περιφέρεια τείνει να εξελιχθεί σε ενεργειακό κέντρο της χώρας στον τομέα των ***αιολικών πάρκων***. Ταυτόχρονα, είναι η μόνη περιφέρεια που είναι αυτοδύναμη ενεργειακά και με παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με ***ιδιαίτερα χαμηλό περιβαλλοντικό αποτύπωμα*** (υδροηλεκτρικά, αιολικά, φωτοβολταϊκά και παραγωγή από φυσικό αέριο).

Η ποιοτική υποβάθμιση των υπόγειων νερών των ΥΥΣ του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης οφείλεται εκτός από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες – πιέσεις (αστική, γεωργική, κτηνοτροφική και βιομηχανική ρύπανση) και σε φυσικά αίτια όπως στη σύσταση των γεωλογικών σχηματισμών, στην παλαιογεωγραφική εξέλιξη της περιοχής και στην ύπαρξη ***γεωθερμικών πεδίων***.

Η γεωθερμική ενέργεια σχετίζεται με την ηφαιστειότητα και τις γεωτεκτονικές συνθήκες του γεωλογικού υποβάθρου και στη σύσταση του υπόγειου νερού εκδηλώνεται με αυξημένες τιμές αγωγιμότητας και αυξημένες συγκεντρώσεις ιόντων χλωρίου, θειικών, αρσενικού και φθορίου. Στο Υδατικό Διαμέρισμα της Θράκης αναπτύσσονται γεωθερμικά πεδία, τα κυριότερα εκ των οποίων εντοπίζονται στις περιοχές: Ερατεινού – Χρυσούπολης, Ν.Εράσμιο –Μαγγάνων, Νέας Κεσσάνης, Σαππών, Αριστηνού Αλεξανδρούπολης και Τυχερού Έβρου.

Στα ΥΥΣ που οι υψηλές συγκεντρώσεις των ποιοτικών τους παραμέτρων τεκμηριωμένα οφείλονται σε φυσικά αίτια (γεωλογικοί σχηματισμοί, παλαιογεωγραφική εξέλιξη γεωθερμικό πεδίο) θα πρέπει να καθορισθούν νέες - αναθεωρημένες ανώτερες αποδεκτές τιμές (ΑΑΤ), οι οποίες θα αντιστοιχούν στις τιμές του φυσικού υποβάθρου του υπόγειου υδατικού συστήματος (ΥΥΣ).

Χάρτης 7. 10 : Γεωθερμικών Πεδίων στην περιοχή του Υ.Δ. Θράκης (Αρβανίτης Απ., ΙΓΜΕ – 2008).

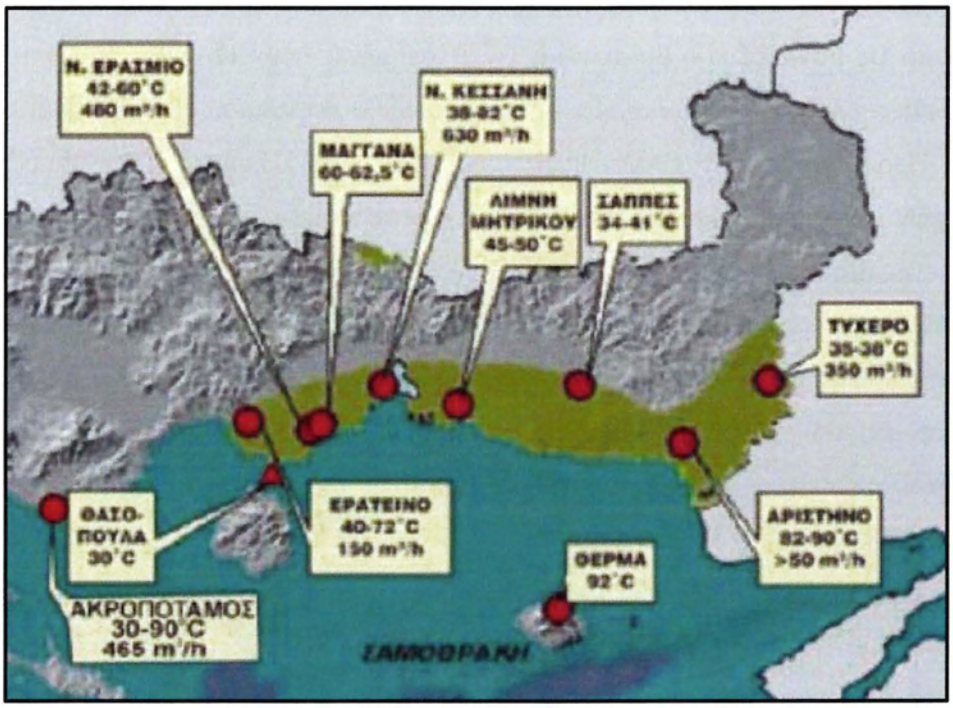

Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (GR12), Τεύχος 14, σελ. 10

7.1.6 ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Πολιτιστικοί πόροι

Στο σύνολο της Περιφέρειας έχουν καταγραφεί από το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού συνολικά 693 μνημεία, κτίρια και αρχαιολογικές θέσεις, τα οποία έχουν κηρυχτεί ότι χρήζουν κρατικής προστασίας, ως αξιόλογα τεκμήρια της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Σε αυτά περιλαμβάνονται *αρχαίοι ναοί, αρχαία θέατρα, νεκροταφεία, βυζαντινοί και μεταβυζαντινοί ναοί και μοναστήρια, αρχαία και μεσαιωνικά κάστρα, πύργοι, γέφυρες και λοιπές κατασκευές, αρχαιολογικοί χώροι και σπήλαια*, όπως στη Μαρώνεια. Ωστόσο, τα κρατικά μουσεία και οι οργανωμένοι αρχαιολογικοί χώροι είναι σχετικά λιγοστά και παρουσιάζουν χαμηλή επισκεψιμότητα. Συγκεντρώνουν μόλις το 0,7% του συνόλου των επισκεπτών μουσείων και το 0,5% του συνόλου των επισκεπτών αρχαιολογικών χώρων της χώρας, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΤΑΠ για το έτος 2011. Στο σύνολο της Περιφέρειας, καταγράφονται στοιχεία

επισκεπτών για μόλις τρεις αρχαιολογικούς χώρους, έξι μουσεία και δύο αρχαιολογικές συλλογές.

Τα ***αρχαία θέατρα*** (Μαρώνειας, ***Θάσου***, Φιλίππων Σαμοθράκης) τα οποία ήδη χρησιμοποιούνται για ποικίλες δραστηριότητες (κυρίως κατά τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο) που απευθύνονται στους επισκέπτες της περιοχής (φεστιβάλ, παραστάσεις, συναυλίες κλπ.), εφόσον γίνουν οι αναγκαίες ολοκληρωμένες εργασίες στερέωσης, αναστήλωσης και διαμόρφωσης προσβάσεων σε αυτά, θα μπορούσαν να αποτελέσουν ***πόλους έλξης τουριστών***.

Εκτός από τα κρατικά μουσεία και τις αρχαιολογικές συλλογές, στην Περιφέρεια λειτουργούν επίσης και διάφορα ***θεματικά μουσεία με τοπικά χαρακτηριστικά*** (λαογραφικά κλπ.).

- Σημαντικό είναι το ***μουσείο Μεταξιού στο Σουφλί*** (Π.Ε. Έβρου), που στεγάζεται σε ένα κτίσμα της προβιομηχανικής κληρονομιάς της πόλης (το εργοστάσιο του Τζίβρε) καθώς και το μουσείο Τέχνης Μεταξιού του οίκου Τσακίρη. Στον χώρο των δύο μουσείων ο επισκέπτης μπορεί να δει τα εργαλεία της δουλειάς τους καθώς και όλη τη διαδικασία εκτροφής μεταξοσκωλήκων και επεξεργασίας της ίνας.
- Το ***Εθνολογικό Μουσείο Θράκης*** «Αγγελική Γιαννακίδου», στην Αλεξανδρούπολη στεγάζεται στο πέτρινο νεοκλασικό του 1899, επί της 14ης Μαΐου 63.
- Το ***Εκκλησιαστικό Μουσείο Αλεξανδρούπολης***, από το 1982 λειτουργεί και στεγάζεται σε ένα νεοκλασικό κτίριο του 1909 στη Λεονταρίδειο Σχολή (πρώην σχολείο αρρένων) στην πλατεία Μητροπόλεως.
- Το ***Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Αλεξανδρούπολης***, βρίσκεται σε απόσταση 2 χλμ περίπου ανατολικά από το κέντρο της Αλεξανδρούπολης, στον Πλατανότοπο.
- Το ***Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Ροδόπης Παρανεστίου***, βρίσκεται στο Παρανέστι Δράμας. Δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Περιβάλλον» του ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. το 2002 και υπάγεται στην Αναπτυξιακή Δημοτική Επιχείρηση Παρανεστίου.

Αξιολόγηση πολιτιστικών πόρων ως τουριστικούς πόλους έλξης

Με κριτήριο το επίπεδο αξιοποίησης των πολιτιστικών πόρων και κυρίως των μουσείων, διαπιστώνεται ότι:

- Το σημερινό επίπεδο επισκεψιμότητας τόσο των μουσείων όσο και των αρχαιολογικών χώρων δεν μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητικό. Αυτό είναι απόρροια: της έλλειψης πόρων για εκσυγχρονισμό, αναβάθμιση και προβολή τους, της λειτουργικής ανεπάρκειας (ελλείψεις σε προσωπικό, ωράριο λειτουργίας, χαμηλό επίπεδο υπηρεσιών προς τους επισκέπτες, κλπ), της ανεπαρκούς διασύνδεσης των πολιτιστικών πόρων με την τουριστική δραστηριότητα, της έλλειψης αναγκαίων συνεργασιών και κατάλληλων δικτυώσεων.
- Τα μουσεία που λειτουργούν (αρχαιολογικά, λαογραφικά, κ.ά.) μπορούν να εμπλουτίσουν το τουριστικό προϊόν, αλλά χρειάζονται αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό. Υπάρχει δε το ενδεχόμενο να χρειαστεί μακροπρόθεσμα να δημιουργηθούν νέα μουσεία (ή και να επεκταθούν τα υφιστάμενα) προκειμένου να στεγαστούν νέα αρχαιολογικά ευρήματα ή νέα εκθέματα και δραστηριότητες σε νέα θεματικά πεδία του υλικού και του άυλου πολιτισμού.

7.1.7 Παραδοσιακοί οικισμοί

Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης αριθμούνται τριάντα έξι (36) κηρυγμένοι και προστατευμένοι οικισμοί με τους περισσότερους να εντοπίζονται στην ***Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.***

Οι παραδοσιακοί οικισμοί και η χωροθέτηση τους αφορούν διαφορετικές διαστάσεις χωρικής ανάπτυξης όπως πολιτιστικό περιβάλλον και προστασία αστικού και περιαστικού τοπίου, τουριστικών πόρων καθώς και ιστορικών και λαογραφικών στοιχείων.

Στην Περιφέρεια ΑΜΘ καταγράφονται 34 κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί ενώ με διάφορες αξιολογήσεις και καταγραφές προσεγγίζεται ένας αριθμός «αξιόλογων» ή προτεινόμενων προς κήρυξη, συνόλου ή τμήματος τους.

Η προσέγγιση του συνολικού αριθμού παρουσιάζει δυσχέρειες που σχετίζονται με την οργάνωση του αποθέματος, την μεταβαλλόμενη στο χρόνο σύνθεση των κριτηρίων αξιολόγησης

και το γεγονός ότι οι θεσμοθετήσεις – ενίοτε ομαδικές και άλλοτε αποσπασματικές – δεν ακολουθούν σταθερό σύστημα κριτηρίων.

Η σημαντικότερη συνολική αλλά ιστορική πλέον καταγραφή στον ελληνικό χώρο χρονολογείται στην περίοδο 1975 – 1977 (*Πηγή: Υπ. Εσωτερικών, Δ/ση Προγραμματισμού και Μελετών 1977 'Πίνακες Αξιόλογων Οικισμών της Χώρας', Αθήνα*) η οποία κάλυψε το σύνολο των νομών της χώρας με ενιαίο σύστημα κριτηρίων αξιολόγησης και πιθανόν με αυτή την έρευνα να έχει εξαντληθεί ο συνολικός αριθμός αξιόλογων οικισμών. Αυτό ισχύει για τις ***Π.Ε. Καβάλας και Θάσου***. Αντίθετα, στις υπόλοιπες Π.Ε. ενδέχεται μελλοντικές μελέτες και έρευνες να έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού κυρίως αξιόλογων τμημάτων κεντρικών ιστορικών οικιστικών ενοτήτων που επιδέχονται ένταξη σε πολιτιστικά δίκτυα, εγκαταλελειμμένων ορεινών χωριών και οικισμών που νέα κριτήρια αναδεικνύουν.

Την τρέχουσα περίοδο εκπονούνται μελέτες μορφολογικών κανόνων που αφορούν τις εκτός σχεδίου περιοχές και το τοπίο των νομών της χώρας, περιλαμβάνοντας και την αξιολόγηση οικισμών με ενιαίο σύστημα κριτηρίων. Τα αποτελέσματα για τους πέντε νομούς της ΠΑΜΘ συγκρινόμενα και με τα μέχρι σήμερα στοιχεία θα προσεγγίσουν με καλύτερο τρόπο το θέμα των παραδοσιακών οικισμών.

Πίνακας 7. 4 : Παραδοσιακοί οικισμοί ΠΑΜΘ

Π.Ε	Κηρυγμένοι (αφορά το σύνολο ή τμήμα)	Αξιόλογοι ή προς κήρυξη	Σύνολο
Δράμας	2	1	3
Έβρου	3	3	6
Καβάλας	22	5	27
Ξάνθης	2	-	-
Ροδόπης	4	1	5

Από την παραπάνω προσέγγιση φαίνεται πως στις ***Π.Ε. Καβάλας και Θάσου*** συγκεντρώνονται οι περισσότεροι παραδοσιακοί οικισμοί.

7.1.8 Πολιτιστικές Διαδρομές

Σημαντικές δυνατότητες παρουσιάζει η οργάνωση ***πολιτιστικών διαδρομών αρχαιολογικού***, κυρίως, ενδιαφέροντος, καθώς και το δίκτυο μουσείων και αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, που είτε έχουν ήδη αξιοποιηθεί εν μέρει (Άβδηρα, Φίλιπποι, Θάσος, κ.ά.) είτε έχει δρομολογηθεί η αξιοποίησή τους, όπως για παράδειγμα στην Π.Ε. Έβρου το

αρχαιολογικό μουσείο Αλεξανδρούπολης, ο αρχαιολογικός χώρος της Δοξιπάρας, η Κοσμοσώτηρα των Φερών, τα βυζαντινά μνημεία του Διδυμοτείχου (της μόνης πόλης της αυτοκρατορίας, εκτός της Κωνσταντινούπολης, όπου στέφθηκε αυτοκράτορας, με ό,τι αυτό σημαίνει για την ποιότητα των καλλιτεχνημάτων), το ***τέμενος Βαγιαζήτ, το σημαντικότερο και μεγαλύτερο οθωμανικό τέμενος σε ευρωπαϊκό χώρο.***

Άλλο δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών μπορεί να στηριχτεί στον πλούτο των ***θρησκευτικών και βυζαντινών μνημείων*** (ναών, μοναστηριών, οχυρών, κλπ.) και χώρων. Μεταξύ αυτών, η διαδρομή «Στα βήματα του Αποστόλου Παύλου», με σημεία στάσης στην Καβάλα, τους Φιλίππους (πηγές Λυδίας) και τη Σαμοθράκη, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό στοιχείο της τουριστικής προσφοράς με στόχο την προσέλκυση ***θρησκευτικού και πολιτιστικού τουρισμού***.

Ακόμη, διαδρομές με επίκεντρο ***πολιτιστικά ενδιαφέροντα*** μπορούν να οργανωθούν σε ένα δίκτυο παραδοσιακών οικισμών.

Τέλος, με άξονα τις ***αμπελοκομικές και οινοπαραγωγικές περιοχές***, μπορεί να οργανωθεί δίκτυο διαδρομών οινοτουρισμού (Ήδη οι οινοπαραγωγικές περιοχές της ΑΜΘ έχουν ενταχθεί στο δίκτυο «Δρόμοι του κρασιού της Βορείου Ελλάδος» και ειδικότερα στη διαδρομή «Δρόμοι του κρασιού του Διονύσου». Πολλά από τα οινοποιία των «δρόμων του κρασιού του Διονύσου» συμμετέχουν κάθε χρόνο το Μάιο στις «Ανοιχτές πόρτες», μία πανευρωπαϊκή εκδήλωση με ξεναγήσεις, γευστικές δοκιμές και πολλές άλλες εκδηλώσεις.) (πχ. Στην περιοχή της Δράμας και της Καβάλας, Άβδηρα, και Μαρώνεια).

Θα χρειαστεί όμως συστηματική και οργανωμένη συγκρότηση όλων των παραπάνω δικτύων, η οποία θα πρέπει να περιλαμβάνει:

- προστασία και αναβάθμιση των μνημείων και των λοιπών πολιτιστικών πόρων
- βελτίωση της πρόσβασης στους επιμέρους πόλους έλξης
- οργανωμένα σχέδια διαχείρισης επισκεπτών
- οργάνωση της σήμανσης, ερμηνείας, ανάδειξης και προβολής των δικτύων
- διασύνδεση και ένταξη σε εθνικά και σε διεθνή αντίστοιχα δίκτυα
- προώθηση της ένταξης των πολιτιστικών δικτύων σε τουριστικά προγράμματα σε κατάλληλες πηγές ζήτησης
- διοργάνωση εκδηλώσεων

7.1.9 Πολιτιστικές-καλλιτεχνικές-αθλητικές εκδηλώσεις & δραστηριότητες (φεστιβάλ, πανηγύρια, αγώνες).

Σε πολλές περιοχές της Περιφέρειας υπάρχει ήδη ένας πυρήνας από ***ποικίλες εκδηλώσεις*** (*φεστιβάλ Φιλίππων – Θάσου*, εκδηλώσεις παλιάς πόλης Ξάνθης, κινηματογραφικό φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους Δράμας, συνάντηση νέων Άρδα, η γιορτή του «Ήλιου» με τους παραδοσιακούς αγώνες πάλης στη Χίλγια, κ.ά.), οι οποίες απευθύνονται κυρίως στην τοπική κοινωνία ή στην ευρύτερη περιοχή και σε μικρότερο βαθμό στο εξωτερικό.

Οι πολιτιστικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις μπορεί να έχουν τις ακόλουθες μορφές:

- φεστιβάλ (καλλιτεχνικά, γαστρονομικά, νεολαίας, κ.α.)
- πανηγύρια και εορτασμοί
- παραστάσεις κυρίως θεάτρου και χορού(μεμονωμένες)
- εκθέσεις (εικαστικές, ιστορικές, θεματικές, κλπ.)
- συναυλίες

Πολλές από τις εκδηλώσεις αυτές έχουν αποκτήσει τη ***μορφή θεσμών***, δηλαδή περιοδικά επαναλαμβανόμενων εκδηλώσεων, με καθορισμένους φορείς διοργάνωσης και προγραμματισμένη χρηματοδότηση (αν και πολλές φορές αντιμετωπίζουν προβλήματα). Υπό αυτές τις προϋποθέσεις έχουν τη δυνατότητα να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στον ***εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος των επιμέρους προορισμών της Περιφέρειας***. Εφόσον διοργανωθούν και προβληθούν σωστά, μπορούν να αποκτήσουν *διεθνή εμβέλεια* και να αποτελέσουν ***αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών***.

Μεταξύ αυτών, εκδηλώσεις με πυρήνα τα ***Καβείρια μυστήρια στη Σαμοθράκη***, έχουν τη δυνατότητα – υπό προϋποθέσεις – να αποτελέσουν τουριστικό πόλο έλξης διεθνούς εμβέλειας.

Το ίδιο ισχύει και για τις ***αθλητικές εκδηλώσεις*** και αγώνες κάθε είδους, επίγειους, θαλάσσιους ακόμη και εναέριους, όπως πχ. ***Το «Kavala Air Show» στην Καβάλα, στη Θάσο και την Κεραμωτή***, οι οποίες μπορούν να προσελκύσουν τρεις κύριες ομάδες-στόχους:

- τους αγωνιζόμενους και τα συνεργεία προπονητών, τεχνικών κλπ.
- τους θεατές και τους συνοδούς τους

- δημοσιογράφους και λοιπούς τεχνικούς των media, μέσω των οποίων θα αποκτηθεί και διεύρυνση της «ορατότητας» (visibility) του αντίστοιχου προορισμού.

Απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάδειξη των εκδηλώσεων σε τουριστικούς πόλους έλξης είναι οι παρακάτω:

- αξιοπιστία, αποδοχή και υποστήριξη του οργανωτικού φορέα
- εξασφάλιση σταθερών πηγών χρηματοδότησης (από δημόσιους και από ιδιωτικούς φορείς)
- κατάλληλοι χώροι και υποδομές εξυπηρέτησης επισκεπτών-θεατών
- επαρκής μεσοπρόθεσμος σχεδιασμός και προγραμματισμός

Τα συγκριτικά Πλεονεκτήματα της ΑΜΘ

Η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην αξιοποίηση του Βόρειο - Βορειοανατολικού άξονα ανάπτυξης της χώρας προς τα Βαλκάνια, τη νέα Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη, συμβάλλοντας έτσι στη δυναμική ένταξη της Ελλάδας στο διεθνές και ιδιαίτερα στο ευρωπαϊκό περιβάλλον. Επιπλέον συγκεντρώνει τα εξής συγκριτικά αναπτυξιακά πλεονεκτήματα:

- ✓ Σχετικά ευρεία παραγωγική βάση
- ✓ Ευρείας διαφοροποίησης και πλούσιους αναπτυξιακούς πόρους, συμπεριλαμβανομένων του υδατικού δυναμικού, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και άλλων ενεργειακών πόρων, του φυσικού περιβάλλοντος και του οικολογικού αποθέματος, των ορυκτών πόρων, και των πολιτιστικών πόρων
- ✓ Ικανοποιητικά ανεπτυγμένες υποδομές οδικών μεταφορών και υπό ανάπτυξη λιμενικές, αερολιμενικές και σιδηροδρομικές υποδομές, και διασυνδέσεις με τα Διευρωπαϊκά δίκτυα
- ✓ Ικανοποιητικής στάθμης και ισόρροπα αναπτυγμένες υποδομές βιομηχανικής συγκέντρωσης (ΒΙΠΕ/ΒΙΟΠΑ)
- ✓ Επαρκώς αναπτυγμένες αστικές υποδομές (ύδρευση – αποχέτευση – διαχείριση απορριμμάτων)
- ✓ Επαρκώς αναπτυγμένες μονάδες υγείας νομαρχιακού και περιφερειακού επιπέδου
- ✓ Ισχυρή ταυτότητα των κύριων αστικών κέντρων

- ✓ Διαπολιτισμικότητα
- ✓ Σχετική εμπέδωση πνεύματος κατευθυνόμενου από τη συνεχή προσέγγιση της αειφόρου ανάπτυξης και της ποιότητας ζωής

(*Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης*)

7.2 Φυσικό & Πολιτισμικό Περιβάλλον της Νήσου Θάσου

7.2.1 Περιβάλλον

Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής

«Χρυσές αμμουδιές, ξανθά περιγιάλια, γραφικοί όρμοι, καταγάλανα νερά, ελαιώνες, βαθύσκιωτα δάση, ορθοπλαγιές, ποτάμια και μικροί καταρράκτες συνθέτουν την παλέτα της φύσης της.

Ο θρύλος τη θέλει να 'ναι το *ομηρικό νησί των σειρήνων* και όχι άδικα αφού πάντα σαγήνευε και εξακολουθεί να γοητεύει με τα κάλλη της τους ταξιδιώτες που την προσεγγίζουν. Σήμερα, *αποτελεί πόλο έλξης για χιλιάδες τουρίστες* από όλο τον κόσμο που την επισκέπτονται για τις διακοπές τους κάθε χρόνο.

Προϊστορικοί και ιστορικοί τόποι, αρχαιολογικοί χώροι εξαιρετικής σημασίας, παλαιοχριστιανικές βασιλικές, μοναστήρια, εκκλησίες με σκαλιστά τέμπλα, χωριά ορεινά με την παραδοσιακή τους αρχιτεκτονική , προσκαλούν τον φιλίστορα επισκέπτη σε ένα *συναρπαστικό ταξίδι στο παρελθόν*.

Το *αρχαιολογικό μουσείο Θάσου*, ένα από τα αξιολογότερα περιφερειακά μουσεία της χώρας, το *μουσείο Πολύγνωτου Βαγή* που υπήρξε από τους σημαντικότερους γλύπτες του 20ου αιώνα, το *Φεστιβάλ Φιλίππων-Θάσου* στο αρχαίο θέατρο του νησιού, τα πανηγύρια και τα λαογραφικά δρώμενα θα σου προσφέρουν συγκινήσεις μυσταγωγικές.

Σύγχρονες τουριστικές υποδομές ικανοποιούν ως και τις πιο υψηλές απαιτήσεις, όλες τις προτιμήσεις, τις ηλικίες αλλά και τα βαλάντια.

Μπορεί κανείς να επιλέξει ανάμεσα σε *εναλλακτικές μορφές τουρισμού*, τη γαλήνη που σου προσφέρει η φύση του νησιού, αλλά και την κοσμοπολίτικη ατμόσφαιρα της νύχτας του.

Το μέλι, το παρθένο ελαιόλαδο, οι θρούμπες, τα φρέσκα ψάρια και το θασίτικο κατσικάκι προσφέρονται ολόφρεσκα στα καταλύματα, αλλά και στις υπέροχες ταβέρνες και τα εστιατόρια του νησιού.

Δες, άκου, μύρισε, γεύσου, άγγιξε τη Θάσο.

Η μυρωδιά του πεύκου, του θυμαριού, της αλμύρας ακολουθούν τον επισκέπτη στο ταξίδι του αποχαιρετισμού από το νησί. Η ανάμνηση της Θάσου θα γίνει η δική σας *ομηρική σειρήνα* που θα σας καλεί να αποβιβαστείτε στο νησί του δικού σας μύθου, τη Θάσο, εγκαταλείποντας το πλοίο της καθημερινότητας.» (*Πηγή: http://www.thassos.gr/, Δήμαρχος Κώστας Χατζηεμμανουήλ*)

Φυσικό περιβάλλον –Γεωμορφολογία

Το όνομα της Θάσου αναφέρεται ότι σχετίζεται ετυμολογικά με το «δάσος» (όπως έχει ήδη αναφερθεί στο κεφάλαιο 4 - Πρωτογενής Τομέας). Τα δάση από την αρχαιότητα υπήρξαν ένας από τους κύριους πόρους του νησιού. Το μελιτοφόρο υγρό των δέντρων της πεύκης και τα άνθη της κουμαριάς, λυγαριάς, μυρτιάς, ρίγανης και άλλων ειδών αποτελούσαν πλούσια τροφή για τα μελίσσια της περιοχής και της ηπειρωτικής Ελλάδας. Ο μοναχός Adam στις περιηγήσεις του τον 19ο αι. ονόμασε τη Θάσο «bee island» (μελισσονήσι). (*Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011*)

Το ***εντυπωσιακό και ποικιλόμορφο ανάγλυφο*** δημιουργεί υψηλές κορυφογραμμές (έως τα 1206 μ.υψ.) με σημεία και σχηματισμούς σε άριστη φυσική κατάσταση. Οι οροσειρές διατηρούν μεγάλες εκτάσεις με τοπία ***«άγριας φύσης»*** (Wilderness) όπου δεν υπάρχουν έργα σύγχρονων ανθρωπογενών αλλοιώσεων ή πιέσεων. Αυτές οι φυσικές περιοχές (με αραιό οδικό δίκτυο) προσφέρουν σημεία σχεδόν ***ανέγγιχτης φυσικής ομορφιάς***. Οι περισσότερες περιοχές «άγριας φύσης» στην Θάσο βρίσκονται σε κορυφογραμμές, λοφογραμμές, βραχώδη ακρωτήρια ή βαθιές χαράδρες.

Μεγάλο μέρος του νησιού αποτελείται από δάση, *δάση που αναγεννώνται έντονα* και ποικιλόμορφα μετά τις πυρκαγιές που πριν 20-30 χρόνια διατάραξαν τον δασικό χαρακτήρα του νησιού. Το νησί σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί σήμερα υποβαθμισμένο από τις συγκεκριμένες φωτιές. Ευτυχώς δεν ακολούθησαν ευρέως τεχνητές φυτεύσεις ή δημιουργία εκτεταμένων φυτειών μετά τις πυρκαγιές, τα μεγαλύτερα τμήματα των σημερινών δασών είναι προϊόντα ***φυσικής αναγέννησης***. Συνεπώς η φυσική αναγέννηση που ακολούθησε προσδίδει έναν ιδιαίτερο φυσικό χαρακτήρα στις διαπλάσεις βλάστησης στο νησί. Ιδιαίτερα σημαντικό

είναι ότι υπάρχει σχετικά μεγάλη ποικιλία δασικών μορφών στο νησί ακόμη και οικότοποι προτεραιότητας με ***Μαύρη Πεύκη*** και σπάνιες συστάδες άρκευθου (ειδικά το πολύ σπάνιο Juniperus excelsa), ελάτης, αριάς, κουμαριάς, δρυών, πλατάνου, κ.α.. Η ορεινή γεωργία έχει μειωθεί στο νησί και παρατηρείται αναγέννηση και ανάκαμψη της δασικής βλάστησης και σε πρώην αναβαθμίδες και άλλες πρώην ανοιχτές ή καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Ωστόσο, παρά την ***εγκατάλειψη παραδοσιακών επαγγελμάτων και την μείωση των αιγοπροβάτων*** υπάρχουν ακόμη στο νησί και εκτεταμένες περιοχές με χαμηλή και πυκνή θαμνώδη βλάστηση ακόμη και χαρακτηριστικές Αιγαιακές διαπλάσεις φρυγάνων και ποολίβαδα πλούσια σε διαφορετικούς οικότοπους. Οι ***ανοιχτές εκτάσεις*** που δημιούργησαν οι πυρκαγιές και η βόσκηση ή ξύλευση κατά το παρελθόν είναι εξαιρετικά πολύτιμες για την χερσαία βιοποικιλότητα του νησιού. Αυτές οι ανοιχτές εκτάσεις, οι θαμνώνες, ορεινοί ερεικώνες, φτεριάδες, ορεινά λιβάδια, λειμώνες και βραχώδεις θαμνότοποι είναι εξαιρετικά σημαντικοί και πρέπει να διατηρηθούν ***στον ίδιο βαθμό που πρέπει να προστατεύονται τα φυσικά δάση.***

Η ***χλωρίδα*** του νησιού είναι εξαιρετικά πλούσια και περιλαμβάνει περίπου ***1500 είδη και υποείδη φυτών***, ορισμένα από τα οποία είναι ενδημικά είδη του νησιού καθώς και πολύ σπάνια. Το Υψάρι της Θάσου θεωρείται ένας από τους ***«Βοτανικούς Παράδεισους» της Ελλάδας*** (*Πηγή: Σφήκας 2001*) επειδή έχει πολύ μεγάλη ποικιλότητα ειδών ***αυτοφυούς χλωρίδας*** και πολύ σπάνιες φυσικές διαπλάσεις βλάστησης για τον νησιωτικό χώρο. Συνολικά έχουν οριοθετηθεί 134 ιδιαίτερα σημαντικές περιοχές για την χλωρίδα της Ελλάδας, έχοντας πάρει την διάκριση ως «Βοτανικοί Παράδεισοι» στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη έχουν προσδιοριστεί μόνο 13 τέτοιες περιοχές. Το έργο της αναγνώρισης σημαντικών περιοχών για τα φυτά και τη βλάστηση έχει εκλαϊκευτεί από των φυσιοδίφη Γ. Σφήκα αλλά στηρίζεται και σε έρευνες που γίνονται σε Ευρωπαϊκό επίπεδο τα τελευταία 30 χρόνια.

Συνολικά τουλάχιστον ***έξι ενδημικά είδη και υποείδη*** έχουν βρεθεί μόνο στο νησί και πουθενά αλλού (Geocaryum bornmuelleri, Cerastium decalvans ssp. glutinosum, Dianthus achtarovii, Paronychia bornmuelleri, Alyssum obtusifolium ssp. helioscopioides, Lotus aduncus, Galium decorum, Verbascum cylindrocarpum, Festuca cyllenica ssp. thasia). Όμως υπάρχουν και πολλά ενδημικά είδη της Ελλάδας και άλλα σπάνια φυτά των Βαλκανίων. Η Θάσος είναι αρκετά διάσημη ήδη για την χλωρίδα της, και αρκετοί ***ερασιτέχνες βοτανικοί*** αλλά και ***πανεπιστημιακές σχολές*** συχνά επισκέπτονται το νησί (κυρίως Απρίλιο-Ιούνιο). Ορισμένα είδη έχουν ιδιαίτερο καλλωπιστικό και αισθητικό ενδιαφέρον, όπως οι άγριες ορχιδέες (έχουν

καταγράφει 27 είδη ορχεοειδών στο νησί). Παρά το μεγάλο ενδιαφέρον, ***η Θάσος δεν έχει εξερευνηθεί πλήρως από βοτανική άποψη***.

Η ακτογραμμή της Θάσου έχει πολλές και ποικιλόμορφες παραλίας. Υπάρχουν τουλάχιστον ***105 παραλίες*** καταγεγραμμένες σε πρόσφατο αξιόπιστο χάρτη (*Πηγή: Ψημένος*). ***Η περίμετρος του νησιού είναι εκτεταμένη με πολλά εντυπωσιακά ακρωτήρια.*** (*Πηγή: Προτάσεις οικοτουριστικής ανάδειξης με σκοπό τη διατήρηση της παράκτιας βιοποικιλότητας της Θάσου 2011*)

Χλωρίδα

Αναλυτικότερα (*βλέπε κεφάλαιο 4ο - πρωτογενής τομέας*), πάνω ***από 50 δενδρώδη και θαμνώδη*** είδη συνθέτουν τη βλάστηση της Θάσου. Τα ***κύρια είδη*** είναι: πεύκη η τραχεία (ήμερο πεύκο) 79% της δασικής έκτασης, πεύκη η μαύρη (άγριο πεύκο) 20,5%, αγριελιά και ελιά στους οπωρώνες. Τα λιγοστά κύρια είδη, δηλαδή τα είδη πεύκης, καθιστούν την περιοχή ***σαν μονοκαλλιέργεια***, γεγονός που έχει σοβαρές επιπτώσεις στην ποικιλότητα της πανίδας. ***Δευτερεύοντα είδη δέντρων και θάμνων*** είναι: ελάτη η υβριδογενής στα ψηλότερα, καστανιά, πλατάνι, ιτιά και σκλήθρα στα ρεύματα, γαύρος, όστρια, κουτσουπιά, σφένδαμος, φράξος, λεύκη η τρέμουσα, είδη δρυός, αριά, σορβιά, φτελιά, είδη αρκεύθου και πουρνάρι στις βραχώδεις περιοχές. ***Άλλα είδη*** που βρίσκονται κυρίως στον ***υπόροφο των συστάδων πεύκης*** είναι: κουμαριά, γλυστροκουμαριά, λεπτοκαρυά, ρείκι, αρκουδοπούρναρο, μυρτιά, σχίνος, κοκκορεβυθιά, φιλύκι, κότινος, σαμπούκος, ίταμος, λυγαριά, κολουτέα (φουσκιά). Τέλος, η βλάστηση συμπληρώνεται με ***αναρριχώμενα είδη***: άγριες τριανταφυλλιές, βάτους, κληματίδα, κισσό, ποικιλία ποών: ρίγανη, ασπάλαθο, ασφόδελο, λαδανιά και πολλά είδη.

Πανίδα

Η κατάσταση της πανίδας (*βλέπε κεφάλαιο 4ο - πρωτογενής τομέας*) κρίνεται ***μέτρια***, διότι οι βιότοποι του νησιού παρουσιάζουν μικρή ποικιλότητα και ποσότητα βλάστησης, η οποία παίζει βασικό ρόλο και είναι η κύρια πηγή τροφής και προστασίας των ειδών. Τα ***θηλαστικά*** είναι μόλις ***τρία***: το αγριοκούνελο στα γύρω νησάκια, ο λαγός και το πετροκούναβο. Τα ***πτηνά*** είναι ***πάνω από 50 είδη***, τα περισσότερα των οποίων είναι μεταναστευτικά και τα λοιπά υδρόβια και μη. Από τα *μεταναστευτικά* τα πιο γνωστά είναι: το ορτύκι, η μπεκάτσα, το μπεκατσίνι, το αγριοπερίστερο, η φάσσα, το τρυγόνι, η σουβλόπαπια, η χουλιαρόπαπια, η κυνηγόπαπια, η τσικνόπαπια, ο κότσυφας, το κιρκινέζι κ.ά. Από τα *υδρόβια*, έκτος από τις πάπιες, θα μπορούσαν να αναφερθούν: το κιρκίρι, το σφυριχτάρι, η πρασινοκεφαλή, η φαλαρίδα. Από τα *αρπακτικά*

παρουσιάζονται στην περιοχή η γερακίνα, ο κραυγαετός, το βραχοκιρκινέζι, η κουκουβάγια κ.ά. Επίσης εμφανίζονται ο μελισσοφάγος, ο συκοφάγος, τα χελιδόνια, οι γλάροι κ.ά. (*Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011*)

7.2.2 Κλιματολογικά στοιχεία

Η περιοχή του Δήμου Θάσου έχει κλίμα που μπορεί να χαρακτηριστεί εύκρατο, δροσερό το καλοκαίρι και ήπιο το χειμώνα. Η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι 16° C, η μέση καλοκαιρινή θερμοκρασία (Ιούλιος) είναι 23,4° C. (*Πηγή: ΕΜΠ – Τομέας Υδάτινων Πόρων και Περιβάλλοντος (Εθνικό Πρόγραμμα Διαχείρισης και Προστασίας των Υδάτινων Πόρων). Χάρτης 10 «Μέση Ετήσια θερμοκρασία στους μετεωρολογικούς σταθμούς», Φεβρουάριος 2008*). Το μέσο ετήσιο ύψος βροχόπτωσης, είναι τα 632,00 mm (*Πηγή: ΕΜΠ – Τομέας Υδάτινων Πόρων και Περιβάλλοντος (Εθνικό Πρόγραμμα Διαχείρισης και Προστασίας των Υδάτινων Πόρων). Χάρτης 9 «Μέση Ετήσια βροχόπτωση στους μετεωρολογικούς σταθμούς», Φεβρουάριος 2008.*), παγετοί εμφανίζονται κύρια κατά τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο, ενώ υπάρχουν περίπου 2 με 3 φορές ετησίως χιονοπτώσεις. Κατά μέσο όρο (*Πηγή: Στοιχεία ΕΜΥ (1985-2001)*) έχουμε περίπου 34 ημέρες καταιγίδας ετησίως και μέσο όρο κεραυνικών πληγμάτων (*Πηγή: από τα στοιχεία της ΕΜΥ (1985-2001) και υπολογισμό του συντάξαντα με βάση το πρότυπο ΕΛΟΤ 1197 (2002)*) ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο και ετησίως 3,27.

Για να έχουμε μια πιο ακριβή εικόνα του καιρού στη Θάσο, μπορούμε να αξιοποιήσουμε τα στοιχεία του μετεωρολογικού σταθμού που βρίσκεται στο Δασαρχείο του νησιού, ο οποίος καταγράφει τα τοπικά καιρικά στοιχεία από την δεκαετία του '60, από τα οποία μπορούμε να προσδιορίσουμε τις ακόλουθες μέσες κλιματολογικές τιμές:

- Η μέση ετήσια θερμοκρασία του αέρα είναι 15,7°C.
- Η μέση θερμοκρασία του αέρα τον πιο θερμό μήνα του χρόνου είναι 26,5°C.
- Η μέση θερμοκρασία του αέρα τον πιο ψυχρό μήνα του χρόνου είναι 6,3°C.
- Η μέση μέγιστη θερμοκρασία του θερμότερου μήνα φτάνει τους 31,5°C.
- Η μέγιστη θερμοκρασία που παρατηρήθηκε κατά την ώρα των παρατηρήσεων ήταν 35,2°C.
- Το μέσο ετήσιο ύψος βροχής φτάνει τα 782,8 χιλιοστά.
- Το μέσο ύψος βροχής κατά τους μήνες του Ιουνίου, Ιουλίου και Αυγούστου είναι 71,5 χιλιοστά.

7.2.3 Σεισμικότητα

Η περιοχή του Δήμου Θάσου δεν αποτέλεσε ποτέ στο παρελθόν εστία σεισμού μεγαλύτερου των 6 βαθμών της κλίμακας Ρίχτερ. Από άποψη σεισμικής επικινδυνότητας, η περιοχή ανήκει στη ζώνη Ι (λόγω της παρουσίας θάλασσας και της απόσβεσης των σεισμικών κυμάτων), ενώ η ευρύτερη περιοχή του ηπειρωτικού μέρους του Νομού Καβάλας, ανήκει στη ζώνη επικινδυνότητας ΙΙ παρουσιάζοντας μέτρια σεισμική επικινδυνότητα. Δεν έχει επιστημονικά αποδειχθεί ότι η περιοχή παρέμβασης επηρεάζεται από άποψη σεισμικότητας από άλλες ευρύτερες περιοχές. (*Πηγή: Καθ. ΑΠΘ κ. Παπαζάχος «Οι σεισμοί στην Ελλάδα», στοιχεία ΑΝΚΑ ΑΕ*)

Γεωλογικά Στοιχεία

Το νησί σχηματίζεται κυρίως από Γνεύσιους, σχιστολιθικά πετρώματα και μάρμαρα, της οροσειράς Ροδόπης. Νεότερες αποθέσεις του Ανωτέρου Μειοκαίνου απαντούν στην περιοχή Λιμεναρίων - Όρμου Αστρίς και αποτελούνται από λατυποκροκαλοπαγή και αδρόκοκκους ψαμμίτες. Το Τεταρτογενές από κροκάλες, λατύπες, χάλικες, άμμους και αργίλους καταλαμβάνει επίσης μικρή έκταση στις περιοχές Ποταμιάς, Λιμένα, Ποτού, και Καλυβίων (*Πηγή: ΕΜΠ – Τομέας Υδάτινων Πόρων και Περιβάλλοντος (Εθνικό Πρόγραμμα Διαχείρισης και Προστασίας των Υδάτινων Πόρων, Τελική Έκθεση (ν.2) - 2008*). Παρακάτω παρουσιάζεται ο γεωλογικός χάρτης του νησιού.

Υψόμετρο και κλίσεις εδάφους:

Η περιοχή έχει κλίσεις κυρίως κατά τη μετάβαση στα τμήματα που βρίσκονται πιο μακριά από τη θάλασσα.

Η μεταβολή του υψόμετρου είναι ιδιαίτερη και ξεκινάει από τα 0 μέτρα και φτάνει μέχρι τα 1203 μέτρα στο Υψάριο.

Χάρτης 7. 11: Γεωλογικός χάρτης του νησιού

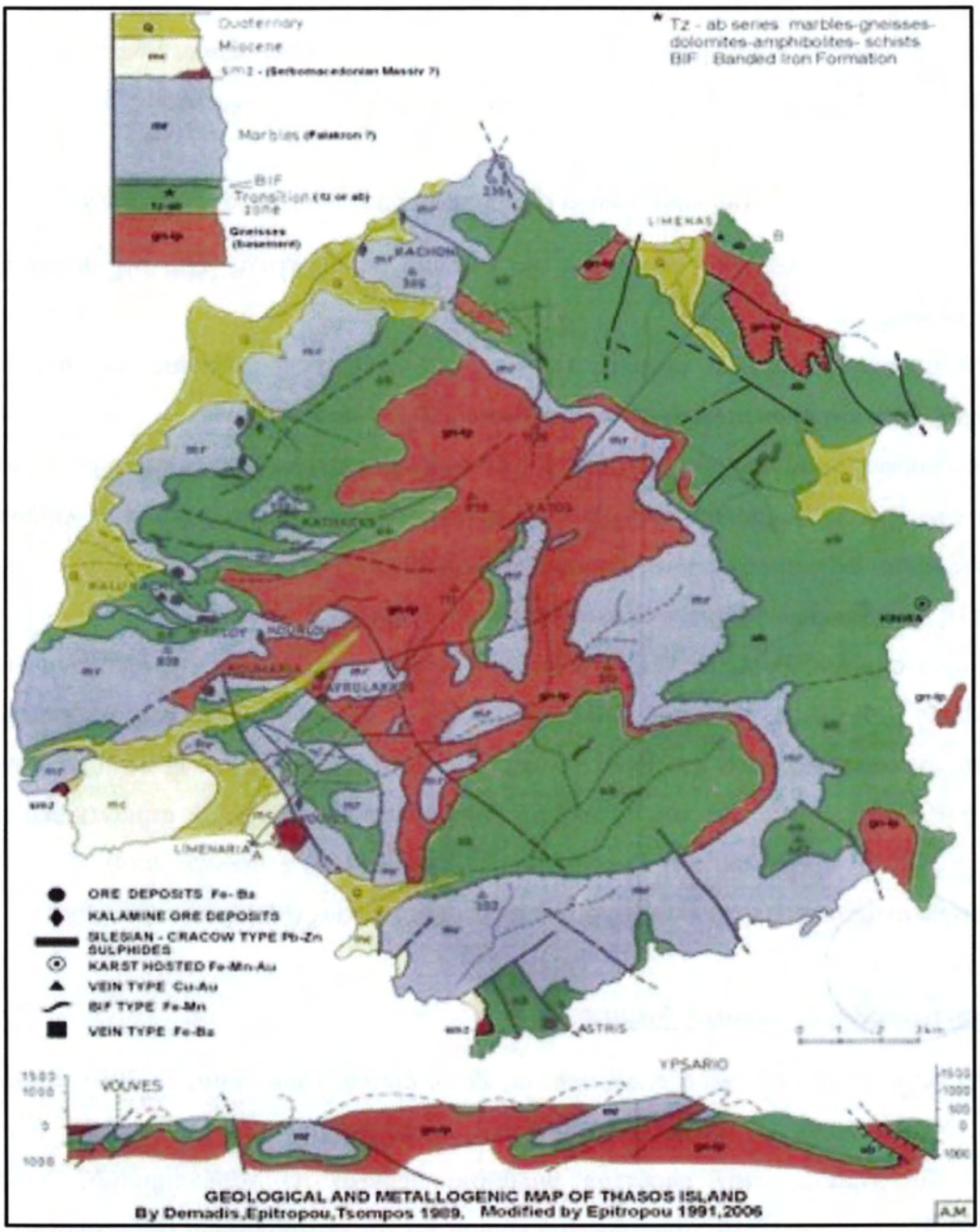

Πηγή: Wikipedia (προσπέλαση στις 25-6-2008). Γεωλογικός χάρτης της Θάσου (Δημάδης, Επιτρόπου, Τσόμπος, 1989, όπως τροποποιήθηκε από τον Επιτρόπου το 1991 και το 2006).

7.2.4 Προστατευόμενες περιοχές

Το νησί έχει αρκετές μικρές νησίδες με *ιδιαίτερο οικολογικό ενδιαφέρον*. Εδώ υπάρχουν υπερτοπικά σημαντικές αποικίες θαλασσοπουλιών και πολύ σημαντικές διαπλάσεις βλάστησης καθώς και σπάνιο υποθαλάσσιο περιβάλλον.

Το θαλάσσιο περιβάλλον του νησιού είναι εξαιρετικά σημαντικό για τους εξής λόγους:

i. Εγγύτητα στις εκβολές του Νέστου και στα πλούσια, σε θρεπτικά, νερά της Θρακικής ακτογραμμής.
ii. Ποικιλόμορφος βυθός και μεγάλες εκτάσεις με λιβάδια ποσειδωνίας και άλλους παραγωγικούς και ***προστατευόμενους οικότοπους*** (βραχώδεις ύφαλοι).
iii. Ποικιλόμορφες ακτογραμμές με μεγάλη ετερογένεια εκτεθειμένων ακρωτηρίων και προστατευόμενων ορμίσκων. Πολλοί κολπίσκοι, όρμοι και τα θαλάσσια λιβάδια προσφέρονται ως *καταφύγια γόνου* (φυσικά εκτροφεία γόνου).
iv. Μεγάλη ποικιλία ειδών ψαριών και θαλάσσιων οργανισμών.
v. Παρουσία σημαντικών πληθυσμών δελφινιών καθώς και καταγραφή της απειλούμενης Φώκαινας (Phocaena phocaena- μικρόσωμο είδος δελφινιού που στην ευρύτερη Μεσόγειο απαντάται μόνο στο Θρακικο και στην Μαύρη Θάλασσα). Η περιοχή γύρω από την Θάσο καθώς και του Θρακικού έχει καταταχτεί στης 15 σημαντικότερες περιοχές για την προστασία ***των Κητωδών στην Μεσόγειο*** (*Πηγή: Φραντζής 2010*).
vi. Παρουσία αναπαραγόμενου πληθυσμού Μεσογειακής Φώκιας (Monachus monachus).

<u>Μεγάλη προστατευόμενη περιοχή Natura 2000.</u>

Μεγάλη έκταση στο νησί έχει *θεσμοθετηθεί ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας το 2010*, ένταξη του Δικτύου Natura 2000. Η οριοθέτηση είναι μεγάλη με εμβαδό 17.592,3 εκτάρια αλλά περιλαμβάνει και νησίδες στην ευρύτερη θαλάσσια περιοχή. Ο χαρακτηρισμός αυτός δημιουργήθηκε λόγο της ιδιαίτερης σημασίας του νησιού για την ***ορνιθοπανίδα*** (*βλέπε κεφάλαιο 4ο - πρωτογενής τομέας*) και τα ενδιαιτήματα της. Τα κυριότερα είδη που έπαιξαν ***καθοριστικό ρόλο*** *ως είδη-κριτήρια για την οριοθέτηση* είναι: το Χρυσογέρακο, η Αετογερακίνα και ο Θαλασσοκόρακας, περιλαμβάνοντας τις γνωστές θέσεις όπου έχουν καταγραφεί αυτά τα είδη ως τώρα. Επιπλέον αυτών λήφθηκαν υπόψη τα *κρίσιμα ενδιαιτήματα* του Σπιζαετού, του Μπούφου και του Πετρίτη. Τέλος λήφθηκαν υπόψη και τα *ενδιαιτήματα τροφοληψίας και φωλιάσματος* του

Χρυσαετού, και του Όρνιου όπως αυτά είχαν καταγραφεί παλιότερα. ***Είναι γεγονός όμως ότι το νησί δεν έχει ερευνηθεί ακόμη αποτελεσματικά για την ορνιθοπανίδα του.***

Στον Εθνικό Κατάλογο του προτεινόμενου δικτύου είχε αρχικά οριοθετηθεί μια *μεγαλύτερη ζώνη ως προστατευόμενη (προτεινόμενος Τόπος Κοινοτικής Σημασίας) αλλά αυτή αφαιρέθηκε.* Παρέμεινε όμως μια έκταση Τόπου Κοινοτικής Σημασίας (ένταξη του Δικτύου Natura 2000) από παλιότερη εφαρμογή οριοθέτησης. Η Περιοχή ***«GR1150008 ΟΡΜΟΣ ΠΟΤΑΜΙΑΣ-ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΠΥΡΓΟΣ ΕΩΣ ΝΗΣΙΔΑ ΓΡΑΜΒΟΥΣΣΑ»*** με έκταση 344,98 εκτάρια που περιλαμβάνεται στον εθνικό κατάλογο των προτεινόμενων Τόπων Κοινοτικής Σημασίας (ΦΕΚ 1289/Β/98). (*Πηγή: Προτάσεις οικοτουριστικής ανάδειξης με σκοπό τη διατήρηση της παράκτιας βιοποικιλότητας της Θάσου 2011*)

Ο Δήμος Θάσου διαθέτει τέσσερις προστατευόμενες περιοχές οι οποίες ανήκουν στο Δίκτυο Φύση (Natura) 2000. Αυτές είναι:

Πίνακας 7. 5: Οι τέσσερις προστατευόμενες περιοχές Natura 2000

Α/Α	Κωδικός	Ονομασία	Έκταση (Km2)
1	GR 1150003	Όρος Υψάριο Θάσου	297,00
2	GR 1150006	Ακρωτήριο Πρίνου Παχύ	8,03
3	GR 1150007	Λιμενάρια – Ακρωτήριο Κεφαλάς	1,14
4	GR 1150008	Όρμος Ποταμιάς: Ακρωτήριο Πύργος έως Γραμβούσσα	1,72
Ποσοστό στο σύνολο του Δήμου Θάσου			81,00%

Πηγή: Δίκτυο Φύση (Natura) 2000

<u>Υγρότοποι</u>

Το νησί ***έχει ελάχιστα επιφανειακά εσωτερικά ύδατα μόνιμης μορφής*** (ή διαρκούς ροής) κυρίως λόγο γεωλογικού χαρακτήρα και έντονων αποξηράνσεων/απολήψεων. Τα ρέοντα επιφανειακά νερά είναι κυρίως περιοδικής ή εφήμερης ροής (δηλ. δεν ρέουν τακτικά όλο το έτος και ιδίως τους θερινούς μήνες δεν υπάρχει καθόλου παροχή νερού και το μεγαλύτερο μέρος των ρεμάτιων κοιτών είναι στεγνές). Υπάρχουν ελάχιστες περιπτώσεις όπου ρέουν νερά αργά τους θερινούς μήνες σε ρύακες, ωστόσο σε πάρα πολλά σημεία ***υπάρχουν πηγές και μικρο-πηγές***. Υπάρχουν συνολικά ***7 υγρότοποι*** με εξαιρετικό ενδιαφέρον για την τοπική βιοποικιλότητα στην Θάσο, περιοχές που πραγματικά ξεχωρίζουν και πρέπει να ενταχθούν σε έργα προστασίας, διατήρησης & αποκατάστασης:

Η Θάσος έχει ***ελάχιστους υγρότοπος κάτι παράδοξο για το βορειότερο νησί του Αιγαίου***. Ο λόγος δεν είναι μόνο γεωλογικός ή κλιματικός, οι υγρότοποι ***έχουν αποξηρανθεί*** και ειδικά τα τελευταία έχει υπάρξει μια ***σοβαρή υποβάθμιση πολλών παράκτιων περιοχών*** καθώς και σοβαρές πιέσεις στους εναπομείναντες μικρούς υγρότοπους. Το καλοκαίρι του 2011 ερευνώντας την ακτογραμμή εντοπίστηκαν ***μόλις εφτά υγροτοπικές*** περιοχές στο νησί:

1. *Χρυσή Αμμουδιά*

Περιλαμβάνει την μεγαλύτερη έκταση παράκτιων θινών στο νησί, ενώ η καθαρά υγροτοπική έκταση έχει περιοριστεί σε μια μικρή τάφρο (περίπου 1 κμ μήκους) καθώς και διάσπαρτα υγρά λιβάδια και μικρούς καλαμιώνες πίσω από τις παράκτιες θίνες σε μέτωπο περίπου 1.5. χιλιομέτρων. Ωστόσο η περιοχή είναι εξαιρετικά σημαντική και είναι τμήματος ενός πραγματικά πανέμορφου τοπίου. *Η περιοχή είναι γνωστή ως ενδιαίτημα για το σπάνιο Λευκόϊο (Leucojum aestivum) ή τοπικά «βαλτολούλουδο» που φύτρωνε σε υγρές πεδινές εκτάσεις σε όλη την ακτή*. Το είδος αυτό κινδυνεύει επίσης από τις αποξηράνσεις και τη σύγχρονη δόμηση, ενώ διασώζεται μόνο σε ελάχιστα υγρά λιβάδια στην περιοχή. Ένα από τα δύο λιμνία ήταν στην ακτογραμμή και εκεί υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική συγκέντρωση υγροτοπικής βιοποικιλότητας (ψάρια, έντομα κ.α.). Στην περιοχή εντοπίστηκε μικρός πληθυσμός από νεροχελώνες (Mauremys rivulata). Δεν παρατηρήθηκαν αξιόλογα είδη ορνιθοπανίδας. Η περιοχή απειλείται από έργα δόμησης, απολήψεων νερού, επιχωματώσεις, εκχερσώσεις βλάστησης, ρύπανση και έντονη τουριστική ενόχληση.

2. *Εκβολή Λιμένα*

Στον Λιμένα υπάρχουν ορισμένα ***πολύ μικρά υγρά λιβάδια μέσα στους αρχαιολογικούς χώρους καθώς και σε σημεία της ακτογραμμής***. Οι περισσότερες εκτάσεις με υγρά λιβάδια έχουν δομηθεί. Μια πολύ μικρή εκβολή τσιμεντόστρωτης τάφρου σχηματίζει μικρή «λιμναία» έκταση δίπλα στο νέο λιμάνι. Τα νερά είναι πρόσκαιρα και συγκεντρώνονται μόνο μετά τις βροχές. Κατά τον Αύγουστο 2011 η περιοχή συγκέντρωσε ελάχιστο ρηχό νερό για λίγες μέρες μετά από καλοκαιρινή μπόρα και προσέλκυσε ορισμένα μεταναστευτικά πουλιά.

3. *Εκβολή ρέματος Ραχωνίου*

Πολύ μικρή εκβολή που συγκρατεί μικρή λιμνούλα πίσω από την εκβολή του χείμαρρου ακόμη και το κατακαλόκαιρο. Η έκταση του υγροτόπου είναι περίπου 40 μ. x 200 μ.. Μεγάλο τμήμα του παρόχθιου χώρου έχει ήδη καλυφτεί από οικοδομές και καλλιέργειες.

4. *Νταλιάνη Πρίνου*

Ο σημαντικότερος υγρότοπος του νησιού για την ορνιθοπανίδα διότι σχηματίζεται η μεγαλύτερη παράκτια λιμναία έκταση (τεχνητή «λαγκούνα» για την δημιουργία ιχθυοτροφείου). Η έκταση του υγρότοπου έχει εμβαδών 800 x 400 μ. περίπου. Το μεγαλύτερο μέρος καλύπτεται από βουρλώνες και καλαμιώνες. Τον Αύγουστο 2011 η περιοχή είχε την μεγαλύτερη έκταση με υγρό έδαφος στο νησί καθώς και μικρά ανεξάρτητα λιμνία και τάφρους με πολλά είδη εντόμων γλυκού και υφάλμυρου νερού. Στην *τεχνητή λαγκούνα υπάρχει επικοινωνία με την θάλασσα* και εισέρχονται κεφαλόπουλα (Mugillidae), γοβιοί (Gobiidae) και διάφορα καρκινοειδή. Στην περιοχή έχει εισαχθεί Κουνουπόψαρο (Gambusia holbrooki). Παρατηρήθηκαν διάφορα ιχθυοφάγα πουλιά, παρυδάτια χαραδριόμορφα, αρπακτικά κ.α. ακόμη και ορισμένα σπάνια και προστατευόμενα είδη (γενικά όμως οι αριθμοί πουλιών ήταν πολύ μικροί). Το διάστημα της επισκόπησης αυτή η περιοχή ήταν η σημαντικότερη ορνιθολογικά στο νησί. Στην περιοχή εντοπίστηκε πληθυσμός από νεροχελώνες (Mauremys rivulata και Emys orbicularis) καθώς και αμφίβια. Υπάρχουν μπαζώματα και ρήψεις σκουπιδιών σε ορισμένα τμήματα ενώ άλλα έχουν πρόσφατα δομηθεί. ***Ευτυχώς όμως το κέντρο του υγρότοπου διατηρεί μια ακεραιότητα και υψηλή αισθητική αξία και εφάπτεται κατά μήκος της παραλίας κοντά στο χώρο Camping. Έχει λοιπόν πολύ μεγάλη πιθανότητα βιωσιμότητας ως προτεινόμενη προστατευόμενη περιοχή.***

5. *Έλος Πρίνου*

Ο μεγαλύτερος υγρότοπος του νησιού, όμως πρόκειται για μια ***πολύ υποβαθμισμένη*** έκταση καλαμιώνα και χέρσων εδαφών με λίγους στενούς αποστραγγιστικούς τάφρους. Το εμβαδών του υγρότοπου που έχει απομείνει υγρός για μεγάλο μέρος του χρόνου είναι 1000 x 800 μ. περίπου. Στην τάφρο εντοπίστηκε πολύ μεγάλος πληθυσμός από νεροχελώνες (Mauremys rivulata και Emys orbicularis). Στην περιοχή έχει εισαχθεί το Κουνουπόψαρο (Gambusia holbrooki). Είναι μάλλον το μόνο μέρος του νησιού (μαζί με το Νταλιάνη Πρίνου) όπου ***αναπαράγονται ορισμένα υδρόβια πουλιά, όπως είδη των καλαμιώνων***. Ωστόσο παρατηρήθηκαν ελάχιστα πουλιά στον υγρότοπο το 2011. Μεγάλο τμήμα της περιοχής έχει δεχθεί ***εκχερσώσεις, υπεράντληση υδάτων, και εκτεταμένα μπαζώματα. Τμήματα του ομοιάζουν με σκουπιδότοπο.***

6. *Βάλτα Ποτού*

Πολύ μικρή εκβολή που ***συγκρατεί μικρή λιμνούλα*** πίσω από την εκβολή του χείμαρρου ακόμη και το κατακαλόκαιρο. Η έκταση του υγρότοπου ακολουθεί τον μικρό χείμαρρο κατάντη του κεντρικού παραλιακού δρόμου και καλύπτει εμβαδών 280 x 120 μ. περίπου. Υπάρχουν και θίνες στην παραλία. Το καλοκαίρι του 2011 η λιμνούλα της εκβολής κράταγε ακόμη νερό με ***κεφαλόπουλα και αμφίβια.*** Δεν παρατηρήθηκαν αξιόλογα πουλιά κατά την επίσκεψη αλλά είναι καλά τεκμηριωμένο το πέρασμα μεγάλου αριθμού σπάνιων και προστατευόμενων ειδών από την περιοχή. Μεγάλο τμήμα του παρόχθιου περιβάλλοντος είναι ιδιόκτητο και απειλείται με οικοπεδοποίηση.

7. *Λίμνη Μαριών*

Μικρή τεχνητή λίμνη στο ποταμό περιοδικής ροής Γέννα. Εδώ εντοπίστηκε για πρώτη φορά στο νησί το ***ψάρι Squalius orpheus***, είδος ποταμοκέφαλου - ενδημικό των ποταμών της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Αναμένεται να διερευνηθεί η γενετική προέλευση αυτού του πληθυσμού. ***Η Λίμνη έχει πολύ μεγάλο οικολογικό και αισθητικό ενδιαφέρον και κατάντη και ανάντη του μικρού φράγματος ρέει νερό στον ποταμό***.

Χάρτης 7. 12 : Γεωγραφικά σημεία των 7 υγροτόπων που προσδιορίστηκαν κατά την διάρκεια της επισκόπησης

Πηγή: Προτάσεις οικοτουριστικής ανάδειξης με σκοπό τη διατήρηση της παράκτιας βιοποικιλότητας της Θάσου 2011

Άλλοι σημαντικοί τύποι βιοτόπων

Η λέξη «βιότοπος» (habitat area) αναφέρεται εδώ με τον γεωγραφικό-χωρικό προσδιορισμό της, δηλαδή τύποι ενδιαιτημάτων που έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την βιοποικιλότητα. Αυτές οι «περιοχές» είναι στην ουσία ενότητες οικοσυστημάτων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, και υπάρχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη διατήρηση τους.

Α. *Παράκτιες Θίνες*

Υπάρχουν ανενόχλητες θίνες σε ελάχιστα σημεία του νησιού. Η πιο εκτεταμένες βρίσκονται στη ***Χρυσή Αμμουδιά*** και σχετίζονται και με τον ομώνυμο υγρότοπο, όμως σε διάφορα σημεία πίσω από τις παραλίες αναπτύσσονται οικότοποι θινών, οι οποίοι κατά τους θερινούς μήνες συχνά αποτελούν χώρους στάθμισης αυτοκινήτων. Η προστασία τους κρίνεται απαράιτητη.

Β. *Ακτογραμμές μαλακού υποστρώματος*

Πολλές ακτογραμμές έχουν ιδιαίτερα ευαίσθητα χαρακτηριστικά (παραλίες αμμουδιές) ή εξαιρετικά τοπία όπου συνδυάζεται τοπίο εξαιρετικού ***αισθητικού κάλλους*** καθώς και ***αρχαιολογικό ενδιαφέρον*** (π.χ. Αλυκή, Αγ. Γιάννης Μπάμπουρας). Ορισμένες τέτοιες παραλίες βρίσκονται ακόμη σε εξαιρετικά φυσική κατάσταση (π.χ. Λιβάδια κοντά στην Μονή Αρχάγγελου) και ορισμένες πλαισιώνονται από δασικές εκτάσεις. Ωστόσο δυστυχώς αυτό δεν εξασφαλίζει την προστασία αυτών των παραλιών από την δόμηση, οδοποιία ή άλλων έργων «αξιοποίησης».

Γ. *Ακρωτήρια- Νησίδες*

Αυτά είναι τα *φυσικά καταφύγια* για πολλά είδη πανίδας και ιδιαίτερα της ορνιθοπανίδας. Ορισμένα σημαντικά σημεία περιγράφονται είδη στην οριοθέτηση της Ζώνης Ειδικής Προστασίας (*Πηγή: Χριστήδης, 2009*). Ένα από τα πιο ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά των σχηματισμών αυτών ***είναι η βλάστηση και η χλωρίδα τους***.

Δ. *Θαλάσσιο περιβάλλον*

Το ***θαλάσσιο περιβάλλον*** συχνά αγνοείται στα σχέδια προστατευόμενων περιοχών αλλά και στα μέτρα έμπρακτης διαχείρισης. Ενδεικτικές παρατηρήσεις της ιχθυοπανίδας δείχνουν ότι υπάρχει σοβαρό πρόβλημα υπεραλίευσης στα παράκτια νερά της περιοχής της Θάσου.

Ε. *Ορεινός Όγκος*

Ο ορεινός όγκος είναι μια ιδιαίτερη περιοχή και έχει πολύ διαφορετικά ζητήματα προστασίας από την ακτογραμμή. Χωρίς αμφιβολία οι χερσαίοι ορεινοί και ημιορεινοί βιότοποι

έχουν σημαντική θέση στην οργάνωση της προστασίας της φύσης στη Θάσο παρότι μπορεί να παρατηρείται σήμερα ότι οι παράκτια ζώνη απειλείται πολύ περισσότερο.

Πίνακας 7. 6 : Φυσικού Πόροι Νήσου Θάσου

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ				
ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ				
Φυσικοί Πόροι	Μονάδες Μέτρησης			
	Ονομασία	*Έκταση (στρ.)*	*Πηγή άντλησης στοιχείων*	*Ημερομηνία Καταγραφής*
Δάση	*1.Το Δάσος της Θάσου*	*212.000*		
Βιότοποι	*1.Υψάριο Όρος και παράκτια ζώνη,*	*17.592,29*		
	Νησίδα Κοίνηρα και Χοιρονήσι			
Βοσκότοποι	*1.ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΘΑΣΟΥ*	*41.300*		
Κατοικημένα Νησιά	*Ν. Θάσος*	*378.000*		
Ακατοίκητα Νησιά	*1. Ν. Θασοπούλα*			
	2. Ν. Κοίνυρα			
	3. Ν. Γραμβούσα			
	4. Ν. Διαπόρι			
	5. Ν. Αστρίς			
	6. Ν. Πέλαγος			
	7. Ν. Φούρνοι			
	Ονομασία	*Ποσοστό Κάλυψης %*	*Πηγή άντλησης στοιχείων*	*Ημερομηνία Καταγραφής*
Ορεινοί Όγκοι	*1.Όρος Υψάριο*	*70*	Δασαρχείο Θάσου	
	Ονομασία	*χλμ*	*Πηγή Άντλησης Στοιχείων*	*Ημερομηνία Καταγραφής*
Ακτές	*1.Χρυσή Αμμουδιά*			
	2.Χρυσή Ακτή			
	3.Κόινυρα			
	4. Παράδεισος			
	5.Θημωνιά			
	6.Αλυκή			
	7. Ψιλή Άμμος			
	8. Αστρίς			
	9. Ακτή Ποτού			
	10. Πευκάρι			
	11.Ακτή Λιμεναρίων			
	12. Τρυπητή			
	13. Ατσαπά			
	14. Ακτή Καλλιράχης			
	15. Ακτή Σωτήρα			
	16. Ακτή Αλσυλίου			
	17. Σκάλα Ραχωνίου			
	18. Παχύς			
	19. Παπαλιμάνι			
	20. Γλυφάδα			
	21. Ακτή Αγ. Βασιλείου			
	22. Νυστέρι			
	23. Γλυκάδι			
Ορυκτοί Πόροι	*Ορυκτοί Πόροι*			
	1. Μάρμαρα Θάσου			
Περιοχές Natura	*Ονομασία*		*Κωδικός*	*Έκταση (στρ.)*
	1 Όρμος Ποταμιάς – Ακρ. Πύργος έως Ν. Γραμβούσα		GR1150008	344,98
	2. Όρος Υψάριο		GR1150003	25.000
	3. Ακρωτήριο Πρίνου – Παχύ		GR1150006	1.350
	4. Λιμενάρια - Ακρωτήρι Κεφαλάς		GR1150007	191

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011

Συμπεράσματα

Η Θάσος είναι ένα νησί που αρχικά «έχασε» τις εκτάσεις Natura 2000 επειδή διαφάνηκαν από την Πολιτεία ζητήματα συγκρούσεων συμφερόντων, κυρίως με τις βιομηχανίας λατόμησης Μαρμάρου στο νησί. Κατά την περίοδο του τρίτου Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης πολλές περιοχές σε όλες τις περιφέρειες της Ελλάδας δέχθηκαν σημαντική χρηματοδότηση για έργα προστασίας-ανάδειξης - προβολής περιοχών του δικτύου Natura 2000, αυτό δυστυχώς δεν πραγματοποιήθηκε στη Θάσο. Τώρα σε εποχή «οικονομικής κρίσης» και μέσα σε έναν νέο κύκλο διαρθρωτικής υποστήριξης από την ΕΕ πολλά έχουν αλλάξει.

Οι αλλαγές στον τρόπο χρηματοδότησης για τις περιοχές του δικτύου Natura 2000 στη νέα, τέταρτη, προγραμματική περίοδο, είναι σημαντικές σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο, του τρίτου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

7.2.5 Υπαρκτές εν δυνάμει απειλές στο περιβάλλον

Πυρκαγιές:

Οι πυρκαγιές αποτελούν το σημαντικότερο κίνδυνο καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής. Ειδικότερα σε ότι αφορά στην περιοχή που καλύπτει το όρος Υψάριο καθώς και η υπόλοιπη ορεινή περιοχή του Δήμου Θάσου τα τελευταία 17 χρόνια, εκδηλώθηκε ***το 22% των δηλωθέντων πυρκαγιών του Νομού*** (Περιφερειακή Ενότητα) Καβάλας αποτεφρώνοντας πολλές χιλιάδες στρέμματα. Σαν κύριες αιτίες των πυρκαγιών αναφέρονται κατά κύριο λόγο οι πτώσεις κεραυνών, αλλά και οι εμπρησμοί (σκόπιμοι ή από αμέλεια).

Πλημμύρες:

Η μορφολογία του εδάφους του Δήμου Θάσου σε συνδυασμό με το είδος και την *κατάσταση των πετρωμάτων* καθώς και τους *υδάτινους πόρους* της περιοχής και τις βροχοπτώσεις, καθορίζει το μέγεθος του προβλήματος. Η ***ύπαρξη των τεχνικών υποδομών και των μέτρων πρόληψης*** συνιστούν τον τρόπο αντιμετώπισης του προβλήματος. Προβλήματα πλημμύρας εντοπίζονται κυρίως στα πεδινά τμήματα του Δήμου χωρίς όμως να είναι έντονα καθώς το νερό βρίσκει εύκολα διέξοδο προς την θάλασσα.

Διάβρωση Εδαφών - Κατολισθήσεις:

Το *γεωμορφολογικό ανάγλυφο* της περιοχής, σε συνδυασμό με το είδος και την κατάσταση των πετρωμάτων καθώς και τις *κλιματολογικές συνθήκες*, καθορίζει και το βαθμό διάβρωσης των εδαφών.Σε περιοχές με μεγάλες κλίσεις και χαλαρό επιφανειακό πέτρωμα, καθώς και έντονα καιρικά φαινόμενα, ευνοούνται τα ***χειμαρρικά φαινόμενα***. Εκεί τα εδάφη έχουν υποστεί σε μεγάλο βαθμό διάβρωση που πολλές φορές φθάνει στο μητρικό πέτρωμα και κυρίως στις απόκρημνες πλευρές του Υψαρίου Όρους. Σε περιοχές *με έντονη φυτοκάλυψη* αλλά και σε άλλες περιοχές *με ηπιότερες κλίσεις* το φαινόμενο της διάβρωσης των εδαφών είναι μικρό έως ανύπαρκτο.

Βιομηχανικές - βιοτεχνικές & γεωργικές δραστηριότητες

Στο Δήμο Θάσου, δεν αναπτύσσονται βιομηχανικές μονάδες που θα μπορούσαν να προκαλέσουν ουσιαστικό κίνδυνο για το φυσικό περιβάλλον της περιοχής. (βλέπε κεφαλαιο 4° - Δευτερογενής τομέας)

Ρύπανση των υδάτινων αποδεκτών από φυτοφάρμακα – λιπάσματα & βιομηχανικά λύματα

Σημαντικός και επιβαρυντικός παράγοντας για το φυσικό περιβάλλον της περιοχής αποτελούν τα στερεά και υγρά απόβλητα. Τα απόβλητα αυτά προέρχονται κατά κύριο λόγο από τον άνθρωπο, τις καθημερινές του ανάγκες και τις οικονομικές δραστηριότητες, καθώς και από την υψηλή κτηνοτροφική παραγωγή που παρατηρείται στην περιοχή. Η έλλειψη βασικών υποδομών στην περιοχή επιδεινώνει περισσότερο το πρόβλημα. Οι ανεξέλεγκτοι σκουπιδότοποι γύρω από τους οικισμούς, παρ'ότι τα τελευταία δύο (2) χρόνια γίνονται σημαντικές αποκαταστάσεις ΧΑΔΑ (Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων) μέσω προγραμμάτων του ΠΕΠ ΑΜΘ και του ΕΠΠΕΡ, η ρίψη των υγρών αποβλήτων σε παρακείμενα ρέματα καθώς και οι ανοργάνωτες κτηνοτροφικές σταυλικές εγκαταστάσεις στην περιοχή, αποτελούν σημαντικές απειλές για το φυσικό περιβάλλον του Δήμου. Σημαντική επίδραση δέχεται το φυσικό περιβάλλον της περιοχής, και από τη σκόνη που προκύπτει από τις λατομικές δραστηριότητες στην περιοχή.

Επιπλέον, η ***λαθροθηρία***, η ***αυθαίρετη δόμηση***, η ***ύπαρξη ανεξέλεγκτων χωματερών*** (απορρίμματα), αποτελούν υπαρκτές και εν δυνάμει απειλές για το περιβάλλον.Στην περιοχή υπάρχει πλήθος ανεξέλεγκτων χωματερών που δεν είναι καταγεγραμμένοι ως ΧΑΔΑ (Χώροι Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων).

Ιδιαίτερη αναφορά απειλών στο περιβάλλον γίνεται για τις περιοχές ***NATURA*** όπου συγκεκριμένα:

- Τα δάση υποβαθμίζονται από τη διαρκή τους ξύλευση
- Λατομεία, αποθέσεις σκουπιδιών και βιοτεχνικές εγκαταστάσεις είναι οι κύριοι κίνδυνοι για τις προστατευόμενες περιοχές
- Η εντατική υλοτομία παλαιοτέρων χρόνων και η αλόγιστη βόσκηση ανέστειλε εξ' ολοκλήρου τη φυσική αναγέννηση των δασών, που είναι υπό καθεστώς προστασίας.

Πίνακας 7. 7 : Αιτίες Ρύπανσης

Προβλήματα Ρύπανσης	Δημοτική Ενότητα	Περιγραφή
1. Λατομεία	ΘΑΣΟΥ	Εξόρυξη μαρμάρων, αισθητική υποβάθμιση περιοχών
2. Μόλυνση υπογείων υδάτων	ΘΑΣΟΥ	Οι ΒΙΟΚΑ δεν καλύπτουν όλες τις περιοχές του Δήμου
3. Ογκώδη αντικείμενα	ΘΑΣΟΥ	Ανεξέλεγκτη ρίψη μπάζων

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011

<u>Συμπεράσματα – προοπτικές</u>

- Το πλούσιο υδάτινο δυναμικό της περιοχής είναι συνέπεια των έντονων βροχοπτώσεων και της παρουσίας των καρστικών μαρμάρων. Η *ορθή εκμετάλλευση των υδάτινων πόρων* αρκεί για να καλύψει τις ανάγκες της Γεωργίας της περιοχής.
- Τα εδάφη των πεδινών τμημάτων της περιοχής είναι γενικά *γόνιμα* για την ανάπτυξη καλλιεργειών.
- Οι *ανθρωπογενείς δραστηριότητες* κατά κύριο λόγο (ανεξέλεγκτη βοσκή, εντατική γεωργία, στερεά και υγρά απόβλητα καθώς και οι πυρκαγιές και η παρουσία των λατομείων) *είναι οι μεγάλοι κίνδυνοι* για το φυσικό περιβάλλον της περιοχής.
- *Το ανάγλυφο της περιοχής*, σε συνδυασμό με τη *φυσική βλάστηση* και την *πανίδα* αλλά και τους *ελαιώνες* και τη *θάλασσα* συνθέτει ένα ενδιαφέρον τοπίο *μεγάλης αισθητικής αξίας* το οποίο όμως αλλοιώθηκε έντονα σε κάποια σημεία, στις οποίες η δυναμική του οικοσυστήματος για την αποκατάστασή του ενεργούσε αργά και αδύναμα.
- Ένας από τους σημαντικότερους κινδύνους που απειλούν την περιβαλλοντική ποιότητα της περιοχής είναι *η απειλή των πυρκαγιών* κατά τους θερινούς μήνες, γεγονός που *εντείνεται από τα ελλιπή μέτρα πρόληψης και προστασίας των δασών*.
- Σε ότι αφορά τις περιοχές *NATURA 2000*, τα καθεστώτα προστασίας δημιουργούν κατ' αρχήν αρνητικές επιπτώσεις στις υφιστάμενες ανθρώπινες δραστηριότητες (καλλιέργειες,

βοσκή, λατόμευση, λοιπές δραστηριότητες κλπ) ***αφού έως σήμερα δεν αναπτύχθηκε καμία ουσιαστική κοινωνική διαβούλευση για την περιβαλλοντική και οικολογική σημασία των περιοχών και την αποδοχή τους από τον ντόπιο πληθυσμό, ώστε να μετασχηματιστούν οι δραστηριότητες στην φιλική κατεύθυνση προς το περιβάλλον και ανάπτυξη τέτοιων δραστηριοτήτων που να μπορούν να διαφοροποιήσουν και να μετασχηματίσουν την οικονομία των γύρω περιοχών.***

7.2.6 ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ιστορικοί – Πολιτιστικοί πόροι

- *Αρχαιολογικό Μουσείο Θάσου*: Το μουσείο, από τα σημαντικότερα περιφερειακά μουσεία της χώρας, στεγάζει σημαντικά αρχαιολογικά ευρύματα που προέρχονται από τους προϊστορικούς οικισμούς του νησιού, την αρχαία πόλη και τη χώρα της Θάσου.
- *Πύργος Θυμωνιάς*: Ο πιο μνημειακός και καλύτερα διατηρημένος πύργος του νησιού.
- *Σκάλα Σωτήρος*: Κάτω από την εκκλησία του Προφήτη Ηλία του σημερινού χωριού, εντοπίστηκαν τα οικιστικά λείψανα ενός σημαντικού κάστρου της 3ης χιλιετίας π.Χ.
- *Αλυκή*: Το ιερό που απέκτησε τη μορφή του τον 5ο αι. π.Χ. Οι θεότητες που λατρεύονταν σχετίζονταν με την προστασία των πλοίων και των ναυτικών που έφταναν εδώ. Εντυπωσιακά επίσης είναι τα αρχαία λατομεία.
- *Ο αρχαιολογικός χώρος της Θάσου* με την *αγορά* (4ος – 3ος π.Χ), και το *αρχαίο θέατρο* (5ος π.Χ αιώνας).
- *Το ορυχείο αιματίτη* της νεώτερης παλαιολιθικής εποχής.
- *Το Σπήλαιο της χαλκολιθικής εποχής* στο Ακρωτήρι στη Σκάλα Μαριές.
- *Νεολιθικός οικισμός* στη θέση Καστρί Θεολόγου Θάσου.
- *Το σπήλαιο ΄΄Δρακότρυπα΄΄* της εποχής του χαλκού στη Παναγία Θάσου.
- *Ο οικισμός της πρώιμης εποχής του σιδήρου*, στο Λιμένα (αρχαία Θάσος).
- *Τα νεκροταφεία* στη θέση Λαρνάκι και Μανταλούδι Θεολόγου που χρονολογούνται στην εποχή του σιδήρου.
- *Ο κυκλικός προϊστορικός πύργος* και ίχνη περιβόλου στη θέση Αιλιάς – Πόπινας μάνδρα.
- Στη περιοχή *Παλαιόκαστρο Μαριών*, προϊστορικός οικισμός.
- *Προϊστορικά νεκροταφεία* στις θέσεις ΄΄Κεντριά΄΄, ΄΄Τσιγανάδικα΄΄, ΄΄Βρυσούδες΄΄

Χάρτης 7. 13 : Τοποθεσίες αρχαιολογικού ενδιαφέροντος

Πηγή: http://www.thassos.gr/gis/#ajax/dashboard.php

Σημαντικοί θρησκευτικοί χώροι

- Η Μονή Αρχαγγέλου Μιχαήλ: Η ύπαρξη της Μονής αναφέρεται για πρώτη φορά το 1287. Στη Μονή φυλάσσεται ένα κομμάτι του Τιμίου Ήλου. Η μοναδικότητα και η Χάρη αυτού του κειμηλίου, έγινε αιτία μεγάλης προσέλευσης προσκυνητών.
- Οι Μονές του Αγίου Γεωργίου, του Αγίου Ιωάννη, της Αγίας Παρασκευής και του Παναγούδα.

Πολιτιστική Κληρονομιά

Χώροι που δημιουργήθηκαν για την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι:

- ***Αρχαιολογικό Μουσείο Θάσου***: Το μουσείο, από τα σημαντικότερα περιφερειακά μουσεία της χώρας, στεγάζει σημαντικά αρχαιολογικά ευρύματα που προέρχονται από τους προϊστορικούς οικισμούς του νησιού, την αρχαία πόλη και τη χώρα της Θάσου.
- ***Το μουσείο Βάγη***: Το Μουσείο Βάγη βρίσκεται στο γραφικό χωριό Ποταμιά και στεγάζεται στο παλιό σχολείο της Ποταμιάς. Στους χώρους που εκτίθενται έργα του φημισμένου διεθνώς Θάσιου γλύπτη Πολύγνωτου Βάγη (1894-1965), ο οποίος διακρίθηκε στην Αμερική και ασχολήθηκε με την τεχνική της άμεσης γλυπτικής πάνω σε ποικιλόμορφες πέτρες.
- ***Λαογραφικό Μουσείο Λιμεναρίων***: Στο μουσείο εκτίθενται αντικείμενα καθημερινής χρήσης, παραδοσιακές στολές, φωτογραφίες και κεραμικά.
- ***Λαογραφικά Μουσεία Θεολόγου***: Το Λαογραφικό Μουσείο βρίσκεται στο κέντρο του παραδοσιακού χωριού Θεολόγος και χωρίζεται σε δύο τμήματα: στο πρώτο τμήμα εκτίθενται αντικείμενα που σχετίζονται με τις βιομηχανίες του νησιού, ενώ στο δεύτερο τμήμα, αναπαρίσταται ένα παραδοσιακό σπίτι της Θάσου.
- ***Το Παλατάκι***: Βρίσκεται στο χωριό Λιμενάρια και είναι χτισμένο σε βραχώδη προεξοχή στη θάλασσα. Κατασκευάστηκε το 1903 από γερμανική εταιρία, η οποία εκμεταλλευόταν τα μεταλλεία του νησιού. Σήμερα, χρησιμοποιείται ως πνευματικό κέντρο.

Πολιτιστικές Εκδηλώσεις – Δραστηριότητες

Ο Δήμος Θάσου και η Δημοτική Κοινωφελής επιχείρηση Θάσου (ΔΗΚΕΘ) σε συνεργασία με τη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας, το Υπουργείο Μακεδονίας - Θράκης αλλά και σε συνεργασία με τους Πολιτιστικούς Συλλόγους της περιοχής διοργανώνει κάθε χρόνο ποικίλες πολιτιστικές δραστηριότητες, στοχεύοντας *στη γνωριμία των επισκεπτών της περιοχής με τις κρυμμένες ομορφιές, στη γνωριμία των νέων με τις παραδόσεις του τόπου, στη διατήρηση κάθε μνήμης που έφεραν μαζί τους οι προγονοί από τις αλησμόνητες πατρίδες, στην ανάδειξη ιστορικών χώρων και βέβαια στην ψυχαγωγία και διασκέδαση.*

Ξεχωριστή θέση έχει το πολύ σημαντικό και αξιόλογο ***Φεστιβάλ Θάσου*** με ποικιλία δραστηριοτήτων (Θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες, εικαστικές εκθέσεις, κλπ)
Στο Δήμο Θάσου πολύ σημαντικές εκδηλώσεις είναι:

- Το παραδοσιακό έθιμο της αναπαράστασης ***του Θασίτικου γάμου***, που γίνεται στο Δημοτικό διαμέρισμα του Θεολόγου το πρώτο δεκαήμερο του Αυγούστου, με δεκαήμερη χρονική διάρκεια. Διοργανώνεται από τα μέλη του πολιτιστικού Συλλόγου ΄΄Χατζηγιώργη΄΄, όλες οι διαδικασίες που προηγούνται για την τέλεση του γάμου, μέχρι και την τέλεσή του.
- Σπουδαίες ***Καρναβαλικές εκδηλώσεις***, την Κυριακή και την Καθαρά Δευτέρα στους οικισμούς Καλλιράχης, Παναγίας, Ποταμιάς και Ραχωνίου. Στις εκδηλώσεις αυτές προσφέρονται στους επισκέπτες *τοπικά προϊόντα* και κύρια κρασί, παραδοσιακά γλυκά, πίτες, ψωμί κλπ.
- ***Τα ΄΄Καζαβιτιανά΄΄***, που διοργανώνουν από κοινού οι πολιτιστικοί σύλλογοι ΄΄Μικρό Καζαβίτι΄΄ και ΄΄Μεγάλο Καζαβίτι΄΄ όλο τον μήνα Αύγουστο στον παραδοσιακό οικισμό Καζαβίτι. Πρόκειται για *λαογραφικές, αθλητικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις* που στοχεύουν στην ανάδειξη του παραδοσιακού οικισμού αλλά και της νήσου της Θάσου γενικότερα.
- Οι *σημαντικότατες και με τεράστια προσέλευση κόσμου* ***θρησκευτικές εκδηλώσεις*** των οικισμών Παναγίας και της Καλλιράχης, τον δεκαπενταύγουστο και αρχές Αυγούστου, που αποτελούν και τις σημαντικότερες θρησκευτικές εκδηλώσεις του νησιού.

Στη Θάσο εκτός των ***«συνήθων» εκδηλώσεων*** λαμβάνουν χώρα πολλές εκδηλώσεις από διοργανωτές ή παραγωγούς ***εκτός νησιού***, καθώς η ***ελκυστικότητα του νησιού είναι πολύ μεγάλη*** και γίνεται ***προτιμητέος προορισμός για παραστάσεις, ειδικές εκδηλώσεις, συνέδρια*** κλπ.

Πολιτιστικοί Σύλλογοι

Στο Δήμο Θάσου δραστηριοποιούνται έντονα πολλοί Πολιτιστικοί Φορείς / Σύλλογοι και ειδικότερα:

- ✓ Πολιτιστικός- Μορφωτικός Σύλλογος Θεολόγου « Χατζηγιώργης»
- ✓ Πολιτιστικός- Μορφωτικός Σύλλογος Πρίνου « Μικρό Καζαβήτι»
- ✓ Πολιτιστικός- Μορφωτικός Σύλλογος Πρίνου « Μεγάλο Καζαβήτι»
- ✓ Πολιτιστικός- Μορφωτικός Σύλλογος Ραχωνίου
- ✓ Πολιτιστικός- Μορφωτικός Σύλλογος Μαριών
- ✓ Πολιτιστικός- Μορφωτικός Σύλλογος Καλιράχης
- ✓ Πολιτιστικός- Μορφωτικός Σύλλογος Λιμένα
- ✓ Πολιτιστικός- Μορφωτικός Σύλλογος Παναγίας
- ✓ Πολιτιστικός- Μορφωτικός Σύλλογος Σωτήρος
- ✓ Πολιτιστικός- Μορφωτικός Σύλλογος Λιμεναρίων

Πίνακας 7. 8 : Πολιτιστική Υποδομή και Δραστηριότητες

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ							
	ΣΥΝΟΛΟ	Δημοτικές Ενότητες					
	ΟΤΑ	ΘΑΣΟΣ					
Πολιτιστική Υποδομή και Δραστηριότητες							
Υποδομές - Χώροι – Δομές							
Πλήθος							
Αρχαιολογικοί Χώροι	13	13					
Μουσεία	4	4					
Μνημεία Σύγχρονου Πολιτισμού							
Πολιτιστικά Κέντρα							
Δημοτικές Βιβλιοθήκες							
Φιλαρμονική	1	1					
ΔΗΠΕΘΕ							
Δημοτικοί Κινηματογράφων							
Σχολές Χορού							
Εργαστήρι Τέχνης							
Ωδεία							
Λοιπές Πολιτιστικές Υποδομές							
Πολιτιστικές Εκδηλώσεις							
	Ονομασία						
Εκδηλώσεις	(ενδεικτικά) Θασίτικος Γάμος, Καζαβατιανά, θρησκευτικές εκδηλώσεις						
Φεστιβάλ	Φεστιβάλ Φιλίππων - Θάσου, πολιτιστικό φεστιβάλ						
Καρναβάλι	Καρναβάλι Κυριακή - Καθαρά Δευτέρα (Καλλιράχη, Παναγία, Ποταμιά, Ραχώνι)						
Σύλλογοι							
1.	Πολιτιστικός - Μορφωτικός Σύλλογος Θεολόγου « Χατζηγιώργης»						
2.	Πολιτιστικός - Μορφωτικός Σύλλογος Πρίνου « Μικρό Καζαβήτι»						
3.	Πολιτιστικός - Μορφωτικός Σύλλογος Πρίνου « Μεγάλο Καζαβήτι»						
4.	Πολιτιστικός - Μορφωτικός Σύλλογος Ραχωνίου						
5.	Πολιτιστικός - Μορφωτικός Σύλλογος Μαριών						
6	Πολιτιστικός - Μορφωτικός Σύλλογος Καλιράχης						
7	Πολιτιστικός - Μορφωτικός Σύλλογος Λιμένα						
8	Πολιτιστικός - Μορφωτικός Σύλλογος Παναγίας						
9	Πολιτιστικός - Μορφωτικός Σύλλογος Σωτήρος						
10	Πολιτιστικός - Μορφωτικός Σύλλογος Λιμεναρίων						

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011

Χάρτης 7. 14 : Τοποθεσίες Εκδηλώσεων & Πολιτιστικών Δρώμενων

Πηγή: http://www.thassos.gr/gis/#ajax/dashboard.php

Παραδοσιακοί Οικισμοί

Η ***παραδοσιακή αρχιτεκτονική*** της Θάσου είναι ένα σπουδαίο κληροδότημα, που διατηρεί την παρουσία του σε όλους τους παραδοσιακούς οικισμούς του νησιού. Τα οικοδομικά υλικά που χρησιμοποιήθηκαν είναι *η πέτρα ακατέργαστη και χοντρολαξευμένη*, καθώς και το *ξύλο από τα πευκοδάση*. ***Σημαντικό χαρακτηριστικό*** είναι η δεξιοτεχνία στις στέγες, τα χαγάτια και τα μπαλκόνια. Οι οικισμοί Αλυκή, Θεολόγος, Κάστρο, Μαριές, Παναγία, Ποταμιά, και Μικρός και Μεγάλος Πρίνος ***είναι χαρακτηρισμένοι ως παραδοσιακοί***.

Οριοθετημένοι οικισμοί ***«Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους»*** είναι η Αστρίδα, τα Κοίνυρα, η Κρήνη και τμήμα του Λιμένα.

Ο Δήμος διαθέτει μεγάλη ποικιλία φυσικών και τεχνικών τμημάτων. Αποτελείται από ορεινά – ημιορεινά τμήματα, κυρίως με δάση και δασικές εκτάσεις και από τμήματα πεδινών και παραλιακών εκτάσεων.

Οι οικισμοί μπορούν να διαχωριστούν σε ***παραλιακούς και ορεινούς***. Στην πρώτη κατηγορία παρατηρείται μεγαλύτερη ανάπτυξη και πυκνότητα και πυκνοδομημένα τμήματα με οικιστικές πιέσεις για κύρια και παραθεριστική κατοικία, ενώ στην δεύτερη κατηγορία αναφερόμαστε σε οικισμούς με μικρή ανάπτυξη. Επίσης, όλη η εκτός σχεδίου ή οικισμού δόμηση, μπορεί να χαρακτηριστεί διάσπαρτη και μικρή.

Κύριο χαρακτηριστικό των οικισμών του Δήμου είναι κτίρια μικρά και διάσπαρτα στο χώρο, δομημένα χωρίς μεγάλους δρόμους, ακολουθώντας τον χαρακτηριστικό παραδοσιακό τύπο του ελληνικού χωριού (εκτός των οικισμών που διαθέτουν σχέδιο). Επίσης, χαρακτηριστικό των ορεινών οικισμών είναι ***η πέτρα, το ξύλο***, οι συνήθως διώροφες οικίες με τουλάχιστον *έναν ή δύο εξώστες*. Από ***αρχιτεκτονικής*** και πολεοδομικής απόψεως γίνεται προσπάθεια να διατηρηθεί ***το παραδοσιακό ύφος και τα χαρακτηριστικά στοιχεία της περιοχής***, δεδομένου ότι στις απόμακρες, ορεινές αυτές περιοχές δεν υπάρχει σχέδιο πόλεως.

Στους πεδινούς και νεότερους οικισμούς επικρατούν στην κατασκευή πιο σύγχρονα υλικά (μπετό, σοβάς), με περισσότερους εξώστες, γεγονός που υπογραμμίζει τη σημασία της προστασίας και διατήρησης της γραφικότητας και της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής των οικισμών. Βασικό στοιχείο και των δύο τύπων ***είναι η κεραμοσκεπή, καθώς και η αυλή.*** Στην περιοχή *δεν υπάρχουν θεσμοθετημένες χρήσεις ή ζώνη οικιστικού ελέγχου και ΣΧΟΟΑΠ.*

Πίνακας 7. 9 : Παραδοσιακοί Οικισμοί

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	
Δημοτική Ενότητα	Περιγραφή
ΘΑΣΟΥ	Αλωκή, Θεολόγος, Παλαιοχώρι, Κάστρο, Μαριές, Παναγία, Ποταμιά, Πρίνος

Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011

Το τοπίο της Θάσου σε πολλά σημεία *έχει πολύ υψηλή αισθητική σημασία*. Υπάρχουν μικροί τοπικοί οικισμοί με χαρακτήρα ***«διατηρητέων οικισμών»*** που όντως διατηρούν τα αυθεντικά αρχιτεκτονικά και πολεοδομικά στοιχεία τους. Δυστυχώς όμως, επί της ακτογραμμής υπάρχει σοβαρό πρόβλημα ***αλλοίωσης και υποβάθμισης*** του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, και αυτό το πρόβλημα επεκτείνεται και δημιουργεί ζητήματα: εκτός σχεδίου δόμησης, υπερδόμησης θαλάσσιου μετώπου, οδοποιία και δόμηση σε παράκτιες θίνες,

υγρότοπους κ.α.. Συνεπώς ένα ενδιαφέρον θέμα - ζήτημα είναι και η εξέλιξη της ***περιβαλλοντικής υποβάθμισης από την πολιτισμική αλλαγή*** που επιφέρει η εγκατάλειψη των ***παραδοσιακών χρήσεων γης και της «τουριστικοποίησης» της παράκτιας ζώνης***. Αυτή η εξέλιξη έχει ιδιαίτερη σημασία για την περιβαλλοντική εκπαίδευση ως «μελέτη-περίπτωσης» (case-study). (*Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011*)

Χάρτης 7. 15 : Παραδοσιακοί Οικισμοί

Πηγή: http://www.thassos.gr/gis/#ajax/dashboard.php

Συμπεράσματα - Προοπτικές

Η Θάσος παρουσιάζει ***τέσσερις βασικούς άξονες ανάπτυξης***, οι οποίοι σχετίζονται με τους *πλούσιους ιστορικούς πόρους*, τον *πλούσιο ορυκτό πλούτο* (μάρμαρα), τα *αξιόλογα φυσικά υποσυστήματα*, και τις *ακτές*. Η ανάπτυξη του νησιού βασίστηκε στο πρότυπο του ***μαζικού τουρισμού***, με σοβαρές ***αρνητικές επιπτώσεις*** στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον του.
Σύμφωνα με το ΦΕΚ Β' 1138/ 11-06-2009, ανήκει στην *Ομάδα ΙΙ: 47 νησιά με σημαντική τουριστική δραστηριότητα ή νησιά που αναπτύσσονται τουριστικά, με ή χωρίς άλλη ιδιαίτερα δυναμική παραγωγική δραστηριότητα και εκμεταλλεύσιμους πόρους*.
Στα νησιά αυτά έμφαση πρέπει να δοθεί σε δράσεις που σκοπό έχουν:

α) την αντιμετώπιση συγκρούσεων μεταξύ των δραστηριοτήτων,
β) τον έλεγχο των περιβαλλοντικών πιέσεων και του είδους της ανάπτυξης και
γ) την αποτροπή της μονόπλευρης εξάρτησής τους από τον τουρισμό.

Τα νησιά που περιλαμβάνονται στην κατηγορία αυτή είναι τα παρακάτω:

Αίγινα, Αλόνησος, Αμοργός, Άνδρος, Αντίπαρος, Αστυπάλαια, Ζάκυνθος, **Θάσος**, Θήρα, Ιθάκη, Ικαρία, Ίος, Κάλυμνος, Κάρπαθος, Κάσος, Κέα, Κέρκυρα, Κεφαλονιά, Κρήτη, Κύθηρα, Κύθνος, Κως, Λέρος, Λευκάδα, Λέσβος, Λήμνος, Μήλος, Μύκονος, Νάξος, Πάρος, Πάτμος, Πόρος, Ρόδος, Σαμοθράκη, Σάμος, Σέριφος, Σίφνος, Σκιάθος, Σκόπελος, Σκύρος, Σπέτσες, Σύμη, Σύρος, Τήνος, Ύδρα, Φολέγανδρος, Χίος.

Στην ομάδα αυτή πέραν των κατευθύνσεων που δίδονται ανά κατηγορία περιοχής (άρθρο 5) και για τη χωρική οργάνωση των ειδικών μορφών τουρισμού (άρθρο 6) ο σχεδιασμός των χρήσεων γης (Γ.Π.Σ. / Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π., Ε.Χ.Μ.) πρέπει να διερευνά:

α) τη σκοπιμότητα καθορισμού ζωνών τουριστικής ανάπτυξης στις εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχές και να τις ορίζει κατά περίπτωση και

β) τον προσδιορισμό ζωνών προστασίας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, των φυσικών πόρων και του τοπίου, στις οποίες θα περιορίζεται ή/και θα απαγορεύεται η δυνατότητα δόμησης.

Σε κάθε περίπτωση, λαμβάνεται υπόψη η φέρουσα ικανότητα των περιοχών, με την ιδιαίτερη επισήμανση ότι η ανεπάρκεια και υπέρβαση της αντοχής των πόρων θα πρέπει να αποτελεί απαγορευτικό κριτήριο για τη χωροθέτηση ζωνών ή τουριστικών μονάδων. (*Πήγη: ΦΕΚ Β' 1138/ 11-06-2009*)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο: Συγκριτική Αξιολόγηση (BENCHMARKING)

8.1 Ορισμός Benchmarking

Η μέθοδος της συγκριτικής αξιολόγησης ορισμένων πεδίων, μεγεθών και οργανικών λειτουργικών συνόλων, είναι στην ουσία μια διαχειριστική τεχνική ανάπτυξης, η οποία εντοπίζει και αναλύει το άριστο ή βέλτιστο επίπεδο και κατόπιν το συσχετίζει με το συγκρινόμενο, προκειμένου να μετρήσει το διάστημα απόστασης. Η γνώση αυτού του διαστήματος διαφοράς (gap) είναι αναγκαία και χρήσιμη γιατί βοηθά τους οργανισμούς (επιχειρήσεις, κράτη, πολιτικές, ιδρύματα, κλπ) να αναλάβουν την υλοποίηση ορισμένων εφαρμογών, ώστε να αυξηθεί η αποδοτικότητά τους. (*Πηγή: Μεθοδολογικός Οδηγός για την εφαρμογή συγκριτικής αξιολόγησης- Benchmarking, Αναπτυξιακή Σύμπραξη, EQUAL ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ*)

8.2 Δεδομένα Ελλάδας και Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει συγκριτική αξιολόγηση ανάμεσα στα δεδομένα που χαρακτηρίζουν την Ελλάδα και την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, σε εθνικό κι Ευρωπαϊκό επίπεδο, με τη μορφή πινάκων και διαγραμμάτων, έτσι ώστε να είναι πιο κατανοητή και άμεση η σύγκριση και η διεξαγωγή συμπερασμάτων.

Πληθυσμιακά δεδομένα

Διάγραμμα 8.1: Πυκνότητα μόνιμου πληθυσμού της Ελλάδος ανά km^2, Απογραφή 2011

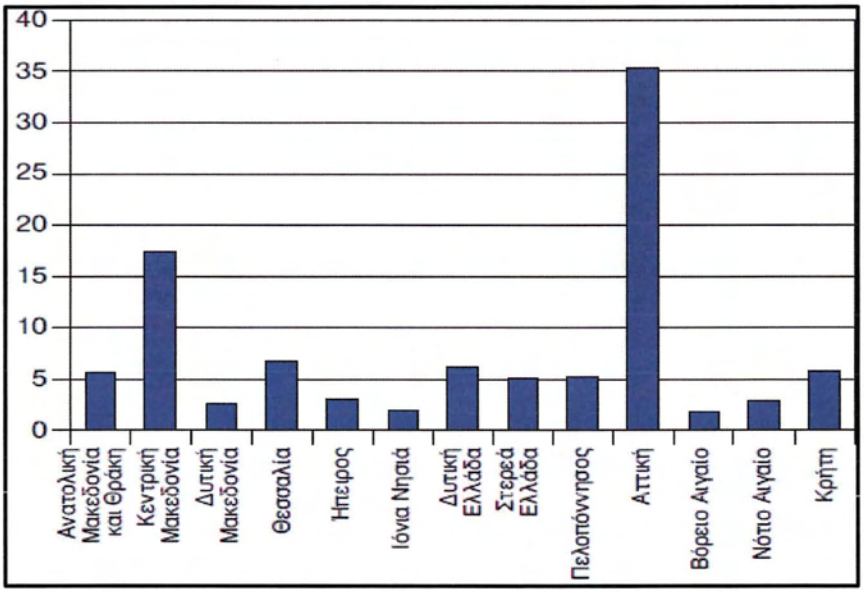

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, «Η Ελλάδα με αριθμούς, 2014»

Σύμφωνα με το Διάγραμμα 8.1, η ΠΑΜΘ καταλαμβάνει την 5η θέση μαζί με την Περιφέρεια Κρήτης στην πυκνότητα μόνιμου πληθυσμού της Ελλάδας ανά km^2, με μεγάλη διαφορά μετά την Αττική και την Κεντρική Μακεδονία, όπου διαμένει η πλειοψηφία των κατοίκων της χώρας.

Στον πίνακα 8.1 που ακολουθεί, φαίνεται η φυσική κίνηση πληθυσμού σε επίπεδο χώρας. Υπάρχει *μείωση* στον αριθμό των *γάμων* από το 2009 κι έπειτα, με το 2012 (διάστημα τριών ετών) αυτοί να έχουν μειωθεί κατά 16,06% (από 59.212 το 2009, σε 49.705 το 2012). Στο ίδιο χρονικό διάστημα παρατηρείται και *μείωση* στον *αριθμό γεννήσεων* της τάξης του 14,89%, στοιχεία αρνητικά, που ταυτιζόμενα με τις χρονιές έντασης της οικονομικής κρίσης, αποτυπώνουν τις *αρνητικές επιπτώσεις* της στην ζωή των κατοίκων της Ελλάδας.

Πίνακας 8. 1 : Φυσική κίνηση Πληθυσμού

	1991	2001	2009	2010	2011	2012
Γάμοι	65.568	58.491	59.212	56.338	55.099	49.705
Επί 1.000 κατοίκων(1) .	6,4	5,3	5,3	5,1	5,0	4,5
Διαζύγια	6.351	11.184	13.607	13.275	12.705	...
Επί 1.000 γάμων	96,9	191,2	229,8	235,6	230,6	...
Γεννήσεις ζώντων .	102.620	102.282	117.933	114.766	106.428	100.371
Επί 1.000 κατοίκων(1) .	10,0	9,3	10,5	10,3	9,6	9,0
Θάνατοι	95.498	102.559	108.316	109.084	111.099	116.668
Επί 1.000 κατοίκων(1) .	9,3	9,4	9,7	9,8	10,0	10,5
Κυριότερες αιτίες θανάτου:						
– Καρδιακά νοσήματα	29.765	31.797	31.976	31.837	31.625	32.735
– Νεοπλάσματα	19.968	24.408	27.345	27.177	27.357	28.201
– Νόσοι των αγγείων του εγκεφάλου ...	18.791	18.538	15.493	14.910	15.041	15.868
– Νόσοι του αναπνευστικού συστήματος	4.676	5.179	7.095	7.053	6.815	6.957
– Ατυχήματα	3.646	3.944	3.310	2.983	2.790	2.724

... = Δεν υπάρχουν στοιχεία διαθέσιμα.
(1) Οι δημογραφικοί δείκτες των ετών 2001, 2009, 2010, 2011 και 2012 καταρτίστηκαν βάσει του εκτιμώμενου de facto πληθυσμού, ο οποίος αναθεωρήθηκε σύμφωνα με τον πληθυσμό της Απογραφής 2011.

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, «Η Ελλάδα με αριθμούς, 2014»

Πίνακας 8. 2 : Προσδοκόμενη ζωή κατά τη γέννηση σε Ευρωπαϊκό επίπεδο

Countries	Άρρενες			Θήλεις		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
ΕΕ 28	76,9	77,4	77,5	82,8	83,1	83,1
Ευρωζώνη						
Αυστρία	77,9	78,3	78,4	83,5	83,8	83,6
Βέλγιο	77,5	78,0	77,8	83,0	83,3	83,1
Γαλλία	78,2	78,7	78,7	85,3	85,7	85,4
Γερμανία	78,0	78,4	78,6	83,0	83,2	83,3
Ελλάδα	78,0	78,0	78,0	83,3	83,6	83,4
Εσθονία	70,9	71,4	71,4	80,8	81,3	81,5
Ιρλανδία	78,5	78,6	78,7	83,1	83,0	83,2
Ισπανία	79,2	79,5	79,5	85,5	85,6	85,5
Ιταλία	79,5	79,7	79,8	84,7	84,8	84,8
Κύπρος	79,2	79,3	78,9	83,9	83,1	83,4
Λετονία	67,9	68,6	68,9	78,0	78,8	78,9
Λουξεμβούργο	77,9	78,5	79,1	83,5	83,6	83,8
Μάλτα	79,3	78,6	78,6	83,6	83,0	83,0
Ολλανδία	78,9	79,4	79,3	83,0	83,1	83,0
Πορτογαλία	76,8	77,3	77,3	83,2	83,8	83,6
Σλοβακία	71,8	72,3	72,5	79,3	79,8	79,9
Σλοβενία	76,4	76,8	77,1	83,1	83,3	83,3
Φινλανδία	76,9	77,3	77,7	83,5	83,8	83,7
Εκτός Ευρωζώνης						
Βουλγαρία	70,3	70,7	70,9	77,4	77,8	77,9
Δανία	77,2	77,8	78,1	81,4	81,9	82,1
Ηνωμένο Βασίλειο	78,6	79,0	79,1	82,6	83,0	82,8
Κροατία	73,4	73,8	73,9	79,9	80,4	80,6
Λιθουανία	67,6	68,1	68,4	78,9	79,3	79,6
Ουγγαρία	70,7	71,2	71,6	78,6	78,7	78,7
Πολωνία	72,1	72,6	72,7	80,7	81,1	81,1
Ρουμανία	70,2	71,0	71,0	77,5	78,2	78,1
Σουηδία	79,6	79,9	79,9	83,6	83,8	83,6
Τσεχική Δημοκρατία	74,5	74,8	75,1	80,9	81,1	81,2

Πηγή: Eurostat

Αγορά Εργασίας

Πίνακας 8. 3: Εργατικό Δυναμικό

Χιλιάδες

	2011	2012	2013
Εργατικό δυναμικό	**4.939,8**	**4.892,9**	**4.862,9**
Απασχολούμενοι	4.124,4	3.729,9	3.534,9
% του συνόλου του εργατικού δυναμικού	83,5	76,2	72,7
Κατά κλάδο:			
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	503,6	484,3	481,1
Ορυχεία και λατομεία	10,1	9,9	10,7
Μεταποίηση	410,7	351,0	326,8
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού	22,3	25,6	26,5
Παροχή νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης	27,6	19,7	22,9
Κατασκευές	258,7	208,8	165,4
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών	770,3	671,0	639,0
Μεταφορά και αποθήκευση	202,7	177,1	172,4
Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης	304,6	274,7	263,7
Ενημέρωση και επικοινωνία	79,6	71,3	76,5
Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	111,2	121,0	110,5
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	4,5	6,3	2,3
Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	211,6	217,3	193,5
Διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες	82,7	72,2	59,8
Δημόσια διοίκηση και άμυνα· υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	360,6	315,9	323,0
Εκπαίδευση	310,7	301,2	277,4
Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας	237,1	226,8	217,1
Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία	48,1	40,9	40,6
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	87,2	75,1	70,9
Δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών	78,5	57,6	53,4
Δραστηριότητες εξωεδαφικών οργανισμών και φορέων	2,0	2,2	1,4
Άνεργοι	815,6	1.163,0	1.327,9
% του συνόλου του εργατικού δυναμικού	16,5	23,8	27,3

Σημείωση: (1) Τα στοιχεία του πίνακα αφορούν στο Β΄ τρίμηνο του έτους αναφοράς.
(2) Τα αποτελέσματα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (από το 2001 και μετά) έχουν αναθεωρηθεί σύμφωνα με τον υπολογιζόμενο πληθυσμό που βασίζεται στην Απογραφή 2011.

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, «Η Ελλάδα με αριθμούς, 2014»

Σύμφωνα με τον προηγούμενο πίνακα 8.3, ο αριθμός των απασχολούμενων από το 2011 μέχρι το 2013, έχει μειωθεί αισθητά, από 4.124,4 χιλ. σε 3.534,9 χιλ., ενώ το ποσοστό του εργατικού δυναμικού από 83,5%, έχει πέσει στο 72,7%, αναδυκνείοντας το μείζον πρόβλημα της ανεργίας σαν απόρροια της οικονομικής κρίσης.

Από τους παρατιθέμενους κλάδους, διαφαίνεται ότι στην πλειοψηφία τους, αυτοί υφίστανται μείωση, με *εξαίρεση* αυτούς που αφορούν σε: ορυχεία- λατομεία, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος - ΦΑ - ατμός και κλιματισμός, επεξεργασία λυμάτων και δραστηριότητες εξυγίανσης, ενημέρωση κι επικοινωνία και Δημόσια Διοίκηση. Τις μεγαλύτερες μειώσεις υφίστανται οι κλάδοι των Κατασκευών, της Διαχείρισης ακίνητης περιουσίας και της εκπαίδευσης. Τέλος, παρατηρείται η έντονη αύξηση της τάξης του 38,58% στους ανέργους, από 815,6 χιλ. το 2011, σε 1.327,9 χιλ. το 2013.

Μέσω των δεδομένων αυτών, διαφαίνονται οι κλάδοι με *προοπτικές ανάδειξης των δυναμικών* τους και η επιτακτική ανάγκη εύρεσης λύσης στο πρόβλημα της απασχόλησης του εργατικού δυναμικού.

Στους επόμενους πίνακες και χάρτες, αποτυπώνονται αναλυτικότερα δεδομένα που αφορούν στην κατάσταση της απασχόλησης του ενεργού πληθυσμού σε επίπεδο χώρας, στην Τομεακή σύνθεση απασχόλησης καθώς και στην απασχόληση σε εμπορικές δραστηριότητες και μεταφορές ανά Περιφέρεια το 2011.

Πίνακας 8. 4 : Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κατάσταση απασχόλησης

Χιλιάδες

Περίοδος αναφοράς	Γενικό σύνολο	Εργατικό δυναμικό						Μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός
		Σύνολο	Ποσοστό % του πληθυσμού	Απασχολούμενοι	Ποσοστό % του εργατικού δυναμικού	Άνεργοι	Ποσοστό % του εργατικού δυναμικού	
2009: Α΄ τρίμηνο	9.436,4	5.022,3	53,2	4.545,6	90,5	476,7	9,5	4.414,1
Β΄ »	9.432,7	5.040,2	53,4	4.584,6	91,0	455,6	9,0	4.392,5
Γ΄ »	9.429,3	5.063,2	53,7	4.585,2	90,6	477,9	9,4	4.366,1
Δ΄ τρίμηνο	9.426,1	5.037,2	53,4	4.508,6	89,5	528,6	10,5	4.388,9
2010: Α΄ τρίμηνο	9.418,1	5.046,2	53,6	4.446,0	88,1	600,2	11,9	4.371,8
Β΄ »	9.405,4	5.041,1	53,6	4.436,5	88,0	604,6	12,0	4.364,3
Γ΄ »	9.393,1	5.029,8	53,5	4.398,0	87,4	631,9	12,6	4.363,2
Δ΄ τρίμηνο	9.381,0	4.999,3	53,3	4.278,5	85,6	720,8	14,4	4.381,8
2011: Α΄ τρίμηνο	9.374,4	4.965,1	53,0	4.165,5	83,9	799,6	16,1	4.409,3
Β΄ »	9.373,1	4.939,8	52,7	4.124,2	83,5	815,6	16,5	4.433,3
Γ΄ »	9.372,2	4.924,2	52,5	4.040,8	82,1	883,5	17,9	4.448,0
Δ΄ τρίμηνο	9.371,7	4.915,5	52,5	3.886,9	79,1	1.028,6	20,9	4.456,2
2012: Α΄ τρίμηνο	9.364,7	4.904,1	52,4	3.785,0	77,2	1.119,1	22,8	4.460,6
Β΄ »	9.351,2	4.892,9	52,3	3.729,9	76,2	1.163,0	23,8	4.458,2
Γ΄ »	9.338,0	4.886,3	52,3	3.668,0	75,1	1.218,4	24,9	4.451,7
Δ΄ τρίμηνο	9.325,3	4.877,0	52,3	3.597,0	73,8	1.279,9	26,2	4.448,3
2013: Α΄ τρίμηνο	9.316,5	4.840,2	52,0	3.504,2	72,4	1.336,0	27,6	4.476,3
Β΄ »	9.311,7	4.862,9	52,2	3.535,0	72,7	1.327,9	27,3	4.448,8
Γ΄ »	9.307,1	4.854,0	52,2	3.533,7	72,8	1.320,3	27,2	4.453,1
Δ΄ τρίμηνο	9.302,7	4.817,1	51,8	3.479,9	72,2	1.337,2	27,8	4.485,6
2014: Α΄ τρίμηνο	9.295,8	4.826,0	51,9	3.483,7	72,2	1.342,3	27,8	4.469,8

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, «Η Ελλάδα με αριθμούς, 2014»

Διάγραμμα 8. 2 : Παραγωγικότητα της εργασίας στην ΑΜΘ (2000- 2009)

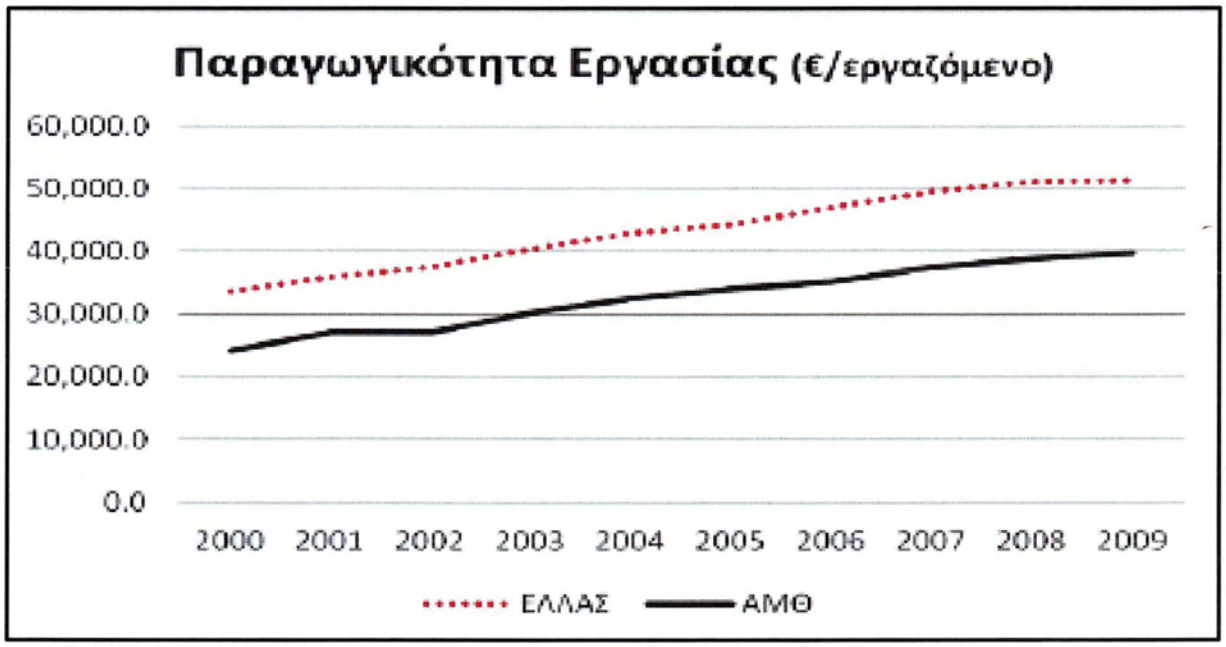

Πηγή: Eurostat, Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης για την ΠΑΜΘ, Φεβρουάριος 2013

Όπως φαίνεται παραπάνω, η παραγωγικότητα της εργασίας στην ΑΜΘ είναι αρκετά κάτω από το μέσο όρο της Ελλάδας, κι επομένως τίθενται ζητήματα αντιστροφής της τρέχουσας κατάστασης, προκειμένου να γίνει πιο *παραγωγική* κι *ανταγωνιστική* η Περιφέρεια σε εθνικό αλλά και Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Χάρτης 8. 1 : Τομεακή σύνθεση απασχόλησης ανά Περιφέρεια, 2011

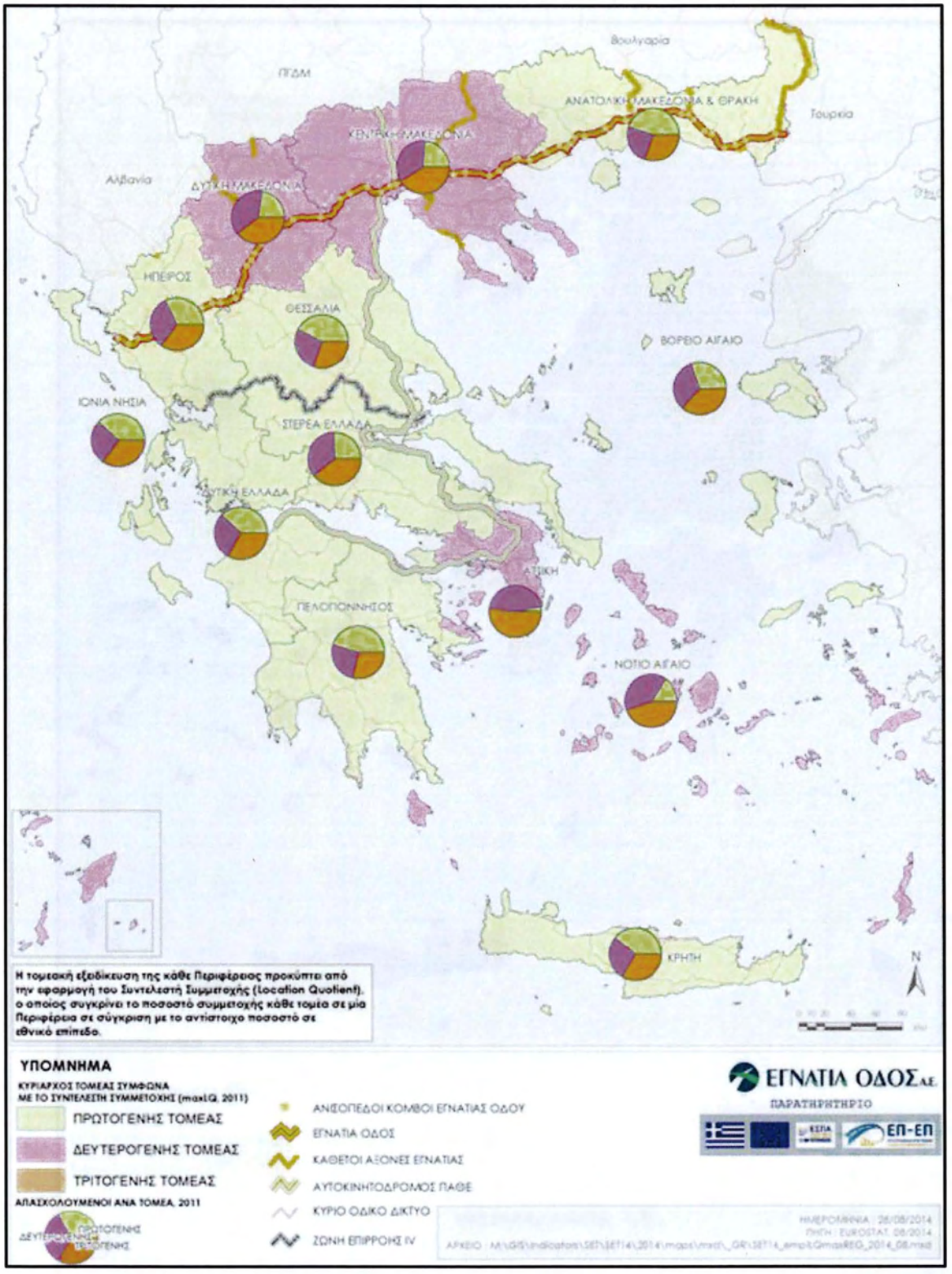

Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Χάρτης 8. 2 : Απασχόληση σε εμπορικές δραστηριότητες και μεταφορές ανά Περιφέρεια, 2011

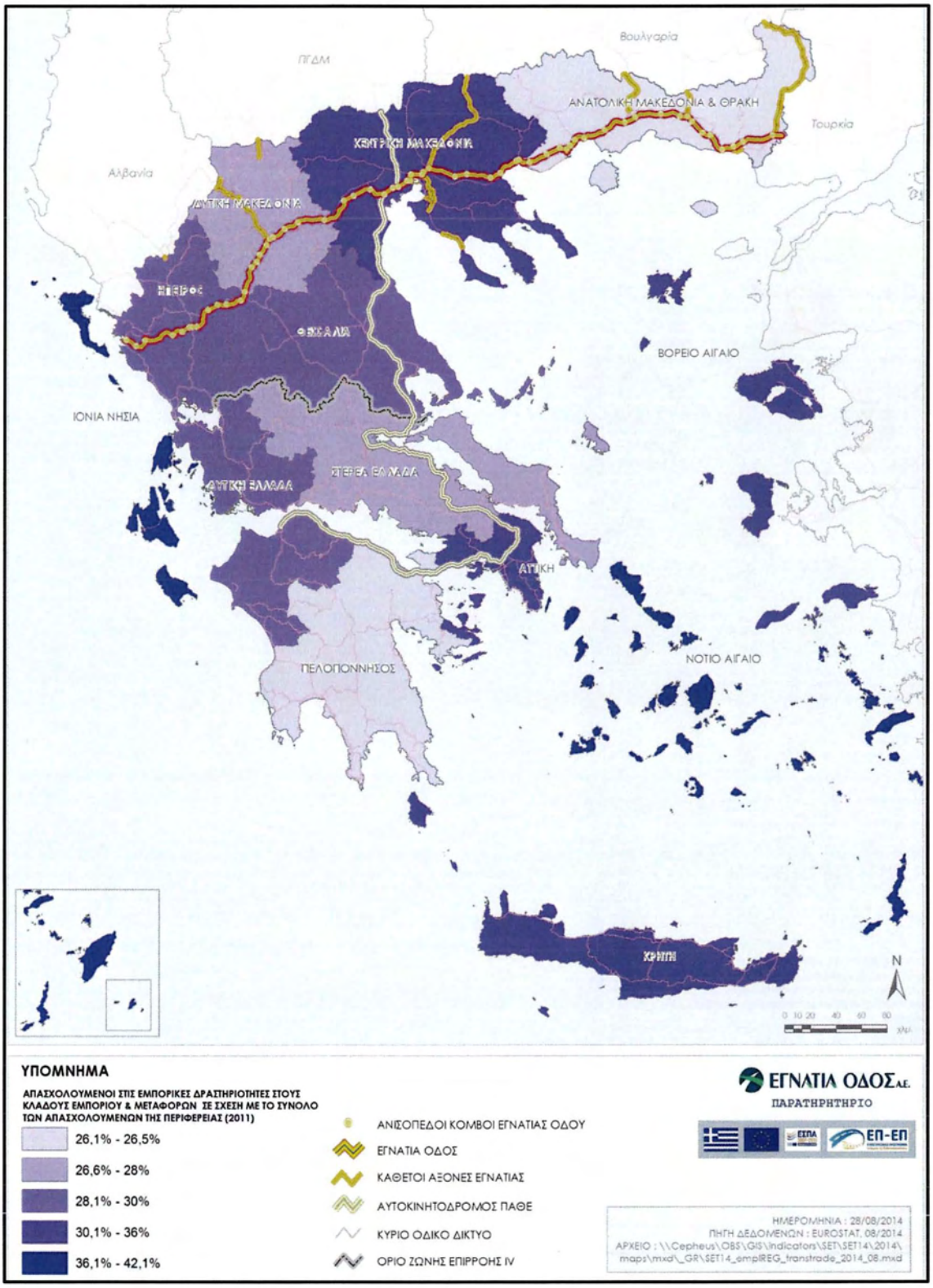

Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

Ανεργία

Πίνακας 8. 5 : Μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργίας

2009	2010	2011	2012	2013
9,6	12,7	17,9	24,4	27,5

Σημείωση: Τα αποτελέσματα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (από το 2001 και μετά) έχουν ενημερωθεί σύμφωνα με τον υπολογιζόμενο πληθυσμό που βασίζεται στην Απογραφή 2011.

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, «Η Ελλάδα με αριθμούς, 2014»

Πίνακας 8. 6 : Ποσοστό ανεργίας στην ΑΜΘ, ανά Περιφερειακή Ενότητα (2005-2011)

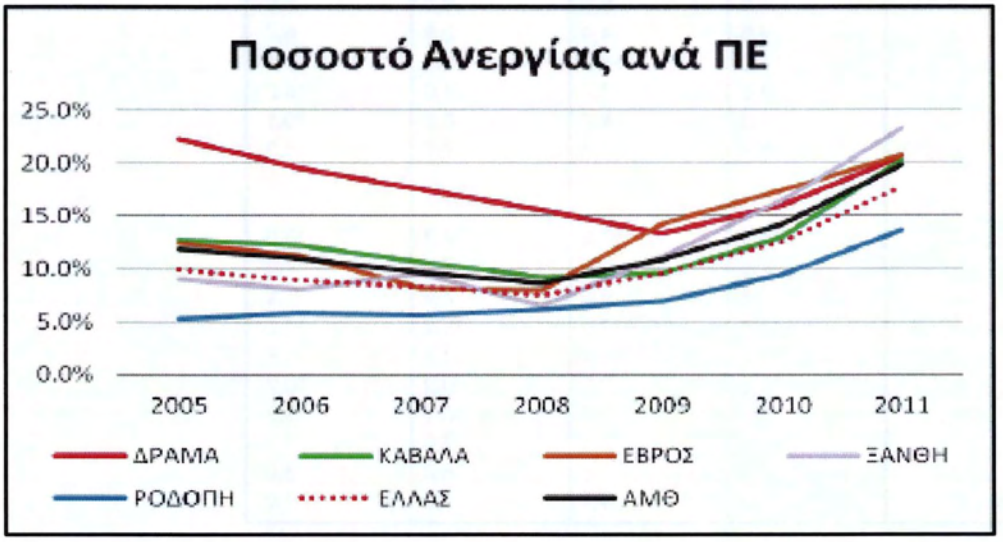

Πηγή: Eurostat, Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης για την ΠΑΜΘ, Φεβρουάριος 2013

Πίνακας 8. 7 : Ποσοστό ανεργίας σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης

Countries	2010	2011	2012	2013
EE 28	9,6	9,6	10,4	10,8
Ευρωζώνη				
Αυστρία	4,4	4,2	4,3	4,9
Βέλγιο	8,3	7,2	7,6	8,4
Γαλλία	9,3	9,2	9,8	10,3
Γερμανία	7,1	5,9	5,5	5,3
Ελλάδα	12,6	17,7	24,3	27,3
Εσθονία	16,7	12,3	10,0	8,6
Ιρλανδία	13,9	14,7	14,7	13,1
Ισπανία	19,9	21,4	24,8	26,1
Ιταλία	8,4	8,4	10,7	12,2
Κύπρος	6,3	7,9	11,9	15,9
Λετονία	19,5	16,2	15,0	11,9
Λουξεμβούργο	4,6	4,8	5,1	5,8
Μάλτα	6,9	6,5	6,4	6,5
Ολλανδία	4,5	4,4	5,3	6,7
Πορτογαλία	(1)12,0	12,9	15,9	16,5
Σλοβακία	14,5	13,7	14,0	14,2
Σλοβενία	7,3	8,2	8,9	10,1
Φινλανδία	8,4	7,8	7,7	8,2
Εκτός Ευρωζώνης				
Βουλγαρία	10,3	11,3	12,3	13,0
Δανία	7,5	7,6	7,5	7,0
Ηνωμένο Βασίλειο	7,8	8,0	7,9	7,5
Κροατία	11,8	13,5	15,9	17,2
Λιθουανία	17,8	15,4	13,4	11,8
Ουγγαρία	11,2	10,9	10,9	10,2
Πολωνία	9,7	9,7	10,1	10,3
Ρουμανία	7,3	7,4	7,0	7,3
Σουηδία	8,6	7,8	8,0	8,0
Τσεχική Δημοκρατία	7,3	6,7	7,0	7,0

Πηγή: Eurostat

Το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα ανέβηκε από 12,6% το 2010, στο 27,3% το 2013, καταλαμβάνοντας *αρνητική πρωτιά με διαφορά* σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ευρωζώνης αλλά και σε σχέση με αυτές που βρίσκονται εκτός Ευρωζώνης και θεωρούνται πιο υποανάπτυκτες. Η μόνη χώρα που έρχεται δεύτερη με μικρή διαφορά από την Ελλάδα, είναι η Ισπανία, ενώ οι υπόλοιπες χώρες απέχουν πολύ σε ποσοστά.

Συνθήκες διαβίωσης

Πίνακας 8. 8: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών νοικοκυριών, κατά αστικές & αγροτικές περιοχές

Ευρώ						
	Όλες οι περιοχές	%	Αστικές	%	Αγροτικές	%
Σύνολο αγορών	**1.637,10**	**100,0**	**1.717,06**	**100,0**	**1.298,23**	**100,0**
Είδη διατροφής και μη οινοπνευματώδη ποτά	328,57	20,1	341,30	19,9	274,63	21,2
Οινοπνευματώδη ποτά και καπνός	62,71	3,8	64,48	3,8	55,18	4,3
Είδη ένδυσης και υπόδησης	95,34	5,8	100,21	5,8	74,71	5,8
Στέγαση, ύδρευση, καύσιμα και φωτισμός κύριας και δευτερεύουσας ή εξοχικής κατοικίας	227,07	13,9	241,66	14,1	165,24	12,7
Διαρκή αγαθά οικιακής χρήσης, οικιακά είδη άμεσης κατανάλωσης και οικιακές υπηρεσίες	94,97	5,8	99,28	5,8	76,70	5,9
Υγεία	104,71	6,4	105,72	6,2	100,45	7,7
Μεταφορές	209,88	12,8	220,49	12,8	164,92	12,7
Επικοινωνίες	68,19	4,2	71,09	4,1	55,91	4,3
Αναψυχή και πολιτισμός	72,87	4,5	79,29	4,6	45,68	3,5
Εκπαίδευση	57,33	3,5	65,04	3,8	24,67	1,9
Ξενοδοχεία, καφενεία και εστιατόρια	160,47	9,8	167,26	9,7	131,68	10,1
Διάφορα αγαθά και υπηρεσίες	154,98	9,5	161,24	9,4	128,46	9,9

Πηγή: Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, 2012

Πίνακας 8. 9 : Σχετικός κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις

%	α. Κατά ομάδες ηλικιών και φύλο		
	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις
	2011		
Σύνολο	**21,4**	**20,9**	**21,9**
0 – 17	23,7	—	—
18 – 64	20,0	19,9	20,2
65 +	23,6	21,7	25,2
	2012		
Σύνολο	**23,1**	**22,5**	**23,6**
0 – 17	26,9	—	—
18 – 64	23,8	23,4	24,3
65 +	17,2	15,9	18,3

%	β. Κατά κατάσταση απασχόλησης και φύλο		
	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις
	2011		
Εργαζόμενοι	11,9	13,2	10,1
Μη εργαζόμενοι	28,0	28,2	27,9
από τους οποίους:			
Άνεργοι	44,0	48,4	39,0
Συνταξιούχοι	19,9	20,2	19,5
Λοιποί μη οικονομικά ενεργοί	30,0	28,3	30,4
	2012		
Εργαζόμενοι	15,1	16,5	13,1
Μη εργαζόμενοι	27,9	27,1	28,4
από τους οποίους:			
Άνεργοι	45,8	52,1	38,9
Συνταξιούχοι	14,3	14,4	14,2
Λοιποί μη οικονομικά ενεργοί	33,3	29,1	34,2

Πηγή: Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των νοικοκυριών, EU-SILC 2011 & 2012

Διευκρίνιση: — = Μηδέν ή λιγότερο από το μισό της μονάδας που χρησιμοποιείται

Διάγραμμα 8. 3 : Επίπεδο Εισοδηματικής φτώχειας στην Ε.Ε. – 27 (2010-2011)

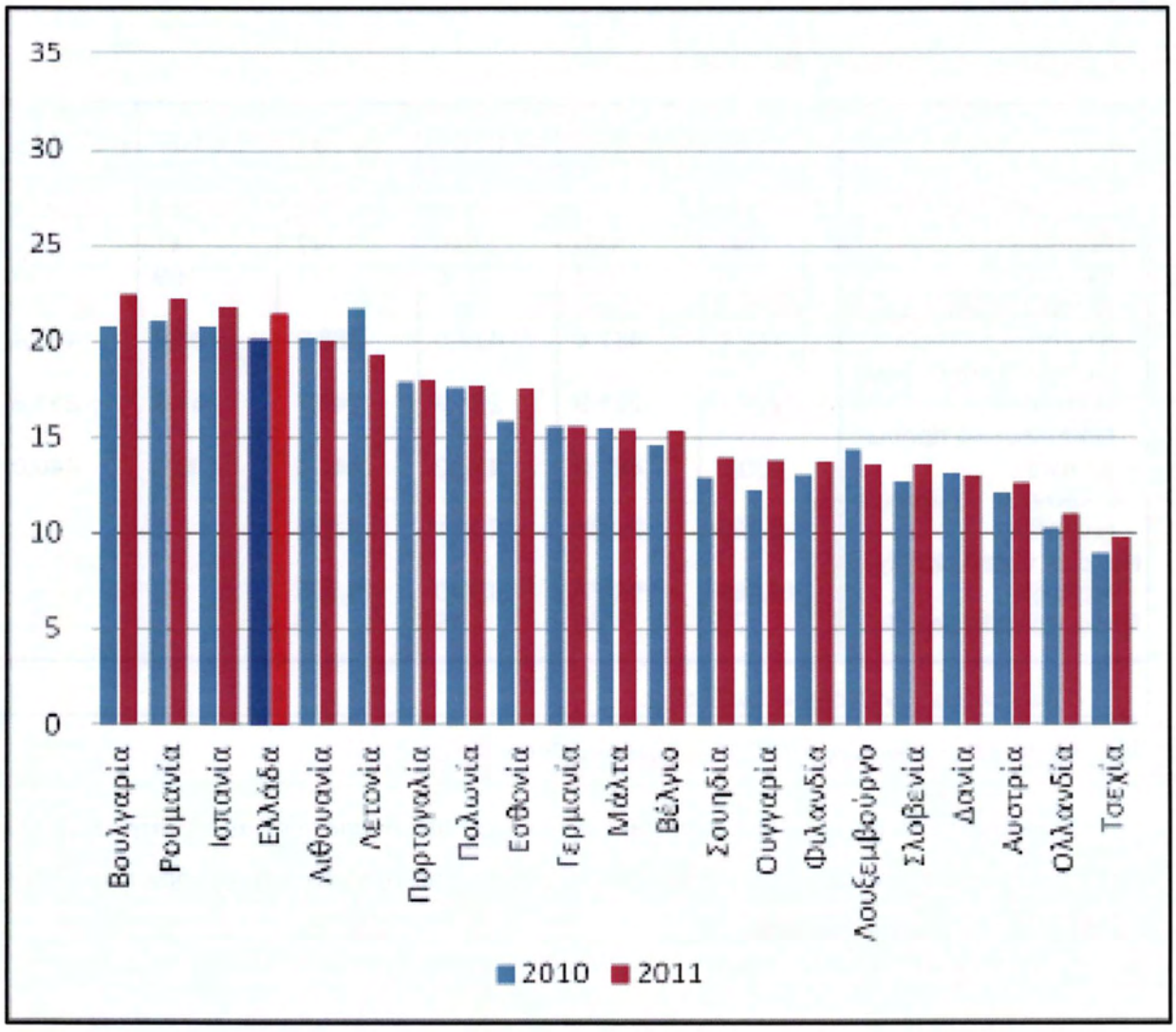

Πηγή: «ΕΡΕΥΝΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ & ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ 2011 - Κίνδυνος φτώχειας», Δελτίο Τύπου ΕΛΣΤΑΤ 2/11/2012

Στο επίπεδο της εισοδηματικής φτώχειας, η Ελλάδα καταλαμβάνει την 4η θέση, μετά την Βουλγαρία, Ρουμανία και Ισπανία, με έντονη αύξηση το 2011, σε σχέση με το 2010. Αυτή η κατάταξη στις αρνητικές πρώτες θέσεις και η διαφορά με τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη, αποτυπώνει έντονα τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης.

Υγεία - Πρόνοια

Πίνακας 8. 10 : Δημόσια Υγεία

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Θεραπευτήρια	317	313	316	313	310	314
Δημόσια	141	140	140	142	141	141
Ιδιωτικά	176	173	176	171	169	173
Ανά 100.000 κατοίκους:						
Κλίνες	482,7	481,4	477,5	488,9	484,2	483,4
Νοσοκομειακοί γιατροί	229,2	231,9	231,9	244,7	241,4	251,9
Νοσηλευτικό προσωπικό	430,0	428,5	432,0	441,6	439,8	440,0
Εξελθόντες ασθενείς (χιλιάδες)	2.123	2.181	2.221	2.292	...	...
Ημέρες νοσηλείας (χιλιάδες)	15.489	15.077	14.740	15.305	...	...
Ποσοστό κάλυψης % .	79	76	75	76	...	...

... = Δεν υπάρχουν στοιχεία διαθέσιμα.

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, «Η Ελλάδα με αριθμούς, 2014»

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το έτος 2009, διαπιστώνεται ότι στην ΠΑΜΘ οι διαθέσιμες κλίνες είναι λιγότερες κατά 10,8% σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο και 33% σε σχέση με τον αντίστοιχο Ευρωπαϊκό.

Διάγραμμα 8. 4 : Νοσοκομειακές κλίνες ανά 100.000 κατοίκους (2009)

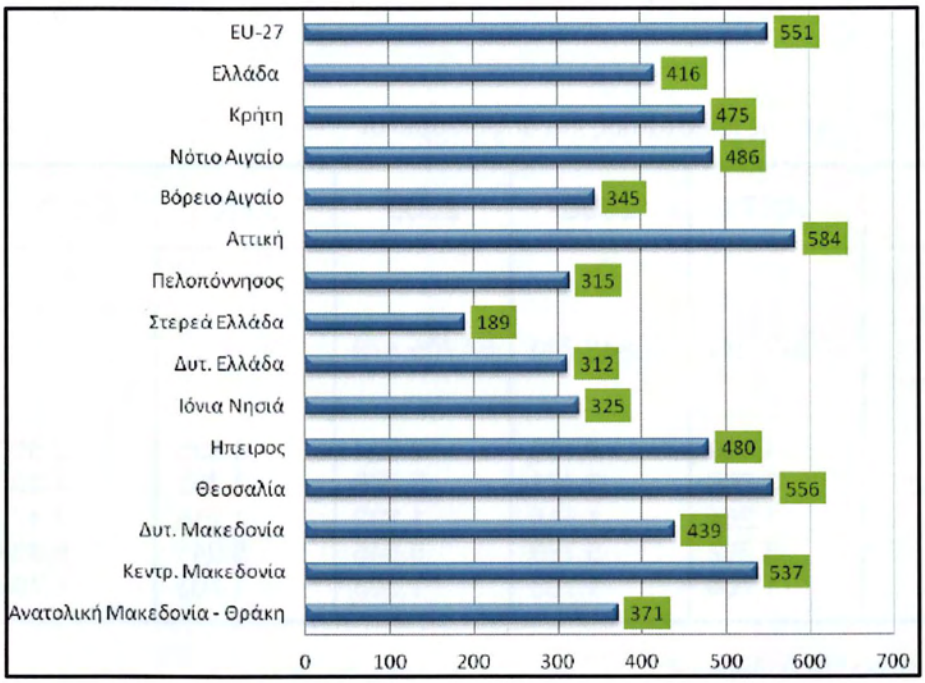

Πηγή: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/

Διάγραμμα 8. 5 : Ιατροί και νοσηλευτικό προσωπικό ανά 100.000 κατοίκους (2009)

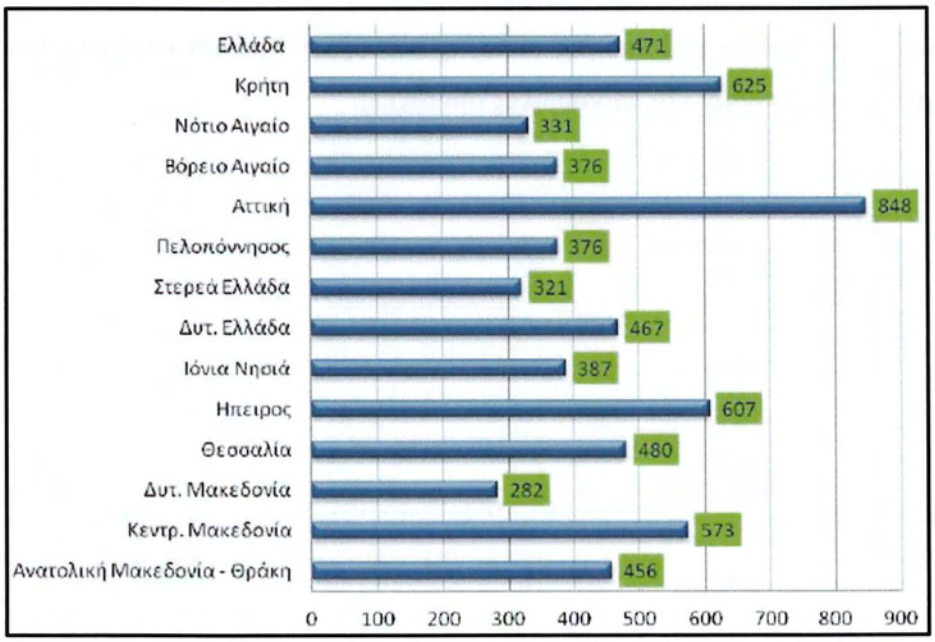

Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης για την ΠΑΜΘ, Φεβρουάριος 2013

Ως προς την επάρκεια του προσωπικού, στην ΑΜΘ διαπιστώνεται μικρή απόκλιση σε σχέση με τον Εθνικό Μέσο Όρο (-3,2%).

Πίνακας 8. 11: Δαπάνες κοινωνικής προστασίας και ασφαλισμένοι

	2007	2008	2009	2010	2011*
Δαπάνες κοινωνικής ασφάλισης (χιλιάδες ευρώ)(1)	47.397.014	51.843.732	57.705.472	...	...
Αμέσως ασφαλισμένοι (χιλιάδες):					
Κύριας σύνταξης	4.109	4.166	3.824	3.825	3.500
Επικουρικής σύνταξης	3.388	3.471	3.376	3.333	3.235
Πρόνοιας	1.264	1.515	1.232	1.215	1.471
Ασθένειας	6.202	5.799	5.845	5.941	5.804
Λοιπών παροχών	1.704	1.708	1.703	1.703	1.704

... = Δεν υπάρχουν στοιχεία διαθέσιμα.
* = Προσωρινά στοιχεία.
(1) Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας.

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, «Η Ελλάδα με αριθμούς, 2014»

Ο κλάδος των ασφαλισμένων έχει πληγεί από τις αλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί λόγω περικοπών και καταργήσεων στις κύριες και επικουρικές συντάξεις.

Εκπαίδευση

Πίνακας 8. 12 : Σχολικές μονάδες, ιδρύματα, διδακτικό προσωπικό, μαθητές, σπουδαστές - φοιτητές, κατά βαθμίδα εκπαίδευσης

	1998/99	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13(1)
1. Πρωτοβάθμια εκπαίδευση						
α. Προσχολική:						
Νηπιαγωγεία	5.575	5.979	6.064	6.027	5.861	5.823
Νηπιαγωγοί	9.218	13.652	13.931	13.986	14.018	13.301
Νήπια	144.133	158.920	159.502	166.233	165.931	162.888
β. Δημοτική:						
Δημοτικά σχολεία .	6.431	5.496	5.440	5.356	4.746	4.716
Διδακτικό προσωπικό(2)	49.850	69.018	70.475	69.985	67.314	64.166
Μαθητές	647.446	637.476	635.935	634.048	633.291	631.834
2. Δευτεροβάθμια εκπαίδευση						
α. Γυμνάσια – Λύκεια:						
Σχολικές μονάδες .	3.219	3.335	3.326	3.266	3.149	3.162
Διδακτικό προσωπικό	63.228	82.541	83.623	78.876	72.945	62.011
Μαθητές	640.730	583.041	584.379	579.225	572.119	559.016
β. Δευτεροβάθμια τεχνική – επαγγελματική και εκκλησιαστική εκπαίδευση:						
Σχολικές μονάδες .	622	640	643	622	626	625
Διδακτικό προσωπικό	18.363	20.706	22.143	19.814	19.194	18.225
Μαθητές	136.717	108.719	111.443	114.210	121.604	124.602
3. Ανώτερη επαγγελματική εκπαίδευση						
Σχολές	41	16	16	16	16	16
Διδακτικό προσωπικό	649	352	400	391	331	298
Σπουδαστές(3)	4.014	3.846	4.177	4.041	4.043	4.890
Έλαβαν πτυχίο ή δίπλωμα	970	969	873	830	775	.
4. Ανώτατη εκπαίδευση						
α. Τεχνολογικός τομέας και εκκλησιαστική εκπαίδευση:						
Εκπαιδευτικά ιδρύματα	14	15	15	15	15	15
Σχολές	49	60	61	61	61	61
Διδακτικό προσωπικό	7.178	10.926	11.371	10.279	(4)6.867	6.470
Φοιτητές(3)	71.787	107.329	98.164	113.238	107.404	117.289
Έλαβαν πτυχίο	9.460	19.251	19.918	19.210	19.380	.
β. Πανεπιστημιακός τομέας:						
Εκπαιδευτικά ιδρύματα	18	21	21	22	22	22
Σχολές	52	64	64	63	63	63
Διδακτικό προσωπικό	9.314	13.722	13.299	12.626	11.508	10.804
Φοιτητές(3)	116.249	163.718	165.443	168.478	168.804	178.817
Έλαβαν πτυχίο	20.866	31.353	31.602	31.711	31.516	.

. = Δεν είναι δυνατό να υπάρξουν στοιχεία.
(1) Στοιχεία έναρξης σχολικού – ακαδημαϊκού έτους.
(2) Περιλαμβάνονται οι δάσκαλοι και το λοιπό διδακτικό προσωπικό (καθηγητές ξένων γλωσσών, μουσικής κλπ.), οι παρόντες με πλήρες ωράριο και οι απόντες.
(3) Δεν περιλαμβάνονται οι πέρα των κανονικών εξαμήνων σπουδαστές/φοιτητές.
(4) Η μείωση αφορά, κυρίως, στο προσωπικό με σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου (Ν. 3986/2011, άρθρο 37, παρ. 3).

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, «Η Ελλάδα με αριθμούς, 2014»

Διάγραμμα 8. 6 : Ποσοστό μεταβολής σχολικών μονάδων (2006-2011)

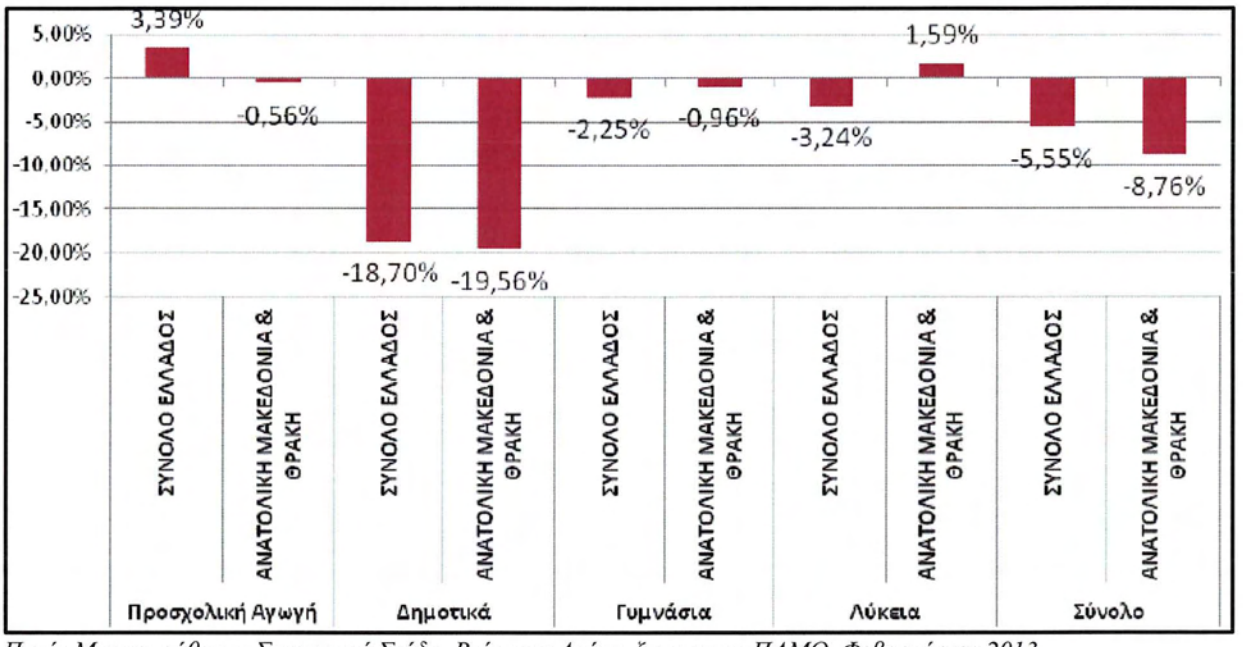

Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης για την ΠΑΜΘ, Φεβρουάριος 2013

Στο πλαίσιο των συγχωνεύσεων και καταργήσεων σχολικών μονάδων που επιχειρήθηκε το 2011, η πρώτη προσπάθεια που έγινε για συγχωνεύσεις σχολείων στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ακυρώθηκε, κυρίως λόγω των σφοδρών αντιδράσεων εκπαιδευτικών, γονέων και τοπικών φορέων. Ωστόσο, νέα εγκύκλιος από το υπουργείο Παιδείας αναφέρεται σε ένα κύκλο διεργασιών «με αυστηρά παιδαγωγικά κριτήρια» αναφορικά με τις συγχωνεύσεις. *(Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης για την ΠΑΜΘ, Φεβρουάριος 2013)*

Όσον αφορά στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση, το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20-24 ετών στην ΑΜΘ που σπουδάζουν, είναι μεγαλύτερο από 75%, ενώ ο αντίστοιχος ευρωπαϊκός μέσος όρος (EU-27) είναι 61,3%. Αυτό δίνει μια εικόνα της ελκυστικότητας της περιφέρειας και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της, καθώς προσελκύουν μεγάλο αριθμό σπουδαστών εκτός της περιφέρειας.

Ευρυζωνική διείσδυση

Διάγραμμα 8. 7 : Ευρυζωνική διείσδυση (2011)

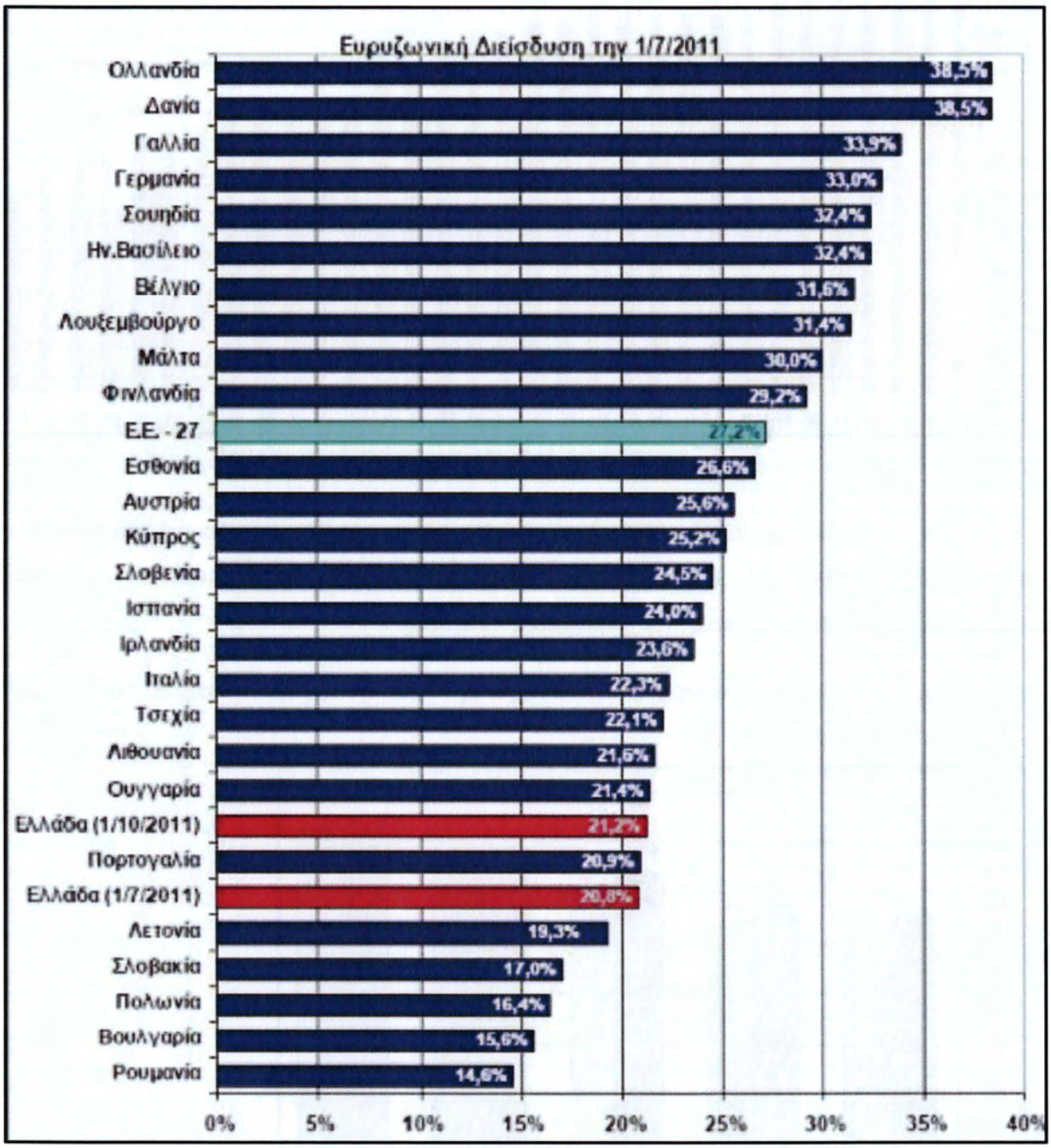

Πηγή: ΕΕΤΤ, βάσει στοιχείων Digital Agenda Scoreboard 2010

Η Ελλάδα όσον αφορά στην Ευρυζωνική διείσδυση, καταλαμβάνει μία από τις τελευταίες θέσεις σε σχέση με τις χώρες που απεικονίζονται στο διάγραμμα, ενώ είναι κάτω από το μ.ό. της ΕΕ-27

Διάγραμμα 8. 8 : Πλήρης ηλεκτρονική διαθεσιμότητα 20 Υπηρεσιών

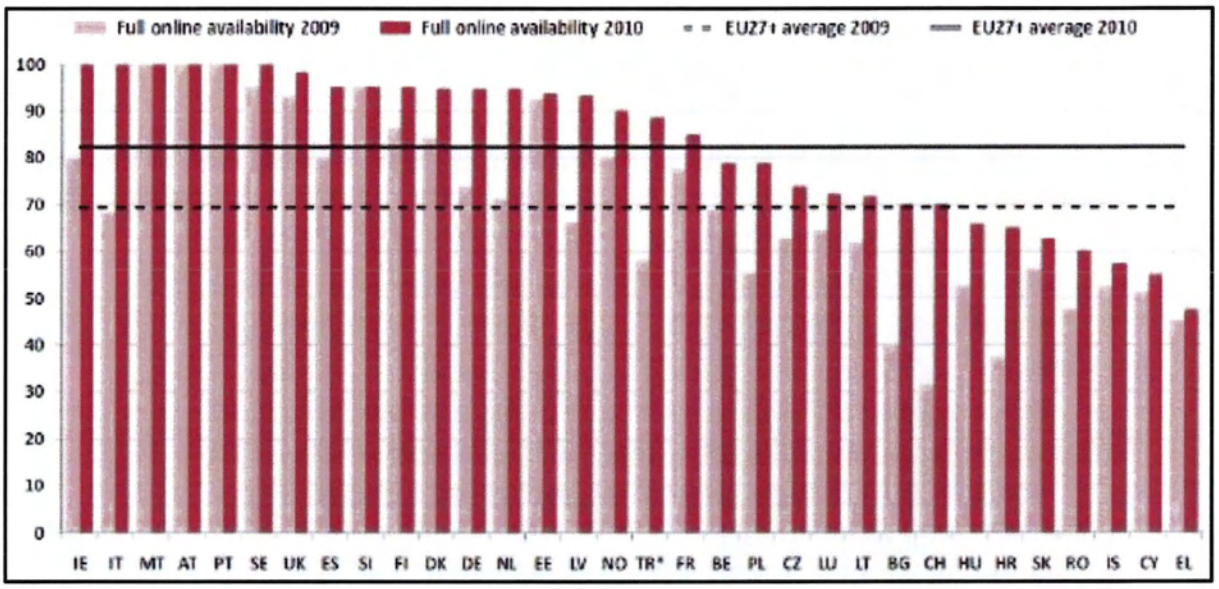

Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης για την ΠΑΜΘ, Φεβρουάριος 2013

Στο παρακάτω διάγραμμα αναπαρίσταται γραφικά το επίπεδο ηλεκτρονικής διάθεση όλων των υπηρεσιών, 2009-2010 (επί τις %), ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι οι μετρούμενες επιδόσεις φέρνουν την Ελλάδα τελευταία στην ευρωπαϊκή κατάταξη.

Διάγραμμα 8. 9 : Χρήση ηλεκτρονικού Υπολογιστή - διαδικτυακή πρόσβαση, Α΄ τρίμηνο 2009 –2013, σε επίπεδο χώρας

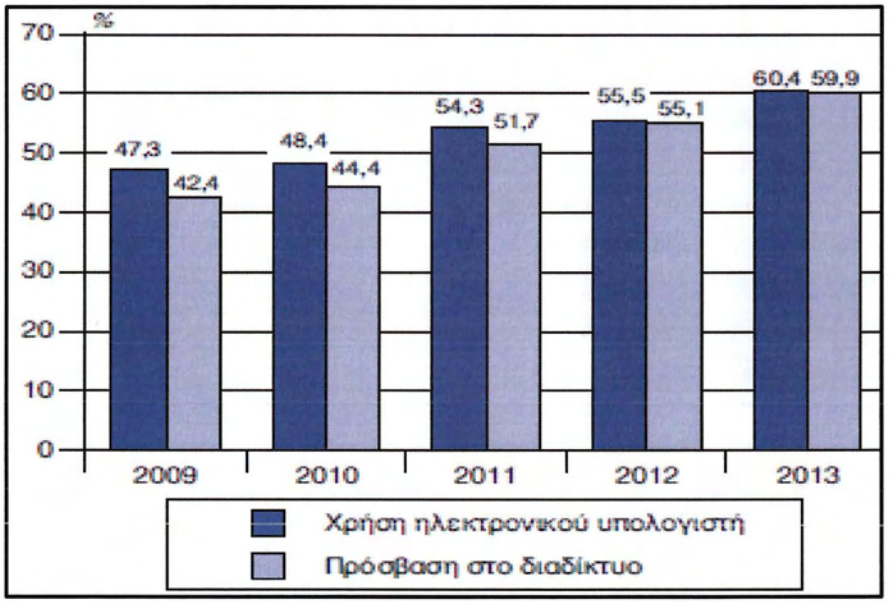

Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης για την ΠΑΜΘ, Φεβρουάριος 2013

Πίνακας 8. 13 : Αριθμός νοικοκυριών με πρόσβαση στο διαδίκτυο από την κατοικία, κατά τύπο σύνδεσης: 2012 & 2013

	2012		2013	
	Σύνολο Ελλάδος	%	Σύνολο Ελλάδος	%
Νοικοκυριά	**3.760.329**	**100,0**	**3.772.908**	**100,0**
Πρόσβαση στο διαδίκτυο από την κατοικία	**2.014.849**	**53,6**	**2.124.621**	**56,3**
Τύπος σύνδεσης:				
Ευρυζωνική σύνδεση σταθερή, ενσύμαρτη ή ασύρματη	1.910.590	94,8	2.043.653	96,2
Ευρυζωνική σύνδεση μέσω δικτύου κινητής τηλεφωνίας	184.588	9,2	192.332	9,1
Άλλη σύνδεση περιορισμένης συχνότητας	96.598	4,8	54.487	2,6

Πηγή: Έρευνα Χρήσης Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνίας από τα Νοικοκυριά.(1) Νοικοκυριά με ένα, τουλάχιστον, μέλος 16 – 74 ετών.

Έρευνα και Τεχνολογία

Στην ΑΜΘ (2009) το ποσοστό των ερευνητών ως προς το σύνολο των απασχολουμένων βρίσκεται μεταξύ 0,5-1% όταν ο ευρωπαϊκός μέσος όρος είναι 1,07%. Στη χώρα καλύτερες επιδόσεις έχει μόνο η Αττική και η Ήπειρος, ενώ στην ίδια κατάταξη με την ΑΜΘ βρίσκεται η Κ. Μακεδονία, η Δ. Ελλάδα και η Κρήτη. Συνολικά οι επιδόσεις της χώρας είναι αρκετά χαμηλά. Αυτό επιβεβαιώνεται από το συνολικό ποσοστό του ΑΕΠ που διατίθεται για έρευνα και τεχνολογία (<1%).

Πρωτογενής Τομέας

Πίνακας 8. 14 : Εκμεταλλεύσεις και χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση σε χιλ. στρέμ.: 2009

Περιφέρειες	Εκμεταλλεύσεις		Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση
	Σύνολο	Με χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση	
Σύνολο Χώρας	**723.007**	**716.823**	**34.779**
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	53.160	51.964	3.468
Κεντρική Μακεδονία	101.200	99.890	6.417
Δυτική Μακεδονία	24.230	23.758	2.228
Θεσσαλία	63.511	62.166	3.922
Ήπειρος	33.524	33.129	1.041
Ιόνια Νησιά	29.041	29.029	770
Δυτική Ελλάδα	88.391	87.995	2.984
Στερεά Ελλάδα	70.457	70.011	3.346
Πελοπόννησος	94.149	93.943	3.382
Αττική	23.375	23.154	470
Βόρειο Αιγαίο	30.265	30.233	1.649
Νότιο Αιγαίο	21.486	21.383	992
Κρήτη	90.218	90.168	4.111

Πηγή: Απογραφή Γεωργίας – Κτηνοτροφίας, 2009, Αναθεωρημένα στοιχεία

Στον παραπάνω πίνακα, φαίνονται τα ποσοστά των εκμεταλλεύσεων των εκτάσεων καθώς και τα στρέμματα της χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης στο σύνολο της Ελλάδας. Σε επίπεδο περιφερειών συνολικά, την πρώτη θέση κατέχει η Κεντρική Μακεδονία στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, την τελευταία θέση η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, ενώ η ΠΑΜΘ καταλαμβάνει την 7^{η} θέση στο σύνολο της χώρας. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι οι χρησιμοποιούμενες γεωργικές εκτάσεις καταλαμβάνουν πολύ μικρό ποσοστό του συνόλου των εκμεταλλεύσεων.

Πίνακας 8. 15 : Κτηνοτροφική παραγωγή σε χιλιάδες τόνους

Χώρες	Βοοειδών			Προβάτων και αιγών		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Ευρωζώνη						
Αυστρία	(2)220,66	221,12	227,20	8,35	8,37	8,45
Βέλγιο	272,29	262,28	249,91	2,44	2,16	2,41
Γαλλία	*1.559,35	*1.477,17	*1.407,90	*92,68	*89,33	*86,52
Γερμανία	1.159,00	1.140,00	1.106,00	22,00	22,00	20,00
Ελλάδα	59,23	56,16	50,12	104,76	99,37	85,71
Εσθονία	7,62	7,24	7,56	...	0,12	0,09
Ιρλανδία	546,76	495,40	517,58	48,12	53,73	57,47
Ισπανία	*604,11	*591,38	*581,85	141,73	*131,69	*128,09
Ιταλία	1.009,21	981,07	855,32	33,73	32,17	36,55
Κύπρος	4,82	5,31	5,16	4,93	5,73	5,29
Λετονία	*17,13	*16,37	15,67	*0,22	*0,34	0,24
Λουξεμβούργο	8,88	8,47	...	0,04	0,04	...
Μάλτα	1,12	1,11	1,13	0,08	0,10	0,11
Ολλανδία	381,56	373,44	*373,79	14,73	14,60	*13,73
Πορτογαλία	96,00	92,99	84,09	10,95	10,63	10,78
Σλοβακία	11,28	9,76	9,53	0,53	0,56	0,50
Σλοβενία	35,57	33,09	*32,10	0,12	0,11	*0,09
Φινλανδία	82,65	80,37	80,42	0,89	0,88	0,92
Εκτός Ευρωζώνης						
Βουλγαρία	...	5,32	5,68	...	...	...
Δανία	133,00	125,40	125,20	1,50	1,70	1,60
Ηνωμένο Βασίλειο	935,52	882,56	847,66	289,32	276,06	290,31
Κροατία	53,75	46,78	47,27	...	...	...
Λιθουανία	41,08	39,95	36,77	0,10	0,10	0,09
Ουγγαρία	25,98	24,71	22,64	0,16	0,23	0,25
Πολωνία	379,93	371,00	339,02	0,61	0,70	0,65
Ρουμανία	29,07	28,82	29,28	...	...	...
Σουηδία	147,78	135,25	135,73	5,08	5,04	4,91
Τσεχική Δημοκρατία	72,12	65,71	64,83	0,16	0,17	0,18

Πηγή: Eurostat

Μεταποίηση

Πίνακας 8. 16 : Στοιχεία διάρθρωσης επιχειρήσεων στον τομέα της μεταποίησης σε εκατ. ευρώ

	2009	2010	2011
Αριθμός επιχειρήσεων	83.565	79.338	74.066
Σύνολο απασχολουμένων	400.934	379.269	338.735
Μισθωτοί και ημερομίσθιοι	318.100	301.699	268.042
Αμοιβές απασχολουμένων	6.921	6.644	5.889
Ακαθάριστη αξία παραγωγής	48.601	52.081	50.314
Σύνολο αναλώσεων	30.371	34.970	35.848
Προστιθέμενη αξία	18.230	17.111	14.446
Πωλήσεις παραχθέντων προϊόντων	44.943	47.650	46.349
Σύνολο επενδύσεων	3.131	2.810	1.824
Κόστος εργασίας	8.903	8.548	7.534

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, «Η Ελλάδα με αριθμούς, 2014»

Διάγραμμα 8. 10: Δείκτης βιομηχανικής παραγωγής (2005=100,0)

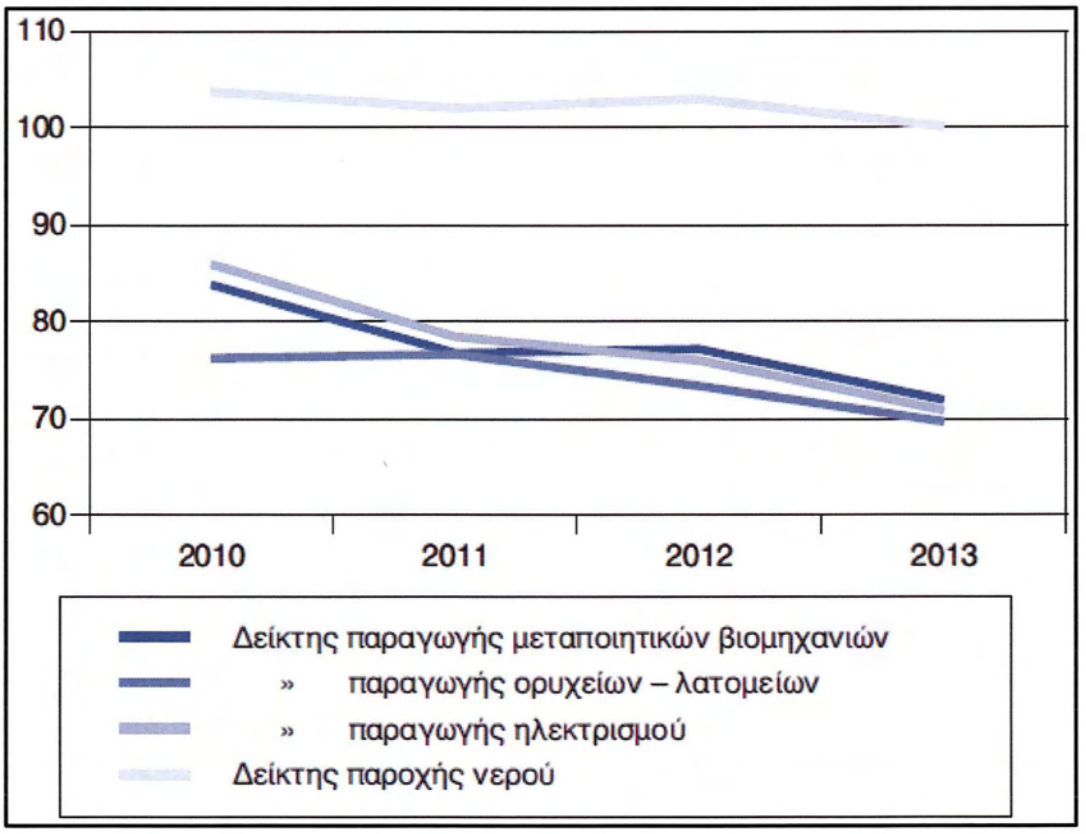

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, «Η Ελλάδα με αριθμούς, 2014»

Πίνακας 8. 17 : Τελική κατανάλωση ενέργειας σε επίπεδο Ε.Ε

1.000 τόνοι ισοδύναμου πετρελαίου

Χώρες	2010	2011	2012
ΕΕ 28	1.159.826,4	1.107.981,5	1.104.480,0
Ευρωζώνη			
Αυστρία	28.377,9	27.481,7	27.341,7
Βέλγιο	37.540,7	37.834,7	36.596,5
Γαλλία	158.438,9	147.230,5	150.771,2
Γερμανία	220.472,4	209.246,1	213.076,5
Ελλάδα	19.002,8	18.872,8	17.129,3
Εσθονία	2.906,2	2.834,2	2.869,7
Ιρλανδία	11.940,1	10.971,4	10.720,3
Ισπανία	89.083,6	86.670,1	83.127,1
Ιταλία	124.782,8	122.095,1	119.007,9
Κύπρος	1.919,5	1.911,8	1.757,8
Λετονία	4.256,2	3.868,9	4.027,1
Λουξεμβούργο	4.327,4	4.297,4	4.177,3
Μάλτα	454,7	461,9	461,2
Ολλανδία	53.935,0	50.735,3	51.133,1
Πορτογαλία	18.102,4	17.297,3	16.151,6
Σλοβακία	11.546,4	10.771,9	10.346,8
Σλοβενία	4.926,5	4.967,6	4.855,0
Φινλανδία	26.351,4	25.142,3	25.259,7
Εκτός Ευρωζώνης			
Βουλγαρία	8.843,1	9.263,5	9.240,9
Δανία	15.195,6	14.467,1	14.122,3
Ηνωμένο Βασίλειο	141.318,4	130.913,4	133.990,1
Κροατία	6.346,6	6.192,7	5.908,5
Λιθουανία	4.753,8	4.711,0	4.831,5
Ουγγαρία	16.595,3	16.170,1	14.811,0
Πολωνία	66.332,1	63.869,8	63.635,4
Ρουμανία	22.592,6	22.770,7	22.698,0
Σουηδία	34.076,8	32.400,8	32.375,8
Τσεχική Δημοκρατία	25.407,1	24.531,4	24.056,4

(1) Η τελική κατανάλωση ενέργειας περιλαμβάνει όλη την ενέργεια που διανέμεται στην πόρτα του τελικού καταναλωτή (βιομηχανία, μεταφορές, νοικοκυριά και άλλοι τομείς) για κάθε χρήση. Εξαιρούνται η ενέργεια για μετατροπή και/ή για ίδια χρήση από τις βιομηχανίες παραγωγής ενέργειας, καθώς και οι απώλειες στα δίκτυα διανομής.

Πηγή: Eurostat

Εμπόριο

Πίνακας 8. 18 : Ενδοκοινοτικό εμπόριο - Αφίξεις και αποστολές σε επίπεδο χωρών (Ε.Ε 28)

Εκατομμύρια ευρώ				
Χώρες	Αφίξεις		Αποστολές	
	2012	2013	2012	2013
ΕΕ 28	2.770.064	2.762.014	2.841.453	2.838.548
Ευρωζώνη				
Αυστρία	106.274	104.978	90.844	92.018
Βέλγιο	230.944	225.019	243.051	247.621
Γαλλία	352.006	347.454	260.909	258.835
Γερμανία	573.139	578.726	622.717	623.362
Ελλάδα	22.564	22.122	12.225	12.834
Εσθονία	10.725	11.173	8.264	8.706
Ιρλανδία	32.681	34.664	53.577	48.909
Ισπανία	142.377	140.680	146.324	150.035
Ιταλία	202.805	198.904	211.867	209.287
Κύπρος	3.929	3.347	822	883
Λετονία	10.484	10.696	6.981	7.212
Λουξεμβούργο	16.444	15.866	12.848	11.245
Μάλτα	3.957	3.063	1.293	1.118
Ολλανδία	207.625	205.766	386.380	382.770
Πορτογαλία	40.322	40.882	32.170	33.279
Σλοβακία	44.413	45.856	52.790	53.738
Σλοβενία	17.959	17.686	18.776	19.248
Φινλανδία	37.393	38.548	30.539	30.959
Εκτός Ευρωζώνης				
Βουλγαρία	14.960	15.411	12.237	13.357
Δανία	50.627	51.012	52.161	52.632
Ηνωμένο Βασίλειο	257.533	256.740	185.032	177.989
Κροατία	10.134	10.263	5.602	5.282
Λιθουανία	14.345	15.707	13.955	14.097
Ουγγαρία	52.372	54.036	62.398	63.403
Πολωνία	104.926	105.925	109.962	113.779
Ρουμανία	40.241	41.863	31.705	34.505
Σουηδία	85.892	82.888	76.644	72.891
Τσεχική Δημοκρατία	82.994	82.743	99.380	98.552

Πηγή : Eurostat

Όσον αφορά στο ενδοκοινοτικό εμπόριο, παρατηρείται ότι οι αφίξεις στην Ελλάδα είναι σχεδόν διπλάσιες από τις αποστολές (οι οποίες μάλιστα το 2013 σημείωσαν μικρή αύξηση σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά).

Οικοδόμηση

Πίνακας 8. 19 : Δημόσια και ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα σε επίπεδο περιφερειών

Περιφέρειες	Αριθμός αδειών		Επιφάνεια (χιλ. m^2)		Όγκος (χιλ. m^3)	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Σύνολο Χώρας	**22.627**	**16.384**	**4.236,3**	**3.042,0**	**16.491,0**	**12.249,0**
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	1.097	713	192,0	225,1	720,5	923,0
Κεντρική Μακεδονία	3.215	2.185	767,7	514,6	3.479,3	2.226,2
Δυτική Μακεδονία	437	313	118,0	91,9	433,1	432,1
Θεσσαλία	1.372	1.030	243,5	196,2	894,4	762,3
Ήπειρος	814	509	144,7	65,9	471,3	232,6
Ιόνια Νησιά	867	529	161,5	85,7	559,6	301,4
Δυτική Ελλάδα	1.841	1.452	296,1	203,9	1.146,5	783,5
Στερεά Ελλάδα	1.696	1.337	299,4	242,9	1.381,7	1.154,1
Πελοπόννησος	2.412	1.747	411,6	319,5	1.540,2	1.199,0
Αττική	5.077	3.675	848,1	560,9	3.177,6	2.298,0
Βόρειο Αιγαίο	783	556	113,2	65,4	409,0	236,1
Νότιο Αιγαίο	1.647	1.269	311,1	215,5	1.140,6	741,1
Κρήτη	1.369	1.069	329,5	254,6	1.137,1	959,6

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, «Η Ελλάδα με αριθμούς, 2014»

Η οικοδομική δραστηριότητα με την ένταση της οικονομικής κρίσης αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα τομέων που έχουν πληγεί σφοδρά τα τελευταία χρόνια. Σε όλες τις περιφέρειες της χώρας έχει σημειωθεί μεγάλη πτώση στον αριθμό των οικοδομικών αδειών, ενώ στην ΠΑΜΘ, η μείωση αυτή ανέρχεται σε ποσοστό της τάξης του 35,1% από το 2012 στο 2013.

Πίνακας 8. 20 : Δημόσια και ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα σε επίπεδο χωρών

Χώρες	2011	2012	2013
ΕΕ 28	-0,4	-5,3	-2,1
Ευρωζώνη			
Αυστρία	2,0	3,4	0,4
Βέλγιο	*5,7	*-0,7	*-3,9
Γαλλία	1,2	-3,4	-1,6
Γερμανία	7,8	-1,1	-0,2
Ελλάδα	*-28,1	-26,1	-4,0
Εσθονία	27,3	16,5	0,8
Ιρλανδία	-16,6	-2,5	*11,4
Ισπανία	-19,6	-5,4	*1,4
Ιταλία	-4,1	-13,7	-10,9
Κύπρος	-9,0	-20,2	-29,6
Λετονία	12,5	14,1	7,6
Λουξεμβούργο	1,1	-3,1	-4,4
Μάλτα	-1,1	-2,6	*-3,4
Ολλανδία	*5,1	*-8,1	*-3,6
Πορτογαλία	-12,7	-16,2	-15,9
Σλοβακία	-2,1	-12,1	-5,4
Σλοβενία	-24,9	-16,9	*-2,5
Φινλανδία	(1)8,4	(1)-1,4	(1)-2,8
Εκτός Ευρωζώνης			
Βουλγαρία	-12,9	-0,5	*-5,2
Δανία	10,4	-3,1	-6,2
Ηνωμένο Βασίλειο	*2,2	*-7,6	*1,5
Κροατία	-8,6	-10,9	-4,4
Λιθουανία	22,7	-7,4	12,1
Ουγγαρία	-8,0	-6,7	9,7
Πολωνία	15,3	-5,1	-10,1
Ρουμανία	2,9	1,2	-0,5
Σουηδία	3,4	3,5	3,3
Τσεχική Δημοκρατία	-3,6	-7,4	-6,8

* = Προσωρινά στοιχεία.
(1) Εκτιμήσεις.

Πηγή: Eurostat

Μεταφορές

Πίνακας 8. 21 : Χερσαίες – Θαλάσσιες και Αεροπορικές Μεταφορές σε επίπεδο χώρας

1. Χερσαίες μεταφορές

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Κυκλοφορούντα οχήματα	**7.729.262**	**7.910.565**	**8.062.085**	**8.086.910**	**8.069.872**	**8.035.423**
Επιβατηγά	5.023.944	5.131.960	5.216.873	5.203.591	5.167.557	5.124.208
Λεωφορεία	27.186	27.324	27.311	27.121	29.962	26.783
Φορτηγά	1.289.525	1.302.430	1.318.768	1.321.296	1.318.918	1.315.836
Μοτοσυκλέτες	1.388.607	1.448.851	1.499.133	1.534.902	1.556.435	1.568.596
Οδικά τροχαία ατυχήματα	15.083	14.789	15.032	13.849	12.398	*12.072
Παθόντα πρόσωπα	20.563	20.097	20.366	18.400	16.628	*15.686
Από τα οποία, νεκροί	1.553	1.456	1.258	1.141	988	*874

* = Προσωρινά στοιχεία.

2. Θαλάσσιες μεταφορές

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Δύναμη ελληνικού εμπορικού στόλου:						
Πλοία	2.021	2.091	2.074	2.014	1.941	1.897
Χωρητικότητα (χιλ. ΚΟΧ)	39.055	41.299	43.026	43.398	43.614	43.978
Επιβάτες (χιλιάδες)	**46.666**	**45.296**	**43.374**	**40.636**	**37.305**	**37.185**
Εσωτερικού	44.375	43.098	41.219	38.667	35.791	35.689
Εξωτερικού	2.291	2.198	2.155	1.969	1.514	1.496
Εμπορεύματα (χιλ. τόνοι)	**115.521**	**102.815**	**100.301**	**105.767**	**123.253**	**130.280**
Εσωτερικού	36.933	32.611	28.754	29.547	29.728	30.768
Εξωτερικού	78.588	70.204	71.547	76.220	93.525	99.512

3. Αεροπορική κίνηση εσωτερικού και εξωτερικού

Έτος	Πτήσεις αεροσκαφών	Επιβάτες (χιλιάδες)		Εμπορεύματα και ταχυδρομείο (τόνοι)
		Επιβιβασθέντες	Αποβιβασθέντες	
2008	440.914	20.491	20.346	147.203
2009	457.706	19.899	19.746	129.400
2010	428.859	19.220	19.083	116.774
2011	410.226	19.508	19.323	102.094
2012	382.781	18.398	18.260	89.566
2013	375.362	19.284	19.173	87.942

Πηγή : Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας.

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, «Η Ελλάδα με αριθμούς, 2014»

Πίνακας 8. 22 : Δείκτες κύκλου εργασιών στον τομέα των μεταφορών

Μεταβολή % (2010=100,0)						
Κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	5,1	-31,5	-18,2	-1,7	-3,3	-4,3
Πλωτές μεταφορές	10,2	-22,8	-8,6	-2,6	-15,4	-7,4
Αεροπορικές μεταφορές	6,5	-11,7	-7,0	-0,9	-1,1	14,3
Αποθήκευση και υποστηρικτικές προς μεταφορά δραστηριότητες	3,1	-32,2	-10,8	-7,9	-4,8	-7,0
Ταξιδιωτικά πρακτορεία, γραφεία οργανωμένων ταξιδιών, υπηρεσίες κρατήσεων κλπ.	3,5	-9,9	-24,5	-35,2	-27,0	13,1

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, «Η Ελλάδα με αριθμούς, 2014»

Στον τομέα των μεταφορών, την μεγαλύτερη άνοδο την διετία 2012-2013, έχουν σημειώσει οι αεροπορικές μεταφορές (δείκτης κύκλου εργασιών με μεταβολή από -1,1% σε +14,3%) και εντονότερη, ο κλάδος των ταξιδιωτικών πρακτορείων και των αντίστοιχων συμπληρωματικών υπηρεσιών τους (από -27% το 2012, σε +13,1% το 2013).

Πίνακας 8. 23 : Αφίξεις μη κατοίκων στην Ελλάδα, κατά μέσο ταξιδιού

	2011	2012	2013
Σύνολο	**16.427.247**	**15.517.622**	**17.919.580**
Αεροπορικώς	11.671.155	10.992.903	12.302.448
Σιδηροδρομικώς	3.765	...	...
Θαλασσίως	947.848	790.469	806.960
Οδικώς	3.804.479	3.734.249	4.810.172

... = Δεν υπάρχουν στοιχεία διαθέσιμα.

Πηγή: Έρευνα συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^{ο} : SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ

9.1 Ορισμός της SWOT ανάλυσης

Η ονομασία SWOT προέρχεται από τα αρχικά των λέξεων **S**trengths – **W**eaknesses – **O**pportunities - **T**hreats και συναντάται συνηθέστερα με το αγγλικό αρκτικόλεξο και στη μη αγγλόγλωσση βιβλιογραφία. Η ανάλυση SWOT, είναι μία γενική τεχνική σχεδιασμού και οργάνωσης ενός *συνεκτικού πλαισίου λήψης αποφάσεων*, που μπορεί να αφορά σε ένα θεσμό, μια επιχείρηση, μια γεωγραφική περιοχή κτλ. Η τεχνική έχει μακρά ιστορία. Η σύλληψη και εφαρμογή της ξεκίνησε πριν από 50 περίπου χρόνια από τον επιχειρηματικό χώρο, ενώ η χρήση της παραμένει ευρεία, ιδιαίτερα στον τομέα του στρατηγικού, επιχειρηματικού σχεδιασμού.

Στις περιπτώσεις εφαρμογής της ανάλυσης στον επιχειρηματικό στρατηγικό σχεδιασμό, βασικός στόχος είναι η ολοκληρωμένη διερεύνηση των εσωτερικών πλεονεκτημάτων και αδυναμιών ενός οργανισμού ή μιας επιχείρησης, σε συνδυασμό με την ολοκληρωμένη διερεύνηση των εξωτερικών ευκαιριών και των απειλών, πχ των ευκαιριών ή των απειλών που οφείλονται στις συνθήκες της αγοράς και του ανταγωνισμού, στο είδος και την κατεύθυνση των κρατικών πολιτικών κτλ (*πηγή: European Commission 1999, Βασιλάκης και Δούνιας 2001*).

Ο απώτερος στόχος της ανάλυσης, η οποία εφαρμόζεται, συνήθως, κατά τα πρώτα στάδια του σχεδιασμού, της αξιολόγησης ή των προσπαθειών επίλυσης συγκεκριμένων προβλημάτων, είναι να αποτελέσει ένα συνεκτικό πλαίσιο λήψης αποφάσεων και ανάληψης δράσεων. Σκοπός είναι η αποτελεσματική και ταυτόχρονη ενίσχυση των στοιχείων εσωτερικού δυναμισμού του οργανισμού ή της επιχείρησης, και των ευκαιριών που προσφέρει το εξωτερικό περιβάλλον, με προσπάθειες εξάλειψης ή μείωσης των εσωτερικών αδυναμιών και αντιμετώπισης των απειλών, που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον. (*πηγή: Βαγιάνη Ελένη, Ιωσηφίδης Θεόδωρος, Πετανίδου Θεοδώρα, «Η χρήση της ανάλυσης SWOT στο χωρικό και αναπτυξιακό σχεδιασμό», 2003*). Η διάκριση εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος είναι, λοιπόν, κρίσιμη και χαρακτηρίζει την ανάλυση SWOT στο σύνολό της. Οι βασικές διαστάσεις της ανάλυσης παρουσιάζονται στον πίνακα 9.1:

Πίνακας 9. 1: Βασικές διαστάσεις της ανάλυσης SWOT

Βασικές διαστάσεις της ανάλυσης SWOT

Εξωτερικό περιβάλλον	Εσωτερικό περιβάλλον: *Πλεονεκτήματα (Strengths)*	Εσωτερικό περιβάλλον: *Αδυναμίες (Weaknesses)*
Απειλές (Threats)	**Δράσεις αντιμετώπισης**	**Προσπάθειες αποφυγής**
Ευκαιρίες (Opportunities)	**Δράσεις αξιοποίησης**	**Δράσεις διερεύνησης**

Πηγή: Richards (2001)

Η ανάλυση SWOT θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να χρησιμοποιείται και να εφαρμόζεται σε περιπτώσεις που μπορεί να αποβεί ωφέλιμη, και ιδιαίτερα στις περιπτώσεις σχεδιασμού, αξιολόγησης ή επίλυσης προβλημάτων στις οποίες ουσιαστική σημασία έχει *η διάκριση εξωτερικού και εσωτερικού περιβάλλοντος*. Στις περιπτώσεις αυτές, η ανάλυση είναι δυνατό να αποτελέσει βάση για την οργάνωση ενός πλαισίου λήψης αποφάσεων και ανάληψης δράσης (*πηγή: AHRD 2001*). Παρ' όλα αυτά, η ανάλυση SWOT δε θα πρέπει σε καμία περίπτωση να εκληφθεί ως μία μέθοδος χωρίς προβλήματα και αδυναμίες. Σε πολλές περιπτώσεις, η τεχνική περιορίζεται στην κατάρτιση εκτεταμένων καταλόγων παραγόντων, δίχως να τεκμηριώνεται η βαρύτητά τους ή να αξιολογείται η κρισιμότητά τους. Με τον τρόπο αυτό, περιορίζεται το αναλυτικό στοιχείο, ενώ η τεχνική μετατρέπεται σε καθαρά περιγραφική, γεγονός που καταλήγει στην αδυναμία δημιουργικής χρήσης της, στα μετέπειτα στάδια της λήψης αποφάσεων ή της ανάληψης συγκεκριμένων δράσεων και μέτρων (*πηγή: Balamuralikrishna and Dugger,1995, Hill and Westbrook 1997).*

Οι προσπάθειες αντιμετώπισης των παραπάνω προβλημάτων οδήγησαν στην ανάπτυξη της Δυναμικικής ανάλυσης SWOT (DSA - Dynamic SWOT Analysis). Η DSA διαφέρει από την απλή ανάλυση SWOT, στο ότι προϋποθέτει τη συνεχή ανατροφοδότηση του περιεχομένου των διαφόρων σταδίων, τα οποία δεν ολοκληρώνονται, παρά μόνο με την ολοκλήρωση της συνολικής αναλυτικής διαδικασίας. Με αυτόν τον τρόπο, η ανάλυση SWOT αποκτά κυκλικό και αναδραστικό χαρακτήρα, αποφεύγοντας τη στατικότητα και ενισχύοντας την εγκυρότητα και την αξιοπιστία της. (*πηγή: Dealtry, 2001*).

Η χρήση της ανάλυσης SWOT, επεκτείνεται με αυξανόμενους ρυθμούς σε τομείς και αντικείμενα έρευνας που εντάσσονται στον μη επιχειρηματικό τομέα και αφορούν σε διάφορες όψεις και διαστάσεις δημόσιων πολιτικών, δηλαδή σε τομείς εκτός του στρατηγικού σχεδιασμού, της έρευνας αγοράς και του ανταγωνισμού, της ανάπτυξης και της στρατηγικής για νέα προϊόντα, υπηρεσίες κτλ. Ένας από τους τομείς αυτούς, αφορά σε ολοκληρωμένες παρεμβάσεις και δράσεις αναπτυξιακού χαρακτήρα, σε τοπικές ή περιφερειακές οικονομίες. Σε πολλές περιπτώσεις οι παρεμβάσεις και οι δράσεις αυτού του είδους, ιδιαίτερα εκείνες που στοχεύουν σε διαρθρωτικές και μόνιμες αλλαγές, έχουν σαφώς χωρική διάσταση (άμεση ή έμμεση), αφού γίνεται προσπάθεια αξιοποίησης του τοπικού ή περιφερειακού ενδογενούς αναπτυξιακού και κοινωνικο - οικονομικού δυναμικού, σε σχέση με το ευρύτερο περιβάλλον.

Ο βασικός στόχος της εφαρμογής της ανάλυσης SWOT σε αυτές τις περιπτώσεις, είναι ο αποτελεσματικός συνδυασμός των ενδογενών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών και δυνατοτήτων, με μια σειρά από εξωτερικούς προσδιοριστικούς (ευνοϊκούς ή δυσμενείς) παράγοντες, με στόχο την επιτυχή υποστήριξη δράσεων σχεδιασμού των παρεμβάσεων, σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο. Ειδικότερα η ανάλυση SWOT στοχεύει (European Commission 1999):

- √ Στη *μείωση της αβεβαιότητας* σε σχέση με την εφαρμογή μιας συγκεκριμένης αναπτυξιακής πολιτικής, δράσης ή προγράμματος, σε μία γεωγραφική ενότητα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.
- √ Στον *εντοπισμό των κυρίαρχων και κρίσιμων προσδιοριστικών παραγόντων* (εσωτερικών και εξωτερικών), που επηρεάζουν την επιτυχία της αναπτυξιακής πολιτικής, δράσης ή προγράμματος.
- √ Στην *τεκμηριωμένη υποστήριξη μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής σύνδεσης* της αναπτυξιακής δράσης, *με το ενδογενές δυναμικό* της περιοχής εφαρμογής της, όπως και με το εξωτερικό περιβάλλον.

Στις περιπτώσεις τοπικού ή περιφερειακού χωρικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού, η ανάλυση SWOT περιλαμβάνει σχηματικά τα εξής στάδια, τα οποία διαφέρουν ή μετασχηματίζονται, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της κάθε περίπτωσης (European Commission 1999):

1. *Διερεύνηση του περιβάλλοντος του αναπτυξιακού προγράμματος, της παρέμβασης, της δράσης ή της πολιτικής*. Κατά το στάδιο αυτό αναδεικνύονται οι ισχυρότερες τάσεις και

τα προβλήματα που αναμένεται να επηρεάσουν την περιοχή μελέτης κι εφαρμογής, με τη βοήθεια βασικών κοινωνικο-δημογραφικών, οικονομικών, πολιτικών και χωρικών ή άλλων κατά περίπτωση μεταβλητών και δεικτών.

2. *Διερεύνηση των πιθανών δράσεων*. Κατά το στάδιο αυτό διερευνάται, σε προκαταρκτικό επίπεδο, το σύνολο των πιθανών δράσεων, σε σχέση με τα βασικότερα προβλήματα που διαπιστώθηκαν κατά το προηγούμενο στάδιο.
3. *Εξωτερική ανάλυση των ευκαιριών και των απειλών*. Το στάδιο αυτό περιλαμβάνει σε βάθος τεκμηριωμένη και συνδυασμένη έρευνα και ανάλυση των ευκαιριών που προσφέρονται από το εξωτερικό περιβάλλον, και των απειλών που προέρχονται από αυτό, ιδιαίτερα εκείνων που δεν τελούν υπό τον έλεγχο των τοπικών ή περιφερειακών διοικητικών αρχών, και που επηρεάζουν σημαντικά την κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη.
4. *Εσωτερική ανάλυση των πλεονεκτημάτων και των αδυναμιών*. Το στάδιο αυτό περιλαμβάνει σε βάθος τεκμηριωμένη και συνδυασμένη έρευνα και ανάλυση των εσωτερικών πλεονεκτημάτων της τοπικής ή περιφερειακής οικονομίας και κοινωνίας, και της σχεδιαζόμενης αναπτυξιακής δράσης, καθώς και των βασικότερων εσωτερικών αδυναμιών τους, ιδιαίτερα αυτών που μπορούν να αντιμετωπιστούν με την πλήρη αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων και των δυνατοτήτων.
5. *Κατηγοριοποίηση των πιθανών δράσεων*. Το στάδιο αυτό, το οποίο προκύπτει από την έρευνα και ανάλυση που έγινε κατά τα προηγούμενα στάδια, περιλαμβάνει την «τελική» κατηγοριοποίηση των δράσεων που στοχεύουν στην ενίσχυση των πλεονεκτημάτων, στην αξιοποίηση των ευκαιριών και στην άμβλυνση ή εξάλειψη των αδυναμιών και των απειλών. Το στάδιο αυτό, αφορά στην διαδικασία του *στρατηγικού σχεδιασμού* της εφαρμογής της αναπτυξιακής πολιτικής, δράσης ή προγράμματος, με τρόπο ώστε να επιτυγχάνονται στο μέγιστο βαθμό οι στόχοι που αρχικά είχαν τεθεί.

Πίνακας 9. 2 : Στατική και Δυναμική Ανάλυση SWOT

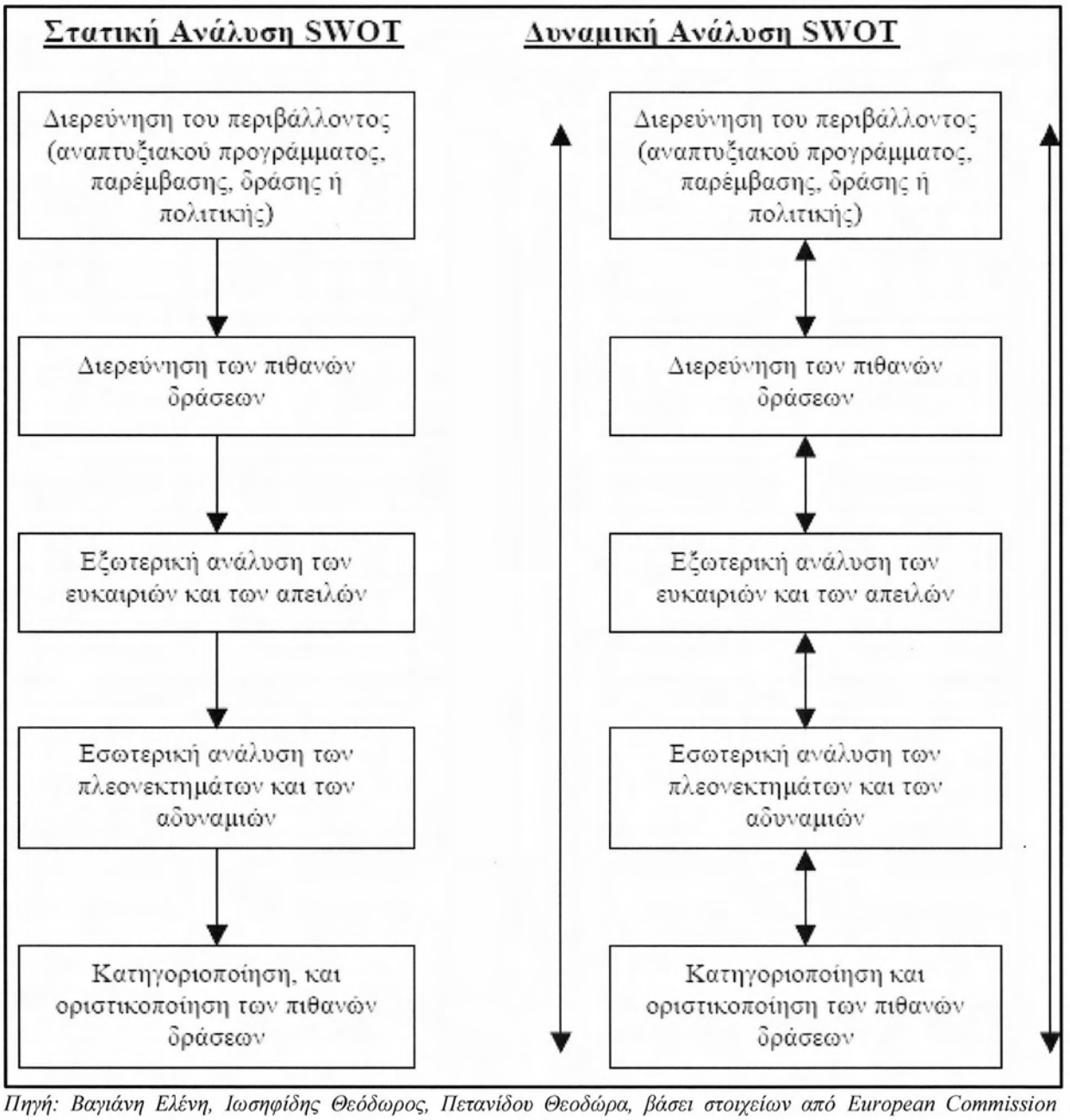

Πηγή: Βαγιάνη Ελένη, Ιωσηφίδης Θεόδωρος, Πετανίδου Θεοδώρα, βάσει στοιχείων από European Commission (1999) και Dealtry (2001)

Όλα τα παραπάνω στάδια έρευνας και ανάλυσης, έχουν ως στόχο την ολοκλήρωση της ανάλυσης SWOT, τόσο σε ό,τι αφορά στην τεκμηριωμένη κατηγοριοποίηση των παραγόντων, όσο και σε ό,τι αφορά στο σχεδιασμό και στην ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων. (*πηγή: Bryson and Roaring, 1987*).

9.2 SWOT Ανάλυση για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης

Η SWOT ανάλυση αφορά στο εσωτερικό αλλά και στο εξωτερικό περιβάλλον της ΠΑΜΘ. Εστιάζει στην *ανάδειξη των δυναμικών* των ενδογενών χαρακτηριστικών της περιφέρειας σε εθνικό κι ευρωπαϊκό επίπεδο, στα *αδύναμα στοιχεία – αναπτυξιακά μειονεκτήματα*, αλλά και στα ερεθίσματα παραγόντων (τοπικά και διασυνοριακά), προσδιορίζοντας τις *ευκαιρίες και τις απειλές*, έτσι ώστε να δοθούν οι κατάλληλες κατευθύνσεις και δράσεις αντιμετώπισης των προκυπτόντων ζητημάτων.

Πίνακας 9. 3 : Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT)

Δυνατότητες - Αναπτυξιακά Πλεονεκτήματα	Προβλήματα – Αναπτυξιακά Μειονεκτήματα
Η περιφέρεια ΑΜΘ διαθέτει *αξιόλογους εκμεταλλεύσιμους αναπτυξιακούς πόρους*: • ***σημαντικές πεδινές εκτάσεις & κατάλληλες συνθήκες*** και για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας. • ***πλούσιους υδατικούς πόρους*** (αν και άνισα κατανεμημένους), • ***μεγάλο αριθμό δασών και δασικών εκτάσεων*** (θαμνότοποι) που ευνοεί την ανάπτυξη σειράς δραστηριοτήτων (κτηνοτροφία, μελισσοκομία, δασοκομία-υλοτόμηση, τουρισμό). • ***σημαντικούς εκμεταλλεύσιμους ορυκτούς πόρους*** (μάρμαρα και άλλα διακοσμητικά ορυκτά, αδρανή υλικά, βιομηχανικά ορυκτά, πλατινοειδή, σπάνιες γαίες, λιγνίτη και ουράνιο), • ***σημαντικούς ενεργειακούς πόρους*** (ηλεκτροπαραγωγή, φυσικό αέριο, ΑΠΕ, ορυκτά καύσιμα, γεωθερμία, βιομάζα), • ***σημαντικό αριθμό ακτών και υδάτων κολύμβησης υψηλής ποιότητας*** που συμβάλλουν στην τουριστική ανάπτυξη, • ***πλούσιο φυσικό περιβάλλον υψηλής οικολογικής αξίας και μεγάλου βαθμού «φυσικότητας»***, που μπορεί να συμβάλλει μεταξύ άλλων και στην τουριστική οικονομική ανάπτυξη. • ***αξιόλογοι φυσικοί και ανθρωπογενείς πόροι, ιδιαίτερα της ενδοχώρας***, που μπορούν να αξιοποιηθούν για τη στοχευμένη ανάπτυξη τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων (πολιτιστικός, οικολογικός, συνεδριακός, ευεξίας, κλπ.), την επέκταση της τουριστικής περιόδου και τη διασπορά της τουριστικής δραστηριότητας και σε άλλες περιοχές πέραν Θάσου - Καβάλας.	Το γενικότερο *οικονομικό πλαίσιο είναι αντίξοο* ως προς τις δυνατότητες ανάπτυξης: • ***οι μειωμένοι Εθνικοί και Κοινοτικοί πόροι για τη χρηματοδότηση δημόσιων υποδομών***, δυσχεραίνουν την ολοκλήρωση και επέκταση του δικτύου μεταφορικών και ενεργειακών υποδομών, καθώς τα έργα αυτά απαιτούν μεγάλα κεφάλαια. • ***τα διαθέσιμα ιδιωτικά κεφάλαια για επενδύσεις είναι μειωμένα***, λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσης και της δημοσιονομικής προσαρμογής (αυξημένες φορολογικές επιβαρύνσεις) Το παραγωγικό σύστημα της ΑΜΘ διακρίνεται από *πολλαπλές διαρθρωτικές και συγκυριακές αδυναμίες*: • ***μειωμένη παραγωγικότητα*** (σε σχέση με τον εθνικό μ.ό) και λόγω του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου των εργαζομένων και λόγω της διάρθρωσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων (μεγάλη συμμετοχή παραδοσιακών μορφών αγροτικού τομέα, βιομηχανικοί κλάδοι χαμηλής τεχνολογίας, μη επαρκής ενσωμάτωση καινοτομίας, κ.ά.). • ***αδυναμία ανταγωνισμού της εγχώριας βιομηχανίας με προϊόντα από τρίτες χώρες*** (χαμηλότερου κόστους), λόγω κυριαρχίας κλάδων μέσης και χαμηλής τεχνολογίας - κυριαρχία επιχειρήσεων μικρού μεγέθους (κάτω των 50 εργαζομένων) με ασχημάτιστες οργανωτικές και διοικητικές δομές και περιορισμένες δυνατότητες ευελιξίας προσαρμογής.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 4 : Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT)

Δυνατότητες - Αναπτυξιακά Πλεονεκτήματα	Προβλήματα – Αναπτυξιακά Μειονεκτήματα
Η περιφέρεια ΑΜΘ διαθέτει *δυναμικούς κλάδους*: • ***Οι κλάδοι της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών είναι ιδιαίτερα δυναμικοί***, παρουσιάζουν ανάπτυξη σε όλες τις Π.Ε. της περιφέρειας και ανάπτυξη εξαγωγών, ενώ υπάρχει περιθώριο περαιτέρω ανάπτυξης. • ***Οι κλάδοι που σχετίζονται με την ενέργεια είναι ιδιαίτερα δυναμικοί*** (ΦΑ, ηλεκτροπαραγωγή), με μεγάλα περιθώρια για περαιτέρω ανάπτυξη και προοπτικές να παίξουν σημαντικό ρόλο στη χώρα και την περιοχή. • ***Ο κλάδος της εξόρυξης και επεξεργασίας μαρμάρου είναι ισχυρός εξαγωγικά***, και αν και παρουσιάζει κάποια σημάδια συρρίκνωσης, μπορεί υπό συνθήκες να παίξει σημαντικό ρόλο. Η περιφέρεια ΑΜΘ διαθέτει *αξιόλογες υποδομές* που μπορούν να στηρίξουν την ανάπτυξη: • ***καλό υφιστάμενο δίκτυο οδικών υποδομών μεταφορών***, που διασφαλίζει ικανοποιητική σύνδεση μεταξύ των βασικών αστικών κέντρων (και πόλων ανάπτυξης) καθώς επίσης και ***ικανοποιητικές διαπεριφερειακές συνδέσεις***. • ***σημαντικά ενεργειακά δίκτυα & υποδομές με μεγάλες δυνατότητες επέκτασης*** (αγωγοί, τερματικοί σταθμοί & εγκαταστάσεις αποθήκευσης και υγροποίησης ΦΑ, εγκαταστάσεις ηλεκτροπαραγωγής από υδατοπτώσεις, ΦΑ , αιολική &ηλιακή ενέργεια)	• ***μη βιώσιμη βιομηχανική ανάπτυξη - και ως συνέπεια αποβιομηχάνιση*** - λόγω των μέχρι σήμερα εφαρμοσμένων πολιτικών κινήτρων χωρίς σχέδιο και στόχευση, που προήγαγαν την απορρόφηση πόρων, έναντι της δημιουργίας συστηματικών διασυνδέσεων με το τοπικό οικονομικό σύστημα και μεταξύ των επιχειρήσεων. • ***διάρρηξη της παραγωγικής αλυσίδας λόγω αποβιομηχάνισης στον αγροδιατροφικό τομέα, και περιορισμό των αγορών*** για τα προϊόντα του αγροτικού τομέα που δρα ως ανασταλτικός παράγοντας για πολλές καλλιέργειες. • ***πολλαπλά προβλήματα κερδοφορίας και ανταγωνιστικότητας στις αγροτικές επιχειρήσεις***: υπερβολικά υψηλό κόστος κτηνοτροφικής παραγωγής και μικρά περιθώρια κέρδους λόγω αυξημένων (διεθνώς) τιμών ζωοτροφών - εξάρτηση από εισαγωγές, μεγάλη ψαλίδα τιμών στα αγροτικά προϊόντα (παραγωγού-καταναλωτή) λόγω καρτέλ στο χώρο της εμπορίας και ανυπαρξία συνεταιρισμών, *περιορισμένες οικονομίες κλίμακας στη γεωργία* λόγω του μικρού και πολυτεμαχισμένου μεγέθους των εκμεταλλεύσεων (αδυναμία εφαρμογής σύγχρονων μεθόδων παραγωγής, μη αποτελεσματική αξιοποίηση του αγροτικού εξοπλισμού). • ***μη ορθολογική εξειδίκευση σε συγκεκριμένες καλλιέργειες*** (λόγω εφαρμογής της ΚΑΠ και των επιδοτήσεων και όχι λόγω δυναμικών τάσεων για το μέλλον): παραμέληση καλλιεργειών όπως βιομηχανικά κηπευτικά, νωπά οπωροκηπευτικά, βιολογική γεωργία

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 5 : Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT)

Δυνατότητες - Αναπτυξιακά Πλεονεκτήματα	Προβλήματα – Αναπτυξιακά Μειονεκτήματα
• ***σημαντικές βιομηχανικές περιοχές*** (5 ΒΙΠΕ, 2 ΒΙΟΠΑ, μία υπό δημιουργία ΕΟΖ και 2 υπό δημιουργία ΒΙΟΠΑ), σε καλές θέσεις σε σχέση με τα μεταφορικά και ενεργειακά δίκτυα, σε εγγύτητα με τα μεγάλα αστικά κέντρα της περιφέρειας, με όλες τις βασικές υποδομές και επαρκή δυναμικότητα προς διάθεση (τόσο σε κενά οικόπεδα, όσο και εγκαταλελειμμένες ή μη ολοκληρωμένες μονάδες). • ***ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα με υψηλό βαθμό ελκυστικότητας*** (καθώς προσελκύουν μεγάλο αριθμό σπουδαστών από περιοχές εκτός της περιφέρειας), ***ευρεία κάλυψη επιστημονικών πεδίων και σχετικά καλές επιστημονικές επιδόσεις*** (ΔΠΘ 8ο ανάμεσα στα Ελληνικά Πανεπιστήμια). Η περιφέρεια διαθέτει σημαντικούς αναπτυξιακούς πόλους που μπορούν να λειτουργήσουν ως πολλαπλασιαστές και κέντρα διάχυσης της ανάπτυξης: • ***το αστικό – παραγωγικό σύστημα Καβάλας – Δράμας – Ξάνθης***, αποτελεί ***πόλο βιομηχανικής ανάπτυξης*** με τη συσσώρευση σημαντικών επιχειρηματικών και ενεργειακών υποδομών. • ***η Αλεξανδρούπολη – μαζί με τις επεκτάσεις προς Κομοτηνή***, διαθέτει ***αυξημένη αναπτυξιακή δυναμική*** όσον αφορά στο ***διαμετακομιστικό εμπόριο***. • ***οι ορεινές περιοχές***, ιδίως στο βόρειο τμήμα της Π.Ε. Έβρου και στη Δυτική Ροδόπη, εξελίσσονται σε σημαντικούς ***πόλους ενεργειακής ανάπτυξης*** (αιολικά πάρκα).	• ***αρνητικά δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των γεωργών*** (μεγάλη ηλικία, ελλιπές επίπεδο επαγγελματικής κατάρτισης - απουσία επιστημονικής και τεχνικής στήριξής τους), ***και έλλειψη συστηματικής και επαγγελματικής συνεργασίας μεταξύ παραγωγών***. • ***περιορισμένη παραγωγικότητα στη γεωργία λόγω προβλημάτων στην άρδευση*** (μικρό ποσοστό αρδευόμενων γεωργικών εκτάσεων~60%, υψηλό κόστος χρήσης νερού, έντονα προβλήματα υφαλμύρωσης λόγω υπεράντλησης του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα, επιβάρυνση επιφανειακών και υπόγειων αποδεκτών από τις ίδιες τις γεωργικές δραστηριότητες). • ***εσωστρεφής τριτογενής τομέας προσανατολισμένος κυρίως στην εξυπηρέτηση της κατανάλωσης***, με περιορισμένες δυνατότητες επέκτασης, ιδίως υπό συνθήκες οικονομικής κρίσης και συρρίκνωσης του διαθέσιμου οικογενειακού εισοδήματος (κλάδοι εμπορίου, εστίασης, κλάδοι σχετικοί με τις κατασκευές) διαμετακομιστικό εμπόριο χωρίς επαρκή εξαγωγικό προσανατολισμό

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 6: Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT)

Δυνατότητες - Αναπτυξιακά Πλεονεκτήματα	Προβλήματα – Αναπτυξιακά Μειονεκτήματα
Η περιφέρεια έχει ***κατάλληλη γεωγραφική θέση και αξιόλογες*** (αν και ελλιπείς) ***μεταφορικές υποδομές*** για την ανάπτυξή της σε σημαντικό κόμβο, στα παγκόσμια δίκτυα εφοδιαστικής και στους διαδρόμους Ανατολική Μεσόγειος – Ανατολικά Βαλκάνια – Μαύρη Θάλασσα. Οι αστικές περιοχές Καβάλας και Αλεξανδρούπολης, έχουν την δυνατότητα, λόγω του μεγέθους τους, να διασφαλίσουν τόσο *υψηλό επίπεδο εσωτερικής προσπελασιμότητας*, επενδύοντας στη δημιουργία ολοκληρωμένων δικτύων κίνησης πεζών και ποδηλατών, όσο και *κατάλληλες (αισθητικές και λειτουργικές) συνθήκες*, που μαζί με την ύπαρξη των αεροδρομίων και της ξενοδοχειακής υποδομής να στηρίξουν την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού.	• ***χαμηλά έως μέτρια χαρακτηριστικά του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος*** : καταλύματα που χρειάζονται εκσυγχρονισμό, με μέτριο έως χαμηλό επίπεδο ανέσεων, *υπερσυγκέντρωση καταλυμάτων και συναφών τουριστικών δραστηριοτήτων στη Θάσο και στα παράλια της Καβάλας* και *απουσία από τις λοιπές περιοχές*, μικρή διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος (ελάχιστες εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής όπως μαρίνες, συνεδριακά κέντρα, υδροθεραπευτήρια, κ.ά. και πολύ λίγες δυνατότητες «εναλλακτικού» ή ειδικού τουρισμού), σχετική έλλειψη εμβληματικών πόλων έλξης, και έλλειψη συνολικής ταυτότητας της περιφέρειας ως ενιαίου τουριστικού προορισμού. • ***χαμηλή δυναμικότητα του τουριστικού κλάδου***: εσωστρέφεια (απευθύνεται κυρίως στον εσωτερικό τουρισμό), από έντονη εποχικότητα (μικρή τουριστική περίοδος), ανισοκατανομή στον χώρο των τουριστικών δραστηριοτήτων, περιορισμένη διαφοροποίηση των πηγών τουριστικού ρεύματος (χωρών προέλευσης τουριστών), και έλλειψη εμβληματικών πόλων έλξης που οδηγεί σε γενική καχεξία στα μεγέθη και τη διάρθρωση της ζήτησης. • ***πολλά προβλήματα/ανεπάρκειες στις υποδομές στήριξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού*** (ανεπαρκής προστασία / αξιοποίηση φυσικών περιοχών, περιορισμένες δυνατότητες χιονοδρομικού κέντρου, ελλείψεις στο επίπεδο παροχής πολιτιστικών υπηρεσιών και στην προβολή των πολιτιστικών πόρων, κ.ά).

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 7: Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT)

Δυνατότητες - Αναπτυξιακά Πλεονεκτήματα	Προβλήματα – Αναπτυξιακά Μειονεκτήματα
	Πολλές υποδομές/συστήματα υποστήριξης της ανάπτυξης παρουσιάζουν προβλήματα ή ανεπάρκειες: • ***παλαιότητα των υφιστάμενων βιομηχανικών υποδομών, έλλειψη σύγχρονων εξυπηρετήσεων*** (όπως π.χ. υποδομές ΤΠΕ, εκθεσιακοί χώροι και υπηρεσίες επιχειρηματικής στήριξης, μονάδες επεξεργασίας/διάθεσης βιομηχανικών αποβλήτων, υπηρεσίες φύλαξης, κ.ά.) και ***παντελής έλλειψη συνδέσεων με ένα σύστημα διατροπικών μεταφορών***, περιορίζοντας με τον τρόπο αυτό την αξιοποίηση των υφιστάμενων βιομηχανικών περιοχών. • οι ***χαμηλές επιδόσεις*** της περιφέρειας στην ***ευρυζωνική διείσδυση***, οι ***πολύ χαμηλές συνολικές επενδύσεις στην Ε&Α*** (ιδιωτικός και δημόσιος τομέας), οι ***ακαδημαϊκοί ερευνητικοί φορείς*** που διακρίνονται από ***εσωστρέφεια*** και περιορισμένη ανταπόκριση στις ανάγκες της οικονομίας και κοινωνίας, και οι ***αδύναμοι ενδιάμεσοι μηχανισμοί μεταφοράς τεχνολογίας***, αποτελούν *ανασταλτικούς παράγοντες* στη βελτίωση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων. Η αγορά εργασίας διακρίνεται από πολλαπλά προβλήματα &αδυναμίες: • ***χαμηλή συμμετοχή του πληθυσμού στην αγορά εργασίας***, ***υψηλή ανεργία*** σε νέους, γυναίκες και μακροχρόνια ανέργους, συσχετιζόμενη τόσο με πολιτιστικές ιδιαιτερότητες, αδυναμίες τοπικού παραγωγικού συστήματος και επιπτώσεις της κρίσης.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 8: Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT)

Δυνατότητες - Αναπτυξιακά Πλεονεκτήματα	Προβλήματα – Αναπτυξιακά Μειονεκτήματα
	• ***συνεχιζόμενο υψηλό ποσοστό σχολικής διαρροής***, που εμποδίζει την αποτελεσματική βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου και των δεξιοτήτων των ανθρώπινων πόρων της περιφέρειας (ιδιαίτερα των μειονοτήτων που είναι και το νεώτερο κομμάτι του πληθυσμού) • ***ασυμβατότητες μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας*** στον τομέα Ε&Τ, έλλειψη ειδικευμένων επιστημόνων σε τομείς ταχείας τεχνολογικής ανάπτυξης, χαμηλά επίπεδα δια βίου εκπαίδευσης και έλλειψη κατάλληλων εκπαιδευτών, μέτριες επιδόσεις του εργατικού δυναμικού στη χρήση Η/Υ και σε άλλες δεξιότητες, κ.ά. ***Κενά και αποτυχίες του εθνικού/ περιφερειακού θεσμικού πλαισίου*** δρουν ως *ανασταλτικοί ή περιοριστικοί παράγοντες*: • η ***έλλειψη διασύνδεσης*** του πολεοδομικο-χωροταξικού σχεδιασμού με τον σχεδιασμό του συστήματος μεταφορών, επηρεάζει αρνητικά τη βιώσιμη και ορθολογική ανάπτυξη του συστήματος μεταφορών. • το ***πλήθος των φορέων και αδειοδοτήσεων που απαιτούνται*** για την ίδρυση και λειτουργία μεταποιητικών μονάδων και οι επακόλουθες καθυστερήσεις αποθαρρύνουν την ανάπτυξη νέων μονάδων. • η ***απουσία ενός σχεδίου και πολιτικής γεωργικής γης***, με συνακόλουθη απουσία χωροταξικού σχεδιασμού ζωνών γεωργίας και κτηνοτροφίας, ώστε να αποφεύγονται οι συγκρούσεις μεταξύ γεωργών και κτηνοτρόφων καθώς και μεταξύ αγροτικών χρήσεων και άλλων δραστηριοτήτων.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 9: Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT)

Δυνατότητες - Αναπτυξιακά Πλεονεκτήματα	Προβλήματα – Αναπτυξιακά Μειονεκτήματα
	• η ***έλλειψη θεσμοθετημένων ΠΟΑΠΔ*** (Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων), με συγκεκριμένους όρους λειτουργίας, αλλά και δομές στήριξης για τις λατομικές δραστηριότητες μαρμάρου, διαιωνίζει τα προβλήματα συγκρούσεων με άλλες χρήσεις γης (Θάσος, Παγγαίο) περιορίζοντας την τοπική ανάπτυξη • η ***ανυπαρξία διαλόγου, ενημέρωσης και κοινής δράσης των φορέων*** που δραστηριοποιούνται *στον τομέα της κοινωνικής προστασίας*, πολλαπλασιάζει τα φαινόμενα επικαλύψεων, στερεί από την περιφέρεια τη δυνατότητα δημιουργίας οικονομιών κλίμακας, και επηρεάζει αρνητικά τις παρεχόμενες υπηρεσίες στους χρήστες (αδυναμίες πρόληψης χρόνιων νοσημάτων και προαγωγή της γενικής υγείας του πληθυσμού, αναπαραγωγή παραδοσιακών προτύπων παροχής υπηρεσιών φροντίδας, κυρίως ιδρυματικού χαρακτήρα, κ.ά) • ***η άνιση ανάπτυξη των περιοχών και οι άνισες συνθήκες διαβίωσης***, υγείας και εργασίας, πολλαπλασιάζουν τα φαινόμενα αποκλεισμού και φτώχειας και μειώνουν την κοινωνική συνοχή.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 10: Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT)

Ευκαιρίες Ανάπτυξης	Κίνδυνοι για την Ανάπτυξη
Ευκαιρίες ανάπτυξης που δημιουργούνται από ***εσωτερικές συγκυρίες***: • η γενική πληθυσμιακή σταθερότητα, η νεανικότητα του πληθυσμού της μειονότητας, σε συνδυασμό με τη βελτίωση του μορφωτικού του επιπέδου τα τελευταία χρόνια, και η σχετική αστικοποίηση του πληθυσμού δημιουργεί ευνοϊκή συγκυρία για την ***αναπτυξιακή αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της περιφέρειας***, • η πιθανότητα παροχής φθηνής και καθαρής ενέργειας (από την εκμετάλλευση ΑΠΕ, γεωθερμίας, κ.ά.) δημιουργεί προϋποθέσεις ανάπτυξης σε όλους τους κλάδους, ενώ σε συνδυασμό με τη μεγάλη ποικιλία πρώτων υλών (ορυκτός πλούτος, αγροτικά προϊόντα), δημιουργεί ***προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα***. • η ελλειμματική εθνική αγορά σε προϊόντα ζωικής προέλευσης, δημιουργεί ***επαρκή ζήτηση*** και ***ευκαιρίες ανάπτυξης για κτηνοτροφικά προϊόντα***. • η δραστηριοποίηση του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου σε επιστημονικά πεδία συναφή με το παραγωγικό σύστημα (αγροτική παραγωγή), δημιουργεί ευκαιρίες για τη ***διασύνδεση της επιστημονικής έρευνας με την παραγωγή***, με στόχο τη βελτίωση του επιπέδου κατάρτισης των αγροτών και την ενσωμάτωση καινοτομικών μεθόδων στην παραγωγή, αλλά και για τη συμβολή του στο σχεδιασμό της αγροτικής πολιτικής.	Κίνδυνοι προερχόμενοι κυρίως από το γενικότερο ***κοινωνικο - οικονομικό και θεσμικό πλαίσιο***: • αδυναμία πρόβλεψης του γενικότερου ***μακροοικονομικού περιβάλλοντος***. • αδυναμία πρόβλεψης του ***γενικότερου πλαισίου της ΚΑΠ***. • παρατεταμένη ***διεθνής οικονομική ύφεση και μείωση της ζήτησης*** για προϊόντα και υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένου και του τουρισμού. • ***πολιτική αστάθεια*** στην περιοχή. • ***πιθανή επιδείνωση του ρυθμού αποεπένδυσης*** σε όλους τους τομείς της οικονομίας, λόγω αδυναμίας εύρεσης πίστωσης (είτε μέσω του τραπεζικού συστήματος είτε μέσω συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων) • ***αρνητική ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα, λόγω της κλαδικής του εξειδίκευσης*** (δημόσια διοίκηση, άμυνα, εκπαίδευση, κλπ) και λόγω της ανάγκης ***δημοσιονομικής προσαρμογής***, με παρεπόμενη τη μείωση των κρατικών δαπανών. • ***κίνδυνος αντιστροφής των τάσεων βελτίωσης της συμμετοχής της μειονότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα*** και ***χειροτέρευσης του κοινωνικού αποκλεισμού ευπαθών ομάδων***, λόγω των προγραμματιζόμενων συγχωνεύσεων και καταργήσεων σχολείων γενικά και ειδικής αγωγής ειδικότερα.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 11: Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT)

Ευκαιρίες Ανάπτυξης	Κίνδυνοι για την Ανάπτυξη
• η ***συγκέντρωση και δημιουργία πυρήνων βιομηχανιών υψηλής τεχνολογίας*** παραγωγής συσσωρευτών, ηλεκτρολογικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, κατασκευής μηχανημάτων, φαρμακευτικών και χημικών προϊόντων και ολοκληρωμένων υπηρεσιών άμεσου Marketing, μπορεί να λειτουργήσει προωθητικά για τη βιομηχανική ανάπτυξη. <u>Ευκαιρίες ανάπτυξης που δημιουργούνται από *εξωτερικές συγκυρίες*:</u> • οι ***διεθνείς ανοχήσεις τιμών*** σε ορισμένα αγροτικά προϊόντα (π.χ. δημητριακά), δημιουργούν ευκαιρίες για την παραγωγή ζωοτροφών και όχι μόνο. • τα ***ενεργειακά φυτά*** προσφέρουν μια διέξοδο στη κατεύθυνση της διατήρησης της γεωργικής δραστηριότητας, σε περιοχές με μικρές δυνατότητες για εναλλακτικές καλλιέργειες. • η ***ανάδειξη νέων αγορών*** (ΝΑ Ευρώπη, χώρες Μαύρης Θάλασσας, Ρωσία), σε συνδυασμό με τη βελτίωση των περιφερειακών μεταφορικών οδικών υποδομών (Εγνατία, ένταξη στο Διευρωπαϊκό οδικό δίκτυο) και τα προγραμματιζόμενα έργα προώθησης της διατροπικότητας, δημιουργούν ευκαιρίες τόσο για την ανάπτυξη του *δευτερογενούς τομέα*, όσο και για την ανάπτυξη του *διαμετακομιστικού εμπορίου (logistics)*. • πρόσφατα παρατηρούμενες τάσεις αύξησης στις αφίξεις των αλλοδαπών τουριστών, κυρίως από τις χώρες των νέων αναδυόμενων αγορών, οι οποίες παρουσιάζουν ευκαιρίες διαφοροποίησης των πηγών ζήτησης τουριστικού προϊόντος.	• πλημμελής συντήρηση και αναβολή αντικατάστασης των οχημάτων, με ***κίνδυνο χειροτέρευσης***, τόσο της ***οδικής ασφάλειας***, όσο και των ***περιβαλλοντικών συνθηκών*** που σχετίζονται με τις αέριες εκπομπές λόγω πιθανής επιδείνωσης (ή μη καλυτέρευσης) της γενικής οικονομικής κατάστασης. • ***επιδείνωση ή μη καλυτέρευση*** των συνθηκών ***πρόληψης κινδύνων*** (π.χ. πλημμύρες) και ***περιβαλλοντικών επιβαρύνσεων*** (π.χ. ρύπανση επιφανειακών υδάτων), λόγω μη αποτελεσματικής διασυνοριακής συνεργασίας • η πιθανή ***αδυναμία αποτελεσματικής αντιμετώπισης της ποιοτικής επιβάρυνσης των υδατικών πόρων*** (τόσο των διασυνοριακών επιφανειακών, όσο και των υπόγειων υδροφόρων) αλλά και της ***ορθολογικής χρήσης του νερού***, αποτελεί κίνδυνο για την περαιτέρω ανάπτυξη σε όλους τους παραγωγικούς τομείς, αλλά ιδίως όσον αφορά στον τουρισμό. <u>Κίνδυνοι προερχόμενοι κυρίως από τα ***εσωτερικά χαρακτηριστικά ή επιλογές*** του περιφερειακού παραγωγικού συστήματος και των υποστηρικτικών υποδομών:</u> • η ***έλλειψη επιχειρηματικού πνεύματος*** στην τοπική ερευνητική κοινότητα και η ***κυριαρχία της νοοτροπίας αποφυγής κινδύνου***, δημιουργούν κινδύνους συρρίκνωσης και όχι ανάπτυξης του τοπικού παραγωγικού συστήματος.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 12: Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT)

Ευκαιρίες Ανάπτυξης	Κίνδυνοι για την Ανάπτυξη
	• η ***φυγή επιστημονικού και ερευνητικού δυναμικού στο εξωτερικό*** (και λόγω κρίσης αλλά κυρίως λόγω των διαρθρωτικών προβλημάτων στην αγορά εργασίας), ενδέχεται να επιδεινώσει τις επιδόσεις του τοπικού παραγωγικού συστήματος όσον αφορά στην ενσωμάτωση προηγμένων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία και στην ανάπτυξη καινοτομίας. • η ***εξάρτηση από το οδικό δίκτυο*** ενέχει τον κίνδυνο αρνητικών συνεπειών για την διατήρηση του επιπέδου προσπελασιμότητας /κινητικότητας, τόσο όσον αφορά στην επιβατική κίνηση (επιπτώσεις σε τουρισμό αλλά και στην κινητικότητα του εργατικού δυναμικού) όσο και στις εμπορευματικές μεταφορές, λόγω της συνεχούς αύξησης της τιμής των καυσίμων. • οι συνεχιζόμενες ***παράνομες και παράτυπες εισαγωγές φυτοφαρμάκων από γειτονικές χώρες*** (λόγω ελλείψεων συνοριακών ελέγχων) επιφέρουν κινδύνους αρνητικών επιπτώσεων στην υγεία των παραγωγών και των καταναλωτών και σημαντικές απώλειες εσόδων (για το κράτος και για τις τοπικές επιχειρήσεις γεωργικών εφοδίων). • η ***μη ελκυστικότητα του αγροτικού τομέα στους νέους***, σε συνδυασμό με τις ανεπαρκείς υποδομές που υποβαθμίζουν την ποιότητα ζωής στο ύπαιθρο, μπορεί να επιφέρει συρρίκνωση του κλάδου.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 13: Ανάλυση δυναμικών στοιχείων – Αδυναμιών, Ευκαιριών – Κινδύνων (SWOT)

Ευκαιρίες Ανάπτυξης	Κίνδυνοι για την Ανάπτυξη
	• υπάρχουν ***κίνδυνοι για την ασφάλεια των κατοίκων της περιοχής*** σε περίπτωση ενός βιομηχανικού ατυχήματος, λόγω ύπαρξης μεγάλου αριθμού μονάδων «Σεβέζο» (με επικίνδυνες ουσίες). • ***κίνδυνοι μη βιώσιμης εκμετάλλευσης υφιστάμενων πόρων*** στην προσπάθεια ανάκαμψης της οικονομίας με αντίξοα αποτελέσματα για τη μελλοντική αναπτυξιακή πορεία. <u>Κίνδυνοι προερχόμενοι κυρίως από το ***εσωτερικό θεσμικό πλαίσιο***:</u> • η ***πολυπλοκότητα των προβλημάτων*** που χρήζουν παρεμβάσεων σε συνδυασμό με την ***επικάλυψη αρμοδιοτήτων*** μεταξύ των περιφερειακών και των εθνικών οργάνων, δυσχεραίνει τη χάραξη και υλοποίηση αυθεντικά περιφερειακής πολιτικής ανάπτυξης. • η ***αδυναμία συλλογικής αντίληψης σε επίπεδο περιφέρειας*** για θέματα απασχόλησης και δια βίου μάθησης, η αδυναμία συνολικού σχεδιασμού και οι στερεοτυπικές αντιλήψεις (σχετικά με γυναίκες, μειονότητες) οδηγούν σε μη αποτελεσματικό σύστημα δια-βίου μάθησης και αποκλεισμό από αυτό ομάδων του πληθυσμού, με κίνδυνο να λειτουργήσουν ανασταλτικά στην ανάπτυξη της περιφέρειας.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

9.3 SWOT Ανάλυση για τη Νήσο Θάσο

Λαμβάνοντας υπόψη τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζουν την υφιστάμενη κατάσταση, αναφορικά με βασικούς θεματικούς τομείς, προκύπτουν ***κρίσιμα ζητήματα τοπικής ανάπτυξης*** που ο Δήμος Θάσου καλείται να αντιμετωπίσει.

Ειδικότερα, οι επιμέρους θεματικοί τομείς τοπικής ανάπτυξης για τους οποίους αναγνωρίζονται δυνατότητες, προβλήματα, ευκαιρίες και κίνδυνοι ή περιορισμοί ομαδοποιούνται σύμφωνα και με την κατανομή των αρμοδιοτήτων λειτουργίας του Δήμου αλλά και με την αναγκαία προσθήκη της διοικητικής ικανότητας, ως εξής:

- Περιβάλλον, ποιότητα ζωής & τεχνικές υποδομές
- Κοινωνική πολιτική, παιδεία, πολιτισμός & αθλητισμός
- Τοπική οικονομία και απασχόληση

Στα πλαίσια αυτά, τα εξαγόμενα συμπεράσματα και κυρίως τα αντίστοιχα κρίσιμα ζητήματα τοπικής ανάπτυξης που ανακύπτουν παρατίθενται στους ακόλουθους πίνακες:

Πίνακας 9. 14: Θεματικός Τομέας 1 - Περιβάλλον & Ποιότητα Ζωής

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	
Δυνατότητες	**Προβλήματα**
• ***Αφθονία φυσικών πόρων*** (υδάτινοι πόροι, γόνιμα εδάφη, μεγάλα δάση, κλπ) • ***Τοπία μεγάλης αισθητικής & οικολογικής αξίας*** (ανάγλυφο εδάφους, εναλλαγή θάλασσας και ορεινών όγκων, πλούσια φυσική βλάστηση, αισθητικά δάση, εκτεταμένοι ελαιώνες) • ***Ισχυρή ταυτότητα φυσικής κληρονομιάς*** (Όρος Υψάριο Θάσου, σπάνια οικοσυστήματα, περιοχές Natura) • ***Άμεση πρόσβαση στους κύριους συγκοινωνιακούς κόμβους*** του Νομού και της Περιφέρειας καθώς και μεταξύ τους, όπως επίσης και στο Αεροδρόμιο της περιοχής. • ***Ικανοποιητικό επίπεδο βασικών υποδομών*** ηλεκτρισμού, τηλεπικοινωνιών, ύδρευσης κ.λ.π. προς όλους τους οικισμούς. • ***Έγκριση Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π*** ώστε να είναι δυνατή η επέκταση των οριοθετημένων οικισμών και η θεσμοθέτηση χρήσεων γης. • ***Αισθητική αναβάθμιση*** των περιοχών με εργασίες αναπλάσεων και ανάδειξης κοινόχρηστων χώρων.	• ***Έλλειψη συστηματικής και επαρκούς διαχείρισης και αξιοποίησης των φυσικών πόρων*** • ***Βίαιη αλλοίωση από ανθρωπογενείς παρεμβάσεις*** (λατομεία μαρμάρου, αλόγιστη βόσκηση, λαθροϋλοτομίες, χρήση αγροχημικών, στερεά και υγρά απόβλητα) • ***Έλλειψη πολιτικών αξιοποίησης και προβολής***. Η ελλιπής και μη ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων • ***Έλλειψη μονάδων βιολογικού καθαρισμού και επεξεργασίας λυμάτων*** σε αγροτικές περιοχές • Οι ***ανεπαρκείς υποδομές*** στους τομείς ***αποχέτευσης*** και ***ύδρευσης*** σε μερικούς οικισμούς • Μεγάλος αριθμός οικισμών ***χωρίς οριοθέτηση***. • ***Έλλειψη εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου*** για το σύνολο σχεδόν των οικισμών. • Προβληματικές περιοχές με ***τοπικά προβλήματα ρύπανσης και μειωμένη αισθητική.*** • ***Άναρχη και αυθαίρετη δόμηση*** στο σύνολο των οικισμών.
Ευκαιρίες	**Κίνδυνοι ή Περιορισμοί**
• ***Εναλλαγή & συμπληρωματικότητα Φυσικού Τοπίου*** (Ακτογραμμές, ενδοχώρα) • ***Διεθνής τάση αξιοποίησης Φυσικού Περιβάλλοντος*** για ήπιες, εναλλακτικές μορφές τουρισμού. • ***Αυξανόμενη ευαισθητοποίηση*** για την αειφορία • ***Κεντροβαρική γεωγραφική θέση*** σε σχέση με τα Βαλκάνια, την Τουρκία και τις παρευξείνιες χώρες. • Δυνατότητα ***ένταξης στα διεθνή μεταφορικά*** και ***ενεργειακά δίκτυα.*** • ***Ωρίμανση και υποβολή προτάσεων για Χρηματοδότηση*** από τις προσκλήσεις του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης • ***Ενημέρωση πολιτών για την σωστή λειτουργία συστημάτων αποχέτευσης*** εντός των οικισμών για αποφυγή προβλημάτων υπερχείλισης αποχετευτικών συστημάτων.	• ***Επιδείνωση του φυσικού τοπίου*** από την έλλειψη υποδομών και μέτρων προστασίας από φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές • Κίνδυνοι ***επιδείνωσης των οικοσυστημάτων*** από εκτελούμενα έργα. • Η νέα διοικητική μεταρρύθμιση και οι επικείμενες αλλαγές στο Γ.Ο.Κ. δημιουργούν ένα ***κλίμα αναμονής*** και ενδεχόμενων αλλαγών σε πολεοδομικά και χωροταξικά θέματα. • ***Περιορισμένοι κοινόχρηστοι χώροι και χώροι πρασίνου*** στους οικισμούς. • Η συνέχιση της ***άναρχης επέκτασης*** των χρήσεων γης οι οποίες ασκούν ***έντονες πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον*** • Λόγω ***ελλιπούς στελέχωσης της Τεχνικής Υπηρεσίας*** δεν είναι δυνατή η εκτέλεση και παρακολούθηση πολλών και μεγάλων τεχνικών έργων την ίδια χρονική στιγμή.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 15: Κρίσιμα Ζητήματα Τοπικής Ανάπτυξης Θεματικού Τομέα 1

Κρίσιμα Ζητήματα Τοπικής Ανάπτυξης
• ***Ρύπανση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων*** από τα αστικά και κτηνοτροφικά λύματα καθώς και φυτοπροστατευτικών χημικών και λιπασμάτων. • ***Προβληματική λειτουργία*** των δρομολογίων της υπηρεσίας ***αποκομιδής απορριμμάτων*** και της χωροθέτησης των θέσεων των κάδων συλλογής. • ***Ελλιπής στελέχωση της υπηρεσίας καθαριότητας*** και εξοπλισμός της με περισσότερα και πιο σύγχρονα μέσα. • ***Απουσία ενημέρωσης σε αγρότες και κτηνοτρόφους*** του Δήμου σχετικά με ζητήματα ορθής διαχείρισης των αποβλήτων τους. • ***Απουσία ενημέρωσης*** των πολιτών για ***θέματα διαχείρισης αστικών απορριμμάτων και ανακύκλωσης.*** • ***Ανάγκη συντήρησης και βελτίωσης της τεχνικής υποδομής των οικισμών*** όπως εσωτερική οδοποιία, πεζοδρόμια, Φ.Ο.Π., εξοπλισμός καθαριότητας κ.ά. • ***Μη ύπαρξη Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.*** για την οικιστική ανάπτυξη της περιοχής. • ***Άναρχη και αυθαίρετη δόμηση*** στους οικισμούς και μη τήρηση των χρήσεων γης. • ***Αδυναμία ελέγχου και εφαρμογής*** των γενικών και ειδικών πολεοδομικών περιορισμών από τις πολεοδομικές υπηρεσίες. • ***Απουσία ολοκληρωμένης διαχειριστικής μελέτης και σχεδιασμού*** για την εκμετάλλευση και εξορθολογισμό της χρήσης των ***υδατικών πόρων*** του Δήμου.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 16 : Θεματικός Τομέας 2- Κοινωνική Πολιτική, Παιδεία, Πολιτισμός & Αθλητισμός

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΠΑΙΔΕΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	
Δυνατότητες	**Προβλήματα**
• ***Ανυπολόγιστης αξίας ιστορική, πολιτισμική, πολιτιστική κληρονομιά***, εμφανούς στο δομημένο περιβάλλον (Αρχ. Χώροι, ιστορικά & θρησκευτικά μνημεία, αγροτική κληρονομιά) • Ενδιαφέροντα ***ήθη και έθιμα*** • Σημαντικές ***πολιτιστικές δραστηριότητες & δρώμενα*** • Μεγάλος αριθμός φορέων • ***Ισχυρή ιστορική και πολιτισμική ταυτότητα & γειτνίαση*** με περιοχές ισχυρής πολιτισμικής ταυτότητας • ***Ικανοποιητική κάλυψη αναγκών β' βάθμιας περίθαλψης*** λόγω της άμεσης σύνδεσης με την Καβάλα • ***Ύπαρξη ικανοποιητικών πολιτιστικών πόρων*** που επιδέχονται αξιοποίησης	• ***Απουσία συστηματικής έρευνας*** και συντήρησης • ***Περιορισμένη αξιοποίηση*** ορεινών οικισμών • ***Εγκατάλειψη παραδοσιακού τρόπου ζωής*** • ***Έλλειψη πολιτικών*** αξιοποίησης και προβολής • ***Ελλείψεις υλικοτεχνικών υποδομών και προσωπικού*** στις δομές κοινωνικής φροντίδας • ***Όξυνση του προβλήματος της ανεργίας***, ειδικότερα σε γυναίκες & στους νέους • ***Ελλείψεις δομών εξυπηρέτησης ΑΜΕΑ*** • ***Ελλιπείς υποδομές περιφερειακών ιατρείων***
Ευκαιρίες	**Κίνδυνοι ή Περιορισμοί**
• ***Συμπληρωματικότατα πολιτιστικών πόρων*** (Αρχαιολογικοί χώροι - Μοναστήρια κλπ.) • ***Διεθνής τάση αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς*** για ήπιες, εναλλακτικές, μορφές τουρισμού. • ***Χρηματοδότηση δράσεων ανάδειξης από το ΠΑΑ και ΕΠΑΛ 2007-2013*** • Πολιτικές της ***πολυλειτουργικότητας*** του αγροτικού χώρου / ***πολυαπασχόλησης*** των αλιευτικών περιοχών • ***Ενίσχυση υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας*** • ***Αξιοποίηση του ποικιλόμορφου πολιτιστικού δυναμικού***	• ***Περιορισμένη αξιοποίηση πολιτιστικών πόρων*** • ***Ανεπάρκεια ενημέρωσης*** / επίγνωσης από τον τοπικό πληθυσμό του πολιτιστικού/πολιτισμικού πλεονεκτήματος ενόψει των διεθνών τάσεων υπέρ ήπιων μορφών θεματικού και εναλλακτικού τουρισμού μακράς διάρκειας • ***Αλλοίωση της πολιτισμικής ταυτότητας / εγκατάλειψη παραδοσιακού τρόπου ζωής*** • ***Έλλειψη συντονισμού*** φορέων • ***Έλλειψη συντονισμού με τις γενικές πολιτικές*** για τον πολιτισμό • ***Περιθωριοποίηση ομάδων πληθυσμού*** • ***Αύξηση της παραβατικότητας*** • ***Αδυναμία κάλυψης των αναγκών*** λειτουργίας και συντήρησης των υποδομών

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 17 : Κρίσιμα Ζητήματα Τοπικής Ανάπτυξης Θεματικού Τομέα 3

Κρίσιμα Ζητήματα Τοπικής Ανάπτυξης
• Ανάδειξη και Αξιοποίηση Πολιτιστικού αποθέματος του νησιού
• Λειτουργία εκπαιδευτικών δομών μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
• Κακή συντήρηση σχολικών υποδομών.
• Δεν λειτουργεί καμία δανειστική βιβλιοθήκη στο σύνολο του Δήμου.
• Ανάγκη για υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων ενηλίκων και τεχνικής υποστήριξης
• Ανάγκη για λειτουργία σχολίου δεύτερης ευκαιρίας στην πρωτεύουσα του Δήμου.
• Στήριξης κοινωνικών ομάδων και ειδικών κατηγοριών πληθυσμού
• Παροχή σύγχρονων υπηρεσιών υγείας
• Εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας
• Αξιοποίηση των αθλητικών υποδομών για διοργάνωση αθλητικών γεγονότων
• Ανάδειξη και στήριξη των δραστηριοτήτων των πολιτιστικών φορέων

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 18 : Θεματικός τομέας 3 – Τοπική Οικονομία & Απασχόληση

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: ΤΟΠΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	
Δυνατότητες	**Προβλήματα**
• ***Αξιόλογα προϊόντα του πρωτογενούς τομέα*** (ελιές, ξυλεία κ.λ.π.). • ***Εκλεκτής ποιότητας αγροτικά προϊόντα***: Ελιά Θρούμπα Θάσου, Λάδι Θάσου. • ***Ενδείξεις ανάπτυξης βιολογικών προϊόντων*** (Ελιές, Λάδι, Μέλι) • ***Ισχυρός Τουριστικός Τομέας*** και δυνατότητα περαιτέρω ανάπτυξης αυτού • ***Ικανοποιητικό Εισοδηματικό επίπεδο*** • ***Δυνατότητες ανταγωνιστικής λειτουργίας του τριτογενούς τομέα*** ως σημαντικού παραγωγικού πόρου & μέσου προστασίας των φυσικών τοπίων • ***Δυνατότητες ανταγωνιστικής*** *λειτουργίας* των αναγνωρίσιμων προϊόντων του πρωτογενούς τομέα της περιοχής ως σημαντικού παραγωγικού πόρου & μέσου προστασίας των φυσικών τοπίων • ***Θετικό επενδυτικό κλίμα*** στον Τουρισμό	• ***Μικρού μεγέθους αγροτικές εκμεταλλεύσεις,*** χαμηλής ανταγωνιστικότητας και προβληματικής βιωσιμότητας. • ***Μικρή έκταση αρδευόμενων εκτάσεων.*** • ***Εντατικοποίηση της χρήσης*** αγροχημικών με βλαπτικές επιπτώσεις στο περιβάλλον & στην ποιότητα των προϊόντων. • ***Περιορισμένος βαθμός ανάπτυξης άλλων μορφών θεματικού και εναλλακτικού τουρισμού*** (σύγχρονων μαρίνων, πολιτιστικών κέντρων, κέντρων θαλασσοθεραπείας κ.λπ.). • ***Χαμηλή Αξιοποίηση Τουριστικού προϊόντος*** • ***Χαμηλός δείκτης υιοθέτησης της καινοτομίας*** στον παραγωγικό & επιχειρηματικό τομέα • ***Χαμηλή επιχειρηματικότητα*** και ιδιαίτερα των νέων, σε σχέση με τις δυνατότητες που υπάρχουν στην περιοχή • ***Μείωση των απασχολουμένων*** στον πρωτογενή τομέα
Ευκαιρίες	**Κίνδυνοι ή Περιορισμοί**
• ***Μεγάλες δυνατότητες διαφοροποίησης και εμπλουτισμού της τουριστικής προσφοράς***, λόγω της πληθώρας των πόρων της ΠΠ (αγροτουρισμός, πολιτιστικός, θαλάσσιος, χειμερινός, θρησκευτικός, περιηγητικός, σπηλαιολογικός, γαστριμαργικός, οικολογικός τουρισμός). • ***Διαθεσιμότητα φυσικών πόρων προς εκμετάλλευση*** - προοπτικές για παραδοσιακά βιοτεχνικά προϊόντα. • ***Αύξηση του επενδυτικού ενδιαφέροντας στη βιοτεχνία*** και ιδιαίτερα στην δυνατότητα επενδύσεων στην ΠΠ • ***Δυνατότητες επέκτασης της μεταποιητικής δραστηριότητας του Αγροδιατροφικού τομέα***, λόγω ενίσχυσης των ποιοτικών προϊόντων της Αγροδιατροφικής αλυσίδας από την νέα ΚΑΠ. • ***Ενίσχυση του τουρισμού και επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου***, καθώς και ανάπτυξη διατομεακών δράσεων, όπως αλιείας και τουρισμού.	• ***Μεγάλος ανταγωνισμός*** τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό περιβάλλον • ***Μικρής δυναμικότητας μονάδες*** πιο ευάλωτες στον ανταγωνισμό • ***Προβλήματα βιωσιμότητας*** των παραγωγικών δομών • ***Ελλιπής σύνδεση των δομών με τον οικονομικό ιστό*** (εργοδότες) • ***Ακαταλληλότητα στελέχωσης*** • ***Έλλειψη δομών και πολιτικών απασχόλησης*** που να εφαρμόζονται σε τοπικό επίπεδο • ***Αδυναμία διάχυσης του επιχειρηματικού ενδιαφέροντος*** σε κλάδους δευτερογενούς παραγωγής

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 19: Κρίσιμα Ζητήματα Τοπικής Ανάπτυξης Θεματικού Τομέα 3

Κρίσιμα Ζητήματα Τοπικής Ανάπτυξης
• Αντιμετώπιση της ανεργίας ειδικότερα στους νέους και στις γυναίκες
• Ενίσχυση της εξωστρέφειας της περιοχής
• Αξιοποίηση των νέων χρηματοδοτικών εργαλείων
• Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας
• Ανάπτυξη συνεργασιών οικονομικού ενδιαφέροντος μεταξύ Δήμου & Επιχειρήσεων
• Αξιοποίηση του συνόλου των πόρων της περιοχής.
• Ζητήματα απουσίας ευρυζωνικής σύνδεσης στις ορεινές περιοχές.
• Απουσία κέντρων ενημέρωσης και κατάρτισης των επαγγελματιών της περιοχής.
• Οργάνωση και σχεδιασμός ανάπτυξης τοπικών προϊόντων και εισόδου τους στην αγορά με προστιθέμενη αξία.
• Απουσία δράσεων επιχειρηματικής ενημέρωσης & κατάρτισης του πληθυσμού.
• Απουσία ενημέρωσης σχετικά με προγράμματα για αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων & πόρων για έναρξη ή βελτίωση των δραστηριοτήτων.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Αξιολόγηση της οργάνωσης και λειτουργίας του Δήμου και ιεράρχηση των κρίσιμων ζητημάτων εσωτερικής ανάπτυξης

Από τα στοιχεία που συλλέχθηκαν, προκύπτει η παρακάτω αξιολόγηση και τα συμπεράσματα του *εσωτερικού περιβάλλοντος* του δήμου. Η ανάλυση πραγματοποιείται ανά ***θεματική ενότητα εσωτερικής ανάπτυξης*** και για κάθε θέμα εντοπίζονται τα Προβλήματα - Περιορισμοί και οι Δυνατότητες - Ευκαιρίες. Είναι μια μορφή ομαδοποιημένης SWOT ανάλυσης με δύο μέρη αντί για τέσσερα.

Η αξιολόγηση βασικών θεματικών ενοτήτων και της επίδρασης υπαρχόντων προβλημάτων & περιορισμών, καθώς και δυνατοτήτων & ευκαιριών, σε συγκεκριμένα θέματα εσωτερικής ανάπτυξης του Δήμου, συνολικά εστιάζεται στη διαφοροποίηση ανά θεματική ενότητα αναφορικά με:

- ✓ δραστηριότητες & διαδικασίες
- ✓ οργάνωση & συνεργασίες
- ✓ ανθρώπινο δυναμικό & υλικοτεχνική υποδομή
- ✓ οικονομικά,

ενώ τα *επιμέρους* θέματα *εσωτερικής ανάπτυξης,* αφορούν στις δραστηριότητες των:

- ✓ τεχνικών, πολεοδομικών & περιβαλλοντικών υπηρεσιών
- ✓ κοινωνικών και πολιτιστικών υπηρεσιών
- ✓ υπηρεσιών οικονομικής ανάπτυξης & απασχόλησης
- ✓ οριζοντίων και υποστηρικτικών υπηρεσιών
- ✓ διαδικασιών διοίκησης
- ✓ διαδικασιών που βελτιώνουν τη σχέση του Δήμου με την κοινωνία και τον πολίτη

Απώτερος στόχος είναι η *διαπίστωση των κρίσιμων ζητημάτων* που πρέπει να αντιμετωπίσει ο Δήμος, έτσι όπως απεικονίζονται στους ακόλουθους πίνακες:

Πίνακας 9. 20 : Θεματική Ενότητα 1α – Δραστηριότητες & Διαδικασίες

Θεματική Ενότητα 1α: Δραστηριότητες και Διαδικασίες		
Θέματα Εσωτερικής Ανάπτυξης	**Προβλήματα & Περιορισμοί**	**Δυνατότητες & Ευκαιρίες**
Δραστηριότητες τεχνικών, πολεοδομικών και περιβαλλοντικών υπηρεσιών	1. ***Κατακερματισμός των επενδύσεων του Δήμου*** σε πολλά μικρά έργα. Εφόσον δεν υφίσταται ενιαίος Στρατηγικός Σχεδιασμός 2. ***Υψηλό κόστος των δημοτικών έργων*** ειδικά λόγω νησιωτικότητας 3. ***Έλλειψη προγραμματισμού και οργάνωσης Υπηρεσιών*** λόγω ελλιπούς στελέχωσης Υπηρεσιών και πολλαπλών αντικειμένων των υφιστάμενων στελεχών ***4. Ελλιπής στελέχωση τεχνικής υπηρεσίας.*** 5. ***Ελλιπής στελέχωση της Υπηρεσίας ύδρευσης και αποχέτευσης.***	1. ***Δυνατότητα προώθησης του αναπτυξιακού ρόλου του Δήμου*** μέσω ολοκληρωμένων παρεμβάσεων ευρείας κλίμακας στην ευρύτερη περιοχή. 2. ***Χρήση όλων των διαθέσιμων χρηματοδοτικών εργαλείων*** για την υλοποίηση έργων όπως τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα, περιφερειακά επιχειρησιακά, διακρατικά, Ευρωπαϊκά κτλ. 3. ***Δυνατότητα σύναψης προγραμματικών συμβάσεων*** με άλλους οργανισμούς για την υλοποίηση τεχνικών έργων. 4. ***Εκμετάλλευση*** εργαλείων σύμπραξης δημοσίου και ιδιωτικού τομέα ***(ΣΔΙΤ)***. 5. ***Αξιοποίηση πρόσθετων πόρων*** που θα χορηγηθούν, μέσω των πρωτοβουλιών JASPERS, JEREMIE και JESSICA.
Δραστηριότητες κοινωνικών και πολιτιστικών υπηρεσιών	***1. Ανάγκη δημιουργίας κοινωνικών υπηρεσιών*** για την ικανοποίηση αναγκών κοινωνικής φροντίδας 2. ***Ανάγκη αναδιοργάνωσης και υποστήριξης των πολιτιστικών εκδηλώσεων του δήμου***, εφόσον δεν υφίσταται κανένας Διαχειριστικός φορέας ή Δημοτική εταιρεία οργάνωσης & υπηρεσιών σε σχέση με τον Πολιτισμό. 3. ***Παντελής έλλειψη στελέχωσης*** των Ν.Π. των Κοινωνικών & λοιπών Υπηρεσιών	1. ***Διερεύνηση δυνατότητας χρηματοδότησης*** κοινωνικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων από χρηματοδοτούμενα προγράμματα. 2. ***Αξιοποίηση πόρων*** για δημιουργία μόνιμης δομής κοινωνικής φροντίδας. 3. ***Δημιουργία μόνιμων δομών διοργάνωσης και διαχείρισης πολιτιστικών εκδηλώσεων.***

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 21 : Θεματική Ενότητα 1β - Δραστηριότητες & Διαδικασίες

Θεματική Ενότητα 1β: Δραστηριότητες και Διαδικασίες		
Θέματα Εσωτερικής Ανάπτυξης	**Προβλήματα & Περιορισμοί**	**Δυνατότητες & Ευκαιρίες**
Δραστηριότητες υπηρεσιών οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης	1. ***Ανάγκη ανάπτυξης νέων υπηρεσιών*** για θέματα συμβουλευτικής & απασχόλησης. 2. ***Παντελής έλλειψη υπηρεσιών ενημέρωσης και Στήριξης της επιχειρηματικότητας.*** 3. ***Προβληματική είσπραξη οφειλών*** δημοτικών τελών & φόρων παρελθουσών χρήσεων λόγω μη ενταλματοποίησης παρελθουσών οφειλών. 4. ***Έλλειψη Προσωπικού*** σε θέματα Διεκπεραίωσης Αδειοδοτήσεων κά	1. ***Υλοποίηση ενημερωτικών και εκπαιδευτικών δράσεων*** με στόχο την ενημέρωση και την κατάρτιση σε σύγχρονες και αποδοτικές δραστηριότητες. 2. ***Στήριξη της Επιχειρηματικότητας*** & Ενημέρωσης Τοπικών Επιχειρήσεων σε Συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα και σε Χρηματοδοτικά Εργαλεία.
Δραστηριότητες οριζόντιων & υποστηρικτικών υπηρεσιών	*1.* ***Ανάγκη αναβάθμισης της λειτουργίας*** του υφιστάμενου ΚΕΠ στον Λιμένα και ανάγκη ιδρύσεως ΚΕΠ στα Λιμενάρια 2. ***Ανάγκη ανάπτυξης νέων υποστηρικτικών υπηρεσιών*** ιδίως σε εκμετάλλευση του Μητροπολιτικού δικτύου οπτικών ινών στους ορεινούς οικισμούς. 3. ***Ανάγκη αμεσότερης και αποτελεσματικότερης συνεργασίας*** με τις κάθετες υπηρεσίες και των οργάνων διοίκησης. 4. ***Τεράστιες Ελλείψεις στελέχωσης προσωπικού*** σε όλες τις Οριζόντιες Υπηρεσίες και ιδιαίτερα ανύπαρκτο Γραφείο προγραμματισμού, οργάνωσης, πληροφορικής και διαφάνειας που δεν είναι σε θέση να προωθήσει νέες υπηρεσίες και να διευρύνει τη δυνατότητα αξιοποίησης νέων ευκαιριών και χρηματοδοτικών προγραμμάτων	*1.* ***Δυνατότητα αξιοποίησης σύγχρονων συστημάτων μηχανογράφησης και ηλεκτρονικής συνεργασίας*** & αξιοποίησης του Μητροπολιτικού δικτύου οπτικών ινών σε όλο το νησί. 2. ***Δυνατότητα συνεχούς κατάρτισης και ενημέρωσης*** και θέματα τοπικής αυτοδιοίκησης. 3. ***Οργάνωση και στελέχωση των Οριζόντιων Υπηρεσιών*** στην κατεύθυνση εξορθολογισμού του Δήμου ως Οργανισμού και της ουσιαστικής εξυπηρέτησης του όπως και των Πολιτών.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 22 : Θεματική Ενότητα 1γ - Δραστηριότητες & Διαδικασίες

Θεματική Ενότητα 1γ- Δραστηριότητες και Διαδικασίες		
Θέματα Εσωτερικής Ανάπτυξης	**Προβλήματα & Περιορισμοί**	**Δυνατότητες & Ευκαιρίες**
Διαδικασίες διοίκησης	• ***Ανάγκη βελτίωσης των διαδικασιών προγραμματισμού, παρακολούθησης & αξιολόγησης*** της λειτουργίας του δήμου, εφόσον παρατηρούνται δραματικές ελλείψεις στελέχωσης. • ***Ανάγκη για τεκμηριωμένη λήψη αποφάσεων των οργάνων διοίκησης*** και για συστηματικό έλεγχο της εφαρμογής τους • ***Ανάγκη διαμόρφωσης συστημάτων μέτρησης*** και επιβράβευσης της αποδοτικότητας των εργαζομένων.	• Δυνατότητα σύστασης ***επιτελικής υπηρεσίας προγραμματισμού.*** • Δυνατότητα αξιοποίησης ***δεικτών αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας*** (Ν. 3230/ 04)
Διαδικασίες που βελτιώνουν τη σχέση του Δήμου με την κοινωνία και τον πολίτη	• Ανάγκη ***αύξησης της ανταπόκρισης των υπηρεσιών*** στις ανάγκες των πολιτών. • Ανάγκη ***Ηλεκτρονικής Εξυπηρέτησης των πολιτών*** της Νότιας Θάσου, όπου αυτή είναι ανύπαρκτη. • Ανάγκη Οργάνωσης ***Ηλεκτρονικής Ενημέρωσης*** και ***Οργάνωσης Πληροφοριών*** για τους Κρίσιμους Πολιτιστικούς Πόρους και απόθεμα του Νησιού.	• Δυνατότητες ***ανάπτυξης διαδικασιών διαχείρισης αιτημάτων και παράπονων*** πολιτών, αξιολόγησης υπηρεσιών από τους δημότες. • Δυνατότητες ***ηλεκτρονικής εξυπηρέτησης*** πολιτών, μέσω της λειτουργίας ηλεκτρονικής πύλης. • ***Δυνατότητα συμμετοχής των πολιτών και των τοπικών συμβουλίων***, ιδίως σε ζητήματα αναπτυξιακού προγραμματισμού

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 23 : Κρίσιμα Ζητήματα Θεματικής Ενότητας 1

Κρίσιμα ζητήματα
• Ανάγκη Σύστασης Φορέα ή Ανώνυμης Εταιρείας Παροχής Κοινωνικών Υπηρεσιών, Εκμετάλλευσης Πολιτιστικών Πόρων και εκδηλώσεων κλπ.
• Άμεση εφαρμογή του Ο.Ε.Υ (Οικονομικές Εμπορικές Υποθέσεις) του Δήμου, προκειμένου να ολοκληρωθεί η προβλεπόμενη στελέχωση των Υπηρεσιών, να οριστούν τα διακριτά όρια αρμοδιοτήτων και καθηκόντων της κάθε υπηρεσίας.
• Ανάγκη τήρησης οργανογράμματος, ώστε να επιτευχθεί καταμερισμός των εργασιών και των αρμοδιοτήτων στις υπηρεσίες και μέτρηση της αποδοτικότητας αυτών.
• Ανάγκη βελτίωσης της τεχνοκρατικής επάρκειας, της ποιότητας και της παραγωγικότητας των υφιστάμενων τεχνικών, πολεοδομικών, περιβαλλοντικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και υποστηρικτικών δραστηριοτήτων.
• Ανάγκη ανάπτυξης διαδικασιών αμφίδρομης επικοινωνίας και συμμετοχής των πολιτών.
• Ανάγκη βελτίωσης των διαδικασιών προγραμματισμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης της λειτουργίας του Δήμου.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 24: Θεματική Ενότητα 2 – Οργάνωση & Συνεργασίες

Θεματική Ενότητα 2: Οργάνωση και Συνεργασίες		
Θέματα Εσωτερικής Ανάπτυξης	**Προβλήματα & Περιορισμοί**	**Δυνατότητες & Ευκαιρίες**
Δομές (Όργανα & Υπηρεσίες)	• Ανάγκη έγκρισης & εφαρμογής του νέου Ο.Ε.Υ. για ανακατανομή αρμοδιοτήτων και προσωπικού του Δήμου. • Δεν τηρείται σαφές οργανόγραμμα, δεδομένου ότι υπάρχει τρομακτική έλλειψη στελέχωσης και επικάλυψης καθηκόντων μεταξύ των επιπέδων Διοίκησης και πολλαπλών αρμοδιοτήτων στα ίδια άτομα.	• Εξορθολογισμός της Οργάνωσης του Οργανισμού (κάλυψη κενών θέσεων και λειτουργική διασύνδεση των Οριζόντιων και Κάθετων Υπηρεσιών καθώς και των Ν.Π).
Συστήματα διαχείρισης και λειτουργίες	• Ανάγκη εφαρμογής και βελτίωσης των υφιστάμενων Συστημάτων Διαχείρισης και Λειτουργίας • Ανάγκη βελτίωσης Ηλεκτρονικών Υπηρεσιών και αναβάθμισης Ιστοσελίδας του Δήμου	• Σχεδιασμός και Εφαρμογή Συστήματος Ολικής Ποιότητας.
Συνεργασίες και δικτύωση του Δήμου με άλλους φορείς	• Ανάγκη ευρύτερης συνεργασίας και σχεδιασμού με γειτονικούς Δήμους αλλά και με την ΠΑΜΘ. • Ανάγκη αναβάθμισης των σχέσεων με τοπικούς φορείς της περιοχής σε επαγγελματικό, πολιτιστικό και κοινωνικό επίπεδο.	• Δυνατότητες σχεδιασμού και υλοποίησης διακρατικών προγραμμάτων με γειτονικές χώρες αλλά και συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά προγράμματα. • Δυνατότητα συνεργασίας με άλλους Ο.Τ.Α. της περιοχής για διαδημοτικά έργα και έργα μεγάλης σημασίας για την ευρύτερη περιοχή.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 9. 25 : Κρίσιμα Ζητήματα Θεματικής Ενότητας 2

Κρίσιμα ζητήματα
1. Ανάγκη ευρύτερης συνεργασίας και σχεδιασμού με γειτονικούς Δήμους αλλά και με την Περιφέρεια Α.Μ.Θ.
2. Ανάγκη αύξησης της εξωστρέφειας του Δήμου με συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά και διακρατικά προγράμματα δικτύωσης.
3. Ενίσχυση της συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα για την προώθηση μέτρων για την απασχόληση.
4. Ανάγκη Εκμετάλλευσης Κρίσιμων πόρων.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^{0} : ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΑΠΟ ΥΠΕΡΚΕΙΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

10.1 Ο βαθμός αποτελεσματικότητας του Χωροταξικού Σχεδιασμού

Από την παρακολούθηση των διαβουλεύσεων στην ΠΑΜΘ για το νέο χωροταξικό σχέδιο - σε περιφερειακό επίπεδο και σε επίπεδο αυτοδιοίκησης Β' βαθμού - επισημαίνεται κατ' επανάληψη η *"έλλειψη αφομοίωσης χωροταξικού σχεδιασμού"* καθώς το χωροταξικό υφίσταται, αν και κάποιοι άξονές του έπαψαν να ισχύουν, γεγονός που αναδεικνύει το πρόβλημα της αποτελεσματικότητας, αλλά και σε πολλές περιπτώσεις το διαφορετικό περιεχόμενο που διάφορες πλευρές προσδίδουν στο συγκεκριμένο Θεσμικό Πλαίσιο. Οι προσδοκίες, από τους διάφορους συντελεστές για τις χωρικές πολιτικές, διαφοροποιούνται ανάλογα με το σκοπό και το περιεχόμενο που τους προσδίδεται:

- Για την Περιφερειακή Διοίκηση, ως άσκηση πολιτικής ή δυνατότητα παρέμβασης, στο πλαίσιο της περιορισμένης *σε γνωμοδοτικό επίπεδο* αρμοδιότητα της.
- Για την Περιφέρεια, ως Διοικητικό μηχανισμό και κυρίως την Αποκεντρωμένη Διοίκηση, η ανάγκη συγκεκριμένων και επεξεργασμένων στο χώρο κατευθύνσεων που να καθορίζουν το πλαίσιο *σημαντικής κλίμακας αδειοδοτήσεων*.
- Για τους κοινωνικούς εταίρους, η δυνατότητα ασφάλειας δικαίου και προϋποθέσεων, για τον μεσοπρόθεσμο τουλάχιστον προγραμματισμό, των *επενδυτικών δραστηριοτήτων* τους.
- Για τον τοπικό παράγοντα των Δήμων, η επίλυση των συγκρούσεων *χρήσεων γης*, *φυσικών πόρων* και *δραστηριοτήτων*, όπως τελικά εμφανίζονται στην εδαφική τους περιφέρεια.

Με τη σύντομη αυτή παράθεση των σημαντικότερων ελλειμμάτων αποτελεσματικότητας του χωροταξικού σχεδιασμού, που ιστορικά διανύει τα πρώτα βήματα σε σχέση με άλλες χώρες της Ε.Ε., διαφαίνεται ότι την περίοδο αυτή η διαδικασία μακροπρόθεσμου σχεδιασμού στη ΠΑΜΘ μπορεί να κινηθεί σε σχετικά ευρύτερα πλαίσια, μιας και το συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο μπορεί να χαρακτηριστεί ότι βρίσκεται σε *μεταβατική κατάσταση*. Εξάλλου ο ορίζοντας 15-ετίας που καθορίζει το ελάχιστο όριο του χωροταξικού σχεδιασμού ταυτίζεται με την έννοια του μεσο-μακροπρόθεσμου αναπτυξιακού σχεδιασμού.

Τρέχουσες εξελίξεις που αφορούν στην εκτεταμένη μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της χώρας, φαίνεται να έχουν ως αποτέλεσμα την ενδυνάμωση του ρόλου του Περιφερειακού χωροταξικού σχεδίου, επαναπροσδιορίζοντας τόσο το περιεχόμενο, όσο και την θεσμική του εμβέλεια, καθιστώντας την παρέμβαση της περιφέρειας στο επίπεδο αυτό του σχεδιασμού ακόμη περισσότερο αναγκαία.

10.2 Κομβικές χωρικές ενότητες της ΠΑΜΘ

Στη Μελέτη Αξιολόγησης, Αναθεώρησης & Εξειδίκευσης του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης για την Ανατολική Μακεδονία – Θράκη, (*Πηγή: Α΄ Φάση - Στάδιο Α1, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ, Τεύχος 4*), ανήκει το απόσπασμα χάρτη 10.1. Σε αυτό, απεικονίζονται οι χωρικές επιπτώσεις των πολιτικών (εθνικού και περιφερειακού επιπέδου) και γίνεται αξιολόγηση των προβλημάτων που αφορούν στη ***χωροταξική οργάνωση***, στις ***θεσμοθετημένες χρήσεις γης*** και στην ***προστασία του φυσικού – πολιτιστικού περιβάλλοντος & τοπίου***.

Παρατίθεται με τη μορφή συνοπτικών πινάκων (λευκά ορθογώνια) τα στοιχεία *προβληματισμού και ευκαιριών* σε κομβικές χωρικές ενότητες της ΠΑΜΘ. Από αριστερά προς τα δεξιά τα δεδομένα τους είναι τα ακόλουθα:

Καβάλα και Ευρύτερη Περιοχή

- Μη προώθηση Ρυθμιστικού Σχεδίου
- ΖΟΕ που χρήζει αναθεώρησης
- Πιέσεις για Β' κατοικία στα Δυτικά
- Διάχυτη συγκέντρωση βιομηχανικών δραστηριοτήτων στα Ανατολικά
- Προτεινόμενη χωροθέτηση πέντε Περιοχών Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης (ΠΕΡΠΟ) συν. έκτασης 1.650 στρ. και δύο περιοχών Β' κατοικίας συν. έκτασης 6.830 στρ. από τα εκπονούμενα ΓΠΣ Χρυσούπολης, Ελευθερών και Ορφανού

Θάσος

- Συγκρούσεις τουριστικών και λατομικών δραστηριοτήτων
- Κίνδυνοι υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος από τις αναπτυσσόμενες δραστηριότητες

Τόξο υγροβιοτόπων ΠΕ Ξάνθης και Ροδόπης

- Αδυναμία ελέγχου των χρήσεων, ανεξέλεγκτης ή και παράνομης δόμησης σε τμήματα του Εθνικού Πάρκου
- Πιέσεις για Β' κατοικία και υποβάθμιση της παράκτιας ζώνης
- Προτεινόμενη χάραξη παραλιακού δρόμου στην παραλία Αρωγής – Μέσης από το εκπονούμενο ΓΠΣ Δ.Αιγείρου
- Προτεινόμενη χωροθέτηση ΠΕΡΠΟ από το εκπονούμενο ΓΠΣ Δ. Αιγείρου καθ' υπέρβαση των μέγιστων επιτρεπόμενων ορίων του ΦΕΚ 686 Δ/2002

Παραλία Μαρώνειας

- Πιέσεις για Β' κατοικία και υποβάθμιση της παράκτιας ζώνης
- Περιοχή προτεραιότητας για την εκπόνηση ΓΠΣ από το ΠΠΧΣΑΑ, όπου δεν έχει προχωρήσει η σχετική διαδικασία

Δυτικά παράλια Αλεξανδρούπολης

- ΖΟΕ που χρήζει αναθεώρησης
- Πιέσεις για Β' κατοικία και τουριστική ανάπτυξη

Εκτός από τις παραπάνω κομβικές χωρικές ενότητες που φαίνονται στον χάρτη, υπάρχουν ακόμα δύο που είναι άξιες αναφοράς:

Το Παγγαίο Όρος

- Λατομική δραστηριότητα σε προστατευόμενη περιοχή με έλλειψη ρυθμίσεων, καθώς και

Το Φαλακρό Όρος

- Σύγκρουση λατομικών και τουριστικών δραστηριοτήτων
- Πιέσεις ανάπτυξης αιολικών πάρκων

Χάρτης 10. 1 : Χωρικές επιπτώσεις των πολιτικών (εθνικού & περιφερειακού επιπέδου) – Αξιολόγηση προβλημάτων

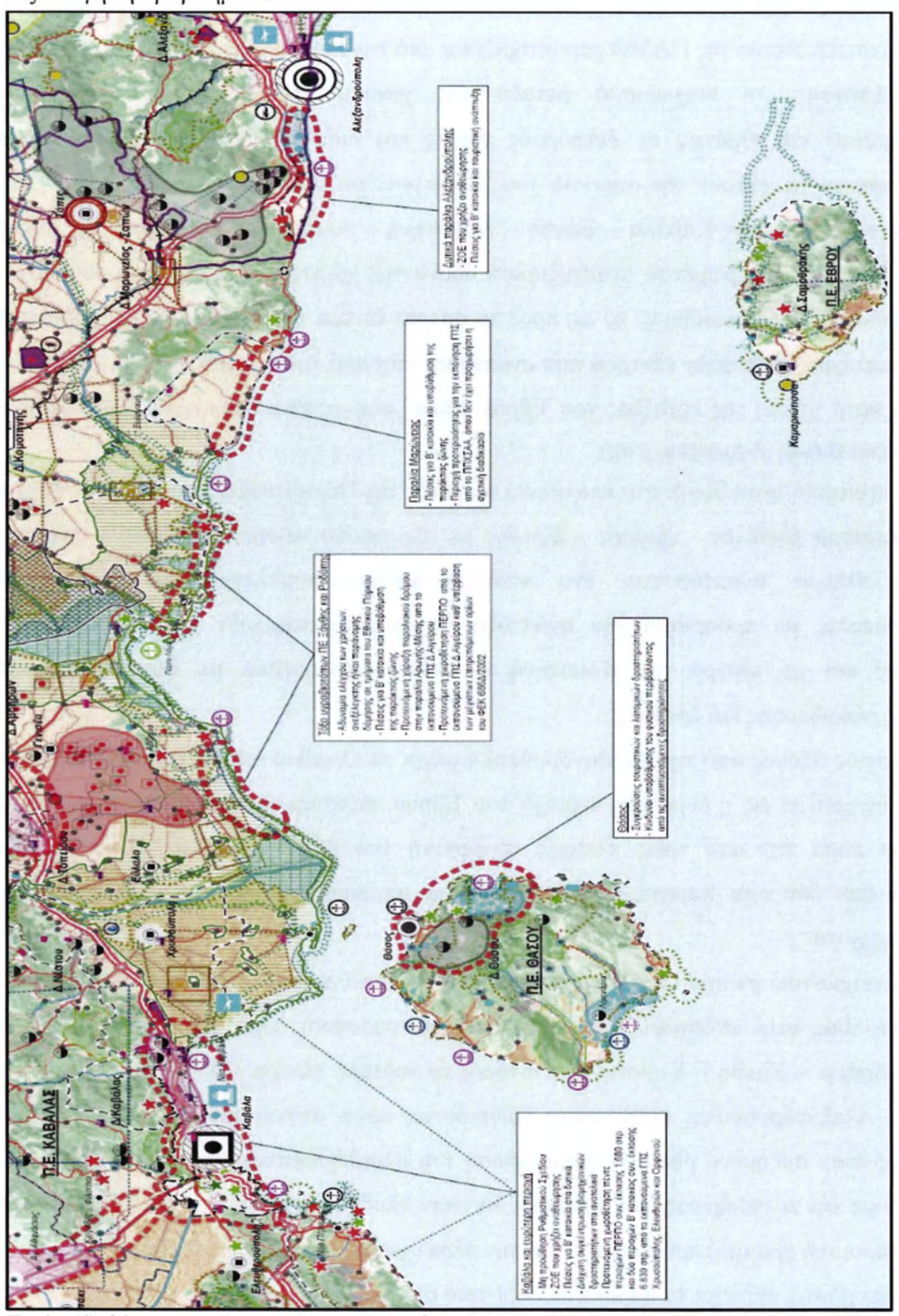

Πηγή: Αξιολόγηση της Εφαρμογής του Θεσμοθετημένου ΠΠΧΣΑΑ ΑΜΘ, Φάση Α'- Στάδιο 1,Τεύχος 4, 7 / 2012

Χωροταξική οργάνωση

Το οικιστικό δίκτυο της ΠΑΜΘ χαρακτηρίζεται από την πολυκεντρική δομή της ιστορικής του εγκατάστασης, το διαχωρισμό μεταξύ της χωρικής ενότητας Αν. Μακεδονίας (Καβάλα/Δράμα) και Θράκης σε διάφορους τομείς και διαστάσεις, διαφοροποιήσεις που σταδιακά τείνουν να χάσουν την σημασία τους. Συγκροτείται από μία *γραμμική διαδοχή* των μεσαίων αστικών κέντρων Καβάλα – Ξάνθη – Κομοτηνή – Αλεξανδρούπολη (υπό την έννοια της επέκτασης του καθιερωμένου αναπτυξιακού άξονα της χώρας). Ως προς αυτό τον άξονα, παρατηρούνται 2 διαφοροποιήσεις: α) ως προς το αστικό κέντρο της Δράμας και β) κυρίως ως προς το σύμπλεγμα οικιστικών κέντρων που αναπτύσσονται από την Αλεξανδρούπολη μέχρι την Ορεστιάδα κατά μήκος της κοιλάδας του Έβρου (*Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης για την ΠΑΜΘ, Φεβρουάριος 2013*).

Η γεωγραφική αυτή δομή, στα ανατολικά τμήματα της Περιφέρειας, έχει δημιουργήσει το αστικό *σύμπλεγμα Καβάλας – Δράμας – Ξάνθης* με *εξαρτημένο το νησί της Θάσου*, ενώ στην ανατολική πλευρά αναπτύσσεται ένα νεότερο αστικό σύμπλεγμα με κέντρο την Αλεξανδρούπολη, με προορισμό την ανάπτυξη *υποδομών μεταφορών* και *εγκαταστάσεων μεταποίησης* και με κέντρο την Κομοτηνή ως κέντρο Διοικητικό με συμπληρωματικές λειτουργίες εκπαίδευσης και έρευνας.

Ο βόρειος άξονας από την Αλεξανδρούπολη μέχρι το Ορμένιο και τη Δ.Ε. Τυχερού, που μπορεί να ονομαστεί ως η ευρύτερη περιοχή του Έβρου, παρουσιάζει ένα ιδιαίτερο οικιστικό δίκτυο που παρά την από τρεις πλευρές συνοριακή του θέση, εξακολουθεί να διατηρεί δυναμισμό που δεν έχει παρατηρηθεί σε ανάλογες απομακρυσμένες συνοριακές χερσαίες περιοχές της χώρας.

Χαρακτηριστικό στοιχείο της γενικής διάταξης του δικτύου των αστικών κέντρων, είναι η χωροθέτησή τους στην ενδοχώρα, ακολουθώντας την οικιστική δομή της βόρειας Ελλάδας (Σέρρες – Δράμα – Ξάνθη – Κομοτηνή). Ωστόσο, τα νεότερα κέντρα – λιμάνια, στα παράλια Καβάλας – Αλεξανδρούπολης καθίστανται *πρωτεύοντες πόλοι* συγκέντρωσης δραστηριοτήτων αποκτώντας έναν αυξημένο ρόλο. Η διαμόρφωση του ολοκληρωμένου οικιστικού δικτύου σε συνδυασμό με την ολοκλήρωση των βασικών δικτύων υποδομής (Εγνατία – Κάθετοι άξονες – νέα σιδηροδρομική γραμμή) προσδιορίζει και την *ολοκληρωμένη διάταξη στο χώρο*.

Η ΠΑΜΘ επομένως, περιέχει τα παρακάτω οικιστικά συμπλέγματα:

√ *Το οικιστικό σύμπλεγμα Καβάλας – Δράμας*: Οι οικισμοί μεσαίου μεγέθους τόσο στην Καβάλα όσο και στη Δράμα, δημιουργούν μια ευρύτερη περιαστική περιοχή ανάλογα με το ανάγλυφο και τη διάταξη του οδικού δικτύου. Το σύστημα αυτό στην Καβάλα αναπτύσσεται σε μια πυκνή διάταξη προς τα δυτικά, τη Δράμα (Νέα Πέραμος, Ελευθερούπολη, Νικήσιανη, Κρηνίδες, Ζυγός) ενώ στη Δράμα, τείνει να προσανατολίζεται προς την Καβάλα και τη Προσοτσάνη με τόξο Προσοτσάνη, Φωτολίβος, Καλαμπάκι, Δοξάτο, Χωριστή. Και οι δυο αυτές ευρύτερες αστικές περιοχές μπορούν να θεωρηθούν πλέον, ως μια ενότητα, που διαμορφώνει ενιαία αστική περιοχή κατά τον άξονα Καβάλα – Δράμα – Κάτω Νευροκόπι, ακολουθώντας έναν από τους κάθετους άξονες της Εγνατίας Οδού. Σε σχετικά διαφοροποιημένη χωροθέτηση εμφανίζονται οι οικισμοί της Χρυσούπολης που με τη Θάσο, διαμορφώνουν τον *άξονα Χρυσούπολη, Χρυσοχώρι, Θάσος, Λιμενάρια.*

√ *Το οικιστικό σύμπλεγμα της Ξάνθης*: Η διάταξη του οικιστικού δικτύου της ευρύτερης περιοχής της Ξάνθης, παρουσιάζει *μεγαλύτερη διασπορά* στο χώρο, με μικρότερο αριθμό μεσαίου μεγέθους οικισμών που αντανακλά την τάση συγκέντρωσης στο κύριο αστικό κέντρο και την *ισχυρή τάση εγκατάλειψης ή μετακίνησης από την ορεινή ενδοχώρα* με εξαίρεση την περιοχή της Σταυρούπολης. Λόγω αυτής της δομής, η περιοχή περιλαμβάνει μόνον τέσσερα και διάσπαρτα κέντρα μεσαίου μεγέθους, δύο στην ορεινή περιοχή (Κένταυρος – 2.313 κάτοικοι, Εχίνος – 2.221 κάτοικοι), ένα στον περιαστικό χώρο της Ξάνθης (Κιμμέρια – 3.222 κάτοικοι) και ένα κέντρο, νότια στην πεδινή περιοχή τη Γενισέα (1.858 κάτοικοι).

√ *Το οικιστικό σύμπλεγμα της Κομοτηνής*: Το οικιστικό δίκτυο περί το αστικό κέντρο της Κομοτηνής αναπτύσσεται κατά μήκος του παραδοσιακού άξονα Ξάνθης – Κομοτηνής – Αλεξανδρούπολης, με δυναμική διασπορά οικισμών αποκλειστικά στον πεδινό χώρο. Το σύστημα περιαστικών οικισμών περί την Κομοτηνή, δεν περιλαμβάνει κανέναν οικισμό μεσαίου μεγέθους και αποτελείται από 8 έως 9 οικισμούς της τάξης μεγέθους των 1.000 κατοίκων που προσανατολίζεται προς τα νότια και τα δυτικά. Σε όλη την υπόλοιπη περιοχή επικρατούν δύο μόνο πόλοι οικισμών μεσαίας κλίμακας, ο Ίασμος (2.732 κατ.) και οι Σάππες (3754. Κατ.).

√ *Το οικιστικό γραμμικό σύστημα Αλεξανδρούπολης – Ορεστιάδας*: Το οικιστικό αυτό σύστημα παρουσιάζει διαφορετική μορφή ανάπτυξης στο χώρο από τα υπόλοιπα της

Περιφέρειας. Κυριαρχείται μεν όπως τα άλλα, από το αστικό κέντρο Αλεξανδρούπολης, το οποίο μαζί με την περιαστική του περιοχή παρουσιάζει δυναμισμό ιδιαίτερα στην κατεύθυνση Αλεξανδρούπολης – Μάκρης, ενώ αντίθετα μειωμένες τάσεις ανάπτυξης παρουσιάζονται στα ανατολικά της πόλης της Αλεξανδρούπολης. Το δίκτυο παρουσιάζει μια γραμμική διαδοχή έξι οικισμών μεσαίας κλίμακας στον άξονα Αλεξανδρούπολης – Ορεστιάδας (Φέραι, Τυχέρο, Σουφλί, Διδυμότειχο, Ορεστιάδα, Νέα Βύσσα) που σχεδόν ισοκατανέμονται με τάση συγκέντρωσης στην περιοχή Διδυμότειχου – Ορεστιάδας. Σ' αυτή τη διαδοχή που παρακολουθεί τη συνοριακή ζώνη και τον ποταμό, διατάσσονται ως συμπληρωματικοί μόνον εννέα οικισμοί της τάξης των 1.000 κατοίκων.

√ *Οικιστικό δίκτυο ορεινών και παράκτιων περιοχών*: Το οικιστικό δίκτυο του κύριου ορεινού χώρου της Περιφέρειας εκτείνεται κατά μήκος της ευρύτερης συνοριακής περιοχής από το Νευροκόπι μέχρι το Μεγάλο Δέρειο Σουφλίου. Πρόκειται για μια σύνθετη οικιστική δομή, που αποτελείται από ένα μεγάλο αριθμό μικρών κατά κανόνα οικισμών που εξαρτώνται, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, από το αντίστοιχο αστικό κέντρο της Π.Ε. Δράμας, Ξάνθης και Ροδόπης. Σε γραμμική ανάπτυξη στους παραμεθόριους οικισμούς του Έβρου συγκεντρώνεται σε μια αλυσιδωτή διαδοχή σχεδόν όλος ο εκτός Αλεξανδρούπολης πληθυσμός του Έβρου.

Παρά τη γραμμική του διάταξη, το πρωτεύον οικιστικό δίκτυο της Περιφέρειας εμφανίζει στοιχεία αύξουσας λειτουργικής ολοκλήρωσης, όπως αναφέρεται και στο Χωροταξικό Πλαίσιο της. Η *διοίκηση*, η *εκπαίδευση*, η *αναψυχή*, το *εμπόριο* και φυσικά οι *αναπτυσσόμενες υποδομές* (μεταφορές και επικοινωνίες) αποτελούν στοιχεία γύρω από τα οποία αναπτύσσεται η δικτύωση των αστικών κέντρων. (*πηγή: Μελέτη Μεταβολών Χρήσεων και Αξιών Γης σε επιλεγμένες περιοχές της άμεσης Ζώνης Επιρροής της Εγνατίας Οδού, Τελική Έκθεση Παρατηρητηρίου Εγνατίας Οδού*)

Όταν προκύπτει φαινόμενο δικτύωσης κατά δίπολα ή τρίπολα πόλεων, μια δυνατή εξέλιξη είναι ότι θα προκύψει διαχρονικά μια *στενότερη σύνδεση των πόλεων αυτών*, που θα αρχίσουν να «μοιράζονται» ορισμένες από τις κεντρικές λειτουργίες τους. Οι πόλεις αυτές θα τείνουν να αναπτύσσονται οικιστικά *προσεγγίζοντας* η μια την άλλη, και οι μεταξύ τους περιοχές θα αρχίσουν να αστικοποιούνται, με αποτέλεσμα το δίκτυο αυτό να μην περιορίζεται μόνο στη λειτουργική σύνδεση αλλά να αποκτά και *οικιστική* (υλική) *υπόσταση*, με τη διαμόρφωση ενός πολεοδομικού συμπλέγματος. Συνολικά, το φαινόμενο των δίπολων / τριπόλων οδηγεί σε συνθήκες καλύτερες από τις αντίστοιχες των «αρχικών» πόλεων μεμονωμένα, από άποψη

ανάπτυξης, ανταγωνιστικότητας, βαθμού και κόστους εξυπηρέτησης από υπηρεσίες και υποδομές (*πηγή: www.apam.tee.gr/Lalenis-xorotaxiko.doc*)

Ο παράκτιος χώρος της περιφέρειας, μπορεί να διακριθεί σε *δυο χωρικές ενότητες*: το ανάπτυγμα του παράκτιου μετώπου του χερσαίου τμήματος και τη συνολική έκταση των δυο νησιών (Θάσος, Σαμοθράκη).

Ο χερσαίος παράκτιος χώρος

Οι πυκνοκατοικημένες περιοχές συγκροτούνται περί τα δύο παραλιακά αστικά κέντρα Καβάλα και Αλεξανδρούπολη. Από τα κέντρα αυτά, αναπτύσσονται σε πρόσφορες παραλιακές περιοχές οικισμοί ή συγκεντρώσεις β' κατοικίας και τουριστικές εγκαταστάσεις με κύρια ένταση στα παράλια του Παγγαίου. Η διάχυση της παραθεριστικής κατοικίας και των τουριστικών εγκαταστάσεων δυτικά της Καβάλας και της Αλεξανδρούπολης, ακολουθεί τις συνήθεις τάσεις μιας *χωρίς σχεδιασμό κατάληψης του χώρου*.

Νησιά και νησίδες

Τόσο η Θάσος, όσο και η Σαμοθράκη, είναι νησιά με *μονοσήμαντη εξάρτηση* από τα αντίστοιχα οικιστικά κέντρα, δηλαδή την Καβάλα και την Αλεξανδρούπολη αντίστοιχα. Η διαφορά μεγέθους και η σχετική απόσταση από το αστικό κέντρο και κυρίως τον λιμένα και το αεροδρόμιο, διαμορφώνει τις διαφοροποιήσεις ως προς την υφιστάμενη κατάσταση και τις προοπτικές για κάθε νησί.

Νήσος Θάσος

Η θέση της Θάσου θα μπορούσε να εντάξει το νησί στο *ημερήσιο σύστημα μετακινήσεων* της Καβάλας, συνδέοντάς το, με το μεγάλο αστικό κέντρο της περιφέρειας. Μάλιστα, παλαιότερα είχε εκπονηθεί μελέτη που αφορούσε στην ολοκλήρωση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Γ.Π.Σ.) του *Οικισμού Λιμένα Θάσου*, με όρια, τα όρια του Δήμου (*Πηγή: συντονιστής Α.Ε. Μελετών "Γ. Ν. ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ" - Δημοσίευση Έγκρισης Γ.Π.Σ : Απόφαση Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ 71577/5354/ΦΕΚ 680Δ΄/3-11-1989*)

Στη μελέτη αυτή βασίσθηκε στη συνέχεια, η εκπόνηση τόσο της πολεοδομικής μελέτης «προικοδότησης» του προϋφιστάμενου του έτους 1923 Οικισμού και η επέκτασή του (*που εγκρίθηκε με το 23.9.1991 / ΦΕΚ 689 Δ'/3.10.1991 και η Πράξη Εφαρμογής της κυρώθηκε με την Απόφαση Νομάρχη*

Καβάλας 12230/19-10-92), αλλά και η μελέτη ανάδειξης του ιστορικού του κέντρου που τμήμα της υλοποιήθηκε στους Αναδόχους, των οποίων είναι και οι Ι. Σπανούδης - Γ. Σωτηρίου - Α. Αρωνίδης.

Χάρτης 10. 2 : Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Λιμένα Θάσου

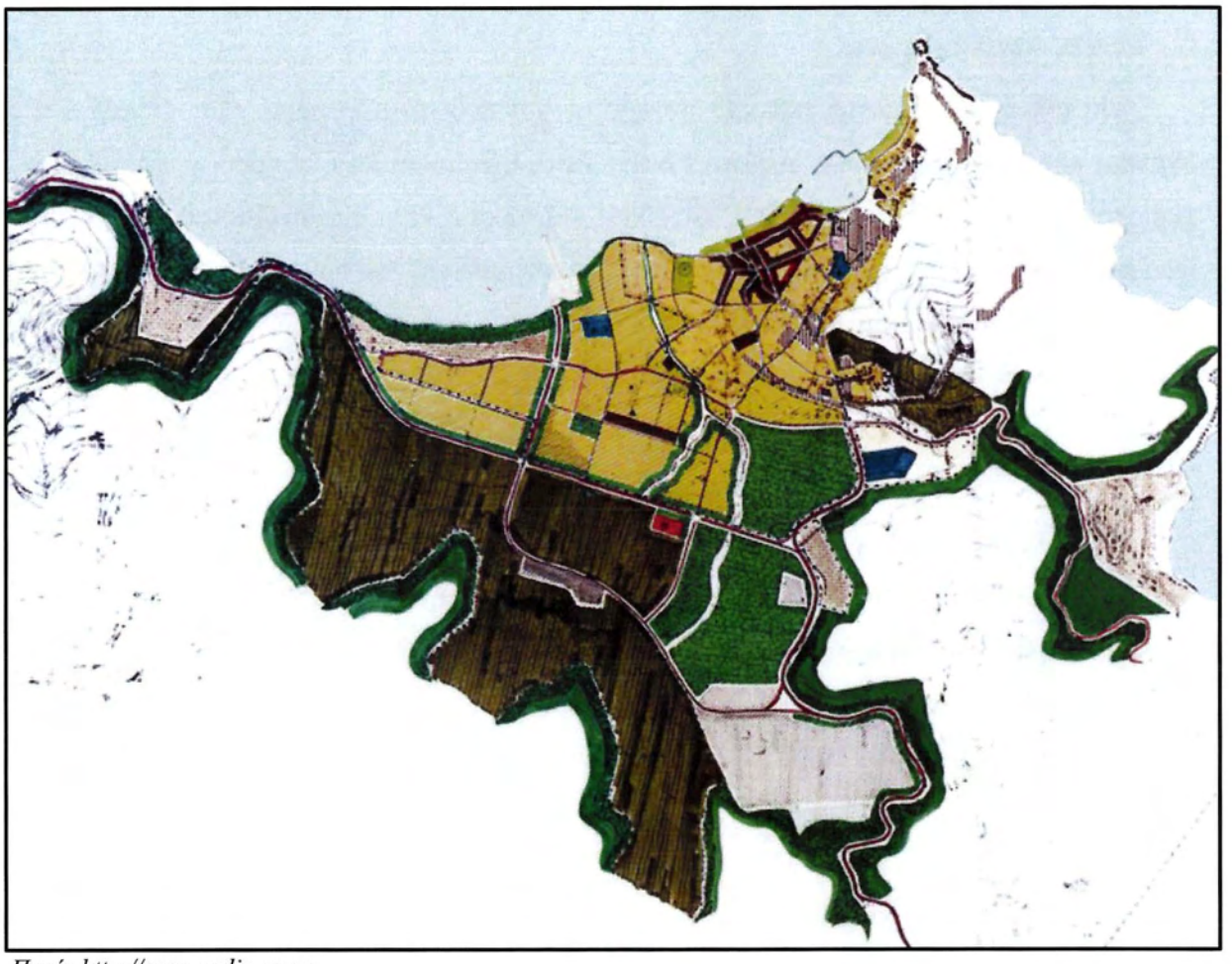

Πηγή: http://www.polis-oe.gr

Το οικιστικό δίκτυο της Θάσου οργανώνεται με βάση τα *δυο οικιστικά κέντρα βορρά και νότου*, Θάσος (3.130 κάτοικοι) και Λιμενάρια (2.441 κάτοικοι), ενώ από τους ορεινούς οικισμούς αναδεικνύεται ο Πρίνος (Καλύβα – 1.185 κάτοικοι).

Ως προς τις *πληθυσμιακές τάσεις*, οι οικισμοί με σημαντικό πληθυσμιακό μέγεθος παρουσιάζουν αύξηση, ενώ ταυτόχρονα ένας σημαντικός αριθμός μικρών οικισμών παρουσιάζουν μείωση ή και τάση εγκατάλειψης. Η *εγκατάλειψη και μετακίνηση* είτε προς τα παράλια του νησιού ή το αστικό κέντρο, αφορά στον ορεινό κυρίως χώρο του νησιού. Οι

οικισμοί αυτοί όλο και περισσότερο *κατοικούνται εποχικά*, φαινόμενο που χαρακτηρίζει τα νησιά που αναπτύσσονται τουριστικά.

Σαμοθράκη

Η απόμακρη σχετικά θέση της Σαμοθράκης, στο νοτιότερο άκρο της Περιφέρειας, σε συνδυασμό με το περιορισμένο μέγεθος και έντονο ανάγλυφο της, έχουν περιορίσει το οικιστικό δίκτυο σε ένα σύνολο οικισμών κάτω των 1.000 κατοίκων, με μόνο τρεις να συγκεντρώνουν περί το 75% του πληθυσμού του νησιού: Καμαριώτισσα (969 κάτοικοι), Σαμοθράκη (677 κάτοικοι) και Λάκκωμα (329 κάτοικοι)

Νησιά και Νησίδες

Εκτός των δυο νησιών (Θάσος, Σαμοθράκη) στην Περιφέρεια εντοπίζονται και 21 νησίδες και βραχονησίδες που οι περισσότερες βρίσκονται σε γειτνίαση με τον παράκτιο χώρο. Από αυτές τις νησίδες, μόνο τρείς - η Θασοπούλα μεταξύ Κεραμωτής και Θάσου (με 5 καταγεγραμμένους κατοίκους), η Κοίνυρα, μόλις 600 μέτρα ανατολικά της Θάσου (ακατοίκητη) και η Παναγιά, γύρω στα 1200 μ. νοτίως της Θάσου (ακατοίκητη), - *έχουν έκταση που θα ήταν δυνατόν να δεχτούν δραστηριότητες*.

Λειτουργικές Αστικές Περιοχές

Πρόκειται για περιοχές που παρουσιάζουν *σύνθετες λειτουργικές σχέσεις* και ανήκουν στο *ημερήσιο σύστημα μετακινήσεων ενός αστικού κέντρου*. Η δημιουργία βάσης δεδομένων και δεικτών, απαιτεί στοιχεία σε επίπεδο χαμηλών βαθμίδων της ιεράρχησης του οικιστικού δικτύου, μιας και ο ορισμός της περιοχής δεν συμπίπτει κατά κανόνα με τα διοικητικά όρια διαφόρων βαθμίδων (NUTS 2,3,4). Για το λόγο αυτό, η θεώρηση βασίζεται σε ποιοτικά στοιχεία ή μη συστηματικά στοιχεία εξειδικευμένων ερευνών και ειδικών απογραφών.

Η προσέγγιση αυτή διαφοροποιείται από το πρότυπο θεώρησης των Λειτουργικών Αστικών Περιοχών (FUA – Functional Urban Areas), όπου η χωρική ενότητα ορίζεται σε διοικητικό επίπεδο. Στην περίπτωση θεώρησης της Περιφέρειας, έχουν οριστεί οι περιοχές FUA για την Περιφέρεια ΑΜΘ. Συγκεκριμένα, ως FUA ορίζονται σύμφωνα με την μεθοδολογία ESPON100 πέντε περιοχές που κάθε μια αντιστοιχεί στα πέντε αστικά κέντρα των αντίστοιχων Π.Ε, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα μαζί με τις αντίστοιχες περιοχές διασυνοριακά.

Πίνακας 10. 1 : FUAs

Περιοχή	Έκταση λειτουργικής αστικής περιοχής FUA (τ.χλμ.)	Πληθυσμός 2001	Πληθυσμός 2006	Μεταβολή πληθυσμού 2001-2006 (%)	ΑΕΠ ανά κάτοικο
Sofia	4066	1.272.116	1.328.089	4.4	7.000
Blagoevgrad	1173	92.996	90.578	-2.6	2.000
Petrich	7	3.302	3.216	-2.6	2.000
Pernik	484	104.248	97.993	-6.0	3.000
Kyustendil	1399	74.873	70.231	-6.2	2.000
Plovdiv	1227	439.061	434.231	-1.1	3.000
Asenovgrad	76	51.936	51.365	-1.1	3.000
Haskovo	740	98.693	94.745	-4.0	2.000
Dimitrovgrad	567	64.852	62.258	-4.0	2.000
Pazardzhik	37	78.855	75.780	-3.9	3.000
Kardzhali	29	45.659	44.244	-3.1	2.000
Αλεξανδρούπολη	807	56.498	60.842	7.7	13.000
Ξάνθη	505	76.383	76.493	0.1	12.000
Κομοτηνή	932	68.762	69.824	1.5	10.000
Δράμα	1212	71.860	76.176	6.0	12.000
Καβάλα	628	92.356	92.558	0.2	14.000

Πηγή: Ulysses, Case study3: Greece - Bulgaria Cross - Border Area, ESPON 09/2011

Πρότυπο χωρικής ανάπτυξης

Από τα προαναφερόμενα οδηγούμαστε στο συμπέρασμα, πως το *πρότυπο χωρικής ανάπτυξης* αντικατοπτρίζει το βαθμό επίτευξης των οραμάτων και στόχων των προς εκμετάλλευση περιοχών με δυναμικές αλλά και αντιστροφή των αδυναμιών, και κινείται στη βάση *τεσσάρων πυλώνων:*

1. Ορθολογική χρήση του εδάφους
2. Αξιοποίηση της αγροτικής γης και του θαλάσσιου χώρου της Περιφέρειας
3. Συνετή εκμετάλλευση των φυσικών πόρων όπως το υδάτινο δυναμικό, ο ορυκτός πλούτος και το φυσικό περιβάλλον
4. Αποτελεσματική διαχείριση των συγκρούσεων χρήσεων γης

Το πρότυπο χωρικής ανάπτυξης θεσμικά κατοχυρώνεται από το Χωροταξικό της Περιφέρειας, αλλά η εφαρμογή του και εξασφάλιση της αποτελεσματικότητάς του, κατοχυρώνεται από την Περιφέρεια μέσω της παρακολούθησης των Τοπικών Προγραμμάτων Ανάπτυξης και άλλων μηχανισμών. Το παραπάνω αναπτυξιακό πρότυπο (*Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης για την ΠΑΜΘ*), εξειδικεύεται και υλοποιείται μέσω στρατηγικών που αφορούν στους τομείς του *οικιστικού δικτύου, του αγροτικού χώρου, του ορεινού χώρου καθώς και των παράκτιων και νησιωτικών χώρων*.

Ενεργοποίηση του Ρόλου της Περιφέρειας

Η σχέση της Περιφέρειας με τον συνοριακό χώρο μπορεί να βελτιωθεί με :

- Προώθηση ενεργειών για την ανάπτυξη σχέσεων των πέντε αστικών κέντρων της, με τα αντίστοιχα των όμορων περιφερειών της Βουλγαρίας. Η διαδικασία αυτή στηρίζεται από την πλήρη ανάπτυξη του συστήματος Εγνατία - Κάθετοι άξονες, που διασυνδέουν το συνοριακό χώρο. Η εξέλιξη αυτών των συνδέσεων, δεν περιορίζεται στον άμεσο συνοριακό χώρο που αφορά στα μεσαίου μεγέθους κέντρα (Gotse Deltsev, Smolyan, Kardjali) της Βουλγαρίας, αλλά επεκτείνονται και στα δυναμικά κέντρα Plovdiv και Haskovo.
- Ανάπτυξη συνεργασιών που αφορούν *κοινά ενδιαφέροντα σε διαπεριφερειακό επίπεδο* (διαχείριση υδάτων, δίκτυα τουρισμού - πολιτισμού, εμπορικές συναλλαγές) αλλά και σημαντικές επιχειρηματικές ανταλλαγές και συνεργασίες.
- Σταδιακή ανάπτυξη των σχέσεων με την όμορη περιφέρεια της Τουρκίας Edirne (μέτρα ασφαλείας συνόρων, μεταναστευτικό κ.ά.)

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, η Περιφέρεια οφείλει να έχει ***ενεργό ρόλο*** με:

1. Την παρακολούθηση της εφαρμογής του ΠΠΧΣΑΑ της και των αναγκών αναθεώρησης και εξειδίκευσης
2. Την κατάρτιση Τοπικών Προγραμμάτων Ανάπτυξης, με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις συνδυάζοντας συγχρηματοδοτούμενες επενδύσεις με μηχανισμούς χωρικής παρέμβασης, όπως οι Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ), τα Σχέδια Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης (ΣΟΑΠ) του Ν. 2742 περί χωροταξίας και
3. Με τον συντονισμό, την επικαιροποίηση και την ολοκλήρωση του σχεδιασμού ΓΠΣ – Σχεδίων Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτών Πόλεων (ΣΧΟΑΠ) ως υποβάθρου για τα Ολοκληρωμένα Τοπικά Προγράμματα.

Γ΄ ΜΕΡΟΣ

Στρατηγικοί Στόχοι και Πολιτικές Ανάπτυξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης και Νήσου Θάσου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ $Γ_1$: ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΜΘ

1.1 Η Τρέχουσα Οικονομική Κρίση και η Δυνατότητα Άσκησης Περιφερειακής Αναπτυξιακής Πολιτικής

Η Διεθνής Χρηματοπιστωτική Κρίση του 2007 φαίνεται να είναι η γενεσιουργός αιτία της διεθνούς οικονομικής ύφεσης που διατρέχουμε ακόμη και σήμερα. Ανεξάρτητα όμως από τα αίτια και τις συγκεκριμένες συνέπειες της κρίσης, οι ανισότητες στην οικονομία και την κοινωνία αυξάνονται κατά την μετά το 2008 περίοδο. Επίσης, σε συνθήκες κρίσης και ύφεσης καταγράφεται γενική μείωση των μακροοικονομικών μεγεθών, με ταυτόχρονη αύξηση της ανεργίας, μείωση ή μετασχηματισμός της επιχειρηματικότητας και των οικονομικών πρακτικών σε «παρά» καταστάσεις, μείωση της κατανάλωσης και της ποιότητας ζωής.

Η ανάγκη άσκησης περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής, άρα πολιτικής περιορισμού ή υπέρβασης των ανισοτήτων, προκύπτει είτε από ηθικές αντιλήψεις περί ισότητας και κοινωνικής συνοχής είτε από τη λογική της επέκτασης ενός λειτουργικού οικονομικού χώρου με παρεπόμενα κέρδη και για τις δύο πλευρές: *αναπτυγμένη και αναπτυσσόμενη*. Αυτού του είδους η αλληλεγγύη χαρακτηρίζει την παραδοσιακή περιφερειακή πολιτική της ΕΕ (μέχρι την Λισσαβόνα), και είναι κατεξοχήν οικονομική. Το δεύτερο χαρακτηριστικό αυτής της πολιτικής, συνίσταται στο ότι πρόκειται για μια πολιτική *αναδιανομής χρηματικών πόρων* που στοχεύουν είτε σε άμεσες είτε σε έμμεσες επενδύσεις. Στόχος δε της δημόσιας δαπάνης, είναι να κινητοποιήσει ιδιωτικές επενδύσεις ώστε να λειτουργήσει πολλαπλασιαστικά.

Στη λογική αυτή, η αναπτυξιακή περιφερειακή πολιτική, ως αναδιανεμητική πολιτική, μπορεί να ασκείται σε περιόδους σχετικής ευημερίας και με την προϋπόθεση της διαθεσιμότητας και πρόθεσης πραγματοποίησης επενδύσεων. Είναι περίπου αυτονόητο, ότι σε μια περίοδο όπως η σημερινή, όπου η μορφή με την οποία εκδηλώθηκε *η κρίση* στην Ελλάδα, *ως δημοσιονομική και χρηματοπιστωτική*, και προστέθηκε στην μακροπρόθεσμη διαδικασία αποδιάρθρωσης σημαντικών τμημάτων του δευτερογενή τομέα και σε ένα μη λειτουργικό προσανατολισμό των παραγωγών του αγροτικού τομέα, και σε συνδυασμό με τα μέτρα οικονομικής πολιτικής που ελήφθησαν για την αντιμετώπιση του προβλήματος του δημοσίου χρέους, της ρευστότητας και αξιοπιστίας των τραπεζών, και ονομάστηκαν χαρακτηριστικά **«εσωτερική υποτίμηση»**, κατέστησαν την ύφεση και την έλλειψη ρευστότητας δημοσίου και ιδιωτών, ενδημική και χρόνια. Περιόρισε σημαντικά τις δυνατότητες άσκησης της σχεδιασμένης περιφερειακής

πολιτικής ΕΣΠΑ 2007-2013, καθώς και αναμένεται να περιορίσει αισθητά και τις μελλοντικές περιφερειακές πολιτικές ΕΣΠΑ 2014-2020 και «Ευρώπη 2020». Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης, είναι είτε η επιβράδυνση, είτε η αναστολή συγκεκριμένων έργων και δράσεων και η εγκατάλειψη πολλών άλλων, κυρίως ιδιωτικών.

Η εφαρμογή των μέτρων οικονομικής πολιτικής *αντιμετώπισης της κρίσης οριζόντια* και σε σημαντικό βαθμό *χωρίς κρίσιμες κοινωνικές διαφοροποιήσεις*, αλλά και *χωρίς διαφοροποιήσεις σε περιφερειακό επίπεδο*, σε συνδυασμό με τη μειούμενη ικανότητα συγκέντρωσης των αυξημένων φόρων που επιβλήθηκαν και επιβάλλονται, επιτάχυνε την ύφεση και οδήγησε την ανεργία σε μεγάλα ποσοστά, χειροτερεύοντας τη θέση των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού.

Επίσης, την περίοδο που ασκείται η συγκεκριμένη πολιτική, φάνηκε και η αδυναμία των φορέων σχεδιασμού και άσκησης οικονομικής πολιτικής, τόσο ως προς την ικανότητα αναδιάρθρωσης του φορολογικού συστήματος, όσο και ως προς τον εμπλουτισμό του με στοιχεία οικονομικής και κοινωνικής δικαιοσύνης, αλλά και αναπτυξιακής στόχευσης. Στο ίδιο διάστημα, οι αρμόδιες αρχές εξακολούθησαν να μην μπορούν να ελέγξουν την άνοδο του επιπέδου τιμών, κυρίως στα είδη ευρείας κατανάλωσης, οδηγώντας την οικονομία σε μια ιδιότυπη **«ύφεση με πληθωρισμό»**. (*Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης*)

Η Ευρωπαϊκή Αναπτυξιακή Πολιτική

Η κοινή ευρωπαϊκή στρατηγική Ευρώπη 2020, που αποφασίστηκε στη σύνοδο κορυφής του Μαρτίου 2010, αποτελεί το βασικό πλαίσιο αναπτυξιακών επιλογών για όλες τις χώρες - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την περίοδο 2014-2020. Η στρατηγική αυτή θα εφαρμοσθεί μέσω επτά «Εμβληματικών πρωτοβουλιών», για τις οποίες οι ευρωπαϊκές και οι εθνικές αρχές θα πρέπει να συντονίσουν τις προσπάθειές τους ώστε να επιτύχουν καλύτερα αποτελέσματα. Ο εμβληματικές πρωτοβουλίες κατανέμονται ανά θεματική ενότητα ως εξής:

Πίνακας Γ. 1 : Εμβληματικές Πρωτοβουλίες και Θεματικές Ενότητες «Ευρώπη 2020»

Θεματική ενότητα	Εμβληματική πρωτοβουλία
Έξυπνη ανάπτυξη	Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη Ένωση Καινοτομίας Νεολαία σε κίνηση
Βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη	Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους της Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης
Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς	Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας Ευρωπαϊκή πλατφόρμα κατά της φτώχειας

Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης για την ΠΑΜΘ, Φεβρουάριος 2013

Οι θεματικοί στόχοι της Ε2020 είναι οι ακόλουθοι:

- Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας.
- Ενίσχυση της πρόσβασης, χρήσης και ποιότητας, των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών.
- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, του γεωργικού τομέα (για το ΕΓΤΑΑ), και της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών (για το ΕΤΘΑ).
- Ενίσχυση της μετάβασης προς την οικονομία χαμηλών εκπομπών ρύπων σε όλους τους τομείς.
- Προώθηση της προσαρμογής στις κλιματικές αλλαγές, της πρόληψης και της διαχείρισης του κινδύνου.
- Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων.
- Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και απομάκρυνση των σημείων συμφόρησης σε σημαντικά δίκτυα υποδομών.
- Προώθηση της απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων.
- Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας.
- Επένδυση στην εκπαίδευση, τις δεξιότητες και στη δια βίου μάθηση.
- Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης.

Για την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» θα υπάρχει, σε επίπεδο ΕΕ, ενισχυμένη εποπτεία για την αντιμετώπιση σημαντικών μακροοικονομικών προκλήσεων και θεματική προσέγγιση για την επιτάχυνση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού εξαμήνου.

1.2 Ο βαθμός αποτελεσματικότητας του Χωροταξικού Σχεδιασμού στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

Υφιστάμενη Κατάσταση

Η πολιτιστική κληρονομιά της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης συνιστά σημαντική παράμετρο, η οποία μπορεί να αποτελέσει έναν από τους πυλώνες προβολής και ανάπτυξης της περιφέρειας. Η πολιτιστική ταυτότητα της Περιφέρειας εμπλουτίζεται με την ανάδειξη του *πολιτισμού* ως *βασικού άξονα ενίσχυσης της διεθνούς ακτινοβολίας της*. Τα μνημεία, οι αρχαιολογικοί χώροι και οι παραδοσιακοί ιστορικοί οικισμοί που καταγράφονται σε όλες τις Περιφερειακές Ενότητες, καταδεικνύουν έναν τόπο στον οποίο αποτυπώνεται ταυτόχρονα, η διαρκής παρουσία της ανθρώπινης δημιουργίας και η διαχρονική σύγκλιση των πολιτισμών.

Είναι γνωστό ότι στην Θράκη και στην ανατολική Μακεδονία βρίσκονται πολιτιστικοί - αρχαιολογικοί χώροι παγκόσμιας ακτινοβολίας, των οποίων η αξία έχει συμπληρωθεί με σύγχρονα πολιτιστικά έργα, καθώς και έργα ανάπλασης. Η ΠΑΜΘ διαφοροποιείται από τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας, με σημείο αναφοράς την *ακριτικότητα*, τη *θρησκευτική μειονότητα* που χαρακτηρίζεται από έναν αλλιώτικο θρησκευτικό πολιτισμό, μια διαφορετική κουλτούρα, νοοτροπία και στάση ζωής, καθιστώντας αισθητή την παρουσία του μουσουλμανικού στοιχείου στην περιφέρεια. Επιπλέον, ο *λαϊκός πολιτισμός* της περιφέρειας παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον, όχι μόνο για τον πλούτο και την ενέργεια των επιμέρους μορφών του, αλλά και για την επιβίωση ή τον απόηχο σε αυτόν, στοιχείων της αρχαιοελληνικής και βυζαντινής παράδοσης.

Παράλληλα, οι πολλαπλοί πολιτιστικοί φορείς και δομές των Δήμων με στοχευμένες δράσεις, καθώς και η συγκέντρωση ιδιωτικών δομών και φορέων πολιτισμού, καθιστούν την ανάδειξη του συντονιστικού - επιτελικού ρόλου της Περιφέρειας, κάτι περισσότερο από αναγκαία.

Κύρια Χαρακτηριστικά ΠΑΜΘ

Η περιφερειακή οικονομία της ΑΜΘ διακρίνεται από τα ακόλουθα κύρια χαρακτηριστικά, συγκριτικά με άλλες περιφέρειες της χώρας:

√ τους χαμηλούς ιστορικά ρυθμούς ανάπτυξης,

- √ τη σχετικά πιο παραδοσιακή παραγωγική δομή με τον έντονα αγροτικό προσανατολισμό της, και
- √ τη σημαντική συσσώρευση επενδυμένου κεφαλαίου, κυρίως με τη μορφή υποδομών μεταφορών και ενέργειας

Το ίδιο χαρακτηριστικό – η παραδοσιακή παραγωγική δομή - στο οποίο οφείλεται η βραδεία μεγέθυνση της περιφερειακής οικονομίας είναι και αυτό, το οποίο την προστάτευσε, ως ένα βαθμό και σε σχέση με άλλες περιφέρειες, από την οικονομική ύφεση. Πρόσφατες μελέτες έχουν δείξει άλλωστε, ότι ο αγροτικός τομέας έχει αποδειχθεί πιο ανθεκτικός στην πρόσφατη οικονομική κρίση από άλλους τομείς.

Στην ΠΑΜΘ τα διαρθρωτικά προβλήματα δεν έχουν αντιμετωπισθεί συστηματικά, όπως άλλωστε και σε όλη τη χώρα και παρά τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν οι ανισότητες επιμένουν και η φτώχεια και η ανεργία αυξάνεται, ιδιαίτερα το διάστημα μετά το 2008.

Από την άλλη πλευρά, όπως έγινε φανερό κατά την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, υπάρχουν *επαρκείς προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της περιοχής*, τόσο από πλευράς *φυσικών πόρων*, όσο και από πλευράς *ανθρώπινου δυναμικού* (Χάρτης Γ1).

Υπάρχει επίσης, μια *βασική προϋπόθεση* που είναι η ***βούληση της αιρετής Περιφέρειας να παρέμβει και να αναστρέψει το αρνητικό κλίμα***, ως υποκινητής και συντονιστής μιας κοινής προσπάθειας όλων των συντελεστών της περιφέρειας. Για να αναλάβει με επιτυχία το ρόλο αυτό η περιφέρεια, θα πρέπει να οργανώσει μια *δομή* και να δημιουργήσει έναν κατάλληλο *μηχανισμό συντονισμού* και *παρακολούθησης της εφαρμογής του σχεδίου,* δεδομένου ότι ο φόρτος των διοικητικών αρμοδιοτήτων της και των υποχρεώσεων που προκύπτουν από αυτές, μπορεί να αποπροσανατολίσει τη δράση της και να υπονομεύσει την άσκηση του ρόλου της ως φορέα αναπτυξιακού προγραμματισμού.

Μια ακόμη *σημαντική προϋπόθεση* είναι ***η ύπαρξη ενός σχεδίου***, το οποίο κατά τη δεύτερη φάση του, θα εξειδικευτεί περαιτέρω και το οποίο θα αποτελέσει τον οδηγό, τόσο για τις δράσεις της περιφέρειας και των τοπικών φορέων, εφόσον αυτό θα συμφωνηθεί, όσο και για τις παρεμβάσεις της κεντρικής διοίκησης, προς την οποία θα παρουσιαστεί και θα συζητηθεί το επόμενο διάστημα.

Όσον αφορά στην *επιλογή της θεωρητικής προσέγγισης της πρότασης* για την ανάπτυξη της περιφέρειας, αυτή επιβάλλεται σε μεγάλο βαθμό, τόσο από την *αποτίμηση των πολιτικών του παρελθόντος* και τη *μακροχρόνια επιμονή των ανισοτήτων* (παρά την άσκηση περιφερειακής

πολιτικής με σχετικά πλούσιους χρηματικούς πόρους), όσο και από την *εξελισσόμενη κρίση και ύφεση*: η προσέγγιση περί ανάπτυξης μέσα από μέτρα / κατευθύνσεις μακροοικονομικής πολιτικής νομισματικού, δημοσιονομικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα, με την πεποίθηση ότι αυτά θα μπορέσουν να εξειδικευτούν σε περιφερειακό επίπεδο και να οδηγήσουν σε σταδιακή αύξηση της αποτελεσματικότητας της περιφερειακής οικονομίας και σε σταδιακό περιορισμό των ανισοτήτων, παλαιών και νέων, η οποία αντανακλά την κυρίαρχη άποψη του νεοφιλελευθερισμού περί αυτορρυθμίσεως των αγορών, δεν επιβεβαιώνεται.

Επομένως, η βασική προσέγγιση στην οποία στηρίζεται όλη η πρόταση που ακολουθεί, συνίσταται στην προσπάθεια αντιμετώπισης της κατάστασης «ενδογενώς».

Ο όρος αυτός προσδιορίζεται πολυεπίπεδα, τόσο σε σχέση με την διοίκηση, την αυτοδιοίκηση, όσο και την εν γένει κοινωνία και τις ομάδες από τις οποίες αυτή απαρτίζεται. Αναφέρεται στη *δραστηριοποίηση παλαιών και νέων συλλογικοτήτων*, είτε των θεσμικών φορέων της κοινωνίας, είτε των κατοίκων, αναπτύσσοντας συγκεκριμένες και αποτελεσματικές μεταξύ τους *παραγωγικές σχέσεις* και *σχέσεις διανομής*.

Όσον αφορά στους στόχους του σχεδίου, αυτοί αποσκοπούν στην εκ βάθρων ανασυγκρότηση του παραγωγικού προτύπου της περιφέρειας, στη βελτίωση των παραγωγικών δυνατοτήτων μέσω της συμπλήρωσης των υποδομών και δικτύων, της αναβάθμισης του ανθρώπινου δυναμικού, της ενίσχυσης της καινοτομίας, της εξειδίκευσης και της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Απαραίτητη προϋπόθεση, ελλείψει εγχώριων πόρων, είναι η *αξιοποίηση*, όσο το δυνατόν περισσότερο, των *πόρων* που θα διασφαλιστούν από τα Ευρωπαϊκά Ταμεία μέσω του αναπτυξιακού σχεδιασμού της προγραμματικής περιόδου (2014 – 2020) καθώς και των ευκαιριών *κινητοποίησης ιδιωτικών κεφαλαίων*, είτε εσωτερικών (π.χ. επανεπένδυση εσόδων από εξαγωγές), είτε εξωτερικών (προσέλκυση επενδύσεων).

Αν σε αυτή την κίνηση του σχεδιασμού και της εφαρμογής «ενδογενώς» μπορούν, τόσο οι αρχές όσο και η κοινωνία, ***να επιτύχουν,*** είναι ερώτημα που δεν μπορεί να απαντηθεί αν δεν γίνουν προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση.

Συνοψίζοντας, οι <u>βασικοί άξονες</u> στους οποίους στηρίζεται η πρόταση για την ανάπτυξη της περιφέρειας, είναι οι ακόλουθοι:

- √ αξιοποίηση του ρόλου της Αιρετής Περιφέρειας για *προγραμματισμό, οργάνωση και συντονισμό - κινητοποίηση* της προσπάθειας ανάπτυξης, με τις άλλες θεσμικές και άτυπες συλλογικότητες της περιφέρειας και του κεντρικού κράτους,
- √ αξιοποίηση των *διαθέσιμων και εκμεταλλεύσιμων περιφερειακών πόρων και υποδομών* καθώς και των *διαθέσιμων εθνικών, ευρωπαϊκών και ιδιωτικών κεφαλαίων,* ώστε να τροφοδοτηθεί βραχυπρόθεσμα η διαδικασία ενεργοποίησης των παραπάνω πόρων και να παραχθεί μακροπρόθεσμα τοπική υπεραξία που θα καταστήσει την αναπτυξιακή διαδικασία «αυτοτροφοδοτούμενη», στην κατεύθυνση της δημιουργίας μιας εικόνας *παραγωγικής εξειδίκευσης της περιοχής* και *διασύνδεσης* των τριών τομέων παραγωγής σε ένα *συνεκτικό σύστημα*,
- √ αξιοποίηση του ευρύτερου *γεωγραφικού* (με γεωπολιτικές προεκτάσεις) *περιβάλλοντος* της περιφέρειας (διασυνοριακή περιοχή, μεσόγειος, αναδυόμενες αγορές Μαύρης Θάλασσας, κλπ) και των εδραιωμένων ή δυνητικών σχέσεων της περιφέρειας με αυτό,
- √ πραγματοποίηση των παραπάνω μέσα από μία προσέγγιση *υποστήριξης των παραγόντων και διαδικασιών που επηρεάζουν την επιχειρηματική επιτυχία* και όχι με κίνητρα που απλώς επηρεάζουν την απόφαση χωροθέτησης επιχειρήσεων.

Οι *βασικές αρχές*, που διέπουν την πολιτική της περιφερειακής αρχής, που ακολουθούνται κατά το σχεδιασμό και πάνω στις οποίες θα δομηθούν οι βασικοί άξονες που αναφέρθηκαν προηγουμένως, είναι οι εξής:

1. *Βιώσιμη ανάπτυξη* (ανάπτυξη με σεβασμό στο περιβάλλον).
2. *Αξιοποίηση πόρων και υποδομών* με πνεύμα οικονομίας, εξωστρέφειας, αποτελεσματικότητας και παραγωγικότητας.
3. *Ισότητα ευκαιριών* - ισονομία - ισοπολιτεία - Σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και στον πολίτη
4. *Κοινωνική συνοχή*, αξιοποίηση της γνώσης, ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας.
5. *Συμμετοχή των πολιτών* και των φορέων στη διαμόρφωση, στη λήψη και στην υλοποίηση των αποφάσεων
6. Σεβασμός της *ιδιαιτερότητας* του κάθε τόπου, της κάθε περιοχής, της κάθε πόλης και χωριού της περιφέρειας.

7. Υπέρβαση επιμέρους αντιθέσεων, συνεργασίες, συμπράξεις και δικτυώσεις σε περιφερειακό επίπεδο, *συνέργεια* των τοπικών και περιφερειακών δυνάμεων
8. *Αποτελεσματικότητα στον σχεδιασμό* και στην υλοποίηση παρεμβάσεων και έργων.
9. *Εξασφάλιση* όλων των δυνατών *χρηματοδοτικών πόρων* για παρεμβάσεις πολιτικής και προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων και επενδύσεων.
10. Μετακίνηση του βάρους από το σχεδιασμό στην υλοποίηση

Όσον αφορά στο **όραμα της Περιφέρειας**, αυτό διατυπώνεται ως ακολούθως:
«Βελτίωση της περιφέρειας ως τόπου κατοικίας και παραγωγής, μέσω της αξιοποίησης των πόρων και υποδομών και των γεωπολιτικών χαρακτηριστικών της, με απώτερους σκοπούς την παραγωγική εξειδίκευση και καθετοποίηση, την επιχειρηματική ανταγωνιστικότητα και καινοτομία, την κοινωνική συνοχή και μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, και τη λειτουργία της ως κέντρου συνδυασμένων μεταφορών, με βασική προϋπόθεση τη βιώσιμη διαχείριση του περιβάλλοντος και των πόρων».

Με βάση τα προηγούμενα και εξειδικεύοντας ανά τομέα, η στρατηγική που θα πρέπει να ακολουθηθεί για την υλοποίηση του οράματος, είναι η ακόλουθη:

α. Στον τομέα της οικονομίας:

*Ενίσχυση των εξής οικονομικών δραστηριοτήτων ως **πυλώνων** της ανάπτυξης της περιφέρειας:*

- √ του πρωτογενούς τομέα,
- √ της μεταποίησης σε σχέση με την αγροδιατροφική αλυσίδα, την ενέργεια, και την εξόρυξη, και
- √ του τουρισμού και της εφοδιαστικής (logistics)

Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και επιχειρηματικής επιτυχίας μέσα από:

- √ την ταχεία ενσωμάτωση υφιστάμενης τεχνολογίας,
- √ την παραγωγή εγχώριας καινοτομίας,
- √ την επέκταση των προωθούμενων κλάδων με την πραγματοποίηση περαιτέρω επενδύσεων είτε σε παρόμοιες επιχειρήσεις, είτε στην αλυσίδα καθετοποίησης και τη διασύνδεση των παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων των αντίστοιχων κλάδων π.χ. αγροτικά, εξορυκτικά, τουρισμός και προώθηση των προϊόντων σε νέες αγορές μέσα από:

- √ την προώθηση των πλέον εξαγώγιμων προϊόντων/υπηρεσιών της περιφέρειας
- √ υποκατάσταση εισαγωγών με την ανάπτυξη των αντίστοιχων κλάδων σε όλα τα στάδια της παραγωγικής αλυσίδας (π.χ. σε εισαγόμενα προϊόντα που αποτελούν εισροές στην παραγωγή τοπικών προϊόντων ιδιαίτερα αν τα τελικά προϊόντα έχουν εξαγώγιμο χαρακτήρα και τα εισαγόμενα προϊόντα επιβαρύνουν σημαντικά το κόστος παραγωγής)

β. στον κοινωνικό τομέα:

Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας, μέσα από :

- √ στοχευμένες δράσεις και ισοκατανομή πόρων, προκειμένου όλοι οι κάτοικοι να απολαμβάνουν τις ίδιες παροχές, το ίδιο επίπεδο διαβίωσης, τις ίδιες ευκαιρίες ανάπτυξης σε κάθε σημείο της Περιφέρειας
- √ την διευκόλυνση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας
- √ την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στο σχεδιασμό και τη λειτουργία των υπηρεσιών
- √ την συνεργασία με άλλους τομείς όπως εκπαίδευση, δημόσια διοίκηση, δημοτικές υπηρεσίες για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής
- √ ενεργοποίηση των φορέων της δημόσιας διοίκησης για την προστασία των δικαιωμάτων των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού

Αύξηση της απασχόλησης και καταπολέμηση της φτώχειας, μέσα από :

- √ τον σχεδιασμό και υλοποίηση ολοκληρωμένων τοπικών σχεδίων και πρωτοβουλιών
- √ την ανάπτυξη συνδυασμένων ενεργητικών πολιτικών για ένταξη στην αγορά εργασίας ατόμων (νέων, γυναικών, ρομά κλπ.) που βρίσκονται εκτός εργασίας, εκπαίδευσης, δια βίου μάθησης κλπ.
- √ την ανάπτυξη της κοινωνική οικονομίας ως μοντέλου οργάνωσης της παραγωγής, της οικονομίας και της συλλογικής ζωής και συμβίωσης

Βελτίωση των υποδομών και των υπηρεσιών εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης ποσοτικά και ποιοτικά, μέσα από:

- √ ανάπτυξη επαρκούς κτιριακής υποδομής,
- √ πρόληψη και μείωση της σχολικής διαρροής και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης

- √ προώθηση της συνεργασίας των υφιστάμενων φορέων και δομών εκπαίδευσης και κατάρτισης
- √ ενίσχυση της συμμετοχής των ειδικών ομάδων του πληθυσμού σε προγράμματα δια βίου μάθησης
- √ αξιοποίηση των τοπικών δυνατοτήτων και πλεονεκτημάτων
- √ σύνδεση της κατάρτισης με τις ανάγκες της περιφέρειας.

γ. στον τομέα του περιβάλλοντος και των υποδομών:

Διατήρηση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος ως αναγκαία προϋπόθεση για την ανάπτυξη της Περιφέρειας μέσω:

- √ βελτίωσης της εφαρμογής των περιβαλλοντικών υποχρεώσεων
- √ αξιοποίησης νέων τεχνολογιών μέτρησης και παρακολούθησης της κατάστασης του περιβάλλοντος και τεχνολογιών διαχείρισης αποβλήτων – ανακύκλωση - επαναχρησιμοποίηση
- √ επέκτασης της κάλυψης της ΠΑΜΘ με υποδομές για την βιώσιμη διαχείριση αποβλήτων
- √ δημιουργίας αποτελεσματικού δικτύου προστατευόμενων περιοχών και τον παράλληλο καθορισμό θαλάσσιων καταφυγίων
- √ επιμόρφωσης στελεχών και ευαισθητοποίησης των πολιτών
- √ συνεργασίας με τις τοπικές κοινωνίες/δημοτικές αρχές για την προώθηση σχεδιασμού με βάση τις αρχές της αειφορίας

Βιώσιμη αξιοποίηση των φυσικών πόρων και του δυναμικού ΑΠΕ της ΠΑΜΘ μέσω:

- √ ανάπτυξης στρατηγικού σχεδιασμού αξιοποίησης φυσικών πόρων
- √ προσέλκυσης βιώσιμων επενδυτικών σχημάτων με στρατηγικό επιχειρησιακό όραμα στο οποίο θα περιλαμβάνεται η ελάχιστη δυνατή παρέμβαση στο φυσικό περιβάλλον
- √ προώθησης αποτελεσματικότερης τεχνολογίας για την μείωση των απωλειών
- √ διαχείρισης ακραίων φαινομένων και κρίσεων
- √ βελτίωσης υποδομών για την αξιοποίηση του δυναμικού ΑΠΕ
- √ δημιουργίας μηχανισμών διοικητικής υποστήριξης επενδυτών ΑΠΕ

Ορθολογική χρήση ενέργειας και φυσικών πόρων σε όλους τους τομείς μέσω:

- √ δράσεων ενεργειακής αναβάθμισης του κτιριακού αποθέματος
- √ αποτελεσματικής διασύνδεσης πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα όσον αφορά στην ενέργεια και τις πρώτες ύλες
- √ ενίσχυσης δραστηριοτήτων επαναχρησιμοποίησης υλικών
- √ προγραμμάτων βελτίωσης της χρήσης ενέργειας σε γεωργικές εγκαταστάσεις
- √ επιμόρφωσης στελεχών και ευαισθητοποίησης των πολιτών

Ανάπτυξη ενεργειακών υποδομών: μακροχρόνια στρατηγική για την συνδυασμένη λειτουργία δικτύων και εγκαταστάσεων αποθήκευσης, εισαγωγής, εξαγωγής και μεταφοράς

δ. στη χωρική διάσταση:

- √ Άρση του κατακερματισμού και των ανισοτήτων στο χώρο της Περιφέρειας και εγκατάσταση ενός χωρικού προτύπου ανάπτυξης που προωθεί την **εδαφική συνοχή**. Αυτό εξασφαλίζεται με τη σταδιακή αντιμετώπιση προβλημάτων, όπως ανισότητες σε επίπεδο περιφερειακών ενοτήτων, πρόσβασης στις υποδομές, προβλημάτων στη σχέση πόλη – ύπαιθρος και ανισορροπίες στη διάρθρωση του οικιστικού δικτύου.
- √ Ανάδειξη των **υπερτοπικών στοιχείων του χώρου** σε επίπεδο Περιφέρειας, ως δομικών στοιχείων που ολοκληρώνουν τη φυσιογνωμία της Περιφέρειας και συμβάλλουν στην προβολή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της. Αυτά είναι, τόσο οι φυσικοί πόροι όσο και οι χωρικές ενότητες ή συστήματα, όπως οι Δελταϊκοί σχηματισμοί, το πλέγμα υγροτόπων – βιοτόπων, τα νησιά και τα εκτεταμένα παράλια, καθώς και το πολιτιστικό απόθεμα που συγκεντρώνεται στον αστικό χώρο, όπου και δραστηριοποιείται το αναπτυξιακό δυναμικό της Περιφέρειας
- √ Προώθηση δραστηριοτήτων και πρωτοβουλιών που ενισχύουν την **εξωστρέφεια**, καθώς αυτή βρίσκεται σε λανθάνουσα κατάσταση, παρά τη διαπίστωση για την ευνοϊκή γεωπολιτική θέση της Περιφέρειας. Η *πρώτη διάσταση* αφορά *δράσεις και ανταλλαγές* με τις *όμορες Περιφέρειες της Βουλγαρίας*, με δράσεις συνοχής και συνεργασιών που αφορούν στα αντίστοιχα οικιστικά δίκτυα, με ***πόλους*** τα μεγάλα αστικά κέντρα. Η *δεύτερη διάσταση*, αφορά στον *ευρύτερο διακρατικό χώρο και τα υπερτοπικά δίκτυα* υποδομών και εμπορικών ανταλλαγών.

√ Με βάση την αρχή της επικουρικότητας, ανάπτυξη δράσεων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, με την εφαρμογή τοπικών προγραμμάτων ανάπτυξης με χωρική διάσταση και συγκεκριμένο χαρακτήρα, που συμπληρώνουν τις γενικές ρυθμίσεις και πολιτικές του χωροταξικού σχεδιασμού σε εθνική κλίμακα.

Όραμα και Στρατηγικές ανά Τομέα

Οικονομία και Τομείς Παραγωγής

Πρωτογενής Τομέας

Η Περιφέρεια ΑΜΘ, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα για την εξωστρεφή ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα, ιδιαίτερα εάν συνδυαστεί με μια οργανωμένη προσπάθεια σύνδεσης του πρωτογενούς τομέα με το δευτερογενή τομέα (μεταποιητικές βιομηχανίες τροφίμων και ποτών).

Τα ενεργειακά φυτά αλλά και τα *απόβλητα της αγροτικής δραστηριότητας (ζωικά και φυτικά, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για παραγωγή ενέργειας και καυσίμων*) φαίνεται ότι προσφέρουν μια διέξοδο στη κατεύθυνση της διατήρησης της γεωργικής δραστηριότητας σε περιοχές με μικρές δυνατότητες για εναλλακτικές καλλιέργειες. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η στροφή σε καλλιέργειες των λεγόμενων 'non-food products' έχει αρνητικές συνέπειες στη συνολική παραγωγή τροφίμων, γεγονός που σε συνδυασμό με τους φόβους μιας επανάληψης της επισιτιστικής κρίσης του 2008, οδηγεί σήμερα την ΕΕ σε σκέψεις επιβολής πλαφόν στις καλλιεργούμενες εκτάσεις.

Η Περιφέρεια είναι απολύτως κατάλληλη για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας με τη δημιουργία *επιπλέον κτηνοτροφικών μονάδων*. Η χώρα μας είναι ελλειμματική σε προϊόντα ζωικής προέλευσης και συνεπώς υπάρχει επαρκής ζήτηση, ωστόσο το υψηλό κόστος παραγωγής, ειδικά των ζωοτροφών, *το οποίο έχει αυξηθεί πάνω από 500% την τελευταία δεκαετία*, και οι χαμηλές τιμές πώλησης του γάλακτος, επηρεάζουν αρνητικά τις προοπτικές της κτηνοτροφίας.

Η Περιφέρεια ΑΜΘ διαθέτει επίσης ένα ακόμη συγκριτικό πλεονέκτημα: την ύπαρξη μεγάλου ***αριθμού δασών και δασικών εκτάσεων (θαμνότοποι), σε ποσοστά μεγαλύτερα του εθνικού μέσου όρου***. Τα δάση αποτελούν πρόσθετο πλουτοπαραγωγικό πόρο και μπορούν να αξιοποιηθούν ***και τουριστικά.*** Το φυσικό περιβάλλον της Περιφέρειας, αποτελεί ένα από τα

βασικά *συγκριτικά της πλεονεκτήματα*, τόσο για τη γεωμορφολογική του ποικιλία (ορεινός όγκος, πεδινή περιοχή, παραθαλάσσια ζώνη, νησιωτικότητα), όσο και για το υψηλό επίπεδο διατήρησής του, παρά τις ανθρώπινες δραστηριότητες.

Οι ***κλάδοι της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών*** είναι ιδιαίτερα δυναμικοί και παρουσιάζουν ανάπτυξη σε όλους τους νομούς της Περιφέρειας. Μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας και οστρακοκαλλιέργειας εντοπίζονται κυρίως στους υγροτόπους του θαλασσίου μετώπου και μικρότερος αριθμός στα νερά της ενδοχώρας. Ο τομέας της παράκτιας αλιείας, είναι επίσης ένας σημαντικός παραγωγικός κλάδος για την Περιφέρεια, με παρουσία σε όλες τις ΠΕ που έχουν θαλάσσιο μέτωπο.

Τέλος, θα πρέπει να υπογραμμιστεί η ύπαρξη στην περιφέρεια ενός ***δυναμικού Πανεπιστημίου (ΔΠΘ)*** το οποίο, σε συνδυασμό με τα άλλα ερευνητικά κέντρα και το επιστημονικό δυναμικό των υπηρεσιών της Περιφέρειας, μπορεί να συμβάλει στην εξάλειψη ενός άλλου σημαντικού προβλήματος που ταλανίζει χρόνια τώρα τον αγροτικό τομέα της χώρας: ***τη διασύνδεση της επιστημονικής έρευνας με την παραγωγή αλλά και το σχεδιασμό της αγροτικής πολιτικής***. Η ανάπτυξη των συνεργασιών με το Τμήμα Αγροτικής Ανάπτυξης του ΔΠΘ (καθώς και άλλα) μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία ενός μόνιμου μηχανισμού διάχυσης των αποτελεσμάτων της επιστημονικής έρευνας, καθώς και στην ανάπτυξη συνεργασιών για τη στοχευμένη έρευνα σε θέματα που αφορούν στην πρωτογενή παραγωγή της Περιφέρειας ΑΜΘ.

Υπάρχουν πολλές προτάσεις που έχουν κατά καιρό κατατεθεί για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα. Το Ε.Π. της Περιφέρειας ΑΜΘ ***2012 - 2014 κρίνεται επαρκές*** και μπορεί να αποτελέσει τη βάση πάνω στην οποία θα σχεδιαστεί ένα μακροπρόθεσμο σχέδιο ανάπτυξης του πρωτογενούς τομέα.

Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να καταστεί σαφές ότι η ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα δεν μπορεί να περιοριστεί στην καθαρά τεχνική και οικονομική διαδικασία της παραγωγής, αλλά για να έχει τις ***βέλτιστες προοπτικές, θα πρέπει να εντάσσεται σε ένα ευρύτερο σχέδιο αγροτικής ανάπτυξης και ανάπτυξης της υπαίθρου***. Στην κατάρτιση ενός μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδίου, ο πρωτογενής τομέας δεν μπορεί να εξεταστεί αποσπασματικά και περιοριστικά στην διαδικασία της παραγωγής και διάθεσης, αλλά θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και να υλοποιούνται γενικότεροι στόχοι ανάπτυξης της υπαίθρου, δεδομένης της έντονης ***αλληλεξάρτησης της αγροτικής παραγωγής με τον αγροτικό χώρο αλλά και των πολλαπλών ρόλων που επιτελεί η γεωργία στην ύπαιθρο***. Έτσι, ως βάση για το προτεινόμενο σχέδιο της

Περιφέρειας ΑΜΘ μπορεί να χρησιμοποιηθεί το ευρύτερο θεματικό πλαίσιο που επιδιώκεται για την αγροτική ανάπτυξη μετά το 2013, από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης.

Το ***όραμα*** για τον πρωτογενή τομέα σκιαγραφείται ως ακολούθως: «Δυναμικός-ανταγωνιστικός τομέας, πυλώνας της οικονομίας, με εξαγωγικό προσανατολισμό, αύξηση της καινοτομίας – τυποποίησης - πιστοποίησης σε όλα τα στάδια (εισροές, μέθοδοι παραγωγής, εμπορία), διασυνδέσεις με τις άλλες οικονομικές δραστηριότητες και ιδιαίτερα με τη μεταποίηση και τον τουρισμό».

Το παραπάνω αναπτυξιακό όραμα μπορεί να επιτευχθεί μέσω αλληλο-συνδεόμενων **στρατηγικών**, όπως συνοψίζονται στη συνέχεια:

√ *Διαρθρωτικές παρεμβάσεις στο παραγωγικό μοντέλο*, όπως π.χ. η ορθολογική αναδιάρθρωση καλλιεργειών που να βασίζεται στη φέρουσα ικανότητα (ποιότητα αγρών, δυνατότητες άρδευσης, επιστημονική στήριξη των γεωργών, οργάνωση δικτύων και συνεργασιών σε μια κάθετη αλυσίδα εμπορίας, κτλ.), η ισόρροπη εδαφική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών με παράλληλη στόχευση στην καινοτομία, ο περιορισμός του πολυτεμαχισμού και της μικρής ιδιοκτησίας, η επίλυση των προβλημάτων άρδευσης, η εκμετάλλευση της γεωθερμίας, η δημιουργία υποδομών μεταφοράς αγροτικών προϊόντων υψηλής αξίας από αεροδρόμια ΑΜΘ, η ανάπτυξη της μεταποιητικής βιομηχανίας που δίνει υψηλή προστιθέμενη αξία στα αγροτικά προϊόντα, η ενίσχυση της εξαγωγιμότητας των προϊόντων (π.χ. με τη διασφάλιση των επιπέδων ποιότητας και ασφάλειας των προϊόντων).

√ *Στροφή προς την παραγωγή προϊόντων με υψηλή προστιθέμενη αξία και εξασφαλισμένη ζήτηση* όπως π.χ. η εναρμόνιση της παραγωγής με τα νέα αγροδιατροφικά πρότυπα, η ανάπτυξη εναλλακτικών καλλιεργειών, ανάπτυξη βιολογικών καλλιεργειών, η ενίσχυση της παραγωγής σε τομείς όπου η αυτάρκεια στην Ελλάδα δεν είναι ικανοποιητική (π.χ. κτηνοτροφία).

√ *Ενθάρρυνση νέων τεχνολογιών* στην κατεύθυνση μείωσης του κόστους παραγωγής, προστασίας περιβάλλοντος και βελτίωσης ποιότητας όπως π.χ. η αξιοποίηση και βελτίωση του εγχώριου γενετικού υλικού, η αξιοποίηση της βιομάζας, των υπολειμμάτων και υποπροϊόντων των γεωργικών και κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων, η προσαρμογή σε ξηροθερμικό περιβάλλον, η μείωση των εισροών (νερό, λίπασμα,

φυτοπροστατευτικά), ο ορθολογικός προγραμματισμός των αρδεύσεων, η αξιοποίηση της γεωθερμίας.

√ Προώθηση και ενθάρρυνση *συλλογικών δράσεων σε νέα συνεταιριστικά πρότυπα*, όπως π.χ. η ενίσχυση Ομάδων Παραγωγών, ενώσεων Οργανώσεων Παραγωγών και Διεπαγγελματικών Οργανώσεων, η προώθηση της οριζόντιας και κάθετης συνεργασίας, η οργάνωση Δημοπρατηρίων στα πρότυπα χωρών Δ. Ευρώπης, η στήριξη των βραχείων αλυσίδων εφοδιασμού, η ενίσχυση συνεργασίας και δικτύωσης για την προώθηση των τοπικών προϊόντων.

√ Υποστήριξη της εισόδου *νέων γεωργών στον κλάδο* και ανατροπή της υφιστάμενης ηλικιακής πυραμίδας με δράσεις όπως π.χ. η προώθηση εναλλακτικών / παράλληλων δραστηριοτήτων (π.χ. αγροτουρισμού), η χρηματοπιστωτική υποστήριξη και η διευκόλυνση ίδρυσης και λειτουργίας επιχείρησης, η τεχνική και συμβουλευτική υποστήριξη, η βελτίωση τοπικών υποδομών (οδικά δίκτυα, υποδομές υγείας κτλ), η βελτίωση πρόσβασης σε ΤΠΕ (π.χ. broadband δίκτυα).

√ Προώθηση της *συμβολαιακής γεωργίας* με δράσεις όπως π.χ. η σύναψη συμφωνιών σε αγορές άλλων χωρών, και η διασύνδεση του πρωτογενή με το δευτερογενή τομέα.

√ Ενίσχυση επιχειρηματικής οργάνωσης και *ανταγωνιστικότητας αγροτικών εκμεταλλεύσεων* με δράσεις όπως π.χ. πολυκαλλιέργειες, νέες τεχνολογίες, διασύνδεση παραγωγών με καταναλωτές, branding, ιχνηλασιμότητα, κοινή προώθηση προϊόντων, μείωση κόστους εισροών.

√ *Ενίσχυση των δεσμών μεταξύ έρευνας και των αναγκών του πρωτογενή τομέα*, με τη δικτύωση όλων των εμπλεκόμενων φορέων όπως π.χ. διασύνδεση με γεωπονικά πανεπιστημιακά τμήματα, εγκατάσταση πειραματικών αγρών / εκτροφών, εκπόνηση στοχευμένων ερευνών και μελετών (αγοράς, κόστους παραγωγής, αναδιάρθρωσης καλλιεργειών, κ.ά.)

√ Παροχή *ολοκληρωμένου συστήματος εκπαίδευσης*, ενημέρωσης και τεχνικής υποστήριξης *στους αγρότες* με δράσεις όπως: κατάρτιση και ενημέρωση σε επίκαιρες γνώσεις και δεξιότητες, σύστημα παροχής συμβουλών, επιμόρφωση σε νέες μεθόδους εμπορίας, σύστημα γεωργικών προειδοποιήσεων, θέσπιση και εφαρμογή κανόνων για την περιοδική βόσκηση, τη λίπανση και τη βελτίωση των βοσκοτόπων, τεχνική υποστήριξη στις αδειοδοτήσεις.

- √ Προώθηση *βιώσιμης ανάπτυξης του αγροτικού τομέα και αειφορική διαχείριση φυσικών πόρων* με δράσεις όπως π.χ. η συμπλήρωση του εδαφολογικού χάρτη της περιφέρειας, η ολοκλήρωση δασολογίου και κτηματολογίου, σύστημα παρακολούθησης των ποιοτικών και ποσοτικών παραμέτρων των υδάτων, ορθολογική διαχείριση υδάτων με χρήση νέων τεχνολογιών, πρόληψη και αποκατάσταση δασών και δασικών εκτάσεων από φυσικές καταστροφές (πυρκαγιές, ασθένειες, έντομα, κ.ά.).
- √ *Προστασία της εγχώριας παραγωγής (και καταναλωτών) από αθέμιτο ανταγωνισμό* με δράσεις όπως π.χ. περιορισμός των παράνομων «ελληνοποιήσεων» αμνοεριφίων και βοοειδών, αύξηση των ελέγχων των εισαγόμενων προϊόντων από τρίτες χώρες ώστε να τηρούνται οι όροι παραγωγής και εμπορίας, περιορισμός των παράνομων εισαγωγών φυτοπροστατευτικών ουσιών.
- √ *Αξιοποίηση των γεωθερμικών πεδίων*: οι εφαρμογές των γεωθερμικών πεδίων στον πρωτογενή τομέα (με κυρίαρχες τις χρήσεις για θερμοκήπια και υδατοκαλλιέργειες), μπορούν να μειώσουν το κόστος παραγωγής, να μειώσουν την εξάρτηση από συμβατικές πηγές ενέργειας και να γίνουν πιο ανταγωνιστικά τα αγροτικά προϊόντα. Επιπλέον, προσδίδει διαφημιστική αξία στο προϊόν (ιχνηλασιμότητα - branding).
- √ Προώθηση της *ιχνηλάτησης των αγροτικών προϊόντων* (ειδικά των βιολογικών προϊόντων), της *τυποποίησης*, και της *πιστοποίησης* (νομικό πλαίσιο, τεχνολογικές εφαρμογές, διαδικασίες, πρακτική εφαρμογή), με συμμετοχή σε αντίστοιχα έργα και δράσεις. (*Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης*)

Δευτερογενής Τομέας

Όπως προαναφέρθηκε, η κατάσταση στον δευτερογενή τομέα χαρακτηρίζεται από έντονη *αποβιομηχάνιση*, η οποία επιδεινώθηκε μετά το 2008 από τις συνέπειες της *οικονομικής κρίσης και της ύφεσης*. Αν και τα φαινόμενα ακολουθούν τις γενικές τάσεις αντιστοίχων εξελίξεων στη χώρα, αυτά αποτυπώνονται στην περιφέρεια με ιδιαίτερη ένταση, καθώς αυτή κατά το παρελθόν είχε γίνει αποδέκτης ειδικών πολιτικών κινήτρων, με αποτέλεσμα την προσέλκυση σε ορισμένες περιοχές σημαντικών επενδύσεων του δευτερογενή τομέα, μεγάλο μέρος από τις οποίες σήμερα *αργεί*.

Ο τομέας στην περιφέρεια, όπως άλλωστε σε όλη τη χώρα, χαρακτηρίζεται από ένα δυισμό: στους περισσότερους κλάδους *δραστηριοποιούνται ελάχιστες μεγάλες μονάδες* (με κριτήριο τον αριθμό των απασχολουμένων) και σχετικά πολλές μικρές έως πολύ μικρές μονάδες.

Ειδικά οι μικρές και οι πολύ μικρές μονάδες, θα πρέπει να διαχωριστούν σε δύο κατηγορίες: σε αυτές που λειτουργούν σύμφωνα με τους κανόνες του *οικονομικού ορθολογισμού* και σε αυτές που λειτουργούν σε ένα πλαίσιο *πρακτικών επιβίωσης* πέρα από τους κανόνες της οικονομίας. Αυτές οι μονάδες, δύσκολα αντιμετωπίζονται με *οριζόντια μέτρα πολιτικής* κατά τρόπο που να διασφαλίζεται η λειτουργία τους. Μάλιστα, πολλές φορές παρεμβάσεις προς τη κατεύθυνση του εκσυγχρονισμού, τους οδηγούν στα ακριβώς αντίθετα από τις προθέσεις τους αποτελέσματα.

Παρά τις δυσμενείς εξελίξεις που περιγράφονται παραπάνω, εξακολουθούν να λειτουργούν στην περιφέρεια σημαντικές μονάδες και των δύο τύπων δηλ. μεγάλης και μικρής μορφής αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τη Βιομηχανία, ισχυρό στοιχείο της χωρικής οργάνωσης του δευτερογενούς τομέα στην περιφέρεια αποτελεί η ζώνη κατά μήκος της Εγνατίας Οδού που περιλαμβάνει ήδη υπάρχοντες ***βιομηχανικούς πόλους:***

1. τη ζώνη Καβάλας – Ξάνθης – Δράμας (περιοχή εντατικοποίησης) και
2. τη ζώνη Αλεξανδρούπολης – Κομοτηνής (περιοχή επέκτασης με πυρήνες εντατικοποίησης) αλλά δημιουργεί και νέες ευκαιρίες.

Σημαντικά στοιχεία που επισημαίνει το Χωροταξικό είναι η ύπαρξη μεγάλου αριθμού μονάδων Σεβέζο, η αναγκαιότητα προώθησης διαχειριστικών μέτρων *προστασίας περιβάλλοντος*, η αναγκαιότητα δημιουργίας *Τεχνοπόλεων* της ΠΕ Καβάλας και Έβρου, ενώ δίδεται και κατεύθυνση για *επιλεκτική διατήρηση* της υφιστάμενης χωροθέτησης μεγάλου ποσοστού/ αριθμού υπαρχουσών μονάδων.

Αν και η ανασυγκρότηση του παραγωγικού προτύπου της Περιφέρειας και κατά συνέπεια, και η ανασυγκρότηση του δευτερογενή τομέα, αποτελεί συλλογικό στόχο που προϋποθέτει την υιοθέτηση μακροχρόνιου σχεδιασμού από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και συντελεστές, η Περιφέρεια αναλαμβάνει καθοριστικό ρόλο στην όλη διαδικασία κινητοποιώντας, διευθύνοντας συντονίζοντας, παρέχοντας την αναγκαία επίκαιρη γνώση, συμβιβάζοντας διαφορές και εξομαλύνοντας ενδεχόμενες συγκρούσεις.

Για την επιτυχία της πολιτικής κινητοποίησης και συντονισμού *προϋπόθεση* αποτελούν:

1. Η λεπτομερής γνώση των χαρακτηριστικών των επιμέρους κλάδων του τομέα (δυναμικότητα, ανταγωνιστικότητα, κλπ).
2. Η κινητοποίηση των υφιστάμενων συλλογικοτήτων, αλλά και η ενσωμάτωση της στις εξελισσόμενες διαδικασίες και σε νέες που θα προκύψουν, ώστε να επιτευχθούν και να διασφαλιστούν συνδέσεις εντός του τομέα, μεταξύ των δρώντων επιχειρήσεων, αλλά και μεταξύ του τομέα και των άλλων δύο (πρωτογενής και υπηρεσίες).
3. Η σταδιακή συγκρότηση τοπικών και περιφερειακών δικτυώσεων (clusters) και συνεργασιών σε όλο το κύκλο παραγωγής και διάθεσης προϊόντων.
4. Η προβολή της περιφέρειας και των πλεονεκτημάτων της, ως τόπου εγκατάστασης μονάδων του τομέα.

Τα 1 και 2 μπορούν κάλλιστα να επιτευχθούν μέσα από τη διαδικασία έξυπνης εξειδίκευσης η οποία θα ολοκληρωθεί στο πλαίσιο της κατάρτισης των προγραμμάτων της περιόδου 2014-2020.

Το ***όραμα*** για το δευτερογενή τομέα διατυπώνεται ως εξής: «Ανταγωνιστικός τομέας, με εξειδίκευση στην τυποποίηση αγροτικών προϊόντων, στην παραγωγή ενέργειας και φυσικών πόρων της περιοχής, που αξιοποιεί τεχνολογίες αιχμής και απευθύνεται σε αγορές στην Ελλάδα αλλά και το εξωτερικό, μέσα από ένα θεσμοθετημένο περιβαλλοντικό πρότυπο».

Το παραπάνω αναπτυξιακό όραμα μπορεί να επιτευχθεί μέσω αλληλο-συνδεόμενων **στρατηγικών** όπως:

√ *Αξιοποίηση των υφιστάμενων πόρων και υποδομών* μέσα από δράσεις όπως π.χ. βελτίωση υποδομών και υπηρεσιών (μεταφορές, επιχειρηματικότητα, υποστηρικτικές) ΒΙΠΕ/ΒΙΟΠΑ και επανάχρηση σχολάζοντος κτιριακού αποθέματος, κίνητρα για εγκατάσταση σε σχολάζουσες εκτάσεις και εγκαταλειμμένα κτίρια, αξιοποίηση του υφιστάμενου εργατικού δυναμικού του οποίου οι γνώσεις παρουσιάζουν βελτίωση (νέοι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης) και το οποίο μπορεί να προσαρμόζεται στις ανάγκες του κλάδου (δεξιότητες, κατάρτιση, μετεκπαίδευση), αξιοποίηση σημείων συγκέντρωσης συμπληρωματικών δραστηριοτήτων (πόλοι ανάπτυξης, κόμβοι διατροπικών μεταφορών, ΕΟΖ, ενεργειακοί κόμβοι, κλπ).

√ *Εξειδίκευση της παραγωγής και μεγιστοποίηση της συνολικής τοπικής προστιθέμενης αξίας* με δράσεις όπως π.χ. σύνδεση της μεταποίησης με τα τοπικά παραγόμενα προϊόντα

(αγροδιατροφή), με τους διαθέσιμους φυσικούς πόρους (π.χ. ζεόλιθος, μάρμαρα), και με τις λοιπές παραγωγικές δραστηριότητες (εμπόριο) τόσο προς την κατεύθυνση της παραγωγής τελικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας, όσο και προς την κατεύθυνση υποκατάστασης των εισροών που σήμερα προέρχονται από το εξωτερικό ή από άλλες περιφέρειες, ανάπτυξη κλαδικών clusters (π.χ. αγροδιατροφικός κλάδος), ενδυνάμωση των διαδικασιών διάθεσης των τελικών προϊόντων εκτός και εντός της περιφέρειας (μηχανισμοί προώθησης και προβολής, τοπικές συμφωνίες).

√ *Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας* με δράσεις όπως π.χ. αξιοποίηση ενεργειακών πλεονεκτημάτων (γεωθερμία) για μείωση κόστους παραγωγής, ενσωμάτωση τεχνολογιών αιχμής με στόχο την παραγωγή προϊόντων υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, παραγωγή προϊόντων που απευθύνονται σε εξειδικευμένες αγορές, οργάνωση δικτυώσεων και συνεργασιών σε τοπική βάση, ανάπτυξη διακρατικών clusters (με τις γειτονικές χώρες), ανάπτυξη συνεργασιών με τα Εκπαιδευτικά ιδρύματα της περιφέρειας, εντοπισμός, στήριξη και ανάδειξη των «παραδειγμάτων καλών πρακτικών» καθώς και των νησίδων επιτυχίας ή αντοχής στην κρίση.

√ *Δυναμική ενίσχυση της εξωστρέφειας για κάθε παραγωγικό κλάδο*, η οποία θα συντελείται σε δύο άξονες που θα περιλαμβάνει: α) την ανάπτυξη και τόνωση των εξαγωγών μέσω της σωστής προώθησης (εκμετάλλευση των υποδομών μεταφοράς και της επιστήμης του marketing), β) τόνωση της ρευστότητας των σοβαρών επιχειρήσεων (βάσει οράματος στο οποίο θα περιλαμβάνεται και φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση) μέσα από επιχειρησιακά προγράμματα.

√ <u>*Ενίσχυση του Συνεταιριστικού και Συνεργατικού Πνεύματος*</u> και δημιουργία κάθετων συνεταιριστικών και συνεργατικών δομών (που να διατρέχουν όλα τα στάδια της αλυσίδας παραγωγής)

<u>Εμπόριο – Υπηρεσίες</u>

Το ***όραμα*** για τον τριτογενή τομέα είναι: «Σημαντικός τομέας της περιοχής που αξιοποιεί τα πλεονεκτήματα της γεωγραφικής θέσης και των υποδομών της Περιφέρειας, διασυνδεδεμένος με την παραγωγή του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα. Οι ειδικότερες υπηρεσίες του κλάδου στηρίζουν την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια και ο δημόσιος τομέας προσφέρει ποιοτικές και αποτελεσματικές υπηρεσίες προς τους πολίτες».

Το παραπάνω αναπτυξιακό πρότυπο μπορεί να επιτευχθεί μέσω **στρατηγικών** όπως:

√ *Δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για την ανάπτυξη διαμετακομιστικού εμπορίου και για την προώθηση τοπικών προϊόντων* στις αγορές του εξωτερικού και για διερχόμενα φορτία με δράσεις όπως π.χ. προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων, δημιουργία δυνατοτήτων διασυνδεδεμένων (πολυτροπικών) μεταφορών, βελτίωση προσβασιμότητας απομακρυσμένων περιοχών (που αποτελούν τόπους παραγωγής εξαγώγιμων προϊόντων), δημιουργία υποδομών φορτοεκφόρτωσης και αποθήκευσης εμπορευματοκιβωτίων, αναβάθμιση ΒΙΠΑ/ΒΙΟΠΑ ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της εφοδιαστικής (logistics) και δημιουργία διασυνδέσεων με μεταφορικό δίκτυο, δράσεις για την ανάπτυξη συνεργασιών σε εμπορικό και επιχειρηματικό επίπεδο.

√ *Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της Περιφέρειας*, μέσω διαδικασιών προγραμματισμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης της δράσης της, διενέργειας ερευνών αναγκών και αναβάθμισης του ανθρώπινου δυναμικού της περιφέρειας, συνεργασίας και συντονισμού των φορέων αυτοδιοίκησης στο πλαίσιο κοινώς συμφωνηθέντων στόχων και δράσεων. Πλήρης ηλεκτρονικοποίηση των υπηρεσιών που προσφέρει η περιφέρεια στις επιχειρήσεις καθώς και όλων των διαδικασιών που απαιτούνται να ακολουθούν οι επιχειρήσεις προς την Περιφέρεια.

√ *Δημιουργία ανεξάρτητης δομής υποστήριξης της επιχειρηματικότητας*, εταιρικής μορφής, με συμμετοχή της Περιφέρειας καθώς και άλλων φορέων (Τραπεζών, επιμελητηρίων, Δήμων, κλπ). Η δομή σκοπό θα έχει, την παροχή ευκολιών τόσο στην έκδοση εγγυητικών επιστολών, όσο και στην συμμετοχή των νέων εταιρειών σε εθνικά και Ευρωπαϊκά έργα. Πιο συγκεκριμένα, η δομή θα μπορεί να συμμετέχει ή ίδια σε διάφορα προγράμματα. Μέρος της εργασίας της θα δίνεται με σύμβαση υπεργολαβίας σε νέες επιχειρήσεις, οι οποίες θα έχουν έδρα στην Περιφέρεια ΑΜΘ. Με τον εμπλουτισμό του βιογραφικού της δομής, οι νέες επιχειρήσεις θα μπορούν να χρησιμοποιούν το βιογραφικό της για να συμμετέχουν σε διαγωνισμούς (μετά από σχετική συμφωνία). Σχετικό παράδειγμα προς μελέτη, αποτελεί η περίπτωση του CSI - Piemonte (Consorzio per il Sistema Informativo), μιας κορυφαίας εταιρείας ΤΠΕ της Ιταλίας που για πολλά χρόνια είναι μεταξύ των μεγαλύτερων 20 Ιταλικών εταιρειών στον τομέα ΤΠΕ, παρέχοντας υπηρεσίες σε όλα τα τμήματα του δημόσιου τομέα – από την υγειονομική

περίθαλψη έως το εμπόριο & τη βιομηχανία, από την πολιτιστική κληρονομιά έως τα συστήματα διοίκησης, από τις τοπικές υπηρεσίες έως την κατάρτιση και την απασχόληση σε συνεργασία με νέες Επιχειρήσεις. Σημαντικό είναι ότι, πολλές φορές η Εταιρεία δανείζει το βιογραφικό της σε νέες επιχειρήσεις, ώστε αυτές να συμμετέχουν αυτόνομα σε Ευρωπαϊκά έργα και Εθνικά έργα, ενώ άλλες φορές λειτουργεί και σαν φορέας διαχείρισης έργων για μικρές και νέες εταιρείες.

√ *Δημιουργία δικτύων για την παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών* (διασύνδεση εμπορίου με τον τουρισμό), ενίσχυση του συνεργατικού πνεύματος μεταξύ των επιχειρήσεων και προώθηση νέων εταιρικών δομών συνεργασίας μεταξύ τους , προώθηση των προϊόντων ή υπηρεσιών των συνεργατικών σχημάτων και μέσω δράσεων της περιφέρειας στο εξωτερικό.

√ *Προώθηση του τουρισμού*

Τουρισμός - Πολιτισμός

Το ***όραμα*** για τον τουρισμό στην Περιφέρεια είναι: «Συγκρατημένη και ισόρροπη ανάπτυξη του τουρισμού σε όλη την έκταση της Περιφέρειας (παραλιακή, ορεινή, νησιωτική), με έμφαση στον «ποιοτικό» τουρισμό, στις διάφορες ειδικές μορφές του, και στην ήπια αξιοποίηση των τουριστικών πόρων της ενδοχώρας».

Στην παρούσα φάση, η Περιφέρεια λειτουργεί ως αρωγός και συνδετικός κρίκος στις προτάσεις για μικρές ή μεγάλες εκδηλώσεις, οι οποίες διατυπώνονται από το δίκτυο των φορέων που δρουν στα πλαίσια της χωρικής αρμοδιότητας της Περιφέρειας, δηλαδή Τοπική Αυτοδιοίκηση Α΄ Βαθμού, ΜΚΟ, κινήματα πολιτών, φορείς πολιτισμού, αναπτυξιακοί φορείς, εκπαιδευτική κοινότητα, τουριστικοί κλάδοι. ***Βασικό σκοπό*** της Περιφέρειας αποτελεί η προώθηση και υποστήριξη πολιτιστικών εκδηλώσεων από κάθε Περιφερειακή Ενότητα, οι οποίες να αναδεικνύουν τα στοιχεία της πολιτιστικής ταυτότητά της. Ταυτόχρονα, μέσα από τις δράσεις για τον πολιτισμό, επιδιώκεται η ενδυνάμωση της περιφερειακής συνείδησης, με τη βοήθεια και των άλλων φορέων που συμμετέχουν σε αυτό το άτυπο δίκτυο συνεργασίας, οι οποίοι μάλιστα, καλούνται σε διαβούλευση πριν την ανάληψη κάποιας δράσης από την Επιτροπή Πολιτισμού και Τουρισμού. (*Πηγή: Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης*)

Πίνακας Γ. 2 : Υποδομές Πολιτισμού στην ΑΜΘ

Πολιτιστικοί χώροι (Πλήθος)	ΣΥΝΟΛΟ ΑΜΘ	Π.Ε. ΡΟΔΟΠΗΣ	Π.Ε. ΔΡΑΜΑΣ	Π.Ε. ΕΒΡΟΥ	Π.Ε. ΚΑΒΑΛΑΣ	Π.Ε. ΞΑΝΘΗΣ
Αρχαιολογικοί Χώροι	143	5	40	50	13	35
Μουσεία	87	7	18	48	6	9
Μνημεία Σύγχρονου Πολιτισμού	48	-	18	6	2	22
Πολιτιστικά Κέντρα	11	2		3	2	4
Λοιπές Πολιτιστικές Υποδομές	44	-	21	9	6	8

Πηγή: Επιτροπή Πολιτισμού και Τουρισμού

Τέλος, σε *διακρατικό επίπεδο*, στο πλαίσιο του προγράμματος INTERREG IVC, η Περιφέρεια έχει υποβάλλει πρόταση με τίτλο «Οφέλη από την ανάπτυξη Πανευρωπαϊκού Πλαισίου Πολιτικής που θα διασφαλίζει και θα προστατεύει τη χρήση του Ιστορικού Περιβάλλοντος» σε συνεργασία με φορείς από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, την Ιταλία, την Κύπρο, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία και την Ουγγαρία, με σκοπό την προώθηση πανευρωπαϊκά ενός *ενιαίου δικτύου 15 εταίρων* για την ανάπτυξη μηχανισμού για την ορθολογική διαχείριση και αξιοποίηση του ιστορικού περιβάλλοντος και κληρονομιάς της περιοχής.

Έχει εγκριθεί επίσης, με απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου, η ένταξη στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Μακεδονίας – Θράκης, έργων όπως:

- √ Ανέγερση διώροφου κτιρίου πολιτιστικών δραστηριοτήτων του μουσικοχορευτικού συγκροτήματος Προσοτσάνης «Μ.Αλέξανδρος» (Κατηγορία Πράξης 59.01 «Υποδομές Σύγχρονου Πολιτισμού»),
- √ Αναστήλωση Φρουραρχείου Ξάνθης – Οικία Χατζηδάκι (Πολυχώρος σκέψης και τέχνης Μάνος Χατζηδάκης) - (Κατηγορία Πράξης 59.01 «Υποδομές Σύγχρονου Πολιτισμού),
- √ Εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων και εξοπλισμού των εσωτερικών χώρων του Πνευματικού Κέντρου Μητρόπολης Δράμας (Κατηγορία Πράξης 59.01 «Υποδομές Σύγχρονου Πολιτισμού)

Πέρα από την προβολή της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, μέσα από την ανάπτυξη του πολιτισμού, υπάρχει για τη περιφέρεια ένα ευρύ πεδίο δράσης στο μαζικό, σχολικό και ερασιτεχνικό αθλητισμό, καθώς δραστηριοποιείται ένας μεγάλος αριθμός ερασιτεχνικών αθλητικών σωματείων και οι περισσότεροι Δήμοι υλοποιούν προγράμματα μαζικού αθλητισμού

και διενεργούν αντίστοιχες εκδηλώσεις (σχολικά πρωταθλήματα κλπ.) διαθέτοντας, παρά τις ελλείψεις, ένα σχετικά ικανοποιητικό δίκτυο αθλητικών υποδομών και συνολικά σε επίπεδο Περιφέρειας, αξιόλογους πόρους.

Πίνακας Γ. 3 : Αθλητικές Υποδομές στην ΠΑΜΘ

Αθλητικοί Χώροι (Πλήθος)	ΣΥΝΟΛΟ ΑΜΘ	Π.Ε. ΡΟΔΟΠΗΣ	Π.Ε. ΔΡΑΜΑΣ	Π.Ε. ΕΒΡΟΥ	Π.Ε. ΚΑΒΑΛΑΣ	Π.Ε. ΞΑΝΘΗΣ
Γήπεδα	258	52	60	42	60	44
Κλειστά Γυμναστήρια [92]	29	2	10	7	5	5
Κολυμβητήρια	8	2	1	2	2	1
Εθνικά Στάδια	11	1	1	6	2	1
Αθλητικά Κέντρα	10		1	6	2	1
Εγκαταστάσεις Ναυταθλητισμού	4	1		1	2	
Πίστες Μηχανοκίνητου Αθλητισμού	4	-	-	3	1	
Εγκαταστάσεις Αεροαθλητισμού	7	1	3	1	1	1
Άλλοι αθλητικοί χώροι	25	2	12	3	1	7

Πηγή: Επιτροπή Πολιτισμού και Τουρισμού

Χαρακτηριστικά Προβλήματα

Συγκεντρωτικά, τα προβλήματα και οι περιορισμοί που διαφαίνονται στον τομέα της πολιτιστικής ανάπτυξης είναι:

- √ Ελλιπής αξιοποίηση πολιτιστικού κεφαλαίου.
- √ Έλλειψη συνεργασίας μεταξύ φορέων της κρατικής διοίκησης και της τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης στους τομείς του πολιτισμού και του αθλητισμού.
- √ Ανεπαρκής κινητοποίηση και συντονισμός των αρμοδίων φορέων για την προβολή και αξιοποίηση του πολιτισμού στην περιοχή.
- √ Ανεπαρκείς συνεργασίες με λοιπές υπηρεσίες της περιφέρειας, ΟΤΑ, Υπουργεία και εξυπηρετούμενους
- √ Μεγάλη απόσταση της Περιφέρειας από κέντρα με ισχυρή πολιτιστική παραγωγή / μειωμένη πρόσβαση της Περιφέρειας στις πολιτιστικές αγορές των γειτονικών κρατών (Βουλγαρία, Τουρκία) και το αντίστροφο, δηλ. μειωμένη αναγνωρισιμότητα της

Περιφέρειας από καλλιτεχνικούς φορείς και παράγοντες του εξωτερικού ως ενιαίας πολιτιστικής αγοράς.

Το πολιτιστικό καλεντάρι (Φεστιβάλ, μουσεία, εκθέσεις, παραστάσεις, συναυλίες κλπ.) στην Ανατολική Μακεδονία και την Θράκη δείχνει *μεμονωμένες κινήσεις* διάφορων δημοσίων δημοτικών και κοινωνικών φορέων πολιτισμού, που δρουν αποσπασματικά και πολλές φορές ανταγωνιστικά μεταξύ τους, δημιουργώντας αφενός μεν σύγχυση επιλογής στον πολίτη, αφετέρου δεν αποφέρουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Το αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας για τον Τουρισμό, επομένως, μπορεί να επιτευχθεί μέσω αλληλο-συνδεόμενων **στρατηγικών** όπως:

√ *Ανάπτυξη του εσωτερικού τουρισμού*, με προώθηση του κοινωνικού, του εκπαιδευτικού, του οικοτουρισμού, καθώς και του πολιτιστικού και του θρησκευτικού τουρισμού. Παράλληλα, επιζητείται η προσέλκυση τουριστών από χώρες του εξωτερικού, και ιδιαίτερα από τις αναδυόμενες αγορές (χώρες Μ. Ανατολής, Ασίας) προκειμένου να διευρυνθεί το φάσμα άντλησης τουριστικού ρεύματος και πέραν των γειτονικών χωρών και με προσέλκυση διαφοροποιημένης ζήτησης (νέοι, τρίτη ηλικία, ομάδες με ειδικά ενδιαφέροντα, κλπ.)

√ *Ανάπτυξη «Πράσινου» τουρισμού, με προστασία και αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος*, χρήση ανακυκλούμενων υλικών, χρήση ανανεώσιμων πηγών και τρόπους εξοικονόμησης ενέργειας και νερού, καθώς και παροχή πιστοποιημένων φιλικών προς το περιβάλλον υπηρεσιών.

√ *Ανάπτυξη τουρισμού στην ενδοχώρα με ήπιους τρόπους* και σε 12μηνη βάση, αξιοποιώντας τους τοπικούς φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους.

√ *Εμπλουτισμός του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος* αναδεικνύοντας νέους πόλους έλξης, οργανωμένους σε ολοκληρωμένα δίκτυα διαδρομών, προσφέροντας υποδομές και δυνατότητες για νέες δραστηριότητες και παρέχοντας πιστοποιημένες ποιοτικές υπηρεσίες.

Οι στρατηγικοί στόχοι αυτοί, μπορούν να επιτευχθούν μέσω των εξής ενδεικτικών επιμέρους ***αξόνων δράσης (μέτρων)***:

1. *Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός τουριστικών εγκαταστάσεων*, με βάση τις αρχές της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής.

2. Βελτίωση παρεχόμενων υπηρεσιών με *πιστοποίηση ποιότητας*.
3. *Βελτίωση προσβασιμότητας* (αξιοποίηση σιδηροδρόμου, εκσυγχρονισμός ακτοπλοΐας, νέοι σταθμοί).
4. *Κίνητρα* για αναβάθμιση ή απόσυρση μικρών μονάδων χαμηλής ποιότητας στις τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές.
5. *Εξειδίκευση μέτρων για τη στοχευμένη ανάπτυξη τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων* (πολιτιστικός, οικολογικός, συνεδριακός, ευεξίας, κλπ.), συμπεριλαμβανόμενης της ανάπτυξης σχετικών υποδομών και της δημιουργίας δικτύων διαδρομών (πολιτιστικών, οικολογικών, ορειβατικών, θρησκευτικών, ποδηλατικών, γαστρονομικών, κλπ.)
6. *Διαμόρφωση ταυτότητας της Περιφέρειας* ως «συμπλέγματος επιμέρους αξιόλογων προορισμών», και προώθηση στοχευμένου μάρκετινγκ σε διαφοροποιημένες πηγές ζήτησης (αναδυόμενες αγορές), στηριγμένου σε εξειδικευμένες αναλύσεις αγορών.

Τάσεις και Δυνατότητες Ανάπτυξης για τον συνδυασμό Τουρισμός - Πολιτισμός

Γενικότερα, διεθνώς παρατηρείται η τάση σύνδεσης του Πολιτισμού και του Αθλητισμού, με τον Τουρισμό και την αναψυχή ή και τη διασκέδαση. Επίσης είναι γνωστό, ότι η ανάπτυξη των πεδίων της εκπαίδευσης, του αθλητισμού και του πολιτισμού, συμβάλλουν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής και ενσωματώνουν τα στοιχεία της διαφορετικότητας και της κοινωνικής αλληλεγγύης. Σε αυτό το πλαίσιο αναζητείται η *ιδανική ισορροπία* αλλά και η *συνέργια* ανάμεσα στο δίπολο :

- Πολιτισμός / Αθλητισμός - Κοινωνική Ενσωμάτωση – Ισότητα - Ποιότητα ζωής
- Πολιτισμός / Αθλητισμός - Τουρισμός - Αξιοποίηση - Επιχειρηματικότητα

Στην πρώτη περίπτωση, ο ρόλος της Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης, είναι να αναλάβει πρωτοβουλίες ανάδειξης της *μοναδικής φυσιογνωμίας* και της *ιδιαιτερότητας συνύπαρξης διαφορετικών πολιτιστικών στοιχείων* στην ΑΜΘ. Περιλαμβάνει επίσης, την προώθηση της συμμετοχής σε δράσεις, δρώμενα και πρωτοβουλίες, ατόμων που πλήττονται από διακρίσεις (λόγω φύλου, θρησκεύματος, καταγωγής κλπ.) με την ανάδειξη του μαζικού λαϊκού αθλητισμού ως τρόπου ζωής και διασκέδασης.

Η δεύτερη περίπτωση, αφορά στην *κατεύθυνση πόρων για υποδομές* (πολιτιστικές και αθλητικές), σε περιοχές που διαθέτουν αναξιοποίητο αρχαιολογικό, ιστορικό, πολιτιστικό

απόθεμα και μπορούν να αποτελέσουν πεδία ολοκληρωμένης οικονομικής ανάπτυξης, αξιοποιώντας τις υπάρχουσες δυνατότητες συνεδριακού, ψυχαγωγικού, κλπ τουρισμού.

Περιλαμβάνει επίσης την αξιοποίηση των υπαρχόντων πολιτιστικών, ιστορικών, παραδοσιακών, λαογραφικών στοιχείων και αθλητικών δρώμενων, εντός ενός ολοκληρωμένου τουριστικού προϊόντος.

Ο νέος θεσμός της Αιρετής Περιφέρειας, πρέπει να αποτελέσει ένα *ισχυρό και ενιαίο κέντρο χάραξης πολιτικής και στρατηγικής* σε επίπεδο περιφέρειας, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες και προτεραιότητες κάθε ΠΕ.

Κοινωνία

Υποδομές Υγείας - Πρόνοιας

«Ενίσχυση του κοινωνικού κράτους κεντρικά και στην τοπική αυτοδιοίκηση. Ιδιαίτερα το κοινωνικό κράτος στους ΟΤΑ Α' και Β΄ Βαθμού, αποτελεί τη μοναδική ασπίδα προστασίας των ευάλωτων, των ευπαθών ομάδων και ανθρώπων που αδυνατούν να επιβιώσουν. Η επιτυχία αυτής της προοπτικής συναρτάται με τη συγκρότηση ενός δικτύου οργανώσεων και ομάδων.»
Το παραπάνω αναπτυξιακό πρότυπο μπορεί να επιτευχθεί μέσω αλληλο-συνδεόμενων στρατηγικών όπως συνοψίζονται στα παρακάτω:

- √ *Σχεδιασμός του συστήματος υγείας με βάση τις τρέχουσες και μελλοντικές ανάγκες*, με δράσεις όπως π.χ. αποτίμηση της δυναμικότητας και της επάρκειας των δομών υγείας, ανάλυση των επιδημιολογικών δεδομένων και των νοσολογικών πρότυπων που επικρατούν στην περιφέρεια, εκτίμηση των υγειονομικών αναγκών του πληθυσμού, διαμόρφωση πολιτικής προτεραιοτήτων.
- √ *Βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος υγείας* με δράσεις όπως π.χ. αξιοποίηση του δικτύου Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, προώθηση της αγωγής υγείας (επιμόρφωση), προώθηση επιδημιολογικού ελέγχου και προληπτικών ενεργειών.
- √ *Οργάνωση Περιφερειακού Δικτύου Κοινωνικής Αλληλεγγύης* με δράσεις όπως π.χ. καταγραφή και αξιολόγηση των κοινωνικο-προνοιακών δομών (επικαλύψεων, κενών, κλπ), συγκρότηση δικτύων και μηχανισμών συντονισμένης δράσης, προώθηση εθελοντισμού.
- √ *Εκσυγχρονισμός δομών πρόνοιας με έμφαση στις δομές για παιδιά και ηλικιωμένους* όπως π.χ. εκσυγχρονισμός κέντρων ημερήσιας φροντίδας ηλικιωμένων, δημιουργικής

απασχόλησης παιδιών, νηπιακών σταθμών, υποδομών υγείας και διεύρυνση παρεχόμενων υπηρεσιών κυρίως σε απομακρυσμένες περιοχές ή περιοχές με ιδιαίτερα κοινωνικο-οικονομικά προβλήματα, κ.ά.

√ *Βελτίωση ποιότητας ζωής μειονεκτούντων και περιθωριοποιημένων*, με δράσεις όπως π.χ. η ενδυνάμωση και δικτύωση των ιατροκοινωνικών κέντρων στις περιοχές συγκέντρωσης των ομάδων αυτών, ολοκληρωμένες χωρικές παρεμβάσεις, πληροφόρηση /ευαισθητοποίηση σε θέματα θρησκείας, ισότητας των φύλων κλπ., προώθηση στην εκπαίδευση και στη συμμετοχή σε άλλες κοινωνικές δραστηριότητες.

Απασχόληση και κοινωνική συνοχή

«Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς με αύξηση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής. Προώθηση της ενεργού ένταξης και της πρόληψης του κοινωνικού αποκλεισμού των μειονεκτούντων και εξαιρετικά περιθωριοποιημένων κοινοτήτων».

Το παραπάνω πρότυπο μπορεί να επιτευχθεί μέσω των εξής **στρατηγικών**:

√ *Κοινωνικός Σχεδιασμός και υλοποίηση Τοπικών Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων για την κοινωνικο-επαγγελματική ένταξη* με δράσεις όπως π.χ. δημιουργία Παρατηρητηρίου Περιφερειακής Οικονομίας & Αγοράς Εργασίας, προώθηση Τοπικών Συμφώνων Ανάκαμψης, δημιουργία νέων ή/και υποστήριξη υφιστάμενων δομών παροχής κατάρτισης και συμβουλευτικής υποστήριξης ανέργων.

√ *Προώθηση της ενεργού ένταξης και της πρόληψης του κοινωνικού αποκλεισμού* των μειονεκτούντων και εξαιρετικά περιθωριοποιημένων κοινοτήτων με δράσεις όπως π.χ. δράσεις προώθησης στην εκπαίδευση, κατάρτιση και απασχόληση, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών και των επιχειρήσεων σχετικά με τα δικαιώματα των ευπαθών κοινωνικά ομάδων.

√ *Περιορισμός της φυγής νέων επιστημόνων (brain drain)* με δράσεις όπως π.χ. ενισχύσεις/επιστρεπτέες επιχορηγήσεις για την ανάληψη από νέους, επιχειρηματικών πρωτοβουλιών που εστιάζουν σε προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας και ενσωματώνουν την καινοτομία ή/και τον εξωστρεφή προσανατολισμό

√ Ανάπτυξη και εφαρμογή *ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης για την Ισότητα των φύλων* σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Χάρτα Ισότητας των Φύλων στις Τοπικές Κοινωνίες.

√ *Προώθηση της κοινωνικής οικονομίας* μέσα από δράσεις όπως π.χ. ενίσχυση σχεδίων δράσης στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας, σχεδιασμός και υλοποίηση εξειδικευμένων προγραμμάτων κατάρτισης και συμβουλευτικής σε θέματα οργάνωσης και διοίκησης της κοινωνικής οικονομίας, υποστήριξη της δημιουργίας κοινωνικών επιχειρήσεων, κ.ά.)

Οι συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί τόσο στη χώρα όσο και στην Περιφέρεια, συνθέτουν ένα ώριμο περιβάλλον, όπου τίθεται με επιτακτικό τρόπο, η *ανάγκη ανάπτυξης ενός συστήματος - μίας στρατηγικής* για την *επιβράδυνση αρχικά*, και την *συμβολή στην αναστροφή στη συνέχεια*, των υφιστάμενων συνθηκών *ένδειας* και *απομόνωσης* σημαντικού τμήματος του πληθυσμού.

Αναγνωρίζεται ξεκάθαρα η σκοπιμότητα *εναρμονισμένης λειτουργίας της Περιφερειακής Στρατηγικής προς τις Εθνικές Πολιτικές* που θα αναπτυχθούν τα αμέσως επόμενα έτη. Σταθερά στοιχεία εξάρτισης για την συνέργεια των Εθνικών Πολιτικών με τις δράσεις της Περιφερειακής Στρατηγικής, αποτελούν οι τρεις (3) Πυλώνες της Εθνικής Στρατηγικής. Οι Πυλώνες είναι οι εξής: ***Πυλώνας 1*** *«Καταπολέμηση της φτώχειας»*, ***Πυλώνας 2*** *«Πρόσβαση σε υπηρεσίες»* και ***Πυλώνας 3*** *«Αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς»*.

Η Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη & την Καταπολέμηση της Φτώχειας (ΠεΣΚΕ) εναρμονίζεται με την Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη (ΕΣΚΕ), όπως εκφράζεται μέσα από τους τρεις Πυλώνες που συνδυάζονται με 4 επιχειρησιακούς άξονες (ΕΑ), και με τη σειρά τους εξειδικεύονται σε «Προτεραιότητες» και «Μέτρα». Οι άξονες αφορούν: στην ***καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας*** (ΕΑ 1), στην ***Πρόληψη και Καταπολέμηση του αποκλεισμού των παιδιών*** (ΕΑ 2), στην ***προώθηση της Ένταξης*** (ΕΑ 3) και τέλος, στην ***Καλή Διακυβέρνηση των πολιτικών Ένταξης*** (ΕΑ 4). Αυτά αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας Γ. 4 : Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης

ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ		
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ	**ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ**	**ΜΕΤΡΑ**
1. Καταπολέμηση της ακραίας Φτωχειας (ΠΥΛΩΝΕΣ 1.Καταπολέμηση της φτώχειας, 2.Πρόσβαση σε υπηρεσίες)	1.1: Πρόσβαση σε Βασικά Αγαθά	1.1.1. Πρόσβαση σε βασικά είδη διαβίωσης
		1.1.2. Πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη
		1.1.3. Αντιμετώπιση κρίσεων
		1.1.4. Πρόσβαση σε κατάλληλη στέγη
		1.1.5. Πρόσβαση σε ενέργεια
		1.1.6. Πρόσβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα
		1.1.7. Πρόσβαση στη Δικαιοσύνη
		1.1.8. Πρόσβαση σε δραστηριότητες πολιτισμού και αναψυχής
	1.2: Πρόσβαση σε Επαρκείς Πόρους	1.2.1. Πιλοτική εφαρμογή ενός Γενικού Προγράμματος Ελαχίστου Εγγυημένου Εισοδήματος
		1.2.2. Θεσμοθέτηση ενός Γενικού Συστήματος Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος
		1.2.3. Επιδοματική κάλυψη αναγκών οικιακής θέρμανσης
2. Πρόληψη και Καταπολέμηση του Αποκλεισμού των Παιδιών (ΠΥΛΩΝΕΣ 1.Καταπολέμηση της φτώχειας, 2.Πρόσβαση σε υπηρεσίες)	2.1: Πρόσβαση σε Οικονομικούς Πόρους	2.1.1. Πρόσβαση στο επίδομα απροστάτευτων παιδιών
		2.1.2. Πρόσβαση στο ενιαίο επίδομα στήριξης τέκνων
		2.1.3. Πρόσβαση στο επίδομα στήριξης Τρίτεκνων και Πολύτεκνων
	2.2: Πρόσβαση σε Οικονομικά Προσιτές και Ποιοτικές Υπηρεσίες	2.2.1. Πρόσβαση σε υπηρεσίες προσχολικής αγωγής
		2.2.2. Πρόσβαση σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας και αναψυχής
		2.2.3. Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας
		2.2.4. Πρόληψη της παραπομπής σε δομές κλειστής φροντίδας
		2.2.5. Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης
		2.2.6. Αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών κλειστής φροντίδας
		2.2.7. Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες Νομικής Συνδρομής
	2.3: Πρόσβαση στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση	2.3.1. Πρόσβαση σε υπηρεσίες προσχολικής εκπαίδευσης
		2.3.2. Πρόσβαση σε υπηρεσίες σχολικής εκπαίδευσης
		2.3.3. Ειδική αγωγή των παιδιών με αναπηρία
		2.3.4. Εκπαιδευτική Ένταξη παιδιών Ρομά
		2.3.5. Καταπολέμηση της σχολικής διαρροής
3. Προώθηση της Ένταξης, (ΠΥΛΩΝΕΣ 1.Καταπολέμηση της φτώχειας, 2.Πρόσβαση σε υπηρεσίες, 3. Αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς)	3.1: Ενίσχυση εισοδηματικών πόρων των ανέργων	3.1.1. Πρόσβαση στο Επίδομα Μακροχρονίως Ανέργων
		3.1.2. Πρόσβαση σε ειδικά επιδόματα για ευάλωτες ομάδες ανέργων χαμηλού εισοδήματος
	3.2: Πρόσβαση των ανέργων σε υπηρεσίες ενεργοποίησης	3.2.1. Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε προγράμματα μη τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης
		3.2.2. Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε προγράμματα ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης
		3.2.3. Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε δράσεις Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας
	3.3: Πρόσβαση ανέργων με σωρευτικά χαρακτηριστικά αποκλεισμού και άλλων ομάδων σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες	3.3.1. Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας
		3.3.2. Πρόσβαση σε υπηρεσίες κατ' οίκον φροντίδας
		3.3.3. Πρόληψη της παραπομπής σε δομές κλειστής φροντίδας
		3.3.4. Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης
		3.3.5. Αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών κλειστής φροντίδας
		3.3.6. Πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης της φερεγγυότητας των φτωχών νοικοκυριών
4. Καλή Διακυβέρνηση των πολιτικών ένταξης,	4.1: Συντονισμός των πολιτικών ένταξης	4.1.1. Εθνικός Μηχανισμός για τον συντονισμό των πολιτικών ένταξης
		4.1.2. Περιφερειακά Παρατηρητήρια Ένταξης
		4.1.3. Παρατηρητήριο Φορέων Κοινωνικής Φροντίδας και Αλληλεγγύης
	4.2: Ποιότητα των πολιτικών ένταξης	4.2.1. Χάρτης Ποιότητας Κοινωνικών Υπηρεσιών
		4.2.2. Δίκτυα Κοινωνικής Καινοτομίας
	4.3: Αποτελεσματική εφαρμογή των πολιτικών ένταξης	4.3.1. Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού του δημόσιου τομέα
		4.3.2. Ανάπτυξη του Κοινωνικού Πλουραλισμού
		4.3.3. Ανάπτυξη της Βασικής και Εφαρμοσμένης Έρευνας στο πεδίο των πολιτικών ένταξης

Πηγή: Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη & την Καταπολέμηση της Φτώχειας στην ΠΑΜΘ, Ιανουάριος 2015

Εκπαίδευση και Δια βίου μάθηση

«Επένδυση στην εκπαίδευση, τις δεξιότητες και τη δια βίου μάθηση ώστε να καταστεί το σύστημα εκπαίδευσης – δια βίου μάθησης της ΑΜΘ, *περιφερειακό πρότυπο* σε ότι αφορά στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών που ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες και απαιτήσεις».

Το παραπάνω αναπτυξιακό όραμα μπορεί να επιτευχθεί μέσω αλληλο-συνδεόμενων **στρατηγικών** όπως:

- √ Ανάπτυξη επαρκούς κτιριακής υποδομής και βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής με δράσεις όπως π.χ. πρόγραμμα επενδύσεων και ενίσχυσης της υλικοτεχνικής υποδομής στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ανάπτυξη βιβλιοθηκών, εργαστηρίων, καταγραφή και μελέτη των παρόντων και μελλοντικών αναγκών σε υποδομές εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης
- √ Μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, με δράσεις όπως π.χ. παρακολούθηση και καταγραφή του φαινομένου της σχολικής διαρροής, ενίσχυση των ειδικής εκπαίδευσης, ευαισθητοποίηση της σχολικής κοινότητας, ενίσχυση των δράσεων συμμετοχής των παιδιών μειονοτήτων στο σύστημα εκπαίδευσης.
- √ Προώθηση της συνεργασίας των υφιστάμενων φορέων και δομών εκπαίδευσης και κατάρτισης με την ανάπτυξη Ολοκληρωμένου Συστήματος Περιφερειακής Δομής Δια Βίου Μάθησης.
- √ Σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με τις ανάγκες της Περιφέρειας σε νέες επαγγελματικές και επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Φυσικό Περιβάλλον – Τεχνικές Υποδομές

Το όραμα της βιώσιμης ανάπτυξης με την προϋπόθεση μιας αντίστοιχα βιώσιμης διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος θα πρέπει να κινείται στη βάση *εννέα πυλώνων*:

1. Αποτελεσματική εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας
2. Γρήγορη επίλυση διαφορών μεταξύ προστασίας τοπικού περιβάλλοντος και νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων προς όφελος του κοινωνικού συνόλου

3. Χρήση ποσοτικών στόχων και δεικτών για την βελτίωση του περιβάλλοντος και την μείωση του αποτυπώματος της περιφέρειας.
4. Δημιουργία συστήματος μετρήσεων / παρακολούθησης της κατάστασης του περιβάλλοντος.
5. Σταδιακά αυξανόμενη εμπλοκή των πολιτών στην επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων και ενίσχυση περιβαλλοντικής συνείδησης.
6. Εμπλοκή του επιστημονικού δυναμικού της ΑΜΘ στην παρακολούθηση και στην καταγραφή απειλών και αντιμετώπιση περιβαλλοντικών κινδύνων (πλημμύρες, πυρκαγιές).
7. Προσέλκυση / προώθηση παραγωγικών δραστηριοτήτων βιώσιμης λειτουργίας.
8. Διασφάλιση της μη υπέρβασης της φέρουσας ικανότητας της περιφέρειας όσον αφορά στη χρήση των φυσικών πόρων από τις οικονομικές και άλλες δραστηριότητες.
9. Διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών με σαφή καθορισμό των επενδυτικών δραστηριοτήτων ανά περιοχή.
10. Ορθολογική αξιοποίηση υπόγειου και επιφανειακού υδ. Δυναμικού με ειδικό καθεστώς στα διακρατικά υδάτινα σώματα.

Το παραπάνω αναπτυξιακό πρότυπο μπορεί να επιτευχθεί μέσω αλληλο-συνδεόμενων **στρατηγικών** όπως συνοψίζονται στα παρακάτω:

√ *Αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών δεσμεύσεων* με δράσεις όπως εφαρμογή και βελτίωση των σχεδίων διαχείρισης του δυναμικού των 2 υδατικών διαμερισμάτων (ΥΔ12 και ΥΔ11), επέκταση των συστημάτων διαχείρισης στερεών αποβλήτων περιλαμβανομένων και των αγροτικών οικισμών, σε όλη την αλυσίδα από αποδοτικά συστήματα διαλογής στην πηγή, συλλογή μέχρι και την τελική διάθεση, ανάπτυξη συστημάτων διαχείρισης και επαναχρησιμοποίησης λυμάτων σε όλους τους οικισμούς, ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης των πολιτών, χρήση νέων τεχνολογιών και συστημάτων.

√ *Βελτίωση της αποτελεσματικότητας των δομών και συστημάτων* με δράσεις όπως π.χ. ενδυνάμωση του μηχανισμού διεθνούς δράσης για την αντιμετώπιση κινδύνων (πυρκαγιές, πλημμύρες, λειψυδρία) αλλά και των τοπικών μηχανισμών στους ΟΤΑ, ενίσχυση των μηχανισμών ελέγχου περιβαλλοντικών υποχρεώσεων, ενσωμάτωση της

περιβαλλοντικής διάστασης σε όλες τις τομεακές/θεματικές πολιτικές στην περιφέρεια και αποτίμηση επιπτώσεων με ποσοτικούς δείκτες και συστήματα παρακολούθησης, βελτίωση της συνεργασίας της Αιρετής Περιφέρειας με την Αποκεντρωμένη Διοίκηση που έχει πολλές σχετικές υπηρεσίες καθώς και τους ΟΤΑ, σύσταση μηχανισμών/διαδικασιών επίλυσης συγκρούσεων χρήσεων γης, εμπλοκή επιστημονικού δυναμικού (δημοσίου, εκπαιδευτικών φορέων, ερευνητικών κέντρων) στο σχεδιασμό/παρακολούθηση/παραγωγή νέων τεχνολογιών.

√ *Θέσπιση και εφαρμογή ολοκληρωμένων σχεδίων διαχείρισης υγροβιότοπων*. Περιοχές απόλυτης προστασίας μπορούν να αναδειχτούν και να αξιοποιηθούν τουριστικά. Επιπρόσθετα, ο υγροβιότοπος είναι σε θέση να προσφέρει δυναμικά στις δραστηριότητες του ανθρώπου (π.χ. ανάσχεση θαλάσσιας διείσδυσης), μέσα από την δημιουργία κατάλληλων υδραυλικών έργων που θα εκμεταλλεύονται το πλυμμηρικό χειμερινό νερό για τροφοδοσία του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα. Η ορθολογική διαχείριση επιφανειακών και υπόγειων νερών καθίσταται ωφέλιμη για τη διατήρηση και ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα, ενώ μεταποιητικές δραστηριότητες με ελάχιστη περιβαλλοντική ζημία είναι δυνατό να συνυπάρξουν αρμονικά με ευαίσθητα οικοσυστήματα.

√ *Θέσπιση και εφαρμογή ολοκληρωμένων σχεδίων διαχείρισης παράκτιων υδάτων* μέσα από τη συμμετοχή της διοίκησης και των επιστημονικών φορέων που θα αποσκοπεί στον καθορισμό αναπτυξιακών ζωνών εντός των παράκτιων υδάτων (περιοχές ιχθυοκαλλιέργειας, ζώνες κολύμβησης, ζώνες που δεν πρέπει να αλλοιωθούν κλπ). Η παραθαλάσσια ζώνη είναι σε άμεση συσχέτιση με τις παράκτιες περιοχές όπου αναπτύσσονται οι ανθρώπινες δραστηριότητες (η αναφορά καταδεικνύει το *δυναμικό χαρακτήρα* καθώς οι επιπτώσεις είναι σωρευτικές και διαφοροποιούνται ανάλογα με το αναπτυξιακό πρότυπο) και ως εκ τούτου απαιτείται προσδιορισμός των προδιαγραφών για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων εντός των υδάτων.

√ *Δημιουργία ή ενίσχυση μηχανισμού πρόληψης - αντιμετώπισης φυσικών και ανθρωπογενών κινδύνων* με δράσεις όπως η σύσταση/αναδιοργάνωση/εξοπλισμός των Κέντρων Αντιμετώπισης Καταστροφών που απαιτούνται από το Σχέδιο «Ξενοκράτης», εκτίμηση της τρωτότητας της περιοχής, σχέδια προσαρμογής σε φυσικούς κινδύνους όπως η κλιματική αλλαγή. Οι *κίνδυνοι* διακρίνονται στους *φυσικούς* (πυρκαγιές, πλημμύρες, λειψυδρία) και στους *ανθρωπογενείς* (καμία επενδυτική δραστηριότητα δε

μπορεί να αναπτυχθεί χωρίς έστω την ελάχιστη αποτίμηση του περιβαλλοντικού κινδύνου η οποία αυτή ενέχει). Η έννοια της διαχείρισης στους ανθρωπογενείς κινδύνους περιλαμβάνει κύρια την έννοια της πρόληψης μέσα από τη σωστή αξιολόγηση Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, ενώ για τους φυσικούς κινδύνους η αντιμετώπιση (καταστολή) γίνεται μέσα από την εφαρμογή σωστών διαχειριστικών σχεδίων.

Περιοχές εκτεθειμένες σε κινδύνους – Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής

Τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας και ο μεγάλος όγκος των υδάτων σε συνδυασμό με την ιδιομορφία της Περιφέρειας να προσλαμβάνει το 75% - 80% του υδατικού της δυναμικού από επιφανειακά ύδατα μεγάλων διακρατικών ποταμών, προκαλούν σχεδόν ετησίως, φαινόμενα εκτεταμένων πλημμυρών.

Για την προστασία των οικισμών απαιτούνται αποστραγγιστικά - αποχετευτικά και αντιπλημμυρικά έργα σε εκτεταμένες περιοχές. Το μεγαλύτερο πρόβλημα πλημμυρικού κινδύνου, παρουσιάζεται στην πεδινή περιοχή του Ν. Έβρου. Περιοχές υψηλής πλημμυρικής επικινδυνότητας είναι επίσης οι πεδιάδες Ξάνθης και Κομοτηνής και η χαμηλή ζώνη της λεκάνης του ποταμού Αγγίτη. Στην πεδιάδα της Ξάνθης - Κομοτηνής έχουν γίνει στο παρελθόν αποτελεσματικές διευθετήσεις των υφιστάμενων ρεμάτων.

Χάρτης Γ. 1 : Πλημμυρικοί χάρτες υδατικών διαμερισμάτων Ανατολικής Μακεδονίας (GR11) και Θράκης (GR12)

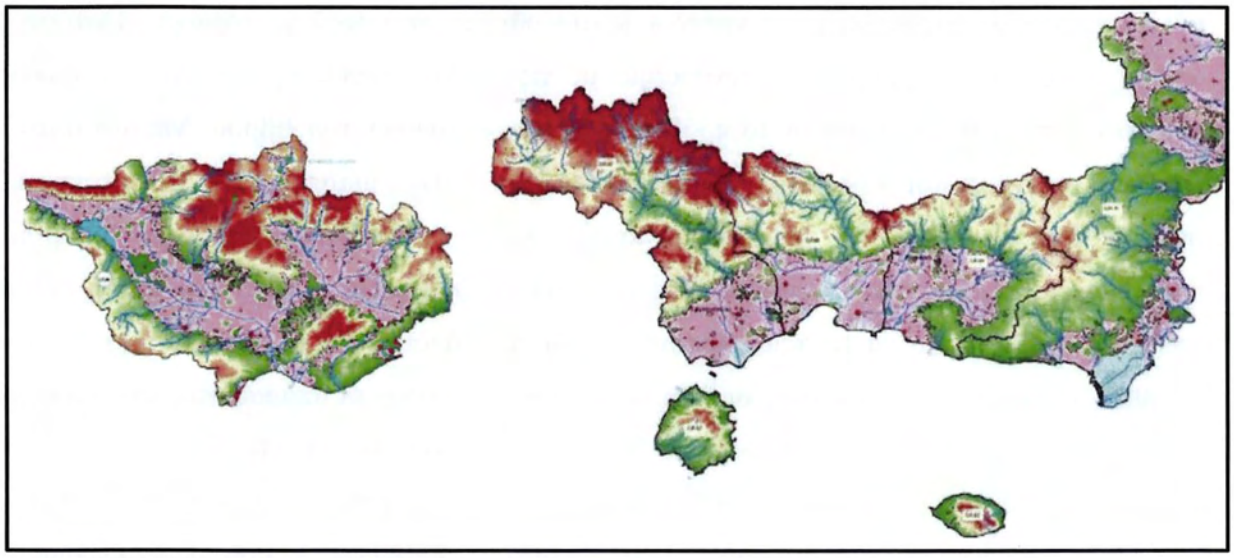

Πηγή: ΥΠΕΚΑ, Γενική Γραμματεία Υδάτων

Στην περιοχή του Έβρου έχουν κατασκευαστεί σημαντικά και σύνθετα αντιπλημμυρικά έργα, με αποτέλεσμα τη δημιουργία εκτεταμένης γεωργικής γης *υψηλής παραγωγικότητας* (περί τα 350.000 στρέμματα), που όμως προστατεύουν *ανεπαρκώς* σε περιπτώσεις πλημμυρικών συνθηκών, λόγω του περιορισμού της ευρείας κοίτης πλημμυρών και της μείωσης των απαραίτητων εκτάσεων για την εκτόνωση των πλημμυρών. Επίσης, η δημιουργία νησίδων εντός της κοίτης του ποταμού εξαιτίας της στερεοπαροχής και της απόθεσης φερτών υλών έχουν οδηγήσει στη μείωση της διατομής του.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι πλημμύρες που έγιναν στο τέλος του 2014 και κυρίως στις αρχές του 2015 στην ευρύτερη περιοχή. Συγκεκριμένα τον Φεβρουάριο του 2015, πλημμύρησαν περισσότερα από *220.000 στρέμματα με καλλιεργήσιμες εκτάσεις*, γεγονός που μετατοπίζει για πολύ αργότερα από τον κανονικό τον χρόνο, την επανακαλλιέργεια των περιοχών αυτών. Μάλιστα, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα οι γεωργοί να χάσουν την τρέχουσα καλλιεργητική περίοδο δεδομένου ότι, χρειάζεται μεγάλο βάθος χρόνου για να αποτραβηχτούν τα νερά και να αρχίσει η καταγραφή των ζημιών.

Οι αγροτικές υποδομές έχουν υποστεί μεγάλες ζημιές, καθώς έχουν πλημμυρίσει περισσότερες από 500 γεωτρήσεις και αντλητικά συγκροτήματα, γεγονός που σημαίνει ότι ο αγροτικός κόσμος στερείται και των απαραίτητων επαγγελματικών υποδομών και εργαλείων για να μπορέσει να εργαστεί σωστά και αποδοτικά.

Μεγάλες ζημιές σημειώθηκαν και στο ζωικό κεφάλαιο, καθώς οι απώλειες είναι μεγάλες αν και σε πολλές περιπτώσεις τα κοπάδια μεταφέρθηκαν σε ασφαλείς περιοχές. Ωστόσο οι απώλειες από τις πλημμύρες, σε συνδυασμό με τις μεγάλες απώλειες από τον καταρροϊκό πυρετό και την ευλογιά, οξύνουν το πρόβλημα των κτηνοτρόφων του Έβρου. Με όλα αυτά, η αγροτική οικονομία του Έβρου έχει γυρίσει πολύ πίσω. Πολλές μεταποιητικές γαλακτοκομικές μονάδες δεν θα έχουν την απαραίτητη πρώτη ύλη για την παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων, αλλά και πολλές μεταποιητικές γεωργικές επιχειρήσεις δε θα έχουν πρώτη ύλη σε γεωργικά προϊόντα για να τα αξιοποιήσουν και να τα εξάγουν. Για το λόγο αυτό, πρέπει να κινηθούν άμεσα και γρήγορα όλες οι διαδικασίες και να δοθούν οι απαραίτητες αποζημιώσεις από τον ΕΛΓΑ ώστε να υπάρξει ανακούφιση του αγροτικού κόσμου του Έβρου.

Επομένως, και σύμφωνα με την οδηγία 2007/60/ΕΚ, κρίνεται επιβεβλημένη *η εκ νέου μελέτη του συνολικού αντιπλημμυρικού – αποστραγγιστικού συστήματος* Έβρου με ολοκληρωμένη - διακρατική (Ελλάδα - Βουλγαρία - Τουρκία) θεώρηση της υδραυλικής λειτουργίας του

συστήματος των ποταμών, τάφρων, αναχωμάτων και αντλιοστασίων, καθώς και του συνολικού συστήματος διαχείρισης υδάτων από τις 3 χώρες.

Για τον ποταμό Νέστο, υπάρχει από το 1995 συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας, που περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την ανταλλαγή πληροφοριών για την ποιότητα και ποσότητα των νερών του και για τα αναπτυξιακά έργα που μπορεί να επηρεάσουν τη φυσική ροή του ποταμού. Παρά τη συμφωνία, και *οι δύο χώρες απέτυχαν να προωθήσουν την κοινή προσπάθεια για τη διαχείριση του ποταμού*. Η *συνεργασία* είναι *προβληματική* όσον αφορά στην *ανταλλαγή πληροφοριών* και αποτυγχάνει να θέσει ένα υπόβαθρο για ένα κοινό σχέδιο διαχείρισης. Δεν έχει δοθεί η δέουσα προσοχή στην ποιότητα των υδάτων, ούτε στην εναλλακτική κατανομή του ύδατος σε περίπτωση ακραίων φαινομένων.

Τέλος, στον ορεινό όγκο της Ροδόπης, υπάρχει *σημαντικός κίνδυνος δασικών πυρκαγιών* για την αποτελεσματική καταπολέμηση των οποίων απαιτείται *διασυνοριακός συντονισμός*. Όσον αφορά στις πυρκαγιές, η δυσκολία αντιμετώπισής τους έγκειται στην αδυναμία εκτίμησης των βιοφυσικών και κοινωνικών αιτιών που τις δημιουργούν, στην έλλειψη εκτίμησης της γεωγραφικής τους κατανομής, καθώς και στην περιορισμένη δυνατότητα πρόβλεψης της χρονικής τους εμφάνισης και της κλίμακας τους.

Το κλειδί της αντιμετώπισης των απειλών είναι η *βιώσιμη διαχείριση των δασών*, με στόχο τη συντήρηση του φυσικού οικοσυστήματος, τη *συνετή* και *συντονισμένη άσκηση της υλοτομικής δραστηριότητας*, την ανάπτυξη *ήπιων δραστηριοτήτων,* όπως ο εναλλακτικός τουρισμός στα φυσικά τοπία, την *επίλυση των συγκρούσεων* όσον αφορά στις *χρήσεις γης* και τις *ενέργειες καθαρισμού του δάσους*, ώστε να αποφεύγεται η υπερσυσσώρευση βιομάζας που αποτελεί καύσιμο υλικό. Χρειάζεται όμως και η δημιουργία *ποσοτικών δεικτών* για τη συμπεριφορά του δάσους με χωρικές αναλύσεις της βλάστησης, της τοπογραφίας και των κοινωνικών και οικονομικών πληροφοριών που θα συνθέτουν τους γεωγραφικούς δείκτες των κινδύνων πυρκαγιάς.

Μεταφορές

Το αναπτυξιακό όραμα στον τομέα των μεταφορών θα πρέπει να κινείται στη βάση *δέκα πυλώνων*:

1. Διασφάλιση της ικανότητας στήριξης της οικονομικής ανάπτυξης, των αναγκών της κοινωνίας και της ποιότητας ζωής.

2. Απρόσκοπτη διασύνδεση μεταξύ μέσων μεταφορών για επιβάτες και εμπορεύματα.
3. Αποτελεσματική σύνδεση με τα διευρωπαϊκά δίκτυα και ανάπτυξη της εφοδιαστικής.
4. Ολοκλήρωση και διασύνδεση του συστήματος μεταφορών σε αστικές και αγροτικές περιοχές.
5. Μεγιστοποίηση της αποδοτικής χρήσης της υφιστάμενης υποδομής, των υπηρεσιών και των πόρων.
6. Σχεδιασμός σε συντονισμό με τον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό και σε ένα πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ όλων των επιπέδων διοίκησης και των τοπικών φορέων.
7. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας και ασφάλειας για όλους.
8. Ανθεκτικότητα υποδομών σε απρόβλεπτα συμβάντα.
9. Αποκατάσταση ισορροπίας μεταξύ οδικών και σιδηροδρομικών μεταφορών.
10. Ανταπόκριση στις προκλήσεις του περιβάλλοντος, της κλιματικής αλλαγής και τις μελλοντικές ελλείψεις καυσίμων, συμβάλλοντας στη μείωση της εξάρτησης από τις οδικές μεταφορές.

Το παραπάνω αναπτυξιακό πρότυπο απαιτεί αλλαγή στον τρόπο σχεδιασμού που θα πρέπει να προχωρήσει πέρα από τον αποσπασματικό σχεδιασμό μεμονωμένων έργων, ανά μέσο μεταφορών και τμήμα δικτύου, στην υιοθέτηση μιας *πολυτροπικής προσέγγισης σε επίπεδο συστήματος*. Αυτό επιβάλλει τη *βελτιστοποίηση της αποδοτικότητας της υφιστάμενης υποδομής* αναπτύσσοντας τις *συνέργειες και συνδέσεις μεταξύ δικτύων*.

Πιο συγκεκριμένα, το παραπάνω αναπτυξιακό πρότυπο μπορεί να επιτευχθεί μέσω αλληλο-συνδεόμενων **στρατηγικών** όπως συνοψίζονται στα παρακάτω:

√ *Εστιασμένες βελτιώσεις των μεταφορικών υποδομών* με δράσεις όπως π.χ. εστιασμένες βελτιώσεις οδικών τμημάτων και κόμβων και ολοκλήρωση παρακάμψεων πόλεων, ανάπτυξη συστημάτων παροχής ταξιδιωτικών πληροφοριών, παρακολούθησης φορτίων, μέτρησης κυκλοφοριακών δεδομένων, διαχείρισης πόρων συντήρησης οδικού δικτύου, ανάπτυξη βάσεων δεδομένων μετακινήσεων, προώθηση διασυνδέσεων (λιμένων με τρένο, παρακάμψεων με σταθμούς μετεπιβίβασης), μελέτη σκοπιμότητας σιδηροδρομικής σύνδεσης Κομοτηνή – Dimitrograd.

√ *Βελτίωση του συστήματος επιβατικών μεταφορών* με δράσεις όπως π.χ. διερεύνηση δυνατοτήτων ανάπτυξης σταθμών λεωφορείων Δ.Χ. στις παρυφές των πόλεων και

χώρων στάθμευσης για μετεπιβίβαση σε συνδυασμό με την ολοκλήρωση των παρακάμψεων, συντονισμός υπηρεσιών δημοσίων συγκοινωνιών μέσω ενοποιημένων συστημάτων εισιτηρίων και βελτίωσης της πληροφόρησης δρομολογίων, καταγραφή αναγκών μετακινήσεων και ανάπτυξη δεικτών προσπελασιμότητας (τόσο για τον μόνιμο πληθυσμό όσο και για τους τουρίστες), διερεύνηση δυνατοτήτων ανάπτυξης ευέλικτων μορφών Δημόσιας Συγκοινωνίας, διερεύνηση δυνατοτήτων ανάπτυξης προαστιακής σιδηροδρομικής σύνδεσης μεταξύ των πόλεων της Περιφέρειας, προώθηση υποστηρικτικής υποδομής ποδηλάτων.

√ *Βελτίωση της αποδοτικότητας του συστήματος εμπορευματικών μεταφορών* με δράσεις όπως π.χ. προώθηση κατασκευής της πολυχρηστικής προβλήτας στο Λιμάνι της Αλεξανδρούπολης, αξιοποίηση τεχνικών Τηλεματικής για την βελτίωση της λειτουργίας των σημερινών σιδηροδρομικών γραμμών, διερεύνηση δυνατοτήτων μείωσης ισόπεδων διασταυρώσεων, αντιμετώπιση προβλημάτων διαλειτουργικότητας Ελληνικού, Βουλγαρικού και Τουρκικού σιδηροδρομικού δικτύου, ενίσχυση της διατροπικότητας στα λιμάνια Αλεξανδρούπολης και Καβάλας, εκπόνηση σχεδίου γενικής διάταξης διατροπικού κέντρου στην περιοχή του Ορμενίου – Svilengrad, διενέργεια ειδικής έρευνας εμπορευματικών μεταφορών.

√ *Βελτιστοποίηση του σχεδιασμού του συστήματος μεταφορών* με δράσεις όπως π.χ. χωροθέτηση σημαντικών αναπτύξεων (π.χ. εμπορικά κέντρα που έλκουν μεγάλο αριθμό μετακινήσεων) σε θέσεις προσπελάσιμες με Δημόσια Συγκοινωνία, ενθάρρυνση της συγκέντρωσης βιομηχανικών δραστηριοτήτων και αποθηκών σε υφιστάμενες βιομηχανικές περιοχές και κέντρα εφοδιαστικής με καλές συνδέσεις με το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο, περιορισμός των σημείων πρόσβασης και έλεγχος χρήσεων σε στρατηγικούς οδικούς άξονες και σε οδικά τμήματα πρόσβασης σε σημαντικούς συγκοινωνιακούς κόμβους (π.χ. λιμάνια), συλλογή στοιχείων για τις ανάγκες των επισκεπτών και συντονισμός της πολιτικής τουρισμού (υφιστάμενη κατάσταση, τάσεις) με τον συγκοινωνιακό σχεδιασμό.

√ *Βελτίωση των περιβαλλοντικών παραμέτρων* του συστήματος μεταφορών με δράσεις όπως π.χ. προμήθεια οχημάτων της ανώτατης κατηγορίας EURO, αξιοποίησης υβριδικών οχημάτων στον στόλο οχημάτων της Περιφέρειας, των Δήμων και της Δημόσιας Συγκοινωνίας, ενίσχυση των διαδικασιών ελέγχου τήρησης της νομοθεσίας (κάρτες

καυσαερίων), ανάπτυξη σχεδίου αντιμετώπισης κυκλοφοριακού θορύβου σε ευαίσθητες περιοχές (αστικές, τουριστικές), υιοθέτηση συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης στην ανάπτυξη μεταφορικών υποδομών και την διαχείριση και λειτουργία συγκοινωνιακών υπηρεσιών, διασφάλιση της ανθεκτικότητας της συγκοινωνιακής υποδομής σε ακραία καιρικά φαινόμενα.

√ *Βελτίωση του επιπέδου ασφάλειας του οδικού δικτύου της περιφέρειας* με δράσεις όπως π.χ. δημιουργία βάσεων δεδομένων ατυχημάτων και ανάλυση αιτίων, εκπόνηση ολοκληρωμένου σχεδίου οδικής ασφάλειας, εστιασμένες παρεμβάσεις ήπιας κυκλοφορίας και διαχείρισης ταχυτήτων, εστίαση των επενδύσεων σε εξοπλισμό οδών σε οδούς με υψηλό φόρτο και αριθμό ατυχημάτων, εγκατάσταση εξοπλισμού βέλτιστης πρακτικής σε οδικά τμήματα με υψηλό συντελεστή ατυχημάτων.

Ενέργεια

Το αναπτυξιακό όραμα στον τομέα της ενέργειας θα πρέπει να κινείται στη βάση *επτά πυλώνων*:

1. Προσέλκυση επενδύσεων στις ΑΠΕ (αιολικά, ΦΒ, βιομάζα) και στο ΦΑ.
2. Αύξηση της τοπικής προστιθέμενης αξίας, και της τοπικής απασχόλησης με την συμμετοχή των τοπικών ΜΜΕ στο κατασκευαστικό τμήμα του κλάδου της ενέργειας και των τοπικών τεχνολογικών και ερευνητικών οργανισμών.
3. Συμβατότητα του ενεργειακού κλάδου με άλλες παραγωγικές δραστηριότητες.
4. Γρήγορη επίλυση διαφορών μεταξύ νέων ενεργειακών δραστηριοτήτων και άλλων χρήσεων ή της τοπικής κοινωνίας, προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.
5. Αύξηση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.
6. Προστασία του περιβάλλοντος και μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος.

Το παραπάνω αναπτυξιακό πρότυπο απαιτεί την εγκατάσταση μονάδων αξιοποίησης ενεργειακών πόρων - βάσει ενός στρατηγικού σχεδίου μακροχρόνιου ορίζοντα - με έμφαση στις ΑΠΕ και το ΦΑ, ορθολογική κατανομή των μονάδων με βάση το δυναμικό, την συμβατότητα με άλλες παραγωγικές δραστηριότητες και τις τοπικές διαφοροποιήσεις, και ποσοτικούς δείκτες για την επεξεργασία και την παρακολούθηση της αναπτυξιακής πορείας, την αποτίμηση του οφέλους και την διαφανή συμβατότητα με άλλους στόχους.

Πιο συγκεκριμένα, το παραπάνω αναπτυξιακό πρότυπο μπορεί να επιτευχθεί μέσω αλληλο-συνδεόμενων **στρατηγικών** όπως συνοψίζονται στα παρακάτω:

- √ *Βελτιστοποίηση του σχεδιασμού του συστήματος ενέργειας* με δράσεις όπως π.χ. σύνταξη ενός «ενεργειακού στρατηγικού σχεδίου» για την Περιφέρεια που θα θέτει συγκεκριμένους στόχους και δείκτες, διερεύνηση της σκοπιμότητας αξιοποίησης (ή μη) και με ποιούς όρους, των λιγνιτικών αποθεμάτων και της τύρβης, σχέδιο περαιτέρω ανάπτυξης των αιολικών πάρκων (επίγειων και θαλασσίων), σχέδιο ενίσχυσης των ηλεκτρικών δικτύων μέσης και υψηλής τάσης, διερεύνηση δυνατοτήτων προώθησης της βιομάζας, είτε σαν καύσιμο, είτε σαν πρώτη ύλη, για βιοαέριο/βιοντήζελ, της ενεργειακής χρήσης γεωργικών υπολοίπων και ενεργειακών καλλιεργειών, κλπ.
- √ *Προώθηση της συμβατής ανάπτυξης ενεργειακών δραστηριοτήτων* με τις άλλες χρήσεις με δράσεις όπως π.χ. ανάπτυξη μηχανισμών αποδοχής του ενεργειακού σχεδιασμού (πιθανόν υπό μορφή Συμφώνου), σύσταση μηχανισμού εκδίκασης διαφορών, ολοκληρωμένη προσέγγιση της χωροθέτησης των ενεργειακών έργων (χωροταξικά σχέδια).
- √ *Άρση των εμποδίων για την ανάπτυξη του κλάδου* με δράσεις όπως π.χ. δημιουργία ενός φορέα εν είδει «one-stop-shop» είτε εξ αρχής είτε με αναδιάρθρωση υπαρχουσών διοικητικών μονάδων, τεχνική υποστήριξη και συνδρομή σε επενδυτές για την προώθηση των έργων, ενημέρωση των πολιτών.
- √ *Αντιμετώπιση της ζήτησης και ορθολογική χρήση ενέργειας* με δράσεις όπως π.χ. βελτίωση του οικιακού αποθέματος ως προς την ενεργειακή συμπεριφορά των κτισμάτων με την βοήθεια προγραμμάτων ενίσχυσης του είδους «Εξοικονομώ κατ' οίκον» και «Εξοικονομώ», περαιτέρω αξιοποίηση τηλεθερμίας και συμπαραγωγής, βέλτιστη αξιοποίηση τοπικών ενεργειακών πόρων στον δευτερογενή τομέα, μείωση της χρήσης ενέργειας στον πρωτογενή τομέα και κυρίως στην γεωργία-κτηνοτροφία.

Χωρική Διάσταση

Το πρότυπο χωρικής ανάπτυξης αντικατοπτρίζει το βαθμό επίτευξης των οραμάτων και στόχων των επί μέρους τομέων και κινείται στη βάση *τεσσάρων πυλώνων*:

1. Ορθολογική χρήση του εδάφους.
2. Αξιοποίηση της αγροτικής γης και του θαλάσσιου χώρου της Περιφέρειας.
3. Συνετή εκμετάλλευση των φυσικών πόρων όπως το υδάτινο δυναμικό, τον ορυκτό πλούτο, και το φυσικό περιβάλλον.

4. Αποτελεσματική διαχείριση των συγκρούσεων χρήσεων γης.

Το πρότυπο χωρικής ανάπτυξης θεσμικά κατοχυρώνεται από το Χωροταξικό της Περιφέρειας αλλά η εφαρμογή του και εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας του κατοχυρώνεται από την Περιφέρεια μέσω της παρακολούθησης των Τοπικών Προγραμμάτων Ανάπτυξης και άλλων μηχανισμών. Το παραπάνω αναπτυξιακό πρότυπο εξειδικεύεται και υλοποιείται μέσω των ακόλουθων **στρατηγικών** ανά τομέα:

Οικιστικό δίκτυο

- √ Εξισορρόπηση, εξειδίκευση και διασύνδεση σε διαπεριφερειακό αλλά και διακρατικό επίπεδο.
- √ Διατήρηση της ισοδύναμης σχέσης των τεσσάρων οικιστικών κέντρων αλλά και της σημασίας της Ορεστιάδας ως κέντρο διακρατικών σχέσεων και επικοινωνιών στην τοπική κλίμακα του συνοριακού χώρου.
- √ Αποκατάσταση των περιοχών πληθυσμιακής αποδυνάμωσης (ορεινός χώρος Δράμας, ορεινή Ξάνθη, Ροδόπη) με διαδικασία αναδιάταξης που αντιστοιχεί στις επιπτώσεις των ζωνών που καθορίζουν οι νέοι κάθετοι οδικοί άξονες.
- √ Συμπλήρωση του κύριου δικτύου μόνιμης κατοίκησης με τα αναδυόμενα οικιστικά κέντρα ζωνών τουρισμού – αναψυχής στην ορεινή ενδοχώρα, τα νησιά, την παράκτια ζώνη και την ειδική περιοχή του 'Τόξου Υγροτόπων – Βιοτόπων' που περιλαμβάνει και το Εθνικό Πάρκο.

Αγροτικός χώρος

- √ Ενδυνάμωση της συμπληρωματικότητας δραστηριοτήτων στον πεδινό χώρο με την ανάπτυξη αγροτικής παραγωγής, μεταποίησης αγροτικών προϊόντων και άλλων ειδικών εγκαταστάσεων με ευέλικτο καθορισμό χρήσεων γης και αποτελεσματική περιβαλλοντική προστασία.
- √ Αξιοποίηση των ήδη θεσμοθετημένων βιομηχανικών περιοχών με κατάλληλη εξειδίκευση και προσανατολισμό.
- √ Ενδυνάμωση των υποδομών των αγροτικών οικισμών και λειτουργική σύνδεσή τους με το αστικό κέντρο.

Ορεινός χώρος

- √ Ανασυγκρότηση ορεινού χώρου με νέους όρους ανάπτυξης και αξιοποίησης των παραγωγικών πόρων σε συνδυασμό με εναλλακτικές μορφές τουρισμού και αναψυχής.
- √ Αναβάθμιση του υφιστάμενου προτύπου αγροτικής παραγωγής της Δυτικής Ροδόπης (Νευροκόπι) και ορυκτού πλούτου (μάρμαρα) και συμπλήρωση του με την ανάπτυξη δραστηριοτήτων εναλλακτικών μορφών τουρισμού και συναφών εξειδικευμένων δραστηριοτήτων (ερασιτεχνική θήρα, χιονοδρομικά).
- √ Ανάπτυξη του άξονα των νέων τεχνιτών λιμνών και φραγμάτων του Νέστου και ενδυνάμωση των παραποτάμιων οικισμών με τουριστικούς υποδοχείς μικρής κλίμακας.
- √ Άσκηση στην Ανατολική Ροδόπη ισχυρών μέτρων δημιουργίας επιχειρηματικών δραστηριοτήτων κυρίως στις περιοχές των καθέτων αξόνων που συνδέονται με τον συνοριακό χώρο.
- √ Ένταξη ορισμένων επιλεγμένων εγκαταλελειμμένων οικισμών σε ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπτυξης και εγκατάστασης επιχειρηματικών και τουριστικών δραστηριοτήτων μικρής και μεσαίας κλίμακας.

Παράκτιος και νησιωτικός χώρος

- √ Οι περιοχές του παράκτιου μετώπου και των νησιών αναπτύσσονται με όρους βιωσιμότητας/αειφορίας.
- √ Η διαδικασία στηρίζεται από δράσεις της Περιφέρειας αλλά και μέτρα προστασίας (ρυθμίσεις οικιστικών περιοχών, κανονιστικούς όρους δόμησης, έλεγχο εκτός σχεδίου δόμησης).
- √ Στις ήδη επιβαρυμένες περιοχές (όρμου Καβάλας, παράλια Παγγαίου) εφαρμόζονται προγράμματα ανάπλασης.
- √ Στα νησιά επιβάλλονται ισχυρά μέτρα προστασίας του παράκτιου μετώπου και της εκτός σχεδίου δόμησης.
- √ Το σύνολο της έκτασης 'τόξου υγροτόπων και αρχαιολογικών χώρων' οργανώνεται ως ολοκληρωμένο Πάρκο Εθνικού Επιπέδου και αποκτά ιδιαίτερη διεθνή προβολή.

Χάρτης Γ. 2 : Χωρικές Επιπτώσεις των Πολιτικών (εθνικού και περιφερειακού επιπέδου) – ***Αξιολόγηση Προοπτικών***

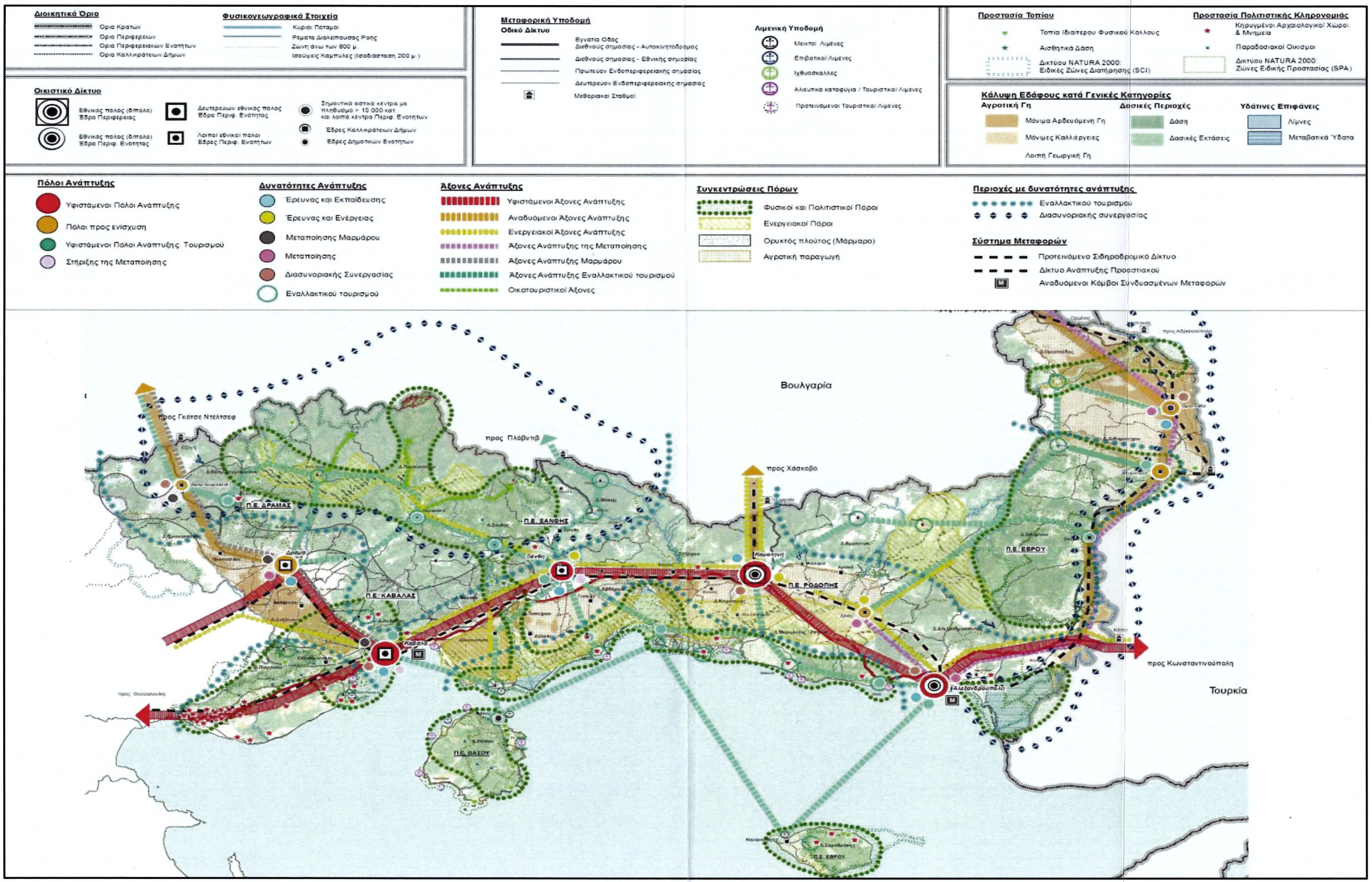

Πηγή: Αξιολόγηση Εφαρμογής Θεσμοθετημένου ΠΠΣΧΑΑ ΠΑΜΘ, Νοέμβριος 2012

ΚΕΦΑΛΑΙΟ $Γ_2$: ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΝΗΣΟΥ ΘΑΣΟΥ

2.1 Συνοπτική Αξιολόγηση από αναφορές φιλελλήνων

Το 1520-6 ο Piri Reis απεικονίζει την ακριβέστερη απόδοση του παλιού μεσογειακού κόσμου, συνθέτοντας το αναλυτικότερο κατά τον 16ο αι. νησολόγιο - πορτολάνο της Μεσογείου, το Βιβλίο της Ναυσιπλοϊας.

Αξίζει να αναφέρουμε αυτούσια την αναφορά του στο νησί της Θάσου (νησί Τάσοζ):

*«Το νησί αυτό είναι **ορεινό και πλούσιο σε νερά.** Έχει περίμετρο εξήντα μίλια **και τρία καλοδιατηρημένα κάστρα.** Το ένα **λέγεται Θάσος** και βρίσκεται βόρεια. Δυο μίλια κάτω από το κάστρο **έχει κτιστεί λιμάνι**. Τα μικρά πλοία μπαίνουν στο εσωτερικό του, ενώ τα μεγάλα αράζουν απέναντι στην ανοιχτή θάλασσα. Δένουν τα παλαμάρια τους στα ερειπωμένα κτίσματα του λιμανιού και ρίχνουν άγκυρα κατά τα βόρεια σε βάθος είκοσι οργιές. Τις καλοκαιρινές μέρες είναι καλό αραξοβόλι κι όσοι χρειάζονται να πιουν νερό, υπάρχει κοντά μια πλούσια φυσική πηγή που χύνεται κατευθείαν στη θάλασσα. Εκτός από την πηγή υπάρχει κι ένα ποταμάκι.*

*Το δεύτερο **κάστρο λέγεται Γενί Χισάρ (Κάστρο)** κι είναι χτισμένο μέσα στο βουνό στο **κέντρο του νησιού**. **Το τρίτο κάστρο, λέγεται Καγκιρί (Κακιρίτσι) (Κακηράχη)** είναι χτισμένο πάνω σ΄ ένα μυτερό βράχο δυο μίλια μέσα στη στεριά στα δυτικά του νησιού. Η ακτή εμπρός από το κάστρο είναι λιμανάκι με ρηχά νερά. Οι άγκυρες όμως δεν πιάνουν καλά. Το μέρος είναι ανοιχτό. Ο άνεμος που φυσά από τον κόλπο Σίρος (Στρυμωνικός) ταράζει τα νερά. Έτσι, όσοι θέλουν να μπουν στο Λιμάνι, πρέπει να χαμηλώσουν τα πανιά κι αυτός είναι ο μόνος τρόπος να σωθούν. Αν προχωρήσουν νοτιοδυτικά, θα δουν γκρεμούς. Εκεί σε μερικά σημεία υπάρχουν αραξοβόλια. Τα νερά είναι ρηχά και μπορούν να αράξουν τις μέρες που φυσά βορειοανατολικός άνεμος.*

***Το λιμάνι** για τις μεγάλες μπάρτσες βρίσκεται στα ανατολικά του νησιού **(Όρμος Κοινύρων)**. Εκεί υπάρχει κι ένα **σφαιρικό μαύρο νησί, (Κοίνυρα)** που διακρίνεται κάτω από τα βουνά της Θάσου κι είναι το χαρακτηριστικό της για όσους πλησιάζουν από την ανοιχτή θάλασσα. Η απόσταση μεταξύ των δύο νησιών είναι ένα μίλι. Οι μεγάλες μπάρτσες μπαίνουν από τα βόρεια του νησιού. Δένουν τα παλαμάρια τους στο μαύρο νησί και ρίχνουν άγκυρα κατά το μεγάλο νησί σε βάθος τριάντα πέντε οργιές. Για όσους χρειάζονται πόσιμο νερό απέναντι, δηλαδή στο μεγάλο **νησί, υπάρχει ένα ποταμάκι με πεύκα**, όπου το νερό τρέχει ακόμη και τις καλοκαιρινές μέρες... **Όπου κι αν σκάψουν μια δυο πιθαμές, βγαίνει πόσιμο νερό.** Υπάρχει*

ακόμη κι ένα ποταμάκι στο μικρό νησί. Εκεί φτάνουν μόνο με καΐκι. Από το λιμάνι αυτό ως μπροστά από τη Θάσο δεν υπάρχει μέρος να ρίξουν άγκυρα. Από ***το λιμάνι ως τις ακτές της Ρούμελης είναι εφτά μίλια.*** *Μέσα σ΄ αυτή την απόσταση υπάρχει κι ένα* ***νησάκι που το ονομάζουν Αγί (Θασοπούλα).*** (*Πηγή: Λούπης 1999, σσ.174,176-179*)

Ο ελληνικός πορτολάνος γνωστός ως κώδικας 46 της Δημόσιας Βιβλιοθήκης Ζαγοράς που χρονολογείται με βεβαιότητα στη δεκαετία του 1530 αναφέρει τα ανάλογα για την «Θιάσιον».

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο διάσημος βιολόγος - ερευνητής Δρ. Thomas Schultze – Westrum, που γνωρίζει καλά το νησί εδώ και πολλές δεκαετίες :

«Η Θάσος διαφυλάσσει ακόμα αρκετή από τη φυσική ομορφιά και διατηρεί μια υγιή βιοποικιλότητα, πανίδας και χλωρίδας. Με την νέα ανάπτυξη του τουρισμού στην Θάσο, αυτά τα φυσικά περιουσιακά στοιχεία είναι στο κέντρο του οικονομικού ενδιαφέροντος, επειδή ενδυναμώνουν ένα είδος στέρεου και ανθεκτικού στις κρίσεις τουρισμού: ο οικοτουρισμός και ο αγροτουρισμός είναι η νέα ενδεικνυόμενη οικονομική ανάπτυξη στην Θάσου».

Ενώ καταλήγοντας αναφέρει ο Δρ. Thomas Schultze – Westrum:

«Ο βασισμένος στην φύση τουρισμός στην Θάσο βρίσκεται ακόμα σε στάδιο πρώιμης ανάπτυξης. Μέχρι σήμερα δεν υπάρχουν υποδομές και μέσα ενημέρωσης που μπορούν να προωθήσουν επαρκώς αυτήν την εξαιρετική δυναμική. Τα περισσότερα τοπία στην Θάσο παραμένουν ανεξερεύνητα και δεν έχουν γίνει ακόμα γνωστά στον κόσμο - να απολαύσουν την ομορφιά της φύσης και την ποικιλότητα της άγριας ζωής. Δεν υπάρχει επαρκές σύστημα περιπατητικών διαδρομών ακόμα, ούτε πλήρης οδηγός, ούτε βίντεο-παρουσίαση του φυσικού κόσμου της Θάσου. Και ούτε υπάρχουν δραστηριότητες που να προστατέψουν έναν αριθμό υψηλής ποιότητας βιοτόπων, εθνικού και ακόμα Ευρωπαϊκού επιπέδου: για παράδειγμα τους τελευταίους εναπομείναντες υγρότοπους και άλλους απειλούμενους βιότοπους».

Προβλήματα - συγκρούσεις - ευαίσθητες περιοχές

Τα κυριότερα προβλήματα του φυσικού περιβάλλοντος και της τουριστικής ανάπτυξης στην Θάσο, που αποτελούν προτεραιότητες στον τομέα της διατήρησης της βιοποικιλότητας στο νησί είναι τα εξής:

Α*) **Άναρχη και κακώς σχεδιασμένη δόμηση***. Αυτή τη στιγμή το νησί διανύει μια πολύ σοβαρή περιβαλλοντική κρίση. Υπάρχει σοβαρό πρόβλημα *κακής χωροταξίας και «υπερδόμησης» στον παράκτιο χώρο.* Η εκτός σχεδίου δόμηση, ο κακός πολεοδομικός

σχεδιασμός και ένα «κλίμα επιείκειας» στον τομέα της οικοδομικής εργασίας έχει δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα ως προς ***την υποβάθμιση του φυσικού και αυθεντικού τοπίου του νησιού***. Χαρακτηριστικά παραδείγματα υπάρχουν σε πολλά σημεία του νησιού (παραλιακή ζώνη Χρυσής Αμμουδιάς, Ποτού-Λιμεναριών, Ραχωνίου-Σκάλα Πρίνου κ.α.). Σημαντικές περιοχές ακτογραμμών όπως και σημαντικοί μικροί υγρότοποι έχουν υποβαθμιστεί ή έχουν αποξηρανθεί. ***Η μαζική τουριστικοποίηση*** του νησιού δημιουργεί φαινόμενα *υποβάθμισης του τουρισμού*, της *ποιότητα* του τουρισμού και της *συρρίκνωσης* της τουριστικής σεζόν. Τα φαινόμενα αυτά συνδέονται άμεσα με το *ύφος της τουριστικής ανάπτυξης*, με *την αλλοίωση του γνήσιου* χαρακτήρα του *πολιτισμικού* και *φυσικού περιβάλλοντος* καθώς και με την *έλλειψη οργανωμένης προσπάθειας ελέγχου* και *διατήρησης της βιοποικιλότητας* του νησιού. Η Θάσος της δεκαετίας του '70 δεν υπάρχει πια.

Β) ***Χωροταξικά ζητήματα εκτός οικισμών και ακτογραμμής***. Ένα μεγάλο μέρος του εσωτερικού του νησιού διατηρείται σε πολύ καλή κατάσταση και υπάρχουν ελάχιστα συγκρουόμενα συμφέροντα, ειδικά σε σχέση με την προστασία του τοπίου. Υπάρχουν όμως και πολύ σοβαρές εξαιρέσεις:

Ι) ***Λατομία***. Υπάρχει *συγκέντρωση λατομείων* στο ΒΑ τμήμα του νησιού δυστυχώς μέσα σε μεγάλες δασικές εκτάσεις με πυκνό και υψηλό δάσος Τραχείας Πεύκης. Η δραστηριότητα αυτή επεκτείνεται και απαιτείται έλεγχος.

ΙΙ) ***Οδοποιία*** σε φυσικές περιοχές. Η οδοποιία είναι απαραίτητη και για την σύνδεση μεταξύ οικισμών και για την πυρασφάλεια. Υπήρξε όμως άναρχη και κακώς σχεδιασμένη οδοποιία που δημιούργησε μεγάλες καταστροφές στο δίκτυο μονοπατιών αλλά και στο τοπίο (π.χ. δρόμοι μεταξύ Κρήνη-Θεολόγο).

ΙΙΙ) ***Αιολικοί σταθμοί***, πυλώνες και κεραίες στις κορυφογραμμές. Ως τώρα η Θάσος δεν έχει δεχτεί την σοβαρή αισθητική προσβολή μεγάλων Αιολικών Σταθμών Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΣΠΗΕ). Υπάρχουν ήδη προτάσεις για την δημιουργία τέτοιων μονάδων σε διάφορα σημεία του νησιού χωρίς να έχει εξεταστεί μια πρόταση συνολικής χωροταξίας.

Γ) ***Έλλειψη ολοκληρωμένου σχεδιασμού και διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών***. Οι πρόσφατες οριοθετήσεις «δήθεν» προστατευόμενων περιοχών (Natura 2000) είναι ελάχιστες. Όμως η ολοκλήρωση αυτού του έργου απαιτεί και νέες οριοθετήσεις και μια ολοκληρωμένη στρατηγική διαχείρισης και διατήρησης της βιοποικιλότητας. Προφανώς δεν νοείται προστασία

φυσικού περιβάλλοντος χωρίς την ***συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας*** και την προστασία του «ανθρώπινου είδους». Στην Θάσο ακόμη δεν υπάρχει συντονισμένη δράση για της προστατευόμενες περιοχές και χρειάζεται προσεκτική μελέτη του προβλήματος, με πραγματική ιεράρχηση προτεραιοτήτων και προοπτικών. *Απαιτείται καλύτερο σχέδιο-εφαρμογή προστασίας τοπίων, προστασίας δασικών εκτάσεων, σπάνιων βιοτόπων-υγροτόπων, αποκατάσταση υποβαθμισμένων περιοχών (θίνες) καθώς και προστασία των αλιευμάτων.*

Συγκριτικά πλεονεκτήματα λόγω του φυσικού πλούτου του νησιού

Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της οικοτουριστικής ανάπτυξης της Θάσου είναι πασιφανή. ***Είναι ένα νησί που θυμίζει μακεδονικό βουνό μέσα στο Αιγαίο*** αλλά και πολύ κοντά στην ακτή της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης –συνεπώς συνδεδεμένο απόλυτα με την υπόλοιπη περιφέρεια. Ήδη το νησί έχει προβάλει όνομα και ταυτότητα, ως ***«Σμαραγδένιο Νησί»*** και αυτό δείχνει πραγματικά την διάθεση των κατοίκων και τουριστικών επαγγελματιών του να προβάλουν το φυσικό του περιβάλλον ως κύριο στοιχείο της ταυτότητας του, δηλαδή εκτός από τις παραλίες, την ιστορία και τους οικισμούς. Βέβαια το νησί έχει παραλίες, ιστορικό - αρχαιολογικό ενδιαφέρον και οικισμούς που πράγματι τοποθετούνται πολύ υψηλά στην κλίμακα οποιασδήποτε αξιολόγησης στην ευρύτερη περιφέρεια του Αιγαίου / Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Αξίζει να αναφερθούμε και στο εξαιρετικό ***Αρχαιολογικό Μουσείου*** το οποίο ανακαινίστηκε πρόσφατα, καθώς και στις διάσπαρτες αρχαιότητες εντός και πλησίον του οικισμού του Λιμένα – ***ένα σύμπλεγμα αρχαιολογικού ενδιαφέροντος*** ανεπανάληπτο στον χώρο του Βόρειου Αιγαίου και της παράκτια περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η Θάσος πρέπει να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες *οικοτουριστικής ανάπτυξης ιδιαίτερα μετά την ένταξη μεγάλου τμήματος τους νησιού στο Δίκτυο Natura 2000*. Οι νέες θεσμοθετημένες προστατευόμενες περιοχές μπορεί να φέρουν σημαντική αλλαγή και αναβάθμιση στην ταυτότητα και προβολή του νησιού καθώς και σημαντικά πολλαπλασιαστικά οφέλη (χρηματοδοτήσεις έργων μέτρων κ.α. και έμπρακτη διαχείριση, έλεγχος, προστασία). (*Πηγή: Προτάσεις οικοτουριστικής ανάδειξης με σκοπό τη διατήρηση της παράκτιας βιοποικιλότητας της Θάσου 2011*)

2.2 Γενική διάγνωση των χαρακτηριστικών και των προοπτικών της νήσου Θάσου

Η ανάλυση της Ιστορικής – Πολιτιστικής – Παραγωγικής & Αναπτυξιακής Φυσιογνωμίας της περιοχής δίνει τις κατευθυντήριες αρχές για την επίτευξη του γενικότερου πλαισίου της περιοχής του Δήμου Θάσου καθώς και του πλαισίου που αυτός πρέπει να δραστηριοποιηθεί στην κατεύθυνση μιας προοπτικής βιώσιμης (αειφόρου) ανάπτυξης.

Το όραμα και οι αρχές του Δήμου:

Ο Δήμος Θάσου αντιλαμβάνεται ως ***αποστολή*** του:

«Τη διακυβέρνηση των τοπικών υποθέσεων και την παροχή δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών για την ικανοποίηση των αναγκών των κατοίκων, των τοπικών φορέων και των επισκεπτών, με απώτερο σκοπό τη βιώσιμη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής του».

Στο πλαίσιο αυτό το ***όραμα*** του Δήμου διαμορφώνεται ως ακολούθως:

«Η οργάνωση ενός Δήμου πρωτοπόρου σε θέματα ανάπτυξης, βελτίωσης της ποιότητας ζωής, κοινωνικής αλληλεγγύης, πολιτισμού, παιδείας, αξιοποίησης συγκριτικών πλεονεκτημάτων και εξυπηρέτησης των πολιτών, μέσα από τη δημιουργία μιας αποτελεσματικής, ευέλικτης και βιώσιμης οργανωτικής δομής, η οποία δρα στο πλαίσιο στοχευμένων πολιτικών και ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, βραχυπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου ορίζοντα, προωθώντας, ενισχύοντας και καθοδηγώντας τη συνεργασία με όμορους ΟΤΑ και λοιπούς φορείς για την αειφόρο ανάπτυξη του Δήμου και της ευρύτερης περιοχής».

Τα οφέλη από την εκπόνηση του ***Επιχειρησιακού Προγράμματος του Δήμου*** εκτιμάται ότι θα είναι:

1. Προστασία & Αναβάθμιση του Φυσικού Περιβάλλοντος
2. Βελτίωση της Κοινωνικής και Οικονομικής Ευημερίας
3. Βελτίωση της Αποδοτικότητας και Αποτελεσματικότητας του Δήμου
4. Βελτίωση της Παραγωγικής Ικανότητας του Δήμου
5. Βελτίωση της Ικανοποίησης των Δημοτών
6. Βελτίωση της Οικονομικής Κατάστασης του Δήμου

Στο Εσωτερικό Περιβάλλον

Με βάση όλα τα προαναφερθέντα η πολιτική ανάπτυξης του Δήμου πρέπει να αποσκοπεί σε ***τρεις συνδεδεμένες κατευθύνσεις***:

- Στην ***πολύπλευρη ανάπτυξη του τουρισμού.*** Με ***νέες μορφές*** που μπορούν να αναπτυχθούν, όπως ο ***εναλλακτικός τουρισμός*** (Αναρριχητικός, Ιστορικός, Αλιευτικός, Οικοτουρισμός, Αγροτουρισμός, Παραδοσιακός, κ.λ.π.), που στηρίζεται κατά προτεραιότητα στην ***τοπική πρωτοβουλία*** και σέβεται το *τοπικό περιβάλλον* καθώς και το *φυσικό* και το *ανθρώπινο*.
- Την ***παραγωγική ένταξη*** και ***αξιοποίηση*** όλων των κρίσιμων ***πόρων*** της περιοχής και της *εξειδίκευσης των παρεχόμενων υπηρεσιών σε δραστηριότητες* που αποτελούν *ανταγωνιστικό πλεονέκτημα* για την περιοχή.
- Στην ***βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας του Δήμου και των Υπηρεσιών*** καθώς και των συνδεδεμένων Νομικών του Προσώπων στην κατεύθυνση *στήριξης* και *εξυπηρέτησης* των πολιτων

Οι εν λόγω κατευθύνσεις αναλύονται στους παρακάτω επιμέρους στόχους που αποτελούν σύνολο ενεργειών- δράσεων:

Τουρισμός – Πολιτισμός – Τοπικά Προϊόντα – Φυσικό περιβάλλον

- Υποστήριξη ***εκσυγχρονισμού*** και ***συντονισμού δράσης*** τοπικών επιχειρήσεων
- Ενίσχυση των ***δεικτών αναγνωρισιμότητας*** του νησιού ως ***τουριστικού προορισμού***
- ***Διεύρυνση*** της περιόδου που υπάρχει ***τουριστική ζήτηση***
- Πολύπλευρη ***Ανάπτυξη του Αγροτικού Τουρισμού*** και του ***Οικοτουρισμού***
- Περαιτέρω αναβάθμιση του ***παραδοσιακού οικιστικού ιστού*** και του ***φυσικού τοπίου***
- Υποστήριξη της ***αναδιάρθρωσης της αγροτικής οικονομίας*** στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό.
- Αξιοποίηση των ***σημαντικών αγροτικών προϊόντων*** (Ελιά, Λάδι, Μέλι)
- ***Αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος*** του ευρύτερου οικοσυστήματος
- ***Πολιτισμός***

Κοινωνική πολιτική

- ***Αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος*** του ευρύτερου οικοσυστήματος
- Αξιοποίηση ***Αρχαιολογικών Χώρων***
- Η αντιμετώπιση προβλημάτων που επηρεάζουν την ***ποιότητα ζωής*** των κατοίκων και του *βιολογικού καθαρισμού*, την *διαχείριση απορριμμάτων*, την ολοκλήρωση και εφαρμογή της *κυκλοφοριακής μελέτης* του Δήμου καθώς και την *ανάπλαση του κέντρου* της πόλης.
- Η ***άμεση εξειδίκευση*** του ΕΣΠΑ 2014-2020, το οποίο θα αποτελέσει το βασικό χρηματοδοτικό μέσο στη δεκαετία που διανύουμε.
- Η δημιουργία επιπλέον ***υποστηρικτικών δομών*** της *Απασχόλησης*, της *επιχειρηματικότητας* του πολίτη καθώς και
- Η ***ορθολογική οργάνωση*** – αναδιοργάνωση Υπηρεσιών του Δήμου και Δημοτικών Επιχειρήσεων, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν πολύτιμους υποστηρικτικούς *μηχανισμούς για τον προγραμματισμό, την υλοποίηση και την παρακολούθηση έργων και δράσεων*.

Ευρύτερο Περιβάλλον

Βέβαια, τη δεδομένη χρονική περίοδο, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το ιδιαίτερα ***αρνητικό οικονομικό περιβάλλον,*** στο πλαίσιο του οποίου καλείται ο Δήμος να διαμορφώσει τους στόχους του και τις προοπτικές του, με την *ένταση της κρίσης να είναι υψηλή*, ενώ παράλληλα κανείς δεν μπορεί να εκτιμήσει με ακρίβεια τη διάρκεια και τις επιπτώσεις της κρίσης, δεδομένου ότι ο ***κίνδυνος «ουσιαστικής»*** πτώχευσης της χώρας δεν καταγράφεται ως ακραία κινδυνολογία.

Για τον λόγο αυτό, το ευρύτερο περιβάλλον στο οποίο καλείται να κινηθεί ο Δήμος Θάσου και να διαμορφώσει τον Στρατηγικό του Σχεδιασμό επηρεάζεται, εκτός από το αρνητικό οικονομικό περιβάλλον, και από καταστάσεις, οι οποίες κατά βάση αποτελούν απόρροια της κρίσης. Τέτοιες καταστάσεις είναι ο *περιορισμός της τοπικής εξουσίας* και του «πραγματικού» εύρους των δραστηριοτήτων της στο πλαίσιο παρακολούθησης και αξιολόγησης της χώρας από *διεθνείς οργανισμούς*, ο *περιορισμός των δημοσίων δαπανών*, οι αυξανόμενες ανάγκες για *κοινωνική προστασία και αλληλεγγύη*, το ελαφρώς *αποσταθεροποιημένο πολιτικό* περιβάλλον

εντός του δημοκρατικού πλαισίου, *οι βίαιες αλλαγές* στη δημόσια διοίκηση και *η υποβόσκουσα κοινωνική αναταραχή*. (*Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011*)

Προτάσεις & Συμπεράσματα

Στόχοι & Προοπτικές των κοινωφελών & δημοτικών επιχειρήσεων του Δήμου Θάσου:

Ο Δήμος Θάσου διαθέτει δύο Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, την Κοινωφελή Επιχείρηση Θάσου (ΔΗΚΕΘ), την Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης & Αποχέτευσης Θάσου (Δ.Ε.Υ.Α.Θ.), και δύο Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου δικαίου το Ν.Π.Δ.Δ. «ΔΗΜΑΡΩΓΟΣ» και το Ν.Π.Δ.Δ. «ΛΙΜΕΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ».

Οι στόχοι της κοινωφελούς επιχείρησης Δήμου Θάσου (ΔΗΚΕΘ) είναι ανά τομέα:

ΤΟΜΕΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

- ✓ Ιδρυση και λειτουργία βιβλιοθήκης
- ✓ Ιδρυση και λειτουργία ΚΔΑΠ
- ✓ Ιδρυση και λειτουργία πάρκων κυκλοφοριακής αγωγής
- ✓ Λειτουργία γυμναστηρίου & αθλητικού κέντρου
- ✓ Προώθηση & εφαρμογή προγραμμάτων μαζικού αθλητισμού και διοργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων
- ✓ Λειτουργία πνευματικού πολιτιστικού κέντρου
- ✓ Λειτουργία μουσείων & πινακοθήκης
- ✓ Λειτουργία κινηματογράφου, θεάτρου & εργαστηρίου θεατρικής τέχνης
- ✓ Λειτουργία Ωδείου
- ✓ Λειτουργία σχολής χορού, γλυπτικής & ζωγραφικής
- ✓ Υλοποίηση πολιτιστικών προγραμμάτων
- ✓ Διοργάνωση συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων και αθλητικών εκδηλώσεων συνδεδεμένων με τον πολιτισμό
- ✓ Προώθηση πολιτιστικών ανταλλαγών
- ✓ Συνεργασία με τον απόδημο ελληνισμό και διοργάνωση ανάλογων εκδηλώσεων
- ✓ Εφαρμογή πολιτικών για την ανάδειξη και προστασία του τοπικού πολιτισμού, την προβολή πολιτιστικών αγαθών και σύγχρονων πολιτιστικών έργων

- ✓ Δημιουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, μουσείων, φιλαρμονικών και σχολών διδασκαλίας μουσικής & χορού κ.α.
- ✓ Ανάπτυξη πολιτιστικού τουρισμού
- ✓ Λειτουργία ή εκμίσθωση δημοτικών κατασκηνωτικών κέντρων
- ✓ Προστασία μουσείων, μνημείων, σπηλαίων καθώς και. αρχαιολογικών ή ιστορικών χώρων. Καταγραφή και προσπάθεια ένταξης σε προγράμματα συντήρησης και αναστήλωσης παλιών βιομηχανικών (ελαιοτριβείων, αρχαίων και νέων μεταλλείων), μοναστηριακών (μετόχια), διοικητικών (κονάκι), σχολικών κτιρίων (δημοτικών σχολείων που δεν λειτουργούν πια). Αξιοποίηση τους ως πολιτιστικών πολυκέντρων με αίθουσες θεάτρου, κινηματογράφου, εκθέσεων, αναγνωστηρίων, λαογραφικών συλλόγων κ.α.
- ✓ Συντήρηση και αξιοποίηση παραδοσιακών και ιστορικών κτιρίων

ΤΟΜΕΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

- ✓ Προστασία, αναβάθμιση φυσικού αρχιτεκτονικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος
- ✓ Προγράμματα προστασίας άγριας πανίδας της περιοχής
- ✓ Ίδρυση και λειτουργία δημοτικών εργαστηρίων για τον έλεγχο της ρύπανσης
- ✓ Λειτουργία Σφαγείου
- ✓ Λειτουργία κτηνιατρείων
- ✓ Οργάνωση περιβαλλοντικών προγραμμάτων
- ✓ Συνεργασίες με άλλους πανεπιστημιακούς, δημόσιους, κοινωνικούς κ.α. φορείς
- ✓ Προστασία υδάτινων πόρων
- ✓ Προστασία εδάφους
- ✓ Καταπολέμιση της ρύπανσης
- ✓ Λειτουργία τμήματος φυσικής και περιβαλλοντικής αγωγής
- ✓ Διαχείριση και λειτουργία μητροπολιτικού ευρυζωνικού δικτύου οπτικών ινών

ΤΟΜΕΑΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Αξιοποίηση του Τουριστικού αποθέματος του νησιού που μπορεί να αποτελέσει την «βαριά Βιομηχανία» της περιοχής με τις ακόλουθες ενέργειες:

- ✓ Δημιουργία και εκμετάλλευση δύο ***σύγχρονων μαρίνων***, που θα βελτιώσουν σημαντικά την Τουριστική προσφορά και τις υποδομές του νησιού, ***μία στον Λιμένα*** που βρίσκεται

σε *φάση αποπεράτωσης* και ***μία στα Λιμενάρια*** της Νότιας Θάσου για την οποία υπάρχει *ολοκληρωμένη μελέτη*.

- ✓ Μέσω του Λιμενικού Ταμείου διεκδίκηση και κατασκευή ***Εμπορικού-λιμένα*** για τον λιμενισμό μεγάλων ***οχηματαγωγών και κρουαζιερόπλειων***.
- ✓ Δημιουργία μικρού αερολιμένα στον Πρίνο για μικρά αεροσκάφη και παράλληλη δημιουργία υποδομών ελιμενισμού υδροπλάνων. (*Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011*)

Δημοτική Συγκοινωνία

Βελτίωση μεταφορικών συνδέσεων εντός του δήμου σε συχνότητα και κάλυψη όλων των περιοχών, καθώς και με τις υπόλοιπες περιοχές κυρίως ορεινά χωριά και παραθαλάσσιους οικισμούς του νησιού ώστε να είναι εύκολα προσβάσιμες, με απότερω σκοπό την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Βελτίωση συγκοινωνίας με Καβάλα και Αλεξανδρούπολη είτε αεροπορικώς είτε μέσω ναυσιπλοίας.

ΤΟΜΕΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Επιστημονικές, επιχειρηματικές, ερευνητικές και τεχνολογικές προτάσεις. Διασύνδεση ερευνητικού ιστού της περιφέρειας ΤΕΙ – ΑΕΙ με τις παραγωγικές επιχειρήσεις μέσω δικτύων ΑΕΙ- ΤΕΙ – τεχνολογικών – ερευνητικών μηχανισμών / επιχειρηματικών φορέων με στόχο την ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της έρευνας στις επιχειρήσεις. Ευρύ πεδίο έρευνας παρουσιάζουν ο πρωτογενής τομέας, η γεωργία, η κτηνοτροφία, τα δάση, ο φυσικός πλούτος καθώς και ο ορυκτός πλούτος (θασίτικο μάρμαρο), η αλιεία, οι υδατοκαλλιέργιες και η οστρακοκαλλιέργιες, το μέλι και ο δευτερογενής τομέας με το στάδιο της μεταποίησης των προϊόντων του πρωτογενή καθώς και ο τριτογενής τομέας με το εμπόριο των προηγούμενων. Επιστήμες όπως η δασοκομία, η γεωπονία καθώς και η φιλοσοφία, η φιλολογία, το ιστορικό – αρχαιολογικό, βρίσκουν πρόσφορο έδαφος για μεγάλο πεδίο μελέτης, ελκύοντας φοιτητές και σχολές για περαιτέρω έρευνα στην περιοχή. Πολλά από τα αποτελέσματά τους βρίσκουν εφαρμογή στον τριτογενή τομέα ιδίως στο πεδίο του τουρισμού. Τέλος, η Θάσος προσφέρεται για ανάπτυξη και χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) όπως ο ήλιος, ο άνεμος, η γεωθερμία και η κυκλοφορία του νερού.

Χάρτης Γ. 3 : Λατομεία στο ΥΔ 12

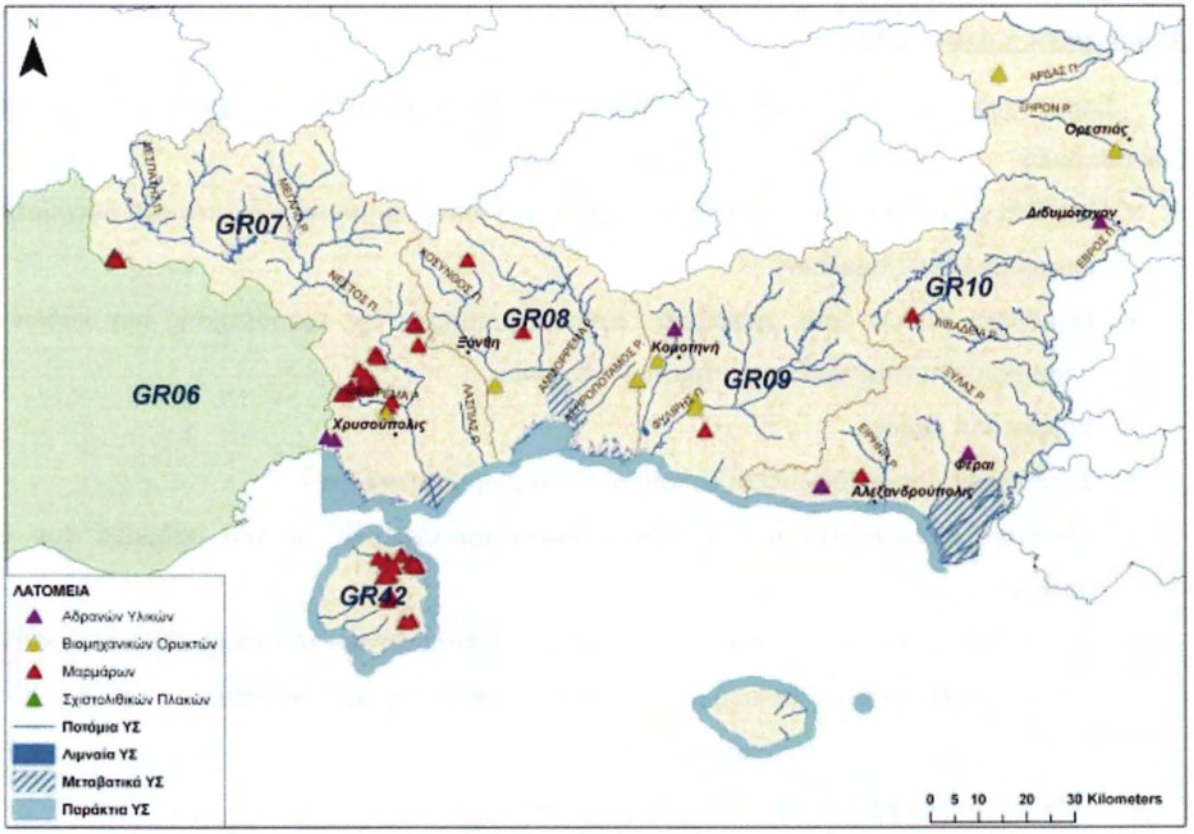

Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (GR12), Τεύχος 8, σελ. 87

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην περιοχή της ΠΑΜΘ σύμφωνα με στοιχεία της ιστοσελίδας LATOMET της Γενικής Δ/σης Φυσικού Πλούτου του ΥΠΕΚΑ στο ΥΔ 12 απαντώνται:

- 7 λατομεία Αδρανών υλικών
- 2 λατομεία Σχιστολιθικών πλακών
- 80 λατομεία Μαρμάρων και
- 9 λατομεία βιομηχανικών ορυκτών (άργιλος, κερατόλιθος)

Η μεγαλύτερη συγκέντρωση λατομείων μαρμάρου παρατηρείται στη Δημοτική Ενότητα Ορεινού του Δήμου Νέστου, εντός της λεκάνης απορροής του Ξηρορέματος και στο ***Δήμο Θάσου***.

ΤΟΜΕΑΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

Απορίμματα – Ανακύκλωση

Επανασχεδιασμός της υπηρεσίας καθαριότητας με γνώμονα τις σημερινές ανάγκες όλων των οικισμών:

- ✓ Μελέτη με στόχο την αυτοτελή διαχείριση των απορριμμάτων (εργοστάσιο διαχείρισης απορριμμάτων- λυμάτων)
- ✓ Προσθήκη κάδων όπου χρειάζεται. Επανασχεδιασμός της τοποθέτησης των κάδων & απομάκρυνση τους από το κέντρο των οικισμών
- ✓ Ρομποτικοί κάδοι
- ✓ Σχεδιασμός δρομολογίων και ωραρίων των απορριμματοφόρων
- ✓ Σταδιακή αντικατάσταση του στόλου απορριμματοφόρων με νέα οχήματα που δεν ρυπαίνουν
- ✓ Συστηματική εκστρατεία ευαισθητοποίησης των πολιτών και των επαγγελματιών, καθότι πρέπει να έχουν αποφασιστικό ρόλο στην διατήρηση της καθαριότητας
- ✓ Ανακύκλωση για όλα τα ανακυκλώσιμα υλικά
- ✓ Οργάνωση της διαχείρισης επικίνδυνων υλικών

Διαχείριση λυμάτων:

- ✓ Βιολογικοί Καθαρισμοί
- ✓ Εξυπηρέτηση των οικισμών με Δημοτικά Βυτιοφόρα οχήματα άντλησης βοθρολυμάτων

Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης & Αποχέτευσης Θάσου

Στόχοι & Λύσεις:

- ✓ η *ριζική αντιμετώπιση – διαχείριση* του κυκλώματος υδρεύσεως και αποχετεύσεως του Δήμου Θάσου
- ✓ η *ποιοτική παροχή* υπηρεσιών προς τους δημότες – καταναλωτές, στους τομείς της ύδρευσης και της αποχέτευσης
- ✓ η *αναβάθμιση των δικτύων* ύδρευσης και αποχέτευσης
- ✓ η κατασκευή και λειτουργία *βιολογικών καθαρισμών*

Χάρτης Γ. 4 : Χ.Υ.Τ.Α. & Χ.Α.Δ.Α. Υ.Δ. 12

Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (GR12), Τεύχος 8, σελ. 30

<u>Διαχείριση υδάτινων πόρων:</u>

- ✓ Επιστημονικός σχεδιασμός διαχείρισης υδάτινων πόρων σε συνεργασία με το ***ΑΠΘ & ΔΠΘ***
- ✓ Έλεγχος γεωτρήσεων
- ✓ Δημιουργία μικρών φραγμάτων για τον εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζοντα
- ✓ Δημιουργία λιμνοδεξαμενών
- ✓ Διασφάλιση της ποιότητας του νερού. Απόκτηση περιβαλλοντικής συνείδησης και - υδατικής ηθικής μέσω της παιδείας.

Χάρτης Γ. 5 : Σημεία υδροληψίας ύδατος που προορίζεται για ανθρώπινη κατανάλωση

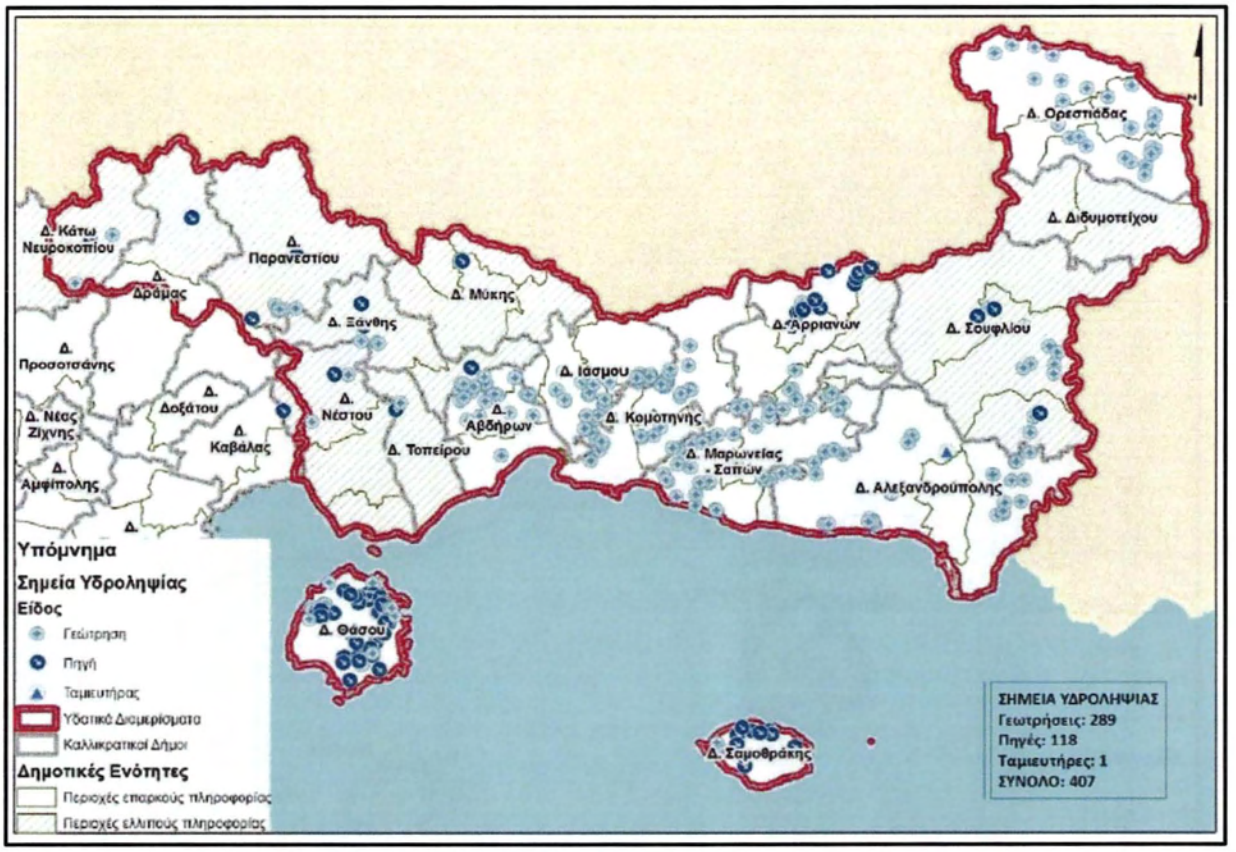

Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (GR12), Τεύχος 2, σελ. 10

Άμεση ανάγκη ορισμού μπαζότοπων.

Υλοποίηση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδιασμού για τον καθορισμό:

- ✓ Τουριστικής ζώνης ανάπτυξης
- ✓ Βιοτεχνικών πάρκων
- ✓ Παραδοσιακών οικισμών
- ✓ Λατομικών ζωνών

Πυροπροστασία:

- ✓ Καθαρισμός αντιπυρικών ζωνών
- ✓ Στελέχωση της Υπηρεσίας Πυροπροστασίας, των πυροφυλακίων και βελτίωση του εσωτερικού οδικού δικτύου του νησιού
- ✓ Διεκδίκηση πυροσβεστικού κλιμακίου στη νότια Θάσο

Οι Στόχοι, οι αρμοδιότητες & Προοπτικές του Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου «ΔΗΜΑΡΩΓΟΣ» είναι:

ΤΟΜΕΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ & ΠΑΙΔΕΙΑΣ

- ✓ Φροντίδα Τρίτης Ηλικίας (ΚΑΠΗ). Βελτίωση πόρων. Η έλλειψη προσωπικού, η ακαταλληλότητα των χώρων στέγασης και η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής είναι ανασταλτικοί παράγοντες για την εύρυθμη λειτουργία των ΚΑΠΗ και των Παιδικών Σταθμών.
- ✓ Παιδική Φροντίδα και Παιδεία. Ανέγερση ενός μεγάλου λυκειακού συγκροτήματος στον Πρίνο με ίδρυση Επαγγελματικού Λυκείου (ΕΠΑΛ), βελτίωση του αντίστοιχου ΕΠΑΛ του Λιμένα, Επαγγελματικής Σχολής (ΕΠΑΣ) και Νυχτερινού Γυμνασίου-Λυκείου. Είναι προφανής, η «αιμορραγία» του μαθητικού δυναμικού του νησιού προς την Καβάλα ή τη Χρυσούπολη.
- ✓ Αρμοδιότητες Βιβλιοθηκών
- ✓ Αρμοδιότητες Καλλιτεχνικής Εκπαίδευσης (χορός, εικαστικά, τέχνες, θέατρο κλπ)
  Αρμοδιότητες οργάνωσης ομάδων και εργαστηρίων σε θέματα τέχνης και πολιτισμού
- ✓ Αρμοδιότητες Ωδείου και Φιλαρμονικής
  Αρμοδιότητες Γενικών Προγραμμάτων Κοινωνικής Προστασίας & Προγραμμάτων για Ευπαθείς Κοινωνικές Ομάδες. (*Πηγή: Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011*)

Πρωτογενής & Δευτερογενής Τομέας

Η εφορία της γης δίνει την δυνατότητα για περαιτέρω ανάπτυξη της γεωργίας σε δημητριακούς καρπούς (σίκαλη, σιτηρά), αμπέλια, λάδι, ελιές, μέλι και κερί. Η κρίση θα μπορούσε να επαναφέρει την κτηνοτροφία στα παλιά της επίπεδα με την εκτροφή αιγοπρόβατων & βοοειδών. Το ζωικό κεφάλαιο του ΥΔ 12, στο οποίο ανήκει η Θάσος καθώς και το μεγαλύτερο μέρος της ΠΑΜΘ (εκτός της Καβάλας), στη χωρική κατανομή του και στις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις αποτυπώνεται στους ακόλουθους χάρτες.

Χάρτης Γ. 6 : Εκτρεφόμενα αιγοπρόβατα και ποιμνιοστάσια στο ΥΔ 12 (ζώα ανά ΤΚ ή ΔΚ)

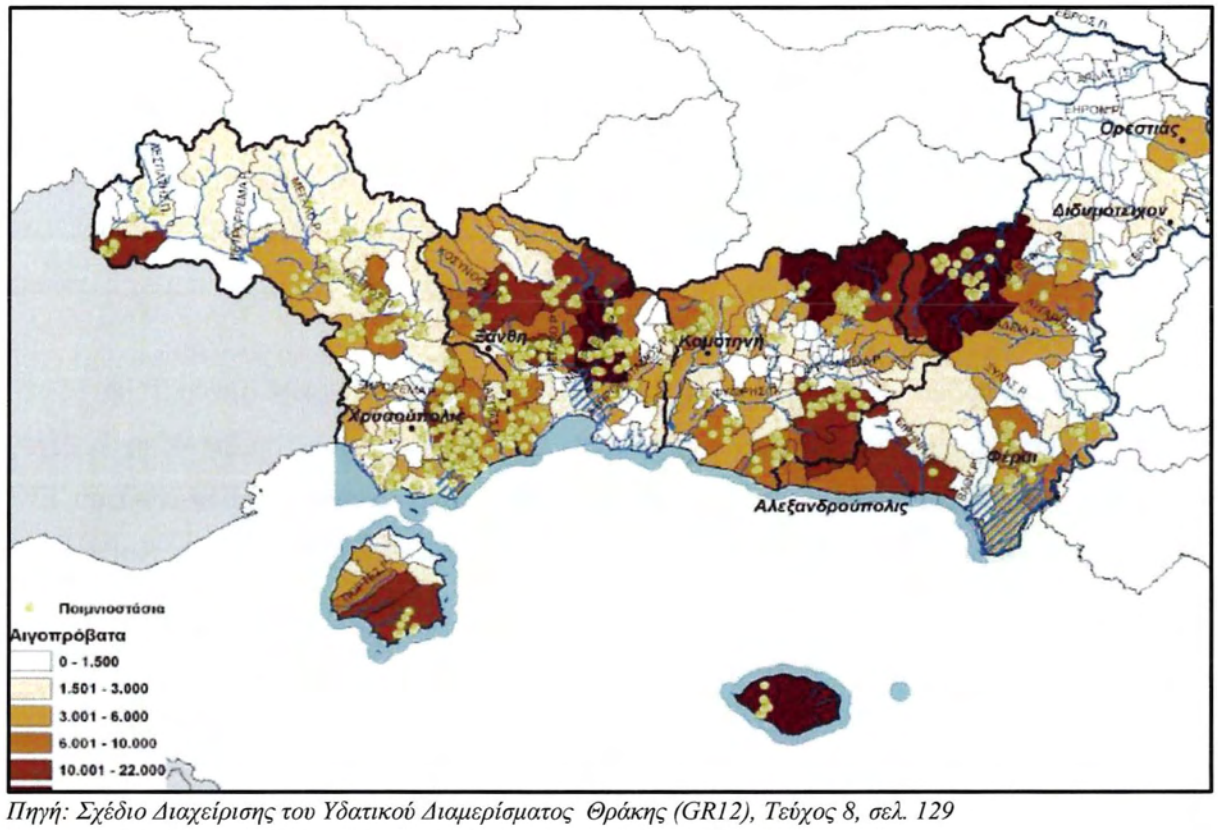

Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (GR12), Τεύχος 8, σελ. 129

Χάρτης Γ. 7 : Εκτρεφόμενα βοοειδή στο ΥΔ 12 (ζώα ανά ΤΚ ή ΔΚ)

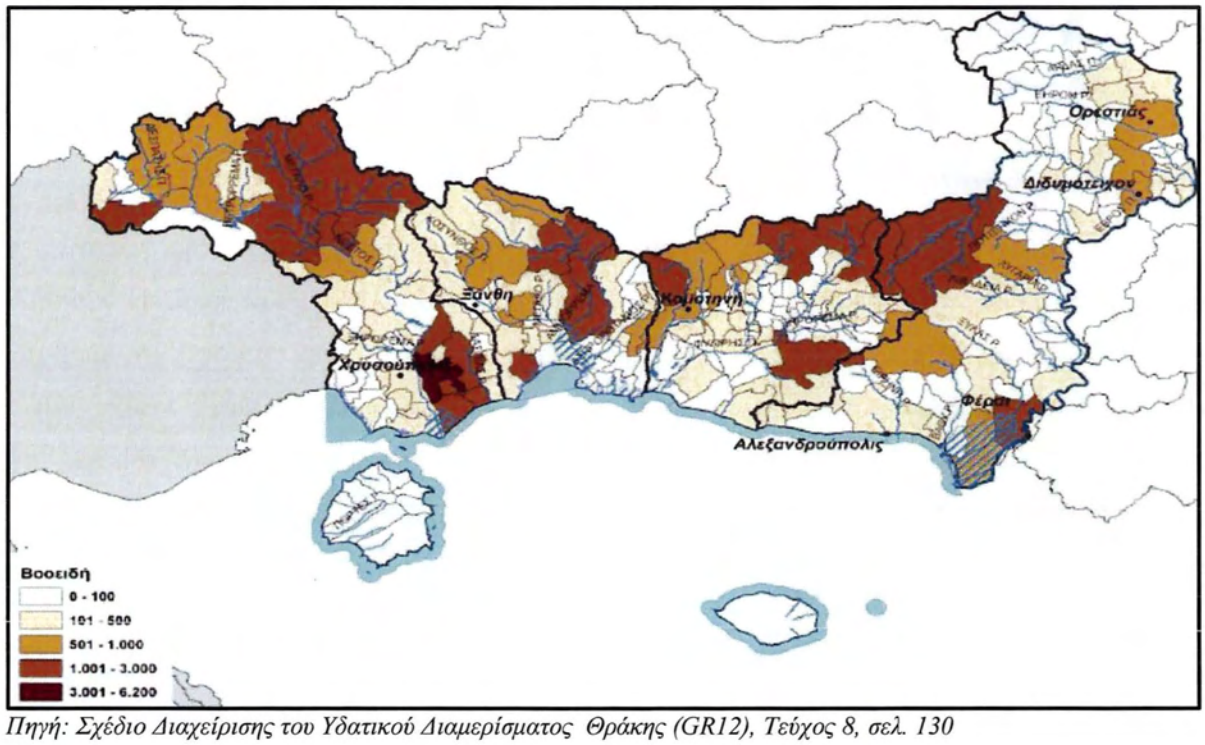

Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (GR12), Τεύχος 8, σελ. 130

Χάρτης Γ. 8 : Εκτρεφόμενες όρνιθες σε συστηματικά πτηνοτροφεία στο ΥΔ 12 (ζώα ανά ΤΚ ή ΔΚ) - Πτηνοτροφεία εντατικής και εκτατικής εκτροφής

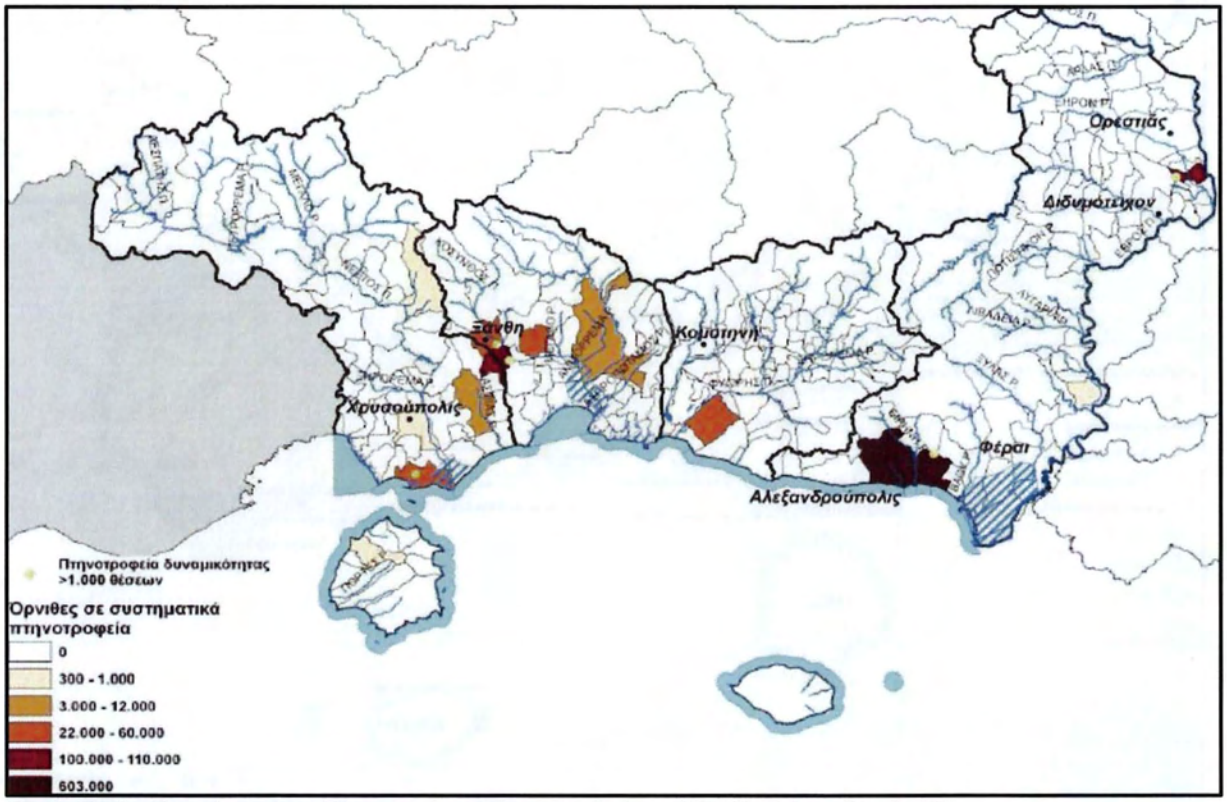

Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (GR12), Τεύχος 8, σελ. 130

Η ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας καθώς και της οστρακοκαλλιέγειας ευνοείται στο νησί. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, η αξιοποίηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και η ανάπτυξη των παραδοσιακών τοπικών προϊόντων καθώς και η βελτίωση των δομών μεταποίησης και εμπορίας προϊόντων του πρωτογενή τομέα, κρίνονται απαράιτητα.

Χάρτης Γ. 9 : Ενεργές υδατοκαλλιέργειες και εκμεταλλεύσεις λιμνοθαλασσών

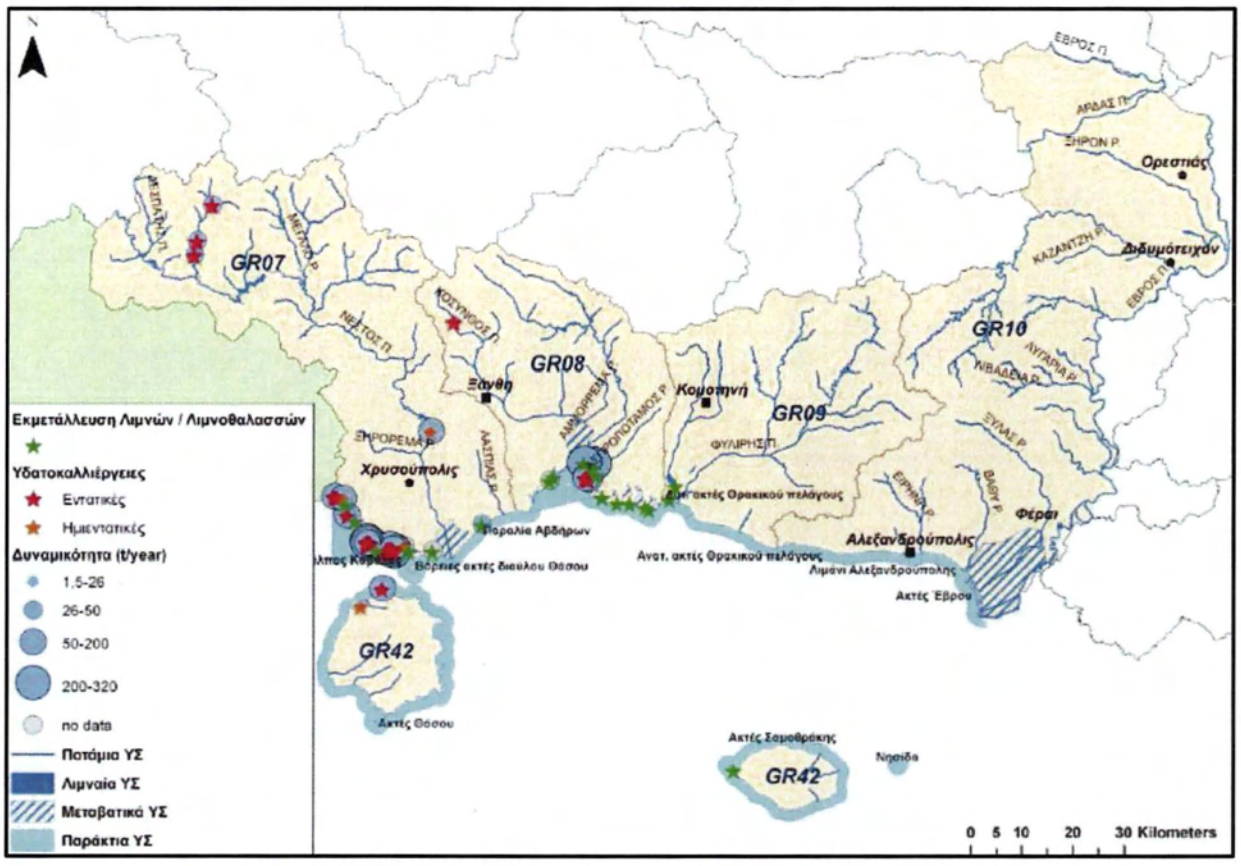

Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (GR12), Τεύχος 8, σελ. 97

Επιχειρηματικότητα

Η τοπική επιχειρηματικότητα, η αύξηση απασχόλησης, η αξιοποίηση τοπικών πόρων, η δημιουργία εναλλακτικών πηγών εισοδήματος θα επιφέρει συγκράτηση πληθυσμού και βελτίωση της επιχειρηματικότητας στο νησί.

Πίνακας Γ. 5 : Περιοχές ΠΑΥ (Περιοχές Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών)ΥΔ 12& παράκτια ΥΣ

Κωδικός	Περιοχή	ΠΕ	Κυρία Υδατοκαλλιεργητική Δραστηριότητα	ΥΣ	Όνομα ΥΣ
Β.14	Αγίασμα - Κεραμωτή - Εράσμιο	Καβαλάς - Ξανθής	Ιχθυοκαλλιέργεια - Οστρακοκαλλιέργεια - Λοιποί Υδρόβιοι Οργανισμοί	*GR1106C0004N*	*Δυτικός Κόλπος Καβάλας*
				GR1207C0001N	Ανατολικός Κόλπος Καβάλας
				GR1207C0002N	Βόρειες Ακτές Διαύλου Θάσου
				GR1207C0003N	Παραλία Αβδήρων
				GR1242C0012N	Ακτές Θάσου
Β.15	Μαρώνεια	Ροδόπης - Έβρου	Ιχθυοκαλλιέργεια - Οστρακοκαλλιέργεια - Λοιποί Υδρόβιοι Οργανισμοί	GR1210C0006N	Ανατολικές Ακτές Θρακικού Πελάγους
Δ.2	Βιστωνικός Κόλπος	Ξάνθης - Ροδόπης	Ιχθυοκαλλιέργεια - Οστρακοκαλλιέργεια - Λοιποί Υδρόβιοι Οργανισμοί	GR1207C0003N	Παραλία Αβδήρων
				GR1208C0004N	Βιστωνικός Κόλπος
				GR1208C0005N	Δυτικές Ακτές Θρακικού Πελάγους

Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (GR12), Τεύχος 2, σελ. 17

Χάρτης Γ. 10 : Προτεινόμενες περιοχές προστασίας ειδών με οικονομική σημασία

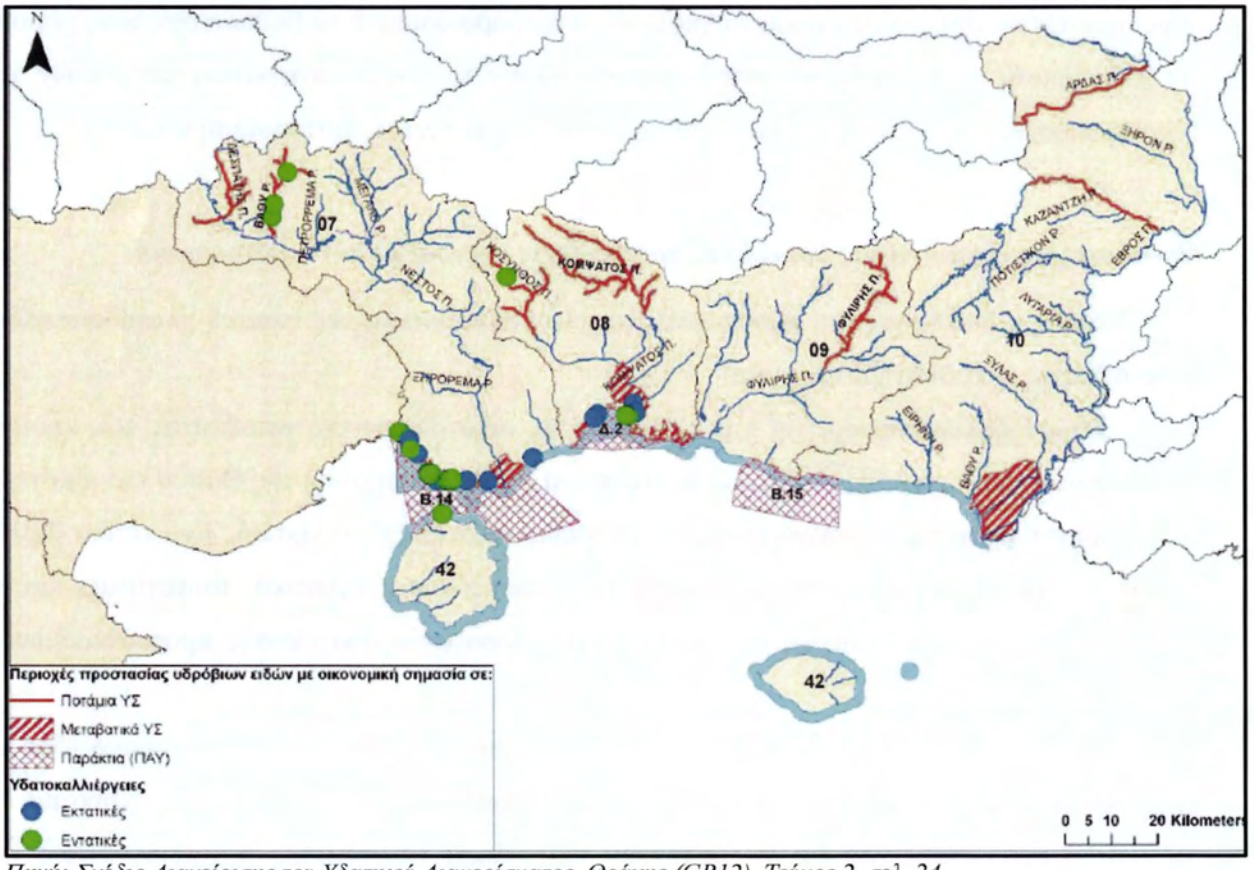

Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (GR12), Τεύχος 2, σελ. 24

Ειδικές Μορφές Τουρισμού

Δημιουργία δικτύων ανάπτυξης και διαχείρισης, υποστηρικτικές υπηρεσίες τουριστικού τομέα. Δημιουργία προγράμματος ολοκληρωμένης ανάπτυξης και αξιοποίησης κάθε δυνατότητας της περιοχής: πολιτιστικά γεγονότα, παραδοσιακά προϊόντα, τέχνες, παραδοσιακούς οικισμούς και αξιόλογα οικιστικά σύνολα, ώστε να εμπλουτιστεί ο τουριστικός τομέας και να υλοποιηθούν οι δράσεις ολοκληρωμένης ανάπτυξης για την αναζωογόνηση της περιοχής.

Στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, που έχουν ως κύριο στόχο την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, ανήκουν: ***ο θαλάσσιος, ο καταδυτικός, ο αθλητικός τουρισμός αναψυχής, ο τουρισμός υπαίθρου, ο φυσιοδιφικός, ο γαστρονομικός, ο τουρισμός υγείας και ευεξίας, ο αγροτουρισμός καθώς και ο οικοτουρισμός.***

Στο ΕΣΠΑ 2007-2013 υπήρχε υποστηρικτικό πρόγραμμα *ΕΠΑΝ ΙΙ «Επανεκίνησε την επιχείρισή σου με επένδυση στον εναλλακτικό τουρισμό»*, με κίνητρο για τις επιχειρήσεις που συμμετείχαν να μπορούν να αποκτήσουν τον ειδικό εξοπλισμό για την εξυπηρέτηση των δραστηριοτήτων του εναλλακτικού τουρισμού, να διαμορφώσουν ή να βελτιώσουν τους χώρους της επιχείρησής τους, να διαφημιστούν, να καλύψουν το κόστος αναγκαίων υπηρεσιών για τεχνική υποστήριξη, μεταφορά τεχνογνωσίας, απόκτηση πατέντας, πιστοποίηση κ.λ.π.

Προτάσεις για έργα-δράσεις και ειδικές προσεγγίσεις σχετικά με τον οικοτουρισμό:

Σκοπός η διατήρηση και προστασία στοιχείων βιοποικιλότητας (τοπική χλωρίδα-πανίδα, βιοκοινότητες, οικοσυστήματα, τοπία)

1. ***Μικρό βιβλίο-οδηγός***, για την ανάδειξη της οικοτουριστικής ταυτότητας του νησιού. Προτείνεται ένα μικρό βιβλίο-αλμπουμ με σκοπό να αναδείξει τη φύση της Θάσου και ιδιαίτερα τα ξεχωριστά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της βιοποικιλότητας του νησιού. Ένα τέτοιο βιβλίο μπορεί να είναι καθοριστικό στην δημιουργία της τοπικής «οικοτουριστικής ταυτότητας» και να βοηθήσει να αναπτυχτεί συνοχή στις προσεγγίσεις προστασίας-διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών.
2. ***Website***, για μεταφορά του υλικού του μικρού βιβλίου - οδηγού σε διαδικτυακό τόπο με διαδραστικούς μηχανισμούς όπως χάρτες, εικόνες, συνδέσεις και λεπτομέρειες. Χρήσιμο θα ήταν στον ιστότοπο - website να υπάρχουν και ειδικοί επιστήμονες ή φυσιογνώστες και

φυσιοδίφες. Ήδη υπάρχουν πολλοί ιστότοποι για το νησί και μάλιστα υπάρχει μια πολύ σπουδαία προσπάθεια δημιουργία μιας πλατφόρμας για την φυσική ιστορία του νησιού: The Natural History of Thasos. http://yrefail.net/Thasos

3. ***Βιβλίο για την Θάλασσα της Θάσου***. Μια καλύτερη «ματιά στο βυθό» από την οικολογική και οικοτουριστική άποψη. Πάλη με διαδρομές-ερμηνεία-ειδική φωτογράφηση που να στοχεύει στην παρουσίαση και σπουδαιότητα του θαλάσσιου περιβάλλοντος, με ειδική μνεία στην ιχθυοπανίδα. Δυστυχώς σχεδόν απουσιάζουν τέτοιοι οδηγοί ακόμη στην Ελλάδα αλλά αναπτύσσονται σε πολλά μέρη της Μεσογείου (π.χ. Κύπρος, Ιταλία, Γαλλία, Τουρκία). Η απελευθέρωση του ***καταδυτικού τουρισμού*** ήρθε πολύ αργά στην Ελλάδα και μάλλον εκεί οφείλεται η έλλειψη υποβρύχιας φωτογράφησης. Είναι σημαντικό το βιβλίο να διανέμεται-διακινειται μέσω βιβλιοπωλείων (δηλ. να μην περιοριστεί ως ειδική έκδοση-άλμπουμ της Τοπικής Αυτοδιοίκησης). Είναι βέβαιο ότι ένα τέτοιο βιβλίο-άλμπουμ θα έχει μεγάλη επιτυχία λόγο της ελκυστικότητας του αντικειμένου και την αξία του ως σουβενίρ.

4. ***Οικοτουριστικός Χάρτης Θάσου.*** Ήδη υπάρχουν σχετικά καλοί χάρτες για την Θάσο (π.χ. Ψημένος 2010). Μια νέα έκδοση με καθοδήγηση σε πολλά οικοτουριστικά και πολιτισμικά αξιοθέατα που θα παραθέτει τα νέα μονοπάτια που έχουν οργανωθεί - χαρτογραφηθεί και καθαριστεί τα τελευταία χρόνια στο νησί από τοπικές ομάδες, ορειβατικές, περιβαλλοντικές, τουριστικές. Το έργο αυτό θα δομηθεί έτσι ώστε να βοηθήσει την διασπορά τουριστών, επισκεπτών και περιβαλλοντικών ομάδων σε περιοχές του νησιού που δεν υπάρχει έντονη δραστηριότητα αναψυχής - φυσιοδιφικής περιήγησης αλλά και να διαφημίσει ότι το νησί είναι επισκέψιμο και εκτός της κορύφωσης της τουριστικής σεζόν, δηλαδή χειμερινές επισκέψεις, άνοιξη, φθινόπωρο. Είναι προφανές ότι οι προτάσεις και η προώθηση πρέπει να σεβαστούν τα όρια αντοχής και την περιβαλλοντική ευαισθησία των επι μέρους περιοχών, που αποκαλύπτουν τα μονοπάτια και οι κωδικοί του χάρτη, όπως για παράδειγμα την αποφυγή επίσκεψης σε νησίδες φωλιάσματος σπάνιων θαλασσοπουλιών ή περιοχές καταφύγια της Μεσογειακής Φώκιας κ.ο.κ.

5. ***Ειδικές Μελέτες***

Μελέτες με συγκεκριμένα στάδια ανάπτυξης της οργάνωσης, του σχεδιασμού και της εφαρμογής του οικοτουρισμού, καθώς και τεκμηριωμένα έργα τεχνικού σχεδιασμού, αποκατάστασης ή διατήρησης οικοσυστημάτων.

Α. ***Οικοτουριστική Μελέτη Θάσου***

Σκοπός του έργου είναι η αναφορά, αξιολόγηση και ανάπτυξη ζητημάτων όπως η οργάνωση μονοπατιών, τα σημεία θέας, οι εκδρομικοί χώροι, η οργάνωση ανάδειξης ειδικών θεματικών οικοτουριστικών δραστηριοτήτων, κ.α. Απώτερος σκοπός να δοθούν ειδικές, επεξεργασμένες και ολοκληρωμένες προτάσεις μιας ισόρροπης οικοτουριστικής αξιοποίησης με σχεδιασμό, έλεγχο, ποιότητα, τοπική συμμετοχή και προβολή αυτής της διαχείρισης.

Β. ***Μελέτη αποκατάστασης παράκτιων θινών και υγροτόπων.*** Υπάρχει σοβαρό πρόβλημα υποβάθμισης υγροτόπων και παραλιακών θινών στο νησί. Αυτή η υποβάθμιση οδηγεί σε πολύ κακή εικόνα του νησιού κατά τους θερινούς μήνες. Η κατάσταση είναι ιδιαίτερα σοβαρή στην Χρυσή Αμμουδιά, στον Ποτό, στην Σκάλα Πρίνου και ακόμη και σε πολύ μικρές εκτάσεις σχηματισμών θινών πίσω από γνωστές παραλίες (π.χ. Λιβάδι). Μέσω της μελέτης αυτής θα προταθούν συγκεκριμένες οριοθετήσεις προστασίας θινών και υγροτόπων και θα εξεταστούν μέτρα διατήρησης και έργων αποκατάστασης. Η πρόταση θα περιλαμβάνει χωροταξικές ρυθμίσεις καθώς και έργα ανάδειξης και πληροφόρησης επισκεπτών με αναφορά σε 7 υγρότοπους και τουλάχιστον 15 παραλίες με θίνες.

Γ. ***Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη περιοχών Natura 2000 στον νησί.*** Γενικά οι οριοθετήσεις ζωνών προστασίας στα πλαίσια εφαρμογής του δικτύου Natura 2000 προστατευόμενων περιοχών απαιτεί Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (βάσει του ν. 1650/86). Αυτή η μελέτη είναι προϋπόθεση για την θεσμοθέτηση ειδικών ζωνών προστασίας οικοτόπων, και πανίδας στο νησί. Προφανώς πρέπει να εξεταστεί, όλη η φυσική βιοποικιλότητα του νησιού, όχι μόνο η ήδη οριοθετημένες εκτάσεις του ΖΕΠ (Ζώνη Ειδικής Προστασίας). Η μελέτη θα καταλήξει στα εξής: Ολοκληρωμένη περιγραφή βιοποικιλότητας, προσδιορισμός σημαντικών βιοτόπων, οριοθέτηση-πρόταση μέτρων προστασίας, διατήρησης, αποκατάστασης. Επιπλέον, πρόταση ζωνοποίησης μέτρων και σύσταση φορέα διαχείρισης. Σημαντικο ζήτημα στο νησί είναι προφανώς η εμπλοκή και συμμετοχή της τοπικής Δασικής Υπηρεσίας στο σχεδιασμό όπως και άλλων φορέων.

6. ***Οργάνωση Χώρου Πληροφόρησης για Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ)*** και άλλες δραστηριότητες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Ολοκληρωμένη πρόταση αποτελεί η χρήση κτηρίων, που δεν εκμεταλλεύεται κανείς, στο Δημοτικό Χώρο Κατασκήνωσης της Χρυσής Αμμουδιάς για ανάπλαση και μετατροπή σε χώρους δημιουργίας μιας μικρής έκθεσης για το περιβάλλον καθώς και οικοτουριστικής ανάδειξης της ευρύτερης περιοχής όπως

για παράδειγμα: τους ΤΚΣ Όρμου Ποταμιάς, Θίνες και Βάλτα Ποταμιάς, Μονοπάτι Ποταμιάς-Υψάριο, Παραδοσιακοί οικισμοί Ποταμιάς και Παναγίας κ.α..

7. ***Δημιουργία «Κέντρου Πληροφόρησης Επισκεπτών – Μουσείο – Ενυδρείο».*** Η αξιοποίηση του χώρου του ανακαινισμένου κτηρίου του Ταρσανά στη Σκάλα Ποταμιάς, το οποίο είναι κατάλληλα χωροθετημένο για να αποτελέσει σημαντικό χώρο ενημέρωσης επισκεπτών και ερμηνείας φυσικού περιβάλλοντος του νησιού. Ο συνδυασμός της άριστης χωροθέτησης, δίπλα στη Σκάλα Ποταμιάς σε μικρό μώλο και του σημείου που θα μπορεί να προσέλθει πολύ μεγάλος αριθμός επισκεπτών (στοιχεία «honey-pot» στην τουριστική ορολογία) είναι εντυπωσιακός. Ερευνητές και θαλάσσιοι βιολόγοι από το ΙΝΑΛΕ (Ινστιτούτο Αλιευτικής έρευνας, με έδρα την Πέραμο Καβάλας) έχουν από το 2000 προτείνει να δημιουργηθεί εκεί ένας χώρος προβολής και ανάδειξης του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Ενδεικτικά το κέντρο θα περιλαμβάνει ενυδρείο (Aquarium) με ψάρια και εκθέματα από τα γύρω νερά της Θάσου σε 5 μεγάλες και μικρές δεξαμενές με αναπαράσταση μικρού νησιωτικού παράκτιου υγρότοπου με νεροχελώνες, καθώς και ειδικό χώρο εκδηλώσεων στον προαύλιο χώρο με εκθεματικές επιφάνειες, ανάγλυφο χάρτη της Θάσου και του παράκτιου θαλασσιου χώρου κ.α.

Το έργο αυτό προβλέπεται ότι θα αλλάξει την φυσιογνωμία των τουριστικών και εκπαιδευτικών χαρισμάτων του νησιού.

8. ***Συντονιστικές δράσεις: οικοτουρισμού, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, ανάδειξης, και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος.*** Η δημιουργία ενός συντονιστικού οργάνου «Παρατηρητήριο φύσης της Θάσου» που θα βοηθήσει να προβληθεί η ανάδειξη του οικοτουρισμού στο νησί, θα συνεργάζεται με όλους τους φορείς που δραστηριοποιούνται για τον *«περιβαλλοντισμό», την αναψυχή και την τουριστική ανάδειξη του νησιού.*

9. ***Οργάνωση έργου εθελοντικής εργασίας για νέους ειδικά με σκοπό την ανάδειξη και προστασία συγκεκριμένων βιοτόπων,*** καθώς και σεμινάρια εκπαίδευσης & κατάρτησης. Σε αυτό τον τομέα υποδειγματικά λειτουργεί με χαμηλό κόστος το πρόγραμμα εθελοντικής επιστημονικής εργασίας του WWF- Ελλάς στην Δαδιά Έβρου.

Α. *Σεμινάρια οικο-ξενάγησης*

Η ξενάγηση στην φύση από άψογα καταρτισμένους ξεναγούς, οι οποίοι πρέπει να είναι ιστορικοί και φυσιοδίφιδες, για να οργανώσουν μια οικοτουριστική περιήγηση, κάτι το οποίο απαιτεί σπουδή και ιδιαίτερη ανάπτυξη τεχνικών και δεξιοτήτων (π.χ. παρατήρηση-προσδιορισμός πουλιών, ψαριών, φυτών).

Β. Σεμινάρια φυσιοδιφικής κατάρτισης

Η γενικότερη ανάγκη κατάρτισης της τοπικής κοινωνίας για τα θέματα της τοπικής βιοποικιλότητας, καθότι υπάρχει φοβαρή έλλειψη αναγνώρισης των φυσικών αξιών του νησιού από σε όλα τα επίπεδα (μαθητές, φοιτητές, επιχειρηματίες, επισκέπτες).

10. ***Ημερίδες – Συνέδρια – Προσέλκυση ειδικών ερευνητών.***

Γενικά είναι καθιερωμένο πλέον σε πολλές περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους να πραγματοποιούνται τακτικά ειδικές διεθνείς και υπερτοπικές συναντήσεις, όπως από το ανοιχτό πανεπιστήμιο, οι ειδικές ημερίδες για το περιβάλλον, τα σεμινάρια κατάρτισης κ.α.. Η Θάσος προσφέρεται για αυτό κυρίως επειδή βρίσκεται αφενώς δίπλα στο Εθνικό Πάρκο Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης και αφετέρου δίπλα σε πολλούς άλλους σημαντικούς τόπους - έλξης στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης. Σημαντικό θα ήταν να οργανωθούν επισκέψεις ειδικών ερευνητών στο νησί με σκοπό την ανάδειξη της φυσικής του ιστορίας. Με τον όρο «φυσική ιστορία» εννοούμε την «συστηματική περιγραφή και κατανόηση του φυσικού περιβάλλοντος» και παραδοσιακά αυτό συνδέεται με την συλλογή και οργάνωση πληροφοριών για την χλωρίδα, πανίδα, γεωλογία, και το φυσικό περιβάλλον γενικότερα.

11. ***Παραγωγή Ντοκιμαντέρ για την φύση της Θάσου.***

Υπάρχει σημαντικό υλικό λήψεων της Θάσου από την δεκαετία του '70 και '80 στα αρχεία του Δρ. Thomas Schulze-Westrum (Καζαβίτι). Η εργασία αυτή θα μπορούσε να συνδυαστεί με σύγχρονες λήψεις για να εξιστορήσει την φυσιογνωμία, εξέλιξη και φυσική ιστορία του νησιού.

Συμπεράσματα επί των προτάσεων

Οι δράσεις – έργα, που αναφέρθηκαν, θα είναι χρήσιμα για προσπάθεια καλύτερης προβολής της οικοτουριστικής πλευράς του «σμαραγδένιου νησιού», όχι μόνο για την βελτίωση της τοπικής τουριστικής βιομηχανίας, αλλά και για την ανάπτυξη μιας ***ουσιαστικής «πράσινης» ταυτότητας και ευαισθητοποιημένης τοπικής κουλτούρας στον τουρισμό, για μια τουριστική ανάπτυξη που θα σέβεται και θα προστατεύει το τοπικό φυσικό περιβάλλον.*** (*Πηγή: Προτάσεις οικοτουριστικής ανάδειξης με σκοπό τη διατήρηση της παράκτιας βιοποικιλότητας της Θάσου 2011*)

Αγροτουρισμός

Ο Αγροτουρισμός (όπως ήδη αναφέρθηκε στο 4^{ο} κεφάλαιο στον τριτογενή τομέα) είναι ειδική μορφή Τουρισμού Υπαίθρου, η οποία συνδέεται με την αγροτική παραγωγή και το

πολιτιστικό περιβάλλον των αγροτικών περιοχών, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την τοπική γαστρονομία, καθώς και την παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας και εστίασης σε χώρους με αγροτικές εγκαταστάσεις.

Πλεονεκτήματα και οφέλη

Ο Αγροτουρισμός επιδιώκει τη δημιουργία *θετικών κοινωνικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων* και ανταποκρίνεται στην ανάγκη των αγροτών να αποκτήσουν *συμπληρωματικό εισόδημα* απασχολούμενοι με τον τομέα των υπηρεσιών καθώς και στην ανάγκη των κατοίκων των αστικών κέντρων να επιστρέψουν στη φύση.

Ο Αγροτουρισμός αναπτύσσει την τοπική κοινωνία, συμβάλλει στη συνέχεια της *παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων*, *διατηρεί τέχνες* που διαφορετικά θα είχαν εξαφανισθεί, συμβάλλει στην *αναβίωση εθίμων και παραδοσιακών εκδηλώσεων*, στη διατήρηση της *αρχιτεκτονικής κληρονομιάς*, αποτελεί ένα *μέσο επικοινωνίας* των απομονωμένων περιοχών με τα μεγάλα αστικά κέντρα, αλλά και προσφέρει *νέες προοπτικές ζωής* στους νέους των περιοχών αυτών. Μέσω του Αγροτουρισμού προβάλλεται ***η πολιτιστική κληρονομιά, η μοναδικότητα της κάθε περιοχής.***

Ο Αγροτουρισμός προσφέρει στον επισκέπτη την ευκαιρία να γνωρίσει τις αγροτικές περιοχές, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων, την πολιτιστική κληρονομιά κάθε περιοχής, με σεβασμό στο περιβάλλον και την παράδοση. Δίνει τη δυνατότητα στον επισκέπτη να έρθει σε επαφή με τη φύση και με τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο, στις οποίες μπορεί να συμμετέχει.

Γενικότερα ο Αγροτουρισμός συμβάλλει στην :

- ✓ συμπλήρωση και βελτίωση του αγροτικού εισοδήματος
- ✓ βελτίωση της ποιότητας ζωής και εργασίας του αγροτικού πληθυσμού
- ✓ συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στον τόπο διαμονής του
- ✓ βελτίωση και διάθεση των τοπικών αγροτικών και βιοτεχνικών προϊόντων
- ✓ προστασία του περιβάλλοντος
- ✓ διατήρηση, προβολή κι αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
- ✓ βελτίωση της ελκυστικότητας των αγροτικών περιοχών
- ✓ ενίσχυση της επιχειρηματικότητας (*Πηγή:* http://agrotourismos.gr/agrotourismos/)

Πίνακας Γ. 6 : Κωδικοποίηση Στρατηγικού Σχεδίου – Άξονας 1, Περιβάλλον & Ποιότητα ζωής

Κωδικοποίηση Στρατηγικού Σχεδίου:

ΑΞΟΝΑΣ	ΜΕΤΡΟ	ΣΤΟΧΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ 1: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	1.1 ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΙ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	1.1.1 Βελτίωση, προστασία, αποκατάσταση και ανάδειξη φυσικού περιβάλλοντος 1.1.2 Αειφόρος διαχείριση και χρήση υδατικού δυναμικού 1.1.3 Αναβάθμιση και επέκταση αστικού και περιαστικού πρασίνου 1.1.4 Προώθηση θεμάτων χωροταξικού – πολεοδομικού σχεδιασμού και επεκτάσεων 1.1.5 Ανάδειξη κτιρίων και αρχιτεκτονικών προτύπων της περιοχής 1.1.6 Αποκατάσταση και ανάδειξη υποβαθμισμένων ή μη περιοχών, καθώς και αναπλάσεις γειτονιών και τοπικών διαμερισμάτων 1.1.7 Απαλλοτριώσεις κοινωφελών – κοινόχρηστων χώρων και δημιουργία υποδομών 1.1.8 Βελτίωση, συντήρηση και κατασκευή πεζοδρομίων – πεζοδρομήσεων, κοιμητηρίων, δημοτικών κτιρίων και λοιπών δημοτικών εγκαταστάσεων 1.1.9 Ανασυγκρότηση του Οικιστικού περιβάλλοντος των οικισμών 1.1.10 Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση κατοίκων, με έμφαση στους μαθητές
	1.2 ΔΙΚΤΥΑ – ΥΠΟΔΟΜΕΣ – ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ	1.2.1 Βελτίωση – επέκταση δικτύων ύδρευσης – άρδευσης - αποχέτευσης 1.2.2 Βελτίωση προσβασιμότητας και προσπελασιμότητας, συμπεριλαμβανομένων ενεργειών κυκλοφοριακών ρυθμίσεων 1.2.3 Προώθηση ενεργειών για βελτίωση των μετακινήσεων των πολιτών με τη χρήση δημοσίων ή δημοτικών μέσων μαζικής μεταφοράς, καθώς και αξιοποίηση του ποδηλάτου ως μέσου μετακίνησης και ψυχαγωγίας 1.2.4 Ανάπτυξη υποδομών Τεχνολογιών Πληροφορικής – Επικοινωνίας (ΤΠΕ) 1.2.5 Ενεργειακή αναβάθμιση δημοτικών κτιρίων και δημοτικού φωτισμού 1.2.6 Προώθηση ενεργειών για την αξιοποίηση γεωθερμικών πεδίων και γενικότερα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας

Πίνακας Γ. 7 : Κωδικοποίηση Στρατηγικού Σχεδίου – Άξονας 1, Περιβάλλον & Ποιότητα ζωής

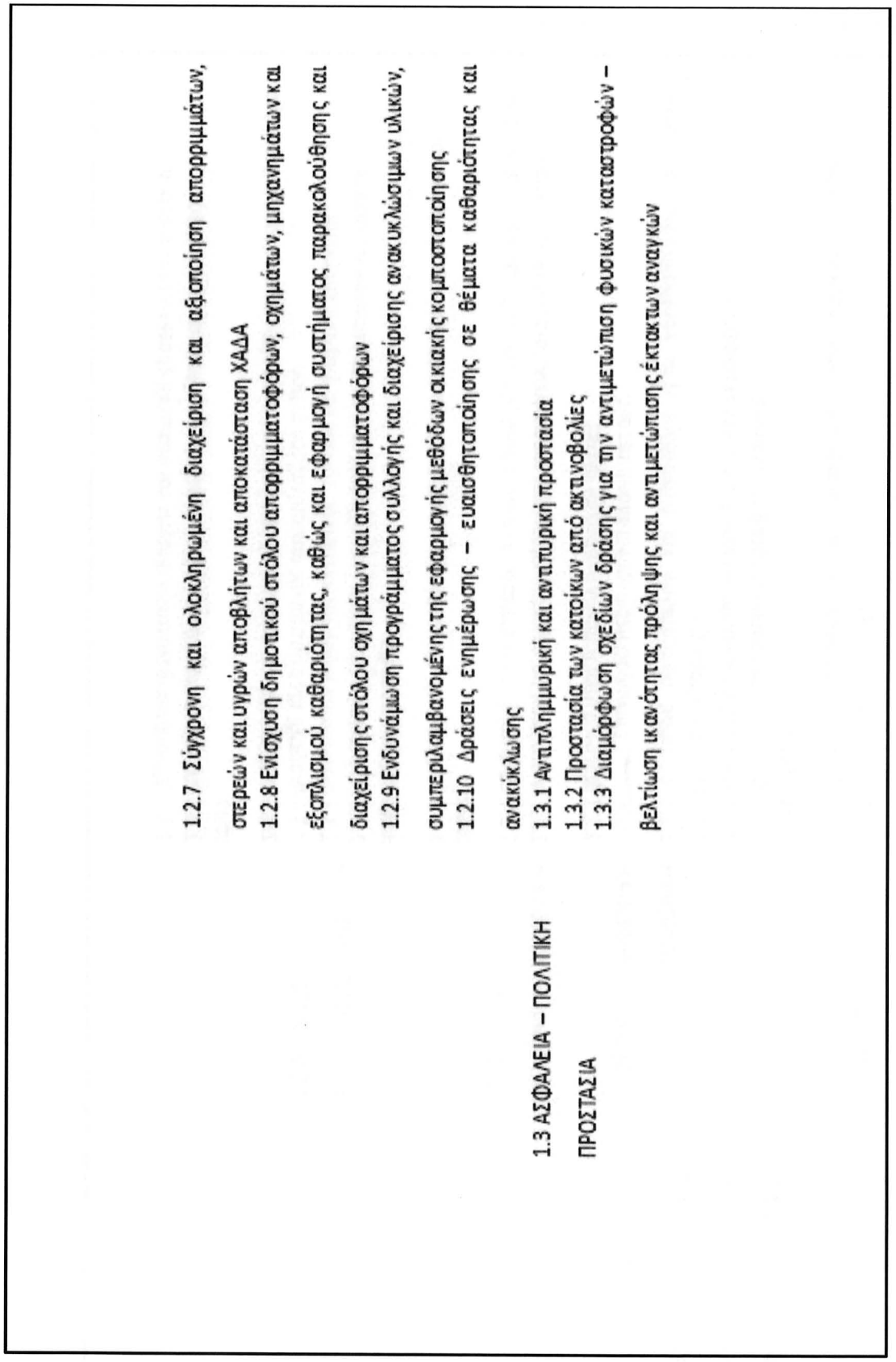

Πίνακας Γ. 8 : Κωδικοποίηση Στρατηγικού Σχεδίου – Άξονας 2, Κοινωνική πολιτική, Υγεία, Εκπαίδευση, Πολιτισμός & Αθλητισμός

ΑΞΟΝΑΣ 2: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΥΓΕΙΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	2.1 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	2.1.1 Συντήρηση - ανέγερση υποδομών εκπαίδευσης, καθώς και ανάπλαση και αναβάθμιση σχολικών αυλών
		2.1.2 Ενίσχυση υπαρχουσών και δημιουργία νέων υποδομών δημιουργικής απασχόλησης
		2.1.3 Υλοποίηση προγραμμάτων δια βίου μάθησης
		2.1.4 Χρήση της τεχνολογίας των πολυμέσων στην εκπαίδευση
		2.1.5 Μεταφορά μαθητών
	2.2 ΥΓΕΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ	2.2.1 Βελτίωση υφιστάμενων και δημιουργία νέων προγραμμάτων και δομών κοινωνικής φροντίδας, μέριμνας και ενσωμάτωσης
		2.2.2 Βελτίωση παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας
		2.2.3 Αποτύπωση της επιδημιολογικής και νοσολογικής ταυτότητας του Δήμου
		2.2.4 Εφαρμογή προγράμματος αγωγής, πρόληψης και πληροφόρησης σε θέματα υγείας
		2.3.1 Ενίσχυση της δημιουργικής και πολιτιστικής έκφρασης των κατοίκων και των πολιτιστικών συλλόγων
	2.3 ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	2.3.2 Αξιοποίηση υφιστάμενων και δημιουργία νέων πολιτιστικών υποδομών
		2.3.3 Διοργάνωση εκδηλώσεων τοπικής, εθνικής και διεθνούς εμβέλειας
		2.3.4 Ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας του Δήμου
		2.3.5 Αναβάθμιση και αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών άθλησης και δημιουργία νέων
		2.3.6 Στήριξη και ενθάρρυνση του ερασιτεχνικού και μαζικού αθλητισμού
		2.3.7 Δημιουργία εθελοντικών ομάδων και ανάπτυξη δράσεων εθελοντισμού

Πίνακας Γ. 9 : Κωδικοποίηση Στρατηγικού Σχεδίου – Άξονας 3, Τοπική Οικονομία και Απασχόληση

ΑΞΟΝΑΣ 3: ΤΟΠΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	3.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	3.1.1 Αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων και δημοτικών υποδομών για την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής
		3.1.2 Αναδιοργάνωση βελτίωση και προβολή του τουριστικού προϊόντος, καθώς και προβολή των κρίσιμων φυσικών, πολιτιστικών και λοιπών πόρων του νησιού
		3.1.3 Διαμόρφωση αναπτυξιακών σχεδίων (σχεδίων δράσης) για την οικονομική ανάπτυξη του Δήμου, σε συνεργασία με όμορους Δήμους
		3.1.4 Ενδυνάμωση της πρωτογενούς παραγωγής και προώθηση της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας
		3.1.5 Προώθηση ενεργειών για δημιουργία υποδομών επιχειρηματικότητας και οργάνωση της δευτερογενούς παραγωγής
		3.1.6 Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των συντελεστών του Τοπικού Παραγωγικού Συστήματος και διαμόρφωση - εφαρμογή τοπικής εμπορικής επικέτας για τα προϊόντα πρωτογενούς παραγωγής και τις υπηρεσίες του τουριστικού τομέα
		3.1.7 Αξιοποίηση του ακαδημαϊκού και ερευνητικού δυναμικού της ευρύτερης περιοχής του Δήμου για την ανάπτυξη και χρήση καινοτομιών σε όλο το φάσμα των λειτουργιών του Δήμου, των φορέων και των πολιτών
		3.1.8 Συνεργασία με αναπτυξιακούς φορείς για την ενημέρωση και την υποστήριξη των τοπικών επιχειρήσεων και των ενδυνάμει επιχειρηματιών
	3.2 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	3.2.1 Αξιοποίηση προγραμμάτων για την ενίσχυση της απασχόλησης και την καταπολέμηση της ανεργίας
		3.2.2 Αξιοποίηση προγραμμάτων για την κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού
		3.2.3 Συνεργασία με αναπτυξιακούς φορείς για την ενημέρωση και την υποστήριξη ανέργων

Πίνακας Γ. 10 : Κωδικοποίηση Στρατηγικού Σχεδίου – Άξονας 4, Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας & Οικονομικής κατάστασης Δήμου

ΑΞΟΝΑΣ 4: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΔΗΜΟΥ	4.1 ΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	4.1.1 Βελτίωση διοικητικής ικανότητας, αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας του Δήμου
		4.1.2 Αναδιοργάνωση και ορθολογική λειτουργία των Νομικών Προσώπων του Δήμου
		4.1.3 Εξυπηρέτηση των πολιτών με τη χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας – υπηρεσίες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης
	4.2 ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΑΙ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ	4.2.1 Διαμόρφωση ενός ασφαλούς, υγιούς και λειτουργικού περιβάλλοντος εργασίας
		4.2.2 Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού του Δήμου και των Νομικών Προσώπων του – Επιμόρφωση
		4.2.3 Προμήθειας, συντήρηση και αναβάθμιση μηχανολογικού, τεχνολογικού και λοιπού εξοπλισμού
	4.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ	4.3.1 Βελτίωση οικονομικής διαχείρισης
		4.3.2 Κατάρτιση ολοκληρωμένου σχεδίου αξιοποίησης δημοτικής ακίνητης περιουσίας
	4.4 ΕΤΑΙΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ	4.4.1 Ενίσχυση διαδημοτικών συνεργασιών
		4.4.2 Ενίσχυση τοπικών συνεργασιών

Βιβλιογραφία

1. AHRD 2001
2. Bryson, J. & Einsweiler, R., 1988. "Strategic Planning: Threats and Opportunities for Planners", Chicago, Ilinois Washington, D.C.: Planners Press.
3. Bryson and Roaring, 1987
4. Balamuralikrishna and Dugger, 1995 , Hill and Westbrook 1997
5. Dealtry, 2001
6. P. Mylonas & N. Magginas "Unleashing Greece's Medium-Term Growth Potential" in National
7. Richards, 2001
8. Ulysses, Case study 3: Greece - Bulgaria Cross - Border Area, ESPON 09/2011
9. Αγγελούδη - Ζαρκάδα, Σαπφώ Παν., 2011, Διδακτορική Διατριβή: «Η αρχιτεκτονική των μεταβυζαντινών εκκλησιών της Θάσου»
10. Αξιολόγηση, Αναθεώρηση και Εξειδίκευση του Π.Π.Χ.Σ.Α.Α της ΠΑΜΘ
11. Αξιολόγηση της Εφαρμογής του Θεσμοθετημένου Περιφερειακού Πλαισίου, Α΄ Φάση - Στάδιο Α1, Τεύχος 4
12. Βαγιάνη Ελένη, Ιωσηφίδης Θεόδωρος, Πετανίδου Θεοδώρα, 2003, «Η χρήση της ανάλυσης SWOT στο χωρικό και αναπτυξιακό σχεδιασμό»
13. Βαγιάνη Ελένη, Ιωσηφίδης Θεόδωρος, Πετανίδου Θεοδώρα, βάσει στοιχείων από European Commission (1999) και Dealtry (2001)
14. Βασιλάκης και Δούνιας, 2001, European Commission 1999
15. Βλάχου, Α., 2001, "Περιβάλλον και φυσικοί πόροι, Οικονομική θεωρία και πολιτική", Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
16. Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης, ΓΠΠΧΣΑΑ
17. Γετίμης, Π., 2000, "Εναλλακτικές Μορφές Αστικής Διακυβέρνησης", στο Ανδρικοπούλου Ε. &. Καυκαλάς Γ., "Ο νέος Ευρωπαϊκός χώρος", Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο.

18. Γήτας, I.Z. & Rismawi, K.N., "Χαρτογράφηση καμένων εκτάσεων" - Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο, Χανίων

19. Γιαλαμάς, Κλιματική κατάταξη της Ελλάδας κατά Koppen-Geiger

20. Έγκριση Α' Φάσης Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Θάσου, 2011

21. Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού, «Εργασία και Απασχόληση στην Ελλάδα», Ετήσια Έκθεση 2012

22. Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού, «Εργασία και Απασχόληση στην Ελλάδα», Ετήσια Έκθεση 2013

23. Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004β), σελ. 52-60, Α' Μέρος

24. ΕΜΥ (1985-2001), με βάση το πρότυπο ΕΛΟΤ 1197 (2002)

25. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER +, 2000- 2006

26. Επιχειρησιακό πρόγραμμα Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (Στρατηγικός Σχεδιασμός, Αναθεωρημένο τεύχος VI, Κεφάλαιο 11Α, Αθήνα – Ιούνιος 2012

27. ΕΣΥΕ, Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ)

28. Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020

29. ΙΟΒΕ, Η επίδραση του τουρισμού στην Ελληνική οικονομία, Σεπτέμβριος 2012, σ.20

30. Κέντρο Επιχειρηματικής & Τεχνολογικής Ανάπτυξης Περιφέρειας ΑΜΘ

31. Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο (ΚΣΠ), στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, το «Νέο Εθνικό Αναπτυξιακό Πρότυπο για την Ελλάδα 2021»

32. Κοκκώσης, Χ. & Τσάρτας, Π., 2001, "Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον", Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

33. Κουτσούρης, Α. & Σιάρδος, Γ., 2004. "Αειφορική Γεωργία και Ανάπτυξη", Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ζυγός.

34. Λαμπριανίδης, Λ., 2001/2002. "Οικονομική γεωγραφία, Στοιχεία Θεωρίας και Εμπειρικά Παραδείγματα", Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

35. Λουκίσσας, Φ., 2001, "Θεωρίες και Πρακτικές Προγραμματισμού", Πανεπιστημιακές σημειώσεις Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

36. Λούπης 1999, σσ.174,176-179, "Piri Reis", 16ο αι. "Βιβλίο της Ναυσιπλοΐας"

37. Μακροπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Φεβρουάριος 2013, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης,

38. Μεθοδολογικός Οδηγός για την εφαρμογή συγκριτικής αξιολόγησης - Benchmarking, Αναπτυξιακή Σύμπραξη, EQUAL ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ

39. Μιχαηλίδης, Γ., 2003, "Σχεδιάζοντας την Ανάπτυξη: Μεθοδολογία και Πρακτικές σχεδιασμού, αξιολόγησης και διαχείρισης", Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Παρατηρητής.

40. Μοδινός, Μ. & Ευθυμιόπουλος, Η., 1998, "Οικολογία και Επιστήμες του Περιβάλλοντος", Διεπιστημονικό ινστιτούτο περιβαλλοντίκων ερευνών

41. Νικολαΐδης, Χριστοπούλου, Καρασαββόγλου, Μανδήλας, Μαδυτινός, «Εκτίμηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος αξιολόγησης των επενδύσεων στην Ελλάδα: Η περίπτωση των αναπτυξιακών κινήτρων στην Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης», Αειχώρος, 2009, τεύχος 12

42. Οικονόμου, Δ., 2007. "Εισαγωγή στη Χωροταξική Πολιτική", Πανεπιστημιακές σημειώσεις Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας. Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

43. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Α. "Μακροχρόνιο Σχέδιο Στρατηγικής Ανάπτυξης του Νομού Λάρισας, 2005 - 2020", Βόλος: Φορέας Ανάθεσης: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λάρισας.

44. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Β. "Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Μαγνησίας", Βόλος: Φορέας Ανάθεσης: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μαγνησίας.

45. Παπαζάχος, Β., Καθ. ΑΠΘ, «Οι σεισμοί στην Ελλάδα», στοιχεία ΑΝΚΑ Α.Ε.

46. Παρατηρητήριο της Εγνατίας Οδού (2015), Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης και Εγνατία Οδός (Διαθέσιμο στο http://observatory.egnatia.gr)

47. Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού, Τελική Έκθεση, "Μελέτη Μεταβολών Χρήσεων και Αξιών Γης σε επιλεγμένες περιοχές της άμεσης Ζώνης Επιρροής της Εγνατίας Οδού"

48. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης (Προγραμματική περίοδος 2007-2013)

49. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ ΑΜΘ), 2014- 2020

50. Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη & την Καταπολέμηση της Φτώχειας στην ΠΑΜΘ, Ιανουάριος 2015

51. Πετράκος, Γ. & Ψυχάρης, Γ., 2004. "Περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα", Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

52. Πολύζος, Σεραφείμ, 2011. "Περιφερειακή Ανάπτυξη", Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

53. "Πρόγραμμα επαναξιολόγησης 69 Σημαντικών Περιοχών για τα Πουλιά για τον χαρακτηρισμό τους ως Ζωνών Ειδικής Προστασίας της ορνιθοπανίδας". - Σύνταξη σχεδίων δράσης για την προστασία των ειδών προτεραιότητας, Οκτώβριος 2009

54. Προτάσεις οικοτουριστικής ανάδειξης με σκοπό τη διατήρηση της παράκτιας βιοποικιλότητας της Θάσου 2011

55. Πρωτογενή δεδομένα ΕΛ.ΣΤΑΤ, "ΔΕΛΤΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΔΕΙΚΤΗ - SET20: ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ", 10/2014, Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού

56. Ρέππας, Π.Α., 1991, "Οικονομική Ανάπτυξη: Θεωρίες και Στρατηγικές", Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

57. Ρόκος, Δ., 2001, "Από τη "Βιώσιμη ή Αειφόρο" στην Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη", Αθήνα: Ε.Μ.Π.

58. Σίσκος, Α., 2011, Πράσινη Χημεία. στην Πράσινη Ανάπτυξη, Διαλέξεις, Αθήνα.

59. Σκούντζος, Θ., 2001, "Οικονομική Ανάπτυξη: Θεωρία και Πρακτική", Τόμος Ι, Γ έκδοση.

60. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2006. "'Επανεξέταση της στρατηγικής της ΕΕ για την Αειφόρο ανάπτυξη - Ανανεωμένη στρατηγική", Βρυξέλες.

61. Τομέας Υδάτινων Πόρων και Περιβάλλοντος, "Εθνικό Πρόγραμμα Διαχείρισης και Προστασίας των Υδάτινων Πόρων", Φεβρουάριος 2008, Χάρτης 9 «Μέση Ετήσια

βροχόπτωση στους μετεωρολογικούς σταθμούς», Χάρτης 10 «Μέση Ετήσια θερμοκρασία στους μετεωρολογικούς σταθμούς», Τελική Έκθεση (v.2), ΕΜΠ

62. ΥΠΕΚΑ: Σχέδια Διαχείρισης Υδατικών Διαμερισμάτων Ανατολικής Μακεδονίας (GR11) και Θράκης (GR12)
63. ΥΠΕΚΑ: Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (GR12), Τεύχος 2
64. ΥΠΕΚΑ: Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (GR12), Τεύχος 8
65. ΥΠΕΚΑ: Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (GR12), Τεύχος 14
66. Υπ. Εσωτερικών, Δ/ση Προγραμματισμού και Μελετών 1977, "Πίνακες Αξιόλογων Οικισμών της Χώρας", Αθήνα
67. ΥΠΑ, Αερομεταφορές
68. ΥΠΕΧΩΔΕ, 2002, "Εθνική στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη", Αθήνα.
69. ΥΠΕΧΩΔΕ, 2010, "Αναθεωρημένη Εθνική Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη", Αθήνα.
70. ΦΕΚ 60/Α/31.03.2011 (Ν.3937) – Διατήρηση της Βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις - NATURA 2000 - 34 ΖΕΠ (Ζώνη Ειδικής Προστασίας) & ΕΖΔ (Ειδική Ζώνη Διατήρησης) ΠΑΜΘ
71. ΦΕΚ Α' 87/ 07-06-2010, Νόμο 3852/2010, «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης»
72. ΦΕΚ Β' 1471, 09-10-2003, "Έγκριση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης"
73. ΦΕΚ 2505/Β/4.11, 2011, "Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού για τις υδατοκαλλιέργειες"
74. ΦΕΚ 2505/Β/ 4.11.2011, (Παράρτημα), "Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, που συνοδεύει το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Βιώσιμης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών"
75. ΦΕΚ Β' 1138/ 11-06-2009, "Φέρουσα ικανότητα των περιοχών σε επάρκεια πόρων"

76. ΦΕΚ 680Δ΄/3-11-1989), Απόφαση Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, Συντονιστής Α.Ε. Μελετών "Γ. Ν. ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ" - "Δημοσίευση Έγκρισης Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Γ.Π.Σ.) του Οικισμού Λιμένα Θάσου"

77. Φραντζής, 2010, Προστασία των Κητωδών στην Μεσόγειο

78. Χατζηδάκης, Α., Ανάλυση της πορείας της τουριστικής κίνησης 2001-2010, ΕΟΤ – Εθνικό Τυπογραφείο, 2011, Αθήνα, σ.54 κ.ε.)

79. Χατζημπίρος, Κ., 2009, "Πράσινη Ανάπτυξη", από το: Ξενάκης Δ. (επιμ.): Κατευθύνσεις Προοδευτικής Διακυβέρνησης, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Διαδικτυακοί τόποι

Η πρόσβαση στις ιστοσελίδες πραγματοποιήθηκε κατά την χρονική περίοδο, από τον Φεβρουάριο του 2015 έως και τον Ιούνιο του 2015.

- http://europa.eu/, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004α
- ICCA, Statistics Report 2002-2011, July 2012
- www.spyridon.gr
- http://el.wikipedia.org/ wiki/Φυσικοί_πόροι
- http://www.ypeka.gr/, ΥΠΕΚΑ για «*Πράσινη Ανάπτυξη*»
- http://ec.europa.eu/clima/citizens/eu/index_el.htm, *«Ευρώπη 2020»*
- http://www.statistics.gr/ (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος), *Ελληνική Στατιστική Αρχή, «Η Ελλάδα με αριθμούς, 2014»*
- «Έρευνα Εισοδήματος & Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2011 - Κίνδυνος φτώχειας», Δελτίο Τύπου ΕΛΣΤΑΤ 2/11/2012
- Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των νοικοκυριών, EU-SILC 2011 & 2012
- Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, 2012
- http://www.minenv.gr/, ΥΠΕΧΩΔΕ
- http://www.epp.eurostat.ec.europa.eu, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu, Βάση δεδομένων της Eurostat
- http://observatory.egnatia.gr/, Παρατηρητήριο της Εγνατίας Οδού
- http://www.hellaskps.gr/, Συγχρηματοδοτούμενα Αναπτυξιακά Προγράμματα
- http://el.wikipedia.org/wiki/Ελληνική_απογραφή)
- wikipedia.org/wiki/NUTS
- http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-census2011, http://www.statistics.gr/ (απογραφές 2001, 2011), Πηγή πρωτογενών δεδομένων
- http://ec.europa.eu/eurostat, Eurostat, 4/2012
- http://ec.europa.eu/economy_finance, Eurostat, Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2014
- http://ec.europa.eu/eurostat/statistics
- http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE, ΕΣΥΕ, Ελληνική Στατιστική Αρχή
- ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/.../KS-HA-11-001-EN.PDF, EUROSTAT, Eurostat Regional Yearbook, 2011
- http://www.ypodomes.com/, Απρίλιος 2015

- http://www.europarl.europa.eu, Διατροπικότητα
- http://www.gyri.gr/
- www.agronews.gr
- http://www.minagric.gr
- www.go-thassos.gr
- www.thassos-island.gr
- www.statistics.gr/portal/page/portal/.../ELLAS_IN_NUMBERS_GR.pdf, Απογραφή Γεωργίας – Κτηνοτροφίας, 2009, Αναθεωρημένα στοιχεία
- http://users.otenet.gr/~dasthass/ Δασαρχείο Θάσου
- www.**eett**.gr/.../sites/.../**EETT/Electronic**.../Broadband_stats_2011_Q1.pdf, ΕΕΤΤ, βάσει στοιχείων Digital Agenda Scoreboard, 2010
- http://www.gnto.gov.gr/ EOT
- http://www.ergose.gr/, Μάιος 2015
- www.statistics.gr/, Έρευνα Χρήσης Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνίας από τα Νοικοκυριά
- http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/externalsector/balance/travelling.aspx, Έρευνα συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος
- http://www.tap-ag.gr/, ΤΑΡ αγωγός φυσικού αερίου (Κήποι στα σύνορα της Ελλάδας με την Τουρκία - σύνδεση με τον Ανατολίας (TANAP))
- Energean Oil and Gas, SA
- www.igme.gr, ΙΓΜΕ, Ι.Γ.Μ.Ε.Μ (Ινστιτούτο Γεωλογικών, Μεταλλευτικών Ερευνών και Μελετών), συγχωνεύεται και απορροφάται από το ΕΚΠΑΑ: Εθνικό Κέντρο Βιώσιμης και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΚΒΑΑ)
- Wikipedia (προσπέλαση στις 25-6-2008). Γεωλογικός χάρτης της Θάσου (Δημάδης, Επιτρόπου, Τσόμπος, 1989, όπως τροποποιήθηκε από τον Επιτρόπου το 1991 και το 2006).
- http://www.geodata.gov.gr, ΥΠΕΚΑ, Χάρτες με Περιοχές Natura 2000 - Ζώνες Ειδικής Προστασίας (SPA) - Περιοχές Προστασίας (Εθνικά Πάρκα, δίκτυο Natura)
- http://el.wikipedia.org/wiki/Αποκλειστική_Οικονομική_Ζώνη, Διεθνής Συνθήκη του ΟΗΕ περί Δικαίου της Θάλασσας (1982): **αποκλειστική οικονομική ζώνη** (ΑΟΖ)
- www.apam.tee.gr/Lalenis-xorotaxiko.doc

- http://www.grhotels.gr/GR/xee/PreReleases/Pages/, Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος - ΞΕΕ
- http://www.thassos-goldenbeach.gr
- www.geodata.gov.gr , Δημόσια, Ανοιχτά Δεδομένα,
- *http://www.thassos.gr/, Δήμαρχος Κώστας Χατζηεμμανουήλ*
- *http://www.thassos.gr/gis/#ajax/dashboard.php*
- *http://www.e-thasos.gr/gr/plan-a-trip-to-thassos/before-you-go/thassos-marines-and-ports.html*
- *http://eepf.gr/el/blueflags-2015-greek-beaches-marinas*
- *http://www.thassos-online.com/*
- *http://el.wikipedia.org/wiki/Θάσος*
- http://agrotourismos.gr/agrotourismos/, (ανάρτηση 27 Οκτωβρίου 2013) **Αγροτουρισμός**
- http://yrefail.net/Thasos The Natural History of Thasos
- http://www.polis-oe.gr

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
004000125554

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

«Χρυσές αμμουδιές, ξανθά περιγιάλια, γραφικοί όρμοι, καταγάλανα νερά, ελαιώνες, βαθύσκιωτα δάση, ορθοπλαγιές, ποτάμια και μικροί καταρράκτες συνθέτουν την παλέτα της φύσης της.

Ο θρύλος τη θέλει να 'ναι το ομηρικό νησί των σειρήνων και όχι άδικα αφού πάντα σαγήνευε και εξακολουθεί να γοητεύει με τα κάλλη της τους ταξιδιώτες που την προσεγγίζουν. Σήμερα, αποτελεί πόλο έλξης για χιλιάδες τουρίστες από όλο τον κόσμο που την επισκέπτονται για τις διακοπές τους κάθε χρόνο.

Σύγχρονες τουριστικές υποδομές ικανοποιούν ως και τις πιο υψηλές απαιτήσεις, όλες τις προτιμήσεις, τις ηλικίες αλλά και τα βαλάντια.

Μπορεί κανείς να επιλέξει ανάμεσα σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού, τη γαλήνη που σου προσφέρει η φύση του νησιού, αλλά και την κοσμοπολίτικη ατμόσφαιρα της νύχτας του.
Το μέλι, το παρθένο ελαιόλαδο, οι θρούμπες, τα φρέσκα ψάρια και το θασίτικο κατσικάκι προσφέρονται ολόφρεσκα στα καταλύματα, αλλά και στις υπέροχες ταβέρνες και τα εστιατόρια του νησιού.

Δες, άκου, μύρισε, γεύσου, άγγιξε τη Θάσο.
Η μυρωδιά του πεύκου, του θυμαριού, της αλμύρας ακολουθούν τον επισκέπτη στο ταξίδι του αποχαιρετισμού από το νησί. Η ανάμνηση της Θάσου θα γίνει η δική σας ομηρική σειρήνα που θα σας καλεί να αποβιβαστείτε στο νησί του δικού σας μύθου, τη Θάσο, εγκαταλείποντας το πλοίο της καθημερινότητας»